

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี
Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani

ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (มีนาคม – เมษายน 2569)

Vol 9 No.2 (March - April 2026)

P-ISSN : 2774-0455 (Print)

E-ISSN : 2774-0978 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน – ตุลาคม

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม

เจ้าของ

111/1 วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000 โทร 06-10186156
e-mail: manichettharam@gmail.com

ที่ปรึกษา

พระเทพกิตติมุนี, ดร.
ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระราชรัตนาลงกรณ์, รศ.ดร.
เจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระศรีวชิรโมลี
รองเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย
พระสุธีวชิรคุณ
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการบริหาร

พระครูสุตรัตนาภรณ์
เจ้าอาวาสวัดจอมมณี

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

กองบรรณาธิการ

พระศรีญาณวงศ์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระครูภาวนาธรรมโฆษิต, ดร.
เจ้าคณะอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
พระมหาจำนงค์ สิริวณฺโณ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระมหาฐิติวัสส์ หมั่นกิจ, ดร.
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์
ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุวีรางกูร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร. วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พลตรี ดร.วัลลภ มณีเชษฐา
มหาวิทยาลัยเนชั่น
ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ดร.ธีร์ดนัย กัปโก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพงษ์ บัวช้อย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาสายัณ ติกขปญฺโญ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

นายสมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พรเทพ เข็มเครือ
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
ณรงค์ฤทธิ์ ดีทองหลง
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์
นิติกรกรชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ออกแบบปก

สมศักดิ์ พะปะเสน
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

จัดรูปเล่ม

พระวินัย นาคา
วัดจอมมณี ตำบลมีชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 13180
โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2568 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 65 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 65 เรื่อง วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสาร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่านบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูสุตรัตนาภรณ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ฉ)**

สารบัญ **(ช-ฑ)**

บทความวิจัย : Research Article

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 **1-13**

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP AND SCHOOL SAFETY MANAGEMENT BASED ON TEACHERS' OPINIONS IN THE RATCHAVIPHA SCHOOL NETWORK, SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

ชินวัฒน์ สุวรรณพฤฒิ, สุดารัตน์ สารสว่าง, และ พร้อมฟิไล บัวสุวรรณ

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ **14-26**

EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS TOWARDS INNOVATIVE ORGANIZATION IN NAM NABUN SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ณัญตพงศ์ การแก้ว, เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิค การเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี **27-41**

DEVELOPING LEARNING ACHIEVEMENT AND COMPUTATIONAL SKILLS USING THE THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE IN GRADE 2 MATHEMATICS IN NA YIA DISTRICT, UBON RATCHATHANI

อลิสา ก่องดี, ระพิน ชูชื่น และ ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส

ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน **42-55**

SKILLS SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY OF PRIVATE SCHOOLS IN THE PATHAMA NETWORK, UBON RATCHATHANI PROVINCE, UNDER THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION
อภิธร ทองสัน, สุรางคนา มัณยานนท์ และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 56-68

LEADERSHIP SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY AS PERCEPTION OF TEACHERS UNDER NONTHABURI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2
วิไลวรรณ จันทร์เต็ม และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 69-81

GUIDELINES FOR IMPROVING THE PERFORMANCE OF PROCUREMENT OFFICERS IN THE PUBLIC SECTOR, UNDER THE JURISDICTION OF THE REGIONAL ATTORNEY GENERAL'S OFFICE 1
นงลักษณ์ รัศมี และ อภิชาติ พานสุวรรณ

ผลการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติทบทวนที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัย กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 82-93

THE EFFECTS PLASTICINE MOLDING ACTIVITIES OF PLAN DO REVIEW PROCESS BASED ON PATIENCE OF EARLY CHILDHOOD INTHAPHOSRI NONSAARD NETWORK UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5
ปนัดดา แก้วน้ำคำ, นนทชนนปภพ ปาลินทร และ ไพฑูรย์ มีกุศล

ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีผลต่อทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 94-106

THE EFFECTS OF COOKING ACTIVITIES USING THE PICC PROCESS ON THE EXPLORATION SKILLS OF EARLY CHILDHOOD STUDENTS OF SCHOOLS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
วัฒนา ดาวเด้น, นนทชนนปภพ ปาลินทร, จันทร์กฤษณา ผลวิวัฒน์ และ วิชาญ ไทยแท้

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 107-119

THE ADMINISTRATIVE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS INFLUENCING ACADEMIC MANAGEMENT IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.

ไพฑูรย์ หินโน, ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา และ วิเชียร อินทรสมพันธ์

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 120-136

DIGITAL-AGE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS PHEN DISTRICT UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศุภวรรณ ถนอมชีพ และ วิชัย ประทุมไทย

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครู สาขาวิชาคณิตศาสตร์ 137-148

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE MATHEMATICS TEACHER INNOVATION USING DESIGN THINKING WITH GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR PRE-SERVICE TEACHERS IN MATHEMATICS EDUCATION

ศราวุธ สุวรรณอัตถ์, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ วิยดา เหล่มตระกูล

การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 149-163

INTERNAL SUPERVISION IN SCHOOLS AFFECTS TO ENHANCE COMPETENCY IN LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY OF TEACHERS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ธิภารัช พูลสวัสดิ์, จุติพร อัศวโสวรรณ และ นพรัตน์ ชัยเรือง

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ 164-180

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP GUIDELINES FOR CROSS-CULTURAL EDUCATION MANAGEMENT IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOLS WITH STUDENTS OF VARIOUS NATIONALITIES

พนิดา คงเสือ, วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง และ สุดารัตน์ สารสว่าง

การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 181-194

AN ACTION RESEARCH ON THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS INSTRUCTIONAL ACTIVITIES USING PROBLEM-BASED LEARNING SUPPLEMENTED WITH KWDL TO ENHANCE MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS.

นริศรา โสมาณวัฒน์ และ มณีญา สุราช

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย 195-207

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AFFECTING BEING A LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICES OF PRIMARY EDUCATIONAL NONGKHAI SERVICE AREA

ชญานันต์ ศรีกวนชา, พนายุทธ เชยบาล และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 208-221

A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATIONAL CLIMATE IN SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION, GROUP 1

อภิญญา ทองจะโปะ, วลัยพรรณ อ้วนนาแวง และ จิติยาภรณ์ เชาวรากุล

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ PICTURE WORD INDUCTIVE MODEL (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (PHONICS) ต่อความสามารถ การอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 222-234

THE EFFECTS OF THE PICTURE WORD INDUCTIVE MODEL (PWIM) INTEGRATED WITH PHONICS INSTRUCTION (PHONICS) ON READING AND SPELLING ABILITIES OF GRADE 3 STUDENTS.

จุฑามาศ เหระวัน และ สุทธิดา จันทร์ดวง

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม 235-246

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN WESTERN MUSIC HISTORY USING STONE INSCRIPTION-BASED INNOVATIVE MEDIA FOR GRADE 10 STUDENTS AT PHU WIANG WITTAYAKHOM SCHOOL

อนุวัฒน์ บุตรทองทิม และ ศักดิ์กาลัญญู กาพล

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย 247-265

GUIDELINES FOR DEVELOPING ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOLADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN NONG KHAI PROVINCE.

สุริยา พงษ์สุวรรณ และ กฤตฎ์ ชมภูวิเศษ

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE 266-279

THE DEVELOPMENT OF BASIC SCIENTIFIC PROCESS SKILLS AND SCIENTIFIC ATTITUDES FOR PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS USING A 5-STEP SEARCH-BASED LEARNING MANAGEMENT SYSTEM WITH POE TECHNIQUES

วรรณวิภา พนักธรรม และ อาภาพรรณ ประทุมไทย

นวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ ที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช 280-291

SERVICE INNOVATION AND SERVANT LEADERSHIP AFFECTING SERVICE EXCELLENCE AT NAVAMINDRADHIRAJ UNIVERSITY

พัชราพรรณ ระมั่ง และ จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์

รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 292-305

MODEL FOR DEVELOPING ROLES AND LEADERSHIP OF COMMUNITY ORGANIZATION COUNCIL MEMBERS USING BUDDHIST PRINCIPLES IN MUANG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระมหาดำรงค์ สุมงฺคโล (อธิสุมงคล),พระครูพิศาลสารบัณฑิต และพระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม

ผลของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ ต่อความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถ ในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 306-318

EFFECTS OF 5 STEPS LEARNING PROCESS SUPPLEMENTED WITH VISUAL THINKING STRATEGIES ON NARRATIVE WRITING FROM IMAGES ABILITY AND CREATIVE THINKING ABILITY OF GRADE 3 ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS.

พรรณภา สารบรรณ และ สุทธิดา จันทร์ดวง

การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 319-336

THE PARTICIPATION OF CHINESE TEACHERS IN ACADEMIC ADMINISTRATION AT PRIMARY SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ชงหมิ่น จั่ว และ พรพิมล ประสงค์พร

ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 337-349

DECISION-MAKING FACTORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS USING EVIDENCE-BASED PRACTICES AFFECTING THE ADMINISTRATIVE EFFICIENCY: A CASE STUDY OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK AREA 2

ชยพล วิภาวิน, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ และ สุดารัตน์ สารสว่าง

การประเมินโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพโรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 350-364

THE EVALUATION OF THE PROJECT ON CLINICAL SUPERVISION FOR PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT AT BAN BANG ROUP SCHOOL UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กณภัทร จินา , เบญจพร ชนะกุล และอโนทัย ประสาน

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 365-377

A DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP COMPPETENCIES ENHANCEMENT CURRICULUM USING CHALLENGE – BASED LEARNING FOR GRADE 9 STUDENTS
ระพีพรรณ หงษ์คำ และ ปริญญภาษ สีทอง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร **378-392**
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE DON MUEANG DISTRICT OFFICE BANGKOK
รวิสรา อนันต์วลัยกุล, ปัทมา รูปสุวรรณกุล และ อัจศรา ประเสริฐสิน

รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี **393-404**
INNOVATIVE MODELS OF STRONG COMMUNITIES BUDDHIST STYLE IN THE NEW WAY OF LIFE OF COMMUNITIES IN UDON THANI PROVINCE
พระครูปริยัติปทุมากร (ไชยา ถาวรสทฺโท), สมเดช นามเกตุ และ พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 **405-419**
PARTICIPATION IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN SCHOOL BANG PA-IN DISTRICT UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2
กฤตยา พรมศรี, นันทนา ชวศิริกุลฑล และ อัจศรา ประเสริฐสิน

ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 **420-433**
DIGITAL LEADERSHIP AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER SAKONNAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
จิตรลัดดา โถบำรุง และ วิชัย ประทุมไทย

การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาล ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล **434-447**
THE LIVING BASED ON THE PRINCIPLES OF DIṬṬHADHAMMIKATTHA IN KHONG KHUD SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG SATUN DISTRICT, SATUN PROVINCE
พระครูเขมพัชรากร พุทฺธิสาโร (ไทยเอี่ยมวงศ์) และ กันตภณ หนูทองแก้ว

รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ **448-462**

TEACHER DEVELOPMENT MODEL TO ENHANCE THE POTENTIAL IN OPERATING STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEMS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN
สุปวีณ์ ชูรัศมี, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, โกศล มีคุณ และธารินทร์ รสานนท์

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 463-473

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING USING ACTIVITY-BASED LERNING FOR GRADE 3 STUDENTS
เกตุมาลา เทียมธรรม, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 474-486

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY USING GAME-BASED LEARNING FOR GRADE 3 STUDENTS
กันยารัตน์ กมลสดใส, เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์ และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว

พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ 487-501

DYNAMICS OF INTEGRATED BUDDHIST LIFE INSURANCE BUSINESS
มุจจรินทร์ ทัศดรกุลพัฒน์, สมเดช นามเกตุ และ อภินันท์ จันตะนี

กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4 502-512

THE PROCESS OF SATELLITE-BASED DISTANCE LEARNING (DLTV) MANAGEMENT IN SMALL-SIZED SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3 BASED ON ARIYASACCA 4
ธนพนธ์ บุญเชิด และ วรกฤต เถื่อนช้าง

การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย 513-523

THE DEVELOPMENT OF EXECUTIVE FUNCTION SKILLS THROUGH OUTDOOR TRADITIONAL PLAY FOR EARLY CHILDHOOD LEARNERS
ภูมินันท์ ทองศรี, นนทชนนปภพ ปาลินทร และ ศุภรดา วงษ์แก้ว

กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 524-534

THE PROCESS OF VIRTUE-DRIVEN IMPLEMENTATION IN MORAL SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3, BASED ON THE SEVEN SAPPA-RISADHAMMA PRINCIPLES
ธนาพร พิรุนสุนทร และ ทนง ทศไกร

การศึกษาทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 535-548
A STUDY OF VISIONARY LEADERSHIP SKILLS BASED ON THE DUTIYAPĀPAṆIKA SUTTA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE KHON KAEN 1
ภานุพงษ์ นิลเขียว, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, และ พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม

การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 549-561
STUDY FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR IDDHIPADA DHAMMA OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 4
ปรัชญา ธาดากิตติกรณ์, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ

แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร 562-576
GUIDELINES OF DEVELOPMENT TO ENHANCE LIFELONG LEARNING IN EDUCATION OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN KHANU WORALAKSABURI DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE
ภูริณัฐ กอบัวกลาง และ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 577-586
ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
อดิศร ไชยขันธ์ และ ณัฐวุฒิ สัพโส

แนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร 587-599
GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF TEACHER SKILLS IN THE 2 1 ST CENTURY AT NETWORK SCHOOL GROUP 68, THONBURI DISTRICT, UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

อนงค์ ผาลาด, ณัฐมน พันธุ์ชาตรี, วิเชียร อินทรสมพันธ์ และ วรุณรัตน์ คนซื่อ

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 600-612

GUIDELINES DEVELOPMENT FOR ACADEMIC ADMINISTRATION TO ENHANCE BASIC EDUCATION NATIONAL TEST (O-NET) RESULTS IN THE DIGITAL ERA UNDER THE OFFICE OF KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ฤทัยทิพย์ เพชรเภรี และ พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล

การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 613-625

TEACHERS' PARTICIPATION IN SCHOOL MANAGEMENT AFFECTING TEACHERS' WORK EFFECTIVENESS OF SPECIAL EDUCATION CENTERS UNDER THE SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION GROUP 2

รัตนาภรณ์ เกตุบำเพ็ญ และ ทิวัตถ์ มณีโชติ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 626-638

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINTSTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING MANAGEMENT OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINSTRATION, GROUP2

ศรัญญา อุคำ, ทิวัตถ์ มณีโชติ

การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 639-653

DIGITAL ERA SCHOOL MANAGEMENT AFFECTING THE DIGITAL SKILLS OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY PROMOTION NETWORK, SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ศิรภัสสร เกิดเนตร และ ทิวัตถ์ มณีโชติ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ 654-666

SCHOOL ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP THE DIGITAL COMPETENCY OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY PROMOTION NETWORK, SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL SERVICE AREA 1 AND CENTRAL OFFICE UNDER THE OFFICE OF THE SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION

ศรินทรรัตน์ สกุลปทุมทอง และ ทิวัตถ์ มณีโชติ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี 667-687

DEVELOPMENT OF THE IADDR INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT AND DESIGN THINKING COMPETENCY OF GRADE 10 STUDENTS IN THE DESIGN AND TECHNOLOGY COURSE

ปิยวรรณ มาตย์เทพ

ผลการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 688-699

THE EFFECTS OF MIA LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED WITH GRAPHIC ORGANIZER TECHNIQUE ON THAI COMPREHENSION READING ABILITY OF GRADE 6 STUDENTS

วิไล พลพวก

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก 700-713

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICEAREA OFFICE PRACHINBURI NAKHONAYOK

ณัฐฐา พวงไพโรจน์, ปัทมา รูปสุวรรณกุล และ อัจศรา ประเสริฐสิน

ENHANCEMENT GUIDELINES OF LIFELONG LEARNING ABILITIES FOR STUDENTS IN YULIN NORMAL UNIVERSITY, CHINA 714-728

XIAO SHANG, NUTTAMON PUNCHATREE, WICHIAN INTARASOMPUN

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING STYLE AND EMPLOYABILITY EXPECTATIONS OF STUDENTS IN HECHI UNIVERSITY 729-743
LIANG YING, WICHIAN INTARASOMPUN, AND NUTTAMON PUNCHATREE

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING STYLES AND CULTIVATION OF LEARNING INTEREST OF FRESHMEN IN CHENGGUAN MIDDLE SCHOOL 744-758
LIANG YINLIN, WICHIAN INTARASOMPUN, AND NUTTAMON PUNCHATREE

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNER AUTONOMY AND STUDENTS' ENGLISH LEARNING STRATEGIES IN THE CONTEXT OF ONLINE LEARNING AT NANNING UNIVERSITY 759-773
ZHOU YU, WICHIAN INTARASOMPUN, AND NUTTAMON PUNCHATREE

GUIDELINES FOR THE DIGITAL LITERACY SKILL OF TEACHERS AT NANNING UNIVERSITY 774-787
Wei Hailin, Pong Horadal, and Nuttamon Punchatree

THE IMPACT OF TEACHER-STUDENT INTERACTION IN CHEERLEADING COURSES ON COURSE SATISFACTION AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT: A CASE STUDY OF SCHOOL G IN GUANGXI, CHINA 788-803
Sisi Cai , Usaporn Klinkasorn, and Zhu Chuping

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 804-816
THE DECISION MAKING PROCESS IN VOTING FOR MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES PROCESS
ประกอบ คงยะมาศ และ พระไพบูลย์ โชติโย (กลิ่นบัว)

ปัจจัยความสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 817-831
SUCCESS FACTORS OF PERSONNEL MANAGEMENT EFFECTIVENESS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS
ปิยะพงษ์ งอกผล, อัจฉรา วัฒนาณรงค์, ธารินทร์ รสานนท์, และชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่

ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา: บทเรียนเชิงสะท้อนคิดและการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ 832-845
PERSISTENT DEPRESSIVE DISORDER IN COUNSELING PSYCHOLOGISTS: REFLECTIVE PROFESSIONAL LESSONS AND SELF-CARE IN PRACTICE
ชัยวัฒน์ วารี , สัตกร วงศ์สงคราม , รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, ริกาณ์ ปุณทริกา , จารุณี นวลยง และ วิสมล ศรีสุทธินันท์

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทสังคมไทย 846-856
DEVELOPING SUSTAINABLE AGRITOURISM WITHIN THE CONTEXT OF THAI SOCIETY
พีรภัทร สงวนศิลป์,คู่ขวัญ แสงศิริ และพงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฏ์

การบริหารสถานศึกษาบนฐานการใช้กฎหมายดิจิทัล 857-869
EDUCATIONNAL ADMINISTRATION BASED ON DIGITAL LAW
ระวิพันธ์ สื่อกระแสร์, วันระวี สื่อกระแสร์, เมนดา จุ้ยบุญมี, มนฤทัย สุจริต, อภิชาติ แสงจันทร์ และกษิฎิฏฐ์ มีพรหม

ภาวะผู้นำของไดซากุ อิเคดะ และการแสวงหาสันติภาพโลก : มุมมองแบบพุทธมานุษยนิยม 870-885
THE LEADERSHIP OF DAISAKU IKEDA AND THE PURSUIT OF GLOBAL PEACEBUILDING : A BUDDHIST HUMANIST PERSPECTIVE
พระวุฒิศาล ถาวโร (นวลวัน), สุนิสา โมสิโก, พระปกรณ์ สมาจาโร (นุชม่วง),พระครูบวรชัยวัฒน์ และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

ถอดบทเรียนวรรณกรรมอุตสหกรรม 4.0 ทิศทางระบบดิจิทัลโลจีสติกส์ขนส่งทางอากาศความท้าทายในอนาคต 886-898
LESSONS LEARNED FROM INDUSTRY 4.0 LITERATURE: DIRECTIONS FOR DIGITAL LOGISTICS, AIR TRANSPORT, AND FUTURE CHALLENGES.
ทศพร มะหะหมัด, อำพล ขำวิลัย และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว

การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนไทย: การบูรณาการสู่ความยั่งยืนทางการศึกษา 899-908
STRATEGIC RISK MANAGEMENT IN THAI PRIVATE SCHOOLS: AN INTEGRATED APPROACH TO EDUCATIONAL SUSTAINABILITY
ระวิพันธ์ สื่อกระแสร์ และ ธิดาวัลย์ อุ่นกอง

มาตรการส่งเสริมนโยบาย 30@30: (EV 3.5) ที่ส่งผลต่อปัจจัยในการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร 909-917
THE PROMOTING OF POLICY 30@30: (EV 3.5) THAT AFFECTS THE FACTORS OF CONSUMERS' DECISION-MAKING ON PURCHASING ELECTRIC VEHICLES (EVS) IN BANGKOK METROPOLITAN AREA
รัชดาวรรณ ธุวะนุติ, นิติธร จันทเดช, ฉันทรัตน์ วรปัญญา และรุ่งแก้ว เกตุแก้ว

การวิเคราะห์บทบาทของหลักพุทธธรรมในการบูรณาการสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ 918-928
ANALYSIS OF THE ROLE OF BUDDHIST PRINCIPLES IN INTEGRATING INTO THE PROCESS OF BUDDHIST-ORIENTED TEACHING AND LEARNING

พระปลัดพนา เขมาภิรโต และ พระใบฎีกาเศกสรร จรณสุทฺโธ

การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรีผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส 929-943

THE TRANSITION FROM AN OLD MARKET TO THE MANAGEMENT OF THE OLD TOWN CREATIVE ECONOMY MARKET IN MUANG RATCHABURI DISTRICT THROUGH THE APPLICATION OF OPPORTUNITY DISCOVERY THEORY

ถิรวุฒิ แสงมณีเดช,ปิรันธ์ ชิณโชติ, อภิลักษณ์ ธรรมวิมุตติ, นงลักษณ์ เพิ่มชาติ และ อภิเชษฐ์ ขำเลิศ

ความจำ และการลืม : การบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้สู่การดูแลสุขภาพจิต 944-958

MEMORY AND FORGETTING: INTEGRATING LEARNING PSYCHOLOGY CONCEPTS INTO MENTAL HEALTH CARE

ชัยวัฒน์ วารี , สัตกร วงศ์สงคราม , รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์, ริกาณ์ ปุณทริกา , จารุณี นวลยง และ วิสมล ศรีสุทธินันท์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 959-978

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP AND SCHOOL SAFETY MANAGEMENT BASED ON TEACHERS' OPINIONS IN THE RATCHAVIPHA SCHOOL NETWORK, SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

ชินวัฒน์ สุวรรณพฤฒิ[1], สุดารัตน์ สารสว่าง[2], และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ[3]

Shinawat Suwanapruti[1], Sudarat Sarnswang[2], and Prompilai Buasuwan[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Kasetsart University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: shinawat.2024@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา 2) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูในกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 1,100 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 241 คน ใช้การสุ่มแบบตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.980 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3)

* Received 14 January 2026; Revised 22 February 2026; Accepted 31 March 2026

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 มีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.01 (r=.704 , p<0.01)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, การบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to investigate the level of digital leadership of school administrators in the Ratchavipha School Network; 2) to investigate the level of safety management in schools within the Ratchavipha School Network; and 3) to examine the relationship between the digital leadership of school administrators and safety management in schools within the Ratchavipha School Network. This study employed a quantitative research design. The sample consisted of teachers in schools under the Ratchavipha Educational Network, Bangkok Secondary Educational Service Area Office 2, during the 2025 academic year, with a total population of 1,100teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, resulting in a sample of 241 teachers. Proportional stratified random sampling was used. The research instrument was a five-point scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.980. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product–moment correlation coefficient

The results indicated that: 1) the overall level of digital leadership of school administrators was high; 2) the overall level of safety management in schools was high; and 3) digital leadership of school administrators was positively correlated with safety management in schools at a moderate high level, with statistical significance at the 0.01 level (r = .704, p < 0.01).

Keywords: Digital Leadership , School Safety Management , School Administrators

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และสถานการณ์ความไม่แน่นอนในหลายมิติ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และระบบการศึกษาของทุกประเทศ ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ในฐานะปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) โดยเฉพาะ “ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์” ที่มุ่งยกระดับคุณภาพประชากรไทยให้มีทักษะที่จำเป็นต่อโลกยุคใหม่ ซึ่งต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มั่นคง มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ หนึ่งในหัวใจสำคัญของการพัฒนาระบบการศึกษาคือ “ความปลอดภัย” ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) โดยเฉพาะในสถานศึกษาซึ่งถือเป็นองค์กรพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ และความมั่นคงของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงไม่อาจพิจารณาเพียงมิติด้านกายภาพ แต่ต้องคำนึงถึงภัยคุกคามสมัยใหม่ทั้งในรูปแบบของความรุนแรงในโรงเรียน การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ปัญหายาเสพติด การโจมตีทางข้อมูล และภัยคุกคามจากบุคคลภายนอก ซึ่งล้วนมีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้เรียนและครูในหลายระดับ (UNESCO, 2021) ดังนั้น แนวคิด “สถานศึกษาปลอดภัย” จึงหมายถึงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบและจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากอันตรายทั้งทางกายภาพ จิตใจ และสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและการเติบโตของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีศักยภาพ ขณะเดียวกัน โลกยุคดิจิทัลได้สร้างทั้งโอกาสและความท้าทายต่อระบบการศึกษา เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน การเรียนรู้ และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสิ้นเชิง จึงทำให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลเพื่อปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งต้องเผชิญกับความเสี่ยงใหม่ ๆ ซึ่งล้วนส่งผลต่อความปลอดภัยของผู้เรียนและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องครอบคลุมทั้งการป้องกันภัยทางกายภาพและภัยทางไซเบอร์ เพื่อให้โรงเรียนสามารถผลิตผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความสุข และมีความสามารถได้ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยจากการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งสามารถป้องกันได้หากมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และครอบคลุมในทุกมิติของการดำเนินงานด้านความปลอดภัยทั้งในโลกกายภาพและโลกดิจิทัล

ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการด้านความปลอดภัยจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ต้องมุ่งเน้นการวางแผนและประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและสร้างความตระหนักรู้แก่ทุกภาคส่วน สอดคล้องกับนโยบายกระทรวงศึกษาธิการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569 ที่ยึดหลัก “การศึกษาเพื่อความมั่นคงของชีวิต” และส่งเสริมการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลรวมถึงปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งสอดรับกับแนวคิด “ภาวะผู้นำดิจิทัล” (Digital Leadership) ที่ผู้บริหารต้องผสานเทคโนโลยีเข้ากับวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนานวัตกรรมความปลอดภัยและการเฝ้าระวังความเสี่ยง (Sheninger, 2019; Marzano & Waters, 2009)

สำหรับสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ซึ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ในพื้นที่เมืองที่มีความหนาแน่นสูงและมีความหลากหลายทางสังคม จำเป็นต้องมีการจัดการความปลอดภัยที่รัดกุม อย่างไรก็ตามก็ยังพบว่าหลายโรงเรียนประสบปัญหาในการบูรณาการเทคโนโลยีกับระบบความปลอดภัย ทำให้การดำเนินงานด้านการป้องกันและรับมือเหตุการณ์ไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความล่าช้าในการสื่อสารและตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉิน ไม่สามารถติดตามและตรวจสอบเหตุการณ์ย้อนหลังได้อย่างครบถ้วน ส่งผลให้การวางแผนเชิงป้องกันขาดข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย อีกทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุที่กระทบต่อความปลอดภัยของนักเรียนและบุคลากร นอกจากนี้ ความบกพร่องดังกล่าวยังมีผลต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนทำให้สถานศึกษาไม่สามารถบรรลุตามมาตรฐานด้านความปลอดภัยที่กำหนดไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้แนวคิดของ (National Technology Standards for Administrators, 2009). กับ การบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยใช้แนวคิดของ (ธำรงค์ จั่นฤทธิ์ , 2567) ตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้นำยุคดิจิทัลในการยกระดับความปลอดภัยของโรงเรียน และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้สอดรับกับบริบทของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

2.เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

3.เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ครูในกลุ่มสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ทั้งหมด 9 โรงเรียน จำนวน 1,100 คน (สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ,2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ คือ ครูในสังกัดข้างต้น จำนวน 9 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan (1970) จำนวนทั้งหมด 285 คน เก็บข้อมูลได้ 241 คน คิดเป็นร้อยละ 84.56 และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling)

2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยนี้

เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (CheckList Questionnaires) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 23 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน ด้วยการหาค่า Index of item-Objective Congruence หรือ IOC

2.3 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการทดลองเก็บข้อมูลกับครูโรงเรียนที่มิใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยนำผลของข้อมูลเฉพาะที่มีการวัดมาตราส่วนประมาณค่ามาหาค่าความเชื่อมั่นตามสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ซึ่งค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยมีค่าระหว่าง $0 < \alpha < 1$ ถ้ามีค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่ามีความเชื่อมั่นมาก ซึ่ง (Hair et al., 2006) อธิบายว่าค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.980

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดเตรียมเครื่องมือรูปแบบออนไลน์และบันทึกข้อความเสนอคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง

โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตรัชวิภา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผ่านลิงก์และ QR Code โดยขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ จากนั้น

3.2 ดำเนินการตรวจสอบคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ซึ่งได้รับตอบกลับจำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 84.56 จำนวนที่หายไปเกิดจากการคัดกรองแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกเพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนของข้อมูล และมีบางส่วนที่ครูไม่มีเวลาตอบเนื่องจากต้องใช้เวลาทำกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในช่วงปลายปี โดยจำนวนแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้จำนวน 241 ชุดคิดเป็นร้อยละ 84.56 ซึ่งครอบคลุมขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่คำนวณไว้แต่ต้น จึงมั่นใจได้ว่าผลการวิเคราะห์จะยังคงมีความเที่ยงตรงและเป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายได้ จึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามสถิติต่อไป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

4.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 โดยหาความเฉลี่ย และร้อยละ

4.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1	การมีวิสัยทัศน์	3.86	0.77	**มาก**
2	การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล	3.84	0.83	**มาก**

3	การปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ	3.78	0.87	**มาก**
4	การปรับปรุงอย่างเป็นระบบ	3.79	0.83	**มาก**
5	การเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล	3.72	0.87	**มาก**
	ภาพรวม	3.80	0.76	**มาก**

จากตารางที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.80, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = 0.77) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัล($\bar{X}$= 3.84, S.D. = 0.83) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล ($\bar{X}$= 3.72, S.D. = 0.87) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	**การบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา**	**$\bar{X}$**	S.D.	**การแปลความหมาย**
1	ภัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม	3.76	0.93	มาก
2	การคุ้มครองช่วยเหลือนักเรียน	3.76	0.93	มาก
3	แผนเผชิญเหตุและเฝ้าระวังเหตุ	3.71	0.98	มาก
4	การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน	3.89	0.85	มาก
5	การสร้างหลักสูตรความปลอดภัยในสถานศึกษา	3.78	0.93	มาก
	ภาพรวม	3.78	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.78, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X}$= 3.89, S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ด้านการสร้างหลักสูตรความ

ปลอดภัยในสถานศึกษา ($\overline{X}$= 3.78, S.D. = 0.93) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านแผนเผชิญเหตุและเฝ้าระวังเหตุ ($\overline{X}$= 3.71, S.D. = 0.98) ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	การบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา					
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_{tot}
X_1	0.544**	0.538**	0.551**	0.523**	0.522**	0.586**
X_2	0.549**	0.576**	0.560**	0.562**	0.521**	0.605**
X_3	0.622**	0.631**	0.664**	0.633**	0.589**	0.686**
X_4	0.634**	0.634**	0.625**	0.637**	0.602**	0.684**
X_5	0.621**	0.615**	0.586**	0.596**	0.564**	0.652**
X_{tot}	0.650**	0.656**	0.654**	0.646**	0.612**	0.704**

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา(X_{tot})กับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา(Y_{tot})ตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 มีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.01($r=.704$, $p<0.01$) (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553)

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดมีการปรับตัวและพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ตามนโยบายการขับเคลื่อนการศึกษาดิจิทัลของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพล สุวรรณราช (2564) และ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาใช้บริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทศตวรรษที่

21 ทั้งนี้สอดรับกับแนวคิดของ Kozloski (2006) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นมาตรฐานสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ ทศพล สุวรรณราช (2564) และ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565) อาจเนื่องมาจากบริบทเชิงนโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลที่กระตุ้นให้ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์อย่างชัดเจน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุภวัช เชาวน์เกษม (2563) ที่ชี้ว่าวิสัยทัศน์ด้านพื้นที่การเรียนรู้และสภาพแวดล้อมดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับรองลงมา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ทศพล สุวรรณราช (2564) และ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565) ขณะที่ด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจาก Hamzah et al. (2021) พบว่าความเป็นพลเมืองดิจิทัลเป็นตัวพยากรณ์สำคัญต่อพฤติกรรมการสอนดิจิทัลของครู และสอดคล้องกับแนวคิดของ Alolah (2014) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำมีผลต่อวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กร

2. ระดับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสถานศึกษามีการกำหนดนโยบายและวางมาตรการการป้องกันภัยที่ชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพและจิตวิทยา ตลอดจนบุคลากรมีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการดูแลสวัสดิภาพของผู้เรียนเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อดิศร ดีปานธรรม (2561) และแนวคิดของ สุกัญญา พรน้อย (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพสถานศึกษา และสอดรับกับมุมมองของ Vicario, A. D. (2012) ที่ระบุว่าความปลอดภัยเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด สะท้อนถึงความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมเชิงรุกเพื่อสร้างความตระหนักด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ DeRoche & Kaiser (1980) และงานวิจัยของ สุกัญญา พรน้อย (2562) ขณะที่ด้านการสร้างหลักสูตรความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับรองลงมา แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการความปลอดภัยเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ด้านแผนเผชิญเหตุและเฝ้าระวังเหตุมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการฝึกอบรม สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Alolah (2014) และ Vicario, A. D. (2012) ที่ชี้ว่าการขาดการสนับสนุนในเชิงปฏิบัติส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบความปลอดภัยโดยรวม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (r=.704) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการที่ผู้บริหารมีทักษะและวิสัยทัศน์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ช่วยให้กระบวนการสื่อสาร การจัดเก็บข้อมูล และการติดตามสถานการณ์ความปลอดภัยมีความรวดเร็วและเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้อง

กับแนวคิดของ Alolah (2014) และ Kozloski (2006) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเป็นมาตรฐานสำคัญในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมองค์กร อย่างไรก็ตาม ระดับความสัมพันธ์ที่อยู่ในเกณฑ์ปานกลางสะท้อนว่าปัจจัยด้านงบประมาณ กฎระเบียบ และการฝึกอบรม มีส่วนสนับสนุนร่วมด้วย Vicario, A. D (2012) โดยภาวะผู้นำดิจิทัลทำหน้าที่เป็น “ตัวทวีคูณ” ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำให้กับระบบงานเดิม เมื่อพิจารณารายด้านพบประเด็นสำคัญ คือ ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพมีความสัมพันธ์กับด้านแผนเผชิญเหตุและเฝ้าระวังเหตุสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าทักษะการใช้เครื่องมือดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลโดยตรงต่อการตัดสินใจในภาวะวิกฤต (Hamzah et al., 2021) ในทางกลับกัน ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับการสร้างหลักสูตรความปลอดภัยน้อยที่สุด ชี้ให้เห็นว่าการสร้างบรรยากาศในภาพรวมยังไม่สามารถแปรเปลี่ยนสู่การพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยนโยบายกำกับดูแลที่เฉพาะเจาะจง (Alolah, 2014) ข้อสังเกตสำคัญจากการวิจัยครั้งนี้คือ แม้ผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลในระดับสูง แต่ในเชิงความสัมพันธ์พบว่า “ภาคปฏิบัติ” มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการเฝ้าระวังและการคุ้มครองช่วยเหลือนักเรียนมากกว่า ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ ทศพล สุวรรณราช (2564) และ ภูรีรัตน์ สุกใส (2565) ที่สะท้อนถึงความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีบริหารจัดการ แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างนโยบายและการปฏิบัติจริง ทั้งนี้พฤติกรรมดิจิทัลเชิงปฏิบัติของผู้บริหารจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพฤติกรรมบุคลากรเพื่อยกระดับความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (Hamzah et al., 2021)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตรัชวิภาตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมาก การบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสหวิทยาเขตรัชวิภา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 มีความสัมพันธ์กัน และเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.01($r=.704$, $p<0.01$)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 ข้อเสนอแนะด้านภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้ผู้บริหารนำ "วิสัยทัศน์ดิจิทัล" ซึ่งเป็นจุดแข็งที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดมาแปรสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลของโรงเรียนที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) บนแพลตฟอร์มออนไลน์ ในขณะเดียวกัน ควรเร่งพัฒนาทักษะในด้าน "การเป็นพลเมืองในยุค

ดิจิทัล" ซึ่งพบค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเน้นการอบรมด้านจริยธรรมดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ เพื่อให้ผู้บริหารเป็นต้นแบบ (Role Model) ในการใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการปรับตัวเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

1.2 ข้อเสนอแนะด้านการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาสถานศึกษาควรต่อยอดความสำเร็จจาก "ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน" ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยการบูรณาการความปลอดภัยเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาและกิจกรรมเชิงรุกที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและ ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา "แผนเผชิญเหตุและเฝ้าระวังเหตุ" ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ โดยการนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยในการจัดทำคู่มือปฏิบัติการเผชิญเหตุอิเล็กทรอนิกส์(E-Manual) ที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว พร้อมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาทรัพยากรที่ทันสมัย เช่น ระบบกล้องวงจรปิดอัจฉริยะหรือระบบแจ้งเตือนภัยผ่านแอปพลิเคชันเพื่อยกระดับการเฝ้าระวังภัยจากแบบตั้งรับสู่การป้องกันเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ข้อเสนอแนะด้านความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและการบริหารงานด้านความปลอดภัยจากผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงนวัตกรรมเข้ากับการบริหารจัดการความปลอดภัยในลักษณะ "ความปลอดภัยอัจฉริยะ" โดยเปลี่ยนจากการตัดสินใจด้วยประสบการณ์เพียงอย่างเดียว มาเป็นการตัดสินใจบนฐานข้อมูลโดยนำสถิติอุบัติเหตุและจุดเสี่ยงที่จัดเก็บในระบบดิจิทัลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนป้องกันล่วงหน้า นอกจากนี้ ควรสร้างพื้นที่การสื่อสารดิจิทัลที่เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการรายงานเหตุและเสนอแนะแนวทางความปลอดภัย เพื่อเปลี่ยนจากภาระหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้กลายเป็น "วัฒนธรรมความปลอดภัยร่วมกัน" ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1การศึกษาปัจจัยตัวแปรแทรกซ้อน เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อความปลอดภัยในสถานศึกษาเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์กร งบประมาณสนับสนุน หรือทัศนคติของครูต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เห็นภาพรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อความปลอดภัยอย่างรอบด้าน

2.2 การศึกษาวิจัยเชิงทดลอง ควรมีการพัฒนาและทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการความปลอดภัยผ่านระบบดิจิทัล (Digital School Safety Management Model) และประเมินผลสัมฤทธิ์ในด้านการลดอุบัติเหตุหรือระยะเวลาในการเผชิญเหตุ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของภาวะผู้นำดิจิทัลในเชิงประจักษ์

2.3 การศึกษาในบริบทที่กว้างขึ้น ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เพื่อตรวจสอบว่า

ขนาดของโรงเรียนหรือพื้นที่ต่างกันส่งผลต่อระดับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำดิจิทัลและความปลอดภัยหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568–2569. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์.

ทศพล สุวรรณราช. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธำรงค์ จั่นฤทธิ์. (2567). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภูรีรัตน์ สุกใส. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุกัญญา พรน้อย. (2562). แนวทางการบริหารจัดการความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภวัช เชาวน์เกษม. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อโรงเรียนคุณภาพในศตวรรษที่ 21. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ. (2568). ระบบบริหารทรัพยากรบุคคล. เรียกใช้ เมื่อ 25 ตุลาคม 2568, จาก https://hrms.obec.go.th/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2565 การฟื้นฟูการเรียนรู้และเร่งรัดประสิทธิผลการเพิ่มโอกาสทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

อดิศร ดีปานธรรม. (2561). การศึกษาการบริหารงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

Alolah, T. (2014). The Impact of School Leadership on Safety Culture and Safety Performance in Schools (Doctoral dissertation). University of Southern California, Los Angeles.

DeRoche, E. F., & Kaiser, J. S. (1980). Complete Guide to Administering School Safety Programs. West Nyack, NY: Parker Publishing.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2006). Multivariate Data Analysis (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.

Hamzah, N. H., Nasir, M. K. M., & Wahab, J. A. (2021). The effects of digital citizenship on teachers' digital teaching behavior. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 11(2), 1102–1117.

International Society for Technology in Education (ISTE). (2009). National educational technology standards for administrators. Washington, DC: Author.

Kozloski, K. C. (2006). Principal Leadership for Technology Integration: A Study of Principal Technology Leadership and the Integration of Technology in Schools (Doctoral dissertation). Drexel University, Philadelphia.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140, 1–55.

Marzano, R. J., & Waters, T. (2009). District Leadership That Works: Striking the Right Balance. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Sheninger, E. (2019). Digital Leadership: Changing Paradigms for Changing Times (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

UNESCO. (2021). Beyond numbers: Ending school violence and bullying. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

Vicario, A. D. (2012). Safety management in Catalonia's schools (Doctoral dissertation). Universitat Autónoma de Barcelona, Spain.

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

EDUCATIONAL ADMINISTRATION IN DIGITAL ERA OF SCHOOL ADMINISTRATORS TOWARDS INNOVATIVE ORGANIZATION IN NAM NABUN SCHOOL NETWORK UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE UBON RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ณัญตพงศ์ การแก้ว[1], เจริญวิชญ์ สมพงษ์ธรรม[2] และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์[3]

Nantapong Karnkaew[1], Charoenwit Somphongtam[2] and Weerawat Uthairat[3]

[1-3]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: excellent1985plus123@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นรวมถึงแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมกลุ่มตัวอย่างคือครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ ปีการศึกษา 2568 จำนวน 196 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย แล้วเทียบบัญญัติไตรยางศ์ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม 30 ข้อ ที่มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 และความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ 10 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึง PNImodified และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความจำเป็นสูงที่สุดในการพัฒนาคือ ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์แนวคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศและแนวปฏิบัติที่ดีให้เหมาะกับบริบทสถานศึกษาใช้วงจรคุณภาพ PDCA ควบคู่เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับการจัดการเรียน

* Received 26 January 2026; Revised 8 February 2026; Accepted 31 March 2026

การสอนให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรเพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, องค์กรแห่งนวัตกรรม

Abstract

This study aimed to examine the current conditions, desired conditions, and priority needs, as well as to propose guidelines for developing educational administration in the digital era toward becoming an innovative organization. The sample working in schools within the Nam Nabun School Network during the 2025 academic year consisted of 196 was selected using stratified random sampling and simple random sampling techniques. The research instruments included a 30-item questionnaire, with an Item–Objective Congruence (IOC) value of 1.00 for all items and a high level of reliability. Qualitative data were collected through purposive interviews with ten key informants. The interview instrument also demonstrated an IOC value of 1.00 for all items. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, the modified Priority Needs Index (PNImodified), and content analysis.

The findings revealed that:

1. the overall current state of educational administration in the digital era toward becoming an innovative organization was at a high level, while the desired state was at the highest level; the aspect with the greatest developmental priority was systematic quality improvement toward innovative organizational status.

2. the guidelines for development emphasized systematic management by applying excellence-based management principles and best practices tailored to the school context, utilizing the PDCA quality cycle in conjunction with digital technologies to enhance teaching and learning effectiveness, prioritizing the development of teachers' and staff members' capacities to foster learning innovations, and cultivating a sustainable culture of innovation within the organization.

Keywords: Educational Administration in Digital Era, School Administrators, Innovative Organization

บทนำ

โลกปัจจุบันก้าวสู่สังคมดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษาทุกองค์กรจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และทักษะดิจิทัลที่สอดคล้องกับยุคสมัยเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2563)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรแนวคิดองค์กรแห่งนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งเน้นการสร้างสิ่งใหม่ การพัฒนากระบวนการทำงาน และการใช้นวัตกรรมในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ทันต่อศตวรรษที่ 21 (อัจฉรา จุ้ยเจริญ, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณประสบปัญหาด้านทรัพยากร เทคโนโลยี และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัลส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลเพื่อยกระดับสถานศึกษาไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2568)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากรใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2568 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 6 โรงเรียน มีประชากรทั้งหมด จำนวน 404 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนในสังกัด จำนวน 6 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย แล้วเทียบบัญญัติไตรยางค์

1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10 คน ที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่นด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) หรือรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นในระดับประเทศขึ้นไป ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 แบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ โดยสภาพปัจจุบัน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .490-.766 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95 โดยรวมอยู่ในระดับดี และสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .441-.836 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 โดยรวมอยู่ในระดับดี

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 แบบสัมภาษณ์

การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.2 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม จำนวน 30 ฉบับ เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเดชอุดม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ด้วยตนเองและขอรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.3 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง

3.1.4 คัดเลือกแบบสอบถามเฉพาะที่มีความสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

3.1.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ภายในปีการศึกษา 2568

3.2 แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

3.2.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย จาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี แล้วนำหนังสือดังกล่าวเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.2.2 นัดหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งงาน ระดับการศึกษา และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ด้วยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

4.1.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปแปลผลโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51–5.00	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51–4.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
2.51–3.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
1.51–2.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
1.00–1.50	สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.1.3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$)

การคำนวณดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI) โดยแปลผลการวิเคราะห์ค่า $PNI_{modified}$ เพื่อการจัดลำดับความสำคัญของดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น ดังนี้

การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) โดยมีสูตรในการคำนวณ ดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558)

PNImodified = (D - I) / I

$PNI_{modified}$ หมายถึง ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น

I หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่ปัจจุบัน

D หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่พึงประสงค์

แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาความถี่ (Frequency) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียน วิเคราะห์ด้วยการหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจัดลำดับความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น **รายด้านและโดยรวม**

พัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.44	.29	มาก	4.71	.34	มากที่สุด	.369	2
2. ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.85	.25	มาก	4.59	.39	มากที่สุด	.192	5
3. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.89	.23	มาก	4.48	.49	มาก	.152	6
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.74	.39	มาก	4.62	.38	มากที่สุด	.236	4
5. ด้านความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	3.67	.38	มาก	4.60	.40	มากที่สุด	.253	3
6. ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	2.69	.30	ปานกลาง	4.74	.33	มากที่สุด	.762	1
รวม	**3.55**	**.12**	**มาก**	**4.62**	**.21**	**มากที่สุด**		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = .23) 2. ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = .25) 3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 3.74, S.D. = .38) 4. ด้านความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 3.67, S.D.= .39) 5. ด้านการมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 3.44,

S.D. = .29) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 2.69, S.D. = .30)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = .21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = .33) 2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = .34) 3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = .38) 4. ด้านความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = .40) 5. ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = .39) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = .49)

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ 1. ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.762) 2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.369) 3. ด้านความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.253) 4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.236) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ 5. ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.192) และ 6. ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ($PNI_{modified}$=.152) ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของโรงเรียนชั้นนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา บริหารงานตามหลักวงจรคุณภาพ (PDCA) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากร โดยทำความเข้าใจศักยภาพ ความรู้และทักษะรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ

ของผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมผ่านการใช้สื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ การเป็นพลเมืองดิจิทัล การปฏิบัติที่เป็นเลิศ วัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ความเข้าใจศักยภาพบุคลากร และวิสัยทัศน์ดิจิทัล ขณะที่ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และการบริหารอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคพร เลิกนอก (2563) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน ได้แก่ การปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบ วิสัยทัศน์ดิจิทัล วัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ความเข้าใจศักยภาพบุคลากร และการปฏิบัติที่เป็นเลิศ ส่วนด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากครูคาดหวังให้ผู้บริหารใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารเชิงข้อมูล พัฒนาครู และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมัยพร ชูสุภาวดี (2566) ที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรนวัตกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบ รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ส่วนด้านที่มีความต้องการต่ำสุดคือ ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารบางส่วนยังยึดแนวทางเดิม ขาดการเปิดโอกาสและสนับสนุนการใช้นวัตกรรมอย่างเสรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์รดา และจันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2565) ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม วัฒนธรรมองค์กร และการใช้เทคโนโลยีเป็นฐานสำคัญ

4. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม มีดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารสู่ความเป็นเลิศ และนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของโรงเรียนชั้นนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา บริหารงานตามหลักวงจรคุณภาพ (PDCA) ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากร โดยทำความเข้าใจศักยภาพ ความรู้

และทักษะรายบุคคล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมผ่านการใช้สื่อและแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อยกระดับสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชมัยพร ชูสุภาวดี (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ ควรมีภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ ควรสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้มีความเป็นนวัตกรรมโดยให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอ มีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างอิสระ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ ให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการสร้างนวัตกรรม มีการสร้างแรงจูงใจให้มีความมุ่งมั่นปรารถนาในการสร้างนวัตกรรม จนสามารถสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้สำเร็จจนกลายเป็นองค์กรนวัตกรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยใช้ PDCA ผสานเทคโนโลยีดิจิทัลและ Best Practice เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป จากการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความจำเป็นสูงที่สุดในการพัฒนา ดังนี้

1. ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างเป็นระบบเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาเป็นอันดับแรก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวคิด Best Practice ของโรงเรียนชั้นนำมาเป็นต้นแบบและปรับใช้ในบริบทจริง ใช้ระบบ PDCA และการประเมินผลแบบดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ด้วยเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Google Classroom หรือ LMS และโซเชียลมีเดียเชิงการศึกษาในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเรียนของนักเรียน พร้อมยกระดับคุณภาพการศึกษาให้โรงเรียนก้าวสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

2. ด้านความเข้าใจในความรู้และทักษะความสามารถของคนในสถานศึกษาเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาเป็นอันดับสอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้าใจศักยภาพ ความรู้ และทักษะของครูและบุคลากร เพื่อนำไปพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม พัฒนาทักษะดิจิทัลและ soft skills ของครูให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติผ่านเวิร์กช็อปเชิงปฏิบัติการ การใช้สื่อดิจิทัล และแพลตฟอร์มออนไลน์ (Google Forms, Quizizz) เพื่อสร้างองค์กรที่เรียนรู้และปรับตัวสู่ความเป็นนวัตกรรมอย่างยั่งยืน

3. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาเป็นอันดับสาม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ ใช้ระบบติดตามงานและ Feedback แบบ Real-time เพื่อปรับปรุงคุณภาพใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาระบบเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายน้ำนาบุณ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี Best Practice ใช้ระบบคุณภาพแบบ Benchmarking เทียบกับโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำแนวคิดการบริหารเชิงดิจิทัล (Digital Leadership) มาใช้ในการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน สร้างแรงจูงใจและสนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างนวัตกรรมโดยเปิดโอกาสให้ครูทดลองใช้เทคโนโลยีและวิธีการสอนใหม่ ๆ

1.3 ครูผู้สอน ควรผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น การใช้สื่อออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียน พร้อมปรับปรุงกระบวนการสอนให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ จัดระบบ e-Library แหล่งเรียนรู้ดิจิทัลที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษาเพื่อสำรวจการใช้เครื่องมือดิจิทัลสนับสนุนการตัดสินใจและยกระดับประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เชิงดิจิทัลของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันและการสร้างนวัตกรรมของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาตัวชี้วัดและระบบประเมินองค์กรนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อกำหนดเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจนและวัดผลความสำเร็จของการบริหารเชิงนวัตกรรมและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (แสดงนโยบายการพัฒนาดิจิทัลของประเทศ). กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์ (2565) การเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(2), 266-278.

ชมัยพร ชูสุภาวดี. (2566). การเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. UP e-Thesis. https://updc.up.ac.th/server/api/core/bitstreams/0303a105-54af-4c34-8807-45bccc4e9ce5/content

ภคพร เลิกนอก. (2563). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 7(2), 150-166.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2568). แผนกลยุทธ์พัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์กรมหาชน). (2563). นวัตกรรมการศึกษา. สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

อัจฉรา จุ้ยเจริญ. (2564). คู่มือการโค้ช เพื่อผู้นำยุคใหม่. แอคคอมแอนด์อิมเมจ.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิค การเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี*

DEVELOPING LEARNING ACHIEVEMENT AND COMPUTATIONAL SKILLS USING THE THINK-PAIR-SHARE TECHNIQUE IN GRADE 2 MATHEMATICS IN NA YIA DISTRICT, UBON RATCHATHANI

อลิสา ก๋องดี[1], ระพิน ชูชื่น[2] และ ปิยะรัตน์ นุชผ่องใส[3]

Alisa Kongdee[1], Rapin Chuchuen[2] and Piyarat Nuchphongsai[3]

[1]ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชธานี

[2-3]อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชธานี

[1]M.Ed. (Curriculum and Instruction) Ratchathani University, Thailand

[2-3]Lecturer, M.Ed. (Curriculum and Instruction) Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Hempattarasiri@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีจุดประสงค์ 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2)แบบทดสอบ 3) แบบวัดทักษะการคิดคำนวณ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ และการเทียบค่าทีแบบ Dependent Sample

ผลการวิจัย พบว่า1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่า

* Received 14 January 2026; Revised 30 January 2026; Accepted 31 March 2026

เกณฑ์ 88.13/85.10 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 3) ทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด, ทักษะการคิดคำนวณ

Abstract

This research aimed to 1)determine the efficiency of lesson plans using the Think-Pair-Share (TPS) learning technique based on the 80/80 criterion, 2) compare students' learning achievement before and after instruction using the TPS technique, 3)compare students' computational thinking skills before and after instruction using the TPS technique, and 4)study students' satisfaction with the lesson plans using the TPS technique in a Grade 2 mathematics course. The study was conducted with 30 Grade 2 students from Ban Nadi School, part of the Educational Efficiency Promotion Network in Na Yia District under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 4, during the first semester of the 2024 academic year. The sample was selected through cluster random sampling. The research instruments included: 1)12 lesson plans using the TP Technique, 2) a learning achievement test, 3) a mathematics test measuring computational thinking skills, and 4) a student satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation,the E1/E2efficiency index, and the dependent sample t-test.

The findings revealed that 1) The results indicated that the efficiency of the lesson plans employing the Think–Pair–Share learning technique in Mathematics for Grade 2 students exceeded the established criterion of 88.13/85.10. 2) The findings revealed that the learning achievement of Grade 2 students in Mathematics after being taught through the Think–Pair–Share learning technique was significantly higher than before instruction at the .05 level. 3) The results showed that the computational thinking skills of Grade 2 students in Mathematics after learning through the Think–Pair–Share learning technique were significantly higher than

those before learning at the .05 level. and 4) Moreover, the overall student satisfaction toward learning through the Think–Pair–Share learning technique was at the highest level.

Keywords: Think-Pair-Share , Computational Thinking Skills

บทนำ

วิชาคณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ เป็นระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ได้อย่างถี่ถ้วนรอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และคณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี การสื่อสารและการร่วมมือ ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ โดยกำหนดสาระที่เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ประกอบด้วย สาระที่ 1 จำนวนและพีชคณิต สาระที่ 2 การวัดและเรขาคณิต และ สาระที่ 3 สถิติและความน่าจะเป็น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)คณิตศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล มีระบบ ระเบียบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาและสถานการณ์ ได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ทำให้สามารถคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนศาสตร์อื่นๆ คณิตศาสตร์จึงมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นอกจากนั้น คณิตศาสตร์ ยังช่วยพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ และมีความสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และอารมณ์ สามารถคิด ทำเป็นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่จากสภาพการจัดการเรียน การสอนคณิตศาสตร์ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560)

สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรการศึกษา พุทธศักราช 2551 ได้เน้นการจัดการศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนตามระดับพัฒนาการของผู้เรียนและกำหนดสาระการเรียนรู้ สาระหลัก ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

การส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของกระบวนการทางคณิตศาสตร์ การจัดกระบวนการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ให้นักเรียนรู้จักวิธีคิดคำนวณและมีทักษะในการคิดคำนวณได้นั้น คือ การฝึกให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดคำนวณ โดยใช้แบบฝึกทักษะ เพราะแบบฝึกทักษะ ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วย โดยเรียงเนื้อหาจากง่ายไปยาก กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ จึงมีความจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับแบบฝึกทักษะ ซึ่งแบบฝึกทักษะที่ดีควรมีความชัดเจน ทั้งคำสั่งหรือตัวอย่างแสดงวิธีทำไม่ควรยากเกินไป จึงควรปรับให้เหมาะสมกับผู้ใช้ การจัดการเรียนการสอนของครู พบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนต่ำ อาจเนื่องมาจากวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เป็นนามธรรม มากกว่ารูปธรรมเป็นสาเหตุให้นักเรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ โดยมีความคิดว่าเป็นวิชาที่ยาก อีกทั้งเนื้อหาของคณิตศาสตร์ จะมีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ถ้าหากนักเรียนไม่มีพื้นฐานทางคณิตศาสตร์มาตั้งแต่ต้น จะทำให้ขาดทักษะในเรื่องนั้น และยากที่จะทำให้นักเรียนทำความเข้าใจ นอกจากนี้ยัง พบว่า วิธีการสอนของครูยังใช้เทคนิคการสอน ที่ไม่หลากหลายเน้นการสอนหนังสือและทำแบบฝึกหัด มากกว่าให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การให้เหตุผลและการสร้างข้อสรุปได้ด้วยตนเอง ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทน และการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนไทยในปัจจุบัน ยังคงเน้นการคิดคำนวณท่องจำตามเนื้อหาที่ครูบอก การสอนเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นพวก กฎ สูตร หลักการทางคณิตศาสตร์และการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดจำนวนมาก เพื่อให้จำเนื้อหา การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการสอนที่เทียบได้กับการบอกคณิตศาสตร์เท่านั่น การสอนในลักษณะนี้นอกจาก จะไม่ได้ส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลแล้วยังเป็นการทำลายความกระตือรือร้น และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอีกด้วย ดังนั้น การจัดเนื้อหาสาระทางคณิตศาสตร์ ต้องคำนึงถึงความยากง่าย ความต่อเนื่อง และลำดับขั้นของเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนต้องคำนึงถึง ลำดับขั้นของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ จากประสบการณ์จริงควรจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งวุฒิภาวะของผู้เรียน อีกทั้งควรจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน ได้เกิดการเรียนรู้ทั้ง สามด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการ และด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2560)

จากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การศึกษา 2562 ของประเทศในด้านคณิตศาสตร์มีค่าเฉลี่ย เพียงร้อยละ 44.94 เมื่อประเมินเป็นรายด้านและรายมาตรฐานแล้ว ในด้าน บวก ลบ คูณ หาร และบวก ลบ คูณ หารระคน ของจำนวนนับไม่เกินหนึ่งแสน และศูนย์ มีคะแนนเฉลี่ยเพียง ร้อยละ 33.11 และด้านวิเคราะห์และแสดงวิธีหาคำตอบของโจทย์ปัญหา และโจทย์ปัญหาระคนของจำนวนนับไม่เกินหนึ่งแสนและศูนย์ มีคะแนนเฉลี่ยเพียง ร้อยละ 37.97 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละต่ำกว่า 50 ผลของคะแนนจึงสะท้อน ถึงการจัดการศึกษาทั้งระดับชาติ จากผลการประเมินสามารถจึงสามารถชี้จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนา เพื่อให้ผลที่จะได้รับดีขึ้นกว่าเดิม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2562)

เทคนิคทางการสอนที่จะสามารถพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ ได้ คือการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think- Pair- Share) (Frank Lyman,1981) เป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การคิด (Think) ครูตั้งปัญหาหรือโจทย์คำถาม ให้ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบ ด้วยตนเอง 2.การจับคู่(Pair) ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และ 3. การแลกเปลี่ยน (Share) ผู้เรียนนำเสนอความรู้ที่ได้ให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง โดยการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด จึงมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นวิธีการเรียนการสอนที่มีการฝึกกระบวนการกลุ่ม หรือทักษะทางสังคม โดยแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วย เด็กเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กอ่อนอยู่รวมกัน แล้วให้นักเรียนร่วมกันแก้ปัญหา และทำกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ครูผู้สอนกำหนด โดยเริ่มจากการทำเป็นคู่ และนำไปสู่การทำเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตัดสินใจ และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี รวมทั้งสามารถที่จะพัฒนาตนเองจนสามารถนำเอาความรู้ นั้นไปประยุกต์ใช้ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ ยังต้องปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการจัดการความรู้ และศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้มีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จึงสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยคาดว่าจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ที่เน้นให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมและส่งเสริมการคิดคำนวณ มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตัดสินใจและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี รวมทั้งสามารถที่จะพัฒนาตนเอง จนสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ โดยมีทักษะพื้นฐานในการจัดการความรู้ ด้านคณิตศาสตร์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ กลุ่มเดียววัดก่อนเรียนและหลังเรียน (One Group Pretest–Posttest Design) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ตัวแปรตาม มีองค์ประกอบ 3 ด้าน 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) 2. ทักษะการคิดคำนวณ ด้วยกระบวนการสอน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) และ 3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวน 82 คน (โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอนาเยีย, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอนาเยีย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยเครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 4 ชุด ดังนี้

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน มาตรฐาน ค1.1ป.2/4 จำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 20 ชั่วโมง

3.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน - หลังเรียน การใช้แผนการจัดการเรียนรู้

3.3 แบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณ

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้การเรียนแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์สาระการเรียนรู้รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ที่ 4.53 ซึ่งอยู่ในระดับ “ความเหมาะสมมาก”ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ และสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวไปใช้ได้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองกับกลุ่มใหญ่ ก่อนที่จะนำไปทดลองใช้จริง เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้กับนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 กลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มประกอบด้วยนักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คนและอ่อน 1 คน รวมทั้งหมด 20 คน โดยใช้เกณฑ์ 80/80 ได้ค่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ 81.36/83.67

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีการดำเนินการ ดังนี้ ศึกษาหลักสูตร เนื้อหาและวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ศึกษาตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มคณิตศาสตร์ สร้างตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 จำนวน 35 ข้อ โดยให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อสอบที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และนำแบบทดสอบกับกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง พบว่า ค่าความยากง่าย (P) ของข้อสอบ อยู่ในช่วง 0.33 - 0.63 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนก(R)อยู่ในช่วง0.20-0.60 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อสอบสามารถจำแนกผู้เรียน ที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ในระดับที่เหมาะสม และได้ทำการตรวจสอบ ค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของ Kuder–Richardson 20 (KR-20) ผลการคำนวณ พบว่า แบบทดสอบ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87

3. แบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณ ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร เนื้อหาและวิธีสร้างแบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณ ศึกษาตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา ที่สอดคล้องกับเนื้อหา เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 สร้างแบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณ จำนวน 35 ข้อ

โดยให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อสอบที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และนำแบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ ด้านทักษะการคิดคำนวณ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00และนำแบบทดสอบกับกลุ่มนักเรียนตัวอย่าง พบว่า ค่าความยากง่าย (P) ของข้อสอบ อยู่ในช่วง 0.33 - 0.57 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนก(R)อยู่ในช่วง 0.20- 0.53 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อสอบสามารถจำแนกผู้เรียน ที่มีความสามารถแตกต่างกันได้ในระดับที่เหมาะสม และได้ทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของ Kuder–Richardson 20 (KR-20) ผลการคำนวณ พบว่า แบบวัดความสามารถทางคณิตศาสตร์ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88

4. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของความพึงพอใจ กำหนดให้เป็นแบบประเมินความพึงพอใจที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน ที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 และได้ทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของ Kuder–Richardson 20 (KR-20) ผลการคำนวณ พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

4.1 แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้และจุดประสงค์การวิจัย ให้กับนักเรียนผู้เข้าร่วมการทดลองทราบอย่างชัดเจนก่อนเริ่มดำเนินการ เพื่อสร้างความเข้าใจและเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 ให้นักเรียนทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเข้ารับการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน

4.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชา ค12101 คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทั้งหมดจำนวน 20 ชั่วโมง โดยแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย 12 แผน

4.4 หลังการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด นักเรียนได้ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) เพื่อตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทำแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อรูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E_1/ E_2

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ (t-test Dependent Sample)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณ ของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ (t-test Dependent Sample)

5.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยหาค่าเฉลี่ย$(\bar{x})$และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย(Mean) ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation) 2)วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สูตร E_1/E_2 3)สถิติทดสอบ เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้และทักษะการคิดคำนวณ ก่อนเรียน(Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) โดยใช้ t-test แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent Sample)

ผลการวิจัย

1.ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (n=30)

1.ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (n=30)

เลขที่		คะแนนจากการทำแบบฝึกทักษะหรือการทำกิจกรรมระหว่างเรียน (E_1)												ผลสัมฤทธิ์
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	รวม	
	(18)	(18)	(6)	(18)	(20)	(16)	(12)	(12)	(6)	(18)	(14)	(18)	**176**	
รวมคะแนน	**458**	**459**	134	461	504	431	322	326	141	454	375	454	4653	766
$\bar{x}$	15.26	15.30	4.46	15.36	16.80	14.36	10.73	10.80	4.70	15.13	12.50	15.13	155.10	25.53
S.D.	0.69	0.65	0.57	0.49	0.76	0.61	0.63	0.62	0.46	0.62	0.50	0.62	1.17	0.77

P	84.78	85.00	74.33	85.33	84.00	89.75	89.42	90.00	78.33	84.06	89.29	84.06	88.13	85.10
E_1 / E_2 =88.13/85.10														

จากตาราง พบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 88.13/85.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share)รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การบวกและ การลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000

การทดลอง	n	$\bar{x}$	P	$S.D.$	$\sum D$	$\sum D2$
ก่อนเรียน	30	14.20	47.33	0.99	346	4048
หลังเรียน	30	25.53	85.10	0.77		

จากตาราง พบว่า หลังเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี ที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง การบวกและการลบจำนวน ที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000

การทดลอง	n	$\bar{x}$	P	$S.D.$	$\sum D$	$\sum D2$
ก่อนเรียน	30	13.93	46.43	1.22	354	4274
หลังเรียน	30	25.73	85.77	0.90		

จากตาราง พบว่า หลังเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี ที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 มีทักษะการคิดคำนวณ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

ข้อ	**รายการ**	$\bar{X}$	$S.D.$	**แปลผล**
1	การเรียนรู้ เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด ทำให้ข้าพเจ้า เรียนรู้อย่างสนุกสนาน	4.71	0.44	มากที่สุด
2	กิจกรรมการสอนโดยเทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด	4.73	0.44	มากที่สุด

	ทำให้ ข้าพเจ้ามีความเข้าใจเนื้อหา เรื่องการบวกและการลบมากขึ้น			
3	กิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด สนุกและน่าสนใจ	4.80	0.40	มากที่สุด
4	การทำงานคู่ร่วมกับเพื่อน ทำให้ข้าพเจ้าได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย	4.33	0.47	มาก
5	การนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้มีความเข้าใจในเนื้อหาและกล้าแสดงออก	4.60	0.49	มากที่สุด
6	ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม	4.90	0.30	มากที่สุด
7	กิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนร่วมคิด ทำให้สามารถแก้โจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น	4.63	0.49	มากที่สุด
8	รู้สึกมั่นใจในความสามารถทางคณิตศาสตร์มากขึ้น	4.53	0.50	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนแบบเพื่อนร่วมคิด ช่วยให้กล้าพูดและแสดงความคิดเห็น	4.70	0.40	มากที่สุด
10	ชอบการเรียนแบบเพื่อนร่วมคิด	4.83	0.37	มากที่สุด
	รวม	**4.67**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตาราง พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด(Think Pair Share) รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 พบว่า ระดับความพึงพอใจ ภาพรวมมากที่สุด โดย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.43

อภิปรายผล

จากงานวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1.การศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า มีค่าเท่ากับ 88.13/85.10 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ทั้งนี้ เนื่องจาก แต่ละแผน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การคิด (Think) ครูตั้งปัญหาหรือโจทย์คำถาม ให้ผู้เรียนแต่ละคนคิดหาคำตอบ ด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 การจับคู่ (Pair) ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และ ขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยน (Share) ผู้เรียนนำเสนอความรู้ที่ได้ให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง สอดคล้องกับ Hossain, A., & Tarmizi, R. A. (2013) ที่ได้กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยให้ผู้เรียนมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้บรรลุ เป้าหมาย เป็นผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การเรียนรู้มีความคงทนมากขึ้น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เวลาอย่างมี

ประสิทธิภาพ ให้เหตุผลดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนกำหนดหน่วยการเรียน ขอบข่ายเนื้อหาย่อยและจุดประสงค์การเรียนรู้ของการเรียน จึงทำให้เนื้อหาของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดขึ้นในครั้งนี้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ เนื้อหามีการเรียงลำดับความยากง่าย และก่อนที่จะนำแผนการจัดการเรียนรู้ ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและนำไปทดลองหาประสิทธิภาพตาม ขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมก่อนปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ จึงทำให้แผนการจัดการเรียนรู้ครั้งนี้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)ในแต่ละขั้นตอน ได้ส่งเสริมทักษะการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียน โดยขั้นที่ 1 การคิด (Think) ครูตั้งปัญหาหรือโจทย์คำถาม ให้ผู้เรียนแต่ละคน คิดหาคำตอบด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 การจับคู่ (Pair) ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และขั้นที่ 3 การแลกเปลี่ยน (Share) ผู้เรียนนำเสนอความรู้ที่ได้ให้เพื่อนในชั้นเรียนได้ฟัง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนได้รับพัฒนาการคิดด้านทักษะการคิดคำนวณ

3. การเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนมีทักษะการคิดคำนวณสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย และแสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Johnson and Johnson (1991) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ได้รับการฝึกฝนทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการแสดงออกจากการทำงานกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะพัฒนาไปสู่การมีลักษณะตาม ที่สังคมต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับธนวรรณ แก้ววิเชียร(2560) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามเทคนิค KWDL โดยใช้กระบวนการร่วมมือThink–Pair–Share เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 มีผลการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ .01

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาดี ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง การบวกและการลบจำนวนที่มีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 1,000 พบว่า ระดับความพึงพอใจ ภาพรวมมากที่สุด โดย มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.43 โดยผู้วิจัยลำดับความพึงพอใจของนักเรียนไว้3 ลำดับ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ครูให้คำแนะนำและช่วยเหลืออย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.30 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ลำดับที่ 2 ชอบการ

เรียนแบบเพื่อนร่วมคิด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.37 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และลำดับที่ 3 กิจกรรมการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด สนุกและน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.40 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา ภิรมย์รักษ์ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในพระสังฆราชูปถัมภ์ พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI)ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M = 4.43, SD = 0.30)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย เรื่อง การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 88.13/85.10

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

3. ทักษะการคิดคำนวณ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด รายวิชา คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ 0.05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยมาใช้

1.1.ก่อนจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรชี้แจงถึงขั้นตอนในการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงแนวทางในการเรียนการสอน

1.2 การนำวิธีการสอน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) มาใช้ในการสอนครูผู้สอนควรพิจารณา ถึงความเหมาะสมของเนื้อหากับวัย และระดับชั้นของผู้เรียน เพราะวิธีนี้เป็นการฝึกเด็กนักเรียนให้รู้จักวิธีการทำงานแบบร่วมมือ

1.3 การเลือกโจทย์ปัญหา เพื่อให้นักเรียนนำมาวิเคราะห์แล้วแก้ชั้นปัญหา ครูผู้สอนควรเลือกโจทย์ปัญหาที่นักเรียนสามารถทำความเข้าใจได้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากโจทย์ที่ง่ายไม่ซับซ้อนไปโจทย์ที่ยุ่งยากมากยิ่งขึ้น ถ้านักเรียนเกิดความชำนาญแล้ว รูปแบบของโจทย์อาจเปลี่ยนไปได้ หลาย ๆแบบและเด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง

2.ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) ไปใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น นอกเหนือจากกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

2.2 ควรมีการศึกษาความคงทนในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share)

2.3 ควรพัฒนาสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบเพื่อนคู่คิด (Think Pair Share) เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา ทักษะการคิดคำนวณและทักษะอื่นๆ ให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ธนวรรณ แก้ววิเชียร. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามเทคนิค KWDL โดยใช้กระบวนการร่วมมือ Think–Pair–Share เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ใน ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

โรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษา อำเภอนาเยีย. (2567). ข้อมูลสารสนเทศนักเรียนโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอำเภอนาเยียปีการศึกษา 2567. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2567 จาก https://sites.google.com/esdc.go.th/nayia65/Home

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: สสวท.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ 21 ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. วารสารวิชาการ, 18(1), 202–215.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2562). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (National Test: NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อุษา ภิรมย์รักษ์. (2562). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบการสอนแนะให้รู้คิด (CGI) ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think–Pair–Share) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Lyman, F. T. (1981). Think–pair–share: An expanding teaching technique. MAA-CIE Cooperative News, 1, 1–2.

Hossain, A., & Tarmizi, R. A. (2013). Effects of cooperative learning on students' achievement and attitudes in secondary mathematics. *Procedia - Social and Behavioral Sciences, 93,* 473–477.

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1991). *Learning together and alone: Cooperative, competitive, and individualistic learning* (3rd ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.

ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน*

SKILLS SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY OF PRIVATE SCHOOLS IN THE PATHAMA NETWORK, UBON RATCHATHANI PROVINCE, UNDER THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION

อภิธร ทองสัน[1], สุรางคนา มัณยานนท์[2] และ วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์[3]

Aphithorn Thongsan[1], Surangkana Manyanon[2] and Weerawat Uthairat[3]

[1-3]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-3]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: aphithorn@spks.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .54–.78 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนสหวิทยาเขตปัทมามีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ขณะที่ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด นอกจากนี้ ข้อเสนอในการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 คือ ผู้บริหารควรพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร การจัดการข้อมูล และการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งใช้กรอบแนวคิด Digital Literacy Framework เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างมีหลักวิชาการและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

* Received 3 February 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 31 March 2026

คำสำคัญ: ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน, สหวิทยาเขตปัทมา

Abstract

This research aimed to investigate the 21st-century skills of school administrators and to examine development guidelines for enhancing these skills among private schools in the Pathama Consortium, Ubon Ratchathani Province, under the Office of the Private Education Commission. The sample consisted of 110 school administrators and teachers from five private schools, determined based on the Krejcie and Morgan sample size table. The research instrument was a 60-item questionnaire using a five-point Likert scale. The instrument quality was verified, yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 1.00 for all items, item discrimination indices ranging from .54 to .78, and a reliability coefficient of .98. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results indicated that the overall level of 21st-century skills among school administrators was high. Among the skill domains, analytical and creative thinking skills had the highest mean score, while technological and digital skills had the lowest mean score. The proposed guidelines for developing administrators' 21st-century skills emphasized enhancing digital knowledge and competencies in a systematic and innovative manner by integrating digital tools for communication, data management, and public relations. Additionally, the Digital Literacy Framework was recommended as a conceptual framework to guide the development and assessment of administrators' digital competencies in alignment with the changing educational context of the 21st century.

Keywords: Skills School Administrators in the 2 1 st Century, Private School, Pathama Network

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลก ส่งผลให้รูปแบบการเรียนรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ผู้เรียนในปัจจุบันเติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีดิจิทัลและมีรูปแบบการคิดที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน การจัดการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับ

บริบทดังกล่าวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการปรับรูปแบบวิธีการสอน (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2566)

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสาระวิชาหลักและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โดยกระบวนการเรียนรู้ควรส่งเสริมการคิดขั้นสูงตามลำดับขั้นการเรียนรู้ของ Bloom (1964) เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ ความสำเร็จของการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ชัยยนต์ เพาพาน, 2565)

ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารงาน ซึ่งครอบคลุมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และภาวะผู้นำ งานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่าผู้บริหารต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และสามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิผล (Weigel, 2012; สุพัตรา ผลประสาท, 2566) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาผู้บริหารขาดทักษะด้านการบริหาร การนิเทศ และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา (พรพิมล แก้วอุทัศน์, 2564)

การศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาไทย โดยมีความคล่องตัวในการบริหารและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีการแข่งขันสูงและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี แต่ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เพื่อให้โรงเรียนสามารถแข่งขันและยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุบลราชธานี, 2567)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. เพื่อศึกษาข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 5 โรงเรียน ประชากรทั้งสิ้น จำนวน 155 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน และครูผู้สอน จำนวน 140 คน (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ปีการศึกษา 2567 มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน 5 โรงเรียน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และครูผู้สอน จำนวน 100 คน ด้วยการสุ่มอย่างง่าย และการสุ่มแบบชั้นภูมิ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เรื่อง ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งงาน และโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ พบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .54 – .78 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

ตอนที่ 3 ข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เป็นคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าวและแบบสอบถามเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ด้วยตนเอง จำนวน 110 ฉบับ

3.2 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด 110 ฉบับ มีความสมบูรณ์ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาลงคะแนน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.3 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2567-2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1. วิเคราะห์ข้อมูลทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 – 5.00	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์ข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน รวมข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ เป็นคำถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาค่าความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย จำแนกเป็นกรณีโดยรวมและรายด้าน และกรณีรายด้านและรายข้อ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และอันดับที่ของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน **โดยรวมและรายด้าน**

ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
1. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์	3.77	.48	มาก	1
2. ทักษะการแก้ปัญหา	3.73	.59	มาก	3
3. ทักษะการสื่อสาร	3.76	.55	มาก	2
4. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล	3.63	.58	มาก	12
5. ทักษะด้านการบริหารองค์การ	3.66	.50	มาก	8
6. ทักษะด้านการเป็นผู้นำ	3.68	.56	มาก	6
7. ทักษะทำงานเป็นทีม	3.67	.51	มาก	7
8. ทักษะการกำหนดทิศทางองค์การ	3.69	.53	มาก	4
9. ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม	3.65	.54	มาก	9
10. ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.64	.55	มาก	11
11. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.68	.52	มาก	5
12. ทักษะคุณธรรมจริยธรรม	3.65	.57	มาก	10
รวม	**3.68**	**.54**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนโดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.68, S.D.=.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}$=3.77, S.D.=.48) รองลงมา คือ 2) ทักษะการสื่อสาร ($\bar{X}$=3.76, S.D.=.55) 3) ทักษะการแก้ปัญหา ($\bar{X}$=3.73, S.D.=.59)4) ทักษะการกำหนดทิศทางองค์การ ($\bar{X}$=3.69, S.D.=.53) 5) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X}$=3.68, S.D.=.52) 6) ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ($\bar{X}$=3.68, S.D.=.56) 7) ทักษะทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$=3.67, S.D.=.51) 8) ทักษะด้านการบริหารองค์การ ($\bar{X}$ =3.66, S.D.=.50) 9) ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม ($\bar{X}$ =3.65, S.D.=.54) 10) ทักษะคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X}$=3.65, S.D.=.57) 11) ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. =.55) และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ 12) ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ($\bar{X}$=3.63, S.D.=.48) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

n=20

ข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชน		ความถี่
1	**ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์** ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง โดยมุ่งเน้นการใช้ การคิดเชิงวิเคราะห์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการ การคิดเชิงวิพากษ์ และการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบและการตัดสินใจบนฐานข้อมูลและ หลักฐานเชิงประจักษ์ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวิชาชีพผ่าน ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการใช้สถานการณ์จริงเป็นฐาน (PBL) เพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน	
2.	**ทักษะการแก้ปัญหา** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ อาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์และเหตุผลทางวิชาการในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและความขัดแย้งด้วยกลยุทธ์ทางการบริหาร โดยนำผลการวิจัยและผลการประเมินคุณภาพการศึกษามาวิเคราะห์ ปรับปรุงระบบการทำงานและยกระดับคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง	18
3.	**ทักษะการสื่อสาร** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการสื่อสารเชิงวิชาการโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์และตีความสารอย่างมีวิจารณญาณ สามารถถ่ายทอดข้อมูล ข้อเท็จจริง และความคิดเห็นผ่านการพูด การเขียน และสื่อมัลติมีเดียได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการสื่อสารภายในและภายนอกสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ Digital Communication Platform	17
4.	**ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการข้อมูล และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล เช่น Digital Literacy Framework ซึ่งช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหาร	20

	อย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัยและประเมินระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาได้อย่างมีหลักวิชาการ	
5.	**ทักษะด้านการบริหารองค์การ** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการบริหารองค์การโดยใช้การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์และการวางแผนเชิงระบบ เพื่อกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ และพันธกิจที่สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด แนวคิดศตวรรษที่ 21 และบริบทท้องถิ่น พร้อมบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนา Smart School และ Smart Classroom เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างทันสถานการณ์	14
6.	**ทักษะด้านการเป็นผู้นำ** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม โดยใช้การตัดสินใจบนฐานข้อมูลและเหตุผล ควบคุมอารมณ์อย่างมืออาชีพ เป็นแบบอย่างที่ดี และมองภาพรวมขององค์กรอย่างรอบด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	11
7.	**ทักษะทำงานเป็นทีม** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมโดยใช้แนวคิดภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ทำงานตามความถนัด แบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ส่งเสริมการประสานงานและการรับผิดชอบร่วมกัน พร้อมสนับสนุนให้บุคลากรได้แสดงบทบาทผู้นำในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรอย่างยั่งยืน	16
8.	**ทักษะการกำหนดทิศทางองค์การ** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรม โดยสื่อสารและถ่ายทอดทิศทางองค์การอย่างมีระบบ ใช้การโน้มน้าวเชิงวิสัยทัศน์เพื่อสร้างความเข้าใจ ความผูกพัน และแรงจูงใจให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้น และร่วมขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ	14
9.	**ทักษะด้านสังคมและทักษะข้ามวัฒนธรรม** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการสื่อสารและการจัดการความสัมพันธ์ผ่านสื่อมัลติมีเดียอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมองเห็นคุณค่าในความหลากหลาย มีความยืดหยุ่นในการทำงานร่วมกับบุคลากรและชุมชน สามารถทำงานภายใต้บริบทที่คลุมเครือและบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานสูงได้อย่างเหมาะสม	15
10.	**ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์โดยนำนโยบาย เป้าหมาย และขอบข่ายงานที่ชัดเจนไปสู่การปฏิบัติจริง ผ่านการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการทางการศึกษาของชุมชน มีการจัดลำดับความสำคัญของงาน ตรวจสอบ	13

	และติดตามผลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและยกย่องชมเชยบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา	
11.	**ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลโดยส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกและการมีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญกับความเข้าใจความต้องการ ความแตกต่างทางพฤติกรรมและวัฒนธรรมของบุคลากรทุกระดับ สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยอมรับและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เพื่อสนับสนุนการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและบรรยากาศองค์กรที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาสถานศึกษา	12
12.	**ทักษะคุณธรรมจริยธรรม** ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยยึดหลักภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (**Ethical Leadership**) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส และยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างเป็นระบบ	11

จากตารางที่ 2 สรุปข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบประเด็นที่ผู้บริหารควรพัฒนาเร่งด่วน เนื่องจากเป็นประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะสูงสุด ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการข้อมูล และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล เช่น Digital Literacy Framework ซึ่งช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัยและประเมินระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาได้อย่างมีหลักวิชาการ

อภิปรายผล

อภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ และทักษะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร

สถานศึกษาอยู่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านนโยบาย คุณภาพการศึกษา และการแข่งขันของสถานศึกษาเอกชน ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารต้องปรับบทบาทจากการบริหารเชิงปฏิบัติการไปสู่การบริหารเชิงกลยุทธ์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำรงอยู่และพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนต้องเผชิญกับปัญหาและสถานการณ์ที่หลากหลายและซับซ้อน เช่น การบริหารทรัพยากร การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้ปกครองและชุมชน จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและการคิดสร้างสรรค์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ตัดสินใจ และพัฒนานวัตกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสุรมย์ ภิรมย์รัตนกุล (2568) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน เครือข่าย 3 นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน เครือข่าย 3 นครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง จะมีระดับทักษะการคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์สูง เนื่องจากต้องใช้ทักษะดังกล่าวในการตัดสินใจ วางแผน และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบประเด็นที่ผู้บริหารควรพัฒนาเร่งด่วน เนื่องจากเป็นประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะสูงสุด ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการข้อมูล และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ใช้เครื่องมือที่ทันสมัยในการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล เช่น Digital Literacy Framework ซึ่งช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัยและประเมินระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาได้อย่างมีหลักวิชาการ อาจเป็นเพราะบริบทการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล ทำให้เทคโนโลยีกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล และงานทั่วไป รวมถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโรงเรียนไปยังผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่ายภายนอกผ่านสื่อดิจิทัลที่หลากหลาย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมา

ใช้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้บริหารมีการปฏิบัติด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรศักดิ์ ปาเฮ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์กร

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเกี่ยวกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และพบประเด็นที่ผู้บริหารควรพัฒนาเร่งด่วนที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะสูงสุด 3 ประการแรก คือ ด้านทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล รองลงมาคือ ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ และทักษะคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการสื่อสาร การบริหารจัดการข้อมูล และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสู่ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานและระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ควร Digital Literacy Framework เพื่อช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการวิจัยและประเมินระดับความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตปัทมา จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน พบว่า โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และพบประเด็นที่ผู้บริหารควรพัฒนาเร่งด่วน เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับแรก ดังต่อไปนี้

1. ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความรู้และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การสื่อสารและการบริหารจัดการข้อมูลยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ควรพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลโดยบูรณาการเครื่องมือเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อยกระดับกระบวนการบริหารจัดการให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทศตวรรษที่ 21

2. ทักษะมุ่งผลสัมฤทธิ์ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการนำนโยบายและเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้การดำเนินงานไม่บรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่กำหนด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ผ่านการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ชัดเจน จัดลำดับความสำคัญของงาน และติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจและยกย่องชมเชยบุคลากรเพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นและขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ

3. ทักษะคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดการแสดงออกด้านคุณธรรมจริยธรรมและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลต่อความเชื่อมั่น ความโปร่งใส และบรรยากาศการทำงานภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยยึดหลัก Ethical Leadership มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม และโปร่งใส พร้อมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีและส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยเพื่อนำไปใช้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรกำหนดกรอบนโยบายและตัวชี้วัดการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยบูรณาการทักษะด้านการบริหารเชิงระบบ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสื่อสาร การมุ่งผลสัมฤทธิ์ และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำกับ ติดตาม และยกระดับคุณภาพการบริหารของโรงเรียนเอกชนในสังกัดอย่างเป็นระบบ

1.2 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านโครงการอบรมเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาวิชาชีพตามสมรรถนะ (Competency-based Development) และการใช้กรอบแนวคิดหรือเครื่องมือทางวิชาการที่ทันสมัย เพื่อเสริมสร้างความพร้อมของผู้บริหารในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

1.3 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควรพัฒนาระบบการติดตาม ประเมินผล และใช้ประโยชน์จากผลการวิจัยและผลการประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นฐานข้อมูลเชิงนโยบาย เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางการพัฒนา ปรับปรุงระบบบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนในสังกัดให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังโรงเรียนเอกชนในสหวิทยาเขตหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยในระดับนโยบาย

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับคุณภาพการจัดการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หรือประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เชิงสถิติขั้นสูงเพื่อเพิ่มความลึกซึ้งของผลการวิจัย

3. ควรนำระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานมาใช้ โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างรอบด้านและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยยนต์ เพาพาน. (2565). ผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 1(1), 304-306.

พรพิมล แก้วอุทัศน์ และ กานต์ เนตรกลาง. (2564). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ตามทัศนะของครู. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12 (1), 111-126.

วสุรมย์ ภิรมย์รัตนกุล. (2568). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน เครือข่าย 3 นครราชสีมา. วารสารสหวิทยาการศึกษาและพัฒนาสังคม. , 12(2), 61-73.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2566). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 22(1), 61-79.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี. (2567). แผนพัฒนาการศึกษา (พ.ศ. 2566-2570) จังหวัดอุบลราชธานี ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สำนักงานศึกษาธิการ จังหวัดอุบลราชธานี.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. 1(7), 122-130.

Bloom, H. J. (1964). Administrator Evaluation and They're in Relation to Effective School Leadership. Retrieved.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Weigel, R. (2012). Management skills for the 21st century: Avis gaze/preparing school leaders: 21st century and skills. National Association of Secondary School Principals (NASSP).

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*

LEADERSHIP SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE 21st CENTURY AS PERCEPTION OF TEACHERS UNDER NONTHABURI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

วิไลวรรณ จันทร์เต็ม[1] และ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์[2]

Wilaiwan Chanthem[1] and Laddawan Petchroj [2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

[1-2]Faculty of Education, Rajapruk University, Thailand

Corresponding Author's Email: krooyui2557@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู และ2) เปรียบเทียบศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 310 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างรายคู่ LSD

ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความร่วมมือ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะการบริหารความขัดแย้ง และ2) ผลเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนจำแนกตามเพศและระดับการศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

* Received 27 February 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 31 March 2026

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ทักษะภาวะผู้นำ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the leadership skills of school administrators in the 21st century as Perception of Teachers, and 2) to compare the opinions of leadership skills of school administrators in the 21st century as perception of teachers under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2, classified by gender, age, education level, work experience and school size. The sample consisted of 310 teachers were obtained by using a simple random sampling. The research instrument was a questionnaire with content validity, IOC values between .67-1.00 and a reliability value of .96. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and LSD.

The research results were as follow: 1) leadership skills of school administrators in the 21st century as perception of teachers was at the highest level in overall have 5 aspects: Communication skills, Collaboration skills, Vision skills, Innovation skills and Break Boundaries skills 2) the compare of leadership skills of school administrators in the 21st century as perception of teachers under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 2 classified by age, work experience and school size were not difference in overall and particular aspects. While the differential gender education level were not difference in overall, when considering each aspect were statistically significant at the level of .01 and .05.

Keywords: Leadership, Leadership skills, the 21st century

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการ และ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพังได้ ต้องร่วมมือ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สังคมโลกในยุคปัจจุบัน ก็เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารทำให้คนต้องคิดวิเคราะห์ แยกแยะและมีการตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่สภาวการณ์ของการแข่นขันทางเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21

สถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างมากเพื่อที่จะบริหารสถานศึกษาตามบริบทให้สอดคล้องและตอบสนองต่อการเปลี่ยนของโลก สอดคล้องกับความหมายที่ Sergiovanni (2001) กล่าวถึง ทักษะภาวะผู้นำว่าเป็นความชำนาญในการใช้กระบวนการจัดการให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อกล่าวถึงกระบวนการจัดการ (management process) มักกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้ เช่น การจัดการทีม เครื่องมือทางยุทธศาสตร์ การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การบริหารโครงการ การบริหารเวลา การบริหารความขัดแย้ง เทคนิคการสร้างแรงบันดาลใจ ทักษะการสื่อสาร เทคนิคการสร้างสรรค์ เทคนิคการจูงใจ เทคนิคการสร้างความเชื่อถือ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะอาชีพ เป็นต้น (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายิ่งทวีความชัดเจนขึ้น ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (2566-2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยเฉพาะในกลยุทธ์ข้อที่ 2 “ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21” ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาคุณภาพด้านการจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และเน้นพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมกับการกระตุ้นให้สถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษานำกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้พัฒนาตนเองและองคกรแบบยั่งยืน นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องสนับสนุน ให้โรงเรียนสร้างเครือข่ายกับชุมชนและผู้ปกครองให้เข้ามามีสวนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาในการยกระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ให้เพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2, 2566)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการขับเคลื่อนสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 63 แห่ง รวมทั้งสิ้น 1,426คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan (1970) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา และใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นลักษณะแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ สถานภาพทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ท (Likert)

2.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล เอกสาร แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู 2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือ 3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหาร และด้านวัดและประเมินผลรวม จำนวน 3

คน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 5) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 30 ท่าน เพื่อวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability) และ 7) ปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ขอความอนุเคราะห์ให้ออกหนังสือ ไปยังโรงเรียนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือด้วยตนเองไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 ฉบับ โดยผ่าน Google Forms / Email และด้วยตัวของผู้วิจัยเอง โดยได้รับกลับคืนร้อยละ 100

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติการวิจัย ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การทดสอบสมมติฐาน โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้สถิติทดสอบที่แบบเป็นอิสระต่อกัน (Independent t-test) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA ด้วยวิธี LSD

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถแสดงผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1. การศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวม

ด้านที่	ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย	อันดับ
1	ทักษะการสื่อสาร	4.58	.49	มากที่สุด	1
2	ทักษะวิสัยทัศน์	4.55	.53	มากที่สุด	3
3	ทักษะความร่วมมือ	4.56	.57	มากที่สุด	2
4	ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.51	.56	มากที่สุด	4
5	ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	4.40	.76	มาก	5
	เฉลี่ยรวม	**4.52**	**.53**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = .53) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร รองลงมา คือ ทักษะความร่วมมือ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะการบริหารความขัดแย้ง

2. การเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามเพศ

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	**เพศ**				**t**	**P-value**
	ชาย		**หญิง**			
	$\bar{X}$	**S.D.**	$\bar{X}$	**S.D.**		
1. ทักษะการสื่อสาร	4.62	.47	4.57	.49	.75	.46
2. ทักษะวิสัยทัศน์	4.65	.39	4.53	.56	2.07*	.04
3. ทักษะความร่วมมือ	4.64	.48	4.53	.60	1.37	.17
4. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.55	.50	4.49	.58	.77	.44
5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	4.44	.65	4.39	.79	.51	.61
รวม	**4.58**	**.44**	**4.50**	**.56**	**1.08**	**.28**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ครูที่มีเพศที่ต่างกัน ในภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะวิสัยทัศน์ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	ระดับการศึกษา				t	P-value
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ทักษะการสื่อสาร	4.59	.48	4.55	.49	.73	.47
2. ทักษะวิสัยทัศน์	4.57	.53	4.50	.52	1.09	.28
3. ทักษะความร่วมมือ	4.62	.53	4.42	.65	2.56**	.01
4. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.53	.55	4.44	.59	1.30	.19
5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	4.46	.71	4.23	.86	2.25*	.03
รวม	**4.56**	**.51**	**4.43**	**.56**	**1.92**	**.06**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน ในภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะความร่วมมือ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และทักษะการบริหารความขัดแย้ง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามอายุ

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-ratio	P-value
1. ทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	1.03	3	.34	1.45	.23
	ภายในกลุ่ม	72.19	306	.24		
	รวม	73.22	309			
2. ทักษะวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	1.08	3	.36	1.29	.28
	ภายในกลุ่ม	84.71	306	.28		
	รวม	85.78	309			
3. ทักษะความร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	1.75	3	.58	1.78	.15
	ภายในกลุ่ม	100.38	306	.33		
	รวม	102.14	309			
4. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	.46	3	.15	.48	.70
	ภายในกลุ่ม	96.53	306	.32		
	รวม	96.99	309			
5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	1.86	3	.62	1.08	.36
	ภายในกลุ่ม	176.17	306	.58		
	รวม	178.03	309			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.79**	**3**	**.26**	**.93**	**.43**
	ภายในกลุ่ม	**86.54**	**306**	**.28**		
	รวม	**87.33**	**309**			

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ครูที่มีอายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-ratio	P-value
1. ทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	.51	2	.26	1.08	.34
	ภายในกลุ่ม	72.71	307	.24		
	รวม	73.22	309			
2. ทักษะวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	.63	2	.32	1.14	.32
	ภายในกลุ่ม	85.15	307	.28		
	รวม	85.78	309			
3. ทักษะความร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	.20	2	.10	.30	.74
	ภายในกลุ่ม	101.93	307	.33		
	รวม	102.14	309			
4. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	.36	2	.18	.57	.57
	ภายในกลุ่ม	96.63	307	.32		
	รวม	96.99	309			
5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	.10	2	.05	.09	.92
	ภายในกลุ่ม	177.93	307	.58		
	รวม	178.03	309			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.12**	**2**	**.06**	**.21**	**.81**
	ภายในกลุ่ม	**87.21**	**307**	**.28**		
	รวม	**87.33**	**309**			

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-ratio	P-value
1. ทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	.35	2	.17	.73	.49
	ภายในกลุ่ม	72.88	307	.24		
	รวม	73.22	309			
2. ทักษะวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	.35	2	.17	.62	.54
	ภายในกลุ่ม	85.44	307	.28		
	รวม	85.78	309			
3. ทักษะความร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	.10	2	.05	.15	.86
	ภายในกลุ่ม	102.03	307	.33		
	รวม	102.14	309			
4. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	ระหว่างกลุ่ม	.22	2	.11	.35	.70
	ภายในกลุ่ม	96.77	307	.32		
	รวม	96.99	309			
5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง	ระหว่างกลุ่ม	.59	2	.30	51	.60
	ภายในกลุ่ม	177.44	307	.58		
	รวม	178.03	309			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.24**	**2**	**.12**	**.43**	**.65**
	ภายในกลุ่ม	**87.09**	**307**	**.28**		
	รวม	**87.33**	**309**			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ครูที่มีขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทุกด้าน ยกเว้นด้านการมุ่งเน้นบุคลากร

อภิปรายผล

จากการศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

1. ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะความร่วมมือ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะการบริหารความขัดแย้ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้กำหนดทิศทางเชิงนโยบายที่เน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทันสมัยอย่างชัดเจน ผ่านโครงการอบรมและการประเมินที่มุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนภายใต้การดูแลจะสามารถตอบโจทย์การศึกษาในยุคดิจิทัลและความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา รังคะวงษ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร ภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ และภาวะผู้นำด้านความร่วมมือ

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องภายใต้การดูแล กำกับติดตามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้บริหารทุกคนมี "ชุดทักษะหลัก" ที่ใช้ในการบริหารครบถ้วนเท่ากัน นอกจากนี้ความต้องการและแรงกดดันในการปรับตัวให้เข้ากับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ผลักดันให้ผู้บริหารทุกกลุ่มต้องแสดงออกถึงทักษะเหล่านี้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทิมา อำมโภช (2565) ได้ศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง โดยจำแนกตามอายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสอดคล้อง (Concurrence) ไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิตา เพลินจิต (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคาดหวังและอคติในการรับรู้ของครู โดยผู้ตอบแบบสอบถามหญิงและชายอาจให้ความสำคัญของภาวะผู้นำแต่ละด้านต่างกัน เช่น การเน้นความสัมพันธ์ หรือการเน้นการตัดสินใจ ส่วนระดับการศึกษาสูงขึ้นของครู มักนำไปสู่การใช้เกณฑ์ประเมินที่เข้มงวดและซับซ้อนกว่า

โดยเฉพาะด้านนวัตกรรมและวิชาการ ทำให้การรับรู้ถึงความสามารถของผู้บริหารต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อติกาญจน์ ศรีสังข์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบทักษะการบริหารงาน ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ และขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัตศร จันทร์งาม (2563) ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่า ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามระดับการศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ในการยกระดับขีดความสามารถในการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร รองลงมา คือ ทักษะความร่วมมือ ทักษะวิสัยทัศน์ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม และทักษะการบริหารความขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรกำหนดและแบ่งสายงานตามความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ควรเน้นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่อยู่ในระดับมาก ลำดับสุดท้าย คือ ทักษะการบริหารความขัดแย้ง ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Coaching/Mentoring) เพื่อให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้ตรงตามความต้องการและจุดที่ต้องเสริมในยุคศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา อำมโภช. (2565). *ทักษะของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง*. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ทัตศร จันทร์งาม. (2563). *ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2*. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์, และคณะ. (2562). *ระเบียบวิธีการวิจัย* (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ศศิตา เพลินจิต. (2558). *ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1* . ในการค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

สุพัตรา รังคะวงษ์. (2565). *ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2*. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570). นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (2567). รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อติกาญจน์ ศรีสังข์. (2564). *ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี*. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

Sergiovanni, T. J. (2001). *The principalship: A reflective practice perspective* (4th ed.). Allyn & Bacon.

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1*

GUIDELINES FOR IMPROVING THE PERFORMANCE OF PROCUREMENT OFFICERS IN THE PUBLIC SECTOR, UNDER THE JURISDICTION OF THE REGIONAL ATTORNEY GENERAL'S OFFICE 1

นงลักษณ์ รัศมี[1] และ อภิชาติ พานสุวรรณ[2]

Nongluch Ratsamee[1] and Apichart Pansuwan[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

[1-2]Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: Apichat_asm@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 จำนวน 10 คน โดยการแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่พัสดุ จำนวน 45 คน ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 84.40 ส่วนใหญ่ มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 46.70 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 68.90 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 75.60 ส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40 ส่วนใหญ่มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 35.60 และ 2) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงาน

* Received 22 January 2026; Revised 11 February 2026; Accepted 31 March 2026

อัยการภาค 1 มี 5 ข้อ มีความรู้ในการปฏิบัติงาน, มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน, มีทักษะในการปฏิบัติงาน, มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาการปฏิบัติงาน,จัดซื้อจัดจ้าง, เจ้าหน้าที่พัสดุ

Abstract

This research study aimed to: 1) To study the problems in the public procurement practices of procurement officers under the Office of the Attorney General Region 1. 2) To study approaches to improving the public procurement practices of procurement officers under the Office of the Attorney General Region 1. This research employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research methods with a sample size of 45 participants. The research instrument used was a questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation. 2) Qualitative research involved key informants. The informants for the interviews were 10 heads of procurement officers in the Office of the Attorney General Region 1. A total of 10 people were interviewed.

The findings revealed that: 1) A personal analysis of 45 procurement officers under the Office of the Attorney General Region 1 was conducted, categorized by gender, age, marital status, education level, length of service, and income. The majority of the population were female (38 individuals). 84.40% were mostly aged 31-40 (21 people, 46.70%), and the majority (31 people, 68.90%) were single. The majority held a bachelor's degree. Of the 34 people (75.60%), the majority (20 people, 44.40%) had less than one year of work experience. The majority (16 people, 35.60%) earned between 15,001 and 20,000 baht. and 2) Guidelines for developing the public procurement practices of procurement officers under the Office of the Attorney General Region 1 consist of: Knowledge of work procedures, Experience in work procedures, Skills in work procedures, Honesty and integrity in performing duties., and Responsibility in performing duties.

Keywords: Operational development, procurement, supplies officer

บทนำ

เดิมส่วนราชการในสังกัดสำนักงานอัยการสูงสุด ที่ผ่านมามีการจัดซื้อจัดจ้าง โดยถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2554 ควบคู่ไปกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2549 โดยกำหนดให้ใช้กับการจัดหาพัสดุการจัดหาการทำการจัดซื้อจัดจ้างในที่ทำงาน และหน่วยงานอื่นของรัฐที่อยู่ในสังกัดบังคับบัญชา หรือการกำกับดูแลของฝ่ายบริหารตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน หรือกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชั่น จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2560 และมีผลบังคับใช้ภายใน 180 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือวันที่ 23 สิงหาคม 2560 เป็นต้นไป โดยกำหนดให้พระราชบัญญัตินี้บังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐทุกแห่ง มีกรอบการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน จึงส่งผลให้มีการยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับพัสดุ และการจัดซื้อจัดจ้าง และการบริหารพัสดุในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ ข้อบัญญัติ และข้อกำหนดใดๆ ของหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้รวมถึงสำนักงานอัยการสูงสุด ซึ่งเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติดังกล่าว กรมบัญชีกลาง (2560)

พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 มุ่งเน้นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนให้มากที่สุด โดยมีการนำวิธีการจัดซื้อหน่วยงาน ด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) มาใช้โดยกรมบัญชีกลางเป็นผู้จัดทำขึ้นเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถเข้าถึงข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ได้อย่างมีคุณภาพคุ้มค่าเวลา เชื่อมต่อกับข้อมูลกับแหล่งข้อมูลภายนอกที่เกี่ยวข้อง และเป็นต้นแบบการประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ครบถ้วนทุกขั้นตอน ในการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องและ มีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ การใช้งานเป็นสำคัญซึ่งจะก่อให้เกิดความคุ้มค่าคุ้มเวลากับการจ่ายเงิน มีการการวางแผนการดำเนินงานมีการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งจะทำให้การจัดซื้อจัดจ้าง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งเพื่อให้เป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาลมีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ประกอบกับการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะทำให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ อันจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสาธารณชนและก่อให้เกิดผลดีกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐมีวิธีการปฏิบัติงานที่มีรายละเอียดและขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีความซับซ้อน อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ กฎกระทรวง และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องที่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาเรียนรู้อยู่เสมอ และ

ต้องอาศัยผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก ซึ่งในการปฏิบัติงานจริงพบว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เช่น ผู้ปฏิบัติงานบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมาย ขาดประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุรา วงศ์ประสงค์ชัย (2556) พบว่าปัญหาการบริการงานพัสดุมีขั้นตอนและกระบวนการในการจัดซื้อจัดจ้างมากเกินไป และกิตติมา ศรีสิงห์ (2561) พบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานด้านการจัดซื้อจัดจ้าง คือ ด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติงานพัสดุ

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่พัสดุผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1

สมมติฐานการวิจัย

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นสภาพปัญหาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค **1** วิเคราะห์เป็นรายด้านการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานที่พัสดุ

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัสดุสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 จำนวนทั้งสิ้น 45 คน ครอบคลุมพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท ลพบุรี สระบุรี นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ (สำนักบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานอัยการสูงสุด, 2564) เนื่องจากจำนวนประชากรมีขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง (Census) ในการศึกษา

ลำดับที่	จังหวัดในเขตสำนักงานอัยการภาค 1	จำนวนเจ้าหน้าที่พัสดุ (คน)
1.	พระนครศรีอยุธยา	7
2.	อ่างทอง	3
3.	สิงห์บุรี	5
4.	ชัยนาท	5
5.	ลพบุรี	5
6.	สระบุรี	5
7.	นนทบุรี	5
8.	ปทุมธานี	5
9.	สมุทรปราการ	5
รวม		45

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านประสบการณ์ 3) ด้านทักษะ 4) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต และ 5) ด้านความรับผิดชอบ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) ตามแนวคิดของ Likert (1952)

2.2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย 3) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง 4) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนี IOC ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.913 5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ และ 6) ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s alpha) ได้ค่าเท่ากับ 0.956 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก้ 1) ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อ 2) ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ทั้ง 9 จังหวัดแจกแบบสอบถามจำนวน 45 ฉบับ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่พัสดุ ตรวจสอบ และ 4) ความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก้ 1) ขออนุญาตหน่วยงานเพื่อเข้าดำเนินการสัมภาษณ์ 2) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน 3) ส่งแบบสัมภาษณ์ล่วงหน้า และ 4) นัดหมายสัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้เวลา 1–2 ชั่วโมงต่อคน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)3) กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยโดยใช้ช่วงอันตรภาคชั้น ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับ
4.21–5.00	มากที่สุด
3.41–4.20	มาก
2.61–3.40	ปานกลาง
1.81–2.60	น้อย
1.00–1.80	น้อยที่สุด

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุใน 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 การวิเคราะห์การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่พัสดุ จำนวน 45 คน ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และรายได้

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ประกอบด้วย 1. ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน 2. ด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 3. ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน 4. ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน 5. ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

ตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 โดยรวม โดยภาพรวม

สภาพการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	3.27	.595	ปานกลาง
2. ด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	2.89	.744	ปานกลาง
3. ด้านทักษะในการปฏิบัติงาน	3.63	.677	มาก
4. ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน	4.75	.724	มากที่สุด
5. ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	4.33	.666	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	3.77	.501	มาก

จากตารางพบว่า สภาพการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = .501) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$= 4.75, S.D. = .724) รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$= 4.33, S.D. = .666) และน้อยที่สุด คือ ด้านประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$= 2.89, S.D. = .744) ตามลำดับ

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน

ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1. มีความรู้เรื่องพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ	3.20	.588	ปานกลาง
2. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ	3.24	.570	ปานกลาง
3. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงานการจัดซื้อจัดจ้าง	3.38	.684	ปานกลาง
4. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้าง	3.40	.688	ปานกลาง
5. มีคู่มือในการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้าง	3.11	.910	ปานกลาง
โดยรวม	**3.27**	**.595**	**ปานกลาง**

โดยรวม สภาพการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.27, S.D. = .595) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$= 3.40, S.D. = .688) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนในการปฏิบัติงานการจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$= 3.38, S.D. = .684) และน้อยที่สุด คือ มีคู่มือในการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้าง ($\overline{X}$= 3.11, S.D. = .910)

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านประสบการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน พบว่า เจ้าหน้าที่พัสดุควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมภาคปฏิบัติให้กับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการอบรมเกี่ยวกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้ การเข้าร่วมอบรมสัมมนา เวิร์กช็อป เรียนรู้จากการลงมือทำงานจริง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จริงให้กับเจ้าหน้าที่พัสดุ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP, e-Bidding) ในรูปแบบการสาธิตการใช้งานระบบเสมือนจริงหรือแบบจำลอง ซึ่งเป็นวิธีที่ก่อให้เกิดประสบการณ์อย่างมาก การจัดให้มีระบบพี่เลี้ยงงานพัสดุ แบบจับคู่เจ้าหน้าที่ใหม่กับเจ้าหน้าที่เดิม จะช่วยลดความกดดันให้เจ้าหน้าพัสดุใหม่ เพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การนำระบบหมุนเวียนงานมาใช้ โดยมีระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความหลากหลาย ทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้เกิดการพัฒนาประสบการณ์อย่างเต็มที่การหมุนเวียนงานสามารถช่วยให้เจ้าหน้าที่พัสดุเกิดการพัฒนาตนเอง ไม่ทำให้เบื่อหน่ายกับงานที่รับผิดชอบอยู่ในปัจจุบัน

อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านความรู้ การพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านความรู้ ที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เจ้าหน้าที่พัสดุหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายควรได้เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การอบรมจากกรมบัญชีกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่น่าเชื่อถือและเป็นคลังความรู้ด้านงานพัสดุโดยตรง ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างถูกต้อง ลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ หน่วยงานควรมีคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ศึกษาหาความรู้โดยแสดง ขั้นตอนการปฏิบัติงานในแต่ละวิธีอย่างชัดเจน เป็นมาตรฐานเดียวกันในการปฏิบัติงาน รวมถึงการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน มีการให้ความรู้โดยการอบรมสัมมนางานพัสดุอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับระเบียบ แนวปฏิบัติ คำวินิจฉัย และข้อหารือการ

อบรมเป็นการให้ความรู้อันดับแรก เพื่อเป็นแนวทางที่จะพัฒนาให้สามารถเข้าใจกฎหมาย ระเบียบ และหนังสือเวียนต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับงานวิจัยของมาลิณี และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการที่จะเพิ่มความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความชำนาญและความสามารถของบุคคลที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายในองค์กรให้ดีขึ้น เพื่อสร้างแนวคิด อุปนิสัยโดยมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลายรูปแบบทั้งการพัฒนาตนเองและพัฒนาองค์กร โดยแบ่งเทคนิคการพัฒนาบุคลากรออกเป็น 2 ประเภท คือ การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน เป็นการฝึกอบรมความรู้ทักษะ และความสามารถในที่ทำงานจริง ได้แก่ การสอนงาน การประชุมการอบรม การปฐมนิเทศ การสัมมนา การระดมความคิด และการฝึกอบรมนอกสภาพการทำงาน คือการที่ผู้เข้าอบรมหรือการพัฒนาต้องหยุดทำงานปกติของตน ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาต่อ การประชุม การอบรม การประชุมทางไกล

2. ด้านประสบการณ์ การพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เจ้าหน้าที่พัสดุควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าร่วมอบรมภาคปฏิบัติให้กับอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการอบรมเกี่ยวกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้ การเข้าร่วมอบรมสัมมนา เวิร์กช็อป เรียนรู้จากการลงมือทำงานจริง โดยเฉพาะการอบรมเกี่ยวกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้โดยเฉพาะการอบรมเกี่ยวกับระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่หน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องใช้ การเข้าร่วมอบรมสัมมนา เวิร์กช็อป เรียนรู้จากการลงมือทำงานจริง เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์จริงให้กับเจ้าหน้าที่พัสดุ พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP, e-Bidding) ในรูปแบบการสาธิตการใช้งานระบบเสมือนจริงหรือแบบจำลอง ซึ่งเป็นวิธีที่ก่อให้เกิดประสบการณ์อย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งรัตนา บุญหลง (2561) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร คือ การเพิ่มประสิทธิภาพในงาน ความเชี่ยวชาญชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ในงาน ตลอดจนการคิดปรับเปลี่ยนความคิดของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การฝึกอบรม การปฐมนิเทศ เข้าร่วมสัมมนา ส่งไปศึกษาดูงานต่างประเทศและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ได้ ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มเวลาเต็มความสามารถและตรงตามเป้าหมายของหน่วยงาน

3. ด้านทักษะการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านทักษะที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า เจ้าหน้าที่พัสดุควรเข้าอบรมตามหลักสูตรของกรมบัญชีกลางและหน่วยงานอื่นอย่างต่อเนื่องและควรเข้าร่วมอบรมทุกครั้งที่มีโอกาสจากหน่วยงานภายในและภายนอก ทั้งรูปแบบออนไลน์และแบบห้องเรียนปฏิบัติการ เพื่อเสริมสร้างทักษะให้เพิ่มมากขึ้น ควรเข้าร่วมอบรมทุกครั้งที่มีโอกาส ทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก ทั้งรูปแบบออนไลน์ และห้องเรียนปฏิบัติการ (และจัดทำ

แผนผังวงจรแสดงกระบวนงานทุกขั้นตอน Flow Chart จัดทำแผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยแสดงเส้นทางของงานในแต่ละวิธีตามการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุเนตร เกื้อภักดิ์ (2559) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจนปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การฝึกอบรม ปฐมนิเทศ ร่วมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ ฯลฯ เพื่อให้บุคลากรนั้นๆ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ผูกพันกับองค์กรและมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

4. ด้านความซื่อสัตย์สุจริตการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การให้เจ้าหน้าที่พัสดุได้เข้ารับการอบรมเชิงจริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล จะช่วยสร้างจิตสำนึกในการต่อต้านการทุจริต ทำให้ระบบมีความโปร่งใส และการฝึกอบรมช่วยลดข้อผิดพลาดในการทำงานที่อาจนำไปสู่การถูกร้องเรียนหรือการกระทำผิดทางวินัยโดยไม่เจตนา การฝึกอบรมจะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต หน่วยงานควรจัดให้มีระบบการตรวจสอบที่เข้มแข็ง การตรวจสอบภายในจะช่วยลดโอกาสในการปกปิดข้อมูลการทุจริตลงได้ และการให้ค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมเมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพึงพอใจกับรายได้ แรงจูงใจที่จะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจะลดลง ตลอดจนการเผยแพร่กรณีศึกษาจากการทุจริต เพื่อเรียนรู้ผลกระทบ จะสามารถสร้างวัฒนธรรมในการต่อต้านการทุจริต เน้นความถูกต้องและยึดมั่นในหลักการให้กับตัวบุคลและระดับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา แสนชัย (2560) กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติหน้าที่งานของที่ รับมอบหมายด้วยความซื่อสัตย์ปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความขยันหมั่นเพียร และตั้งใจในหน้ามที่ได้รับหมอบหมาย สำนึกความถึงความขื่อตรง และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผุ้ใช้ข้อมูลได้

5. ด้านความรับผิดชอบ การพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ด้านความรับผิดชอบ ที่ผู้วิจัยได้ประมวลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การจัดให้เจ้าหน้าที่พัสดุเข้าร่วมการประชุมพร้อมทั้งรายงาน เพื่อให้สามารถติดตามประเมินผลการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การประชุมรายงานความคืบหน้า กำหนดเวลา ทำให้ทราบภารกิจถึงขั้นตอนไหนใครเป็นผู้รับผิดชอบการทำงานอย่างชัดเจน การประชุมรายงาน ฝึกให้เจ้าหน้าที่พัสดุรู้จักรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และสร้างบรรยากาศให้ปฏิบัติงานอย่างผ่อนคลาย ให้เจ้าหน้าที่พัสดุกล้ารายงานปัญหาโดยที่ไม่ถูกซ้ำเติมจากหัวหน้างาน จะทำให้เจ้าหน้าที่พัสดุรู้สึกปลอดภัย มีการไว้วางใจ กล้าปรึกษาหารือถึงปัญหาและอุปสรรค เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในการสื่อสารที่ดี และการมีความสัมพันธ์ที่ดีช่วยสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความรับผิดชอบได้ การปฏิบัติงานโดยไม่ถูกกดดันจะสร้างแรงจูงใจให้อยากทำงานเต็มศักยภาพ และประเด็นส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่พัสดุได้รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความ

ผิดพลาด คลาดเคลื่อน โดยหัวหน้าเจ้าหน้าที่ต้องเป็นแบบอย่างในความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นการพัฒนา ความรับผิดชอบแบบองค์รวมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมิกา ภูยาดวง. (2561) กล่าวไว้ว่า ความรับผิดชอบในงานของตนที่ได้รับมอบหมาย โดยชอบต่อหน้าที่การงานที่ทำมีผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จในการทำงานโดยรวมและสะท้อนภาพการทำงานที่แท้จริงขององค์การได้

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาการทำงานในงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1

องค์ความรู้หลักงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุคือการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ โดยเน้นหลัก คุ้มค่า โปร่งใส มีประสิทธิภาพ หลักการสำคัญ ของการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างงานพัสดุ

1. คุ้มค่า ได้พัสดุคุณภาพดี ราคาเหมาะสม ตอบสนองวัตถุประสงค์.
2. โปร่งใส เปิดเผย โอกาสแข่งขันเท่าเทียม มีหลักฐานชัดเจน
3. มีประสิทธิภาพ วางแผนล่วงหน้าต่อเนื่อง มีการประเมินผลสัมฤทธิ์.
4. ตรวจสอบได้ จัดเก็บข้อมูลเป็นระบบ

ภาพ การพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างงานพัสดุ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาปัญหาการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับใช้กับการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุ ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

1. ด้านการจัดหาพัสดุ ทางหน่วยงานตนสังกัด ควรจัดทำคู่มือกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ พัสดุที่ชัดเจน เพื่อความเข้าใจตรงกันของผู้รับผิดชอบ ผู้ใช้และจะได้พัสดุที่มีคุณภาพ

2. ด้านการควบคุมพัสดุ ควรรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อการบริหารงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพ

3.ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานการบริหารงานพัสดุ

ควรมีความรับผิดชอบในการบำรุงรักษาพัสดุ เพื่อให้พัสดุสามารถใช้การได้ตลอดอายุการใช้งาน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัญหาการพัฒนาการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของเจ้าหน้าที่พัสดุในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้มีระดับเพิ่มมากขึ้น

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของ เจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 สังกัดสำนักงาน เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

3. รูปแบบการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของ เจ้าหน้าที่พัสดุ ในสังกัดสำนักงานอัยการภาค 1 โดยวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการปฏิบัติงานเพื่อให้ใช้ปรับกับการบริหารงานพัสดุแบบยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2560). *มาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมการตรวจสอบภายในของส่วนราชการ พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร: กรมบัญชีกลาง.

กิตติมา ศรีสิงห์. (2561). *การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานพัสดุของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. ใน รายงานผลการวิจัย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

มาลิณี และคณะ. (2560). *การพัฒนาคุณภาพบุคลากรเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลขุนแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม*. ใน การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

จารุเนตร เกื้อภักดิ์. (2559). *แนวทางพัฒนาศักยภาพบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยศิลปากร.* ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รุ่งรัตนา บุญหลง. (2561). *แนวทางการพัฒนาบุคลากรสำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีภายใต้บริบทประเทศไทย 4.0*. ใน รายงานการศึกษา หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

สุจิตรา แสนชัย. (2560). *ผลกระทบของจริยธรรมทางวิชาชีพบัญชีสมัยใหม่ที่มีต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ* .ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เอมิกา ภูยาดวง. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์ในวิชาชีพกับความสำเร็จในการทำงานของผู้ทำบัญชีในเขตจังหวัดอุดรธานี* .ใน วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อุรา วงศ์ประสงค์ชัย. (2556). *ศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุของผู้ปฏิบัติงานพัสดุ* ใน วิทยานิพนธ์สาขาการจัดการประยุกต์. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

ผลการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัย กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5*

THE EFFECTS PLASTICINE MOLDING ACTIVITIES OF PLAN DO REVIEW PROCESS BASED ON PATIENCE OF EARLY CHILDHOOD INTHAPHOSRI NONSAARD NETWORK UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

ปนัดดา แก้วน้ำคำ[1], นนทชนนปภพ ปาลินทร[2] และ ไพฑูรย์ มีกุศล[3]

Panadda Kaewnamkham[1] , Nontachanonpapob Palintorn[2] and Phaitun Meekusol[3]

[1-2]บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

[1-2]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email : m6355028@rtu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความอดทนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และ 2) เปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโนนหลี่ กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน จำนวน 24 แผน และ 2) แบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ โดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Sample สำหรับทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีความอดทนอยู่ในระดับดี และ 2) ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ

* Received 29 January 2026; Revised 10 February 2026; Accepted 31 March 2026

ทบทวน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : เด็กปฐมวัย, กระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน, ความอดทน

Abstract

This research aimed to 1) study the Patience of early childhood before and after using plasticine molding activities of the Plan Do Review process and 2) compare the Patience of early childhood before and after using plasticine molding activities of the Plan Do Review process. The sample was children aged 5-6 years in Kindergarten level 3 of the academic year 2024 At BanNonlee School, in Thaphosri NonsaArd Network under Ubon Ratchathani primary educational service area office 5. Drawn by using the cluster random sampling 15 early childhood. The research instruments consisted : 1) A set of 24 plasticine molding activities of Plan Do Review process based plans and 2) the Patience of Early Childhood Observation. The statistics used for data analysis included Mean and Standard Deviation. The hypotheses were tested by using the T-test Dependent Sample.

The results were as follows : 1) Early childhood patience was at a moderate level before using plasticine molding activities based on the Plan Do Review process, and it was at an excellent level after using them. 2) The patience in early childhood after using plasticine molding activities based on the Plan Do Review process was statistically significantly higher than before learning at the .01 level.

Keywords: Early Childhood, Plan Do Review Process Based, Patience

บทนำ

กิจกรรมการปั้น ไม่ว่าจะเป็นการปั้นดินน้ำมัน การปั้นแป้งโด การปั้นดินเหนียว นับเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกด้าน เช่น พัฒนาการทางร่างกาย การปั้นช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อนิ้วมือ ข้อต่อนิ้วของเด็กให้มีความแข็งแรง คล่องแคล่วจากการใช้มือทุบ บีบ นวด คลึง ดึงและปั้น ส่งผลต่อการหยิบจับ ขีด เขียนในอนาคต ด้านอารมณ์การปั้นช่วยเสริมสร้างสมาธิ เด็กจะจดจ่ออยู่กับงานปั้นที่ทำในขณะนั้น และสามารถนั่งทำกิจกรรมได้เป็นระยะเวลานาน ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลินขณะที่ได้ปฏิบัติกิจกรรม เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากชิ้นงานการปั้นให้กับ

เด็กได้อีกทางหนึ่งด้วย ด้านสังคมเด็กได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในขณะปฏิบัติกิจกรรมการปั้นทำให้เด็กมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปัน รู้จักการอดทนรอคอย ด้านสติปัญญาการปั้นส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ รวมทั้งการพัฒนาทักษะทางภาษาให้แก่เด็กผ่านการเล่าเรื่องราวจากผลงานของตน จึงอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการปั้นนั้นเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กปฐมวัยในทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม (ทิพวรรณ อธิกุลสินธ์, 2565)

การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป เป็นการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบลงมือทำผ่านมุมเล่นที่หลากหลาย ด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กและการแก้ปัญหาอย่างกระตือรือร้น โดยการให้โอกาสเด็กเป็นผู้ริเริ่มการเล่นหรือกิจกรรมต่างๆ อย่างอิสระ สามารถนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ได้ทุกกิจกรรม เพราะกระบวนการและวิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กเปิดกว้าง มีการคิด การปฏิบัติตามลำดับ ตามวงจรของการวางแผน ปฏิบัติและทบทวน จะเน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ เพราะเด็กจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดความคิดความรู้ความเข้าใจและรู้จักลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง สอนให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้อื่น ซึ่งเริ่มต้นจากความไว้วางใจ โดยครูต้องเป็นผู้สร้างความไว้วางใจให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมหรือชิ้นงาน ตามความสนใจของตนเองและมีความสนุกในการเรียนรู้ที่จะทำงาน เด็กวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบ เด็กได้ฝึกสมาธิทำให้เด็กเกิดปัญญา ฝึกความมีระเบียบ วินัย ฝึกการคิดอย่างมีความหมาย ผลที่ตามมาคือ ความสำเร็จในการทำงานที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้เรียนรู้และมีความสุขในการทำงานที่ตนสนใจ (ณัฏฐา มหาสุคนธ์, 2561) ปัจจุบันประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งพ่อและแม่ทำงานหนักเพื่อจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวก ตามค่านิยมใหม่ที่เน้นในทางวัตถุและความภูมิ

ฐานในสังคมสิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูกซึ่งนับวันจะแปรเปลี่ยนไป ในลักษณะที่เร่งเด็กให้เรียนรู้วิชาการ และมุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาเพียงด้านเดียว ทำให้เด็กมีปัญหาทางพฤติกรรมมากขึ้น เช่น ไม่เชื่อฟังคำสั่งของพ่อแม่และทำทุกอย่างที่ตัวเองต้องการ มีพฤติกรรมก้าวร้าวเวลาถูกขัดใจ ชอบใช้ความรุนแรง สมาธิสั้น มีความอดทนน้อย รอคอยไม่ได้ทำให้เกิดอารมณ์ร้อนได้เร็วขึ้น

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะโรงเรียนในตำบลท่าโพธิ์ศรี กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 3 โรงเรียน จากการคัดกรองเด็ก พบว่า เด็กมีปัญหาและสมาธิสั้นไม่ตั้งใจหรือจดจ่อในการเรียนการสอนทำ มีความอดทนและรอคอยลดลง ทำงานไม่เสร็จตามเวลาที่กำหนดในห้องเรียน ชอบเดินกลับไปกลับมาบ่อยครั้ง ควบคุมอารมณ์ของตัวเองไม่ได้ต้องให้ครูกระตุ้นตลอดเวลา ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัย กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 คาดหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน และเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนสามารถนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อความอดทนของเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน ด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

2. เพื่อเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

สมมติฐานการวิจัย

1. ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง มีอายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 ตำบลท่าโพธิ์ศรี อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีห้องเรียนทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 60 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัย ชาย-หญิง มีอายุ 5 - 6 ปี ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโนนหลี่ กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างและหาคุณภาพ

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย

1. การสร้างและการหาคุณภาพแผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนสำหรับเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน

1.2 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน

1.3 กำหนดแผนการจัดกิจกรรมนำแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อให้ข้อเสนอแนะและนำไปปรับปรุง แผนการจัดกิจกรรม จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 09.20 – 09.50 น. แผนละ 30 นาที จำนวน 24 แผน แบบประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ วิธีการของ ลิเคอร์ท (Likert) มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ตารางที่ 1 เกณฑ์การประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน

คะแนน	ระดับความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
5	ระดับ มากที่สุด	4.51 - 5.00	ความเหมาะสม มากที่สุด
4	ระดับ มาก	3.51 - 4.50	ความเหมาะสม มาก
3	ระดับ ปานกลาง	2.51 - 3.50	ความเหมาะสม ปานกลาง
2	ระดับ น้อย	1.51 - 2.50	ความเหมาะสม น้อย
1	ระดับ น้อยที่สุด	1.00 - 1.50	ความเหมาะสม น้อยที่สุด

1.4 จัดพิมพ์แผนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัยฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปทดลองเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างและหาคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย

2.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมความอดทน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย

2.2 สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อให้ ข้อเสนอแนะ และนำไปปรับปรุง แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะ

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมของเด็ก

2.34 – 3.00 หมายถึง ดี ระดับคุณภาพ 3

1.67 – 2.33 หมายถึง ปานกลาง ระดับคุณภาพ 2

1.00 – 1.66 หมายถึง ปรับปรุง ระดับคุณภาพ 1

2.3 เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหาและประเมินคุณภาพของแบบสังเกตพฤติกรรมเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไข จำนวน 3 ท่าน และนำแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และการประเมินคุณภาพ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การให้ค่าคะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่าสอดคล้อง
ให้คะแนน 0 ถ้าผู้เชี่ยวชาญ ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง
ให้คะแนน -1 ถ้าผู้เชี่ยวชาญ แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

ถ้าผลการพิจารณามีค่า IOC ระหว่าง 0.67 – 1.00 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ได้

2.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมแก้ไขปรับปรุง ตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี อนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโพธิ์สง่า กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 20 คน

2.5 ปรับปรุง แก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทน จัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบแผนการทดลอง การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการแบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ที่ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเดียว โดยดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (One-Group Pretest Posttest Design) มีลักษณะการทดลอง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแบบแผนการทดลอง One-Group Pretest Posttest Design

กลุ่ม	Pre-test	Treatment	Post-test
E	O_1	X	O_2

E แทน กลุ่มการทดลอง
O_1 แทน แบบสังเกตความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง (Pre-test)
X แทน การจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน
O_2 แทน แบบสังเกตความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง (Post-test)

3.2 วิธีการดำเนินการทดลอง ดำเนินการทดลองกับเด็กปฐมวัย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยตามล้าดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2. ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย (Pre-test)

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน กับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านโนนหลี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 15 คน

4. เมื่อดำเนินการทดลอง ตามแผนการจัดกิจกรรม ครบทั้ง 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรม (Post-test) โดยใช้แบบสังเกตชุดเดียวกัน

5. นำผลจากการสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมหาค่าทางสถิติและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล คือ ปีการศึกษา 2567

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 รวบรวมคะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย

4.2 ผลคะแนนที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย นำไปวิเคราะห์หาค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และแปลผล

4.3 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน โดยการทดสอบสมมติฐานใช้สูตร t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความอดทนของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อยู่ในระดับปานกลาง และความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อยู่ในระดับดี

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับความอดทนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความอดทนของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน

ด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

ด้าน	รายการประเมินพฤติกรรม	ก่อนจัดกิจกรรม			หลังจัดกิจกรรม		
		$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1	มุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา	1.87	0.83	ปานกลาง	2.87	0.35	ดี
2	รู้จักการรอคอย	2.13	0.52	ปานกลาง	2.80	0.41	ดี
3	รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง	1.87	0.64	ปานกลาง	2.40	0.51	ดี
4	รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	1.60	0.63	ปรับปรุง	2.53	0.52	ดี
5	ไม่พูดหยาบคาย	1.93	0.80	ปานกลาง	2.80	0.41	ดี
	รวม	**1.88**	**0.68**	**ปานกลาง**	**2.68**	**0.44**	**ดี**

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย เป็นรายด้าน พบว่า

1. ด้านมุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

2. ด้านรู้จักการรอคอย ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

3. ด้านการแก้ปัญหา ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

4. ด้านรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปรับปรุง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

5. ด้านไม่พูดหยาบคาย ก่อนการจัดกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหลังได้รับการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับดี

2. ผลการเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัย พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

ด้าน	รายการประเมินพฤติกรรม	ก่อนจัดกิจกรรม		หลังจัดกิจกรรม		t	p
		$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1	มุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา	1.87	0.83	2.87	0.35	4.84*	< .001
2	รู้จักการรอคอย	2.13	0.52	2.80	0.41	3.80*	< .001
3	รู้จักควบคุมอารมณ์ตนเอง	1.87	0.64	2.40	0.51	3.31*	< .001
4	รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น	1.60	0.63	2.53	0.52	4.19*	< .001
5	ไม่พูดหยาบคาย	1.93	0.80	2.80	0.41	4.76*	< .001
	รวม	**1.88**	**0.68**	**2.68**	**0.44**	**4.18**	**< .001**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยจากการสังเกตพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรม สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติทบทวน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลคะแนนเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับดี สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนมีแนวโน้มส่งเสริมความอดทนของเด็กปฐมวัยได้

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนที่มีต่อความอดทนของเด็กปฐมวัย กลุ่มเครือข่ายท่าโพธิ์ศรีโนนสะอาด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และเพื่อเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน

1. ผลการศึกษาระดับความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน พบว่า ระดับความอดทนของเด็ก

ปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88 อยู่ในระดับปานกลาง และระดับความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 อยู่ในระดับดี ผลการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ส่งผลทำให้เด็กมุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา รู้จักการรอคอย รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ไม่พูดหยาบคาย และเมื่อพิจารณาตามกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการให้เด็กๆ เช่น ขั้นตอนการวางแผน(Plan) ส่งผลให้เด็กๆ กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ ทำให้รู้จักการวางแผนและรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ขั้นตอนการปฏิบัติ(Do) ช่วยพัฒนาสมาธิ ทำให้เด็กมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งที่ทำได้นานยิ่งขึ้น มีความมุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง และขั้นตอนทบทวน (Review) ช่วยส่งเสริมให้เด็กๆ รู้จักการรอคอย พร้อมรู้จักและเรียนรู้การพูดคุยกับคนอื่นๆ เด็กๆ รู้จักการสื่อสาร ส่งผลให้เด็กไม่พูดหยาบคายและรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Haimovitz et al. (2019) วิจัยเรื่อง การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมอดทนรอคอย และการเล่านิทานเกี่ยวกับอำนาจจิตกับเด็กอายุ 4-5 ปี และสอดคล้องแนวคิดผลการวิจัยของ Zmyj (2018) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมอดทนรอคอยและมโนทัศน์ เกี่ยวกับเวลากับเด็ก อายุ 4 ปี จำนวน 75 คน พบว่า ร้อยละ 32 ของเด็กทั้งหมด สามารถอดทนรอคอยได้เป็นระยะ เวลา 15 นาที การปั้นยังช่วยพัฒนาความคิด พัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กให้แข็งแรง ช่วยประสานการทำงานของมือและตา ส่งเสริมให้มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น

รวมทั้งเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน รู้สึกผ่อนคลาย ลดความเครียด ส่งผลต่อตัวเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ และยังสอดคล้องกับ ทิพวรรณ อธิกุลสินธ์ (2565) ที่กล่าวถึงกิจกรรมการปั้นไม่ว่าจะเป็นการปั้นดินน้ำมันนับเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุกด้าน การปั้นช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อนิ้วมือ ข้อต่อนิ้วของเด็กให้มีความแข็งแรง คล่องแคล่ว จึงอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมการปั้นนั้นเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กปฐมวัยในทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม

2. ผลการเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน เด็กปฐมวัยมีความอดทนอยู่ในระดับดี ส่งผลทำให้เด็กมุ่งมั่นทำงานให้เสร็จตรงเวลา รู้จักการรอคอย รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ไม่พูดหยาบคาย ทุกรายการประเมินอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมทุกรายการประเมิน สรุปว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมความอดทนสูงมากขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน เป็นกระบวนการสอนที่เน้นการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active Learning) ทำให้เกิด

การเรียนรู้ด้วยตัวเอง ช่วยส่งเสริมศักยภาพในตัวเด็กให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Peyton (2005) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความก้าวหน้าของการจัดการศึกษาตามแนวคิดไฮ/สโคป ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรตามแนวคิดของไฮ/สโคปมีประโยชน์ในระยะยาว รวมทั้งมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมและยกระดับการเรียนรู้ผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน เด็กกล้าแสดงออก รับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนและครู เกิดความสนุกสนานทำให้เด็กเปิดรับสิ่งใหม่ๆ พร้อมรับความรู้ในแต่ละวัน สอดคล้องกับ บุราณี สุวรรณภิรมณ์ (2537) ที่ได้ประเมินผลการสอนแบบกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน เป็นเวลา 1 ปี พบว่า เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก กล้าตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรภิชา กองพนันพล (2565) เรื่อง ผลการใช้รูปแบบการฝึกฝนกระบวนการสืบสอบเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอดทนรอคอยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การใช้รูปแบบการฝึกฝนกระบวนการสืบสอบเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอดทนรอคอยของนักเรียน ประถมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษา หลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนพฤติกรรม อดทนรอคอยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการฝึกฝนกระบวนการสืบสอบอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อยู่ในระดับปานกลาง และความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน อยู่ในระดับดี

ผลการเปรียบเทียบความอดทนของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน พบว่า ความอดทนของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมันด้วยกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรบันทึกผลพฤติกรรมรายสัปดาห์ และจัดทำกราฟแนวโน้มความอดทนรายบุคคล เพื่อนำมาเปรียบเทียบแนวโน้มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมควรใช้สื่อประกอบกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย เช่น ภาพประกอบ เพลงประกอบจังหวะก่อนเข้าร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อเพิ่มความสนุกสนานและความน่าสนใจในชั้นเรียนและช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้มากยิ่งขึ้น

1.3 การติดตามผลระยะยาว (follow-up) หลังจบกิจกรรม 2 – 4 สัปดาห์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ ที่หลากหลาย ที่ส่งเสริมพฤติกรรมความอดทนของเด็กปฐมวัย นอกเหนือจากกิจกรรมการปั้น เช่น กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมกลางแจ้ง กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาทักษะการรอคอยและความอดทนของเด็กปฐมวัยในสถานการณ์อื่นๆ หรือในกระบวนการแนวคิดอื่นๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐา มหาสุคนธ์. (2561). การจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคปเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 1. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2567, จาก http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/3488/

ทิพวรรณ อธิกุลสินธ์. (2565). การปั้นกับเด็กปฐมวัย. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2567, จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=181926&bcat_id=16

บุราณี สุวรรณภิรมณ์. (2537). คู่มือสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัด สพฐ. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2567, จาก https://school.students.in.th

อรภิชา กองพนันพล. (2565). ผลการใช้รูปแบบการฝึกฝนกระบวนการสืบสอบเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอดทนรอคอยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 23 มิถุนายน 2567, จาก https://digital.car.chula.ac.th

Chen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2016). Research methods in education. Taylor & Francis.

Haimovitz, K., Dweck, C. S., & Walton, G. M. (2019). Preschoolers find ways to resist temptation after learning that willpower can be energizing. Developmental Science, 1–10.

Peyton, L. (2005). High/Scope: Supporting the child, the family, the community. Child Care in Practice, 11(4), 433–456.

Zmyj, N. (2018). The relationship of delay of gratification and time comprehension in 4-year-old children. International Journal of Behavioral Development, 42(4), 434–438.

ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีผลต่อทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*

THE EFFECTS OF COOKING ACTIVITIES USING THE PICC PROCESS ON THE EXPLORATION SKILLS OF EARLY CHILDHOOD STUDENTS OF SCHOOLS UNDER UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วัฒนา ดาวเด้น[1], นนทชนนปภพ ปาลินทร[2] จันทร์กฤษณา ผลวิวัฒน์[3] และ วิชาญ ไทยแท้[4]

Wattana Dowden[1], Nontachanonpapob Palintorn[2], Chankrisana Pholwiwat[3], Wichan Thaitae[4]

[1-4]**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี**

[1-4]Graduate School Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: wattanaramom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย และ 2)เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กชายและหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านขามใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 15 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) การทดลองใช้รูปแบบการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC จำนวน 24 ครั้ง และแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการสำรวจที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การเลือก การแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์ และการค้นพบคำตอบ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test แบบ Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า 1)ก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ และหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจโดยรวมอยู่ในระดับสูง 2)เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC สูงกว่าก่อนการได้รับกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมประกอบอาหารด้วย

* Received 3 February 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 31 March 2026

ขั้นตอน PICC มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยและส่งผลในระดับที่สูงขึ้น อันเป็นแนวทางที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กในระดับปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: กิจกรรมประกอบอาหาร, ขั้นตอน PICC, ทักษะการสำรวจ

Abstract

The objective of this research was 1) to examine the effects of cooking activities using the PICC process on the development of exploration skills among early childhood students and 2) to compare their exploration skills before and after the activities. The sample group consisted of 15 boys and girls aged 4–5 years, enrolled in kindergarten 2 during the second semester of the 2024 academic year at Ban Kham Yai School, Ubon Ratchathani Province. Cluster sampling was used to select the sample. The research employed a one-group pretest-posttest design. The research instruments included 24 cooking activity sessions using the PICC process and an observation checklist assessing exploration skills across four dimensions: selection, inquiry, analysis, and discovery. The statistical methods used to analyze the data included the mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The results revealed that 1) Before the implementation of Cooking Activities Using the PICC Process on the Development of Exploration Skills in Early Childhood demonstrated an overall low level of exploration skills. Following participation in the cooking activities using the PICC Process, their overall exploration skills were found to be at a high level 2) the post-activity exploration skills were significantly higher than the pre-activity scores at the .05 level. These findings indicate that cooking activities using the PICC process effectively enhance exploration skills in early childhood students and provide a practical approach for early childhood educators to implement in developmentally appropriate practices.

Keywords: Cooking Activities, PICC Process, Exploration Skills.

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย คือ จัดประสบการณ์โดยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ผ่านการเล่น และการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เน้นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติ พัฒนาการคิด การตัดสินใจ การทำงานร่วมกับคนอื่น สนับสนุนให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หลักการนี้สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by doing) ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ได้เรียนรู้จากการคิด การลงมือทำ ลงมือสำรวจ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2559) ซึ่งโฮมานน์และไวคาร์ท (Hohmann & Weikart, 2016) ได้เสนอแนวคิดว่า การเรียนรู้แบบลงมือกระทำ (Active learning) เป็นการเรียนรู้ที่เด็กได้กระทำกับวัตถุ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

จากการสังเกตในห้องเรียนปฐมวัยพบว่า เด็กหลายคนยังคงมีข้อจำกัดในการสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยมักรอการชี้นำหรือคำตอบจากผู้ใหญ่ ขาดความกล้าที่จะลองผิดลองถูก และไม่ค่อยมีโอกาสในการแสวงหาประสบการณ์ตรง ส่งผลให้การเรียนรู้ไม่เต็มศักยภาพ และไม่สามารถพัฒนาไปสู่ทักษะที่ซับซ้อนขึ้นได้ หากเด็กได้รับการปลูกฝังทักษะการสำรวจตั้งแต่ปฐมวัย เด็กจะสามารถพัฒนาทักษะทางสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กจะเรียนรู้ที่จะตั้งคำถามด้วยตนเอง กล้าลงมือทดลองเพื่อค้นหาคำตอบ รู้จักการสังเกตและเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อีกทั้งยังช่วยเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

การสอนรูปแบบ PICC เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ที่เป็นการสร้างความรู้ให้กับเด็กปฐมวัย การสร้างความรู้คือการที่เด็กปฐมวัยได้ความรู้ที่เป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยการลงมือจับต้องสัมผัสผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า จนสามารถจำแนก จัดหมวดหมู่ประเภทของสิ่งของ เรียงลำดับสิ่งของหรือเหตุการณ์ได้ ดังที่ งานวิจัยของนนทชนนปภพ ปาลินทร. (2554). กล่าวไว้ว่า กระบวนการสร้างความรู้เริ่มจากการที่เด็กปฐมวัยเกิดความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วจึงเข้าไปปฏิสัมพันธ์กับสิ่งนั้นซึ่งสามารถทำได้หลากหลายวิธี ทั้งจากการทดลอง การสังเกต การซักถามสนทนาพูดคุย แล้วพินิจพิจารณาว่า สิ่งที่ตนปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นอย่างไร จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ จนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รูปแบบการสอนแบบ PICC ได้กำหนดขั้นตอนการสอนไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1)การวางแผน (Plan) 2)การแสวงหาความรู้ (Inquiry) 3)การจัดความรู้ (Classification) 4)การสรุปความรู้ (Conclusion) โดยกิจกรรม

ประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC จึงเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กปฐมวัยได้รับประสบการณ์ตรง และเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นกระบวนการเป็นขั้นเป็นตอน ช่วยให้เด็กรู้จักวางแผน การลงมือทำกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นได้ฝึกการคิด การตัดสินใจ มีการสนทนาปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู รู้จักตั้งคำถามแสดงความคิดเห็น เกิดความคิดสร้างสรรค์และความคิดรวบยอดจากการทำกิจกรรม อัญชลี ไสยวรรณ. (2554).

ทักษะการสำรวจเป็นการค้นคว้าหาข้อมูลด้วยวิธีที่หลากหลายในเรื่องที่สนใจใคร่รู้ ทำให้เด็กปฐมวัยได้รู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมทั้งด้านคุณภาพ ได้แก่ ลักษณะ กลิ่น สี ขนาด รูปร่าง องค์ประกอบและเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางด้านปริมาณ ได้แก่ สิ่งที่สามารถบอกได้ด้วยตัวเลข เช่น ส่วนสูง จำนวน Piccone,J. (2010). การที่เด็กได้วางแผนการสำรวจในสิ่งที่สนใจอยากรู้หลังจากนั้นก็จะเป็นการลงมือปฏิบัติการสำรวจตามแผนที่วางไว้ จนสามารถรวบรวมข้อมูลที่อยากได้ จากการที่เด็กได้เลือก ค้นหาข้อมูลความรู้ นำมาวิเคราะห์เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับลักษณะองค์ประกอบต่างๆ จนพบคำตอบที่อยากได้ และเมื่อเด็กรู้หาความรู้ได้ด้วยตนเองก็จะทำการเรียนรู้เรื่องอื่น ๆ ทำได้ง่ายขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาง่ายๆได้ด้วยตนเอง การสำรวจทำให้เด็กได้คำตอบในสิ่งที่อยากรู้ ประกอบกับขั้นตอนการสอนรูปแบบ PICC ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย คำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และยังเป็นขั้นตอนการสอนที่มีความชัดเจนตั้งแต่กระบวนการวางแผนร่วมกัน การค้นหาความรู้ด้วยตัวเด็กเอง การนำความรู้ที่ได้มาร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสรุปความรู้ที่ได้รับมาร่วมกัน นนทชนนปภพ ปาลินทร. (2554).

จากแนวคิดและหลักการที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงสนใจใช้การจัดกิจกรรมประกอบอาการด้วยขั้นตอน PICC มาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเพื่อที่จะช่วยพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย นำไปใช้ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย

2.เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครั้งละประมาณ 30 นาที รวม 24 ครั้ง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรคือ เด็กชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 145 คน อ้างอิงจาก (ข้อมูล DMC)

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือ เป็นเด็กชาย – หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 จำนวน 15 คน โดยได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 24 แผน ตามแนวคิดและขั้นตอนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC โดยมีเครื่องมือประเมินคุณภาพที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83

2.2 แบบสังเกตทักษะการสำรวจ ของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาพฤติกรรมการเลือก การแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์ และการค้นพบคำตอบ ประกอบด้วย 8 ตัวบ่งชี้ทางพฤติกรรม ดังตาราง ดังนี้

ตาราง 1 ตารางแสดงทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย

ทักษะการสำรวจ	ตัวบ่งชี้
1. ด้านการเลือก	1. การใช้คำถามในประเด็นที่ต้องการรู้คำตอบ
	2. การเลือกหัวข้อเพื่อค้นหาคำตอบ
2. ด้านการแสวงหาความรู้	3. การแสดงความสนใจ ตั้งคำถามที่อยากรู้
	4. การเลือกเครื่องมือ หรือแหล่งเรียนรู้ วิธีการ อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อค้นหาคำตอบ
3. ด้านการวิเคราะห์	5. การอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งของได้ 2 ลักษณะขึ้นไป
	6. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสิ่งของ 2 อย่าง
4. ด้านการพบคำตอบ	7. การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและครู
	8. การอธิบายผลงานของตัวเองเป็นคำพูดอย่างง่ายๆ หรือแสดงออกด้วยท่าทาง

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตทักษะการสำรวจ โดยมีเกณฑ์ 3,2,1 ดังนี้

3 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง

2 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง เมื่อมีครูคอยกระตุ้น

1 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมไม่ได้ด้วยตนเอง เมื่อมีครูคอยกระตุ้น

2.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการจัดพิมพ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความถูกต้องตามหลักการ ทฤษฎี และวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตทักษะการสำรวจ สำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาลงความเห็นและคะแนนโดยการหาค่าความสอดคล้อง (IOC : Item Objective Congruence) ซึ่งผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 ถือว่า แบบสังเกตทักษะการสำรวจ มีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ได้

2.4 นำแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC และแบบสังเกตทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยที่ได้ ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 15 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านกระโสบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 เพื่อหาข้อบกพร่องของแผนและปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์

2.5 นำแผนมาปรับปรุงตามคำแนะนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3. **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครั้งละประมาณ 30 นาที รวม 24 ครั้ง โดยวิธีการดังนี้

3.1 ผู้วิจัยทำการสังเกตทักษะการสำรวจ (Pretest) ก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ตามหน่วยการเรียนรู้ประจำสัปดาห์ที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยครูประจำชั้น ทำการสังเกตเป็นเวลา 3 ครั้ง โดยใช้เวลาสังเกต 1 สัปดาห์ นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ โดยการบันทึกแบบสังเกตทักษะการสำรวจ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ๆละ 5 คน สังเกตกลุ่มละ 5 นาที และหมุนเวียนสลับกลุ่มก่อน หลังจนสิ้นสุดการทดลอง

3.2 ผู้วิจัยทำการสอนตามแผนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ครั้งละประมาณ 30 นาที

3.3ดำเนินการสอน ครบทั้ง 24 ครั้ง แล้วทำการสังเกตทักษะการสำรวจ (Posttest) ด้วยวิธีการและแบบสังเกตชุดเดียวกับที่ใช้สังเกตครั้งแรกก่อนการทดลอง

3.4 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติ เพื่อสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

4.1 หาความเที่ยงตรงของแบบสังเกตทักษะการสำรวจ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC

4.2 เปรียบเทียบทักษะการสำรวจก่อนการทดลองและหลังการทดลองโดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วย ขั้นตอน PICC โดยใช้ t-test แบบ Dependent Samples

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาใช้สถิติต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ
   1.1 สูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
   2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
   2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

   การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน (กลุ่มเดียว) โดยใช้ ค่าที Dependent Samples t - test

4. เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ของคะแนนของแบบสังเกตทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย ปฏิบัติโดยรวมและรายด้าน ดังนี้

รายด้าน

ร้อยละ	คะแนน	ระดับทักษะการสำรวจ
84.00-100.00	5.00-6.00	มีทักษะการสำรวจในระดับสูง
50.00-83.00	3.00-4.99	มีทักษะการสำรวจในระดับปานกลาง
00.00-49.00	0.00-2.99	มีทักษะการสำรวจในระดับต่ำ

ภาพรวม

ร้อยละ	คะแนน	ระดับทักษะการสำรวจ
66.63-100.00	16.00-24.00	มีทักษะการสำรวจในระดับสูง
33.30-66.62	8.00-15.99	มีทักษะการสำรวจในระดับปานกลาง
00.00-33.29	0.00-7.99	มีทักษะการสำรวจในระดับต่ำ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารตามขั้นตอน PICC ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารระหว่างก่อนเรียนและหลังการจัดกิจกรรม

ทักษะการสำรวจ	n	k	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม		
			$\bar{x}$	S.D	ระดับ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1. การเลือก	15	6	2.80	0.77	ต่ำ	5.33	0.72	สูง
2.การแสวงหาความรู้	15	6	3.13	0.52	ปานกลาง	5.67	0.62	สูง
3. การวิเคราะห์	15	6	3.33	0.72	ปานกลาง	5.53	0.64	สูง
4.การค้นพบคำตอบ	15	6	2.40	0.51	ต่ำ	5.53	0.74	สูง
รวม	15	24	11.53	0.74	ต่ำ	22.20	1.37	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ และหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจโดยรวมอยู่ในระดับสูง

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจด้านการแสวงหาความรู้และด้านการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านการเลือกและด้านการค้นพบคำตอบอยู่ในระดับต่ำ ส่วนหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจเพิ่มขึ้น โดยทักษะการสำรวจทุกด้านอยู่ในระดับสูง

ดังนั้นสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน **PICC** ส่งผลให้ทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเทียบทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC n = 15

ทักษะการสำรวจ	n	k	ก่อน การจัดกิจกรรม		หลัง การจัดกิจกรรม			
			$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	t	p
1. การเลือก	15	6	2.80	0.77	5.33	0.72	7.87	.000
2. การแสวงหาความรู้	15	6	3.13	0.52	5.67	0.62	11.77	.000
3. การวิเคราะห์	15	6	3.33	0.72	5.53	0.64	9.05	.000

4. การค้นพบคำตอบ	15	6	2.40	0.51	5.53	0.74	18.96	.000
รวม	15	24	11.53	0.74	22.20	1.37	33.47	.000

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน **PICC** โดยรวมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ ด้านการเลือก ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการวิเคราะห์ และด้านการค้นพบคำตอบ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีผลทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารหลังการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากการใช้กิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้จากการที่เด็กได้ลงมือทำจริง ได้มีการเลือกวางแผนในการสืบค้นข้อมูลก่อนทำกิจกรรม การเตรียมวัตถุดิบ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมประกอบอาหาร ได้ใช้ทักษะในการสำรวจตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลความรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย และ ได้สังเกตวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ แต่ละชิ้นแต่ละอย่างที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกัน การใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าในการสำรวจ การทำงานอย่างเป็นลำดับขั้นตอน แสดงออกว่าเด็กสามารถเลือกวางแผนและจัดการสิ่งต่างๆ ในขณะที่ทำกิจกิจกรรม เด็กที่มีทักษะในการสำรวจก็จะสามารถตั้งคำถามและค้นคว้า หาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ และสามารถนำไปปรับใช้ได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี โสภาวัจน์. (2561). ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารโดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยการศึกษาดังกล่าวมีผลพบว่าหลังการกิจกรรมประกอบอาหาร เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร รวมทั้งการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่เปิดโอกาศให้เด็กได้ฝึกการตั้งคำถามที่เด็กสนใจอยากรู้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในทุกกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัย ปิยนุช แข็งสิการ. (2561). ได้ศึกษาผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกตและทักษะการจำแนกประเภทของเด็กปฐมวัย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการจำแนกประเภทของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสังเกตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ 4) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการจำแนกของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบ สืบเสาะหาความรู้ ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยมี

คะแนนทักษะการสังเกตคิดเป็นร้อยละ 91.81 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม หลังได้รับผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) เด็กปฐมวัยมีคะแนนทักษะการจำแนกประเภทคิดเป็นร้อยละ 88.57 ของคะแนนเต็ม ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม หลังได้รับผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3)เด็กปฐมวัยที่ได้รับผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกตคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) เด็กปฐมวัยที่ได้รับผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้ที่มีต่อทักษะการจำแนกประเภทคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC มีทักษะการสำรวจ ใน 1)การเลือก 2)การแสวงหาความรู้ 3)การวิเคราะห์ และ4)การค้นพบคำตอบหลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงศักยภาพที่เด็กมี ได้เรียนรู้จากการได้ลงมือทำจริง ได้หยิบจับ สัมผัสวัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นของจริง ไม่เพียงแต่นั่งฟังครูพูดหรือนั่งดูครูเป็นผู้สาธิตให้เด็กดู เด็กได้ใช้ทักษะการสำรวจ โดยเลือกใช้คำถามในประเด็นที่ต้องการรู้คำตอบ ได้วางแผนการสืบค้น และมีโอกาสในการพิจารณาข้อมูล ได้สังเกตสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัวเด็ก เรียนรู้ความเหมือนความต่างในสิ่งที่เด็กๆ ได้สำรวจค้นพบ เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับครูและเพื่อนๆ รวมไปถึงผู้ปกครอง ได้พูดคุย ซักถาม แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสรุปข้อมูลร่วมกันด้วยวิธีการที่หลากหลาย เมื่อเด็กสามารถหาความรู้ด้วยตนเองได้ นั่นหมายถึงเด็กเกิดทักษะการสำรวจและเมื่อเด็กได้รับการส่งเสริมทักษะการสำรวจก็จะสามารถช่วยให้เด็กนั้นสามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ ศิรินญา ทรัพย์วารี. (2552). ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมประกอบอาหาร ว่าเป็นการดำเนินการที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรงส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กทั้งวัตถุดิบ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อนและครู เด็กได้ค้นคว้าและทดลองด้วยตัวเอง ได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนจนผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชาพัชร์ สายกระสินธุ์ และคณะ. (2566). ได้ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่น ของเด็กปฐมวัย โดยสรุปไว้ว่าหลังการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย ผลค่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดยืดหยุ่นมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีผลต่อทักษะการคิดยืดหยุ่น โดยเด็กปฐมวัยมีความพัฒนาทักษะการคิดยืดหยุ่นที่ดีขึ้นเนื่องจากการจัดกิจกรรมระยะเวลา 8 สัปดาห์ จึงส่งผลทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดยืดหยุ่นสูงขึ้น และทักษะการคิดยืดหยุ่นสำหรับเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหาร พบว่า จากการจัด กิจกรรมประกอบอาหารมีค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดยืดหยุ่นที่สูงขึ้นทั้ง 5 ด้าน โดยด้านที่มีความเปลี่ยนแปลง มากที่สุดคือ การหา

ทางเลือกที่หลากหลาย รองลงมาคือ การตัดสินใจ การระบุปัญหาหรือสถานการณ์ การลงมือปฏิบัติ และกรทบทวนวิธีการ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงพฤติกรรมการคิดยืดหยุ่นจากเด็กปฐมวัย ผ่านการทำกิจกรรมประกอบอาหารร่วมกับเพื่อน เมื่อเด็กได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถบอกถึงวิธีการ ที่หลากหลาย รวมไปถึงยอมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น ทำการลงมือปฏิบัติและนำมาทบทวนบอกผลของ วิธีการแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ส่งผลให้มีทักษะการสำรวจสูงขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รู้จักวางแผนในการสำรวจ โดยการเลือกประเด็นที่สนใจและวางแผนในการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบที่อยากได้ พร้อมทั้งเด็กได้การสังเกต พิจารณาเกี่ยวกับลักษณะ องค์ประกอบ จนได้ความรู้ทั้งในด้านความรู้เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมไปถึงเด็กได้รวบรวมข้อมูล และการสรุปความรู้ที่ได้จากการสำรวจได้เป็นอย่างดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีต่อทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC มีทักษะการสำรวจโดยรวมอยู่ในระดับสูง ภายหลังการจัดกิจกรรม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC สามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เด็กปฐมวัยมีทักษะการสำรวจภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการเลือก ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการวิเคราะห์ และด้านการค้นพบคำตอบ

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงอย่างเป็นระบบ

1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้**

1.1 ครูผู้สอนควรศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมประกอบอาหารและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ PICC ได้แก่ การวางแผน (Plan) การแสวงหาความรู้ (Inquiry) การจัดความรู้ (Classification) และการสรุปความรู้ (Conclusion) ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสลงมือปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้เด็กตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบ และแสดงความคิดเห็นด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้น

และสนับสนุนการเรียนรู้

1.3 โรงเรียนหรือสถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น กิจกรรมประกอบอาหาร เพื่อพัฒนาทักษะการสำรวจและทักษะการเรียนรู้ด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ต่อการพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการวางแผน หรือทักษะการแก้ปัญหา

2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนมากขึ้น หรือศึกษากับเด็กปฐมวัยในบริบทที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัย

2.3 ควรเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน **PICC** กับรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น กิจกรรมทดลองทางวิทยาศาสตร์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารด้วยขั้นตอน PICC ที่มีผลต่อทักษะการสำรวจของเด็กปฐมวัย สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาและช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.นนทชนนปภพ ปาลินทร ที่กรุณาช่วยเหลือให้คำปรึกษา แนะนำเสนอข้อบกพร่องต่างๆให้ได้ปรับปรุงและเรียนรู้ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.วิชาญ ไทยแท้ รักษาการคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทริน์ นางนงคราญ ศรีบุญ ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 และนางประสบพร หัตถกิจ ครูวิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านขามใหญ่ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี คณะครูอาจารย์และบุคลากร ตลอดจนนักเรียนระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 2 ที่ให้ความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จนได้ข้อมูลอย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจน ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆให้แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนในการทำ

วิจัย ในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่งและเพื่อน ๆ สาขาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชธานี ที่คอยให้กำลังใจ ในการทำงานเป็นอย่างดี ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ดวงพร ผกามาศ. (2554). ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ทิศนา แขมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพที่มีประสิทธิภาพ .(พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณิชาพัชร์ สายกระสินธุ์, ชลาธิป สมาหิโต, และ ปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร. (2566). ผลการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อทักษะการคิดยืดหยุ่นของเด็กปฐมวัย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(4), 1443–1454.

นนทชนนปภพ ปาลินทร. (2554). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบ PICC เพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างความรู้ ของเด็กปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปิยนุช แข็งสิการ. (2561). ผลการจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะความรู้ที่มีต่อทักษะการสังเกตและ ทักษะจำแนกประเภทของเด็กปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ศรินญา ทรัพย์วารี. (2552). ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารที่มีต่อทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. ใน ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุภาวดี โสภาวัจน์ และ ปัทมาวดี เลห์มงคล. (2561). ผลของการจัดกิจกรรมประกอบอาหารโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Hohmann, M., & Weikart, D. P. (2002). Educating young children: Active learning practices for preschool and child care programs. Ypsilanti, MI: HighScope Press.

Piccone, J. (2010). Curiosity and exploration. Retrieved May 24, 2010, from https://www.csun.edu/~vcpsy00h/students/curious.htm

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*

THE ADMINISTRATIVE SKILLS OF SCHOOL ADMINISTRATORS INFLUENCING ACADEMIC MANAGEMENT IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE SAMUT SAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.

ไพฑูรย์ หินโน[1], ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา[2] และ วิเชียร อินทรสมพันธ์[3]

Phaithoon Hinno[1], Pathomporn Indrangkura Na Ayudthya[2] and Wichian Intarasompun[3]

[1-2]มหาวิทยาลัยธนบุรี และ[3]มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[1-2]Thonburi University,Thailand and [3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email: phaithoon.hinno@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร 2) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร และ 3) ศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 258 คน และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านเทคนิค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

* Received 19 January 2026; Revised 11 February 2026; Accepted 31 March 2026

2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ทักษะการบริหารที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และสามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการได้ร้อยละ 93.00

คำสำคัญ : ทักษะการบริหารสถานศึกษา, การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of administrative skills of school administrators in opportunity expansion schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office; 2) to investigate the level of academic administration in these schools; and 3) to determine the administrative skills of school administrators affecting academic administration in the opportunity expansion schools under the Samut Sakhon Primary Educational Service Area Office. The sample consisted of 258 school administrators and teachers. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that:

1. The overall level of administrative skills of school administrators was at a high level. When considering each aspect, conceptual skills had the highest mean, followed by human skills, while technical skills had the lowest mean.

2. The overall level of academic administration was at a high level. Considering each aspect, the development of internal quality assurance systems and educational standards showed the highest mean, followed by coordination of academic collaboration with educational institutions and other organizations, whereas educational supervision had the lowest mean.

3. The administrative skills that most influenced academic administration were human skills and conceptual skills, which affected academic administration at the .01 level of statistical significance. These factors could jointly predict academic administration at 93.00 percent.

Keywords: Administration Skills, Academic Administration, Opportunity Expansion School

บทนำ

สถาณการณ์โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้สร้างความท้าทายต่อระบบการศึกษา ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาโดยยึดรูปแบบและแนวคิดเดิมได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมแห่งความรู้และสังคมดิจิทัลที่มีความซับซ้อนและพลวัตสูง สถานศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (สมหมาย อ่ำดอนกลอย, 2556 : หน้า 1)

ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เนื่องจากต้องเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนเชิงกลยุทธ์ และบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องเปลี่ยนจากการบริหารแบบสั่งการไปสู่การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารที่หลากหลายและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อสามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ (ชัยยนต์ เผาพาน, 2559; ศศิรดา แพงไทย, 2559; บุญมา แพ่งศรีสาร, 2561)

สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียน ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากร สื่อการเรียนรู้ และเทคโนโลยี รวมถึงภาระงานที่หลากหลายของครูและผู้บริหาร ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ซึ่งมีลักษณะพื้นที่และบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และชุมชนที่เฉพาะเจาะจง การบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผลจึง

จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีทักษะการบริหารที่เหมาะสม สามารถคิดเชิงกลยุทธ์ สร้างความร่วมมือ และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร : 2560)

จากสภาพปัญหา ความจำเป็น และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อให้ทราบระดับทักษะการบริหาร ระดับการบริหารงานวิชาการ และความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับการบริหารงานวิชาการ ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาและยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
3. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

สมมติฐานการวิจัย

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 27 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 62 คน และครู จำนวน 665 คน รวมทั้งสิ้น 727 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 258 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 18 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 240 คน รวมทั้งสิ้น 258 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, T. , 1973) และใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นตามอำเภอที่ตั้งของสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ตำแหน่งและวิทยฐานะ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยกำหนดค่าคะแนนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ตามแนวความคิดของ Farren and Kaye มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยได้ค่าตามความสอดคล้องมีค่า (IOC : Index of Item - objective Congruence) อยู่ในช่วง 0.50 ขึ้นไป ได้ค่าระหว่าง 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครแต่ละแห่งด้วยตนเอง

3.3 ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

3.4 เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล

3.5 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้วยค่าสถิติตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1970)

4.3 แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสต์ (Best, 1970)

4.4 การวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม

ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ทักษะด้านความรู้ความคิด	4.06	0.78	มาก	3
2.	ทักษะด้านเทคนิค	3.97	0.89	มาก	5
3.	ทักษะด้านการศึกษาและการสอน	4.06	0.80	มาก	4
4.	ทักษะด้านมนุษย์	4.09	0.80	มาก	2
5.	ทักษะด้านความคิดรวบยอด	4.18	0.75	มาก	1
	รวม	4.07	0.81	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.07, S.D. = 0.81)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ =4.18, S.D. = 0.75) รองลงมาได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ($\bar{X}$ =4.09, S.D. = 0.80) ส่วนทักษะด้านเทคนิค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ =3.97, S.D. = 0.89)

2. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.11	0.79	มาก	7
2.	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.06	0.75	มาก	8
3.	ด้านการวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.13	0.75	มาก	6
4.	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.98	0.83	มาก	9
5.	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.20	0.74	มาก	1
6.	ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.18	0.72	มาก	2

7.	**ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น**	**4.17**	**0.73**	**มาก**	**3**
8.	**ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา**	**4.14**	**0.82**	**มาก**	**5**
9.	**ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อศึกษา**	**4.14**	**0.75**	**มาก**	**4**
	รวม	**4.12**	**0.77**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.77)

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.72) รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.73) ส่วนด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ = 3.98, S.D. = 0.83)

3. อำนาจทำนายของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร แสดงได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ตัวแปรทำนาย	**b**	**β**	**t**	**p**
1. ทักษะด้านมนุษย์ (X_4)	**2.91**	**0.93**	**9.14**	**0.00**
2. ทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_5)	**5.66**	**0.95**	**16.32**	**0.00**
3. ค่าคงที่ (Constant)	**7.64**	**-**	**2.45**	**0.02**
R = 0.96, R^2 = 0.93, R^2_{adj} = 0.93, F = 1712.17, df1 = 1, df2 = 255 , Sig. < 0.01, $SE_{est.}$ = 7.74, a = 59.13				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ทักษะด้านมนุษย์ (X_3) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (X_5) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 93.00 (R^2 = 0.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 7.74 (SE_{est} = 7.74) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ถึงร้อยละ 93.00 (R^2_{adj} = 0.93) ส่วนอีกร้อยละ 7.00 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ทักษะด้านมนุษย์ (β =0.93) รองลงมา ได้แก่ ทักษะด้านความคิดรวบยอด (β = 0.95)

อภิปรายผล

1. จากการวิจัย พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นทักษะที่แสดงวาการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ สร้างระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี พัฒนาทีมงาน และสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่ม สนับสนุนส่งเสริมการทำงานของผู้ร่วมงาน และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานและกิจกรรมต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมตลอดเวลา หล่อหลอมเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถสร้างองค์ความรู้ได้โดยการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ จากการศึกษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ รู้จักแยกแยะเหตุผลและสรุปประเด็นได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของเดรคและโรว์ (Drake, T.L. and Roe, W.H. 1986) ที่ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้ 1) ทักษะด้านความรู้ความคิด 2) ทักษะด้านเทคนิค 3) ทักษะด้านการศึกษาและการสอน 4) ทักษะด้านมนุษย์ 5) ทักษะด้านความคิดรวบยอด และองค์กร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันท่ามกลางบริบทของสังคมโลกที่ไร้พรมแดน

2. จากการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการ

กับสถานศึกษาและองค์กรอื่นที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากกระบวนการในการดำเนินการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่จัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนและบุคลากรทางศึกษา เพื่อให้เป็นคนเก่ง คนดี มีความรู้ความสามารถ และให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ วิวรรชน์ เชื้อจิตร และคณะ (2566) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการติดตามและประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา และภาวะผู้นำ ทั้งนี้เนื่องจากการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศจำเป็นต้องอาศัยการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การดำเนินงานตามแผน และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

3. ทักษะการบริหารที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 93.00 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยจากปัจจัยในด้านต่าง ๆ สร้างระบบการติดต่อสื่อสารที่ดี พัฒนาทีมงาน และสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่ม สนับสนุนส่งเสริมการทำงานของผู้ร่วมงาน และเห็นความสัมพันธ์ระหว่างงานและกิจกรรมต่าง ๆ มีความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมตลอดเวลา หล่อหลอมเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้บริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถสร้างองค์ความรู้ได้โดยการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ จากการศึกษาอยู่อย่างสม่ำเสมอ รู้จักแยกแยะเหตุผลและสรุปประเด็นได้ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรทางศึกษาเป็นคนเก่ง คนดี มีความรู้ ความสามารถ และให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย จำนวน 136 คน มีอายุระหว่าง 36 - 40 ปี จำนวน 81 คน มีระดับการศึกษา ปริญญาตรี จำนวน 138 คน มีประสบการณ์การทำงาน ระหว่าง 5 - 10 ปี จำนวน 110 คน ในตำแหน่ง ครูผู้สอน จำนวน 240 คน และมีวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการ จำนวน 156 คน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ ส่วนทักษะด้านเทคนิค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ระดับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ส่วนด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ทักษะการบริหารที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านมนุษย์ (Human skills) และทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual skills) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้ร้อยละ 93.00 สามารถร่วมกันทำนายตัวทักษะการบริหารได้ร้อยละ 93.00

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ทักษะด้านเทคนิค มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ควรมีการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในด้านการใช้เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศที่จำเป็นต่อการบริหารงานสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ระบบงานวิชาการและระบบบริหารจัดการภายในสถานศึกษา นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีโอกาสพัฒนาทักษะทางเทคนิคอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าในสายงาน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษาโดยรวม

2.การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ส่วนด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ โดยการประสานความร่วมมือกับวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาอื่น ทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมทางวิชาการและวัฒนธรรมที่หลากหลาย นอกจากนี้

ควรพัฒนาระบบการนิเทศภายในให้มีความต่อเนื่องเป็นระบบ และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง เพื่อเสริมสร้างศักยภาพครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

3. ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ควรให้ความสำคัญกับทักษะการบริหารด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านการศึกษาและการสอน ซึ่งไม่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านมนุษย์ ของผู้บริหารกับการบริหารวิชาการโรงเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่น ๆ

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการโรงเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน : ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21, 28 กรกฎาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.

ทัสนี วงศ์ยืน. (2555). การบริหารงานวิชาการ. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดและบริหารองค์การทางการศึกษา. (หน่วยที่ 4, หน้า 1-45) นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญมา แพ่งศรีสาร. (2561). คุณลักษณะผู้บริหารทางการศึกษาในยุคศตวรรษใหม่. วารสาร มจร.นครน่านปริทรรศน์, 2(2), 131-141.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.

พระมหาภูรัช ทนตวโส. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารตามการรับรู้ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 2(2), 41-49.

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1.

วิวรรชน์ เชื้อจิตร และคณะ. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ สู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 10(5), 11-21.

ศศิรดา แพงไทย. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1), 7-11.

ศุทธินี แก้วรักยศ. (2564). แนวทางการบรหิารงานวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สมหมาย อ่ำดอนกลอย. (2556). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 7(1), 1-7.

อุษา แซ่เตียว. (2559). ทักษะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Drake, T.L. and Roe, W.H. (1986). The Principal Ship. 3rd ed. New York : Macmillan.

Gibson L. and John M. Ivancevich. (1971). Fundamentals of Management. Dallas Texas: Publication, 7.

Katz, R. L. (1955). Skills of an Effective Administrator. Harvard Business Review 3 3 (January-February), 33-42.

Yamane, T. (1973). Statistics : An introductory analysis. 3rd ed. New York : Harper & Row.

ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1*

DIGITAL-AGE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS PHEN DISTRICT UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศุภวรรณ ถนอมชีพ[1] และ วิชัย ประทุมไทย[2]

Supawan Thanomcheep[1] and Wichai Prathumthai[2]

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต[1-2]

Pichayabundit College, Thailand[1-2]

Corresponding Author E-mail: Aiw.1993.2536@gmai.com[1], wichaipt@gmail.com[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอเพ็ญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 234 คน **กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน ทั้งหมด 40 ข้อ มีค่าความตรงด้านเนื้อหาเท่ากับ 0.67 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที แบบกลุ่มอิสระ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่โดยภาพรวม พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการ

* Received 29 January 2026; Revised 11 February 2026; Accepted 31 March 2026

ทำงานมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างชัดเจน ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์กลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี มีระดับสมรรถนะดิจิทัลไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : การบริหาร, เปรียบเทียบ, ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) study digital-age leadership among school administrators in Phen District under the Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1, and 2) compare these leadership styles based on position, educational qualifications, and work experience. The sample consisted of 234 administrators and teachers, determined using Krejci and Morgan's table and selected through stratified random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire comprising 40 items across 5 areas, featuring a content validity (IOC) of 0.67–1.00 and a reliability of 0.82. Data were analyzed using mean, standard deviation, independent t-test, and One-way ANOVA. The findings revealed that: Overall Leadership: Digital-age leadership among school administrators was at a high level. Aspect Analysis: The highest-rated aspects were digital vision and digital communications, while creating a digital culture received the lowest average score. Comparative Analysis: There were statistically significant differences ($p < .01$) in leadership levels when classified by position, education, and experience. Notably

Keywords : Administration, Comparison, Digital-age Leadership

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยอิทธิพลของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลให้สังคมก้าวเข้าสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มีเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเป็นฐานสำคัญ ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ทำให้สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะของ VUGA world ที่โลกเต็มไปด้วยความผันผวน (Volatility) เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และความไม่แน่นอน (Uncertainty) ที่ยากต่อการคาดการณ์ ผลของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ เชื่อมโยงและพึ่งพากันมากขึ้น และความกำกวม (Ambiguity) ที่สะท้อนถึงสถานการณ์ซึ่งไม่ชัดเจนและสามารถ

ตีความได้หลายแง่มุม ประกอบกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด–19 ได้กลายเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ทำให้การแข่งขันทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น และผลักดันให้โลกเปลี่ยนผ่านจาก VUGA world มาสู่ BANI world ซึ่งสะท้อนถึงความเปราะบาง (Brittle) ความวิตกกังวล (Anxious) ที่เพิ่มขึ้น ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงไม่สามารถคาดการณ์ได้ และความเข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) จากความซับซ้อนของสถานการณ์และการผู้นำการศึกษาต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน โดยการจัดให้มีการอบรม การใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การจัดการการเปลี่ยนแปลงในองค์กรการศึกษา ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถจัดการการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างความเข้าใจและยอมรับในเทคโนโลยีใหม่ๆตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นวัตกรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ ประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้ทันต่อกระแสโลก โดยรัฐบาลได้ขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ที่ใช้นวัตกรรมและศักยภาพของมนุษย์เป็นแกนกลางผ่านการศึกษาซึ่งมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้คนไทยในอนาคตมีความรู้รอบด้าน มีสุขภาวะที่ดี มีจิตสาธารณะ รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการเป็นนวัตกร (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2560) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัล (Digital Strategy) เพื่อขับเคลื่อนประเทศสู่เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ทำให้ผู้นำองค์กรในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความเข้าใจในทิศทางการพัฒนาของประเทศ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติ และต้องตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงกฎหมายที่กำกับและส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อสร้างการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายและจุดเน้นประจำปีงบประมาณ 2567 ในด้านการพัฒนาระบบราชการและการบริหารภาครัฐยุคดิจิทัล ด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาระบบราชการด้วยนวัตกรรมและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกลไกในการดำเนินงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ใช้ในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูงสุด ประหยัดและได้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านนวัตกรรมที่แปลกใหม่เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารงานและยกระดับผลงานของสถานศึกษา นวัตกรรมถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญ มีระบบการวางแผนงานและขั้นตอนการใช้เครื่องมือที่ชัดเจนผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทในการใช้เครื่องมือนี้ในการขับเคลื่อนสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนต้องมีความรู้และ

ความเข้าใจในทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำต้องมีความรู้ถึงเทคนิคในการนำความรู้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อนำองค์กรไปสู่จุดหมายอย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรมโดยเริ่มจากตนเอง และส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นให้ครูผู้สอนนำนวัตกรรมมาปรับใช้ในการเรียนการสอนในห้องเรียน(พรพิมล อินทรรักษา, 2564) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและมีความชำนาญในการประยุกต์ทั้งวิธีการคิดและวิธีการทำงาน โดยเปิดรับข้อมูลจากภายนอกให้มากเพื่อหาเหตุผลและวิธีการใหม่ๆ นำมาสร้างผลงานที่มีประสิทธิภาพ

บทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัล ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการพัฒนาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมการใช้ทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพด้วยดิจิทัล **ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน โดยการจัดให้มีการอบรม การใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และการจัดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรการศึกษา ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลต้องสามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างความเข้าใจและยอมรับในเทคโนโลยีใหม่ๆ**การบริหารจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนถ่ายวิธีการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยศาสตร์ของการเรียนรู้ที่ก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการสร้างเสริมพลังทางวิชาการและเทคโนโลยีที่ปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การใช้รูปแบบบริหารด้วยดิจิทัลมีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการบริหารจัดการด้วยแฟลตฟอร์มต่างๆ ในการบริหารจัดการสถานศึกษาพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีใหม่ รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การสื่อสารในยุคดิจิทัล

ดังนั้น แนวโน้มของภาวะผู้นำทางการศึกษายุคดิจิทัลที่ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญเพื่อใช้ในการบริหารและการนำองค์กรทางดิจิทัลโดยการขับเคลื่อนองค์กรทั้งระบบ ที่ก่อให้เกิดความฉลาดทางดิจิทัล ดังนั้นการเข้ามาของยุคดิจิทัลที่มีการเข้าถึงข้อมูลที่ง่าย สะดวกและรวดเร็ว สามารถเชื่อมโยงสื่อสารกันของคนในองค์กรให้มีความคิดที่สร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ยังขาดข้อมูลพื้นฐานสำคัญในการรับรู้ความเป็นดิจิทัลของผู้บริหารที่จะนำมาเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อการพัฒนา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1, 2568) จากความสำคัญและปัญหา

ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบการมีภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เพื่อใช้ข้อมูลการวิจัยเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เป็นตัวแปรสำคัญทางการบริหารในยุคที่โลกไร้พรมแดนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 598 คน จาก 66 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Mogan, 1970) สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำแหน่ง เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 53 คน และครูผู้สอน 181 คน รวมทั้งสิ้น 234 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Check - List) ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ธ (Likert's five rating scale) จำนวน 40 ข้อ

2.2 คุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จำนวน 36 ข้อ และ 0.67 จำนวน 4 ข้อ และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทางสื่อดิจิทัลด้วย QR code และบันทึกข้อมูลในระบบได้รับข้อมูลแบบสอบถามครบ 234 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมาย โดยเทียบกับเกณฑ์ (Criteria)

4.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ จำแนกตาม ตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที่ (t-test) แบบกลุ่มอิสระ

4.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน One-way ANOVA และการทดสอบรายคู่ Scheffe'

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน(n = 234)	ร้อยละ
1. ตำแหน่ง		
1.1 ครูผู้สอน	181	77.40
1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา	53	22.60
รวม	234	100.00

2. วุฒิการศึกษา		
2.1 ปริญญาตรี	178	76.10
2.2 สูงกว่าปริญญาตรี	56	23.90
รวม	234	100.00
3. ประสบการณ์ในการทำงาน		
3.1 ต่ำกว่า 5 ปี	72	30.80
3.2 ระหว่าง 5 - 10 ปี	90	38.40
3.3 มากกว่า 10 ปี	72	30.80
รวม	100	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 234 คน จำแนกตามตำแหน่ง ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 77.40 และเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 22.60 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 76.10 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 5 – 10 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 38.40 รองลงมา คือมีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	3.92	0.30	มาก
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.92	0.27	มาก
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	3.87	0.28	มาก
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	3.86	0.32	มาก
โดยภาพรวม	3.90	0.27	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92) รองลงไปคือ ด้านการรู้ดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\overline{X}$ = 3.87) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.86)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ จำแนกตามตำแหน่ง

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ตำแหน่ง				df	t	p
	ครูผู้สอน		ผู้บริหารสถานศึกษา				
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.			
1. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	3.80	0.17	4.36	0.22	70.74	-19.924	0.000
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.81	0.16	4.32	0.17	232	-20.359	0.000
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	3.75	0.17	4.28	0.17	232	-19.511	0.000
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	3.72	0.21	4.32	0.19	232	-18.828	0.000
โดยภาพรวม	3.77	0.13	4.32	0.15	76.762	-25.774	0.000

* P < 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษา

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				df	t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี				
	$\overline{X}$	S.D.	$\overline{X}$	S.D.			
1. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	3.83	0.23	4.17	0.35	70.247	-8.582	0.000
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	3.83	0.19	4.17	0.29	70.832	-9.758	0.000
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	3.78	0.21	4.13	0.31	69.618	-9.652	0.000

4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	3.78	0.25	4.14	0.35	73.574	-8.573	0.000
โดยภาพรวม	3.81	0.19	4.16	0.31	68.693	-10.236	0.000

* P < 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

รายการ	**SS**	**df**	**MS**	**F**	**p**
1. ด้านการสื่อสารดิจิทัล					
ระหว่างกลุ่ม	8.702	2	4.351	83.618	0.000
ภายในกลุ่ม	12.019	231	.052		
รวม	20.721	233			
2. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล					
ระหว่างกลุ่ม	7.933	2	3.966	103.840	0.000
ภายในกลุ่ม	8.823	231	.038		
รวม	16.756	233			
3. ด้านการรู้ดิจิทัล					
ระหว่างกลุ่ม	7.045	2	3.523	70.420	0.000
ภายในกลุ่ม	11.555	231	.050		
รวม	18.600	233			
4. ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล					
ระหว่างกลุ่ม	9.901	2	4.951	81.555	0.000
ภายในกลุ่ม	14.023	231	.061		
รวม	23.924	233			
โดยภาพรวม					
ระหว่างกลุ่ม	8.345	2	4.173	114.637	0.000
ภายในกลุ่ม	8.408	231	.036		
รวม	16.753	233			

* P < 0.01

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ โดยภาพรวมและรายด้านคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านการสื่อสารดิจิทัล	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5 - 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		3.77	3.82	4.21
ต่ำกว่า 5 ปี	3.77	-	0.049	0.443*
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	3.82	-	-	0.393*
มากกว่า 10 ปี	4.21	-	-	-

จากตาราง 6 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่กลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 5 ปี	ระหว่าง 5 - 10 ปี	มากกว่า 10 ปี
		3.77	3.83	4.20
ต่ำกว่า 5 ปี	3.77	-	-0.05806	-0.42778*
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	3.83	-	-	-0.36972*
มากกว่า 10 ปี	4.20	-	-	-

จากตาราง 7 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการ

ทำงาน มากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่ม ตั้งแต่ 5 - 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการรู้ดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านการรู้ดิจิทัล	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 5 ปี 3.74	ระหว่าง 5 - 10 ปี 3.76	มากกว่า 10 ปี 4.13
ต่ำกว่า 5 ปี	3.74	-	-0.02722	-0.39028*
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	3.76	-	-	-0.36306*
มากกว่า 10 ปี	4.13	-	-	-

จากตาราง 8 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการรู้ดิจิทัล พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน มากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปีมีระดับการรู้ดิจิทัล ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 5 ปี 3.69	ระหว่าง 5 - 10 ปี 3.75	มากกว่า 10 ปี 4.17
ต่ำกว่า 5 ปี	3.69	-	-0.06139	-0.47639*
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	3.75	-	-	-0.41500*
มากกว่า 10 ปี	4.17	-	-	-

จากตาราง 9 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ใน

การทำงาน มากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยต่ำกว่า 5 ปี และ ตั้งแต่ 5 - 10 ปี ไม่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

โดยภาพรวม	$\bar{X}$	ต่ำกว่า 5 ปี 3.69	ระหว่าง 5 - 10 ปี 3.75	มากกว่า 10 ปี 4.17
ต่ำกว่า 5 ปี	3.69	-	-0.04931	-0.43417*
ตั้งแต่ 5 - 10 ปี	3.75	-	-	-0.38486*
มากกว่า 10 ปี	4.17	-	-	-

จากตาราง 10 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี Scheffe ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างชัดเจน ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์กลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี มีระดับสมรรถนะดิจิทัลในภาพรวมที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการสื่อสารดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปลูกฝังจริยธรรมทางดิจิทัลสู่การปฏิบัติสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล มีการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้บุคลากรเกิดความคุ้นเคยและใช้ดิจิทัลในการปฏิบัติงานอย่างมีทิศทาง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สามารถสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันได้ด้วยสื่อดิจิทัลที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล ด้วยการบูรณาการแอปพลิเคชั่นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการ

สร้างนวัตกรรมการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และมีความรับผิดชอบต่อผลของการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ได้วิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Chandrasekar (2021) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการเป็นผู้นำดิจิทัล : บทเรียนในการศึกษาในสิงคโปร์ ผลการวิจัยพบว่า ดิจิทัลคือการแนะนำเทคโนโลยีใหม่เพื่อปรับปรุงการบริการของลูกค้าหรือพนักงาน การเปลี่ยนแปลงทางด้านดิจิทัลเป็นเรื่องจำเป็น ในการทำกลยุทธ์ กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ และแพลตฟอร์ม และนำไปสู่เปลี่ยนวิธีการทำงานของคน ผู้นำดิจิทัลคือการเปลี่ยนแปลงของคนและความพยายามของทีม ที่มีอุปกรณ์ครบครันเพื่อเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล การจัดทีมการมีส่วนร่วมทุกระดับ

นอกจากนี้ในด้านการรู้ดิจิทัล ที่มีผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า ผู้บริหารมีองค์ความรู้ ความเข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัลที่สามารถกำหนดกลยุทธ์ กำหนดโครงสร้างพื้นฐานด้าน ICT ของสถานศึกษาได้ชัดเจน สามารถบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลด้วยศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร สร้างสรรค์ข้อมูลด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพเกิดความคุ้มค่า และมีกระบวนการประเมินการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ ณิรดา เวชญาลักษณ (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลของบุคลากรในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับ Abbu, Kwiatkowski, Mugge & Gudergan (2020) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัล-คุณลักษณะและสมรรถนะดิจิทัลที่สร้างความแตกต่างให้กับองค์กร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาดิจิทัลในองค์กร สามารถประเมินพฤติกรรมด้านดิจิทัลของผู้นำองค์กรที่ให้ข้อมูลเชิงลึก ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล และ Eberl& Drews (2021) ได้วิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกับเครือข่าย การพัฒนาโครงสร้างขององค์กรโดยเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล การกำกับติดตามด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมพัฒนาและสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากร ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแก่บุคลากร เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัล

ส่วนด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหาร เห็นด้วยกับการที่ผู้บริหารมีรูปแบบการทำงาน มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่เป็นเอกลักษณ์ สร้างและส่งเสริมแนวทางการทำงานด้วย เทคโนโลยีดิจิทัล มีความว่องไว ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมองค์กรทางสังคมด้วยระบบดิจิทัลของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สร้างความตระหนัก

ของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เน้นให้มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างสร้างสรรค์ มีการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสุชญา โกมลวานิช (2563) ได้ศึกษาพบว่า การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ดิจิทัลเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งเสริมการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแบ่งปันข้อมูล และการสร้างสื่อด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ American Institute for Research [AIR] (2019) ที่ได้กำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยีการศึกษาแห่งชาติสำหรับผู้บริหาร (National Educational Technology Standard for Administrators: NET-A) ด้านสังคมดิจิทัล ซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมถึงการจัดหาเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงและตรงกับความต้องการ การเป็นต้นแบบและสนับสนุนในการใช้ ข้อมูลสารสนเทศที่ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารและจริยธรรม การสนับสนุนเพื่อเป็น แบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม การเป็นตัวอย่างการใช้การสื่อสาร ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกันและมีส่วนร่วมบนเวทีโลก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 ซึ่งทิศทางสอดคล้องกับรุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ที่พบว่า ครูและผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 ซึ่งสอดคล้องกับณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ (2564) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มี

ความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับน้อยกว่า 0.01 ซึ่งเป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพครูจึงส่งผลให้ความมีภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สมพร ทรงจอหอ (2563) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับความเห็นภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประสบการณ์พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสอดคล้องกับ รุจาภรณ์ ลักษณะดี (2565) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเรียงจากสูงสุดไปหาต่ำสุดตามลำดับคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล และด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอำเภอเพ็ญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อเปรียบเทียบรายคู่โดยภาพรวม พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่มมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยรวมสูงกว่ากลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และกลุ่มตั้งแต่ 5 - 10 ปี อย่างชัดเจน ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์กลุ่มต่ำกว่า 5 ปี และตั้งแต่ 5 - 10 ปี มีระดับสมรรถนะดิจิทัลในภาพรวมที่ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การสร้างวิสัยทัศน์ดิจิทัล จาการวิจัยพบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารจึงควรมีการเรียนรู้ในความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เชิงดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปลูกฝังจริยธรรมทางดิจิทัลสู่การปฏิบัติสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย

1.2 การสื่อสารดิจิทัล ที่มีผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจในการทำงานร่วมกันได้ด้วยสื่อดิจิทัล การบูรณาการแอปพลิเคชั่นได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมายของสังคมในยุคดิจิทัล มีการสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้บุคลากรเกิดความคุ้นเคย และมีความรับผิดชอบต่อผลของการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ทันต่อเหตุการณ์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับ รูปแบบภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป เพื่อการปรับตัวของผู้บริหารสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในการบริหารจัดการศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจทัล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป เพื่อการพัฒนาและบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดความสำเร็จอย่างมีคุณภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อ 8 ธันวาคม 2568 จาก https://ops.moe.go.th/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/

ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 15(2), 50-64.

ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). ภาวะผู้นำทางการบริหาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ. (2560). คิดผลิตภาพ : สอนและสร้างได้อย่างไร. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

พรพิมล อินทรรักษา. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

รุจาภรณ์ ลักษณะดี. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

สมพร ทรงจอหอ. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 วิทยาลัยนครราชสีมา. จังหวัดนครราชสีมา.

สุชญา โกมลวานิช. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตรวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

Abbu, H., Kwiatkowski, A., Mugge, P., & Gudergan, S. (2020). Digital Leadership Character and competency differentiates digitally mature organizations. 2020 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation (ICE/ITMC), 1–9. doi.org.

American Institute for Research. (2019). Title of the report [e.g., Social and emotional learning coaching toolkit]. www.air.org.

Chandrasekar, A., & Mallis, E. (2021). Digital Leadership Readiness: Lessons from Singapore [White paper]. Greensboro, NC: Center for Creative Leadership.

Eberl, Julia & Drews, Paul (2021). Digital Leadership-Mountain A Literature Review conference. 16th International Conference on Wirtschaftsinformatik : Duisburg & Essen, Germany.

Kapure, Dhwani. (2021). Impotance of Digital Leadership in the Era of Digitalization Retrieved form short.at2fyCR6.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์*

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE MATHEMATICS TEACHER INNOVATION USING DESIGN THINKING WITH GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR PRE-SERVICE TEACHERS IN MATHEMATICS EDUCATION

ศราวุธ สุวรรณอัตถ์[1], เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์[2] และ วิยดา เหล่มตระกูล[3]

Sarawut Suwannaut[1], Kedthip Sirichaisin[2] and Wiyada Lemtrakul[3]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3]สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยและการประเมิน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-2]Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

[3]Research Methodology and Evaluation Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Corresponding Author's Email: sarawut@g.lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฯ และศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักศึกษา 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรฯ 2) เอกสารประกอบหลักสูตร และ 3) แบบประเมินการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลงานนวัตกรรม พฤติกรรมนวัตกร และทักษะการคิดนวัตกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรฯ โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรฯอยู่ที่ 4.72 อยู่ในระดับมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.34 ในส่วนของเอกสารประกอบหลักสูตรฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.51 อยู่ในระดับมากที่สุด มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.53 แบบประเมินการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ มีความสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ประเมินการเป็น

* Received 14 January 2026; Revised 12 February 2026; Accepted 31 March 2026

ครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ได้ 2) การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่า นักศึกษาครูมีคะแนนผลงานนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมนวัตกรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, ปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์, ครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์

Abstract

This study aimed to develop and determine the quality of the curriculum and to investigate the effects of implementing the curriculum. The sample consisted of one class of 20 fourth-year mathematics major students in the academic year 2025. The research instruments included: 1) the curriculum, 2) curriculum supporting documents, and 3) an assessment of mathematics teacher innovativeness comprising three components: innovative products, innovator behaviors, and innovation thinking skills. Data were analyzed using the mean, standard deviation, and a paired-samples t-test.

The results showed that: 1) the developed curriculum comprised seven elements—background/rationale, curriculum principles, curriculum objectives, curriculum content, learning activity management, instructional media, and measurement and evaluation. The overall appropriateness of the curriculum had a mean score of 4.72 at the highest level, with a standard deviation of 0.34. The curriculum supporting documents had a mean score of 4.51 at the highest level, with a standard deviation of 0.53. The mathematics teacher innovativeness assessment demonstrated congruence and was suitable for assessing mathematics teacher innovativeness. 2) Regarding the effects of the curriculum implementation, the preservice teachers' innovative product scores after learning were significantly higher than the predetermined criterion of 80% at the .05 level. Their innovator behaviors after learning were significantly higher than before learning at the .05 level, and their innovation thinking skills after learning were also significantly higher than before learning at the .05 level.

Keywords: Design thinking, Generative Artificial Intelligence, Mathematics Teacher Innovation

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและสังคมดิจิทัลเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยครูในศตวรรษที่ 21 ไม่อาจเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้และผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ซึ่งเป็นรากฐานของการคิดเชิงตรรกะและการสร้างองค์ความรู้ในกลุ่ม STEM ทั้งยังสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณธรรม มีศักยภาพในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และมีทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ขณะเดียวกัน ข้อค้นพบจากงานวิจัยระบุว่า สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีของครู เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในสถาบันการศึกษา (วงศวัฒน์ เทพาศักดิ์, 2566; ณัฏฐกิตติ์ พาสภาการ และคณะ, 2567) อย่างไรก็ตาม สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงมีข้อจำกัดสำคัญ ได้แก่ การสอนที่เน้นท่องจำมากกว่าคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนขาดแรงจูงใจ และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทชีวิตจริงได้ อีกทั้งครูจำนวนไม่น้อยยังขาดความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีและการออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล (กิตติมา เก่งเขตกิจ และคณะ, 2563; นุชรินทร์ มิ่งโอโล, 2567)

เมื่อพิจารณาในประเด็นของการผลิตและพัฒนาครู โดยเฉพาะจากการนิเทศการสอนของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาสำคัญคือ นักศึกษาครูยังขาดความรู้และทักษะในการสร้างสื่อการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่สามารถกระตุ้นการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาครูจำนวนมากยังใช้การบรรยายเป็นหลักและพึ่งพาสื่อเดิม เช่น PowerPoint และ Canva เป็นส่วนใหญ่ ส่งผลให้สื่อที่ใช้ยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนหรือกระตุ้นแรงจูงใจได้เท่าที่ควร โดยมีข้อค้นพบจากงานวิจัยที่สอดคล้องกันว่านักศึกษาครูยังขาดทักษะในการสร้างนวัตกรรมการสอนที่ดึงดูดผู้เรียน และจึงควรมีการจัดหลักสูตรหรือการอบรมเพื่อเสริมทักษะการออกแบบและผลิตสื่อที่ทันสมัย เหมาะสมกับยุคดิจิทัล และรองรับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กิตติมา เก่งเขตกิจ และคณะ, 2563; นุชรินทร์ มิ่งโอโล, 2567)

ดังนั้น แนวทางหนึ่งที่มีความจำเป็นและเหมาะสม คือการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ โดยบูรณาการ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งเน้นการเข้าใจผู้เรียน การนิยามปัญหา การสร้างแนวคิด การพัฒนาต้นแบบ และการทดสอบอย่างเป็นระบบ (Köroğlu & Yıldız, 2021; Albay & Eisma, 2025) เข้ากับ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ (Generative AI) ที่สามารถสนับสนุนการสร้างสื่อหรือแบบฝึกหัด การอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ และการให้ข้อเสนอแนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Harahap et al., 2025; Yeo et al., 2024) การบูรณาการดังกล่าวจะช่วยเสริมวิสัยทัศน์ ความมั่นใจ และความสามารถในการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาครูตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของวิชาชีพ และนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยจึงมีความสำคัญทั้งเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครูคณิตศาสตร์ให้พร้อมรับบริบทศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์

สมมติฐานการวิจัย

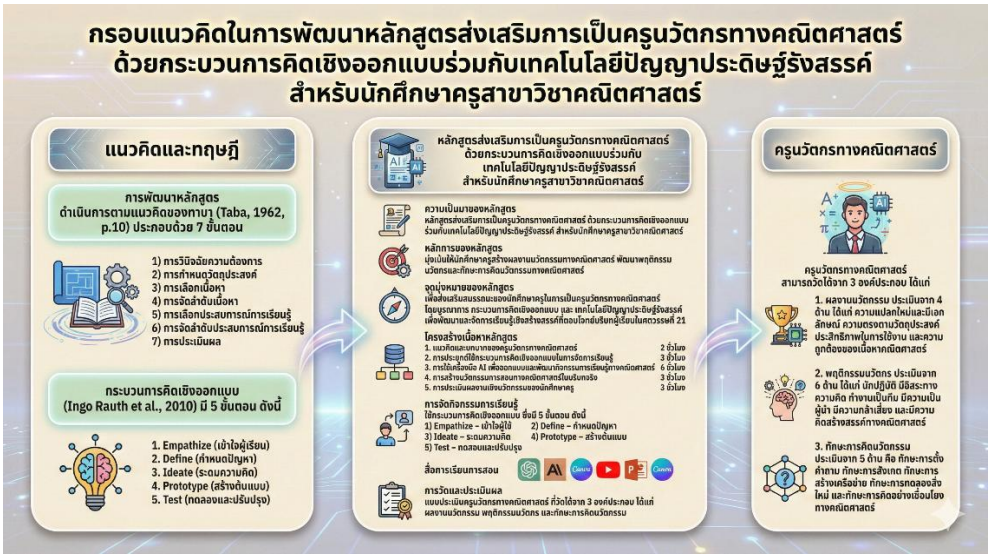
1. นักศึกษาที่เรียนโดยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีผลงานนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญ
2. นักศึกษาที่เรียนโดยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีพฤติกรรมนวัตกรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
3. นักศึกษาที่เรียนโดยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการ โดยผู้วิจัยได้ สังเคราะห์แนวคิดการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ จากงานวิจัยของ มะยุรีย์ พิทยาเสนีย์ (2564) ร่วมกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่สนับสนุนว่า (1) เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึก การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลย้อนกลับ/การเรียนรู้เฉพาะบุคคลในคณิตศาสตร์ และ (2) กระบวนการคิดเชิงออกแบบ

ส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาครูในการออกแบบกิจกรรม/แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่มีคุณภาพและเหมาะกับผู้เรียน (เช่น Harahap et al., 2025; Yeo et al., 2024; Köroğlu & Yıldız, 2021; Albay & Eisma, 2025)

จากการสังเคราะห์ดังกล่าว ผู้วิจัยกำหนดว่า การเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ คือ บุคคลที่มีสมรรถนะในการคิดและสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยแสดงออกผ่านการสร้างผลงานใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และสามารถใช้แก้ปัญหาทางการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ คุณลักษณะของครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์สามารถวัดได้จาก 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ผลงานนวัตกรรม (พิจารณาความแปลกใหม่ ความตรงตามวัตถุประสงค์ ประสิทธิภาพ และความถูกต้องของเนื้อหาคณิตศาสตร์) (2) พฤติกรรมนวัตกร (6 ด้าน เช่น นักปฏิบัติ อิสระทางความคิด ทำงานเป็นทีม ผู้นำ กล้าเสี่ยง และคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์) และ (3) ทักษะการคิดนวัตกรรม (5 ด้าน ได้แก่ ตั้งคำถาม สังเกต สร้างเครือข่าย ทดลองสิ่งใหม่ และเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษานี้มุ่งพัฒนาและศึกษาผลของหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-

Experimental Research) แบบแผนการทดลองเป็น กลุ่มทดลองกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest–Posttest Design)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 46 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มเลือกห้องเรียนจำนวน 1 ห้องเรียน และมีนักศึกษาเข้าร่วมเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร โดยเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 17 ชั่วโมง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกเหนือจากเวลาเรียนปกติ หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 แนวคิดและบทบาทของครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 2 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 การใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 6 ชั่วโมง หน่วยที่ 4 การสร้างนวัตกรรมการสอนทางคณิตศาสตร์ ใช้เวลา 3 ชั่วโมง และ หน่วยที่ 5 การประเมินผลงานเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาครู ใช้เวลา 3 ชั่วโมง และ 2) แบบประเมินการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ครอบคลุม 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลงานนวัตกรรม พฤติกรรมนวัตกร และทักษะการคิดนวัตกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้ เริ่มจากผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้กลุ่มตัวอย่างทราบ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินตนเองก่อนเรียน (Pretest) เพื่อวัดการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมนวัตกร และ ทักษะการคิดนวัตกรรม โดยใช้แบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ต่อมาผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน รวมทั้งสิ้น 17 ชั่วโมง โดยจัดนอกเวลาเรียน เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินตนเองหลังเรียน (Posttest) เพื่อวัดองค์ประกอบเดิมอีกครั้ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์จำนวน 3 ท่าน ประเมินผลงานนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษา เพื่อวัดการเป็นครูนวัต-กรทางคณิตศาสตร์ในองค์ประกอบด้านผลงานนวัตกรรม สุดท้าย ผู้วิจัยรวบรวมผลการประเมินจากทุกแหล่งข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยรวบรวมคะแนนจากแบบประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มและการกระจายของคะแนน จากนั้นจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ พฤติกรรมนวัตกร และทักษะการคิดนวัตกรรม ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนภายหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้สถิติ

ทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระ (Dependent Samples t-test) เพื่อพิจารณาว่าคะแนนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ อันสะท้อนผลของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นต่อการส่งเสริมความเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ตามกรอบแนวคิดการวิจัยนี้

ผลการวิจัย

ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.72, S.D. = 0.34) และ เอกสารประกอบหลักสูตร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.51, S.D. = 0.53) ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาของหลักสูตร	4.90	0.22	มากที่สุด
2. หลักการของหลักสูตร	4.90	0.22	มากที่สุด
3. จุดประสงค์ของหลักสูตร	4.93	0.15	มากที่สุด
4. เนื้อหาสาระของหลักสูตร	4.95	0.11	มากที่สุด
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.95	0.11	มากที่สุด
6. สื่อการเรียนการสอน	4.84	0.26	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผล	4.87	0.18	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.90**	**0.14**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงสำหรับอาจารย์	4.90	0.22	มากที่สุด
2. คำชี้แจงสำหรับนักศึกษา	4.90	0.22	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.90	0.22	มากที่สุด
4. แผนการดำเนินการหลักสูตร	4.90	0.22	มากที่สุด
5. หน่วยการเรียนรู้	4.88	0.12	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.89**	**0.11**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลงานนวัตกรรมของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80

คะแนนเต็ม	N	Mean	S.D.	% of Mean	เกณฑ์ร้อยละ 80	t-test
75	20	66.97	1.99	89.29	60	15.66

จากตาราง 3 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีคะแนนผลงานนวัตกรรมเฉลี่ยเท่ากับ 66.97 คิดเป็นร้อยละ 89.29 เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 พบว่านักศึกษาครูมีคะแนนผลงานนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมนวัตกรของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์

พฤติกรรมนวัตกร	จำนวนนักศึกษา (N)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ผลต่างคะแนน (D)	t-test
ก่อนเรียน	20	119.45	26.34	38.9	6.97
หลังเรียน	20	158.35	9.15		

จากตาราง 4 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จากค่าวิกฤตของ t ที่ df = 19 ระดับ .05 เท่ากับ 2.093 และค่า t ที่คำนวณได้ คือ 6.97 มีค่ามากกว่าค่า t วิกฤต (ตาราง) ดังกล่าว สรุปได้ว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีพฤติกรรมนวัตกรหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบทักษะการคิดนวัตกรรมของนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์

ทักษะการคิดนวัตกรรม	จำนวนนักศึกษา (N)	คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ผลต่างคะแนน (D)	t-test
ก่อนเรียน	20	103.15	24.78	37.2	6.69
หลังเรียน	20	140.35	9.36		

จากตาราง 5 พบว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ จากค่าวิกฤตของ t ที่ df = 19 ระดับ .05 เท่ากับ 2.093 และค่า t ที่คำนวณได้ คือ 6.69 มีค่ามากกว่าค่า t วิกฤต (ตาราง) ดังกล่าว สรุปได้ว่า นักศึกษาครูที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาคณิตศาสตร์ มีทักษะการคิดนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการวิจัยชี้ว่า การใช้หลักสูตรส่งเสริมการเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ ทำให้นักศึกษาครูมีผลลัพธ์พัฒนาขึ้นครบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลงานนวัตกรรมสูงกว่าเกณฑ์ (ร้อยละ 80) อย่างมีนัยสำคัญ และ พฤติกรรมนวัตกร รวมถึง ทักษะการคิดนวัตกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาการออกแบบนวัตกรรมได้อย่างเป็นระบบตั้งแต่ทำความเข้าใจปัญหา กำหนดปัญหา ระดมแนวคิด สร้างต้นแบบ และทดสอบปรับปรุง ขณะที่ปัญญาประดิษฐ์รังสรรค์ (Generative AI) ช่วยในการระดมความคิดและ การสร้างต้นแบบ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แบบลงมือทำ การทำงานร่วมกัน การลองผิดลองถูกอย่างมีเหตุผล และการเชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์กับบริบทจริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของมะยุรีย์ พิทยาเสนีย์ (2564) ที่พบว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสามารถส่งเสริมคะแนนผลงานนวัตกรรม พฤติกรรมนวัตกรและทักษะการคิดนวัตกรรมให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ Köroğlu และ Yıldız (2021) ที่รายงานว่า การใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในบริบทดิจิทัลช่วยให้ผู้เรียนออกแบบผลงานเชิงนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์ได้เป็นรูปธรรม รวมถึงงานของ เบญจรัตน์ เปรมปรีสุข และอุบลวรรณ ส่งเสริม (2568) ที่สะท้อนว่า กระบวนการคิดเชิงออกแบบช่วยยกระดับความเป็นนวัตกรและพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยโดยรวมพบว่า หลักสูตรฯมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผลงานนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และนักศึกษาครูคณิตศาสตร์มีพฤติกรรมนวัตกร รวมถึง ทักษะการคิดนวัตกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันผลิตครูควรนำหลักสูตรไปใช้เป็นรายวิชาเสริมหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาความเป็นครูนวัตกรทางคณิตศาสตร์

1.2 ผู้สอนควรบูรณาการการคิดเชิงออกแบบร่วมกับ AI ในรายวิชาวิชาชีพครู โดยเน้นการลงมือปฏิบัติและการสะท้อนคิด

1.3 สามารถใช้เอกสารประกอบหลักสูตรเป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ โดยปรับให้เหมาะกับบริบทของผู้เรียนและสถาบัน

1.4 สถานศึกษาควรสนับสนุนเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมของนักศึกษาครู

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมระดับชั้นหรือกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายขึ้น

2.2 ควรศึกษาผลของหลักสูตรในระยะยาวในบริบทการฝึกประสบการณ์หรือการประกอบวิชาชีพครู

2.3 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการพัฒนาความเป็นครูนวัตกรอย่างลึกซึ้ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เลขที่รับรอง 2568/259 (17)

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา เก่งเขตกิจ, เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล, และ อรอุมา สอนง่าย. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 23(1), 1–10.

ณัฏฐกิตติ์ พาสภาการ, วรรณรี ปานศิริ, & อุษา งานมีศรี. (2567). การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(5), 1201–1213.

นุชรินทร์ มิ่งโอโล. (2567). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 18(1), 3–13.

เบญจรัตน์ เปรมปรีสุข, & อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและความเป็นนวัตกรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 8(4), 1–13.

มะยุรีย์ พิทยาเสนีย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วงศวัฒน์ เทพาศักดิ์. (2566). การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย: มุมมองของเทคโนโลยี องค์กร และสภาพแวดล้อม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Albay, E. M., & Eisma, D. V. (2025). Using design thinking for developing pre-service teachers' creativity in designing teaching plans to promote interactive learning in mathematics. Learning and Instruction, 96, 102070. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2024.102070

Harahap, R., Simamora, Y., Lubis, N. A., Yustinaningrum, B., & Nasution, A. K. P. (2025). The role of ChatGPT in enhancing mathematics education: A systematic review. Advances in Nonlinear Variational Inequalities, 28(2s),

511–522.

Köroğlu, M. N., & Yıldız, B. (2021). Design thinking in mathematics education: The Minecraft case. Technology, Innovation and Special Education Research, 1(2), 150–179.

Yeo, S., Moon, J., & Kim, D.-J. (2024). Transforming mathematics education with AI: Innovations, implementations, and insights. The Mathematical Education, 63(2), 387–392. https://doi.org/10.7468/mathedu.2024.63.2.387

การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3*

INTERNAL SUPERVISION IN SCHOOLS AFFECTS TO ENHANCE COMPETENCY IN LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY OF TEACHERS UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ธิภารัช พูลสวัสดิ์[1], จุติพร อัศวโสวรรณ[2] และ นพรัตน์ ชัยเรือง[3]

Thiparat Pulsawat[1] , Jutiporn Assawasowan[2] and Nopparat Chairueng [3]

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Educational Administration Program, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

tprzawzaw2710@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษา 2) ศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู 3) ศึกษาการนิเทศภายในที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพดังกล่าว และ 4) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนจำนวน 315 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น 0.98 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การนิเทศภายในโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวางแผนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการให้ความรู้ก่อนการนิเทศมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการคิดวิเคราะห์และการจัดการเรียนรู้มุ่งผลสัมฤทธิ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

* Received 3 February 2026; Revised 13 February 2026; Accepted 31 March 2026

3. การนิเทศด้านการวางแผนและการเสริมสร้างขวัญกำลังใจสามารถพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. แนวทางการพัฒนาควรเน้นการประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์หลากหลายแหล่งเพื่อการสะท้อนผลและการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงพัฒนามากกว่าการตัดสิน ควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมาย เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการนิเทศ พร้อมทั้งติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการนิเทศให้เกิดประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, ศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้, ครู

Abstract

This research aimed to: 1) study internal school supervision; 2) examine teachers' 21st-century learning management competency; 3) analyze the impact of supervision on competency enhancement; and 4) establish development guidelines under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. A mixed-methods research design was employed. The sample consisted of 315 teachers, determined using the Krejcie and Morgan sample size table and selected through stratified random sampling. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.98 and an interview form. Data were analyzed using mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, stepwise multiple regression analysis, and content analysis.

Findings revealed:

1. internal supervision was overall at a high level, with "Supervision Planning" ranking highest and "Pre-supervision Orientation" lowest.

2. teachers' 21st-century learning management competency was overall at the highest level, led by "Critical Thinking" and "Achievement-Oriented Management," while "Communication and Collaboration" ranked lowest.

3. "Supervision Planning" and "Morale Building" significantly predicted competency enhancement at the .01 level.

4. development guidelines emphasize holistic evaluation of processes and outcomes through diverse data for developmental feedback. Establishing clear success indicators, promoting stakeholder participation, and ensuring continuous

follow-up are vital to ensuring sustainable educational quality and effective supervision.

Keywords: Internal Supervision, 21st Century Learning, Learning Management, Teachers

บทนำ

การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในระดับสากลระบุว่าการนิเทศภายในยังเผชิญปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญ งบประมาณ และระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ (Darling-Hammond, 2017; OECD, 2021) อีกทั้งรูปแบบการนิเทศแบบดั้งเดิมที่เน้นการตรวจสอบเชิงเอกสารมากกว่าการพัฒนา (Inspection over Development) ส่งผลให้ครูขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง (Glanz, 2020) สอดคล้องกับสภาพปัญหาในประเทศไทยที่การนิเทศมักขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากภาระงานบริหารที่มากเกินไปของผู้บริหาร และการขาดทักษะการนิเทศอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบนิเทศที่มุ่งเน้นการเสริมพลัง (Empowerment Supervision) เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูให้สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21

ประสิทธิภาพของการนิเทศภายในถูกจำกัดด้วยปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะข้อจำกัดด้านตัวบุคคลที่ผู้รับผิดชอบหลักมักขาดเวลาและทักษะในการให้คำปรึกษาเชิงวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ประกอบกับทัศนคติของครูที่มองว่าการนิเทศเป็นภาระจากการเน้นการกำกับติดตามมากกว่าการสนับสนุน (Glanz, 2020) นอกจากนี้การขาดทรัพยากรและงบประมาณโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กและเขตชนบท ยิ่งส่งผลให้กิจกรรมการนิเทศขาดคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ปัญหาเหล่านี้ปรากฏชัดในบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ที่พบว่าครูมีความต้องการการนิเทศในระดับสูง แต่ยังขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญและรูปแบบการนิเทศที่จูงใจให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

ในยุคศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องมีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Trilling & Fadel, 2020) การนิเทศภายในที่มีคุณภาพแบบสนับสนุน (Supportive Supervision) และการสะท้อนคิด (Reflective Practice) จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ครูออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการนิเทศภายในอยู่มาก แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุว่าปัจจัยการนิเทศภายในด้านใดที่ "ส่งผล" โดยตรง

ต่อศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในบริบทพื้นที่เฉพาะอย่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งถือเป็นช่องว่างงานวิจัย (Research Gap) ที่สำคัญในการหาคำตอบเพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาที่ตรงจุด

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการวิจัยที่ได้จะไม่เพียงแต่ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและตัวแปรพยากรณ์ที่สำคัญ แต่ยังนำไปสู่การสร้างแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในพื้นที่และเป็นต้นแบบให้กับพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อศึกษาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

การนิเทศภายในสถานศึกษาส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเภทผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 1,733 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) รวมได้จำนวน 315 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

1.3 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 5 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

3.1 แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นแบบตรวจสอบรายการแบบตัวเลือกแบ่งออกเป็น 3 ตอน ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3.2 แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเรื่องการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคม ถึง สิงหาคม โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.3 ข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทางราชการ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ผู้วิจัยได้นำหนังสือขอความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแนบแบบสอบถามการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ใน

ศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้วย Google Form ถึงกลุ่มของสถานศึกษามีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 ชุด

3.3.3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม และหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัย เรื่อง การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้วย Google Form ถึงกลุ่มสถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 ชุด

3.3.4 หลังจากที่กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามมาครบตามจำนวนแล้ว ผู้วิจัยทำการตรวจสอบ ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ผ่าน Google Form และ Google Sheet จากนั้นนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ และนำไปสรุป ส่วนแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เนื้อหาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปประเด็นสาระสำคัญ อภิปรายผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะตามลำดับ

3.3 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ทางราชการ จากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อติดต่อสัมภาษณ์ ผู้บริหารการศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

3.2.2 ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ท่านเพื่อทำการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 315 ชุด หรือจำนวนมากที่สุดแล้ว ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทุกชุดที่ได้เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลการนิเทศภายในสถานศึกษาและวิเคราะห์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม และการแปรปรวนความหมายของคะแนนที่กำหนดไว้

5.2.1มีเกณฑ์การประเมินค่าวัดการนิเทศภายในสถานศึกษา มีการแบ่งเป็นระดับสามารถแปลความหมายค่าเฉลี่ย

5.2.2 มีเกณฑ์การประเมินค่าประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา มีการแบ่งเป็น 5 ระดับ สามารถแปลความหมายค่าเฉลี่ย

5.2.3แปลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กับขนาดของความสัมพันธ์ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) กับขนาดของความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 5 ระดับ

5.3 การวิเคราะห์เกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

5.4 หาแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสรุปประเด็นสาระสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

(n = 315)

การนิเทศภายในสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการนิเทศภายในสถานศึกษา	ลำดับที่
1. การวางแผนการนิเทศ	4.46	0.40	มาก	1
2. การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ	4.35	0.47	มาก	5
3. การดำเนินการนิเทศ	4.38	0.45	มาก	3
4. การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ	4.41	0.44	มาก	2
5. การประเมินผลการนิเทศ	4.36	0.52	มาก	4
โดยรวม	4.39	0.32	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนการนิเทศ ($\overline{X}$= 4.46) รองลงมา คือ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ ($\overline{X}$= 4.41) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ($\overline{X}$= 4.35)

2. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 315)

การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู	ลำดับที่
1. ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา	4.57	0.37	มากที่สุด	1
2. ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.50	0.38	มากที่สุด	4
3. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.56	0.39	มากที่สุด	2
4. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.54	0.38	มากที่สุด	3
5. การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์	4.57	0.39	มากที่สุด	1
โดยรวม	4.55	0.34	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ **21** ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต **3** โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ ($\bar{X}$= 4.57) รองลงมาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$= 4.56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ($\bar{X}$= 4.50)

2. ผลการวิเคราะห์การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในสถานศึกษากับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

การนิเทศภายในสถานศึกษา (X)	การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู (Y)					รวม
	ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (Y_1)	ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Y_2)	การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ (Y_3)	ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Y4)	การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (Y_5)	
การวางแผนการนิเทศ (X_1)	**.636****	**.597****	**.637****	**.570****	**.552****	**.700****
การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ (X_2)	.567**	.575**	.370**	.339**	.373**	.634**
การดำเนินการนิเทศ (X_3)	.608**	.553**	.573**	.516**	.538**	.650**
การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ (X_4)	.626**	.646**	.570**	.567**	.618**	.699**
การประเมินผลการนิเทศ (X_5)	.639**	.648**	.485**	.464**	.550**	.687**
เฉลี่ยรวม	**.690****	**.679****	**.581****	**.542****	**.584****	**.705****

** **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ** .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .705**) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์การนิเทศภายในสถานศึกษากับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (r_{xy1} = .690**) ด้านทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (r_{xy2} = .679**) ด้านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ (r_{xy3} = .581**) ด้านทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (r_{xy4} = .542**) และด้านการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (r_{xy5} = .584**)

4. การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ **21** ของครู

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในสถานศึกษากับการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{xy} = .705**) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ตัวแปรการนิเทศภายในสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการด้านการวางแผนการนิเทศ (X_1) และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ (X_4) โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน

สมการพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{t_o t} = 1.720 + + .321(X_1)\ .316(X_4)$$

สมการพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{t_o t} = .414(X_1) + .382(X_4)$$

5. แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาจากการสัมภาษณ์ การประเมินผลการนิเทศควรพิจารณาทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ของการนิเทศ โดยใช้ข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย เช่น ผลการสังเกตการจัดการเรียนรู้ การสะท้อนผลของครู และการเปลี่ยนแปลงของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การประเมินควรมุ่งเน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินหรือจับผิดนอกจากนี้ ควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายการนิเทศ เปิดโอกาสให้ครูและสถานศึกษามีส่วนร่วมในการสะท้อนผล และมีการติดตามผลการนิเทศอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงแผนและกระบวนการนิเทศในครั้งต่อไป เพื่อให้การนิเทศเกิดคุณค่าและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนการนิเทศ รองลงมา คือ การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการนิเทศภายในเป็น

กลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู และเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในการให้คำปรึกษา แนะนำ สนับสนุน และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและบริบทของสถานศึกษา การดำเนินการนิเทศอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องย่อมส่งผลให้ครูเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติงานและสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถาวร เวชจันทร์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาโดยใช้เครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการนิเทศสถานศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการปฏิบัติการนิเทศ การสร้างเสริมกำลังใจ การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินผลการนิเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ผาสีดา (2568) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการนิเทศภายในของครูสถานศึกษา พบว่า ระดับการนิเทศภายในของครูสถานศึกษา โดยภาพรวมรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยและระดับการนิเทศสูงสุด ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ เช่นเดียวกัน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

2. การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ รองลงมา การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความสามารถและความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช กุหลาบ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 7 ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การจัดเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านทักษะชีวิตและอาชีพ การจัดเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านทักษะพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ICT และการจัดเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านทักษะการคิดนวัตกรรมและสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

3. ผลการวิเคราะห์การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรการนิเทศภายในสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนการนิเทศ และ ด้านการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ โดยส่งผลกันในทางบวกทุกด้าน โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบพหูคูณมีค่า .742 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบบพหูคูณ(R square) มีค่า .550 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า .22563 แสดงว่าการนิเทศภายในสถานศึกษาทั้ง 2 ด้านร่วมกันพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้ร้อยละ 55.0 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพร เดชทะสอน (2568) ได้วิจัยเรื่อง การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ผลการวิจัย พบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการประเมินผลการนิเทศ ด้านการปฏิบัติการนิเทศ ด้านการสร้างขวัญและกำลังใจ ด้านการวางแผนการนิเทศ โดยร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 67 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณิชากร ขำสุนทร (2568) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสามารถทำนายการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูในสถานศึกษาได้ร้อยละ 36.40

4. แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู

แนวทางการพัฒนาการนิเทศควรมุ่งเน้นการประเมินทั้งกระบวนการและผลลัพธ์ โดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงพัฒนา กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครเดช กุหลาบ (2567), วราภรณ์ ผาสีดา (2568) และ Johnson & Williams (2023) ที่ชี้ว่าการนิเทศแบบร่วมมือ การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพ และระบบนิเทศที่เข้มแข็ง ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป /ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์งานวิจัย เรื่อง การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ สถานศึกษาควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการหรือกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์การนิเทศ โดยเฉพาะการจัดทำคู่มือการนิเทศที่ชัดเจน ทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล เพื่อให้ครูใช้ศึกษาก่อนรับการนิเทศ ซึ่งจะช่วยลดความสับสนและสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการนิเทศภายในสถานศึกษาได้

2. จากผลการวิจัยการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน สถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและทันสมัย และควรมีการจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างในการทำงานร่วมกันและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง

3. จากผลการวิจัยพบว่า การนิเทศภายในสถานศึกษาด้านการวางแผนการนิเทศและด้านการเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์การส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการวางแผนการนิเทศเชิงรุกที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครูร่วมกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับบริบทจริงของห้องเรียน และควรมุ่งเน้นการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างความรู้สึกปลอดภัยและความมั่นใจให้แก่ครู มากกว่าการเน้นการตรวจจับผิด เพื่อให้ครูมีพลังใจในการพัฒนาวัตกรรมและทักษะใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาองค์ประกอบหรือปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครู เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศการทำงาน การสนับสนุนจากองค์กร หรือลักษณะส่วนบุคคลของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบการนิเทศภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

2. ควรมีการศึกษาผลกระทบของการนิเทศภายในสถานศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโดยตรง เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างการนิเทศภายใน การพัฒนาครู และผลลัพธ์ของผู้เรียน

3. ควรมีการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างต้นแบบคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษาที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล สำหรับสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยเฉพาะ เพื่อแก้ปัญหาด้าน การให้ความรู้ก่อนการนิเทศที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพร เดชทะสอน. (2568). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. *วารสารมณีเชษฐาราม,* 9(4), 130–145.

ณิชากร ขำสุนทร. (2568). การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. *วารสารมณีเชษฐาราม*, 9(3), 74–89.

ถาวร เวชจันทร์. (2565). *การนิเทศการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ ผาสีดา. (2568). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารบริหารการศึกษา*, 18(2), 45–60.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แนวทางการนิเทศภายในสถานศึกษา.* กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *รายงานการพัฒนาการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21.* กระทรวงศึกษาธิการ.

อัครเดช กุหลาบ. (2567). การนิเทศภายในสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. *วารสารการบริหารการศึกษา,* 17(1), 88–102.

Darling-Hammond, L. (2017). *Empowered educators: How high-performing systems shape teaching quality around the world*. Jossey-Bass.

Glanz, J. (2020). *Supervision in action: A developmental approach to improving teaching and learning*. Rowman & Littlefield.

Johnson, R., & Williams, T. (2023). Instructional supervision and teacher professional growth in 21st century schools. *Journal of Education Supervision and Leadership,* 12(1), 15–30.

OECD. (2021). *Teachers and school leaders as lifelong learners*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/teachers-leaders-lifelong-learning-en

Thompson, A., & Lee, M. (2020). School supervision models and student achievement outcomes. *International Journal of Educational Leadership,* 24(3), 201–218.

Trilling, B., & Fadel, C. (2020). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม ของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ*

A COMPLETE NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP GUIDELINES FOR CROSS-CULTURAL EDUCATION MANAGEMENT IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION SCHOOLS WITH STUDENTS OF VARIOUS NATIONALITIES

พนิดา คงเสือ[1], วรรณวิศา สืบนุสรณ์ คล้ายจำแลง[2] และ สุดารัตน์ สารสว่าง[3]

Panida Khongsua[1], Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang[2] and Sudarat Sarnswang[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Kasetsart University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: wanwisa.sue@ku.th

บทคัดย่อ

ท่ามกลางความหลากหลายทางสัญชาติในสถานศึกษา การบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างโอกาสและความเท่าเทียมทางการศึกษา การวิจัยแบบผสมผสานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ 2) วิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทาง ในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความสำคัญ ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยมากกว่านักเรียนสัญชาติไทย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครู รวม 139 คน โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือ คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็นแบบตอบสนองคู่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทางด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารหรือครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้นในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ จำนวน 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากรครูมีความต้องการจำเป็นสูงสุด ($PNI_{modified}$ = 0.074) มีสาเหตุมาจากอุปสรรคด้านการสื่อสารทางภาษา อคติแฝงต่อกลุ่มนักเรียน

* Received 23 February 2026; Revised 22 March 2026; Accepted 22 March 2026

หลากหลายสัญชาติ และการขาดทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ควรจัดอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้นคู่ขนานกับการเสริมทักษะภาษาไทยให้นักเรียน 2) ควรพัฒนาครูแกนนำด้านสิทธิเด็กผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ3) ควรส่งเสริมการเยี่ยมบ้านเพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์นักเรียนรายบุคคล

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร, นักเรียนหลากหลายสัญชาติ

Abstract

Amidst the diverse nationalities within educational institutions, cross-cultural management is key to creating opportunities and educational equality. This mixed-methods research aims to 1) identify and prioritize the needs for managing cross-cultural schools in Bangkok Metropolitan Administration (BMA) schools with students of diverse nationalities, and 2) analyze the causes and determine guidelines for managing cross-cultural schools in BMA schools with students of diverse nationalities. The research is divided into two phases: Phase 1, identification and prioritization, focuses on a population of eight BMA schools in the 2025 academic year where the number of non-Thai students exceeds that of Thai students. The data providers are 139 administrators and teachers selected using stratified random sampling. The instrument used is a Dual-response needs assessment questionnaire. Data is analyzed using mean, standard deviation, and Priority Needs Index Modified. Phase 2, analysis of causes and determination of guidelines, was conducted through a focus group.Key informants are eight administrators or teachers who serve as homeroom teachers in classrooms with students of diverse nationalities, selected using purposive sampling. Data were analyzed using thematic analysis.

The research findings indicated that teacher professional development had the highest priority needs ($PNI_{modified}$ = 0.074). The primary causes included language barriers, implicit bias toward students of various nationalities, and a lack of cross-cultural pedagogical skills. Guidelines for cross-cultural school management comprise: 1) organizing short-term basic language training parallel with Thai language enhancement for students; 2) developing lead teachers in

children's rights through Professional Learning Communities (PLC); and 3) promoting home visits to understand students' contexts and individual identities.

Keywords: Cross-cultural school management, Needs assessment, Bangkok Metropolitan Administration schools, Students of various nationalities

บทนำ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมีพรมแดนติดกับประเทศลาว กัมพูชาเมียนมาและมาเลเซีย ตามอักขรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558) ได้แบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาคหลัก ซึ่งแต่ละภาคมีบางจังหวัดที่อาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ประเทศไทยเป็นแหล่งที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง การเข้ามาของกลุ่มแรงงานดังกล่าว จึงกลายเป็นกำลังสำคัญในการรองรับวิกฤตที่ประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับสถิติจำนวนเด็กเกิดใหม่ที่ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2567 (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562) และค่านิยมของคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มต้องการย้ายถิ่นฐานไปทำงานในต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อภาวะการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกลุ่มงานประเภท 3D ซึ่งแรงงานไทยไม่นิยมทำ ได้แก่ งานหนัก (Difficult) งานสกปรก (Dirty) และงานอันตราย (Dangerous) การพึ่งพาแรงงานข้ามชาติจึงกลายเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เอมพิกา ศรีอุดร, 2566) จะเห็นได้จากสถานการณ์แรงงานต่างด้าวย้อนหลัง 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 – 2567 ประเทศไทยมีจำนวนแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกลุ่ม 4 สัญชาติ ได้แก่ เมียนมา ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ซึ่งในไตรมาสแรกของปีพ.ศ.2568 มีจำนวนผู้ได้รับใบอนุญาตทำงานสูงถึง 3,391,217 คน (กระทรวงแรงงาน, 2568) โดยกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่เป้าหมายหลักที่มีแรงงานหนาแน่นมากที่สุดถึง 774,587 คน (สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน, 2567) การขยายตัวของแรงงานดังกล่าวนำมาซึ่งประชากรเด็กผู้ติดตามจำนวนมาก ข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับพ่อแม่ของเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทย พบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการให้บุตรหลานเข้าสู่ระบบการศึกษาของไทยเพื่อโอกาสทางภาษาและสถานะทางสัญชาติในอนาคต แม้จะมีบางส่วนที่เคลื่อนย้ายบุตรหลานกลับไปยังประเทศต้นทางชั่วคราวก่อนและส่งกลับมาประเทศไทยอีกครั้งเมื่อถึงวัยเรียน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2562)

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายและนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้เด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งสะท้อนถึงการให้โอกาสทางการศึกษาโดยไม่เลือก

ปฏิบัติ ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนโดยเฉพาะในด้านการศึกษาระบุว่าเด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน (ยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2565) นอกจากนี้ระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการว่าด้วยระเบียบในการรับนักเรียน นักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ.2548 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2548 มีการเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้สามารถเข้าเรียนได้ ตลอดจนมีการจัดสรรงบประมาณเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่เด็กที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) จากกฎหมายและนโยบายของประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนรวมถึงเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยที่เข้ามาในประเทศไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน การเปิดโอกาสนี้ทำให้โรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศไทยเปิดรับนักเรียนที่ ไม่มีสัญชาติไทยเข้ามาเรียนในโรงเรียนไทย

ข้อมูลของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดูแลโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 437 โรงเรียน ในพื้นที่ 50 สำนักงานเขต พบว่าในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาจำนวนนักเรียน ที่ไม่มีสัญชาติไทยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2565 มีจำนวนนักเรียน 8,480 คน, ปี พ.ศ.2566 จำนวน 12,951 คน, และปี พ.ศ.2567 จำนวน 12,551 คน (สำนักการศึกษา, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยจากหลากหลายสัญชาติเข้ามาเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวนมาก ส่งผลให้โรงเรียนบางแห่งอาจเผชิญกับความท้าทายในด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาท่ามกลางนักเรียนที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยมักแสดงออกถึงอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนผ่านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งในบางบริบทอาจนำไปสู่ช่องว่างทางการสื่อสารหรือต้องเผชิญกับทัศนคติของครูหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังไม่พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง (ฐิติมดี อาพัทธนานนท์, 2563) อันนำไปสู่การเกิดอคติแฝง (Implicit bias) ซึ่งหมายถึงทัศนคติหรือความเชื่อเชิงลบที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว และส่งผลกระทบต่อความรู้สึกของนักเรียนตลอดจนขัดขวางโอกาสและความสำเร็จทางการศึกษา (DeCuir-Gunby & Bindra, 2022)

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเฉพาะโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีสัดส่วนนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยสูงกว่านักเรียนสัญชาติไทย ในปีการศึกษา 2568 ซึ่งในบางโรงเรียนมีสัดส่วนสูงที่สุดถึงร้อยละ 78.69 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2568) ถือเป็นสภาวะวิกฤตของโรงเรียนที่ต้องการแนวทางการบริหารจัดการอย่างจำเพาะเจาะจง อย่างไรก็ตามงานวิจัยด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมส่วนใหญ่ในประเทศไทยมักศึกษาพื้นที่โรงเรียนตามแนวชายแดนเป็นหลัก ทำให้ยังไม่มีงานวิจัยที่มุ่งเน้นบริบทสังคมเมืองหลวงที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายสัญชาติ ปัจจุบันโรงเรียน

ในสังกัดกรุงเทพมหานครยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการบริหารจัดการสถานศึกษาท่ามกลางความหลากหลายที่สามารถรองรับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจว่า ความต้องการจำเป็นและสาเหตุของปัญหาในบริบทเมืองหลวงเป็นอย่างไร และแนวทางที่ควรจะเป็นเพื่อตอบสนองต่อผู้เรียนหลากหลายสัญชาติคืออะไร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ เนื่องจากกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบกับนโยบายของกรุงเทพมหานครทั้งการเรียนฟรีและการสนับสนุนอาหารเช้าและ กลางวันฟรี ถือเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญที่ส่งผลให้จำนวนนักเรียนต่างสัญชาติมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต ซึ่งสถานศึกษาแห่งอื่นอาจเผชิญสภาวะวิกฤตทางการเคลื่อนย้ายประชากรในลักษณะเดียวกัน การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างแนวทางเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและป้องกันปัญหาที่อาจขยายตัวในวงกว้างต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

2. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) (Creswell & Plano Clark, 2018)แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติและระยะที่ 2 การวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นและการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากร คือ โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนไม่มีสัญชาติไทยมากกว่านักเรียนไทย ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 8 โรงเรียน (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2568) โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากประชากรสถานศึกษาทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูรวม 139 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified

Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแยกตามรายโรงเรียนด้วยสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973 อ้างถึงใน วรรณี แกมเกตุ, 2555) ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95%

ระยะที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้แทนจากแต่ละโรงเรียนในระยะที่ 1 โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้นในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม จำนวน 25 ข้อ แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรครู 4) ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม 5) ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ และการตอบเป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual Response) และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC (Index of Item - Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และผู้วิจัยได้ดำเนินการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 และสภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ 0.95 (จำนวน 25 ข้อ) เมื่อพิจารณารายด้านตามลำดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น พบว่า ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.89 และ 0.83 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (6 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.94 และ 0.88 ด้านการพัฒนาบุคลากรครู (4 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.94 และ 0.74 ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.96 และ 0.92 และด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ (5 ข้อ) มีค่าเท่ากับ 0.92 และ 0.89 ตามลำดับ

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกแผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อกำหนดแนวทาง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยประสานขอเก็บข้อมูลผ่านสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยจัดส่งแบบประเมินในรูปแบบออนไลน์ ไปยังกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือเชิญผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้แทนครูที่ปฏิบัติหน้าที่ครูประจำชั้น ในห้องเรียนที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดย

ใช้เทคนิคแผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นและดำเนินการสนทนากลุ่มต่อเพื่อกำหนดแนวทาง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ด้วยค่าความถี่และร้อยละ เพื่อสรุปลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อศึกษาระดับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นจัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และคัดเลือกประเด็นที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุดของแต่ละด้านนำไปวิเคราะห์สาเหตุและกำหนดแนวทางในระยะต่อไป

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นผ่านแผนภูมิก้างปลา โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันคัดเลือกสาเหตุหลัก 3 ลำดับแรก และกำหนดแนวทางในคราวเดียวกันซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปสรุปผลด้วยการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) จากข้อมูลการสนทนากลุ่ม

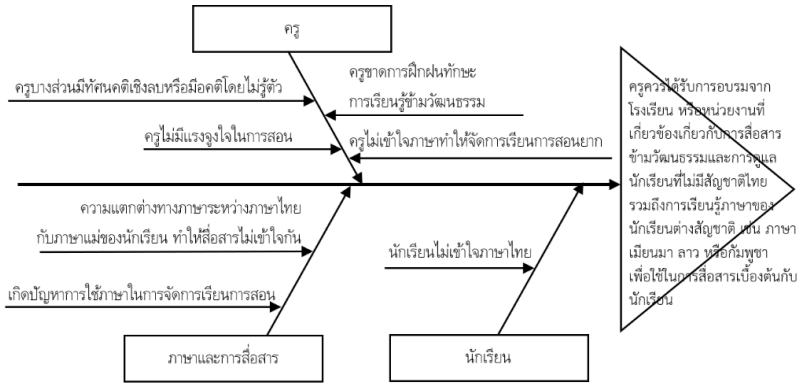
ผลการวิจัย

1. ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษา ข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ เป็นรายด้านพบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรครู ($PNI_{modified}$ = 0.074) สะท้อนให้เห็นว่าในบริบท ที่โรงเรียนมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติจำนวนมาก ครูคือกลไกสำคัญที่สุดที่ต้องการการส่งเสริมศักยภาพอย่างเร่งด่วน รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองต่างสัญชาติ ส่วนด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม และด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีลำดับความสำคัญรองลงมาตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความพร้อมในระดับหนึ่งแต่ยังต้องการการปรับปรุงให้สอดรับกับอัตลักษณ์ของนักเรียนรายบุคคล ขณะที่ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษามีลำดับความต้องการจำเป็นเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งชี้ให้เห็นว่านโยบายและการกำกับดูแลของกรุงเทพมหานครมีความพร้อมและเอื้อต่อการดำเนินงานอยู่แล้ว แต่จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มากขึ้น ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการระบุและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ (n=139)

การบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรม	สภาพที่ควรจะเป็น		สภาพที่เป็นจริง		$PNI_{modified}$	ลำดับ
	M	SD	M	SD		
ด้านการพัฒนาบุคลากรครู	4.38	0.58	4.08	0.83	0.074	1
ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ	4.37	0.67	4.10	0.87	0.066	2
ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม	4.37	0.64	4.16	0.83	0.050	3
ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้	4.49	0.53	4.31	0.69	0.042	4
ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา	4.33	0.58	4.16	0.70	0.041	5
ภาพรวม	**4.39**	**0.60**	**4.16**	**0.78**	**0.055**	-

2. ผลการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากรครูซึ่งเป็นด้านที่มีลำดับความสำคัญสูงสุด พบว่าประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ครูควรได้รับการอบรมจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนต่างสัญชาติ เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือกัมพูชา เพื่อใช้ในการสื่อสารเบื้องต้น กับนักเรียน โดยมีสาเหตุสำคัญ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความแตกต่างทางภาษาระหว่างภาษาไทยกับภาษาแม่ของนักเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การสื่อสารขาดความเข้าใจที่ตรงกัน รองลงมา คือ ครูบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบหรือมีอคติโดยไม่รู้ตัว ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน และสาเหตุสุดท้าย คือ การขาดการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมของครู ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดูแลนักเรียนที่มีความหลากหลาย ผลการวิเคราะห์แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภูมิก้างปลาการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็น

นอกจากนี้สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 2 ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือได้แก่ 1) โรงเรียนมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ 2) ผู้ปกครองไม่เข้าใจสิ่งที่โรงเรียนต้องการสื่อสาร 3) การขาดความเข้าใจร่วมกันทางภาษา สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 3 ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม ได้แก่ 1) นักเรียนขาดความตระหนักรู้และเข้าใจในวัฒนธรรมร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่การรังแกกัน (Bullying) ในเรื่องการแต่งกายและทรงผม 2) นักเรียนขาดความมั่นใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 3) โรงเรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 4 ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หลักสูตรออกแบบมาเพื่อนักเรียนไทยทำให้นักเรียนต่างชาติที่ไม่ได้ภาษาไทยไม่สามารถเรียนรู้ได้ทัน 2) โรงเรียนมีชั้นเรียนที่มีนักเรียนคละอายุ 3) นักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยอ่าน เขียนภาษาไทยไม่ได้ ซึ่งมีผลต่อการวัดและประเมินผล และสาเหตุของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 5 ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา ได้แก่ 1) นักเรียนมีหลักฐานการยืนยันตัวตนหลายรูปแบบและข้อมูลบางส่วนไม่ตรงกับข้อเท็จจริง 2) นักเรียนมีปัญหาการเข้าถึงระบบสาธารณสุขและการศึกษาต่อ3) กระบวนการตรวจสอบสิทธิ สถานะ และเอกสารของนักเรียนเป็นไปอย่างล่าช้า

3. แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ด้านการพัฒนาบุคลากรครู มีดังนี้ 1) ควรจัดอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้นให้แก่ครูโดยเน้นคำศัพท์ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ควบคู่กับการจัดกิจกรรมเสริมทักษะภาษาไทยให้นักเรียนแบบคู่ขนาน 2) ควรมีการพัฒนาครูแกนนำให้มีสมรรถนะเชิงลึกด้านสิทธิเด็กและจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมการปรับทัศนคติผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 3) ควรส่งเสริมให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อศึกษาบริบทและอัตลักษณ์รายบุคคล ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างทางความคิดอันส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของนักเรียน

ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือ มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และคู่มือแนะนำโรงเรียนในรูปแบบภาษาแม่ของนักเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบการประชุมผู้ปกครองที่เอื้อต่อความหลากหลาย เช่น การแบ่งกลุ่มย่อยตามภาษาหรือการใช้สื่ออินโฟกราฟิกที่มีการแปลเนื้อหาล่วงหน้า 2) โรงเรียนควรพัฒนาช่องทางสื่อสารออนไลน์ที่ตอบโจทย์ข้อจำกัดรายบุคคลโดยการใช้ข้อความเสียงสำหรับผู้ปกครองที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน และใช้แอปพลิเคชันแปลภาษาประกอบกับสื่อภาพเพื่อให้สร้างความเข้าใจที่ตรงกันและ 3) ควรมีการสร้างกลไกสนับสนุนผ่านเครือข่ายล่ามอาสาสมัครโดยคัดเลือกจากผู้ปกครองหรือนักเรียนที่มีทักษะสองภาษาเพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสารและประสานงานระหว่างบ้านและโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรม มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้นำเสนอความภาคภูมิใจในตนเองผ่านกิจกรรมที่ซึมซับสู่

วิถีชีวิตประจำวัน เช่น กิจกรรมภาษาวันละคำ ตลาดนัดอาชีพ และการบูรณาการเมนูอาหารประจำชาติของนักเรียนกลุ่มหลากหลายสัญชาติเข้าสู่เมนูอาหารกลางวัน เพื่อปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจและลดปัญหาการกลั่นแกล้งกัน 2) โรงเรียนควรส่งเสริมการมีบทบาทเชิงบวกและภาวะผู้นำโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกสัญชาติมีส่วนร่วมในสภานักเรียนหรือกลุ่มแกนนำ พร้อมสนับสนุนการแสดงศักยภาพผ่านการแข่งขันทักษะวิชาการและกีฬาเพื่อสร้างความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอย่างเท่าเทียม

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมพื้นฐานให้แก่นักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยก่อนเข้าสู่ชั้นเรียนปกติควบคู่กับการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้โดยสอดแทรกเนื้อหาความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน 2) โรงเรียนควรพัฒนาระบบคัดกรองทักษะภาษาตามช่วงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูสามารถบริหารจัดการเรียนการสอนและใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมกับวัย ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีนักเรียนคละอายุ 3) โรงเรียนควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลาย เช่น การทดสอบปากเปล่า การประเมินจากชิ้นงาน หรือการสังเกตพฤติกรรมเพื่อให้ผลคะแนนสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของนักเรียนโดยไม่ถูกจำกัดด้วยอุปสรรคทางภาษา

ด้านนโยบายและการกำกับดูแลสถานศึกษา มีแนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดเก็บข้อมูลนักเรียนทั้งในรูปแบบเอกสารและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความมั่นคงปลอดภัย พร้อมมีแนวทางให้ผู้ปกครองนำเอกสารสำคัญไปแปลและรับรองความถูกต้องจากสถาบันที่ได้รับการรับรองจากกรมการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศ เพื่อให้ฐานข้อมูลทะเบียนนักเรียนมีความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย 2) โรงเรียนควรมีการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อสิทธิประโยชน์ของนักเรียน ผ่านการจัดทำรหัส G ในระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) และประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อให้เด็กได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลที่จำเป็นรวมถึงการลงนามบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) กับสถานศึกษาเครือข่ายเพื่อสร้างความชัดเจนในการส่งต่อโอกาสทางการศึกษา และ 3) โรงเรียนควรสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือกับฝ่ายทะเบียนและฝ่ายการศึกษาของสำนักงานเขตเพื่อเป็น ที่ปรึกษาในการตรวจสอบข้อมูลและสืบค้นประวัติกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีเอกสารชัดเจน

อภิปรายผล

1. จากผลการระบุและจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ พบว่าด้านการพัฒนาบุคลากรครูเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนที่สุด โดยประเด็นที่มีความ

ต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การได้รับการอบรมจากโรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย รวมถึงการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนต่างสัญชาติ เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือกัมพูชา เพื่อใช้ในการสื่อสารเบื้องต้นกับนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากครูคือบุคลากรหลักที่ต้องบริหารจัดการความหลากหลายในห้องเรียนทุกวัน แต่สภาพปัจจุบันกลับพบอุปสรรคด้านความแตกต่างทางภาษาที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนและการสื่อสารไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร สาเหตุสำคัญมาจากครูส่วนใหญ่ได้รับการเตรียมความพร้อมภายใต้หลักสูตรที่เน้นการสอนนักเรียนไทยและใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก แต่เมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครซึ่งมีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ครูจึงเผชิญกับภาวะความไม่พร้อมในการจัดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberg, Härtel and Stahl (2013) ที่กล่าวว่าผู้สอนต้องมีทักษะในการทำงานข้ามวัฒนธรรม และสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นแก่นักเรียนที่มาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

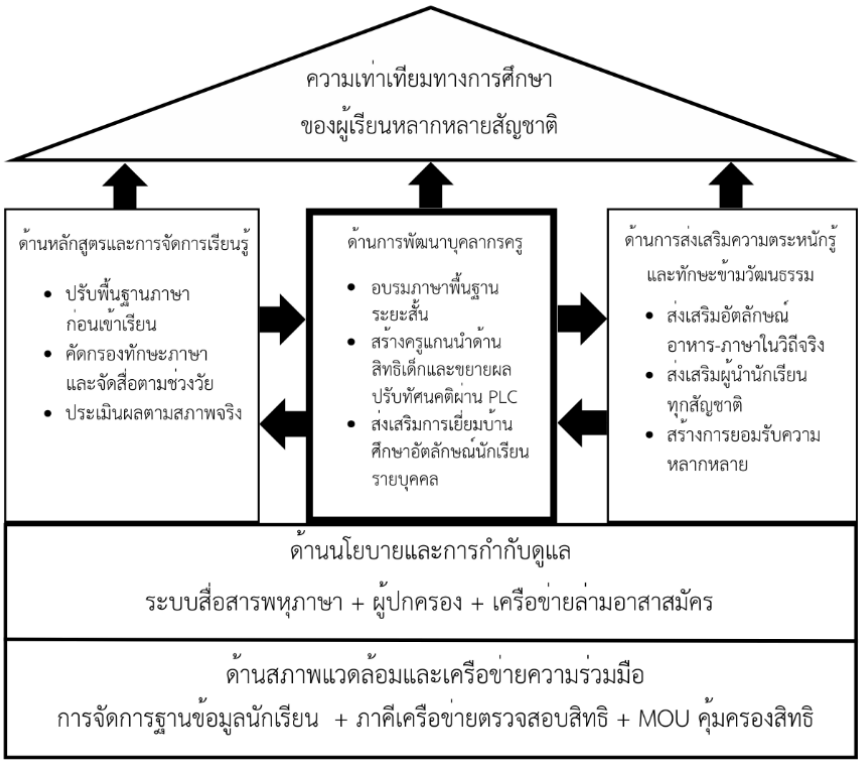
2. จากการวิเคราะห์สาเหตุของความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิคแผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) พบว่าปัญหาในมิติต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่ซับซ้อน โดยในด้านการพัฒนาบุคลากรครูสาเหตุสำคัญที่สุดมาจากความแตกต่างทางภาษาระหว่างภาษาไทยและภาษาแม่ของนักเรียนที่ทำให้การสื่อสารล้มเหลว ประกอบกับรูปแบบการสอนที่ครูเคยใช้จัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนไทยไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อรับมือกับความซับซ้อนของห้องเรียนหลากสัญชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและบริบทพื้นที่องกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีการหมุนเวียนของแรงงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้โรงเรียนกลายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ครูต้องปรับตัว จนเกิดเป็นกลไกการป้องกันตัวทางจิตวิทยาในรูปแบบของอคติแฝง (Implicit Bias) โดยไม่รู้ตัวต่อกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของความยากลำบากในการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ DeCuir-Gunby andBindra (2022) ที่กล่าวว่าอคติแฝงส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกและการตัดสินใจของครูในชั้นเรียน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนความรู้สึกของนักเรียนตลอดจนขัดขวางโอกาสและความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียนกลุ่มข้ามชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมดี อาพัทธนานนท์ (2563) ที่พบว่าครูยังขาดทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ทักษะการสอนผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และไม่มีทัศนคติที่เปิดกว้าง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมารีรักษ์ แกล้วกล้า (2566) ที่ศึกษาวิจัยในพื้นที่ชายแดน และพบว่าทัศนคติของบุคลากรส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนไร้สัญชาติ รวมถึงประเด็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่ส่งผลให้เด็กไร้สัญชาติบางคนตัดสินใจออกจากระบบการศึกษาและเข้าสู่ระบบแรงงาน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบตามบริบทของพื้นที่ พบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ในพื้นที่ชายแดนอุปสรรคด้านทัศนคติและสภาวะทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบโดยตรงต่อนักเรียนจนนำไปสู่การออกจากระบบการศึกษา แต่สำหรับบริบทกรุงเทพมหานครซึ่งเป็น

ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจนั้น ผลกระทบกลับสะท้อนผ่านครูผู้สอนที่ต้องเผชิญกับ อุปสรรคด้านการสื่อสารและความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนท่ามกลางความหลากหลายของผู้เรียน

3. จากผลการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ ในด้านการพัฒนาบุคลากรครู ซึ่งเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับสมดุลระหว่างโครงสร้างทางการศึกษาไทยกับวิถีชีวิตจริงของนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ซึ่งแนวทางเน้นไปที่การอบรมทักษะภาษาพื้นฐานแก่ครูและการสร้างครูแกนนำด้านสิทธิเด็กและจรรยาบรรณวิชาชีพ ขยายผลในโรงเรียนเพื่อสร้างวัฒนธรรมการยอมรับและลดอคติแฝง สาเหตุที่ผลการวิจัยให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว เนื่องจากครูคือบุคคลแรกที่ต้องเผชิญกับอุปสรรคทางภาษา หากขาดทักษะการสื่อสารเบื้องต้นย่อมนำไปสู่ความล้มเหลวในการจัดการเรียนรู้และอาจเกิดทัศนคติเชิงลบต่อผู้เรียนได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สานิตย์ หนูนิล (2558) ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักรู้และการให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแนวทาง ที่สำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษามีการปรับตัวให้พร้อมรับมือกับความหลากหลายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญสุดา วงษ์แหยม (2559) ที่พบว่าสถานศึกษาควรมีการบริหารจัดการด้านคุณลักษณะครูในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางกายภาพหรืองบประมาณเท่านั้น แต่อาจขึ้นอยู่กับการพัฒนาสมรรถนะของครูเพื่ออุปสรรคทางภาษาและอคติทางวัฒนธรรม อันเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับแนวโน้มนักเรียนต่างสัญชาติ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ” นำมาสู่องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นภาพซึ่งมีลักษณะคล้ายรูปบ้านสะท้อนถึงความมั่นคงและ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีนักเรียนหลากหลายสัญชาติ มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย : แนวทางการบริหารจัดการข้ามวัฒนธรรมของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากภาพที่ 2 ส่วนฐานด้านล่างสุดเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการ โดยแบ่งออกเป็นสองระดับ ที่หนุนเสริมกัน ชั้นล่างสุดคือ ด้านสภาพแวดล้อมและเครือข่ายความร่วมมือที่เน้นการวางรากฐานทางสถานะและสิทธิของผู้เรียนผ่านการบริหารจัดการฐานข้อมูลทะเบียนประวัติอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบสิทธิ และการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือเพื่อคุ้มครองสิทธิทางการศึกษา และชั้นที่สองคือ ด้านนโยบายและการกำกับดูแลเป็นกลไกกลางในการขับเคลื่อนระบบการสื่อสารพหุภาษา การสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ปกครอง และการประสานเครือข่ายล่ามอาสาสมัครเพื่อลดอุปสรรคด้านการสื่อสาร เมื่อรากฐานมีความมั่นคงแล้วการขับเคลื่อนจะถูกส่งผ่านไปยัง ส่วนเสาหลักทั้ง 3 ต้น ซึ่งเปรียบเสมือนกลไกการปฏิบัติงานในสถานศึกษา โดยเสาต้นแรกคือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความยืดหยุ่นในการปรับพื้นฐานทางภาษาของนักเรียนและการประเมินผลตามสภาพจริง เสาต้นที่สองคือ ด้านการพัฒนาบุคลากรครูเป็นเสาหลัก แกนกลางที่สำคัญที่สุด ดังที่ปรากฏในภาพด้วยเส้นขอบที่หนา เนื่องจากครูคือผู้ที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน การพัฒนาครูจึงต้องมีการอบรมภาษาพื้นฐานระยะสั้น มุ่งเน้นการสร้างครูแกนนำด้านสิทธิเด็กและขยายผลความรู้ปรับทัศนคติ

ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อลดอคติแฝง ตลอดจนส่งเสริมให้ครูเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ของนักเรียน และเสาต้นที่สามคือ ด้านการส่งเสริมความตระหนักรู้และทักษะข้ามวัฒนธรรมที่มุ่งสร้างพื้นที่แห่งการยอมรับผ่านอัตลักษณ์วิถีชีวิตจริง และส่งเสริมความเป็นผู้นำให้แก่นักเรียน ความสอดคล้องกันของฐาน และเสาทั้งหมดจะนำไปสู่ส่วนหลังคา คือ ความเท่าเทียมทางการศึกษาของผู้เรียนหลากหลายสัญชาติ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เรียนได้รับสิทธิและการสนับสนุนตามความต้องการเพื่อให้เข้าถึงการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกคน ทั้งนี้เป้าหมายดังกล่าวจะบรรลุผลได้หากสถานศึกษามีการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้านอย่างเป็นองค์รวมทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติที่เป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพต่อผู้เรียนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งด้านนโยบาย สภาพแวดล้อม หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาบุคลากรครูให้สอดคล้องกับบริบทที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อลดช่องว่างทางการศึกษาและสร้างการยอมรับความแตกต่าง ซึ่งจะเป็นรากฐานในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีความต้องการจำเป็นด้านการพัฒนาบุคลากรครูมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการดูแลนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งดำเนินการยกระดับสมรรถนะครูเชิงรุก โดยเน้นการฝึกทักษะภาษาพื้นฐานที่จำเป็น เช่น ภาษาเมียนมา ลาว หรือกัมพูชา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารเบื้องต้นและสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การนำผลการวิจัยไปใช้ในส่วนนี้มีข้อจำกัดที่ควรระวังเนื่องจากข้อมูลมาจากการประเมินมุมมองของผู้บริหารและครูเป็นหลัก ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมมิติความต้องการหรือความคาดหวังเชิงลึกของผู้ปกครองและตัวนักเรียนต่างสัญชาติโดยตรง ซึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างออกไปในมิติการจัดการศึกษา

1.2 จากผลการวิจัยในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมด้านการพัฒนาบุคลากรครู เพื่อให้แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม สถานศึกษาควรขับเคลื่อนผ่านกลไกการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากรถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่เน้นการอบรมระยะสั้นเพียงครั้งเดียวมาเป็นการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่น เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งโรงเรียนยังสามารถติดตาม

ความก้าวหน้าในการพัฒนาตนเองของครูได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยลดภาระงานด้านเอกสาร และทำให้การพัฒนาสมรรถนะครูมีความเป็นไปได้จริงในเชิงปฏิบัติท่ามกลางบริบทการทำงานที่ซับซ้อนของกรุงเทพมหานคร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย

2.1 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมในโรงเรียนที่มีระดับการศึกษาและขนาดที่แตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปปรับใช้ในการวางแผนงานและจัดสรรทรัพยากร ทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ให้สอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียนขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ได้อย่างเหมาะสม

2.2 ควรมีการนำแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาข้ามวัฒนธรรมทั้ง 5 ด้าน ไปบูรณาการและทดลองใช้จริงในสถานศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และมีการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการนำแนวทางไปใช้หรือศึกษาประสิทธิภาพของการนำแนวทางไปใช้ในสถานการณ์จริง

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการและปัญหา โดยครอบคลุมทั้งกลุ่มนักเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนในทุกมิติ ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. (2568, 19 มิถุนายน). รายงานสถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาส 1/2568. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568. จาก https://share.google/taju2HoALkNrjzPsN

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). คู่มือแนวปฏิบัติสำหรับการจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). ตาก: บริษัท โพรเจ็คท์ไฟฟ์-โฟว์ จำกัด.

ขวัญสุดา วงแหยม. (2559). การบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนพหุวัฒนธรรมของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฐิติมดี อาพัทธนานนท์. (2563). การพัฒนาโรงเรียนหลากวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะพหุวัฒนธรรมผ่านทางการศึกษาสำหรับครูและนักเรียนในประเทศไทย. ใน รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2565). อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2568 จาก https://www. unicef.org/thailand/media/3221/file.

วรรณี แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพ มหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). เด็กข้ามชาติ: เกิด อยู่ โต และตายที่เมืองไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2568. จาก https://ipsr.mahidol.ac.th/post_research

สานิตย์ หนูนิล (2558). การจัดการข้ามวัฒนธรรมเพื่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 9(2), 176-189.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568. จาก http://legacy.orst.go.th/?knowledges=การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศe

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2567). สถิติจำนวนนักเรียนที่ไม่มีสัญชาติไทยในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. https://webportal. bangkok.go.th/bangkokeducation/page/sub /22896/.

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2568). สถิติจำนวนข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568 จาก https://webportal. bangkok.go.th/bangkokeducation

สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว. (2567). ข้อมูลสถิติการทำงานของคนต่างด้าว. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.doe.go.th/prd/alien/statistic

สุมารีรักษ์ แกล้วกล้า. (2566). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเด็กนักเรียนไร้สัญชาติใน. ตำบลช่องแคอำเภอพบพระ จังหวัดตาก : สถานการณ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไข. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอมพิกา ศรีอุดร. (2566). แรงงานข้ามชาติ : ชีวิต สิทธิ และความหวัง. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.masscomm.cmu.ac.th/แรงงานข้ามชาติ-ชีวิต-สิ/.

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd Ed.). SAGE Publications.

DeCuir-Gunby, J. T., & Bindra, V. G. (2022). How does teacher bias influence students?: An introduction to the special issue on teachers' implicit attitudes, instructional practices, and student outcomes. Learning and Instruction, 78, 101523.

Eisenberg, J., Härtel, C. E. J., & Stahl, G. K. (2013). Cross-Cultural Management Learning and Education - Exploring Multiple Aims, Approaches, and Impacts.

Academy of Management Learning & Education, 12(3), 323-329.

Taro Yamane.(1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rdEd). NewYork: Harper and Row Publications.

การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*

AN ACTION RESEARCH ON THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS INSTRUCTIONAL ACTIVITIES USING PROBLEM-BASED LEARNING SUPPLEMENTED WITH KWDL TO ENHANCE MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY OF MATHAYOMSUKSA 2 STUDENTS.

นริศรา โสมาณวัฒน์[1] และ มณีญา สุราช[2]

Narisara Somanawat[1] and Maneeya Surat[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-2]Udon Thani RajabhatUniversity, Thailand

Corresponding Author's Email: somanawat058@gmail.com[1], maneeya.su@udru.ac.th[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 2) ศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด และ3) ศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียน กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 15 คน ดำเนินการตามวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ 3 วงจร เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง เครื่องมือสะท้อนผล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบย่อยและแบบสัมภาษณ์ เครื่องมือประเมินผล ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ 5 ข้อ (ความยากง่าย=0.70–0.79, อำนาจจำแนก=0.40–0.68) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อ (ความยากง่าย=0.40–0.67, อำนาจจำแนก=0.38–0.88) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความสอดคล้อง อำนาจจำแนก ความยาก และความเชื่อมั่น

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1. ขั้นกำหนดปัญหา 2. ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา(เสริม K และ W) 3. ขั้นศึกษาค้นคว้า(เสริม D) 4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้(เสริม L) 5.ขั้นสรุปและประเมิน

* Received 5 February 2026; Revised 13 February 2026; Accepted 31 March 2026

ค่าคำตอบ 6. ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน 2) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 56.07 หรือร้อยละ 93.45 และ3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 17.27 คิดเป็นร้อยละ 57.57 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.87 หรือร้อยละ 86.23

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์, วิจัยปฏิบัติการ

Abstract

The purposes of this action research were: 1) to develop mathematics instructional activities using problem-based learning supplemented with the KWDL technique for Mathayomsuksa 2 students; 2) to examine students mathematical problem-solving ability after instruction in comparison with a predetermined criterion; and 3) to compare students mathematics learning achievement before and after the implementation of the instructional activities. The target group of 15 Mathayomsuksa 2 students under the Office of Udon Thani Primary Educational Service Area 1. The research was implemented over three action research cycles. The experimental instruments consisted of nine lesson plans, each designed for two hours of instruction. Reflection instruments included behavioral observation forms, end -of-cycle tests, and student interviews. The evaluation instruments included a mathematical problem-solving ability test with five items (difficulty index = 0.70–0.79, discrimination index = 0.40–0.68) and a mathematics learning achievement test with 30 items (difficulty index = 0.40–0.67, discrimination index = 0.38–0.88). Data were analyzed using statistical methods including percentage, mean, content validity index, discrimination index, difficulty index, and reliability.

The findings revealed that: 1) the problem-based learning activities supplemented with KWDL consisted of six steps: (1) problem identification, (2) problem understanding (integrating K and W), (3) investigation (integrating D), (4) knowledge synthesis (integrating L), (5) conclusion and evaluation of solutions, and (6) presentation and evaluation; 2) students' mathematical problem-solving ability after learning was higher than the 75 percent criterion, with a mean score

of 56.07 (93.45%); and 3) students' mathematics learning achievement after learning was higher than before learning, with a pretest mean score of 17.27 (57.57%) and a posttest mean score of 25.87 (86.23%).

Keywords: Problem-Based learning with KWDL, Mathematical Problem-Solving ability, Action Research**.**

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการแก้ปัญหา ซึ่งถือเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน วิชาคณิตศาสตร์เป็นศาสตร์พื้นฐานที่มีบทบาทในการพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบการใช้เหตุผล และการประยุกต์ใช้ความรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) จึงกำหนดให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้ในการแก้ปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์ในปัจจุบันพบว่ายังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนดและการท่องจำ มากกว่าการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและกระบวนการคิด ส่งผลให้ผู้เรียนมีความบกพร่องในการคิดวิเคราะห์ การเชื่อมโยงความรู้ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโพลยา (Polya, 1975) ที่ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ต้องอาศัยกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบคำตอบ งานวิจัยหลายฉบับสะท้อนให้เห็นว่า หากการจัดการเรียนรู้ยังคงเน้นการท่องจำสูตรและขั้นตอน ผู้เรียนจะไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่ซับซ้อนหรือแตกต่างจากตัวอย่างที่เคยเรียนได้ โดยเฉพาะโจทย์ปัญหาเชิงสถานการณ์ที่ต้องใช้การคิดวิเคราะห์หลายขั้นตอน (สุภาพร แสงสว่าง และคณะ, 2565) ในทางตรงกันข้าม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ร่วมกับการใช้เทคนิคที่ช่วยจัดระเบียบความคิดของผู้เรียน อาทิ เทคนิค KWDL สามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Alhajri et al., 2023) นอกจากนี้การนำเทคนิค KWDL มาใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระบบความคิด การทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา และสะท้อนผลการเรียนรู้ได้

อย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ปิยะนุช ศรีสุข และคณะ, 2566)

หลังจากศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในอำเภอหนองวัวซอ มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) รายวิชาคณิตศาสตร์เฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี พบว่าคะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำอย่างต่อเนื่อง โดยในปีการศึกษา 2561 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.88 คะแนน ปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.27 คะแนน และปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.00 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในแต่ละปีการศึกษา และต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ คือ ผู้เรียนต้องมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 60 นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายในสถานศึกษา พบว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2562–2564 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 70.64, 71.28 และ 69.70 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ คือ คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 ต่อปี (รายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนบ้านหนองแวงฮี -คำหมากคูณ, 2561: 49, 2562: 51, 2564: 53) คะแนนเฉลี่ยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดหวัง อันส่งผลต่อพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้เรียนมีกรอบการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถวิเคราะห์โจทย์ วางแผน และสรุปผลการเรียนรู้ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ การวิจัยครั้งนี้มุ่งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัด การเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรและความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

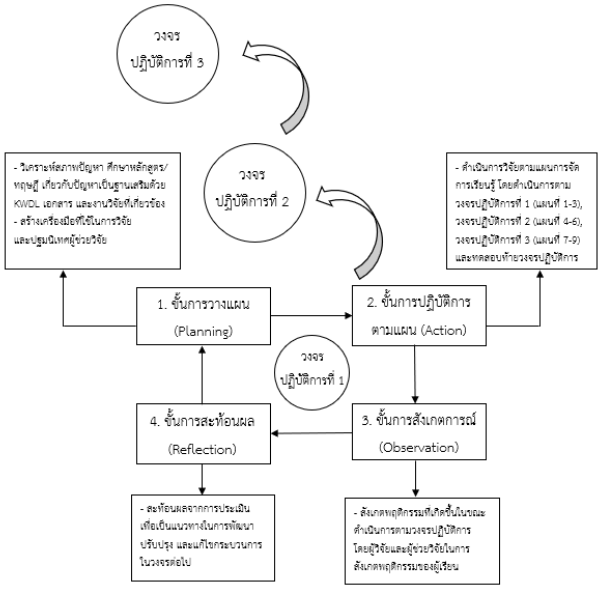
1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เสริมด้วย KWDL

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ดำเนินการตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้วงจรการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติการตามแผน (Action) ขั้นที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) และขั้นที่ 4 ขั้นการสะท้อนผล (Reflection) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น การวิจัยดำเนินการทั้งสิ้น 3 วงจร โดยในแต่ละวงจรผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดกิจกรรมตามแผน และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม แบบทดสอบย่อย และแบบสัมภาษณ์นักเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมในวงจรถัดไป วงจรที่ 1 มุ่งศึกษาปัญหาและทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้เบื้องต้น วงจรที่ 2 ปรับปรุงกิจกรรมตามผลการสะท้อนและพัฒนาการ มีส่วนร่วมของผู้เรียน และวงจรที่ 3 นำกิจกรรมที่ปรับปรุงแล้วไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ ก่อนสรุปผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL จากข้อมูลทั้ง เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ภาพที่ 1 กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคมมิสและแม็คแท็กการ์ด (Kemmis & McTaggart)

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่ง อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 1 จำนวน 15 คน โดยการเลือกแบบสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ดำเนินการปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วยเทคนิค KWDL เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 9 แผน รวมเวลา 18 ชั่วโมง ดำเนินการตามกระบวนการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 6 ขั้นตอน (ดัชนีความสอดคล้อง=0.67-1.00)

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลปฏิบัติการ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนแบบทดสอบย่อยท้ายวงจรปฏิบัติการจำนวน 10 ข้อ (ดัชนีความสอดคล้อง=0.67-1.00, ความยากง่าย =0.42–0.75, อำนาจจำแนก=0.39–0.55) และแบบสัมภาษณ์นักเรียน (ดัชนีความสอดคล้อง=1.00)

2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติการ ได้แก่ แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร จำนวน 5 ข้อ (ความยากง่าย=0.70–0.79, อำนาจจำแนก=0.40–0.68) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร จำนวน 30 ข้อ (ความยากง่าย=0.40–0.67, อำนาจจำแนก=0.38–0.88)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้เรียนจะทดสอบก่อนเรียน จากนั้นในแต่ละวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยจะดำเนินการวางแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดไว้

3.2 ระหว่างการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบทดสอบ ใบกิจกรรม และบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้

3.3 ผลที่ได้จากการสะท้อนผลในแต่ละวงจรถูกนำไปใช้ปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นในวงจรถัดไป เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3.4 เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย ผู้เรียนจะได้รับการประเมินผลหลังเรียน และนำข้อมูลทั้ง เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์ เพื่อสรุปผลและแสดงให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนและประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างชัดเจน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ โดยใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย(μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(σ) โดยรวม รายด้าน เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ มาจัดกระทำข้อมูล และสรุปประเด็นเนื้อหาข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน จากนั้นดำเนินการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ แผนการจัดการเรียนรู้แต่ละแผนผ่านการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนคณิตศาสตร์ รวมจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL หลังจากนั้นจึงนำแผนที่ผ่านการปรับปรุงไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวทางของ Kemmis และ McTaggart (1988) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาเป็นวงรอบ 3 วงจร ผลจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ได้แนวทาง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถพัฒนาความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ขั้นกำหนดปัญหา ผู้สอนจะชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร เพื่อส่งเสริมให้การทำกิจกรรมของผู้เรียนเป็นไปอย่างมีเป้าหมาย เสริมแรงและเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนเข้ากับเนื้อหาโดยใช้สถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริงใกล้ตัวผู้เรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้

1.2 ขั้นทำความเข้าใจปัญหา ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ที่กำหนดให้ จากนั้นร่วมกันอภิปรายสิ่งที่สถานการณ์กำหนดให้ และสิ่งที่ต้องการหาคำตอบ และเสริมเทคนิคขั้น K คือการระบุสิ่งที่โจทย์กำหนดให้ลงไป และระบุสิ่งที่ต้องการค้นหาของปัญหาในขั้น W จากการใช้คำถามปลายเปิดเป็นตัวกระตุ้น

1.3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้สอนจะอำนวยความสะดวกในการเตรียมสื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำไปใช้ในการแสวงหาคำตอบหรือแนวทางในการแก้ปัญหา แล้วระบุลงในขั้น D คือ เราจะทำอะไร อย่างไร เพื่อหาคำตอบอย่างเป็นระบบ

1.4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ผู้เรียนภายในกลุ่มจะร่วมกันอภิปรายผลของการศึกษาความรู้ โดยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้เดิมร่วมกับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า แล้วระบุลงในขั้น L คือ เราได้เรียนรู้อะไร

1.5 ขั้นสรุปและประเมินค่าคำตอบ ผู้เรียนจะดำเนินการตามวิธีการแก้ปัญหาที่กำหนด โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์ความรู้มาสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ นำไปใช้ในการหาคำตอบ จากนั้นวิเคราะห์ว่าคำตอบที่ได้มีความสมเหตุสมผล ถูกต้องตามหลักการทางคณิตศาสตร์

1.6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนจะนำเสนอผลงานเรื่องพื้นที่ผิวและปริมาตรของตนเองโดยการอธิบายขั้นตอน วิธีการคิด คำตอบหรือผลลัพธ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วม ชั้นเรียน

2. ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

N	จำนวนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	เกณฑ์	ผลการประเมิน
15	60	56.07	4.11	93.45	75	ผ่าน

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ที่ได้รับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL พบว่าผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 56.07 คิดเป็นร้อยละ 93.45 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.11 ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00

3. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เสริมด้วย KWDL แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร ที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 75

การทดสอบ	N	จำนวนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	เกณฑ์	ผลการประเมิน
ก่อนเรียน	15	30	17.27	2.84	57.57	75	ไม่ผ่าน
หลังเรียน	15	30	25.87	1.68	86.23	75	ผ่าน

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ จำนวน 15 คน ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 17.27 คิดเป็นร้อยละ 57.57 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.84 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.87 คิดเป็นร้อยละ 86.23 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.68 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75.00 คิดเป็นร้อยละ 100.00

อภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน และลักษณะของเนื้อหาวิชา เนื่องจากเป็นการออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ วางแผน และลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart (1988) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล เป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การสะท้อนผลร่วมกับผู้ช่วยวิจัยและความคิดเห็นของนักเรียน มาปรับปรุงกิจกรรมในแต่ละวงรอบให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความแตกต่างระหว่างบุคคล และความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละ

ช่วง ส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความยืดหยุ่น เหมาะสม และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยชี้แนะแนวทาง และตั้งคำถามกระตุ้นความคิด แทนการถ่ายทอดความรู้เพียงฝ่ายเดียว ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีความกล้าแสดงออกทางความคิด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mertler (2021) ที่ระบุว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการช่วยให้ครูสามารถพัฒนาวิธีการสอนจากการปฏิบัติจริง และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแนวคิดของ ชนน คันธาวัตร์ (2561) และ สมปอง พะมุลิลา (2561) ที่เห็นว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง จนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ในบริบทจริงได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2566) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาอย่างลึกซึ้ง มองเห็นแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณวนัช จิตธรรมมา และพงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์ (2566) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดเสริมด้วยเทคนิค KWDL สามารถส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยรัตน์ นาราษฎร์ (2561) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างชัดเจน

2. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2ระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ผลการวิจัยพบว่าหลังจากผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ผู้เรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกคน แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลลัพธ์ การใช้เทคนิค KWDL เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยจัดระบบความคิดของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้ ข้อมูลที่ต้องการค้นหา และวิธีการดำเนินการได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้เรียนผู้สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และลดความสับสนในการแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน นอกจากนี้การทำงานกลุ่มยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์ความถูกต้องของคำตอบ และปรับปรุงแนวทางการแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและทักษะการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Polya (1980) ที่มองว่าการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เป็น

กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน และสอดคล้องกับแนวคิดของสภาครูคณิตศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา (NCTM, 2000) และสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2556) ที่เน้นว่า การแก้ปัญหาไม่ได้มุ่งเพียงการหาคำตอบ แต่ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิดและวิธีการได้มาซึ่งคำตอบนอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาดุล สุทธิรัตน์ (2567) ปรียาณ์ภัสนากร สุ่มมาตย์ (2562) และ ปฏิภาณ ชาติวิวัฒนาการ (2562) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนให้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เสริมด้วย KWDL ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 2 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL สูงกว่าก่อนเรียนอย่างชัดเจน และผู้เรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์และการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดย Piaget (1970) และ Vygotsky (1978) ได้เสนอว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายเกิดจากการที่ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านกระบวนการทางสังคม ต่อมาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ Barrows (1985) ได้เน้นว่าการใช้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึก สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Polya (1980) ที่มองว่าการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ควรเป็นกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบผลลัพธ์ นอกจากนี้ National Council of Teachers of Mathematics (NCTM, 2000) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ควรมุ่งพัฒนากระบวนการคิดและการแก้ปัญหาควบคู่ไปกับความรู้เนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับการบูรณาการเทคนิค KWDL ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์ วางแผนการแก้ปัญหา และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การเรียนรู้มีความหมายและคงทนมากยิ่งขึ้น ในบริบทของประเทศไทย ทิศนา แขมมณี (2562) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จากปัญหาจริงและการจัดกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่านักเรียนมี

ความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยในระยะหลัง ได้แก่ วิระสิทธิ์ มาตอำพร (2563) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงขึ้น ภัทรา มูลน้อย (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคนิค KWDL ช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดของผู้เรียน และงานวิจัยของ พิชชาพร หงส์วิเศษ (2566) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดย ใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จากลำดับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จึงสนับสนุนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีรากฐานทางทฤษฎีชัดเจนและได้รับการยืนยันจากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศว่า สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง พื้นที่ผิวและปริมาตร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ ผ่านการสะท้อนความรู้เดิม การตั้งคำถาม การค้นหาความรู้ และการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงจุดบกพร่องในการเรียนรู้ของตนเองและสามารถปรับปรุงวิธีคิดและวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังเป็นแนวทางให้ผู้สอนทราบถึงปัญหา และความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนสูงขึ้น ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหา เป็นฐานเสริมด้วย KWDL ในเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องอื่น ๆ หรือในระดับชั้นที่ใกล้เคียงต่อไปได้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL ช่วยพัฒนาทักษะการคิด อย่างเป็นระบบและการอธิบายเหตุผลในการแก้ปัญหาของผู้เรียน จึงควรนำไปประยุกต์ใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์หัวข้ออื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึกและลดการท่องจำสูตร

1.2 ผู้สอนควรออกแบบสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและบริบทของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นความสนใจและเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้คณิตศาสตร์

1.3 ควรส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการตั้งคำถาม โดยใช้คำถามสะท้อนคิดและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเสริมด้วย KWDL และการจัดการเรียนรู้ทั่วไป เพื่อยืนยันประสิทธิผลของกระบวนการ KWDL อย่างชัดเจน

2.2 ควรศึกษาการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมดังกล่าวไปใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเชิงแนวคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชนน คันธาวัตร์. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนาดุล สุทธิรัตน์. (2567). การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 52(1), 85–99.

ปฏิภาณ ชาติวิวัฒนาการ. (2562). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 14(2), 45–58.

ปรียาณ์ภัสนากร สุ่มมาตย์. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(1), 63–77.

ภัทรา มูลน้อย. (2565). ผลของการใช้เทคนิค KWDL ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 50(2), 112–126.

พิชชาพร หงส์วิเศษ. (2566). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิค KWDL ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 17(1), 91–105.

วรรณวนัช จิตธรรมมา และ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเปิด

เสริมด้วยเทคนิค KWDL เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านคณิตศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 51(3), 134–149.

วิระสิทธิ์ มาตอำพร. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์. วารสารศึกษาศาสตร์, 28(2), 59–72.

สมปอง พะมุลิลา. (2561). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.*

สุภาพร แสงสว่าง, และคณะ. (2565). ปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์, 50(1), 23–38.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564*).* รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET). กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). แนวทางการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

Alhajri, S., Alabdulkarim, L., & Almutairi, H. (2023). Effects of problem-based learning with KWDL on students mathematical problem-solving ability. International Journal of Instruction, 16(2), 245–260.

Barrows, H. S. (1985). How to design a problem-based curriculum for the preclinical years. New York: Springer.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). The action research planner (3rd ed.). Victoria: Deakin University.

Mertler, C. A. (2021). Action research: Improving schools and empowering educators (6th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.

National Council of Teachers of Mathematics. (2000). Principles and standards for school mathematics. Reston, VA: Author.

Piaget, J. (1970). Science of education and the psychology of the child. New York: Viking Press.

Polya, G. (1975). How to solve it (2nd ed.). Princeton, NJ: Princeton University Press.

Polya, G. (1980). Mathematical discovery. New York: John Wiley & Sons.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย*

INSTRUCTIONAL LEADERSHIP FACTORS AFFECTING BEING A LEARNING ORGANIZATION OF SCHOOLS UNDER THE OFFICES OF PRIMARY EDUCATIONAL NONGKHAI SERVICE AREA

ชญานันต์ ศรีกวนชา[1], พนายุทธ เชยบาล[2] และ พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ[3]

Chayanan Srikuancha[1], Panayuth Choeybal[2] and Patcharin Chomphuwiset[3]

[1-3]สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

[1-3]Department of Educational Administration, Faculty of Graduate Studies,
Udonthani Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 67120605125@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้แบบยืนยันองค์ประกอบ และ 2) ศึกษาปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 340 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการในด้านการจัดการหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การกำหนดภารกิจ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91, 0.93, 0.92 และ 0.88 ตามลำดับ ส่วนการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

* Received 4 February 2026; Revised 13 February 2026; Accepted 31 March 2026

ผลการวิจัยพบว่า สมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ร้อยละ 67.40 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดได้แก่ การจัดการหลักสูตร รองลงมาคือ การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การกำหนดภารกิจ และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้นำทางวิชาการในเชิงระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้, วัฒนธรรมองค์กร

Abstract

This research aimed to construct a predictive equation of academic leadership factors affecting the learning organization of schools under the Nong Khai Primary Educational Service Area Office. A quantitative research methodology was employed and conducted in two phases: (1) examining the components of academic leadership and learning organization using confirmatory factor analysis, and (2) investigating academic leadership factors influencing the learning organization. The sample consisted of 340 teachers from schools under the Nong Khai Primary Educational Service Area Office in the 2025 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and stratified random sampling was applied. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. Academic leadership factors included curriculum management, supervision, monitoring and evaluation, mission determination, and creating a learning-supportive atmosphere, with reliability coefficients of 0.91, 0.93, 0.92, and 0.88, respectively. The learning organization variable had a reliability coefficient of 0.98. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The results revealed that the predictive equation of academic leadership factors explained 67.40 percent of the variance in the learning organization. The most influential factor was curriculum management, followed by supervision, monitoring and evaluation, mission determination, and creating a learning-supportive atmosphere, respectively. The findings reflect the importance of

academic leadership roles in a systemic perspective, which can be applied as guidelines for educational administration development.

Keywords: Instructional Leadership, Learning Organization, Organizational Culture

บทนำ

การศึกษาในบริบทของสังคมร่วมสมัยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและความสามารถที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคงและความก้าวหน้าของสังคมและประเทศในระยะยาว แนวคิดดังกล่าวสอดรับกับสาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และมีทักษะในการปรับตัวต่อบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 14; สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560: 18) นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลและสังคมผ่านการเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 27) จากกรอบแนวคิดดังกล่าว การพัฒนาสถานศึกษาให้ดำเนินงานในลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้จึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาในระดับบุคคล องค์กร และสังคมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จึงถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคลากรทุกระดับภายในสถานศึกษา มิใช่จำกัดอยู่เฉพาะผู้เรียนเพียงกลุ่มเดียว (สมัย สมบัติ, 2560: 45) ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษานับเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและซับซ้อน การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างเหมาะสมสามารถช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ก่อให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรในสถานศึกษา (ปวีณา บุทธิจักร, 2563: 64) อย่างไรก็ตามยังมีความจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่สามารถนำไปสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากสถานศึกษาในบางพื้นที่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเข้าถึงข้อมูล อย่างไรก็ตาม หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง ก็สามารถผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้อยู่ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว (ชัยชาญ สุขีรักษ์, 2565: 58) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ระดับท้องถิ่น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ที่มีเงื่อนไขและข้อจำกัดเฉพาะด้าน (นิตนา ฐานิตธนกร, 2560: 135) รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้อย่างเหมาะสม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยผลการวิจัยที่ได้รับจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการบริหารและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างภาวะผู้นำ การขับเคลื่อนการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการพัฒนางานบริหารวิชาการของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งปัจจัยสามารถพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 2,652 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, 2568: 68; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2568: 71) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 340 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ด้วยการเปิดตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607 - 610) แล้วกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของโรงเรียน และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 116)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

2.1 แบบยืนยันองค์ประกอบ

2.2 แบบสอบถามปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และระยะเวลาประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2) ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ด้านการสอน 3) ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย และ 4) ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ขึ้นให้มีความครอบคลุมตามนิยามของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมของคนในองค์กร 2) การเรียนรู้เป็นทีม 3) การมีแบบแผนความคิด และ 4) การคิดเชิงระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเคราะห์ขึ้นให้มีความครอบคลุมตามนิยามขององค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า แบบสอบถาม ตอนที่ 2 ซึ่งใช้วัดปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในช่วง 0.584 - 0.920 และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตรมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.914 ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.930 ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.918 และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.878

สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 3 ซึ่งใช้วัดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ในช่วง 0.745 - 0.908 และมีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.982 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพและความเหมาะสมสำหรับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อนำเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามจำนวน 338 ฉบับ ในรูปแบบออนไลน์ผ่านระบบ Google Form พร้อมแนบหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปยังกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการติดตามและรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน

3.3 แบบสอบถามที่ได้รับคืนถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่าได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 388 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับเพศ สภาพ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และระยะเวลาประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม

มาบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อ 4.2 มาศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560: 110) ดังนี้ ค่า r อยู่ระหว่าง 0.81 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ค่า r ระหว่าง 0.61 - 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก ค่า r ระหว่าง 0.41 - 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ค่า r ระหว่าง 0.21 - 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย ค่า r ระหว่าง 0.01 - 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด และค่า r เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์

สำหรับทิศทางของความสัมพันธ์ พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยหากค่า r เป็นลบ แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม และหากค่า r เป็นบวก แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกัน

4.4 การวิเคราะห์เพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ที่เหมาะสมที่สุด ผู้วิจัยใช้ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ปัจจัยเป็นตัวแปรพยากรณ์ และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นตัวแปรตาม โดยดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อพิจารณาว่าตัวแปรพยากรณ์ใดมีอิทธิพลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จากนั้นนำตัวแปรที่ผ่านเกณฑ์ไปใช้ในการสร้างสมการพยากรณ์ต่อไป

4.5 ก่อนดำเนินการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเพื่อป้องกันปัญหาความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างตัวแปรพยากรณ์ (Multicollinearity) โดยกำหนดให้ค่าความทนทาน (Tolerance) ของตัวแปรพยากรณ์ทุกตัวต้องมีค่ามากกว่า 0.10 และค่าดัชนีความแปรปรวนพองตัว (Variance Inflation Factor: VIF) ต้องไม่เกิน 10 ตามเกณฑ์ที่ Hair และคณะ (2010: 204) กำหนดไว้

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.33) ส่วนมากมีอายุ ตั้งแต่ 30 - 40 ปี (ร้อยละ 53.85) มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 50.30) และมีประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาตั้งแต่ 5 ปี - 10 ปี (ร้อยละ 36.98)

2. ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตัวแปร	ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา						
	X_1	X_2	X_3	X_4	Y_0	Tolerance	VIF
X_1	1.000	0.563**	0.521**	0.492**	0.611**	0.631	1.585
X_2		1.000	0.544**	0.515**	0.649**	0.579	1.727
X_3			1.000	0.483**	0.593**	0.703	1.422
X_4				1.000	0.572**	0.662	1.511
Y_0					1.000		

** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย พบว่า ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน และปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.649 และ 0.611 ตามลำดับ

ขณะที่ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.593 และ 0.572 ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (X_1 - X_4) อยู่ในช่วง 0.483 - 0.563 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

3. สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้อำนาจพยากรณ์ร้อยละ 67.40 โดยมีสมการดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.257 + .468(X_2) + .352(X_1) + .247(X_3) + .153(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .482(X_2) + .367(X_1) + .253(X_3) + .186(X_4)$$

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย

ตัวพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน		Sig.
	B	Std. Error	β	t	
	.257	.083		3.096	0.000**
ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลด้านการสอน (X_2)	.468	.072	.482	6.512	0.000**
ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (X_1)	.352	.065	.367	5.415	0.000**
ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา (X_3)	.247	.058	.253	4.259	0.000**
ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (X_4)	.153	0.051	.186	3.000	0.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพ เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อจัดทำสมการพยากรณ์โดยกำหนดการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นตัวแปรตาม พบว่า ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ล้วนมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยทั้งในรูปคะแนนดิบ (B) และคะแนนมาตรฐาน (β) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ตัวแปรพยากรณ์ดังกล่าวส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.821 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ ร้อยละ 67.40 (R^2 =0.674)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 โดยมีรายละเอียดของตัวแปรพยากรณ์แต่ละด้านดังนี้

ปัจจัยแรก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (X1) เป็นตัวแปรที่เข้าสู่สมการพยากรณ์เป็นอันดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการหลักสูตรถือเป็นภารกิจหลักด้านวิชาการ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี่ (Hallinger & Murphy, 1985: 96) ที่ระบุว่าการบริหารจัดการหลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของเซ็งเก้ (Senge, 1990: 132) ที่อธิบายว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นองค์กรที่สมาชิกพัฒนาศักยภาพร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการส่งเสริมการคิดและการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดของและศรายุทธ บุญเผือก (2564: 158 - 168) แมคนิฟฟ์ล และไวท์เฮด (Mcniff & Whitehead, 2002: 68)

ปัจจัยที่สอง ปัจจัยด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลด้านการสอน (X2) เป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในสมการพยากรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากกระบวนการนิเทศติดตาม และประเมินผลการสอน เป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารสามารถให้คำแนะนำ สะท้อนผล และสนับสนุนการพัฒนาการสอนอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยสอดคล้องกับโกลด์แฮมเมอร์ และแอนเดอร์สัน (Goldhammer & Anderson, 1980: 77) ที่พัฒนาแนวคิดการนิเทศแบบคลินิก 5 ขั้นตอน ซึ่งเน้นการสะท้อนผลร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงสอดคล้องกับเซเปดา (Zepeda, 2017: 16) ที่กล่าวว่าการนิเทศเชิงสร้างสรรค์ควรมุ่งพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของปวีณา สุทธิจักร์ (2561: 23), กลิคก์แมน (Glickman, 2007: 64) และเพียงตะวัน อ้าวเจริญ (2564: 148 - 157)

ปัจจัยที่สาม ปัจจัยด้านการกำหนดภารกิจและเป้าหมาย (X3) มีบทบาทในการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดภารกิจและเป้าหมายที่ชัดเจนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ให้ครูและบุคลากรเกิดความเข้าใจร่วมกัน ส่งผลให้เกิดเป้าหมายร่วมและการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับฮอลลิงเจอร์ และเมอร์ฟี่

(Hallinger & Murphy, 1985: 96) ที่ระบุว่าการกำหนดภารกิจเป็นหนึ่งในมิติหลักของภาวะผู้นำทางวิชาการ รวมถึงสอดคล้องกับอมรรัตน์ ไทรเมือง (2565: 28)

ประการที่สี่ ปัจจัยด้านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (X4) เป็นอีกตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพยากรณ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพครูเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยของ National Center on Safe Supportive Learning Environments (2024: 41) ระบุว่าบรรยากาศในสถานศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับอัตราการเข้าเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอัตราการสำเร็จการศึกษา ผู้บริหารที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะเอื้อต่อการทดลองแนวคิดใหม่และการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแกทซ์ (Katz, 2020: 52) ที่กล่าวถึงความสำคัญของความปลอดภัยทางจิตใจต่อความสำเร็จและการพัฒนาวิชาชีพ รวมถึงสอดคล้องกับกลิคก์แมน (Glickman, 2007: 64), และ แวนกรีเคนและคณะ (Vangrieken et al., 2020: 18)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการหลักสูตร การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการเรียนการสอน การกำหนดภารกิจและเป้าหมายของสถานศึกษา และการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สามารถใช้ร่วมกันในการพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ดังนี้ จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 4 ปัจจัย สามารถร่วมกันพยากรณ์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในทุกด้านอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้าง และขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน และ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ดังนี้ 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบอื่น ๆ โดยนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มาใช้ในการศึกษา รวมทั้งนำตัวแปรพยากรณ์ที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ในการวิจัยและพัฒนา หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในลำดับต่อไป และ 2.2 ควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อจัดทำแนวทางหรือรูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งศึกษาผลของการพัฒนาโดยอาศัยตัวแปรพยากรณ์ที่มีอิทธิพลจากสมการพยากรณ์เป็นกรอบในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ชัยชาญ สุขีรักษ์. (2565). การบริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิตนา ฐานิตธนกร. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปวีณา บุทธิจักร. (2563). การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในโรงเรียน. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ปรียาภรณ์ เรืองเจริญ. (2560). คุณภาพงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

เพียงตะวัน อ้าวเจริญ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในภาคตะวันออก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ศรายุทธ บุญเผือก. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในยุควิถีใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมัย สมบัติ. (2560). การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในองค์กรทางการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2568). คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. หนองคาย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2568). คู่มือปฏิบัติงานกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา. หนองคาย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2.

อมรรัตน์ ไทรเมือง. (2565). การกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Goldhammer, R., Anderson, R. H., & Krajewski, R. J. (1980). Clinical Supervision: Special Methods for the Supervision of Teachers. 2nd ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Glickman, C. D. (2007). Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach. Boston: Allyn & Bacon.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis: A Global Perspective. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Hallinger, P., & Murphy, J. (1985). Assessing the Instructional Management Behavior of Principals. Elementary School Journal, 86(2), 217 - 247.

Katz, J. H. (2020). Psychological Safety and Professional Development in Education. London: SAGE Publications.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 - 610.

Senge, P. M. (2006). The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. New York: Doubleday/Currency.

Vangrieken, K., Meredith, C., Packer, T., & Kyndt, E. (2020). Teacher Collaboration as a Learning Organization Strategy. Brussels: University Press.

Zepeda, S. J. (2017). Instructional Supervision: Applying Tools and Concepts. 4th ed. New York: Routledge.

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1*

A STUDY OF CREATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND ORGANIZATIONAL CLIMATE IN SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION, GROUP 1

อภิญญา ทองจะโปะ[1] วลัยพรรณ อ้วนนาแวง[2] และจิติยาภรณ์ เชาวรากุล[3]

Apinya Thongjapo [1] Walaipan Ouannaweang [2] and Jitiyaporn Chaowarakul[3]

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น[1-3]

Saint John's University,[1-3] Thailand

Corresponding Author's Email: apinya.lew285@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาบรรยากาศองค์การ และ3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นครูผู้สอน จำนวน 260 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2) ผลการศึกษาบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .714$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, บรรยากาศองค์การ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

---

* Received 9 February 2026; Revised 16 February 2026; Accepted 31 March 2026

Abstract

This research aimed to: 1) study the creative leadership of school administrators, 2) examine organizational climate, and 3) investigate the relationship between the creative leadership of school administrators and organizational climate in Special Education Centers under the Office of Special Education Administration, Group 1. This study employed a quantitative research design. The research sample consisted of 260 teachers. The data collection instrument was a questionnaire. The statistical methods used for data analysis included frequency, mean, percentage, standard deviation, and Pearson's product–moment correlation coefficient.

The results revealed that: 1) the creative leadership of school administrators, when considered by each dimension, was rated at a high level in all aspects; 2) the organizational climate in Special Education Centers, when considered by each dimension, was also rated at a high level in all aspects; and 3) the creative leadership of school administrators and the organizational climate in Special Education Centers showed a positive overall relationship at a statistically significant level of .01 (r = .714).

Keywords: Creative Leadership, Organizational Climate, Special Education Center

บทนำ

การบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล (ธานินท์ เอื้ออภิธร, 2566) ซึ่งนำไปสู่บริบทของสังคมแบบ VUCA และ BANI World ที่เต็มไปด้วยความผันผวน ความไม่แน่นอน และความซับซ้อน ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาพิเศษที่ต้องอาศัยรูปแบบการจัดบริการเฉพาะด้าน ดังนั้น การบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษจึงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีวิสัยทัศน์ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษาให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน โดยอาศัยจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างไตร่ตรองในการพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำลักษณะนี้จะช่วยเตรียมความ

พร้อมให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อความไม่แน่นอนของสังคมและพันธกิจใหม่ขององค์กร (Stoll & Temperley, 2009) รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความคล่องตัวและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (วิโรจน์ สารัตนะ, 2555)

นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศองค์การที่ดีในศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำของผู้บริหารในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา ความแตกต่างระหว่างบุคคล และทรัพยากรที่มีอยู่ ผู้บริหารต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการวิเคราะห์ศักยภาพของบุคลากร มอบหมายงานตามความเหมาะสม (จันจิรา น้ำขาว, 2562) ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและความเชื่อมั่นต่อการบริหารจัดการ (ภรณ์ทิพย์ ปั้นก้อง, 2559) ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานการศึกษาและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ดวงแข ขำนอก, 2559)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายของรัฐและหน่วยงานด้านการศึกษาพิเศษจะมุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ แต่รายงานการประเมินตนเองของศูนย์การศึกษาพิเศษยังสะท้อนให้เห็นปัญหาในด้านการทำงานร่วมกันของครูและนักสหวิชาชีพ บทบาทหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน และภาวะผู้นำที่ยังไม่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้บรรยากาศองค์การและการให้บริการทางการศึกษายังขาดประสิทธิภาพ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2567) ดังนั้น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างเหมาะสมในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1
2. เพื่อศึกษาบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก

2. บรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 768 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 17 ธันวาคม 2567, สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ) จากทั้งหมด 12 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ปีการศึกษา 2568 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การกำหนดตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) จำนวน 260 คน หลังจากนั้น ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลากในแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 12 แห่ง ให้ได้ตามจำนวนที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน มีจำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้สอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นตามสถานการณ์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูต่อบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างองค์การ มาตรฐานการปฏิบัติงานการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานการให้รางวัล

ความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร และความรับผิดชอบ ซึ่งแบบสอบถามตอนที่ 1 และ 2 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็นระดับการวัด 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายใช้เกณฑ์ของการแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร/มีบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร/มีบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร/มีบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร/มีบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับน้อย

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1 ศึกษาตำรา เอกสารบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 มาประมวลเป็นองค์ความรู้และนำมาสร้างเป็นนิยามตัวแปร

3.3 นำตัวบ่งชี้หรือตัววัดคุณภาพในนิยามตัวแปรมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน

3.4 สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 จำนวน 6 ด้าน

3.5 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม

3.6 นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยาม/ความคิดเห็นที่ต้องการวัด (Item Objective Congruence: IOC) ของคำถามในแต่ละข้อและมีเกณฑ์ในการตรวจพิจารณา ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยาม/ความคิดเห็นที่ต้องการวัด

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยาม/ความคิดเห็นที่ต้องการวัด

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยาม/ความคิดเห็นที่ต้องการวัด

3.7 นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) เมื่อผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนั้นมีข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.8 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้ (Tryout) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ($\propto$ - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.989

3.9 นำแบบสอบถามฉบับที่ได้ทดลองไปใช้แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

4.2 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในรูปแบบ Google From ได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามคืน จำนวน 260 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 รวบรวมแบบสอบถามที่กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วแต่ละชุดนำไปลงรหัส

4.4 ประมวลผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำข้อมูลที่ลงรหัสแล้วกรอกลงในแบบฟอร์มการลงรหัสทั่วไป (general coding form) ซึ่งเป็นการเตรียมข้อมูลเพื่อส่งไปบันทึกลงในเครื่องคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage)

5.3 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 ด้าน และบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 จำนวน 6 ด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

5.4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ใช้การหาค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product Moment Correlation) มีค่าระหว่าง -1 ถึง +1 ถ้า ค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เป็น 0 แสดงว่าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กัน

โดยทิศทางของความสัมพันธ์พิจารณาจากเครื่องหมายของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ กล่าวคือ ถ้าเป็นไปในทางบวกแสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน ถ้าเป็นไป ในทิศทางลบ แสดงว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์กันในทางตรงกันข้ามหรือผกผันกัน หลังจากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยจะพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ ต่อไปนี้ ((บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.91 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.71 - 0.90 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.31 - 0.70 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.01 - 0.30 หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.00 หมายถึง ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	102	39.20
หญิง	158	60.80
รวม	260	100.00
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	195	75.00
สูงกว่าปริญญาตรี	65	25.00
รวม	260	100.00
ประสบการณ์ทำงาน		
น้อยกว่า 10 ปี	163	62.70
ตั้งแต่ 10 - 20 ปี	53	20.40
มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	44	16.90
รวม	260	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 60.80 เพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 39.20 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 และสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 และมีประสบการณ์ทำงาน น้อยกว่า 10 ปี มาก จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 62.70 รองลงมาประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 10 - 20 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 20.40 และประสบการณ์ทำงานมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 16.90 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ภาพรวม

(n=260)

ข้อ	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	ระดับความคิดเห็น		แปลผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1.	**ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1)**	4.47	0.53	**มาก**	**3**
2.	**ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_2)**	4.49	0.55	**มาก**	**1**
3.	**ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_3)**	4.44	0.57	**มาก**	4
4.	**ด้านการทำงานเป็นทีม (X_4)**	4.48	0.57	**มาก**	**2**
5.	**ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นตามสถานการณ์ (X_5)**	4.43	0.57	**มาก**	**5**
	รวม	4.46	0.49	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.46, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.49, S.D. = 0.55) รองลงมา ด้านการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.48, S.D. = 0.57) ด้านการมีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.47, S.D. = 0.53) และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.44, S.D. = 0.57) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นตามสถานการณ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$= 4.43, S.D. = 0.57)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน บรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ภาพรวม

(n=260)

ข้อ	บรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ (Y)	*ระดับความคิดเห็น*		แปลผล	ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1.	**ด้านโครงสร้างองค์การ (Y_1)**	4.45	0.56	**มาก**	**4**
2.	**ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Y_2)**	4.46	0.52	**มาก**	**3**
3.	**ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน (Y_3)**	4.41	0.53	**มาก**	**5**
4.	**ด้านการให้รางวัล (Y_4)**	4.40	0.55	**มาก**	**6**
5.	**ด้านความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร (Y_5)**	4.47	0.52	**มาก**	**2**
6.	**ด้านความรับผิดชอบ (Y_6)**	4.50	0.53	**มาก**	**1**
รวม		**4.45**	**0.44**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า บรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 4.45, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= = 4.50, S.D. = 0.53) รองลงมา ด้านความสัมพันธ์ของบุคลากร ในองค์กร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 4.47, S.D. = 0.52) ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= = 4.46, S.D. = 0.52) ด้านโครงสร้างองค์การ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= = 4.45, S.D. = 0.56) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= = 4.41, S.D. = 0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านการให้รางวัล อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$= 4.40, S.D. = 0.55)

การวิเคราะห์ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson’s product correlation coefficient รายละเอียดดัง ตาราง 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1

X&Y	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	X_{total}	Y_{total}
(X_1)	1.000												
(X_2)	.782**	1.000											
(X_3)	.692**	.768**	1.000										
(X_4)	.639**	.761**	.743**	1.000									
(X_5)	.613**	.734**	.647**	.789**	1.000								
(Y_1)	.462**	.499**	.431**	.533**	.657**	1.000							
(Y_2)	.481**	.550**	.464**	.544**	.682**	.772**	1.000						
(Y_3)	.472**	.497**	.498**	.532**	.570**	.675**	.736**	1.000					
(Y_4)	.408**	.456**	.434**	.483**	.501**	.529**	.567**	.666**	1.000				
(Y_5)	.449**	.548**	.492**	.543**	.549**	.550**	.529**	.546**	.699**	1.000			
(Y_6)	.450**	.571**	.504**	.581**	.607**	.528**	.544**	.523**	.561**	.706**	1.000		
(X_{total})	.843**	.918**	.876**	.896**	.863**	.588**	.620**	.585**	.520**	.588**	.618**	1.000	
(Y_{total})	.552**	.633**	.572**	.652**	.724**	.826**	.842**	.842**	.817**	.816**	.782**	.714**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในภาพรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง (r = .714) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อที่ 3

ในภาพรวมผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 พบว่า แต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลาง - สูงมาก (r = .408 - .918) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คู่ที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุดคือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X_2) กับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก (r=.918) รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม (X_4) กับภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงมาก (r=.896) และคู่ของด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_3) กับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{total}) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงมาก (r=.876) คู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X_1) กับการให้รางวัล (Y_4) มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับปานกลาง (r=.408)

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามผลการวิจัยที่พบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการมีวิสัยทัศน์ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการบริหารจัดการ มีการทำงานเชิงรุกอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุรศักดิ์ เล็กวงษ์ (2563) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการจูงใจ กระตุ้นสนับสนุนที่จะทำให้บุคลากรกล้าคิด มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนและแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Harris (2009) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแนวทางวิธีการใหม่ ๆ และความท้าทายมากกว่าการคงอยู่ในสภาพแบบเดิม นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญนภา ศรีภูธร (2562) ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของวินา สุทธิโพธิ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. บรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ ผลการศึกษาพบว่า บรรยากาศองค์การ ในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความรับผิดชอบ รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กร และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความภาคภูมิใจในการเป็นบุคลากรที่ได้ปฏิบัติงานร่วมสร้างสรรค์และพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Stringer (2002) ที่อธิบายว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การรับรู้ของบุคลากรต่อองค์การว่าจะได้รับ การสนับสนุนและไว้วางใจ มีการมอบหมายภาระความรับผิดชอบที่เป็นลายลักษณ์อักษรให้กับบุคลากรได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับแนวคิดของ Litwin & Stringer (1968) ที่กล่าวถึงบรรยากาศที่เน้นความสัมพันธ์ (Affiliative–oriented Climate) ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการรวมกลุ่ม

และมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจริงใจ นอกจากนี้ พบว่า บรรยากาศองค์การโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ฉวีวรรณ เอี่ยมพญา (2559) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ที่พบว่า บรรยากาศองค์การสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การ ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม ย่อมส่งผลให้บรรยากาศในองค์การเกิดความไว้วางใจ มีความรับผิดชอบร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริวรรณ ไหลพิริยกุล (2556) ที่กล่าวว่า บรรยากาศองค์การมีอิทธิพล ต่อการบริหารของผู้นำหรือผู้บริหารและการปฏิบัติงานของบุคลากร ในองค์การ และสอดคล้อง กับ Litwin & Stringer (1968) ที่ระบุว่า บรรยากาศองค์การเป็นตัวแปรสำคัญที่เป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์การ เช่น แบบของความเป็นผู้นำกับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jaafari & Soleimani (2012) ที่พบว่า บรรยากาศองค์การในโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในทางบวก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรี ฟุ้งกลิ่น (2559) ได้ศึกษาเรื่อง บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่พบว่า บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์กับคุณภาพบริการของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการพัฒนางานอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังพบว่าทั้งสองตัวแปร มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดี และส่งผลต่อประสิทธิผลในการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษโดยรวม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นตามสถานการณ์ จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำด้านการปรับตัวและยืดหยุ่นตามสถานการณ์มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ยืดหยุ่นมากขึ้น โดยเฉพาะการปรับวิธีการและแนวทางการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทที่

เปลี่ยนแปลงของศูนย์การศึกษาพิเศษ ควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีอิสระในการตัดสินใจแก้ปัญหาหน้างานภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน 1.2 ด้านการให้รางวัลจากผลการวิจัยเรื่องบรรยากาศองค์การ พบว่าด้านการให้รางวัลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติให้มีความชัดเจนและหลากหลายมากขึ้น นอกเหนือจากการพิจารณาความดีความชอบตามปกติ ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับรางวัล หรือคำยกย่องชื่นชมตามความสามารถและผลงานที่สร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลดีต่อบรรยากาศโดยรวมขององค์การ 1.3 ด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จากผลการวิจัย พบว่าด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารควรรักษาจุดเด่นนี้ไว้ โดยสนับสนุนให้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share) นวัตกรรม หรือกระบวนการทำงานใหม่ ๆ ที่ครูได้คิดค้นขึ้น เพื่อขยายผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ไปสู่บุคลากรอื่นในศูนย์การศึกษาพิเศษ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในศูนย์การศึกษาพิเศษ เช่น วัฒนธรรมองค์การ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หรือสมรรถนะของครูผู้สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในหลายมิติ 2.2 ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัญหาและแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และบรรยากาศองค์การที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของศูนย์การศึกษาพิเศษ 2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และบรรยากาศองค์การระหว่างศูนย์การศึกษาพิเศษในเขตพื้นที่หรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบและหาแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารจัดการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จิตรี ฟุ้งกลิ่น. (2559). บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 13(25), 10–20.

ฉวีวรรณ เอี่ยมพญา. (2559). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธานินทร์ เอื้ออภิธร. (2561). มนุษย์จะสร้างทักษะการเรียนรู้ใหม่เพื่อรับมือความเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างไร. The Standard.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). ฉบับปรับปรุงใหม่. สุวีริยาสาส์น.

เพ็ญนภา ศรีภูธร. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2563). แนวคิดทฤษฎีและประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8) กรุงเทพมหานคร: ทิพยวิสุทธิ.

วินา สุทธิโพธิ์.(2561). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 . ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศิริวรรณ ไหลพิริยกุล. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุรศักดิ์ เล็กวงษ์.(2563). บทบาทภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี.ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระ ครุศาสตร มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

Gibson, J. L. (2000). *Organizational behavior* (7th ed.). Irwin.

Harris, A. (2009). Creative leadership. Journal of Management in Education, 23(1), 9–11.

Jaafari, P., & Soleimani, N. (2012). The relationship among organizational climate, organizational learning, and teachers' self-efficacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences, *47*, 2212–2218.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, *30*(3), 607–610.

Litwin, G. W., & Stringer, R. A. (1968). Motivation and organizational climate. Harvard University Press.

Stringer, R. A. (2002). Leadership and organizational climate: The cloud chamber effect. Prentice Hall.

Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership: A challenge of our times. School Leadership & Management, *29*(1), 63–67.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). Educational administration: Theory, research, and practice (7th ed.). McGraw-Hill.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ต่อความสามารถการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE EFFECTS OF THE PICTURE WORD INDUCTIVE MODEL (PWIM) INTEGRATED WITH PHONICS INSTRUCTION (PHONICS) ON READING AND SPELLING ABILITIES OF GRADE 3 STUDENTS.

จุฑามาศ เหระวัน[1] และ สุทธิดา จันทร์ดวง[2]
Juthamart Herawan[1] and Sutthida Chanduang[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Udon Thani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Juthamart.1308@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) 2) เปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำก่อนและหลังเรียน และ 4) เปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนาตูม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 8 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน 2) แบบประเมินความสามารถการอ่านสะกดคำ 3)แบบประเมินความสามารถการเขียนสะกดคำ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ t-test for Dependent Samples และ t-test for One Sample

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความสามารถการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความสามารถการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) นักเรียนมีความสามารถการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

* Received 3 February 2026; Revised 16 February 2026; Accepted 1 April 2026

ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการระหว่างการใช้ภาพเป็นฐานและการฝึกออกเสียงอย่างเป็นระบบช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการสอน PWIM, วิธีการสอนโฟนิกส์, การอ่านสะกดคำ, การเขียนสะกดคำ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) compare the reading spelling ability of Grade 3 students before and after learning management using the Picture Word Inductive Model (PWIM) supplemented with Phonics instruction; 2) compare the post-learning reading spelling ability with the 70 percent criterion; 3) compare the writing spelling ability before and after learning; and 4) compare the post-learning writing spelling ability with the 70 percent criterion. The sample group consisted of 8 Grade 3 students at Bannatoom School during the second semester of the academic year 2025, obtained by cluster random sampling. The research instruments included: 1) 8 lesson plans, 2) a reading spelling ability assessment, and 3) a writing spelling ability assessment. Data analysis was conducted using mean, standard deviation, percentage, t-test for Dependent Samples, and One-Sample t-test.

The research results revealed that: 1) the students' reading spelling ability after learning was significantly higher than before learning at the .05 level; 2) the students' reading spelling ability after learning was significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level; 3) the students' writing spelling ability after learning was significantly higher than before learning at the .05 level; and 4) the students' writing spelling ability after learning was significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level. These findings indicate that the learning process integrating image-based learning and systematic phonics practice effectively develops learners' language skills.

Keywords: PWIM, Phonics Instruction, Reading Abilities, Spelling Abilities.

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการแสวงหาความรู้และการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการวางรากฐานทางสติปัญญา หลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2561) จึงกำหนดให้ภาษาไทยเป็นสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างถูกต้องทั้ง 4 ทักษะ โดยเฉพาะทักษะการอ่านและการเขียนสะกดคำ ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการไขความรู้สู่รายวิชาอื่น ๆ การที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จทางการศึกษาได้นั้นจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านเขียนที่แม่นยำในหลักเกณฑ์ทางภาษา เพื่อให้สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) หากขาดพื้นฐานที่มั่นคงในช่วงวัยนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องต่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะมีนโยบายมุ่งเน้นคุณภาพการอ่านออกเขียนได้แต่สภาวการณ์ปัจจุบันพบว่าทักษะภาษาไทยของเยาวชนยังอยู่ในเกณฑ์ที่น่าเป็นห่วง จากรายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านภาษาไทยลดลงจากปีก่อนหน้าร้อยละ 1.04 และยังมีนักเรียนกว่าร้อยละ 7 ที่ประสบปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545) ที่ระบุว่าความบกพร่องในการเขียนสะกดคำส่งผลให้การสื่อความหมายผิดพลาดและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทักษะด้านอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าปัญหานี้เป็นปัญหาระดับชาติที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วยกระบวนการที่เหมาะสมอย่างเร่งด่วน

สภาพปัญหาดังกล่าวยังปรากฏชัดเจนในระดับพื้นที่ จากการคัดกรองการอ่านการเขียนปีการศึกษา 2567 ของกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายบ้านก้องนาแค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 9 โรงเรียน พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินด้านการอ่านคำอยู่ในระดับพอใช้และปรับปรุงสูงถึงร้อยละ 16.09 และที่น่ากังวลยิ่งกว่าคือผลการประเมินด้านการเขียนคำ ซึ่งมีนักเรียนอยู่ในกลุ่มที่ต้องปรับปรุงสูงถึงร้อยละ 25.29 ตัวเลขทางสถิตินี้ชี้ให้เห็นวิกฤตทางการเรียนรู้ที่หากไม่ได้รับการแก้ไขด้วยนวัตกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลกระทบเชิงลบต่อรากฐานการศึกษาและการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในระยะยาว

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการรูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) ของ Calhoun (1999) ซึ่งมีจุดเด่นในการใช้ภาพเป็นสื่อประจักษ์กระตุ้นการคิดแบบอุปนัยและการสร้างคลังคำ ร่วมกับวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ (Phonics) ที่เน้นทักษะการแยกแยะเสียงและเชื่อมโยงรูปอักษร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาสะกดคำผิด การผสานจุดแข็งของการเรียนรู้ผ่านการมองเห็น (Visual) จาก PWIM และการรับรู้เสียง (Auditory) จาก Phonics ถือเป็นนวัตกรรมที่คาดว่าจะช่วยยกระดับความสามารถในการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ได้อย่างมีนัยสำคัญ และจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) หลังเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) หลังเรียนกับเกณฑ์ ร้อยละ 70

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านสะกดคำโดยรูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) มีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนอ่านสะกดคำโดยรูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) มีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนสะกดคำโดยรูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนเขียนสะกดคำโดยรูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) มีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One Group Pretest Posttest Design) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายบ้านก้องนาแค สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 9 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 102 คน (ระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center) ปีการศึกษา 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านนาตูม จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม (Sampling Unit) เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนชั้นละ 1 ห้องเรียน จึงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบยกชั้นเรียนเพื่อให้สะท้อนบริบทจริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) จำนวน 8 แผน รวมเวลา 16 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องมาตราตัวสะกดตรงมาตรา ได้แก่ แผนที่ 1 มาตรากง แผนที่ 2 มาตรากม แผนที่ 3 มาตราเกย แผนที่ 4 มาตราเกอว และมาตราตัวสะกดไม่ตรงตามมาตรา ได้แก่ แผนที่ 5 มาตรากก แผนที่ 6 มาตรากบ แผนที่ 7 มาตรากด และแผนที่ 8 มาตรากน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37-4.67) และได้ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2.2 แบบประเมินความสามารถด้านการอ่านสะกดคำ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 อ่านสะกดคำ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.38 – 0.88 ค่าอำนาจจำแนก 0.25 – 1.00 ตอนที่ 2 อ่านประโยค มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.38 – 0.69 ค่าอำนาจจำแนก 0.25 – 0.75 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.97

2.3 แบบประเมินความสามารถด้านการเขียนสะกดคำ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เขียนตามคำบอก ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.50 – 0.88 และค่าอำนาจจำแนก 0.25 – 0.75 ตอนที่ 2 แต่งประโยค ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.44 – 0.75 ค่าอำนาจจำแนก 0.38 – 0.75 และค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

3.1 ก่อนการทดลองผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบประเมินความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำ

3.2 ผู้วิจัยสร้างข้อตกลง ชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ

3.3 ดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสอน Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 8 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมเวลา 16 ชั่วโมง ที่สอนโดยผู้วิจัยผู้เดียว เริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

3.4 เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้ว จึงให้นักเรียนทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบประเมินความสามารถชุดเดียวกันกับการทดสอบก่อนเรียน

3.5 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบประเมินความสามารถด้านการอ่านและเขียนสะกดคำก่อนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล (Normality Test) ด้วยสถิติ Shapiro-Wilk Test เพื่อยืนยันข้อตกลงเบื้องต้น สถิติพื้นฐานที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test for Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน และใช้สถิติ t-test for One Sample เพื่อเปรียบเทียบคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 รวมถึงมีการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ของนวัตกรรมด้วยสูตร Cohen’s d

ตารางที่ 1 ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติ (Normality Test) ของคะแนนผลต่างก่อนเรียนและหลังเรียน

	Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.
ผลต่างคะแนนอ่านสะกดคำ	.965	8	.857
ผลต่างคะแนนเขียนสะกดคำ	.930	8	.512

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนผลต่างก่อนเรียนและหลังเรียนทั้งด้านการอ่านสะกดคำและด้านการเขียนสะกดคำ มีค่าความน่าจะเป็น (Sig.) เท่ากับ .857 และ .512 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ (.05) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ จึงเป็นข้อมูลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ที่มีต่อความสามารถการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านสะกดคำหลังเรียน ($\overline{X}$ = 28.13, S.D. = 2.47) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 21.13, S.D. = 2.70) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 15.12, p < .05) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.33

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสะกดคำระหว่างก่อนและหลังเรียน

	Paired Differences							
				95% Confidence Interval of the Difference				
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pretest	21.1250	2.69590	.95314	5.90539	8.09461	15.122	7	.000
Posttest	28.1250	2.47487	.87500					

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบ PWIM เสริมด้วย Phonics ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านสะกดคำเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิผลของนวัตกรรมในการแก้ปัญหาการอ่านสะกดคำของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านสะกดคำ หลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านสะกดคำหลังเรียนเท่ากับ 28.13 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 93.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 8.14, p < .05) โดยนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านสะกดคำระหว่างหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Posttest	8	28.1250	2.47487	.87500

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน พบว่า ผลความสามารถด้านการอ่านสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ บ่งชี้ว่าผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ตั้งไว้ในระดับดีมาก

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสะกดคำระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียน ($\overline{X}$ = 28.38, S.D. = 1.41) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 21.00, S.D. = 1.77) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 13.85, p < .05) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนสะกดคำเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.58

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสะกดคำระหว่างก่อนและหลังเรียน

	Paired Differences							
				95% Confidence Interval of the Difference				
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
Pretest	21.0000	1.77281	.62678	6.11600	8.63400	13.852	7	.000
Posttest	28.3750	1.40789	.49776					

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นพัฒนาการด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการเชื่อมโยงภาพสู่การเขียนช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำและเขียนสะกดคำได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น

4. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนสะกดคำหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียนเท่ากับ 28.38 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 94.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 14.82, p < .05) โดยนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการเขียนสะกดคำระหว่างก่อนและหลังเรียน

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std.Error Mean
Posttest	8	28.3750	1.40789	.49776

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้เรียนมีความสามารถด้านการเขียนสะกดคำหลังเรียนอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 28.38 คิดเป็นร้อยละ 94.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 70 เป็นการยืนยันถึงความสำเร็จของการใช้นวัตกรรมในการพัฒนาทักษะการเขียนให้ผ่านเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ด้วยสูตร Cohen's d พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีขนาดอิทธิพลต่อความสามารถด้านการเขียนสะกดคำในระดับสูงมาก (d = 4.61) และด้านการอ่านสะกดคำในระดับสูงมาก (d = 2.71) เช่นกัน ซึ่งยืนยันถึงประสิทธิผลของนวัตกรรมที่มีต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน

ตารางที่ 6 ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ของการจัดการเรียนรู้ต่อความสามารถด้านการอ่านสะกดคำและการเขียนสะกดคำ

ความสามารถ	คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน	คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	ผลต่างคะแนนเฉลี่ย	ค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d)	ระดับขนาดอิทธิพล
การอ่านสะกดคำ	21.13	28.13	7.00	2.71	สูงมาก
การเขียนสะกดคำ	21.00	28.38	7.38	4.61	สูงมาก
เฉลี่ยรวม	**21.07**	**28.26**	**7.19**	**3.66**	สูงมาก

จากผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมชัดเจน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของความผันแปรและค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ตามสูตรของ Cohen พบว่า การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ส่งผลต่อทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำในระดับที่สูงมาก

ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มจากการเชื่อมโยงภาพสู่คำ (PWIM) และการถอดรหัสเสียง (Phonics) เป็นกระบวนการที่ช่วย "จัดระบบความคิด" ของผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดสิ่งที่จำและเข้าใจออกมาเป็น "การเขียน" ได้อย่างแม่นยำ ซึ่งเป็นการยืนยันสมรรถนะของผู้เรียนที่เกิดจากความเข้าใจในกฎเกณฑ์ทางภาษา มากกว่าการท่องจำเพียงอย่างเดียว การที่คะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ในนักเรียนทุกคน ยังชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลของนวัตกรรมที่สามารถยกระดับความสามารถของผู้เรียนทั้งชั้นเรียนได้อย่างทั่วถึง

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ต่อความสามารถการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. ความสามารถด้านการอ่านสะกดคำ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งการเปรียบเทียบก่อน-หลังเรียน และเทียบกับเกณฑ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผสานจุดเด่นของรูปแบบ PWIM ที่ใช้ "ภาพ" เป็นสื่อกลางในการดึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเชื่อมโยงกับคำศัพท์ใหม่ทำให้การอ่านมีความหมาย เมื่อเสริมด้วยวิธีการสอนแบบ "โฟนิกส์" (Phonics) ที่เน้นระบบเสียงและการแจกลูกสะกดคำ ช่วยให้นักเรียนมีเครื่องมือในการถอดรหัสคำที่ไม่คุ้นเคยได้อย่างแม่นยำ ลดการอ่านแบบท่องจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ศรีธรรมมา (2562) ที่พบว่าการใช้ PWIM ช่วยให้นักเรียนมีความคงทนในการจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น และสอดคล้องกับ รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี (2561) และรัชฎากาญจน์ ใยดี (2566) ที่พบว่าการฝึกทักษะโฟนิกส์ส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องแม่นยำในการสะกดคำและลดปัญหาการอ่านไม่ออก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสนับสนุน ทฤษฎีรหัสคู่ (Dual Coding Theory) ของ Paivio (1986) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ผ่านสองช่องทาง คือ ภาพ (จาก PWIM) และภาษา/เสียง (จาก Phonics) ช่วยให้บันทึกข้อมูลลงในความทรงจำได้คงทนยิ่งขึ้น

2. ความสามารถด้านการเขียนสะกดคำ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนสะกดคำสูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งมีขนาดอิทธิพล (Effect Size) อยู่ในระดับสูงมาก (d = 4.61) ผลสำเร็จนี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้แบบอุปนัย (Inductive Thinking) ในขั้นตอนของ PWIM ที่ให้นักเรียนสังเกตและจัดกลุ่มคำตามมาตราตัวสะกดด้วยตนเองผ่านการใช้สีและภาพ ทำให้เกิดความจำระยะยาว และนำไปสู่การเขียนที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิลันธนา ศุภดล และคณะ (2557) และ สุรีพรรณ ฉันวิจิตร (2557) ที่พบว่า PWIM ช่วยให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ได้ถูกต้องและผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับสูง อีกทั้งการเสริมด้วยโฟนิกส์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือตรวจสอบความถูกต้องขณะเขียน ช่วยลดความผิดพลาด สอดคล้องกับ กนกวรรณ ศรีงาม (2565) และแนวคิดของ จินตนา ใบกาซูยี (2563) ที่กล่าวว่าการสอนเขียนที่สำเร็จต้องเริ่มจากการสร้างความหมายควบคู่กับทักษะการถอดรหัส นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับ ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ของ Piaget และ Vygotsky ที่ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและภาพสื่อความหมาย

นอกจากนี้ ขนาดอิทธิพลที่สูงมากในการวิจัยนี้ ส่วนหนึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากขนาดชั้นเรียนที่เล็ก (Small Class Size) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Glass & Smith (1979) ที่พบว่าขนาดชั้นเรียนที่เล็กส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากครูสามารถดูแลและให้ข้อมูลป้อนกลับรายบุคคลได้อย่างทั่วถึง

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการสอนที่เรียกว่า "PWIM-P Model" ซึ่งเป็นการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ "เห็นภาพ-ทราบเสียง-เรียงกฎ-จดความหมาย" โดยมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพแสดงกระบวนการเรียนรู้แบบ "เห็นภาพ-ทราบเสียง-เรียงกฎ-จดความหมาย"

1. Picture & Word (บริบทภาพสู่คำศัพท์) เริ่มต้นจากการใช้ "ภาพ" ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นของผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจและดึงคำศัพท์จากประสบการณ์เดิม

2. Inductive Phonics (การวิเคราะห์เสียงแบบอุปนัย) เป็นจุดเน้นสำคัญที่เพิ่มเข้ามา คือการนำคำศัพท์จากภาพมาฝึก "แยกส่วนประกอบของคำ" (พยัญชนะ สระ ตัวสะกด) ตามหลักโฟนิกส์ ทั้งแบบวิเคราะห์ (Analytic) และสังเคราะห์ (Synthetic) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจโครงสร้างเสียงอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่แค่จำรูปคำ

3. Rule Categorization (การสังเคราะห์กฎเกณฑ์) นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองโดยการ "จัดกลุ่มคำ" ตามมาตราตัวสะกดผ่านการใช้สัญลักษณ์สี ทำให้เกิดความเข้าใจหลักภาษาที่คงทน

4. Meaningful Writing (การประยุกต์ใช้เพื่อสื่อความหมาย) ขั้นสุดท้ายคือการนำคำและหลักการที่เรียนรู้ไปสู่การ "แต่งประโยคและเรื่องราว" ซึ่งเป็นการยืนยันความเข้าใจและพัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสารอย่างสมบูรณ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ Picture Word Inductive Model (PWIM) เสริมด้วยวิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics) สามารถพัฒนาความสามารถการอ่านและเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง โดยพบว่านักเรียนมีความสามารถทั้งด้านการอ่านและเขียนสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งรูปแบบการสอนนี้ยังมีขนาดอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในระดับสูงมาก ข้อเสนอแนะจากการวิจัย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ควรเลือกรูปภาพที่สอดคล้องกับบริบทและประสบการณ์เดิมของนักเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจและเชื่อมโยงสู่คำศัพท์ได้ง่าย 1.2 ควรให้ความสำคัญกับขั้นตอนการแยกส่วนประกอบของคำ (Phonics) และควรใช้เทคนิคการใช้สีเพื่อช่วยแยกแยะมาตราตัวสะกดให้จดจำได้แม่นยำขึ้น 1.3 ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนนำคำศัพท์มาแต่งประโยคและนำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจและตรวจสอบความถูกต้อง 1.4 ครูควรยืดหยุ่นเวลาและปรับกิจกรรมให้เหมาะกับพื้นฐานผู้เรียนหากพบนักเรียนเรียนรู้ช้าควรจัดกิจกรรมซ่อมเสริมรายบุคคล **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่นเพิ่มเติม เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์จากการแต่งเรื่อง เป็นต้น 2.2 ควรวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ระหว่างกลุ่มที่ใช้ PWIM เสริมโฟนิกส์ กับกลุ่มที่ใช้ PWIM เพียงอย่างเดียว หรือเทียบกับวิธีการสอนแบบปกติ เพื่อเห็นผลของนวัตกรรมชัดเจนขึ้น 2.3 ควรทดลองนำรูปแบบการสอนนี้ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น โดยเฉพาะวิชาภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เพื่อดูประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษาที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ศรีงาม. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนสะกดคำโดยใช้วิธีสอนแบบโฟนิกส์ (Phonics) ร่วมกับเกมการศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จินตนา ใบกาซูยี. (2563). เทคนิคการสอนอ่านเขียนสำหรับเด็กยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สถาบันวิชาการสานสัมพันธ์.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). การสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ปิลันธนา ศุภดล และคณะ (2557) . ผลการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้ Picture Word Inductive Model ที่มีผลต่อการอ่าน การเขียน และการแต่งประโยคของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการศึกษาชั้นเรียน. ใน รายงานผลการวิจัยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายประถมศึกษา (ศึกษาศาสตร์).

รัชฎากาญจน์ ใยดี. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รุ่งอรุณ โรจน์รัตนาดำรง ไชยศรี. (2561). การศึกษาปัญหาการเรียนอ่านเขียนของนักเรียนไทยและนักเรียนต่างด้าวและการแก้ปัญหาด้วยแบบเรียนที่พัฒนาตามแนววิธีการสอนแบบโฟนิกส์. ใน รายงานวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567. สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง 2560). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุพัตรา ศรีธรรมมา. (2562). การพัฒนาความสามารถในการอ่านและการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้แบบ PWIM ร่วมกับแผนผังความคิด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรีพรรณ ฉันวิจิตร. (2557). การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ โดยใช้วิธีการสอนแบบ 6 PWIM (Picture Word Inductive model). เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2568. จาก http://www.t3samakkee.ac.th/newsdetail__12553.

Calhoun, E. F. (1999). Teaching beginning reading and writing with the picture word inductive model. Association for Supervision and Curriculum Development.

Glass, G. V., & Smith, M. L. (1979). Meta-analysis of research on the relationship of class size and achievement. Educational Evaluation and Policy Analysis, *1*(1), 2–16.

Paivio, A. (1986). Mental representations: A dual coding approach. Oxford University Press.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN WESTERN MUSIC HISTORY USING STONE INSCRIPTION-BASED INNOVATIVE MEDIA FOR GRADE 10 STUDENTS AT PHU WIANG WITTAYAKHOM SCHOOL

อนุวัฒน์ บุตรทองทิม[1] และ ศักดิ์กาลัญญู กาพล[2]
Anuwat Bootthongtim[1] and Sakkaranyu Kaphon[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
[1-2]Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Anuwat.boo@lru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม จำนวน 29 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากลที่พัฒนาขึ้น มีลักษณะเป็นสื่อประดิษฐ์จำลองรูปแบบแท่งศิลาโบราณเพื่อเปลี่ยนเนื้อหาประวัติศาสตร์ดนตรีที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้จริง ภายในประกอบด้วยสรุปเนื้อหาวิวัฒนาการดนตรีตะวันตกแต่ละยุคสมัยพร้อมภาพประกอบ เพื่อเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูลมัลติมีเดีย

ผลการวิจัยพบว่า สื่อนวัตกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพ 86.72/84.48 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 8.83 (S.D. = 3.85) และหลังเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 16.90 (S.D. = 1.68) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. =

* Received 14 January 2026; Revised 17 February 2026; Accepted 1 April 2026

0.41) พบว่า ด้านประโยชน์และทัศนคติที่มีต่อการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 4.47) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม ($\bar{x}$= 4.39) และ ด้านคุณภาพของสื่อนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.37) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ประวัติศาสตร์ดนตรีสากล, สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

Abstract

This research aimed to: 1) to develop stone inscription-based innovative media for Western music history; 2) to compare students' learning achievement before and after learning with the stone inscription-based innovative media ; and 3) to study students' satisfaction towards learning with the stone inscription-based innovative media. The sample consisted of 29 Grade 10/7 students at Phu Wiang Wittayakhom School, obtained through purposive sampling. The research instruments included: 1) lesson plans; 2) learning achievement tests ; and 3) a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and t-test for dependent samples. The developed innovative media was designed as a simulated ancient stone inscription to transform abstract music history content into a tangible, concrete form, containing summarized Western musical evolution across various eras with illustrations to connect with multimedia databases.

The research findings were as follows: The developed innovative media achieved an efficiency of 86.72/84.48, which exceeded the specified 80/80 criteria. The pre-test mean score was 8.83 (S.D. = 3.85), while the post-test mean score was 16.90 (S.D. = 1.68). The learning achievement after using the media was significantly higher than before at the .05 level. Regarding students' satisfaction, all three aspects were at a high level ($\bar{x}$) = 4.41, S.D. = 0.41). The benefits and attitudes toward learning aspect had the highest mean score ($\bar{x}$) = 4.47), followed by content and activity organization ($\bar{x}$) = 4.39), and the quality of the innovative media ($\bar{x}$) = 4.37), respectively.

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งในส่วนของความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยยึดตามหลักสูตรแกนกลาง

การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง) ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ วิชาดนตรีนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสุนทรียภาพและความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก จึงไม่ใช่เพียงการจดจำช่วงเวลา แต่คือการทำความเข้าใจรากฐานทางวัฒนธรรม วิวัฒนาการ และบริบททางสังคมที่หล่อหลอมรูปแบบดนตรีให้มีความหลากหลายในปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเข้าใจความเป็นมนุษย์ผ่านภาษาดนตรี

แม้ว่าวิชาประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตกจะมีความสำคัญ แต่จากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาพบว่า เนื้อหามีปริมาณมากและมีความซับซ้อนของรูปแบบดนตรีในแต่ละยุคสมัยที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ปัญหาหลักคือเนื้อหาเหล่านี้มักเป็นนามธรรมและไกลตัวผู้เรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมาย (สมศักดิ์ ใจดี, 2560) ที่ระบุว่าปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการเรียนประวัติศาสตร์ดนตรีคือ นักเรียนมักรู้สึกเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้น เนื่องจากไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลทางประวัติศาสตร์เข้ากับประสบการณ์หรือวิถีชีวิตของตนเองได้ นอกจากนี้ การขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัยและเป็นรูปธรรมยังเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ช่องว่างระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและความเข้าใจของผู้เรียนขยายกว้างขึ้น

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เผชิญกับความยากลำบากในการจำแนกยุคสมัยและวิวัฒนาการของดนตรีสากล เนื่องจากวิธีการสอนแบบบรรยาย ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจได้เพียงพอ นักเรียนขาดโอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหา ส่งผลให้เกิดความทัศนคติเชิงลบต่อวิชาประวัติศาสตร์ว่าเป็นเรื่องของการท่องจำเพียงอย่างเดียว สภาพแวดล้อมทางการเรียนขาดแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขด้วยนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางดนตรีในระดับที่สูงขึ้นต่อไป สภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ในรายวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่พบว่าผู้เรียนยังมีความต้องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการปฏิบัติ แต่ว่าผู้สอนยังขาดเทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงกิจกรรมไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจเรียน ขาดแรงจูงใจ และขาดทักษะทางดนตรีที่จำเป็น (มนัสพงศ์ ภูบาลชื่น, 2557)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก ซึ่งเป็นสื่อการสอนที่จำลองลักษณะของวัตถุโบราณมาเป็นแหล่งข้อมูล เพื่อสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนสวมบทบาทเป็นนักประวัติศาสตร์ดนตรี ได้สัมผัส สำรวจ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ (Active Learning) และทฤษฎีการสร้างองค์

ความรู้ด้วยตนเอง (ทิศนา แขมมณี, 2557) การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งคาดว่าจะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทางสุนทรียภาพของนักเรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม เพื่อให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ในลักษณะการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งหมด 417 คน (งานสถิตินักเรียน โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม, 2568)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 29 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกตำนานดนตรีตะวันตก รายวิชาดนตรีสากล เรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล จำนวน 1 แผน 4 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียน รายวิชาดนตรีสากล เรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รูปแบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจทางการเรียนรู้ รายวิชาดนตรีสากล เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากลเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 การสร้างและพัฒนาสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล ผู้วิจัยดำเนินการพัฒนานวัตกรรมสื่อการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทฤษฎีประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตกในแต่ละยุคสมัย เพื่อสังเคราะห์สาระสำคัญสำหรับจัดทำเป็นองค์ความรู้พื้นฐานที่จะบรรจุลงในสื่อ จากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนการออกแบบเชิงโครงสร้างและกำหนดรูปแบบทางกายภาพ โดยคัดเลือกวัสดุที่มีความคงทนและคำนึงถึงความงดงามเชิงทัศนศิลป์เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ภายในสื่อประกอบด้วยเนื้อหาโดยสังเขป ภาพประกอบประกอบคำอธิบาย และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงไปสู่ฐานข้อมูลสื่อมัลติมีเดีย เมื่อดำเนินการผลิตสื่อต้นแบบเสร็จสิ้น ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องของรูปแบบ และความเหมาะสมของสื่อนวัตกรรม ก่อนจะนำผลการประเมินและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สื่อการเรียนรู้มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้สูงสุด

3.2 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระวิชาดนตรีสากล ร่วมกับการศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน จำนวน 1 แผน 4 ชั่วโมง จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องเชิงเนื้อหา จุดประสงค์ และกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน รูปแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวนชุดละ 20 ข้อ โดยวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมที่คาดหวังในรายวิชาดนตรีสากล นำแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) เมื่อปรับปรุงตามข้อเสนอแนะแล้ว ผู้วิจัยจึงนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับด้วยสูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพและมีความเป็นมาตรฐานก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.4 การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมแบบมีโครงสร้าง โดยศึกษาขอบข่ายและแนวทางการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายและขั้นตอนการสังเกตให้ชัดเจน จากนั้นนำเครื่องมือที่

สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านรูปแบบ เนื้อหา และความถูกต้องของการใช้ภาษาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ประสานงานและทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหน่วยงานต้นสังกัดถึงผู้อำนวยการโรงเรียนภูเวียงวิทยาคม เพื่อขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7

4.2 การปฐมนิเทศและทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ผ่านสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล พร้อมดำเนินการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อวัดพื้นฐานความรู้

4.3 การดำเนินการจัดการเรียนรู้และเก็บข้อมูลระหว่างเรียน ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากลเป็นฐาน ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้จำนวน 2 ชั่วโมง พร้อมทั้งดำเนินการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประสิทธิภาพกระบวนการ

4.4 การเก็บข้อมูลหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ชุดเดิม เพื่อนำผลคะแนนมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพ และประเมินพัฒนาการระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

4.5 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการทดสอบและการสังเกตพฤติกรรมเพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังนี้

5.1 วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนวิเคราะห์ โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

5.3 วิเคราะห์ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อสรุปผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนานวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยจำลองลักษณะเป็นแท่งศิลาโบราณเพื่อเปลี่ยนเนื้อหาประวัติศาสตร์จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่สัมผัสได้จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและได้สืบค้นข้อมูลประวัติศาสตร์ดนตรีด้วยตนเอง ภายในสื่อ

ประกอบด้วยสรุปเนื้อหาวิวัฒนาการดนตรีตะวันตกตามยุคสมัยพร้อมภาพประกอบที่ชัดเจน อีกทั้งยังบูรณาการเทคโนโลยีคิวอาร์โค้ด (QR Code) เพื่อเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูลมัลติมีเดีย การออกแบบนี้มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองผ่านการสำรวจ ช่วยลดความซับซ้อนในการท่องจำทฤษฎีและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ภาพที่ 1 สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

N	ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)			ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)			ประสิทธิภาพ E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	E_1	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	E_2	
29	20	503	86.72	20	490	84.48	86.72/84.48

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.72/84.48 เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ พบว่าสื่อนวัตกรรมนี้มีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จึงถือว่าเป็นสื่อที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ โดยสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ โดยสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	29	8.83	3.85	28	12.56	.000
หลังเรียน	29	16.90	1.68			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก ก่อนเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 8.83 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.85 และหลังเรียน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 16.90 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.68 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสถิติทดสอบ t เท่ากับ 12.56 และค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ต่อสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ต่อสื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.39	0.42	มาก
ด้านคุณภาพและลักษณะของสื่อนวัตกรรม	4.37	0.43	มาก
ด้านประโยชน์และทัศนคติที่มีต่อการเรียน	4.47	0.44	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.41**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากล พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์และทัศนคติที่มีต่อการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 4.47) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม ($\bar{x}$= 4.39) และ ด้านคุณภาพของสื่อนวัตกรรม ($\bar{x}$ = 4.37) ตามลำดับ สรุปได้ว่าสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกที่พัฒนาขึ้น ช่วยส่งเสริมเจตคติที่ดีและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจให้กับผู้เรียนได้

ภาพที่ 2 การใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากล โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.72/84.48 เมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ พบว่าสื่อนวัตกรรมนี้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้วิจัยได้ออกแบบนวัตกรรมโดยเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรมผ่านลักษณะทางกายภาพที่แปลกใหม่ ซึ่งช่วยกระตุ้นความสนใจและลดอุปสรรคในการเรียนรู้เนื้อหาประวัติศาสตร์ที่มีปริมาณมาก อีกทั้งมีการบูรณาการเทคโนโลยีที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงสื่อมัลติมีเดียได้อย่างรวดเร็ว ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยนันท์ วันอินทร์ (2566) ที่พบว่าการใช้สื่อการสอนที่เฉพาะเจาะจงและมีรูปแบบที่น่าสนใจสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีให้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ถลัชนันท์ ฉิมมา และธันยาภรณ์ โพธิกาวิน (2565) ที่ระบุว่าการใช้สื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาของดนตรีสากลได้ดียิ่งขึ้น

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึก คะแนนก่อนเรียน นักเรียนมีเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 8.83 และคะแนนหลังเรียน นักเรียนมีเฉลี่ย $\bar{x}$ เท่ากับ 16.90 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่เป็นรูปธรรมแทนการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียว ช่วยลดความซับซ้อนในการจดจำข้อมูลเชิงทฤษฎีและยกระดับความเข้าใจในเนื้อหาได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติน พรหมมา (2566) พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนวิชาดนตรีสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวิทย์ สายนาโก

(2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อที่เหมาะสมช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

ด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.41) ทั้งนี้เป็นเพราะสื่อนวัตกรรมมีรูปลักษณ์ที่โดดเด่นและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ดนตรีสากล กิจกรรมการสืบค้นจากศิลาจารึกจำลองช่วยลดความน่าเบื่อหน่ายและทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้ผ่านการสำรวจและเข้าถึงสื่อมัลติมีเดียด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2557) ที่กล่าวว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและมีสื่อที่กระตุ้นความสนใจ จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพอใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ยุทธนา ทรัพย์เจริญ (2560) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนวิชาดนตรีในระดับสูงเมื่อได้ใช้การจัดการเรียนรู้และสื่อการสอนที่มีความทันสมัยและเข้าถึงง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องประวัติศาสตร์ดนตรีสากลโดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกประวัติศาสตร์ดนตรีสากลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้เป็นเครื่องมือหลักเพื่อพัฒนาทักษะความรู้และความเข้าใจในเนื้อหาประวัติศาสตร์ดนตรี ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อนวัตกรรมศิลาจารึกเป็นฐาน ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านความพึงพอใจ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยสื่อนวัตกรรมศิลาจารึกในระดับมากที่สุด โดยให้ความสำคัญสูงสุดในด้านประโยชน์และทัศนคติที่มีต่อการเรียน รองลงมาคือด้านเนื้อหาและการจัดกิจกรรม และด้านคุณภาพของสื่อนวัตกรรมตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านวัตกรรมนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ในเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจและส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อรายวิชาดนตรีสากลให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การประยุกต์ใช้กับเนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์ ควรนำรูปแบบสื่อศิลาจารึกไปใช้กับวิชาอื่นที่เน้นการจำยุคสมัย เพื่อเปลี่ยนเนื้อหานามธรรมให้เห็นภาพชัดเจนขึ้น

1.2 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ควรใช้สื่อนี้กระตุ้นความสนใจในช่วงนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อลดความน่าเบื่อและสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาทฤษฎี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเปรียบเทียบสื่อ ควรวิจัยเปรียบเทียบสื่อศิลาจารึกกับสื่อรูปแบบอื่น เช่น สื่อดิจิทัล เพื่อยืนยันประสิทธิภาพในวงกว้าง

2.2 การศึกษาการคงอยู่ของความรู้ ควรทดสอบความคงทนในการจำของนักเรียนหลังจากใช้สื่อไปแล้ว 2 - 4 สัปดาห์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กฤติน พรหมมา. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีสากล เรื่อง บันไดเสียงเมเจอร์สเกลโดยใช้แบบฝึกทักษะการเรียนดนตรีประเภทคีย์บอร์ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดโสธรวราราม วรวิหาร. วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, 4(1), 45-54.

ชัยนันท์ วันอินทร์. (2566). การพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะทางดนตรี สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาดนตรีปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. วารสารดนตรีบ้านสมเด็จฯ, 5(2), 35-48.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถลัชนันท์ ฉิมมา และธันยาภรณ์ โพธิกาวิน. (2565). การสร้างสื่อการสอนดนตรีสากลเบื้องต้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารจันทรเกษมสาร, 28(1), 46-61.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนัสพงศ์ ภูบาลชื่น. (2557). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวคิดของโซลตาน โคดาย. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยุทธนา ทรัพย์เจริญ 2560 การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน วิชาดนตรีสากล เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัติทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

สมศักดิ์ ใจดี. (2560). ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ดนตรีในโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 40(3), 123-135.

สุกรี เจริญสุข. (2550). ประวัติศาสตร์ดนตรีตะวันตก. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรวิทย์ สายนาโก. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีโดยใช้วิธีการเรียนการสอนแบบใช้สื่อมัลติมีเดีย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เรื่องบทเพลงในชีวิตประจำวัน. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย*

GUIDELINES FOR DEVELOPING ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA IN NONG KHAI PROVINCE.

สุริยา พงษ์สุวรรณ[1] และ กฤตฎ์ ชมภูวิเศษ[2]
Suriya Phongsuwan[1] and Krits Chompuwiset[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1-2]Udon Thani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: 66120605143@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและพึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น จากกลุ่มตัวอย่างครูและบุคลากรทางการศึกษาปีการศึกษา 2567 จำนวน 254 โรงเรียน จำนวน 2,470 คน หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำผลจากระยะที่ 1 วิเคราะห์ตั้งคำถามสัมภาษณ์ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้เชี่ยวชาญ 9 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และระยะที่ 3 ประเมินแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ใช้การวิเคราะห์แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการเห็นอกเห็นใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเคารพ

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วยแนวทาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการเห็นอกเห็นใจ และด้านความเคารพ (ด้านละ 5 แนวทาง)

* Received October 28, 2025; Revised 17 February 2026; Accepted 1 April 2026

3. ผลการประเมินแนวทางของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the current states, desirable states, and priority needs. For develop and evaluate guidelines for enhancing ethical leadership of school administrators under the office of Primary Educational Service Area Offices in Nong Khai Province. A mixed-methods research design was employed, divided into 3 phases. Phase 1 focused on assessing the current states, desirable states, and priority needs using a sample of 2,470 teachers and educational personnel of 254 schools in 2024 academic year. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Priority Needs Index (PNI), with an instrument reliability coefficient of 0.97. Phase 2 involved the development of ethical leadership guidelines by synthesizing Phase 1 results to inform semi-structured interviews with 9 purposively selected experts. Finally, Phase 3 evaluated the developed guidelines through a 5-point Likert scale assessment conducted by a panel of 9 qualified experts.

The research results found that

1. The current state of ethical leadership of school administrators was found to be at a high level, while the desirable state was at the highest level. According to the Priority Needs Index (PNI), the dimensions were ranked from highest to lowest as follows: Empathy, Justice, Honesty, and Respect.

2. The guidelines for developing ethical leadership of school administrators consist of four core dimensions: Justice, Honesty, Empathy, and Respect (with 5 specific guidelines for each dimension).

3. The evaluation results the guidelines of school administrators, concerning their appropriateness, utility, and feasibility, indicated that overall performance was a high level.

Keywords: Development Guidelines, Ethical Leadership, School Administrators

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในมาตราที่ 81 รัฐจะต้องจัดการอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ซึ่งกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาไว้ในมาตรา 6 โดยเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) เป้าหมายที่ 1 คนไทยได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในทุกช่วงวัย มีสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ มีคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของโลก สามารถดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ผู้บริหารที่ดีจะต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในด้านการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการนำสถานศึกษาให้เป็นไปสู่จุดมุ่งหมาย ผู้บริหารต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีโดยใช้หลักจริยธรรมในการบริหารงาน มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของความมีเหตุผล มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความโปร่งใส โดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวม นำหลักธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ให้ความยุติธรรมเท่าเทียมเสมอภาคกับบุคลากรในสถานศึกษาก็จะทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข นำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ไม่เพียงแต่ทำให้บุคลากรมีความสุข แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของชุมชน (Public Trust) และการลดความเสี่ยงในการทุจริต (Brown & Trevino, 2006)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีนโยบายมุ่งส่งเสริมและยกระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้บริหารที่ดี จากผลการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ (Integrity and Transparency Assessment Online: ITA Online) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้คะแนน 96.33 ระดับผล AA เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2567 ลดลง -3.05 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้คะแนน 97.23 ระดับผล AA เปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2567 ลดลง -1.11 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ดังกล่าว มีตัวชี้วัดที่ต้องปรับปรุงโดยเร่งด่วน คือ 1) ตัวชี้วัดที่ 5 การแก้ไขปัญหาการทุจริต ผล

การประเมินทุกโรงเรียน ได้ร้อยละ 87 และ 3) ตัวชี้วัดที่ 10 การป้องกันการทุจริต ตัวชี้วัดย่อยที่ 10.1 การดำเนินการเพื่อป้องกันการทุจริตในประเด็นสินบน ผลการประเมินทุกโรงเรียน ได้ร้อยละ 85 และตัวชี้วัดย่อย ที่ 10.2 การส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใส ผลการประเมินทุกโรงเรียน ได้ร้อยละ 81 ซึ่งผลจากการประเมินในปี พ.ศ. 2567 โดยรวมลดลง

จากที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาและการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยนี้จะช่วยให้ผู้บริหารมีแนวทางที่ชัดเจนในการยกระดับตัวชี้วัดที่ 5 และ 10 ของการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

2. เพื่อพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

3. เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ในปีการศึกษา 2567 จาก 254 โรงเรียน จำนวน 2,470 คน(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตาราง เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie

& Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 335 คน โดยใช้การจำแนกตามขนาดของโรงเรียนจากกลุ่มประชากรของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาตามสัดส่วนที่คำนวณได้การสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ขนาดโรงเรียน

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มาจากการที่ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้ 1) ผู้บริหารการศึกษา 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม และ3) ศึกษานิเทศก์ 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้ 1) ผู้บริหารการศึกษา 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม และ 3) ศึกษานิเทศก์ 3 คน เป็นผู้มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญด้านคุณธรรมจริยธรรม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน นำข้อมูลที่ได้มาแจกแจงความถี่และการหาร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความต้องการจำเป็น (Priority Needs) ใช้ระดับสภาพที่เป็นอยู่เป็นฐานในการคำนวณค่าอัตราการพัฒนาเข้าสู่สภาพที่คาดหวังของกลุ่ม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) สูตร $\mathbf{PNI_{modified}} = (I-D)/D$ และนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผล

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

2.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในระยะที่ 1 โดยนำค่า $\mathbf{PNI_{modified}}$ ที่ได้มาตั้งเป็นคำถามสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) นำข้อมูลที่ได้ไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็น ตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิธีการศึกษา ขอบเขตการวิจัยวัตถุประสงค์และข้อค้นพบที่ได้นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางคำถามในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินและแสดงความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้แนวทางการประเมิน 3 ด้าน คือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

3.3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ หรือคิวอาร์โค้ตไปยังครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์

3.4 ผู้วิจัยเดินทางไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ด้วยตนเอง หรือสัมภาษณ์ทางออนไลน์ และถามคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) และดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ดังนำเสนอดังตาราง ที่ 1

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

	รายการ	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			(I – D)/D	ลำดับความต้องการจำเป็น
		$\overline{X}$	S. D.	แปลผล	$\overline{X}$	S. D.	แปลผล		
1.	ด้านความยุติธรรม	3.69	1.29	มาก	4.62	0.61	มากที่สุด	0.252	2
2.	ด้านความซื่อสัตย์	3.73	1.26	มาก	4.67	0.67	มากที่สุด	0.251	3
3.	ด้านการเห็นอกเห็นใจ	3.65	1.27	มาก	4.62	0.71	มากที่สุด	0.268	1
4.	ด้านความเคารพ	3.77	1.22	มาก	4.67	0.66	มากที่สุด	0.238	4
	รวม	**3.71**	**1.26**	**มาก**	**4.65**	**0.66**	**มากที่สุด**	**0.252**	**-**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.71, S.D. = 1.26) และเมื่อพิจารมาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านความเคารพอยู่ในระดับสูงที่สุด ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 1.22) รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์ ($\overline{X}$ = 3.73, S.D. = 1.26) ลำดับถัดมา คือ ด้านความยุติธรรม ($\overline{X}$ = 3.69, S.D. = 1.29) และสุดท้าย คือ ด้านการเห็นอกเห็นใจ ($\overline{X}$ = 3.65, S.D. = 1.27)

สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้านด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเคารพ อยู่ในระดับสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านความยุติธรรม และด้านการเห็นอกเห็นใจ

เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ลำดับ ที่ 1 ด้านการเห็นอกเห็นใจ ลำดับที่ 2 คือ ด้านความยุติธรรม ลำดับที่ 3 ด้านความซื่อสัตย์ และลำดับที่ 4 ด้านความเคารพ

ระยะที่ 2 การศึกษา แนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)นำเสนอดังตาราง ที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
1. ด้านความยุติธรรม	
1.1	ผู้บริหารมีการมอบหมายงานโดยใช้ระเบียบให้ถูกต้อง ยึดหลักการกระจายอำนาจให้ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จัดระบบติดต่อประสานงานฝ่ายทรัพยากรบุคคลให้ตรงกับความรู้ความสามารถ
1.2	ผู้บริหารมีการจัดระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงานทุกครั้งตามกิจกรรมและโครงการที่ได้รับมอบหมาย กำหนดบทบาทหน้าที่ ให้การทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบของบุคลากร ในหน้าที่อย่างชัดเจน
1.3	ผู้บริหารพิจารณาเลื่อนเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งบุคลากรตามหลักความสามารถและหลักคุณธรรมจริยธรรม และชี้แจงตามผลงานที่ประจักษ์และข้อสงสัยอย่างชัดเจน
1.4	ผู้บริหารมีการตัดสินใจบนพื้นฐานที่ไม่เอาเปรียบครูหรือผู้ร่วมงาน และปฏิบัติหน้าที่ด้วย กระบวนการที่ถูกต้อง
1.5	ผู้บริหารมีการชี้ประเด็นที่ต้องมุ่งเน้นทางจริยธรรมตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง เริ่มสร้างบรรยากาศของที่ทำงานหรือองค์การให้มีบรรยากาศของคุณธรรม (Ethical Climate) เช่น การยึดค่านิยมและการมีมาตรฐานด้านคุณธรรมร่วมกัน เป็นต้น
2. ด้านความซื่อสัตย์	
	ผู้บริหารหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของงานและปรับปรุงให้ดีขึ้น จัดให้มีกล่องรับ
2.1	ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรืองการรักษากฎระเบียบทางราชการ
2.2	กฎหมายและข้อบังคับที่กำหนด
23	ผู้บริหารใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีวาจาสัตย์ ทำจริง และยึดมั่นในคำพูด รักษาความลับ ที่สำคัญของบุคคลได้เป็นอย่างดี
2.4	ผู้บริหารมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ผู้บริหารแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจบริหารงานอย่างเต็มความสามารถ
3. ด้านการเห็นอกเห็นใจ	
3.1	ผู้บริหารมีการปกป้องและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนด้วยเหตุผล และความเห็นใจ วางตัวเป็นกลาง ใช้หลักความยุติธรรม ถูกต้อง รอบด้านในการแก้ไขปัญหา

ข้อที่	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย
3.2	ผู้บริหารมีการปฏิบัติงานของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจเมื่อทำงานสำเร็จ และคอยให้คำปรึกษาข้อแนะนำอยู่เสมอ
3.3	ผู้บริหารมีความเอาใจใส่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญความยากลำบาก ให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นตามสถานการณ์ และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ให้ความ มั่นใจและกำลังต่อผู้ใต้บังคับซาในการทำงาน
3.4	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้ารับการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน กระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
3.5	ผู้บริหารมีการจัดตั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการเยี่ยมไข้ เยี่ยมเยือน เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเจ็บป่วยทั้งตัวครูผู้สอน รวมทั้งคนในครอบครัว และมีการมอบของขวัญในวันสำคัญต่าง ๆ
4. ด้านความเคารพ	
4.1	ผู้บริหารมีการปลูกฝังและส่งเสริมให้ครูทำงานที่ยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตนนั้นเป็นสิ่งดีงามที่ควรยึดถือร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูยึดหลักของความร่วมมือ (Co-operation) มากกว่าการแข่งขัน (Competition) และยึดหลักสามัคคีธรรม (Harmony)
4.2	ผู้บริหารปฏิบัติน้าที่ด้วยความสุภาพเสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรมของหมู่คณะสามารถ จูงใจให้เกิดการยอมรับและให้การยอมรับผู้อื่น มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหาร เป็นผู้ฟังที่ดีเป็นผู้บริหารที่ดีของโรงเรียน
4.3	ผู้บริหารให้ความเอาใจใส่หากเกิดความขัดแย้งของครู และต้องมีการตัดสินใจ วางตัวเป็นกลาง ใช้หลักความยุติธรรมในการตัดสินใจ
4.4	ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในงานที่ตนทำและยอมรับการทำงานของ ครู รู้จักเข้าใจตระหนักถึงความแตกต่างและความสามารถของแต่ละบุคคล
4.5	ผู้บริหารมีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ให้บริการผู้อื่นด้วยความเต็มใจ สร้างความเป็นกัลยาณมิตร สร้างให้เกิดความไว้วางใจมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดี

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) นำเสนอดังตาราง ที่ 3-6

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\overline{X}$	S. D.	
1. ด้านความยุติธรรม	4.60	0.54	มาก
2. ด้านความซื่อสัตย์	4.28	0.56	มาก
3. ด้านการเห็นอกเห็นใจ	4.48	0.55	มาก
4. ด้านความเคารพ	4.40	0.51	มาก
โดยรวม	**4.44**	**0.54**	**มาก**

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\overline{X}$	S. D.	
1. ด้านความยุติธรรม	4.16	0.44	มาก
2. ด้านความซื่อสัตย์	4.16	0.36	มาก
3. ด้านการเห็นอกเห็นใจ	4.44	0.58	มาก
4. ด้านความเคารพ	4.32	0.51	มาก
โดยรวม	**4.27**	**0.47**	**มาก**

ตารางที่ 5 ผลการประเมินด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) การประเมินแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\overline{X}$	S. D.	
1. ด้านความยุติธรรม	4.31	0.73	มาก
2. ด้านความซื่อสัตย์	4.36	0.72	มาก
3. ด้านการเห็นอกเห็นใจ	4.24	0.91	มาก
4. ด้านความเคารพ	4.32	0.77	มาก
โดยรวม	**4.30**	**0.78**	**มาก**

ตารางที่ 6 สรุปผลการประเมินด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ของแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย

รายการ	มาตรฐาน		แปลผล
	$\overline{X}$	S. D.	
1. ด้านความเหมาะสม	4.44	0.54	มาก
2. ด้านความเป็นไปได้	4.27	0.47	มาก
3. ด้านความเป็นประโยชน์	4.30	0.78	มาก
โดยรวม	**4.43**	**0.59**	**มาก**

จากตารางที่ 6 สรุปผลการประเมินด้านด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความเหมาะสม มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ ตามลำดับ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผับริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเห็นอกเห็นใจ เป็นลำดับที่ 1 รองลงมา คือ ด้านความยุติธรรม ลำดับถัดมา คือ ด้าน ความซื่อสัตย์ และด้านความเคารพ เป็นลำดับสุดท้าย

2. ผลการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า มีการระบุแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านความยุติธรรม คือ ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานโดยใช้ระเบียบให้ถูกต้อง โดยยึดหลักการกระจายอำนาจ จัดบุคลากรให้ตรงกับความรู้ความสามารถ มีการติดตามผลการปฏิบัติงานทุกครั้งตามกิจกรรมและโครงการที่ได้รับมอบหมาย กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานอย่างเป็นระบบ การพิจารณาเลื่อนเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งบุคลากรตามหลักความสามารถและชี้แจงผลงานที่ประจักษ์อย่างชัดเจน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง ชี้ประเด็นที่ต้องมุ่งเน้นทางจริยธรรมตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง สร้างบรรยากาศของสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศของคุณธรรม และการมีมาตรฐานด้านคุณธรรมร่วมกัน

2.2 ด้านความซื่อสัตย์ คือ ผู้บริหารหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของงานและปรับปรุงให้ดีขึ้น จัดให้มีกล่องรับความคิดเห็นของครูและนักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องการรักษากฎระเบียบราชการข้อบังคับที่กำหนด ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีวาจาสัตย์ ทำจริง และยึดมั่นในคำพูด รักษาความลับที่สำคัญของบุคคลได้เป็นอย่างดี ผู้บริหารมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ และผู้บริหารควรแสดงออกถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจบริหารงานอย่างเต็มความสามารถ

2.3 ด้านการเห็นอกเห็นใจ คือ ผู้บริหารควรมีการปกป้องและแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ครูและนักเรียนด้วยเหตุผล วางตัวเป็นกลาง ใช้หลักความยุติธรรม มีการปฏิบัติงานของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจเมื่อทำงานสำเร็จ และคอยให้คำปรึกษา เอาใจใส่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญความยากลำบาก เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ารับการฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จัดตั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการเยี่ยมไข้ เยี่ยมเยือนเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเจ็บป่วย ทั้งตัวครูและบุคลากรรวมทั้งคนในครอบครัว และมีการมอบของขวัญในวันสำคัญ

2.4 ด้านความเคารพ คือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปลูกฝังและส่งเสริมคุณธรรมร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูยึดหลักของความร่วมมือ (Co-operation) มากกว่าการแข่งขันกัน (Competition) และยึดหลักสามัคคีธรรม (Harmony) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพ เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ สามารถจูงใจให้เกิดการยอมรับและให้การยอมรับผู้อื่น มีการเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหาร เป็นผู้ฟังที่ดี วางตัวเป็นกลาง ใช้หลักการความยุติธรรมในการตัดสินใจ มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ มีการประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดี

ผลการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบว่า 1) ด้านความยุติธรรม มี 5 แนวทาง 2) ด้านความซื่อสัตย์ มี 5 แนวทาง 3) ด้านการเห็นอกเห็นใจ มี 5 แนวทาง และ 4) ด้านความเคารพ มี 5 แนวทาง ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย พบว่า สามารถนำผลไปใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน

3. ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผับริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย มีประเด็นสำคัญซึ่งผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือ ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความเห็นอกเห็นใจ และความเคารพ ที่ผู้บริหารจะต้องเป็นต้นแบบในการประพฤติปฏิบัติที่ดีสำหรับผู้ใต้บังคับบัญชาทั้งคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้เนื่องจากจริยธรรมเป็นคุณลักษณะความประพฤติ หรือสภาพของคุณงามความดี ที่บุคคลมีอยู่และแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่ดีงาม ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับ ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ความเคารพนับถือ การมีส่วนร่วม และความไว้วางใจ ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของข้าราชการครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น คำนึงถึงผลกระทบจากการตัดสินใจอย่างรอบด้าน แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผล แสดงออกถึงความมุ่งมั่นตั้งใจบริหารงานอย่างเต็มความสามารถ ชี้แจงเกี่ยวกับข้อสงสัย

ในประเด็นต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานอย่างซัดเจน เคารพความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.3 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการเห็นอกเห็นใจ อยู่ในอันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญศิริ สมเรือน (2560) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการตัดสินใจ ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้อื่นด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้เกียรติและช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมานัต ธมฺมทินฺโน (2563) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะของความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง ประกอบด้วย 1) การตัดสินใจอย่างเป็นกระบวนการ 2) การตัดสินใจด้วยความเป็นกลาง และ 3) การตัดสินใจด้วยความถูกต้อง

2. ผลการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์ เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเห็นอกเห็นใจ ด้านความยุติธรรม ด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเคารพ ตามลำดับ โดยนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ด้านการเห็นอกเห็นใจ มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารควรมีการปกป้องและแก้ปัญหาต่าง ๆ วางตัวเป็นกลาง ใช้หลักความยุติธรรม มีการปฏิบัติงานของตนและการปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจเมื่อทำงานสำเร็จ และคอยให้คำปรึกษา มีความเอาใจใส่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญความยากลำบาก มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน สนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับได้ฝึกอบรมและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จัดตั้งงบประมาณเพื่อใช้ในการเยี่ยมไข้ เยี่ยมเยือนเมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาเจ็บป่วย ทั้งตัวครูบุคลากรรวมทั้งคนในครอบครัว และมีการมอบของขวัญในวันสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงทิพา พุ่มไม้ (2557) ได้ศึกษาสภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย พบว่า ด้านการครองคน ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างแรงจูงใจในการทำงาน เมื่อผู้ร่วมงานทำผิดพลาด ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำใจวางเฉย แล้วหาทางแก้ไขช่วยเหลือ ดัง อิซัค และ โอริ (Izhak & Ori, 2020) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาจริยธรรมในการพัฒนาความเป็นผู้นำ ผลการวิจัยชี้ว่า

การพัฒนาภาวะผู้นำของโรงเรียนโดยเน้นที่การพัฒนาด้านทัศนคติและการสร้างอัตลักษณ์โดยทั่วไป และการศึกษาด้านจริยธรรมโดยจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

2.2 ด้านความยุติธรรม มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ จัดทรัพยากรบุคคลให้ตรงกับความรู้ความสามารถ มีการจัดระบบในการติดตามผลการปฏิบัติงานตามกิจกรรมและโครงการที่ได้รับมอบหมาย พิจารณาเลื่อนเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งบุคลากรตามหลักความสามารถ ชี้แจงตามผลงานที่ประจักษ์และข้อสงสัยอย่างชัดเจน เสริมสร้างบรรยากาศของที่ทำงานให้มีบรรยากาศของคุณธรรม (Ethical Climate) ยึดค่านิยมมาตรฐานด้านคุณธรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงทิพา พุ่มไม้ (2557) ได้ศึกษา สภาพภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย พบว่า ด้านการครองงานผู้บริหารสถานศึกษาให้คำปรึกษาหรือนิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบเป็นธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาให้คำปรึกษาหรือให้คำแนะนำต่าง ๆ ดังงานวิจัยของ หนูไกร มาเชค (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาควรมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความเคารพ 4) ความเป็นพลเมืองดี และ 5) ความยุติธรรม

2.3 ด้านความซื่อสัตย์ มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารควรหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของงานและปรับปรุงให้ดีขึ้น จัดให้มีกล่องรับความคิดเห็นของครูและนักเรียน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในเรื่องการรักษากฎระเบียบทางราชการ ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน มีวาจาสัตย์ ทำจริงและยึดมั่นในคำพูด รักษาความลับที่สำคัญของบุคคลได้เป็นอย่างดี มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพพร ประดิษฐ์ภูมิ (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาล

2.4 ด้านความเคารพ มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารควรมีการปลูกฝังและส่งเสริมการทำงานที่ยึดหลักผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน ส่งเสริมหลักความร่วมมือ (Co-operation) มากกว่าการแข่งขันกัน (Competition) ยึดหลักสามัคคีธรรม (Harmony) เสริมสร้างความสามัคคีและร่วมกิจกรรมของหมู่คณะ เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหาร ใช้หลักความยุติธรรมในการตัดสินใจ เข้าใจถึงความแตกต่างและความสามารถของแต่ละบุคคล มีความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน มีมนุษยสัมพันธ์ดี สร้างความ

เข้าใจอันดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุคล์ (Yukl, 2010) ได้ประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านคุณลักษณะผู้นำประกอบด้วย การปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี มีความทะเยอทะยาน มุ่งมั่นความสำเร็จ ชอบทำงานเชิงรุก มีความยืนหยัดในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรับผิดชอบ 2) คุณลักษณะด้านทักษะของผู้นำ ประกอบด้วย มีความเฉลียวฉลาด มีทักษะในการคิด มีทักษะในการพูด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ความสามารถในการทำงาน มีทักษะทางการบริหาร มีทักษะการจูงใจ มีทักษะทางสังคม

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า สามารถนำไปใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ โดยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

3.1 ด้านความเหมาะสม แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2561) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้นำต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสมรรถนะหลักและมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการยอมรับและนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่ระบุว่าการพัฒนาผู้นำเชิงจริยธรรมจะประสบความสำเร็จได้นั้น ตัวชี้วัดและกิจกรรมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมองค์กรและมาตรฐานวิชาชีพ ทำให้ผู้บริหารยอมรับและมองว่าเป็นสิ่งที่ควรทำในทางปฏิบัติ ตรงกับบริบทและวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา รวมถึงสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหาร

3.2 ด้านความเป็นประโยชน์ สะท้อนว่าหากนำแนวทางนี้ไปใช้แล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อตัวผู้บริหาร ครู และนักเรียน จริยธรรมของผู้นำเป็นรากฐานของการสร้างศรัทธาและความโปร่งใสในโรงเรียนในด้านความเป็นประโยชน์นี้จะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อทั้งตัวผู้บริหาร ครู และนักเรียน โดยเฉพาะการสร้างศรัทธาและความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรีย์ ปาลวัฒน์ (2559) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นตัวพยากรณ์สำคัญต่อการสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและส่งผลต่อประสิทธิผลโดยรวมของโรงเรียน และความโปร่งใสและความซื่อสัตย์ของผู้บริหารเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา

3.3 ด้านความเป็นไปได้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดนั้น สะท้อนให้เห็นว่าในทางปฏิบัติผู้บริหารอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือมีภาระงานที่ทับซ้อน ซึ่งการขับเคลื่อนจริยธรรมในสถานศึกษาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างยั่งยืนนั้น ไม่สามารถอาศัยเพียงการพัฒนา

ตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องได้รับแรงสนับสนุนจากนโยบายส่วนกลางและงบประมาณที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะในงานวิจัยของ สุเทพ ธรรมะตระกูล (2560) ว่าข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานธุรการของผู้บริหารเป็นปัจจัยลบต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงลึก และยังเสนอว่าระบบการศึกษาต้องมีการจัดสรรทรัพยากรและนโยบายที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ 1. ความคาดหวังในปัจจุบันผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก แต่ความคาดหวังหรือสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ที่ระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าสังคมและบุคลากรทางการศึกษายังต้องการเห็นการยกระดับจริยธรรมของผู้บริหารให้สูงขึ้นไปอีก 2. องค์ประกอบหลักของผู้นำคุณธรรม จำแนกโครงสร้างของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร แบ่งออกเป็น 4 ด้าน โดยมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนี้ (1) ด้านความยุติธรรม ได้แก่ การตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้อง เท่าเทียม ไม่ลำเอียง (2) ด้านความซื่อสัตย์ ได้แก่ การยึดมั่นในความจริง โปร่งใส ตรวจสอบได้ (3) ด้านการเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ การเข้าใจความรู้สึกและข้อจำกัดของครูและบุคลากร และ (4) ด้านความเคารพ ได้แก่ การให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิของผู้อื่น และ 3. งานวิจัยนี้ไม่ได้เป็นเพียงทฤษฎี แต่สามารถนำไปใช้ได้จริง และสามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมดทุกแนวทาง ผลการประเมินทุกแนวทางอยู่ในระดับมาก ทั้งความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยได้ค้นพบและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 จากศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการเห็นอกเห็นใจ ควรได้รับการพัฒนามากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญในด้านนี้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป 1.2 จากการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางไปปรับใช้ในการประพฤติปฏิบัติตนตามแนวทางได้ตามความเหมาะสม และสามารถนำไปพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองได้ตามบริบทของสถานศึกษา 1.3 จากการประเมินแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำการประเมินแนวทางนำไปใช้และปฏิบัติ

ได้ตามความสภาพการณ์ สภาพองค์กร หรือเพื่อใช้เป็นเครื่องมือได้ตามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า ด้านการเห็นอกเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด จึงเป็นด้านที่น่าสนใจ เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดและทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป 2.2 ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาและประเมินแนวทางภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา นำไปปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป ทั้งนี้ ผู้บริหารการศึกษาจะต้องมีการนิเทศ ให้คำแนะนำกับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดผู้บริหารที่ดีมีคุณภาพ และมีจริยธรรม

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับหลัก). (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก หน้าที่ 4 (14 สิงหาคม 2542).

ธีรพัฒน์ เพชรศรีจันทร. (2565). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการครู. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

นพพร ประดิษฐ์ภูมิ. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระมานัต ธมฺมทินฺโน. (2563). การพัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจังหวัดนครพนม. ในรายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เพ็ญศิริ สมเรือน. (2560). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ในรายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2561). รายงานวิจัยการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการ. (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 18 กรกฎาคม 2568 จาก http://www.onec.go.th

สดุดี จีระออน. (2561). คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษายุคประเทศไทย 4.0 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3. ในรายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สุนทรีย์ ปาลวัฒน์ชัย. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถภาพทางคณิตศาสตร์. ในรายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุสุเทพ ธรรมะตระกูล. (2560). ผลการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อการแนะแนวการศึกษาและอาชีพสำหรับครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาและศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: ในรายงานวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2568 จาก http://www.nkedu1.go.th/NEW2563

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี 2567. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2568 จาก https://www.smart.nongkhai2.go.th.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ฉบับที่ 13). (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง (1 พฤศจิกายน 2565).

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2567). คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาออนไลน์ (Integrity and Transparency Assessment Online: ITA Online) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2568 จาก ita.obec.go.th

หนูไกร มาเชค. (2559). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ในรายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Brown & Trevino. (2006). Ethical Leadership: A Review and Future Directions. The drive and national achievement. Amsterdam, Netherlands.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Izhak, & Ori. (2020). A Review of Rigor and Ethics in Qualitative Educational Administration,Management, and Leadership. Thousand Oaks, CA.

Yukl, G. (2010). Leadership in Organizations (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson. Prentice Hall, 2010 (7). University of Michigan.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE*

THE DEVELOPMENT OF BASIC SCIENTIFIC PROCESS SKILLS AND SCIENTIFIC ATTITUDES FOR PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS USING A 5-STEP SEARCH-BASED LEARNING MANAGEMENT SYSTEM WITH POE TECHNIQUES

วรรณวิภา พนักธรรม[1] และ อาภาพรรณ ประทุมไทย[2]

Wanwipa Panuktham[1] and Arpapun Prathumthai [2]

[1-2]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: Fhonwanwipa@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ 3) เปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 4) เปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 96 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE 2) แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน 3) แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และ 4) แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบหาค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 2) ความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และ

* Received 29 January 2026; Revised 18 February 2026; Accepted 1 April 2026

3) เจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนเสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นคว้าหาความรู้หรือแนวทางที่ถูกต้อง สามารถพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้นได้

คำสำคัญ: ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน, เทคนิค POE

Abstract

This research aimed to 1) compare knowledge and understanding of basic science process skills against a 70% criterion, 2) compare knowledge and understanding of basic science process skills before and after instruction, 3) compare the ability to use basic science process skills against a 70% criterion, and 4) compare scientific attitudes before and after instruction. The research design was a One Group Pretest-Posttest Design. The sample consisted of 96 fourth-grade students from four classrooms in the Doi Santikhiri Educational Development Network during the first semester of the 2024 academic year, selected using stratified random sampling. The research instruments included: 1) a science lesson plan using a five-step inquiry-based learning approach combined with the POE technique, 2) a test measuring basic science process skills, 3) an assessment form for basic science process skills, and 4) a scientific attitude scale. Statistical analysis included percentages, means, standard deviations, and t-tests.

The research findings revealed that: 1) Post-instructional knowledge and understanding of basic science process skills were significantly higher than pre-instructional knowledge and met the 70% criterion; 2) The ability to use basic science process skills after the instruction met the 70% criterion; and 3) Scientific attitudes after the instruction were significantly higher than pre-instructional knowledge at the .05 statistical significance level. This demonstrates that the five-step inquiry-based learning approach combined with the POE technique, which emphasizes student self-construction of knowledge using the scientific process to discover correct information or approaches, can effectively improve the basic science process skills and scientific attitudes of fourth-grade students.

Keywords: Basic scientific process skills, Five-step inquiry-based learning, POE technique

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญมากในสังคมปัจจุบันและอนาคต ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและตรวจสอบได้ ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งการพัฒนาวิทยาศาสตร์นั้นจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science process) ไปพร้อมกัน เพราะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนใช้ค้นคว้าหาองค์ความรู้ ดังนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560 จึงกำหนดสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทุกคนต้องเรียนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ได้นำความรู้และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ใช้ในการดำรงชีวิต แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และตระหนักในคุณค่าของความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการที่ผู้วิจัยได้สอนในวิชาวิทยาศาสตร์ และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาดอยสันติคีรี พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และต่ำกว่าร้อยละ 50 สาเหตุสำคัญอาจเนื่องมาจากพื้นฐานครอบครัวของนักเรียนที่ส่วนใหญ่เป็นชาติพันธุ์ที่มีครอบครัวอยู่บนภูเขาสูงและห่างไกล ด้านการศึกษาผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ อ่านเขียนหรือพูดภาษาไทยไม่ได้และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร ส่งผลกระทบต่อการเรียนในโรงเรียนขั้นพื้นฐาน เนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องที่ไกลตัว จึงทำให้นักเรียนขาดความรู้ความเข้าใจ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ ตลอดจนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับที่ไม่ดีเท่าที่ควร รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนและการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก จากผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน และเทคนิคการทำนาย-สังเกต-อธิบาย (Predict-Observe-Explain : POE) ซึ่งต่างเป็นการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นทฤษฎีที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อผู้เรียนได้ลงมือกระทำ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เป็นรูปแบบที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้หรือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการลงมือปฏิบัติ และเทคนิค POE จะเป็นตัวกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในการเรียน พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีผลต่อ

ความคงทนในการเรียนรู้และส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังผลงานวิจัยของ ภารดี กล่อมดี (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลงานวิจัยของ Mulyeni (2019) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการของทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E ในการสอนวิทยาศาสตร์ ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานพัฒนาขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5E และผลงานวิจัยของพัชรวรินทร์ เกลี้ยงนวล (2556) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ POE ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่า เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคดังกล่าวแล้ว จะสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมด้วยตนเอง มีความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ ช่วยพัฒนาให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ดี และคาดหวังว่าผลจากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และส่งเสริมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

4. เพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE

สมมติฐานการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 9 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 212 คน (โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาดอยสันติคีรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 96 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นชั้นในการแบ่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) จำนวน

13 แผน มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 5.00 ซึ่งแสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.901

2.3 แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการให้คะแนน*แบบรูบริค* (Scoring Rubric) 3 ระดับ จำนวน 8 ทักษะ มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับ เท่ากับ 0.729

2.4 แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบด้วยข้อความที่มีลักษณะเชิงบวก (positive) และข้อความเชิงลบ (negative) จำนวน 20 ข้อ ครอบคุลม 6 ด้าน ของเจตคติทางวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.97 ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.983

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ได้ดำเนินการดังนี้

3.1 ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ให้นักเรียนทราบ จากนั้นให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ และทำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียน จำนวน
20 ข้อ ในการดำเนินการทดสอบผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมการสอบให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

3.2 ขั้นดำเนินการทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 13 แผน ใช้เวลา 13 ชั่วโมง และประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ด้วยการสังเกตพฤติกรรมขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้

3.3 ขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ โดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน เก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังเรียน และทำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ในการดำเนินการทดสอบผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมการสอบให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาลงรหัสบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และดำเนิน การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยสถิติทดสอบที (One sample t-test)

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ด้วยสถิติทดสอบที (dependent sample t-test)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยสถิติทดสอบที (One sample t-test)

4.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ด้วยสถิติทดสอบที (dependent sample t-test)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ หาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
หลังเรียน	96	40	31.03	4.87	95	6.10	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE มีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียน ($\bar{x}$ = 31.03, S.D. = 4.87) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง (Cohen’s d = 0.62)

ตาราง 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นพื้นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนเรียน	96	40	20.35	6.43	95	22.96	.000*
หลังเรียน	96	40	31.03	4.87			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE มีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียน ($\bar{x}$ = 31.03, S.D. = 4.87) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 20.35, S.D. = 6.43) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก (Cohen's d = 1.89)

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
หลังเรียน	96	24	22.35	2.03	95	26.86	.000*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE มีคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียน ($\bar{x}$ = 22.35, S.D. = 2.026) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก (Cohen's d = 2.73)

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t	P
ก่อนเรียน	96	100	87.85	10.24	95	11.65	.000*
หลังเรียน	96	100	96.58	7.16			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียน ($\bar{x}$ = 96.58, S.D. = 7.16) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 87.85, S.D. = 10.24) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูง (Cohen's d = 1.19)

อภิปรายผล

จากการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ในการวิจัยครั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้นได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนของการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน เสริมด้วยเทคนิคการทำนาย-สังเกต-อธิบาย ซึ่งเป็นเทคนิคที่เน้นให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวของนักเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าการรับรู้ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อนักเรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง นักเรียนจะได้เรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป ขั้นขยายความรู้ และขั้นประเมินผล ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะที่สำคัญ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ ประกอบกับแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการสอนที่สามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจ ผลสัมฤทธิ์และทักษะกระบวนการทางการเรียนวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้นได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Newby (2004) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่มีพื้นฐานมาจากการเรียนการสอนแบบสืบสอบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยที่ผู้เรียนนำสิ่งที่ค้นพบหรือที่ได้เรียนรู้ใหม่มาผนวกรวมกับทั้งประสบการณ์และความรู้เดิม ซึ่งมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน มีความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตลอดจนมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ White และ Gunstone (1992) ให้ความหมายการสอนเทคนิค ทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายอย่างเป็นขั้นตอน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้คิดทำนาย สังเกต และใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ทำให้ผู้เรียนคิดเป็นและเกิดความเข้าใจในเรื่องที่เรียน รวมทั้งส่งผลด้านการเรียนในเชิงบวก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลวิชญ์ ศรีวิเศษ (2564) ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้นร่วมกับแผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อามีเนาะ ตารีตา (2560) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับกลวิธี POE ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและอยู่ในระดับค่อนข้างดี

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE สามารถพัฒนาความ สามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้นได้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE จะได้เรียนรู้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นวิธีสอนที่เหมาะกับวิชาวิทยาศาสตร์ โดยที่ครูเป็นผู้เตรียมสภาพแวดล้อม จัดลำดับเนื้อหา แนะนำหรือช่วยให้นักเรียนประเมินความ ก้าวหน้าของตนเอง เน้นให้นักเรียนมีอิสระในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นคว้าหาความรู้หรือแนวทางที่ถูกต้องด้วยตนเอง ฝึกให้เป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย และพยายามหาข้อสรุปจนในที่สุดจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องที่ศึกษา โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ตลอดจนแก้ไขปัญหาที่อาจเกิด ขึ้นระหว่างการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้การเสริมด้วยเทคนิค POE ซึ่งเป็นกลวิธีที่กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ มุ่งมั่นในการเรียนรู้โดยให้นักเรียนทำนายผลที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าก่อนลงมือทำกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสังเกตอย่างจดจ่อ ละเอียด รอบคอบ นำผลที่ได้จากการสังเกตมาอธิบาย และเปรียบเทียบกับสิ่งที่ทำนายไว้ ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการสอนที่สามารถ

พัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้สูงขึ้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของปาริสา ผ่องพันธุ์งาน (2550) ที่ระบุว่าการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ และค้นพบความจริงต่าง ๆ ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียน ได้ประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เนื้อหาวิชา และแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือในการสืบเสาะหาความรู้ และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่ได้ระบุว่าวิธีสอนแบบ POE เป็นการให้ผู้เรียนทำนายเหตุการณ์ให้ผู้สอนเข้าใจความคิดเดิมก่อนเรียน การให้ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นและจดบันทึกจะเป็นการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นว่าแตกต่างจากสิ่งที่ทำนายไว้อย่างไรจะทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าตนเองมีความรู้เดิมอย่างไรและเรียนรู้อะไร จึงเป็นการย้ำความรู้ที่ได้รับรวมทั้งได้ฝึกปฏิบัติจริง และทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภารดี กล่อมดี (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรวรินทร์ เกลี้ยงนวล (2556) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ Predict-Observe-Explain (POE) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

3. การเปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ระหว่างก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินเจตคติหลังเรียน เท่ากับ 96.58 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ระดับดีมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE ได้เรียนรู้ตามความสนใจของตนเองอย่างเต็มที่ สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระแต่ยังคงอยู่ภายใต้ขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการสร้างคำถามและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ อาศัยทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการค้นคว้าหาความรู้จากการทำนาย สังเกต และอธิบาย ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้โดยผ่านการเชื่อมโยงความรู้ สอดคล้องกับสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2560) ที่ระบุว่าเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เป็นคุณลักษณะหรือนิสัยของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหาความรู้หรือจากการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็น

ลักษณะนิสัยของผู้เรียนที่คาดหวังว่าจะได้รับการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนวัยนี้ จึงเป็นผลให้เจตคติทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยาภรณ์ ธีรจางคพิชัย (2564) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคนิค POE เรื่อง แรงการเคลื่อนที่และพลังงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์อยู่ในช่วงระดับกลาง-สูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก มาตรา (2561) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการอ่านอย่างกระตือรือร้น เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการอ่านและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน มีความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน และมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนโดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งจะมีผลต่อความคงทนในการเรียนรู้และส่งผลให้การเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน มีโอกาสในการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ดังนั้นในขณะที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มผู้สอนควรกำหนดกลุ่มให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างอิสระ ได้ฝึกกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับ

เทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น เทคนิคการทดลอง การแสดงบทบาทสมมติ วิธีการสอนแบบโครงงาน หรือแบบแก้ปัญหา เป็นต้น

2.2 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ในเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หลังการใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE เป็นต้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีความลุ่มลึกมากขึ้น

2.3 ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ร่วมกับเทคนิค POE กับกลุ่มทดลองเทียบกับกลุ่มควบคุมเพื่อให้ไม่เกิดข้อจำกัดด้านความเที่ยงตรงภายใน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กุลวิชญ์ ศรีวิเศษ. (2021). ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องสิ่งมีชีวิต และสิ่งไม่มีชีวิตโดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น ร่วมกับแผนผังความคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมนุษยสังคมสาร คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 19(2), 185-206.

ขวัญชนก มาตรา. (2019). ผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการอ่านอย่างกระตือรือร้น (Active Reading) หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พลังงานแห่งแสง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการอ่าน และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University, 16(74), 182-190.

ปิยาภรณ์ ธีรจางคพิชัย. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิค POE (Predict-Observe-Explain) เรื่อง แรง การเคลื่อนที่ และพลังงาน. วารสารราชพฤกษ์, 19(1), 76-85.

พัชรวรินทร์ เกลี้ยงนวล. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบ Predict-Observe-Explain (POE) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ภารดี กล่อมดี. (2561). ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E). วารสาร Veridian E-Journal กลุ่มมนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(1), 2004-2017.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตรและเทคโนโลยี.(2560). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค POE (Predict-Observe-Explain. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2566 จาก http://research.msu.ac.th/rds/rdsadmin/research_pdf/41-_27-04-2012%20_10-45.pdf

อามีเนาะ ตารีตา. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ร่วมกับ กลวิธี POE ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Mulyeni, T., Jamaris, M., & Supriyati, Y. (2019). Improving Basic Science Process Skills Through Inquiry-Based Approach in Learning Science for Early Elementary Students. *Journal of Turkish Science Education, 16*(2), 187-201.

Newby, D. E. (2004). Using inquiry to connect young learners to science, National Charter Schools Institute. Retrieved July 26, 2023, from http://www.nationalcharterschools.org

White, R.T. & Gunstone, R.F. (1992). Probing Understanding. Great Britain : Falmer Press. Garland and other. (1973). Elementary Science Learning by Investigating. 2nd ed. New York: McGraw Hill Book.

นวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ ที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช*

SERVICE INNOVATION AND SERVANT LEADERSHIP AFFECTING SERVICE EXCELLENCE AT NAVAMINDRADHIRAJ UNIVERSITY

พัชราพรรณ ระมั่ง[1] และ จันทรัศม์ ภูติอริยวัฒน์[2]
Pacharapan Raman[1] and Jantarat Phutiariyawat[2]
[1-2]มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
[1-2]Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author's Email: pacharapan@nmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริการ ภาวะผู้นำใฝ่บริการ และการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช และ 2) เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการที่ส่งต่อการบริการที่เป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน จากประชากร 3,240 คน ประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรี และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามประเภทผู้รับบริการและสัดส่วนของคณะและวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (*IOC)* อยู่ระหว่าง 0.50–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .992 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) นวัตกรรมการบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริการที่เป็นเลิศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์สูงในด้านบุคลากรและด้านสภาพแวดล้อม ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริการที่เป็นเลิศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์สูงในด้านการสร้างคุณค่าให้ชุมชน 2) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า นวัตกรรมการบริการสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริการที่เป็นเลิศได้ร้อยละ 78.3 (R^2 = .783) และภาวะผู้นำใฝ่บริการสามารถอธิบายความแปรปรวนของการบริการที่เป็นเลิศได้ร้อยละ 72.1 (R^2 = .721) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: นวัตกรรมการบริการ, ภาวะผู้นำใฝ่บริการ, การบริการที่เป็นเลิศ, มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

---

* Received 11 February 2026; Revised 20 February 2026; Accepted 1 April 2026

Abstract

The purposes of this study were 1) to examine the relationships among service innovation, servant leadership, and service excellence at Navamindradhiraj University and 2) to investigate the effects of service innovation and servant leadership on service excellence. The sample consisted of 341 participants drawn from a population of 3,240 undergraduate students and faculty members of Navamindradhiraj University. Stratified random sampling was employed based on service recipient categories and proportional representation across faculties and colleges. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire. The Index of Item–Objective Congruence (IOC) ranged from 0.50 to 1.00, and the overall reliability coefficient was .992. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product–moment correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The findings revealed that 1) service innovation was positively correlated at a high level with service excellence, with statistical significance at the .01 level, particularly in the dimensions of personnel and environment. Likewise, servant leadership was positively correlated at a high level with service excellence at the .01 level, especially in the dimension of community value creation and **2)** multiple regression analysis indicated that service innovation explained 78.3% of the variance in service excellence (R^2 = .783), while servant leadership explained 72.1% of the variance (R^2 = .721), with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Service Innovation, Servant Leadership, Service Excellence, Navamindradhiraj University

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและวิกฤตการณ์ด้านสาธารณสุขระดับโลก เช่น การแพร่ระบาดของ COVID-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อองค์กรทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้น การบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นจากสังคมผ่านคุณภาพการศึกษาและบริการ (ศิริวรรณ จุลทับ และจินตนา ตันสุวรรณนนท์, 2558) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็วประกอบกับวิกฤตโควิด เป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการ "พลิกผัน" (Disruption) ในการศึกษาโดยสถาบันอุดมศึกษาต้องเร่งเปลี่ยนผ่านและยกระดับการเรียนการสอนสู่รูปแบบดิจิทัลที่มี

ประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศ (กฤษฎา เสกตระกูล, 2563) อีกทั้งการเปิดเสรีทางการศึกษาและเทคโนโลยีการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น MOOCs ทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกมากขึ้น และสถาบันการศึกษาต้องเผชิญกับการแข่งขันจากทั้งในและต่างประเทศ เช่น แพลตฟอร์ม Coursera มีผู้ลงทะเบียนกว่า 142 ล้านคนทั่วโลกในปี 2566 โดยในจำนวนนี้มีผู้เรียนในระดับปริญญาถึง 22,025 คน (Shah, 2024) ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของผู้เรียน ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทยระบุว่า จำนวน "เด็กซิ่ว" หรือผู้ที่ไม่เลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเดิมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 52,886 คนในปี 2566 เป็น 85,437 คนในปี 2567 และคาดว่าจะสูงถึง 96,486 คนในปี 2568 ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการดึงดูดและรักษาผู้เรียนไว้ภายในระบบ นอกจากนี้ Sharma (2005) ชี้ให้เห็นว่า การบริการสนับสนุนที่ดี เช่น การให้ข้อมูล การแนะแนวเทคโนโลยี การบริการออนไลน์ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน มีผลต่อความสำเร็จทางการเรียนและการคงอยู่ของนักศึกษาในระบบการศึกษา และอีกหนึ่งความท้าทายสำคัญคือพฤติกรรมของผู้เรียนกลุ่ม Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของสถาบันอุดมศึกษาในปัจจุบัน โดยมีลักษณะนิสัยที่มุ่งเน้นความโปร่งใส ความจริงใจ และต้องการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงกับองค์กร (ชลทิศ ทองไพจิตร, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจีรพัทธ์ ภัทรจริยา (2562) ที่พบว่าการได้รับการยอมรับนับถือจากสถาบันมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษา

มาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษา โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญ หมวดที่ 3 ข้อ 16 ได้ระบุประเด็นสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การตอบสนองความต้องการ 3) การสร้างความพึงพอใจ และ 4) การติดตามและรายงานผล (ราชกิจจานุเบกษา, 2565) เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence: EdPEx) ฉบับปี 2567-2570 ยังให้ความสำคัญกับการมุ่งเน้นลูกค้า โดยเน้นการรับฟังเสียงลูกค้าและการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า

ในปัจจุบัน การบริการกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะการบรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์เพื่อมุ่งสู่ "ความเป็นเลิศในการบริการ" ผ่านระบบการให้บริการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ciancio (2018) ที่เน้นว่า ความเป็นเลิศในการบริการไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากแต่ต้องอาศัยการวางแผนเป็นระบบ มีโครงสร้างและสามารถดำเนินการได้อย่างสม่ำเสมอ ในยุคที่โลกก้าวเข้าสู่การแข่งขันระดับโลก ความเป็นเลิศในการบริการกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Sekhon et al., 2015) โดยองค์กรชั้นนำระดับโลก เช่น Disneyworld และ Marriott Corporation ได้พิสูจน์แล้วว่าการให้บริการที่ยอดเยี่ยมช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน ทั้งยังตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

(Safaeimanesh et al., 2021; Zhan et al., 2021) ฟิลิป คอตเลอร์ กล่าวถึง หัวใจของกลยุทธ์การตลาดยุคใหม่ว่า คือ "ความท้าทายของธุรกิจในปัจจุบัน กลยุทธ์ในการจัดการการตลาดต้องเปลี่ยนไป หัวใจสำคัญ คือ ต้องทำให้ลูกค้ามีความสุขเกิดความพึงพอใจที่จะบอกต่อให้กับคนอื่น ๆ" ซึ่งแนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้กับภาคการศึกษาได้เช่นกัน โดยเฉพาะในการสร้างความประทับใจแก่ผู้เรียนและผู้รับบริการ จันทร์จิรา วงษ์ขมทอง และคณะ (2552) กล่าวว่า การบริการที่เป็นเลิศ คือการส่งมอบบริการที่ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และให้ความสำคัญกับคุณภาพในทุกมิติ เพื่อสร้างความพึงพอใจและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกับผู้รับบริการ ทั้งนี้ เสถียร คามิศักดิ์ (2563) เสริมว่า ความเป็นเลิศในการบริการคือความตั้งใจและพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งสร้างผลงานที่ยอดเยี่ยม โดดเด่น และประทับใจผู้รับบริการ ท้ายที่สุด การให้บริการที่มีคุณภาพสูงต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และพันธมิตรทางวิชาการ จะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อวภาส์ ฉันทศาสตร์รัศมี, 2562)

ในยุคที่สถาบันอุดมศึกษาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่รุนแรงมากขึ้น การนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริการได้กลายเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบทางการแข่งขัน Danjuma และ Rasli (2012) ระบุว่า เดิมทีแนวคิดเรื่องนวัตกรรมมักจำกัดอยู่ในภาคการผลิตและเทคโนโลยี แต่ปัจจุบันได้ขยายเข้าสู่ภาคบริการ รวมถึงในสถาบันการศึกษา อันเป็นผลจากโลกาภิวัตน์และแนวโน้มการตลาดในภาคการอุดมศึกษาความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น เมื่อค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเพิ่มสูง และนักศึกษามีความคาดหวังที่หลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้อำนาจการต่อรองโน้มเอียงไปทางนักศึกษา (Ogunmokun et al., 2020) ด้วยเหตุนี้ นวัตกรรมกระบวนการบริการจึงเป็นกลไกสำคัญในการตอบสนองต่อการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลง โดยช่วยให้องค์กรสามารถสร้างบริการที่ดีขึ้น สร้างความพึงพอใจ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2567) ผลการศึกษาของอัณณ์ภิศา รารองคำ (2567) ยังแสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมการบริการในด้านบุคลากร คุณภาพบริการ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการให้บริการที่เป็นเลิศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการชื่นชม ความพึงพอใจ และการบอกต่อในทางบวก อันเป็นผลดีต่อภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย

นอกจากนวัตกรรมแล้ว “ภาวะผู้นำ” โดยเฉพาะภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) ก็เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนความเป็นเลิศของสถาบันอุดมศึกษา (Roshan Saeed & Tatlah, 2022) ชี้ว่า ภาวะผู้นำแบบนี้เหมาะสมอย่างยิ่งในบริบทของมหาวิทยาลัย เนื่องจากเน้นการรับใช้และใส่ใจต่อความต้องการของผู้ตามเป็นลำดับแรก ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ Greenleaf (1970) และ Spears (2004) ได้เสนอคุณลักษณะสำคัญ 10 ประการของภาวะผู้นำใฝ่บริการ ได้แก่ การรับฟัง ความเห็นอกเห็นใจ การเยียวยา การ

ตระหนักรู้ การโน้มน้าวใจ การสร้างมโนทัศน์ การมองการณ์ไกล การดูแลรักษา ความมุ่งมั่นในการพัฒนาผู้อื่น และการสร้างชุมชน ซึ่งล้วนมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลและสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรและผู้เรียนในมุมมองของ Adda และคณะ (2020) มหาวิทยาลัยในฐานะผู้ผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสูง ควรใช้ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในทุกระดับ ตั้งแต่ผู้นำสูงสุดจนถึงเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการบริการที่ครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกสถาบันอย่างแท้จริง งานวิจัยจำนวนมากยังสนับสนุนว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการส่งผลต่อพฤติกรรมการบริการของบุคลากรและสามารถยกระดับผลลัพธ์ทางการบริการ

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราชในฐานะสถาบันอุดมศึกษาด้านการแพทย์และการพัฒนาเมือง ได้กำหนดนโยบายมุ่งสู่ความเป็นเลิศด้านการบริการผ่านระบบดิจิทัลและการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์ EdPEx ยังสะท้อนข้อจำกัดด้านกลไกการรับฟังผู้รับบริการ การบริหารความสัมพันธ์ และการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพบริการอย่างเป็นระบบ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยด้านการบริการในสถาบันอุดมศึกษาไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการวัดระดับความพึงพอใจหรือคุณภาพการบริการในภาพรวม ขณะที่ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการ “นวัตกรรมการบริการ” และ “ภาวะผู้นำใฝ่บริการ” ในฐานะกลไกเชิงระบบที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศโดยตรง โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านการแพทย์และการพัฒนาเมือง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของนวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราชอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

สมมติฐานการวิจัย

1. นวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราชมีความสัมพันธ์กัน
2. นวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช จำนวน 3,240 คน (มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช, 2025) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักศึกษาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช รวมทั้งสิ้น 341 คน (Krejcie และ Morgan, 1970) ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยการใช้ประเภทผู้รับบริการเป็นชั้น (Strata) จากนั้นกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น และใช้ การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับฉลากตามสัดส่วนของคณะ/วิทยาลัย เพื่อให้ได้จำนวนครบตามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้คือแบบสอบถามเพื่อสอบถาม(Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากการค้นคว้า ศึกษาเอกสาร ตำราแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการบริการ ภาวะผู้นำใฝ่บริการ ที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ คณะ/วิทยาลัยที่สังกัด และความถี่ในการใช้บริการ ตอนที่ 2 การใช้นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำใฝ่บริการที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตอนที่ 4 การบริการที่เป็นเลิศมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.50–1.00 ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ผลการวิเคราะห์พบว่า นวัตกรรมการบริการมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .985 ภาวะผู้นำใฝ่บริการเท่ากับ .973 การบริการที่เป็นเลิศเท่ากับ .986 และแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .992 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง เหมาะสมสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภายหลังได้รับหนังสืออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัย

นวมินทราธิราชในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 คน แบบสอบถามถูกจัดส่งในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Google Form ไปยังคณะและวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการติดตามการตอบแบบสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product–moment correlation coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริการ ภาวะผู้นำใฝ่บริการ และการบริการที่เป็นเลิศ โดยพิจารณาระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานวิจัยด้านสถิติการศึกษา นอกจากนี้ ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis: Enter Method) เพื่อศึกษาผลของนวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการต่อการบริการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่าง นวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 1 – 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระดับความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช โดยรวม

นวัตกรรมการบริการ	การบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
1. ด้านข้อมูลสารสนเทศ	0.77**
2. ด้านกระบวนการ	0.78**
3. ด้านเทคโนโลยี	0.81**
4. ด้านสภาพแวดล้อม	0.83**
5. ด้านบุคลากร	0.85**
โดยรวม	0.88**

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 นวัตกรรมการบริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช มีความสัมพันธ์โดยรวมทางบวกอยู่ในระดับสูง (r = 0.88**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร มีความสัมพันธ์กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช สูงที่สุด โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = 0.85**) รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้าน

เทคโนโลยี ด้านกระบวนการ และด้านข้อมูลสารสนเทศ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช (r = 0.83**, r = 0.81**, r = 0.78**และ r = 0.77** ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใฝ่บริการกับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช โดยรวม

ภาวะผู้นำใฝ่บริการ	การบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
1. ด้านการสร้างค่าให้ชุมชน	0.83**
2. ด้านเสริมพลังอำนาจ	0.82**
โดยรวม	0.85**

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 2 พบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการ กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช มีความสัมพันธ์โดยรวมทางบวกอยู่ในระดับสูง (r = 0.85**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสร้างค่าให้ชุมชน มีความสัมพันธ์กับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช สูงที่สุด โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = 0.83**) และด้านเสริมพลังอำนาจ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช (r = 0.82**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์นวัตกรรมการบริการ และภาวะผู้นำใฝ่บริการ ที่ส่งผลการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Multiple Regression Analysis- Enter Method) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 3 - 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์นวัตกรรมการบริการ ที่ส่งผลการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE^b	β	t	p-value
นวัตกรรมการบริการ					
1. ด้านข้อมูลสารสนเทศ	0.185	0.052	0.179	3.546	< 0.01
2. ด้านกระบวนการ	0.030	0.055	0.031	0.55	0.583
3. ด้านเทคโนโลยี	0.153	0.06	0.154	2.573	0.011
4. ด้านสภาพแวดล้อม	0.137	0.055	0.149	2.474	0.014
5. ด้านบุคลากร	0.445	0.058	0.436	7.639	< 0.01
R = .885 R^2 = .783 F = 241.68 a =0.197 p-value = .000**					

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Enter Method) พบว่า โมเดลการวิเคราะห์มีความเหมาะสม โดยตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริการที่เป็นเลิศได้ร้อยละ 78.3 (R^2 = .783) และโมเดลโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 241.68, p-value < .001) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัว พบว่า ด้านข้อมูลสารสนเทศ (Beta = .179, p-value = < 0.001) ด้านบุคลากร (Beta = .436, p-value = < 0.001) ด้านเทคโนโลยี (Beta = .154, p-value = 0.011) และด้านสภาพแวดล้อม (Beta = .149, p-value = 0.014) สามารถพยากรณ์การบริการที่เป็นเลิศได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ตัวแปรด้านกระบวนการ ไม่สามารถพยากรณ์การบริการที่เป็นเลิศได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำใฝ่บริการ ที่ส่งผลการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE^b	β	t	p-value
ภาวะผู้นำใฝ่บริการ					
1. ด้านการสร้างค่าให้ชุมชน	0.472	0.06	0.508	7.853	< 0.01
2. ด้านเสริมพลังอำนาจ	0.314	0.056	0.364	5.624	< 0.01
R = .849 R^2 = .721 F = 435.822 a =0.972 p-value = .000**					

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีการคัดเลือกเข้า (Enter Method) พบว่า โมเดลการวิเคราะห์มีความเหมาะสม โดยตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริการที่เป็นเลิศได้ร้อยละ 72.1 (R^2 = .721) และโมเดลโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 435.822, p-value < .001) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์รายตัว พบว่า ด้านการสร้างค่าให้ชุมชน (Beta = .508, p-value = < 0.001) และด้านเสริมพลังอำนาจ (Beta = .364, p-value = < 0.001) สามารถพยากรณ์การบริการที่เป็นเลิศได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของนวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการต่อการบริการที่เป็นเลิศในมหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช พบว่า นวัตกรรมการบริการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ข้อมูลสารสนเทศ กระบวนการ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และบุคลากร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริการที่เป็นเลิศในระดับปานกลางถึงสูง (r = 0.67–0.85, p < .01) โดยด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยี ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์ ระบบสารสนเทศ และสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับผลการศึกษาของอัณณ์ภิศา รารองคำ (2566) และสมฤทัย น้ำทิพย์ (2557) ที่ยืนยันว่าศักยภาพ

บุคลากรเป็นกลไกหลักของการบริการที่เป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษาการให้บริการเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพบริการในสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า นวัตกรรมการบริการทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการบริการที่เป็นเลิศได้ร้อยละ 78.3 (R^2 = .783, p < .01) โดยด้านข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริการที่เป็นเลิศ สอดคล้องกับงานของ Ariffin et al. (2022) และ Ciancio (2018) ซึ่งชี้ว่าระบบดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพความถูกต้อง และประสบการณ์ของผู้รับบริการ อันนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ขณะที่ด้านกระบวนการไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนว่ามหาวิทยาลัยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐานและชัดเจนอยู่แล้ว ในส่วนของภาวะผู้นำใฝ่บริการ พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการบริการที่เป็นเลิศ (r = .85, p < .001) และสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 72.1 (R^2 = .721, p < .01) โดยการสร้างคุณค่าให้ชุมชนมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือการเสริมพลังอำนาจ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Greenleaf (1970) และ Spears (2004) ที่มองว่าการรับใช้และการพัฒนาผู้ตามเป็นหัวใจของภาวะผู้นำ รวมถึงงานวิจัยของ Eva et al. (2019) และ Adda et al. (2020) ที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการส่งผลต่อพฤติกรรมการบริการของบุคลากรและผลลัพธ์ด้านคุณภาพบริการอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาพบว่า นวัตกรรมการบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความสัมพันธ์และอิทธิพลต่อการบริการที่เป็นเลิศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนวัตกรรมด้านบุคลากรและสภาพแวดล้อม รวมถึงภาวะผู้นำด้านการสร้างคุณค่าให้ชุมชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด ผลการวิจัยยืนยันเชิงประจักษ์ถึงบทบาทของนวัตกรรมบริการและภาวะผู้นำใฝ่บริการต่อคุณภาพการให้บริการในสถาบันอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. มหาวิทยาลัยควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรควบคู่กับระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ

2. มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรม เพื่อยกระดับการบริการสู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

1. ควรศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายผลเชิงลึก

2. ควรขยายการศึกษาไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่นเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กฎกระทรวงว่าด้วยมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 20 ก หน้า 3–11 (31 มีนาคม 2565).

กฤษฎา เสกตระกูล. (2563). โลกหลังวิกฤติ COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2568 จาก https://www.set.or.th/dat/vdoArticle/attachFile/AttachFile_1588840987372.pdf

จันทร์จิรา วงษ์ขมทอง และคณะ. (2552). โครงการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนารูปแบบและศักยภาพในการบริการที่เป็นเลิศของอำเภอในสังกัดกรมการปกครอง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

จรียากรณ์ หวังศุภกิจโกศล และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2567). สาเหตุและผลลัพธ์ของนวัตกรรมกระบวนการบริการในบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสมัยใหม่และการมุ่งเน้นการบริการ. วารสาร RMUTT Global Business and Economics Review, 19(1), 61–74.

จีรพัทธ์ ภัทรจริยา. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของนักศึกษาระบบทวิภาคีสาขาการจัดการธุรกิจค้าปลีกของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์.

ชลทิศ ทองไพจิตร. (2567). รวม 7 ความคาดหวังของชาว Gen Z ที่มีต่อแบรนด์ และ 3 กลยุทธ์ที่แบรนด์ต้องปรับเพื่อครองใจลูกค้ายุคใหม่. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2568 จาก https://www.marketingoops.com/reports/7-genz-expectation-brand/

มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช. (2025). แผนปฏิบัติการประจำปี 2568 มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช.

ศิริวรรณ จุลทับ และจินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2558). กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุกของสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคใต้. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(2), 175–194.

สมฤทัย น้ำทิพย์. (2557). นวัตกรรมบริการ: กลไกสร้างมูลค่าเพิ่มในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา มศว, 8(2), 231–244.

เสถียร คามีศักดิ์. (2563). การบริการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศในสถาบันอุดมศึกษา. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 7(1), 1–9.

อวภาส์ ฉันทศาสตร์รัศมี. (2562). สาเหตุการลดลงของจำนวนนักศึกษาและแนวทางเลือกในการปรับตัวของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

อัณณ์ภิศา รารองคำ. (2566). นวัตกรรมการบริการที่ส่งผลต่อการบริการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 8(2), 596–604.

Adda, H. W., Rossanty, N. P. E., Wirastuti, W., & Auriza, Z. (2020). Servant leadership: A new model of service at university? Proceedings of the International Conference on Community Development (ICCD 2020).

Ariffin, H., Mokhtar, S. S. M., & Yusoff, Y. M. (2022). The roles of technology in enhancing service excellence in Malaysian higher education industry. International Journal of Business Excellence, 27(2), 189-201.

Ciancio, S. (2018). The prevalence of service excellence in Australian universities. Journal of Higher Education Policy and Management, 40(2), 121-139.

Danjuma, I., & Rasli, A. (2012). Imperatives of service innovation and service quality. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 40, 347-352.

Eva, N., Robin, M., Sendjaya, S., van Dierendonck, D., & Liden, R. C. (2019). Servant leadership: A systematic review. The Leadership Quarterly, 30(1), 111-132.

Greenleaf, R. K. (1970). The servant as leader. Robert K. Greenleaf Publishing Center.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970).Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Ogunmokun, O. A., Eluwole, K. K., Avci, T., Lasisi, T. T., & Ikhide, J. E. (2020). Propensity to trust and knowledge sharing behavior. Tourism Management Perspectives, 33, 100590.

Roshan Saeed, A. A., & Tatlah, I. A. (2022). Influence of Servant Leadership Style of the Department Heads on the Psychological Capital of The Faculty At University Level. Webology, 19(3), 1964-1977.

Safaeimanesh, F., Kılıç, H., Alipour, H., & Safaeimanesh, S. (2021). Self-service technologies and service excellence. Sustainability, 13(5), 1-21.

Sekhon, H. S., Al-Eisawi, D., Kumar, S., & Pritchard, R. A. (2015). Service excellence in UK retail banking. International Journal of Bank Marketing, 33(7), 904-921.

Shah, D. (2024). Recently, I wrote about Coursera's transformation. Linkedin. https://www.linkedin.com/posts/dhawals_recently-i-wrote-about-courseras-transformation-activity-7313244939893542913-65hK

Sharma, R. C. (2005). Open learning in India. Open Learning, 20(3), 227-241.

Spears, L. C. (2004). The understanding and practice of servant-leadership. In Practicing servant leadership.

Zhan, X., Mu, Y., Hora, M., & Singhal, V. R. (2021). Service excellence and market value of a firm. International Journal of Production Research, 59(14), 4188-4204.

รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี*

MODEL FOR DEVELOPING ROLES AND LEADERSHIP OF COMMUNITY ORGANIZATION COUNCIL MEMBERS USING BUDDHIST PRINCIPLES IN MUANG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พระมหาดำรงค์ สุมงฺคโล (อธิสุมงคล)[1],พระครูพิศาลสารบัณฑิต[2], และพระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม[3]

Phramaha Damrong Sumungkalo (Atisumongkol)[1], Phrakhru Phisansarabundit[2] and Phra Mahapaitoon Sirithammo[3]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: **6602105003**@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (2) พัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมและ (3) เสนอรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตามหลักพุทธธรรมในพื้นที่ศึกษา การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีครั้งนี้ จำนวน 30 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นภาวะผู้นำทางความรู้ การรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องมีทัศนคติเชิงบวก ยึดมั่นคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล มีทักษะการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างครอบคลุม

* Received 16 February 2026; Revised 18 February 2026; Accepted 1 April 2026

2. แนวทางการพัฒนาสามารถประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ได้แก่ ไตรสิกขา สัปปุริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นกรอบในการพัฒนา ไตรสิกขาเป็นพื้นฐานด้านศีล สมาธิ และปัญญา สัปปุริสธรรม 7 ส่งเสริมความเข้าใจตนเองและชุมชน พรหมวิหาร 4 หล่อหลอมจิตใจให้มีเมตตาและความเป็นธรรม ส่วนอคติ 4 ช่วยป้องกันความลำเอียงในการบริหารงาน

3. รูปแบบการพัฒนาที่เสนอประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ทักษะการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และการบริหารจัดการ โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมเป็นฐานในการเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีคุณธรรม โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความร่วมมือของประชาชนและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา,บทบาทและภาวะผู้นำ, สมาชิกสภาองค์กรชุมชน,หลักพุทธธรรม, จังหวัดอุดรธานี

Abstract

This research aimed to: (1) examine the current conditions of roles and leadership of Community Organization Council members in Mueang District, Udon Thani Province; (2) develop their roles and leadership through the application of Buddhist principles; and (3) propose a leadership development model based on Buddhist principles within the study area. The study employed a qualitative research design. Thirty key informants were purposively selected, including district ecclesiastical chiefs, sub-district ecclesiastical chiefs, members of the Sangha administration, the district chief officer, assistant district chief officers, mayors, municipal council members, community organization council members, and local wisdom scholars. Data were collected through in-depth interviews and analyzed using content analysis.

1. The findings revealed that Community Organization Council members play a significant role as leaders in promoting sustainable community development. Their leadership particularly emphasizes knowledge-based leadership, involving the collection, analysis, and dissemination of knowledge in alignment with local contexts. They also encourage public participation, effective communication, and collaboration among relevant sectors. Effective leaders demonstrate positive attitudes, adhere to moral and ethical principles, and

uphold good governance to build public trust. Essential competencies include management skills, teamwork, continuous self-development, creativity, and a clear vision to comprehensively advance community development.

2. Leadership development can be guided by key Buddhist principles: the Threefold Training (Tri-Sikkha), the Seven Qualities of a Good Person (Sappurisadhamma 7), the Four Sublime States (Brahmavihara 4), and the Four Biases (Agati 4). The Threefold Training strengthens morality, concentration, and wisdom; Sappurisadhamma 7 enhances understanding of oneself and the community; the Four Sublime States cultivate compassion and fairness; and the Four Biases serve as safeguards against partiality in administration.

3. The proposed development model consists of five dimensions: knowledge, attitude, work skills, creativity, and management. Integrating these Buddhist principles provides a foundation for ethical, transparent, and effective leadership, fostering public cooperation and sustainable community development.

Keywords: Development Model, Roles and Leadership, Community Organization Council Members, Buddhist Principles, Udon Thani Province

บทนำ

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา เผชิญกระบวนทัศน์การพัฒนาที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดตะวันตก โดยมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและวัตถุเป็นสำคัญ ส่งผลให้มิติทางสังคม วัฒนธรรม และคุณธรรมไม่ได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ลักษณะการพัฒนาดังกล่าวก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชุมชน ช่องว่างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น และการกระจุกตัวของทรัพยากรในเขตเมือง ขณะที่ชุมชนท้องถิ่นขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาใหม่ ๆ (ธนาคารโลก, 2564) สภาพการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

ในด้านการบริหารจัดการ ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร นักทฤษฎีตะวันตก เช่น เลนซิส ลิเคอรท (Likert, 1967) อธิบายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง ค่านิยม และความสามารถในการสื่อสารของผู้นำ เพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมมิติทางคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

ตามแนวพระพุทธศาสนา ภาวะผู้นำมิได้จำกัดเพียงทักษะการบริหาร แต่รวมถึงคุณธรรมและการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 โดยเฉพาะหลัก “วัตตา” คือ การเป็นผู้รู้จักพูดอย่างสร้างสรรค์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546) อีกทั้งพระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการสื่อสารที่ดี 4 ประการ ได้แก่ พูดแจ่มแจ้ง พูดจูงใจ พูดเร้าใจ และพูดให้ร่าเริง ซึ่งช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความร่วมมือในองค์กร นอกจากนี้ หลักพรหมวิหาร 4 อัน ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ยังเป็นคุณธรรมพื้นฐานของผู้นำที่ส่งเสริมความเป็นธรรมและความไว้วางใจในสังคม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

สำหรับบริบทเทศบาลอุดรธานี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างผู้นำที่มีความโปร่งใส มีความเห็นอกเห็นใจ และสามารถนำพาชุมชนไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาโดยหลักพุทธธรรมของพระพุทธศาสนา เริ่มจากพัฒนาภาวะผู้นำก่อน หากมีผู้นำที่ดีแล้วก็จะสามารถเป็นแบบอย่างของชุมชน และนำหลักธรรมที่เป็นแนวทางปฏิบัติ พัฒนาทั้งทางด้านกาย ด้านวาจา และด้านของจิตใจ การรู้จักตนเองเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้นำในการทำความเข้าใจว่าผู้คนทั้งภายในและภายนอกมีมุมมองต่อตนเองอย่างไร อีกทั้งผู้นำยังต้องรู้ด้วยว่าความรู้และทักษะใดของตนที่อาจขาดหายไปและจำเป็นต้องปรับปรุงบ้าง ความโปร่งใสคือคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับความเห็นอกเห็นใจ โดยพื้นฐานแล้ว ความโปร่งใสหมายถึงการซื่อสัตย์กับผู้คนและการรักษาคำพูด ซึ่งสำหรับผู้นำแล้วนั้น ความโปร่งใสถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชนและเป็นสิ่งที่ช่วยกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)) โดยใช้การ เก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเป็นการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2 พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วยหลักไตรสิกขา, สัปปุริสัทธรรม 7, พรหมวิหาร 4, อคติ 4

3 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในครั้งนี้ เป็นการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือบทบาทที่เหมาะสมในการให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิจัย คือ 30 รูป/คน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ เจ้าคณะอำเภอเมือง, เจ้าคณะตำบล, พระสังฆาธิการ, นายอำเภอเมือง , ปลัดอำเภอเมือง, นายกเทศบาล, สมาชิกสภาผู้แทนเทศบาล, สมาชิกสภาองค์กรชุมชน, ปราชญ์ชาวบ้าน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือมีกล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.2 ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ในรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูล ในเรื่องบทบาทหน้าที่ และแนวคิด ทัศนคติแนวทางรูปแบบการใช้หลักธรรม จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

4.3 วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ด้านจิตวิทยา และเครื่องมือวัดและประเมินผล ตรวจสอบปรับปรุงข้อความ และให้ข้อเสนอแนะ มีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย

นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง ดังนี้

1. นำแบบคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2. ปรับปรุงแบบคำถามในการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถามการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามข้อเสนอแนะของปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา

3. พิมพ์แบบสัมภาษณ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในภาคสนามตามจานวนที่ระบุในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีการบันทึกเสียงเพื่อทาการเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเพื่อเป็นหลักฐานการวิจัย

5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับภาษาไทย พุทธศักราช 2539 และคัมภีร์อรรถกถา

5.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เก็บข้อมูลจากหนังสือ เช่น พุทธธรรม ธรรมะสำหรับประชาชนทั่วไป พุทธธรรมนำสุขภาพ ฯลฯ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักกุศลกรรมบถ รวมทั้งบทความจากวารสารต่างๆ

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จาก การสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์และสรุปสาระสำคัญ ด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ ด้วย วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามประเด็นหัวข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการด้วยขั้นตอนดังนี้

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

1.1 สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะด้านภาวะผู้นำทางความรู้ ซึ่งมิได้จำกัดเพียงการมีข้อมูลหรือระดับการศึกษา แต่ครอบคลุมความสามารถในการรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ผู้นำต้องส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางแก้ไข เป็นผู้ฟังที่ดี มีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การสื่อสาร และการประสานทรัพยากรจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เช่น เวทีแลกเปลี่ยน อบรม หรือกิจกรรมเสริมศักยภาพ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และลดช่องว่างทางความรู้ในชุมชน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 ภาวะผู้นำดังกล่าวต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ความรับผิดชอบ และธรรมาภิบาล ผู้นำควรมีทัศนะคติเชิงบวก เห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนในชุมชน เชื่อมั่นในศักยภาพของประชาชน และเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และแรงจูงใจในการพัฒนาชุมชนระยะยาว

1.3 ด้านทักษะการทำงาน ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการวางแผน บริหารจัดการ จัดลำดับความสำคัญ ติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการออกแบบกระบวนการแก้ไขปัญหาโดยใช้การมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ต้องมีทักษะการสื่อสาร การเจรจา การทำงานเป็นทีม และการบริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด ควบคู่กับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่

นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์และวิสัยทัศน์เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำสามารถพัฒนาโครงการที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยใช้ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า การบริหารจัดการที่ยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จะทำให้ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี และสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในทุกมิติ

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2.1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนสามารถบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรสิกขา สัปปุริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นกรอบในการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำอย่างเป็นระบบ

2.2 ไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเอง ศีลช่วยกำกับพฤติกรรมให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ สมาธิส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์และความรอบคอบในการปฏิบัติงาน ส่วนปัญญาช่วยให้ผู้นำสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ บูรณาการองค์ความรู้ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสมและยั่งยืน

2.3 สัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ การรู้เหตุ รู้ผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เป็นหลักที่ช่วยให้ผู้นำเข้าใจบริบทของพื้นที่และศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ส่งผลให้การบริหารจัดการมีทิศทางชัดเจน เกิดการมีส่วนร่วม และสามารถดึงพลังของชุมชนมาพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นคุณธรรมสำคัญที่หล่อหลอมภาวะผู้นำให้มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ และยึดมั่นในความเป็นธรรม ช่วยสร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในชุมชน ขณะเดียวกัน การตระหนักรู้และหลีกเลี่ยงอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ เป็นกลไกสำคัญในการป้องกันความลำเอียง อันอาจบั่นทอนความโปร่งใสและความเชื่อมั่นของประชาชน

ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวพุทธธรรมจึงมุ่งเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และความเป็นกลาง สามารถตัดสินใจอย่างรอบคอบ โปร่งใส และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

3. รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สรุปได้ 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านความรู้มุ่งเสริมสร้างผู้นำให้มีความรอบรู้และใช้เหตุผล โดยยึดหลักไตรสิกขาในด้านปัญญา เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจอย่างถูกต้อง สัปปุริสธรรมช่วยให้เข้าใจเหตุและผล รู้จักตน และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำ พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการแสวงหาความรู้เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ขณะที่อคติ 4 ช่วยควบคุมความลำเอียง ทำให้การใช้ความรู้เป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและเหมาะสมกับบริบทชุมชน

3.2 ด้านทัศนะคติพัฒนาทัศนะคติของผู้นำให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศีล มีวินัยและจริยธรรม รู้จักกาลเทศะและความพอดีตามหลักสัปปุริสธรรม พร้อมทั้งยึดพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยเมตตา เข้าใจ และเป็นกลาง อคติ 4 ทำหน้าที่กำกับไม่ให้เกิดความลำเอียง ส่งผลให้ผู้นำมีทัศนะคติเชิงบวกและมุ่งประโยชน์ส่วนรวม

3.3 ด้านทักษะการทำงานส่งเสริมทักษะการสื่อสาร การวางแผน การประสานงาน และการแก้ไขปัญหา โดยใช้สมาธิในไตรสิกขาเป็นฐานในการมีสติและควบคุมอารมณ์ สัปปุริสธรรมช่วยให้เข้าใจบุคคลและสถานการณ์ พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการทำงานเป็นทีมอย่างมีมนุษยสัมพันธ์ และอคติ 4 ช่วยให้การตัดสินใจเป็นธรรมและโปร่งใส

3.4 ด้านความคิดสร้างสรรค์พัฒนาความสามารถในการคิดริเริ่มและแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยอาศัยปัญญาและสมาธิเป็นพื้นฐาน สัปปุริสธรรมช่วยให้รู้ขอบเขตตนเองและหลักการที่ถูกต้อง พรหมวิหาร 4 ส่งเสริมการเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย ส่วนอคติ 4 ป้องกันการยึดติดกับความคิดส่วนตน อันนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อชุมชนอย่างยั่งยืน

3.5 ด้านการบริหารจัดการ ยึดหลักศีลเป็นกรอบคุณธรรมในการบริหาร ปัญญาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์และกำหนดแนวทางที่เหมาะสม สัปปุริสธรรมช่วยให้วางแผนตามสถานการณ์และทรัพยากร พรหมวิหาร 4 สนับสนุนการบริหารอย่างมีมนุษยธรรมและเป็นกลาง ขณะที่อคติ 4 ทำหน้าที่ควบคุมความลำเอียง ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และได้รับความเชื่อมั่นจากชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการอภิปรายผลการวิจัย ซึ่งพบว่า รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยนำหลักพุทธธรรมมาผสมผสานบทและภาวะผู้นำทั้ง 5 ด้าน คือ 1. ความรู้ 2.ทัศนะคติ 3.ทักษะในกาทำงาน 4.ความคิดสร้างสรรค์ 5.การบริหารจัดการ จะได้นำอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.บทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำที่ขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยต้องมีภาวะผู้นำทางความรู้ ทัศนคติเชิงบวก ทักษะการทำงาน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ผู้นำที่ดีไม่เพียงมีความรู้หรือข้อมูล แต่ต้องสามารถรวบรวม วิเคราะห์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน พร้อมส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม ทั้งยังต้องมีทัศนคติเชิงบวก มองเห็นคุณค่าของทุกคน และเชื่อมั่นในศักยภาพของประชาชน เพื่อสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในทุกกระบวนการพัฒนา ในด้านทักษะการทำงาน ผู้นำต้องสามารถวางแผนบริหารจัดการ และประเมินผลได้อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ รวมทั้งมีความสามารถในการสื่อสาร ประสานงาน และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้ผู้นำคิดนอกกรอบแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และนำทุนทางวัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์ ยึดหลักคุณธรรมและความโปร่งใส เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน สรุปได้ว่าผู้นำชุมชนที่แท้จริงต้องมีทั้งความรู้ คุณธรรม วิสัยทัศน์ และความสามารถในการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนสู่ความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดนัฐพงศ์ ขนฺติสมฺปนฺโน (หมื่นแก้ว) (2567)ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัย พบว่า การที่ผู้นำนั้นใช้ความรู้ ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรือ อำนาจอิทธิพลต่างๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรม ของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ และหลักธรรมภิบาลในการบริหารงานต่างๆ ซึ่งจะทำให้องค์การสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานนั้นมาจากความร่วมมือของทั้งสถาบันทั้งภาครัฐภาคเอกชนและประชาสังคมบทบาทของรัฐที่สำคัญนั้นคือรัฐเป็นผู้มีบทบาทในการวางรากฐานและรักษากฎระเบียบต่างๆการสร้างธรรมาภิบาลของรัฐนั้นจำเป็นต้องอาศัยระบบการจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพมีภาระรับผิดชอบภายใต้กฎหมายและนโยบายที่โปร่งใสตรวจสอบได้ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและรับผิดชอบภายใต้กรอบของกฎหมายซึ่ง

จุดมุ่งหมายในการสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐนั้นจะต้องพยายามปฏิรูปการบริหารจัดการให้ถูกต้องตามหลักเหตุผลและหน้าที่มีระบบความรับผิดชอบด้านการเงินที่มีประสิทธิภาพมาใช้และให้มีความโปร่งในการปฏิบัติงานยกระดับความชำนาญของภาครัฐให้มีความทันสมัย

2. แนวทางการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา สัปปุริสธรรม พรหมวิหาร 4 และอคติ 4 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนให้มีคุณธรรม ความรอบคอบ และวิสัยทัศน์ในการบริหารงานอย่างยั่งยืน ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นรากฐานของการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ศีลทำให้ผู้นำยึดมั่นในความถูกต้องและโปร่งใส สมาธิช่วยให้มีสติและควบคุมอารมณ์ได้ ส่วนปัญญาเปิดมุมมองให้ผู้นำสามารถคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน สัปปุริสธรรม 7 ช่วยให้ผู้นำเข้าใจเหตุและผล รู้จักตนและบุคคลรอบข้าง รวมถึงรู้เวลาและประมาณ เพื่อใช้ทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ส่วนพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เสริมให้ผู้นำมีจิตใจโอบอ้อมอารี ยินดีกับผู้อื่น และตัดสินใจอย่างเป็นกลาง ปราศจากอารมณ์หรืออคติ ซึ่งตรงข้ามกับอคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ที่เป็นอุปสรรคต่อธรรมาภิบาล ผู้นำที่ยึดหลักธรรมเหล่านี้จะเป็นผู้มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เข้าใจประชาชน และตัดสินใจอย่างเที่ยงธรรม การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารจึงช่วยยกระดับภาวะผู้นำให้มีทั้งคุณธรรม สติปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคม นำพาชุมชนไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัชชกร แสงทองดี (2562) ที่ได้ทำงานวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ ผลวิจัยพบว่า ผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาหรือหลักพุทธธรรมได้อาศัยธรรมเป็นหลักการสำคัญในการปกครองดูแลและบริหารจัดการกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายโดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่หมู่คณะมวลชนสังคมและประเทศชาติอย่างมั่นคงยั่งยืนตลอดไปผู้นำนั้นมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่มหากผู้นำเป็นผู้รู้เหตุรู้ผลหรือรู้จุดมุ่งหมายจะทำอะไรต้องมีแผนการหรือเป้าหมายย่อมจะทำให้หมู่คณะดำเนินไปได้โดยสวัสดิภาพการวางแผนงานได้ก่อนแล้วเดินตามลำดับของงานผลก็คือจะไม่มีข้อผิดพลาดไม่ติดขัดในการทำงานหรือในการทำงานเป็นคณะทุกคนร่วมมือกันอย่างพร้อมเพรียงงานก็จะประสบกับความสำเร็จได้ผลดีมีประสิทธิภาพผู้นำเกิดความสบายใจที่มีส่วนช่วยให้งานส่วนรวมประสบผลสำเร็จ

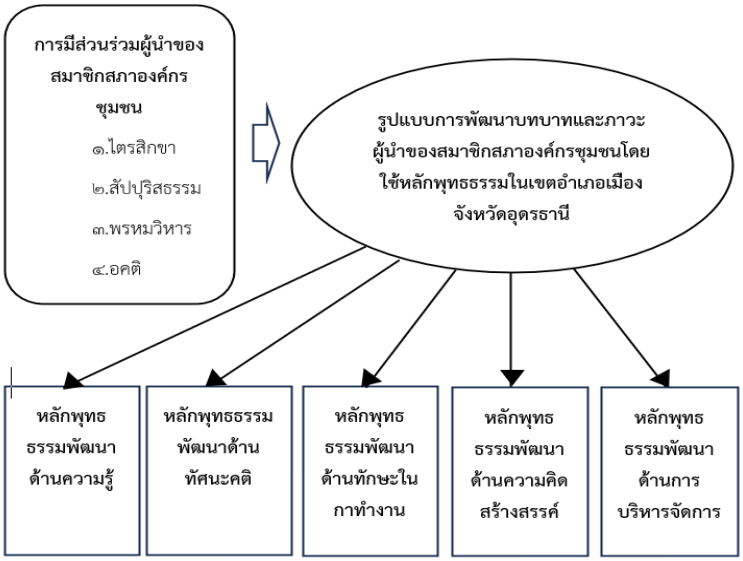
3.รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า **1)ด้านความรู้** การพัฒนาภาวะผู้นำด้านความรู้เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา โดยเฉพาะ “ปัญญา” ที่ช่วยให้ผู้นำคิดอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง และตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ร่วมกับหลักสัปปุริสธรรม เช่น ธัมมัญญุตา และอัตถัญญุตา ที่ส่งเสริมให้รู้เหตุและผลของการกระทำ เข้าใจตนเอง

และรู้เท่าทันสถานการณ์ ขณะเดียวกัน พรหมวิหาร 4 ช่วยให้การแสวงหาความรู้เกิดจากเมตตาและกรุณา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ส่วนอคติ 4 เตือนให้มีวิจารณญาณเป็นกลาง การพัฒนาความรู้ด้วยหลักธรรมเหล่านี้ทำให้ผู้นำมีความเข้าใจรอบด้าน ใช้เหตุผล และนำความรู้ไปขับเคลื่อนชุมชนอย่างมีเป้าหมายและยั่งยืน **2)ด้านทัศนะคติ** การพัฒนาทัศนะคติที่ดีของผู้นำยึดหลักไตรสิกขาในด้าน “ศีล” เพื่อให้มีวินัยทางพฤติกรรมและจิตใจที่เป็นธรรม รู้จักควบคุมตนเอง และไม่เบียดเบียนผู้อื่น สัปปุริสธรรม เช่น มัตตัญญุตา และกาลัญญุตา ช่วยให้รู้ประมาณและรู้เวลา มีมุมมองที่เหมาะสมต่อสถานการณ์และผู้คน พรหมวิหาร 4 เสริมให้มีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ส่งผลให้เปิดใจ รับฟัง และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ส่วนอคติ 4 ช่วยป้องกันความลำเอียง ทำให้ทัศนะคติของผู้นำมีความเป็นกลางและสร้างสรรค์ ผู้นำที่มีทัศนะคติในเชิงบวกเช่นนี้จะเป็นแรงบันดาลใจ สร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความไว้วางใจในชุมชน **3)ด้านทักษะในการทำงาน** ผู้นำต้องมีทักษะในการสื่อสาร ประสานงาน และแก้ปัญหา ซึ่งสามารถพัฒนาได้ด้วยหลักไตรสิกขาในด้าน “สมาธิ” ที่ช่วยให้มีสติ ควบคุมอารมณ์ และตัดสินใจอย่างรอบคอบ สัปปุริสธรรม เช่น ปริสัญญุตา และปุคคลัญญุตา ทำให้เข้าใจบุคคลและบริบทของชุมชน สามารถจัดการงานได้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละคน พรหมวิหาร 4 ส่งเสริมให้ทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยความเมตตาและเห็นอกเห็นใจ ขณะที่หลักอคติ 4 ช่วยให้ผู้นำมีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง การพัฒนาทักษะผ่านหลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้นำทำงานได้มีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือ และบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน **4) ด้านความคิดสร้างสรรค์** ความคิดสร้างสรรค์เป็นพลังขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ผู้นำสามารถพัฒนาได้โดยใช้หลักไตรสิกขาในส่วน “ปัญญา” และ “สมาธิ” เพื่อคิดอย่างลึกซึ้ง มีเหตุผล และเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับแนวคิดใหม่ สัปปุริสธรรม เช่น อัตตัญญุตา และธัมมัญญุตา ทำให้รู้ขอบเขตของตนเองและเข้าใจหลักการที่ถูกต้อง ส่วนพรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะเมตตาและมุทิตา ช่วยให้เปิดใจต่อความคิดใหม่และยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ขณะที่อคติ 4 ช่วยป้องกันการยึดติดในความคิดเห็นส่วนตัว การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยหลักธรรมทำให้ผู้นำมีมุมมองกว้าง คิดเชิงบวก และสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง **5)ด้านการบริหารจัดการ** การบริหารจัดการที่ดีต้องอาศัยทั้งคุณธรรมและเหตุผล หลักไตรสิกขาโดยเฉพาะ “ศีล” และ “ปัญญา” ช่วยให้ผู้นำบริหารอย่างมีจริยธรรม โปร่งใส และตัดสินใจด้วยเหตุผล สัปปุริสธรรม เช่น กาลัญญุตา และมัตตัญญุตา ช่วยให้รู้เวลาและความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากร พรหมวิหาร 4 โดยเฉพาะกรุณาและอุเบกขา ช่วยให้ผู้นำตัดสินใจด้วยความเมตตาแต่ไม่เอนเอียง และฟังความคิดเห็นอย่างเป็นกลาง ส่วนอคติ 4 เตือนให้หลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติหรือความกลัวการวิพากษ์ การบริหารที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมจะทำให้ผู้นำมีทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรม สร้างความไว้วางใจและความยั่งยืนให้กับชุมชน และในเนื้อหาที่ได้กล่าวมาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรัตน์ ตะปูลิง (2567). ที่ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ธรรมะพุทธศาสนาและความเป็นผู้นำ พบว่า การพัฒนาผู้นำเพื่อการประยุกต์ใช้หลักธรรม

คำสอนเพื่อกพัฒนาคุณสมบัติของผู้นำให้มีประสิทธิภาพตามหลักพุทธธรรมโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรม เช่น ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4ธรรมาธิปไตย พละ 4 และสัปปุริสธรรม 7 จะเห็นได้ว่าว่าหลักธรรมเหล่านี้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการพัฒนาผู้นำให้รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้ตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้ชุมชน และรู้บุคคล ที่มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบ คือ (1) การพัฒนาคุณภาพทางจิต ที่ทำให้ผู้นำมีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม ความซื่อสัตย์เป็นหลัก โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขแก่ปวงชนหรือหมู่คณะ แก่สังคม แก่โลก เป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง โดยทำตนเป็นผู้นำที่เป็นที่พึ่งของหมู่ชน เป็นที่พึ่งของสังคม ตลอดจนเป็นที่พึ่งของมนุษยชาติอย่างสมบูรณ์ และ (2) การพัฒนาคุณภาพทางความสามารถที่ทำให้ผู้นำที่มีองค์ความรู้ในด้านต่างๆ อย่างครบถ้วน เช่น ด้านการจัดระบบบริหารงาน ในการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาโดยใช้องค์ความรู้เป็นฐาน (knowledge-based problem) ทำให้บุคลากรเป็นผู้รอบรู้ (Personal Mastery) มีการคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking) มีโมเดลความคิด (Mental Models) มีทีมการเรียนรู้ (Team Learning) ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (ShareVision) ในระบบการบริหารงานทุก ๆ ส่วน จึงทำให้องค์กรสามารถปรับเปลี่ยนการทำงานได้อย่างสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์โดยการการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาผู้นำให้มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านคุณภาพทางจิตใจ และคุณภาพทางความสามารถ ที่มีลักษณะสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้กิจการงานทุกอย่างบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยที่จะทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลชน สังคม และประเทศชาติ อย่างยั่งยืนนั้นเอง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี" ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

แผนภาพที่ 4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบทบาทและภาวะผู้นำของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนโดยใช้หลักพุทธธรรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สมาชิกสภาองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในฐานะผู้นำทางความรู้ ผู้นำการมีส่วนร่วม และผู้นำที่ยึดหลักคุณธรรมและธรรมาภิบาล อย่างไรก็ตาม บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ส่งผลให้บทบาทและภาวะผู้นำจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของสังคมไทย มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1) ข้อเสนอแนะด้านเชิงนโยบาย ประกอบด้วย** (1) พัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม โดยมีกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาผู้นำชุมชนในลักษณะการมีบทบาทและภาวะผู้นำตามแนวทางพระพุทธศาสนาและ (2)สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่มีโครงการสร้างขึ้นและที่มีผลงานเป็นรูปธรรม **2) ข้อเสนอแนะด้านในการนำผลวิจัยไปใช้ ประกอบไปด้วย** (1) ควรนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำไปจัดอบรมและพัฒนาแกนนำชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก คุณธรรมและทักษะการบริหารงานอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ (2) หน่วยงานภาครัฐและองค์กรชุมชนควรบูรณาการหลักธรรมเข้ากับกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ เพื่อสร้างผู้นำที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ จิตใจ และการปฏิบัติจริงในชุมชนและ **3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** (1) ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังอำเภออื่น เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความแตกต่างของการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำในบริบทชุมชนที่หลากหลาย (2) ศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อต่อหรือเป็นอุปสรรคในการนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ เพื่อหา

แนวทางส่งเสริมการพัฒนาผู้นำที่มีประสิทธิผลมากขึ้น (3) นำวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) มาใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมของภาวะผู้นำเชิงพุทธได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จันทรัตน์ ตะปูลิง, ทวัสชัย ขัตติยเมธี,และ โสรวิช วงศ์สาอาด. (2567). ธรรมะพุทธศาสนาและความเป็นผู้นำ. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 955–964.

ทัชชกร แสงทองดี. (2562). องค์ประกอบของภาวะผู้นำในองค์กรเชิงพุทธ. วารสารวิจยวิชาการ, 2(1), 135–148.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระปลัดนัฐพงศ์ ขนฺติสมฺปนฺโน (หมื่นแก้ว). (2567). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่, 9(6), 409–423.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559).

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

Likert, R. (1967). The human organization: Its management and value. New York, NY: McGraw-Hill.

world bank. (2564). Thailand economic monitor: Inequality, opportunity, and human capital. Washington, DC: World Bank

ผลของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพต่อความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

EFFECTS OF 5 STEPs LEARNING PROCESS SUPPLEMENTED WITH VISUAL THINKING STRATEGIES ON NARRATIVE WRITING FROM IMAGES ABILITY AND CREATIVE THINKING ABILITY OF GRADE 3 ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS.

พรรณภา สารบรรณ[1] และ สุทธิดา จันทร์ดวง[2]
Pannapa Saraban[1] and Sutthida Chanduang[2]
[1-2] มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
[1-2] Udon Thani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: Pannapa144@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพก่อนเรียนและหลังเรียน และเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโนนหนามแท่ง เครือข่ายชุมช้าง-บ้านผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 18 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ มีความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพมีความสามารถในการ

* Received 3 February 2026; Revised 19 February 2026; Accepted 1 April 2026

คิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน, การคิดเป็นภาพ, ความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ, ความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ

Abstract

The purposes of this research were to compare the picture-based narrative writing ability of Grade 3 students who learned through the Five-Step Learning Process integrated with visual thinking strategies before and after the instruction, and to compare the creative thinking ability of Grade 3 students who learned through the Five-Step Learning Process integrated with visual thinking strategies before and after the instruction. The sample group consisted of 18 Grade 3 students from Ban Nonnamthaeng School, Chum Chang–Ban Phue School Network, under Nong Khai Primary Educational Service Area Office 2, who were studying in the second semester of the 2025 academic year. The participants were selected by purposive sampling. The research instruments included lesson plans, a picture-based narrative writing ability test, and a creative thinking ability test. The data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and dependent samples t-test.

The research findings revealed that: 1) The narrative writing ability from images of Grade 3 students taught through the 5 STEPs learning process supplemented with visual thinking strategies was significantly higher in the post-test than in the pre-test at the .01 level of statistical significance. 2) The creative thinking ability in narrative writing of Grade 3 students taught through the 5 STEPs learning process supplemented with visual thinking strategies was significantly higher in the post-test than in the pre-test at the .01 level of statistical significance.

Keywords: 5Step Learning Process, Visual Thinking Strategies, Pictorial Narrative Writing Ability, Creative Thinking in Pictorial Narrative Writing

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยในฐานะเครื่องมือสำหรับการแสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะการคิด โดยเฉพาะสาระที่ 2 การเขียน มาตรฐาน ท 2.1 ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการเขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) ทักษะการเขียนไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดเท่านั้น แต่ยังเป็นพุทธิพิสัยขั้นสูงที่สะท้อนถึงความสามารถในการจัดระเบียบความคิดและจินตนาการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการเขียนเล่าเรื่องจากภาพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งถือเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวเข้ากับจินตนาการได้อย่างเป็นรูปธรรม (ธารณา ศรีอนันต์, 2563)

อย่างไรก็ตาม สภาวการณ์ปัจจุบันพบว่าทักษะการเขียนของนักเรียนไทยยังอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องพัฒนาเร่งด่วน จากรายงานผลการประเมินคุณภาพระดับชาติ (NT) ปีการศึกษา 2567 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวนกว่าร้อยละ 7 ยังประสบปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่พบในโรงเรียนบ้านโนนหนามแท่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยด้านการเขียน (ร้อยละ 67.34) ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเขตพื้นที่การศึกษา จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะในการเชื่อมโยงองค์ประกอบจากภาพมาเรียบเรียงเป็นเนื้อเรื่อง ขาดการลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ และขาดแรงจูงใจในการเขียน ส่งผลให้ผลงานขาดความต่อเนื่องและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่ขาดนวัตกรรมในการจัดระเบียบการคิด (Cognitive Organization) และการกระตุ้นจินตนาการอย่างเป็นระบบ (ศิริกัญญา จันทร์หอม, 2565)

การเขียนเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและถ่ายทอดความคิดเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบอีกด้วย ในระดับประถมศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนจึงเป็นภารกิจหลักของครูผู้สอน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่นักเรียนเริ่มฝึกฝนการใช้ภาษาเพื่อแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์ส่วนตัว โดยเฉพาะการเขียนเล่าเรื่อง ถือเป็นการเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการคิดเชื่อมโยงอย่างมีระบบ และสามารถเรียบเรียงความคิดออกมาในรูปแบบที่มีโครงสร้างมีความสัมพันธ์กันและน่าสนใจ (ธารณา ศรีอนันต์, 2563: 55-67) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การอ่านออกเขียนได้ เป็นนโยบายเร่งด่วนของชาติ โดยมุ่งยกระดับความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนให้สามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566: 7) โดยเฉพาะทักษะการเขียน ซึ่งเป็นการสะท้อน

ความเข้าใจ ความคิด และจินตนาการของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมแนวโน้ม การพัฒนาทักษะการเขียนในปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการบูรณาการทักษะศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เข้ากับกิจกรรมการเขียน เช่น การเขียนจากภาพ การเขียนตามจินตนาการ และการเล่าเรื่องจากประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียน กล้าคิด กล้าแสดงออก และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และน่าสนใจในระดับการประเมินผล สถาบันภาษาไทยได้พัฒนาแบบประเมินการเขียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ออกเป็น 2 ฉบับ ได้แก่ การเขียนตามคำบอก และการเขียนจากภาพ ซึ่งฉบับนี้มุ่งเน้นการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน (สถาบันภาษาไทย, 2567: 3) โดยสอดคล้องกับมาตรฐานที่ 2.1 ตัวชี้วัด ป.3/5 ที่กำหนดให้นักเรียนเขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างมีลำดับและสื่อสารได้ชัดเจน

ศิริกัญญา จันทร์หอม (2565) กล่าวว่าจากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการเขียนเล่าเรื่องอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงเรื่องราวจากภาพที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนมักไม่เข้าใจภาพรวมของเรื่อง ไม่สามารถวางโครงเรื่องให้มีลำดับที่ชัดเจน และใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมในการถ่ายทอดเนื้อหา นอกจากนี้ นักเรียนจำนวนไม่น้อยยังขาดแรงจูงใจในการเขียน ส่งผลให้ผลงานที่ได้ยังไม่สมบูรณ์และขาดความน่าสนใจ สาเหตุหนึ่งของปัญหาดังกล่าวอาจมาจากการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่ อีกทั้งยังขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบ ขณะที่ผลการสำรวจความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศ จำนวน 645,413 คน พบว่ามีนักเรียนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เลยถึง 40,800 คน หรือ คิดเป็นร้อยละ 7.03 (รายงานผลการประเมินคุณภาพระดับชาติ NT, 2567: 1-2) ซึ่งผลการประเมินทักษะการเขียนเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 72.39 อย่างไรก็ตาม ยังมีบางโรงเรียนที่ผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าระดับเขต เช่น โรงเรียนบ้านโนนหนามแท่ง ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับดีคิดเป็นร้อยละ 67.34 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งเขตพื้นที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2, 2567: 1-2) จากผลการทดสอบการประเมินคุณภาพระดับชาติ ทำให้เห็นถึงนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและขาดความคิดสร้างสรรค์

เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้บูรณาการ กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ โดยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) เป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เมื่อเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแปลงข้อมูลที่ซับซ้อนให้เป็นภาพแผนผังหรือสัญลักษณ์ (Visual Scaffolding) จะช่วยให้

นักเรียนสามารถมองเห็นโครงสร้างความคิดของตนเองได้อย่างชัดเจน ธีรารัตน์ เขียวแก้ว (2563) กล่าวว่าการผสานงานทั้งสองแนวคิดนี้จะทำให้นักเรียนมีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่การตั้งคำถามจากภาพ การจัดกลุ่มความคิดผ่านภาพร่าง และการสื่อสารออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่มีความหมายและสร้างสรรค์

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการสื่อสารและทักษะการคิดในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพก่อนเรียนและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองขั้นเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เครือข่ายชุมช้าง-บ้านผือ โรงเรียนบ้านผือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้แก่โรงเรียนบ้านโนนหนามแท่ง โรงเรียนบ้านโพนทัน โรงเรียนชุมชนบ้านชุมช้าง โรงเรียนทุ่งธาตุ ท่าลี่ ดอนกลางสามัคคี โรงเรียนบ้านบัว โรงเรียนบ้านผือและโรงเรียนบ้านหนองแอก ที่กำลังศึกษาอยู่"ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ทั้งหมด 8 ห้องเรียน จำนวน 160 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโนนหนามแท่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 18 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่พบสภาพปัญหาด้านการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและขาด

ความคิดสร้างสรรค์ และมีระดับผลการประเมินความสามารถระดับชาติ (NT) ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของเขตพื้นที่การศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 14 ชั่วโมง ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ทบทวนชนิดของคำ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เขียนประโยคง่าย ๆ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ภาพเดียว หลายความหมาย แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ปะติดปะต่อภาพเหล่านี้กันเถอะ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรียบเรียงเรื่องราวจากภาพที่กำหนด แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรียงร้อยถ้อยความจากภาพ และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 อ่าน คิด วาด เขียน สรุป แผนการจัดการเรียนรู้จากการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.87 และได้ผ่านการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ จำนวน 1 ข้อ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าความยากง่าย 0.67 และค่า อำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.38และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.94

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ จำนวน 1 ข้อ ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าความยากง่าย 0.77 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ในช่วง 0.69 และ ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.87

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ

3.2 จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ

3.3 ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test for Dependent Samples เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน รวมถึงมีการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ของนวัตกรรมด้วยสูตร Cohen's d

ผลการวิจัย

จากการศึกษาผลของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพต่อความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลการวิจัยได้นี้

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ หลังเรียน ($\overline{X}$ = 8.17, S.D. = 2.35) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 2.11, S.D. =1.86) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = *24.337, p < .01) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.20

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพก่อนเรียนและหลังเรียน

	Paired Differences							
				95% Confidence Interval of the Difference				
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
pretest	2.1111	1.85504	.43724	5.53060	6.58051	*24.337	17	.000
posttest	8.1667	2.34869	.55359					

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ เป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ช่วยให้นักเรียนสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างเป็นลำดับ ชัดเจน มีจินตนาการ และแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนสูงขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์การเขียนเล่าเรื่องจากภาพระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ หลังเรียน ($\bar{X}$ = 8.83 , S.D. = 0.79) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.78) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = *39.857, p < .01) ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ เพิ่มขึ้นร้อยละ 48.30

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์การเขียนเล่าเรื่องจากภาพก่อนเรียนและหลังเรียน

	Paired Differences							
				95% Confidence Interval of the Difference				
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	Lower	Upper	t	df	Sig. (2-tailed)
pretest	4.0000	.76696	.18078	4.57748	5.08919	*39.857	17	.000
posttest	8.8333	.78591	.18524					

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ช่วยแก้ปัญหาการขาดทักษะการลำดับความคิด การเชื่อมโยงเนื้อหา และการขยายรายละเอียดของเรื่องราว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานเขียนที่มีคุณภาพและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลของกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพเพื่อพัฒนาความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามสมมติฐานของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ แสดง

ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจน ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การตั้งคำถาม การแสวงหาข้อมูล การสร้างองค์ความรู้ การสื่อสาร ไปจนถึงการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข (2562) ที่กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อนำมาสร้างโครงเรื่องอย่างเป็นลำดับ ขณะเดียวกัน กลวิธีการคิดเป็นภาพยังช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระบบความคิด เห็นความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ และลำดับเรื่องราวได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การเขียนเล่าเรื่องมีความต่อเนื่อง สมเหตุสมผล และมีความคิดสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น สุภาพร เหล่ารอด (2565) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนช่วยพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุพรรณี สุดสนธิ์ และอัฐพล อินต๊ะเสนา (2566) พบว่าการใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับแบบฝึกทักษะช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการเขียนย่อความดีขึ้น

2. ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพสูงขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งมีขนาดอิทธิพล (Effect Size) อยู่ในระดับสูงมาก (d = 3.22) ผลสำเร็จนี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ ตั้งคำถาม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน กลวิธีการคิดเป็นภาพช่วยให้นักเรียนสามารถมองเห็นความคิดของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการใช้แผนภาพ สัญลักษณ์ หรือภาพแทนความคิด ซึ่งเอื้อต่อการจัดระเบียบความคิด การเชื่อมโยงเหตุการณ์ และการขยายรายละเอียดของเรื่องราว ส่งผลให้การถ่ายทอดแนวคิดมีความหลากหลายและสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรารัตน์ เขียวแก้ว (2563) ที่พบว่าการคิดเป็นภาพช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดต่าง ๆ ได้ชัดเจน สอดคล้องกับปุณยวีร์ แสงมนตรี (2558) ที่ระบุว่าการคิดเป็นภาพส่งเสริมความสามารถด้านการพูดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงณัฐพร ทองพันธ์ (2566) และอรรถสิทธิ์ บัวพันธ์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่ากลวิธีการคิดเป็นภาพช่วยพัฒนาการวิเคราะห์ การเชื่อมโยงเนื้อหา และผลการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ พิมพ์พธู สุตานันต์ (2565) ยังเสนอว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเป็นภาพที่เน้นการสังเกต การตีความ และการเชื่อมโยงประสบการณ์ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยช่วยแก้ปัญหาการขาดทักษะการลำดับความคิด การเชื่อมโยงเนื้อหา และการขยายรายละเอียดของเรื่องราว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานเขียนที่มีคุณภาพและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้ในงานวิจัยนี้ เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการสอนที่เรียกว่า 5 ขั้นตอนการเรียนรู้คู่การคิดเป็นภาพ: พัฒนาการเขียนและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนร่วมกับ กลวิธีการคิดเป็นภาพ โดยมีขั้นตอนสำคัญดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ

ขั้นที่ 1 ตั้งคำถาม ใช้เทคนิคการดู (Look) ให้นักเรียนสังเกตภาพแล้วตั้งคำถามจากสิ่งที่เห็น

ขั้นที่ 2 แสวงหาสารสนเทศ ใช้เทคนิคการเห็น (See) รวบรวมข้อมูลจากภาพด้วยหลัก 5W1H แล้วสร้าง Mind Map

ขั้นที่ 3 สร้างองค์ความรู้ ใช้เทคนิคการจินตนาการ (Imagine) นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างโครงเรื่อง

ขั้นที่ 4 สื่อสารใช้เทคนิคการแสดงออก (Show) นักเรียนลงมือเขียนเรื่องราวและนำเสนอให้เพื่อนฟัง

ขั้นที่ 5 ตอบแทนสังคมใช้เทคนิคการแสดงออก (Show) นำผลงานไปแบ่งปันในชุมชน เช่น การทำหนังสือนิทาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน เสริมด้วยกลวิธีการคิดเป็นภาพ สามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่านักเรียนมีความสามารถการเขียนเล่าเรื่องจากภาพและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในการเขียนเล่าเรื่องจากภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อีกทั้งรูปแบบการสอนนี้ยังมีขนาดอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในระดับสูงมาก ข้อเสนอแนะจากการวิจัย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ครูผู้สอนควรมีการติดตาม ประเมินผล และสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอการประเมินผลควรดำเนินการทั้งก่อน ระหว่างและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น แบบประเมินผลงานการเขียน แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ และการสะท้อนความคิดเห็นของนักเรียน 1.2 ครูผู้สอน ควรปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนแนวคิด และร่วมกันสร้างสรรค์เรื่องราวจากภาพอย่างอิสระ ทั้งนี้ ผู้สอนควรให้คำแนะนำ ชี้แนะ และเสริมแรงเชิงบวกอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการผ่านการเขียน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเขียนและความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง 1.3 ความยืดหยุ่นด้านเวลาในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากกระบวนการคิดเป็นภาพ (Visual Thinking) เป็นทักษะที่ต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะและการสังเกตอย่างละเอียด ครูผู้สอนจึงควรจัดสรรเวลาให้สมดุลระหว่างขั้นตอนการสืบค้นข้อมูล (ขั้นที่ 1-2) และขั้นตอนการสร้างสรรค์งานเขียน (ขั้นที่ 4) เพื่อไม่ให้ความกดดันด้านเวลาส่งผลต่อคุณภาพของจินตนาการและการเรียบเรียงเรื่องราวของผู้เรียน **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเขียนและความคิดสร้างสรรค์ เช่น แรงจูงใจในการเรียนรู้ ทัศนคติต่อการเขียน ความสามารถด้านภาษา ความร่วมมือในการเรียนรู้ หรือบทบาทของผู้สอน เพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเขียนเล่าเรื่องจากภาพอย่างรอบด้าน ซึ่งจะช่วยขยายองค์ความรู้และนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรบูรณาการสื่อและเทคโนโลยี เช่น สื่อดิจิทัล ภาพเคลื่อนไหว แอปพลิเคชันสำหรับสร้างแผนภาพความคิด หรือโปรแกรมออกแบบสตอรี่บอร์ด ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ส่งเสริมการคิดเชิงจินตนาการ และเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการเขียนเล่าเรื่องจากภาพให้มีความสมบูรณ์และน่าสนใจยิ่งขึ้น 2.3 ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้ไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น

หรือในสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน รวมทั้งศึกษาผลในระยะยาวเกี่ยวกับความคงทนของทักษะการเขียนและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในภาพรวมต่อไปอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพร ทองพันธ์ ,วันเพ็ญ ประทุมทอง และ เกริกศักดิ์ สุภาพ. (2566). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธีการคิดเป็นภาพและกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 17(2), 46-59.

ธีรารัตน์ เขียวแก้ว. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้สุขศึกษาโดยใช้กลวิธีการคิดเห็นเป็นภาพที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษา. ในวิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธารณา ศรีอนันต์. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาผ่านการใช้ภาพเป็นสื่อ. วารสารวิชาการครุศาสตร์, 12(2), 55-67.

ปุณยวีร์ แสงมนตรี. (2558). การพัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีการคิดจากภาพเพื่อส่งเสริมความสามารถในการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบ 5 STEPs และการสร้างนวัตกรรม. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิมพ์พธู สุตานันต์. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดเป็นภาพเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารนวัตกรรมและวัฒนธรรมองค์การ, 13(2), 98-112.

ศิริกัญญา จันทร์หอม. (2565). ปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการเขียนเรื่องจากภาพในระดับประถมศึกษา. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่, 4(1), 112-120.

สุภาพร เหล่ารอด. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุพรรณี สุดสนธิ์. (2566). การพัฒนาทักษะการเขียนย่อความ โดยใช้กิจกรรมจัดการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน (5 STEPs) ร่วมกับแบบฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สถาบันภาษาไทย. (2567). แนวทางการประเมินผลการเขียนเล่าเรื่องจากภาพระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2566). นโยบายการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2567). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ (NT) ปีการศึกษา 2567. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อรรถสิทธิ์ บัวพันธ์. (2564). การใช้เทคนิคการคิดเป็นภาพเพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องกาพย์ห่อโคลง ประพาสธารทองแดง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

Gholam, A. (2019). Visual Thinking Routines: Classroom Snapshots. Athens Journal of Education, 6(1), 53-76.

Torrance, E. P. (1974). Torrance Tests of Creative Thinking. Scholastic Testing Service.

การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี*

THE PARTICIPATION OF CHINESE TEACHERS IN ACADEMIC ADMINISTRATION AT PRIMARY SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ชงหมิ่น จั่ว[1] และ พรพิมล ประสงค์พร[2]

Congmin Zuo[1] , and Pornpimon Prasongporn[2]

[1-2]สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

[1-2]Panyapiwat Institute Of Management

Corresponding Author's Email: fancymin877@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมดังกล่าว โดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 38 คน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ Mann–Whitney U และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ครูชาวจีนที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ ควรดำเนินการโดยส่งเสริมให้ครูชาวจีนมีบทบาทในการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับลักษณะและพัฒนาการของผู้เรียน เสริมสร้างความร่วมมือด้านการจัดการชั้นเรียนระหว่างครูชาวจีนและครูชาวไทย ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการ

* Received 27 January 2026; Revised 18 February 2026; Accepted 1 April 2026

สะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพ ตลอดจนเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดสรรทรัพยากรและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของครูชาวจีน, การบริหารงานวิชาการ, องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

Abstract

This quantitative research aimed to: examine the level of participation of Chinese teachers in academic administration at primary schools under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization; compare the levels of such participation as classified by gender, age, and work experience; and propose guidelines for enhancing the participation of Chinese teachers in academic administration. The population of this study consisted of 38 Chinese teachers working in primary schools under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization in the 2024 academic year. Data were collected using a total population sampling approach. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of 0.985. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, the Mann–Whitney U test, and content analysis.

The research findings revealed that: (1) The participation of Chinese teachers in academic administration at primary schools under the Nonthaburi Provincial Administrative Organization was at a high level overall as well as across all dimensions.; (2) The level of Chinese teachers' participation in academic administration, when categorized by gender, age, and teaching experience, showed no differences.; and (3) Guidelines for enhancing Chinese teachers' participation in academic administration should emphasize promoting their roles in the systematic analysis and design of Chinese language instruction; supporting the development and use of instructional materials aligned with learners' characteristics and developmental stages; strengthening collaboration in classroom management between Chinese and local teachers; encouraging professional learning exchange and reflective practice to enhance professional competencies; and providing opportunities for participation in planning and allocating educational resources and technologies appropriately.

Keywords: The participation of Chinese Teachers, Academic Administration, Nonthaburi Provincial Administrative Organization

บทนำ

การพัฒนาความสามารถด้านภาษาต่างประเทศของเยาวชนเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะดิจิทัล และทักษะทางภาษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชากรในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกยุคใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันระหว่างประเทศที่ทวีความรุนแรงขึ้น การเสริมสร้างทักษะทางภาษาที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสากลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในบริบทดังกล่าว ภาษาจีนได้ก้าวขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย โดยมีผู้เรียนภาษาจีนในระบบการศึกษามากกว่า 100,0000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Fei, H. M., 2023) สะท้อนถึงความจำเป็นในการวางรากฐานการเรียนรู้ภาษาจีนตั้งแต่วัยต้น เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านภาษาในระยะยาว และตอบสนองต่อทิศทางดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบาย “3+1” โดยกำหนดให้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักที่ 3 ควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (Microsoft, 2025) ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นระบบ ผ่านการเพิ่มจำนวนครูชาวจีน การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการนำไปใช้จริง และการบูรณาการเทคโนโลยีการเรียนรู้อัจฉริยะร่วมกับศูนย์ความร่วมมือด้านการสอนภาษาจีน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (Focus News, 2023) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะรอบด้าน สามารถสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และมีความพร้อมในการก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลกอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะภาษาจีนของเยาวชนในพื้นที่ โดยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ได้มอบหมายให้ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยดำเนินโครงการจัดหาครูชาวจีนเข้าปฏิบัติการสอนในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีจำนวน 34 แห่ง โครงการดังกล่าวประกอบด้วยการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพของครูชาวจีนอย่างน้อยภาคการศึกษาละหนึ่งครั้ง ควบคู่กับการนิเทศการสอนและการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนและส่งเสริมความร่วมมือทางวิชาชีพระหว่างครูชาว

ไทยและครูชาวจีน (Chula Unisearch, 2559) จากบริบทดังกล่าว ครูชาวจีนจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาภาษาจีนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นแกนกลางของการบริหารสถานศึกษาและเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารการศึกษา (จันทรานี สงวนนาม, 2553) การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการมีบทบาทต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งผลต่อคุณภาพทางวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ โดยเปิดโอกาสให้ครูชาวจีนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการวางแผนและพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การแสดงความคิดเห็นเชิงวิชาการ การติดตามและประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ตลอดจนการพัฒนาและปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องภายใต้บรรยากาศแห่งความไว้วางใจ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) ผ่านการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ การมอบความไว้วางใจ และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง (McGregor, 1970)

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการรับสมัครครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ นอกจากนี้ ผู้ศึกษาในฐานะที่เคยมีประสบการณ์เป็นครูฝึกสอนภาษาจีนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ได้พบสภาพปัญหาต่างๆ ในการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนสื่อการเรียนการสอน การนิเทศการสอน และการจัดประชุมหรือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพครูชาวจีนยังอยู่ในระดับจำกัด ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงยึดแนวทางดั้งเดิม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอน เช่น งานวิจัยเรื่องสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดภาครัฐในอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร (กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลพิจิตรและโรงเรียนเทศบาลบ้านปากทาง) ของนักการศึกษาจีน Wei, X. D. (2022) งานวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรีของภูเทพ ประภากร (2562) ขณะเดียวกัน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมในบริบทของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนยังมีอยู่อย่างจำกัด และส่วนใหญ่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอน มากกว่าการศึกษาบทบาทของครูในมิติการบริหารงานวิชาการโดยตรง ตัวอย่างเช่น วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย และคณะ (2566) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบเรียนภาษาจีนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครู ซึ่งสะท้อน

ให้เห็นถึงผลเชิงบวกของการมีส่วนร่วมต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์ และ หลี่ เต๋อช่าน (2568) ได้นำเสนอการประยุกต์ใช้แนวคิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงออกในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเชิงธุรกิจในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของแนวคิดการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียน อย่างไรก็ดี การศึกษาดังกล่าวยังคงมุ่งเน้นในระดับการจัดการเรียนการสอน มิได้มุ่งศึกษาในมิติของการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แม้งานวิจัยด้านการบริหารจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยจะมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่มุ่งเน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการโดยตรง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างต่อเนื่องและมีครูชาวจีนปฏิบัติงานร่วมกับครูไทย ช่องว่างของงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่วัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ อายุและประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูชาวจีนที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 38 คน ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 33 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบใช้ประชากรทั้งหมด (Total Population Sampling) โดยไม่ทำการสุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากประชากรกลุ่มเป้าหมายมีจำนวนไม่มากและมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้รูปแบบแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Checklist) 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการของครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำนวน 34 ข้อ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบบลิเคิร์ท (Likert's scale) และ 3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open – Ended Questionnaires)

2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ในด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 3 ท่าน ร่วมพิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับข้อคำถามในแบบสอบถาม จากนั้นจึงคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item–Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ในช่วง 0.50–1.00 ผลการตรวจสอบพบว่า ค่า IOC ของข้อคำถามในงานวิจัยนี้อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับที่เหมาะสม

2.3 การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70 ตามแนวคิดของ Nunnally และ Bernstein (1994) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัคเท่ากับ 0.985 สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัย

มีความเที่ยงในระดับสูง และมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

2.4 การตรวจสอบสมมติฐานของข้อมูล ดำเนินการโดยทดสอบการแจกแจงปกติของคะแนนการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน ด้วยสถิติ Shapiro–Wilk เพื่อประกอบการพิจารณาเลือกใช้สถิติที่เหมาะสม ผลการทดสอบพบว่า ข้อมูลของแต่ละกลุ่มส่วนใหญ่มีค่า p-value น้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลไม่เป็นไปตามการแจกแจงแบบปกติ ดังนั้น ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของครูชาวจีนในการบริหารวิชาการ โดยจำแนกตามเพศ อายุและประสบการณ์การทำงาน จึงเลือกทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ Mann–Whitney U ซึ่งเป็นสถิติไม่อาศัยสมมติฐานการแจกแจงปกติ มีความเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยื่นขอหนังสือราชการจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโครงการภาษาจีน จังหวัดนนทบุรี จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานงานกับ คุณครูซาน ในการส่งแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form และติดตามผลการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวนทั้งสิ้น 34 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90 ของกลุ่มประชากรที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทั้งสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2 ระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ซึ่งครอบคลุม 5 ด้านตามแนวคิดของลิเคิร์ท วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามใช้เกณฑ์การแปลความหมายตามแนวทางของ บุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

4.50 - 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับ มากที่สุด
3.50 - 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับ มาก
2.50 - 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับ ปานกลาง
1.50 - 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับ น้อย
1.00 - 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับ น้อยที่สุด

4.3. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน ดำเนินการด้วยสถิติ Mann–Whitney

4.4 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากครูชาวจีนจำนวนทั้งสิ้น 38 คน ภายหลังการตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่า แบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้มีจำนวน 34 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.00 ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จึงดำเนินการโดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 34 ฉบับ เป็นฐานข้อมูลในการศึกษาดังนี้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 34 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.8 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 53 และอายุมากกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 47 ในด้านประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูชาวจีนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 67.6 และมีประสบการณ์มากกว่า 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 32.4

2. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ โดยภาพรวมและจำแนกตามรายด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D	
1. การจัดการเรียนการสอน	4.10	0.67	มาก
2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.95	0.92	มาก
3. การวัดและประเมินผลการศึกษา	4.07	0.79	มาก
4. การนิเทศการศึกษา	3.93	0.97	มาก
5. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.99	0.89	มาก
ภาพรวม	**4.01**	**0.08**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.08.) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. =

0.67) รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.79) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.97)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีน โดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน โดยรายละเอียดผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามเพศ อายุและประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	**เพศ**			**อายุ**			**ประสบการณ์การทำงาน**		
	U	**P**	**r**	**U**	**P**	**r**	**U**	**P**	**r**
การจัดการเรียนการสอน	160	0.55	0.104	145	0.986	0.007	140.5	0.616	0.088
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	147	0.89	0.027	162.5	0.533	0.128	134	0.796	0.047
การวัดและประเมินผลการศึกษา	156	0.65	0.08	159	0.614	0.104	160	0.22	0.211
การนิเทศการศึกษา	148.5	0.85	0.036	163.5	0.509	0.135	152	0.353	0.161
การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	118.5	0.41	0.143	174.5	0.295	0.212	143	0.551	0.104
รวม	**143.5**	**0.99**	**0.006**	**170.5**	**0.37**	**0.157**	**154**	**0.321**	**0.174**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านเพศ อายุ และประสบการณ์ในการทำงานมิได้ส่งผลต่อระดับ

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูชาวจีน ทั้งนี้สะท้อนว่าครูชาวจีนมีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในลักษณะที่ค่อนข้างสอดคล้องกัน

4. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

4.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรกำหนดนโยบายและจัดวางกลไกการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน โดยส่งเสริมการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้และตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับผู้เรียน เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครูชาวจีนและครูชาวไทยผ่านการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและปรับการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียน สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรม การให้คำปรึกษา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

4.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบายและกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูอย่างเป็นระบบในการพัฒนาหลักสูตรภาษาจีน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานหลักสูตร การพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาและสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและชุมชน ตลอดจนการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรสถานศึกษา

4.3 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ควรกำหนดนโยบายและพัฒนากลไกด้านการวัดและประเมินผลที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูอย่างเป็นระบบ โดยสนับสนุนการจัดทำเกณฑ์และคู่มือการประเมินผลร่วมกัน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลผลการเรียนรู้เพื่อการบันทึกและวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียน การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการสอนและการประเมินผล การพัฒนารูปแบบการประเมินที่หลากหลายและครอบคลุมสมรรถนะทางภาษา ตลอดจนการใช้ผลการประเมินร่วมกันเพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

4.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ควรกำหนดนโยบายและกลไกการนิเทศที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูอย่างเป็นระบบ โดยรวมกระบวนการนิเทศและการอบรมควบคู่กัน ส่งเสริมการประเมินผลการเรียนรู้ควบคู่กับการสังเกตการสอน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการวางระบบนิเทศและประเมินคุณภาพการสอนอย่างต่อเนื่อง และจัดระบบนิเทศการสอนระหว่างครูภายในและระหว่างสถานศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างยั่งยืน

4.5 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ควรกำหนดนโยบายและกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการพัฒนาและจัดหาอุปกรณ์ สื่อ และเทคโนโลยีการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งในการวางแผนและเสนอความต้องการด้านงบประมาณ การคัดเลือกสื่อจากแหล่งใกล้ตัวผู้เรียนหรือสื่อจริงที่ปลอดภัย การใช้สื่อและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับระดับผู้เรียนและบริบทชั้นเรียน ตลอดจนสนับสนุนการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการใช้สื่อ เทคโนโลยี และซอฟต์แวร์การเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อยกระดับคุณภาพและความมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการด้านภาษาจีน โดยตระหนักว่า การยกระดับความสามารถด้านภาษาจีนของผู้เรียนเป็นรากฐานสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาศักยภาพในหลายมิติ และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น นอกจากการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานแล้ว หน่วยงานยังให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ โดยสนับสนุนให้ครูชาวจีนมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการขับเคลื่อนงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณด้านการบริหารงานวิชาการภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์ (2561) ว่า งานวิชาการเป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินคุณภาพของโรงเรียน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดประสิทธิผลการบริหารจัดการของผู้นำองค์กร ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนจำเป็นต้องให้ความสำคัญอย่างสูงต่อการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากมีผลโดยตรงต่อการยกระดับคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอย่างเต็มที่ แทนที่จะให้ครูต้องรับผิดชอบงานบริหารประเภทอื่น ๆ งานบริหารอื่น ๆ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจี่ยยี่ ลู และกิจพิณิฐ อุสาโห (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโปรแกรมวิชาภาษาจีนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโปรแกรมภาษาจีนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐพล มีเงิน และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการ

พัฒนากระบวนการเรียนการสอน ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาหรือองค์กรอื่น และด้านการพัฒนาหลักสูตร และสอดคล้องกับผลการวิจัยของอนันตภรณ์ บุญมี และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิบูลย์รักษ์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิบูลย์รักษ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ครูชาวจีนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับสูง โดยเด่นชัดในด้านการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำกว่า และผลการวิจัยมีข้อจำกัดจากการศึกษาเฉพาะโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงอาจไม่สามารถสรุปอ้างอิงไปยังบริบทอื่นได้ทั้งหมด

2. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านปัจจัยเพศพบว่า การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจเป็นเพราะจากบริบทปัจจุบันที่เน้นความเท่าเทียมทางการศึกษา ทำให้ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์ (2561) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญต่อครูเพศชายและเพศหญิงอย่างเท่าเทียมกัน โดยเพศมิได้เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ซึ่งอาศัยความรู้ สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์เป็นหลัก ปัจจุบันครูทั้งสองเพศได้รับการศึกษาและอบรมอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้มีศักยภาพและมีส่วนร่วมในงานวิชาการร่วมกับผู้บริหารอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของอัศวรินทร์ แก่นจันทร์ (2562) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของกุสุมา แสงประดิษฐ และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่องการมีสวนรวมการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนการศึกษาพิเศษในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของครูตอการมีส่วนรวมในการบริหารงานวิชากาจำแนกตามเพศ โดยรวมและรายดานไมแตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปรียาภรณ์ พรหมบางญวน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูจำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านปัจจัยอายุ พบว่า การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะโครงการนำเข้าครูชาวจีนจังหวัดนนทบุรีได้กำหนดกลไกการคัดเลือก การฝึกอบรม และการส่งปฏิบัติงานในรูปแบบที่มีมาตรฐานค่อนข้างเป็นเอกภาพ ครูทุกคนที่เข้าร่วมโครงการ ไม่ว่าจะมีความแตกต่างด้านอายุ ล้วนผ่านเกณฑ์การคัดเลือก การอบรมก่อนปฏิบัติงาน และระบบประเมินสมรรถนะการสอนเดียวกัน ซึ่งช่วยลดความแตกต่างเชิงรุ่นวัยในด้านแนวคิดการสอนและระดับการมีส่วนร่วมได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรียาภรณ์ พรหมบางญวน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามอายุโดยรวมไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของท๊อป ยอดสิงห์ และฉัตรกุล เอื้อพิพัฒนากูล (2567) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาจำแนกตามอายุ โดยภาพรวมแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า อายุไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ เนื่องจากการมีกลไกการคัดเลือก การพัฒนา และการประเมินสมรรถนะที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ช่วยลดความแตกต่างเชิงช่วงวัย ทำให้ครูชาวจีนที่มีอายุต่างกันสามารถมีแนวคิดการทำงานและระดับการมีส่วนร่วมด้านวิชาการใกล้เคียงกัน และสนับสนุนการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยรวม

4. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านปัจจัยประสบการณ์การทำงาน พบว่า การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานอยู่ในช่วง 1–6 ปี ซึ่งอยู่ในระยะของการมีส่วนร่วมเชิงรุกในการปฏิบัติงานวิชาชีพครู ขณะเดียวกัน แม้ครูผู้สอนภาษาจีนจะมีระดับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ล้วนเผชิญความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนในบริบทปัจจุบัน ส่งผลให้มีความจำเป็นต้องพัฒนาความรู้และสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการวิจัยของของอัศวรินทร์ แก่นจันทร์ (2562: 152) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิชาญ เหรียญวิไลรัตน และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการมีสวนรวมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนนาหลวง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณทำงานต่างกัน มีสวนรวมในการ

บริหารงานวิชาการไมแตกตางกัน แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐวุฒิ วงค์ษาบุตร และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์การทำงานมิได้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยมีข้อจำกัดจากกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงประสบการณ์การทำงานค่อนข้างใกล้เคียงกัน และศึกษาเฉพาะบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จึงอาจไม่สะท้อนความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในบริบทสถานศึกษาหรือกลุ่มครูที่มีช่วงประสบการณ์หลากหลายมากกว่านี้ได้อย่างครอบคลุม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี มีระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับสูง ทั้งในภาพรวมและรายด้าน และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบโดยจำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลเป็นสำคัญ หากแต่เกิดจากระบบการบริหารจัดการและกลไกการพัฒนาครูในระดับองค์กรที่มีความเป็นเอกภาพและเป็นระบบ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาจีนของผู้เรียนในพื้นที่ โดยใช้แนวทางที่หลากหลายในการส่งเสริมแรงจูงใจ ความรับผิดชอบ และความรู้สึกเป็นเจ้าของงานของครูชาวจีนในการมีส่วนร่วมด้านการบริหารงานวิชาการด้านภาษาจีนของสถานศึกษา อีกทั้งยังดำเนินงานร่วมกับโครงการนำเข้าครูชาวจีน ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานที่ค่อนข้างสอดคล้องกันในด้านการคัดเลือก การพัฒนา และการประเมินสมรรถนะการสอน ส่งผลให้เกิดสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายและการบริหารที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของครูอย่างเท่าเทียมและต่อเนื่อง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Y ของ Douglas McGregor (1970) ซึ่งเน้นแนวคิดการบริหารที่เชื่อมั่นในศักยภาพของบุคลากร โดยมองว่าครูมีความสามารถในการกำกับตนเอง มีแรงจูงใจภายใน และสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและพัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อองค์กรให้การสนับสนุนและสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงความร่วมมืออย่างเหมาะสม

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการคัดเลือกหนังสือเรียนภาษาจีน โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างครู ผู้บริหาร และ

ผู้ปกครอง เพื่อพิจารณา ทดลองใช้ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างโปร่งใส เพื่อให้การเลือกใช้หนังสือเรียนมีความรอบด้านและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.2 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการจัดทำแผนการใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครูร่วมวิเคราะห์บริบท กำหนดเป้าหมาย และออกแบบโครงสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ พร้อมสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการทำงานเป็นทีมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.3 ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและผู้มีเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการประเมินผลการสอน โดยสร้างความเข้าใจร่วมกันในการประเมินผลการสอน และดำเนินการออกแบบแบบประเมินที่มีความเหมาะสมและครอบคลุม จัดตั้งช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นอย่างหลากหลายและเป็นระบบ และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ เพื่อนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง

1.4 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการจัดระบบการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยการจัดตั้งทีมนิเทศแบบมีส่วนร่วม จัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการนิเทศ เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเติบโตของครู สร้างระบบนิเทศที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน

1.5 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและจัดหาเครื่องมือ เทคโนโลยี และอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนภาษาจีน โดยเปิดโอกาศให้ครูมีส่วนร่วมในการเลือกและประเมินเทคโนโลยีและอุปกรณ์การสอนภาษาจีน พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดตามผลการใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนและตอบสนองความต้องการผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของครูชาวจีนในการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์การเรียนภาษาจีนของผู้เรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ข้อจำกัดของการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นครูชาวจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีเพียงแห่งเดียว และมีจำนวนจำกัด จึงอาจไม่สามารถอ้างอิงผลการวิจัยไปยังบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นได้อย่างครอบคลุม

3.2 ตัวแปรที่ใช้ในการเปรียบเทียบจำกัดอยู่ที่เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานเท่านั้น ยังมิได้ครอบคลุมปัจจัยอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ เช่น วัฒนธรรมองค์การ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หรือแรงจูงใจในการทำงาน

3.3 การวิจัยเป็นการศึกษาเชิงปริมาณในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-sectional study) จึงไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระดับการมีส่วนร่วมในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

กุสุมาแสงประดิษฐ. (2566). การมีสวนรวมการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนการศึกษาพิเศษในจังหวัดลพบุรี. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (1), 475-488.

จันทรานี สงวนนาม. (2553). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

เจี่ยยี่ ลู และ กิจพิณิฐ อุสาโห. (2565). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการโปรแกรมวิชาภาษาจีนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี ประเทศไทย. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 12(3), 42-55.

ช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์. (2561). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาภาษาจีนของครูโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา . มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณัฐวุฒิ วงค์ษาบุตร และรัตนา กาญจนพันธ์. (2565). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารศรีวนาลัยวิจัย, 14(2), 63-78.

ณัฐพล มีเงิน และคณะ. (2568). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีนภาคเหนือ. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(4), 194-211.

ท๊อป ยอดสิงห์ และฉัตรกุล เอื้อพิพัฒนากูล. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของครูในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 2108-2122.

ธนาภรณ์ โคตรพัฒน์ และเต๋อซ่าน หลี่. (2025). การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้วิธีการเรียนการสอนด้วยวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงออกในหลักสูตรภาษาจีนธุรกิจทางออนไลน์. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 10(1), 235–242.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรียาภรณ์ พรหมบางญวน. (2563). การมีส่วนร่วมในการบริหารของคณะกรรมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ๒. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภูเทพ ประภากร (2562). สภาพปัญหาและอุปสรรคของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรีของ. วารสารจีนวิทย, 14(สิงหาคม. 2563), 65–106.

วิชาญ เหรียญวิไลรัตน และคณะ. (2565). การมีสวนรวมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนนาหลวง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการรัตนบุศย, 4(3), 211-233.

วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย และคณะ. (2566). การพัฒนาแบบเรียนภาษาจีนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของครูในโรงเรียนจังหวัดเชียงราย. วารสารมังรายสาร, 11(1), 55-74.

ศูนย์ความร่วมมือด้านการสอนภาษาจีน (CLEC). (2567). รายงานสรุปสถิติผู้เรียนภาษาจีนและการทดสอบ HSK ในระดับนานาชาติ. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://thailand.go.th/issue-focus-detail/thailandchina-enhance-cooperation-on-chinese-language-and-vocational-education

ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (Chula Unisearch). (2016). โครงการครูจังหวัดนนทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2568 จาก http://www.unisearch.chula.ac.th/index.php/th/our-service-2/special-projects-2

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อัศวรินทร์ แก่นจันทร์. (2562). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

อนันตภรณ์ บุญมี และคณะ. (2568). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิบูลย์รักษ์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5(3), 1246–1259.

Fei, H. M. (2023). Research on the Development of Chinese Teaching Resources in Thailand. BCP Education & Psychology, 10, 297-308.

Focus News. (2567). ศธ.ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน ยกระดับคุณภาพการสอนภาษาจีนโรงเรียนเอกชน สานสัมพันธ์ไทย-จีน 50 ปี. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.focusnews.

in.th/35972

Jiayi Lyu & Kitpinit Usaho (2022). Guidelines for the Development of Academic Administration of the Chinese Language Study Program in Schools Under the Secondary Educational Service Area Office of Pathumthani, Thailan. EAU HERITAGE JOURNAL, 12(3), 42-55.

McGregor, D. (1970). The human side of enterprise. New York, NY: McGraw-Hill.

Microsoft. (2025). Ministry of Education, MHESI, and Microsoft join forces to transform Thai education with AI. Microsoft News Center Thailand. เรียกใช้เมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://news.microsoft.com/th-th/2025/06/09/ministry-of-education-mhesi-and-microsoft-join-forces-to-transform-thai-education-with-ai-en//

Wei, X. D. (2022). Investigation and Research on the Status of Chinese Teaching in Public Primary School in Phichit District, Thailand – Taking Anuban Phichit School & Banpaktang Municipal School as Example. ใน วิทยานิพนธ์ระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีนเพื่อชาวต่างชาติ. Central China Normal University.

ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2*

DECISION-MAKING FACTORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS USING EVIDENCE-BASED PRACTICES AFFECTING THE ADMINISTRATIVE EFFICIENCY: A CASE STUDY OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK AREA 2

ชยพล วิภาวิน[1] พร้อมพิไล บัวสุวรรณ[2] สุดารัตน์ สารสว่าง[3]

Chayapon Wipawin[1] Prompilai Buasuwan[2] Sudarat Sarnswang[3]

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์[123]

Faculty of Education, Kasetsart University[123]

Corresponding Author's Email: chayaponwipawin@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายของการศึกษานี้ 1) เพื่อวิเคราะห์ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน 2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน และ3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 รวมทั้งสิ้น 140 คน โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยจำแนกออกเป็นขนาดของการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลัก โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพราะว่าความถี่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์กถดถอยเชิงซ้อน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และพบว่า 1) องค์ประกอบด้านการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์สูง โดยเมื่อจำแนกตามรายมิติพบว่า มิติด้านการค้นหาทางเลือกมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก ตามด้วยกระบวนการนำการตัดสินใจไปปฏิบัติ และการระบุประเด็นปัญหา 2) ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวม จัดอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหาร

* Received 8 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 1 April 2026

สถานศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพล ได้แก่ ด้านการกำหนดปัญหา (β = 0.24) ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ (β = 0.18) ด้านการค้นหาทางเลือก(β = 0.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยการตัดสินใจ, การใช้หลักฐานเชิงประจักษ์, ประสิทธิภาพ, การบริหารสถานศึกษา สถานศึกษา มัธยมศึกษา

Abstract

This study aimed to 1) analyze the level of evidence-based decision-making factors among school administrators, 2) examine the effectiveness of educational organizational management of school administrators, and 3) investigate the evidence-based decision-making factors that influence the effectiveness of educational organizational management. The sample consisted of 140 deputy school directors under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, selected through stratified sampling based on school size. A questionnaire was used as the main research instrument. The data were analyzed using frequency, mean, standard deviation, and multiple regression analysis at the statistical significance level of 0.05. The findings revealed that 1) the overall level of evidence-based decision-making among school administrators was high; when classified by dimensions, searching for alternatives had the highest mean score, followed by implementation of decisions and problem identification, 2) the overall effectiveness of educational organizational management was at a high level, and 3) the evidence-based decision-making factors that significantly influenced management effectiveness at the 0.05 level were problem identification (β = 0.24), implementation of decisions (β = 0.18), and searching for alternatives (β = 0.16).

Keywords: decision-making factors, evidence-based practices, efficiency, school administration

บทนำ

ในยุคของการบริหารจัดการศึกษาเชิงคุณภาพและมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อทิศทางและความสำเร็จของการ

ดำเนินงานในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการบริหารสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ข้อเท็จจริง และหลักฐานที่เชื่อถือได้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Schildkamp, Poortman, & Handelzalts, 2016) ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งเป็นเขตที่มีความหลากหลายด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาครัฐ การพัฒนาด้านเทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนต้องการการตัดสินใจที่มีความถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ และสามารถตรวจสอบได้ การนำหลักฐานเชิงประจักษ์มาใช้จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพในการบริหารงานของสถานศึกษาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการงบประมาณ บุคลากร หรือการบริหารงานทั่วไป อย่างไรก็ตาม (Wayman, Jimerson, & Cho, 2012)

หลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ผลการวิจัย ข้อมูลทางสถิติ รวมถึงข้อมูลจากการประเมินและการปฏิบัติจริง มาใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดปัญหา ค้นหาทางเลือก ประเมินแนวทางที่เป็นไปได้ ตัดสินใจดำเนินการและติดตามผลลัพธ์เพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง กระบวนการเหล่านี้จะช่วยลดความเสี่ยงจากการตัดสินใจโดยใช้อคติ ความรู้สึกหรือประสบการณ์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียว (Marsh, Pane, & Hamilton, 2006) การเปลี่ยนแปลงของนโยบายทางการศึกษา ความหลากหลายของผู้เรียนและบริบททางสังคม รวมถึงความคาดหวังจากผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนให้ต้องมีความรอบคอบ แม่นยำ และยึดหลักวิชาการมากยิ่งขึ้น และได้รับการพิสูจน์ว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา คือ การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เน้นการใช้ข้อมูล ข้อเท็จจริง งานวิจัย หรือหลักฐานที่น่าเชื่อถือมาเป็นพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย วางแผน และตัดสินใจในทุกระดับ หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นแนวคิดที่มีการนำมาใช้ในแวดวงการศึกษาทั่วโลกและบริบทของการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยมากขึ้น งานวิจัยของสุธาสินี แสงมุกดา (2566) ได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถเกิดขึ้นได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจที่มีโครงสร้างชัดเจน โดยอาศัยหลักฐานที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ

ในบริบทของการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา การตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อทิศทางและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญใน

ปัจจุบันคือการเปลี่ยนผ่านจากการตัดสินใจบนพื้นฐานของประสบการณ์ส่วนบุคคลหรือความคุ้นเคย ไปสู่การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเชิงสถิติ ผลการประเมิน งานวิจัย และข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา แม้แนวคิดดังกล่าวจะได้รับการยอมรับในระดับนโยบาย แต่ในทางปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษายังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความซับซ้อนของข้อมูล ความพร้อมด้านทักษะการวิเคราะห์ การเข้าถึงฐานข้อมูลที่มีคุณภาพ ตลอดจนแรงกดดันด้านเวลาและบริบทเฉพาะของพื้นที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษามัธยมศึกษาในเขตเมืองที่มีความหลากหลายสูง ทั้งด้านขนาดสถานศึกษา ผู้เรียน บุคลากร และสภาพแวดล้อมทางสังคม จึงเป็นบริบทที่สะท้อนความท้าทายของการนำหลักฐานเชิงประจักษ์มาใช้ในการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างชัดเจน การศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจกลไก เงื่อนไข และปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์อันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม แม้แนวทางการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์จะมีข้อดีมากมาย แต่การนำไปใช้จริงยังคงมีข้อจำกัด ทั้งในด้านความพร้อมของระบบข้อมูล ทักษะของผู้บริหารในการวิเคราะห์ และความตระหนักรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ งานวิจัยหลายฉบับเสนอแนะว่า ควรมีการพัฒนาผู้บริหารให้สามารถเข้าถึงและใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมขององค์กรที่ส่งเสริมการตัดสินใจเชิงวิชาการอย่างแท้จริง โดยศึกษาองค์ประกอบของการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ คือ 1) การกำหนดปัญหา 2) การค้นหาทางเลือก 3) การประเมินทางเลือก 4) การตัดสินใจ 5) การปฏิบัติตามการตัดสินใจ 6) การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ (นพวรรณ คำเพ็ญ, 2566) และองค์ประกอบของประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา คือ 1) การบริหารงานวิชาการ2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคล 4) การบริหารงานทั่วไป (อดุลย์ อุบาล, 2566) จากบริบทข้างต้น การศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถอธิบายให้เห็นถึงกลไกการจัดการภายในบริบทของสังคมเมืองที่มีความซับซ้อน ทั้งในด้านของบุคลากร การจัดการงบประมาณ หรืออุปสรรคทางวิชาการที่เกิดขึ้น โดยข้อค้นพบที่ได้จะถูกนำมาประยุกต์เป็นแผนแม่บทเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 ให้มีสัมฤทธิผลที่ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้

1. เพื่อวิเคราะห์ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ด้านการกำหนดปัญหาส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน
2. การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ด้านการค้นหาทางเลือกส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน
3. การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ด้านการประเมินทางเลือกส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน
4. การตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ ด้านการตัดสินใจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ระเบียบวิธีทางสถิติที่ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความผันแปรของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงซ้อน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 168 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2, 2569)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 140 คน

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรการระบุจำนวนกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (1973) ใช้การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ โดยแบ่งตามขนาดสถานศึกษา ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของสถานศึกษา	สถานศึกษา (แห่ง)	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	22	88	66
โรงเรียนขนาดใหญ่	22	78	58
โรงเรียนขนาดกลาง	6	19	14
โรงเรียนขนาดเล็ก	2	2	2
รวม	52	168	140

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสำหรับบุคลากรสายบริหารในระดับรองผู้อำนวยการสถานศึกษาสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 มี 3 ตอน ดังนี้ ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์และประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

ขั้นตอนที่ 2 สร้างตารางการวิเคราะห์เพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ องค์ประกอบของการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดปัญหา 2) การค้นหาทางเลือก 3) การประเมินทางเลือก 4) การตัดสินใจ 5) การปฏิบัติตามการตัดสินใจ และ6) การประเมินผลลัพธ์และให้ข้อมูลป้อนกลับ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของอดุลย์ อุบาล (2566) เกี่ยวกับองค์ประกอบของประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา มี 4 องค์ประกอบ คือ 1**)** การบริหารงานวิชาการ2) การบริหารงานงบประมาณ **3**) การบริหารงานบุคคล และ**4**) การบริหารงานทั่วไป

ขั้นตอนที่ 3 นำร่างเครื่องมือสำรวจข้อมูลที่พัฒนาขึ้นไปนำเสนออาจารย์ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 วัดค่าความสอดคล้องของรายการประเมินแต่ละข้อ (Index-Of Consistency: IOC) พบว่า ระดับความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยาม (IOC) อยู่ในระดับ 0.67-1.00

โดยมีตัวแปรต้นผ่านเกณฑ์นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ตัว ได้แก่

การกำหนดปัญหา (Sig. = 0.01) การค้นหาทางเลือก (Sig. = 0.05) และการปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Sig. = 0.03)

ตัวแปรตามคือประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ตัวแปร ซึ่งเมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรต้นทั้ง 6 ตัว พบว่าโมเดลการถดถอยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นตอนที่ 5 ประเมินค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) จากค่าคงที่อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.963

ระเบียบวิธีได้มาซึ่งข้อมูล

ระเบียบวิธีได้มาซึ่งข้อมูล มีดังนี้

1. ผู้ศึกษาขอเอกสารขอความร่วมมือเชิงวิชาการจากโครงการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการเก็บข้อมูล

2. ผู้ศึกษาทำหนังสือส่งผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่ออธิบายจุดมุ่งหมายและความสำคัญของการวิจัย พร้อม ทั้งขอความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

3. ผู้ศึกษานำส่งเอกสารขอความร่วมมือเชิงวิชาการ พร้อมกับแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ มีดังนี้

1. ภูมิหลังเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์และประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงซ้อน (multiple regression analysis) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวม ปรากฏในเกณฑ์ระดับมาก ในส่วนของรายองค์ประกอบ ซึ่งปรากฏผลการเรียงตามค่าเฉลี่ยคือ การค้นหาทางเลือก รองลงมา การปฏิบัติตามการตัดสินใจ การ

กำหนดปัญหา การตัดสินใจ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินทางเลือก (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

(n =140)

ปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดปัญหา	3.82	0.45	มาก
2. การค้นหาทางเลือก	3.91	0.55	มาก
3. การประเมินทางเลือก	3.69	0.60	มาก
4. การตัดสินใจ	3.79	0.50	มาก
5. การปฏิบัติตามการตัดสินใจ	3.83	0.42	มาก
6. การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ	3.78	0.59	มาก
ภาพรวม	**3.80**	**0.48**	**มาก**

2. ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการประเมินคะแนนเฉลี่ยรวม จัดอยู่ในระดับมาก จากการประเมินเป็นรายองค์ประกอบ ซึ่งปรากฏผลการเรียงตามค่าเฉลี่ยคือ การบริหารงานบุคคล รองลงมา การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ

(n =140)

ประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ
1. การบริหารงานวิชาการ	3.83	0.44	มาก
2. การบริหารงานงบประมาณ	3.88	0.42	มาก
3. การบริหารงานบุคคล	4.14	0.80	มาก
4. การบริหารงานทั่วไป	4.02	0.78	มาก
ภาพรวมของประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา	**3.97**	**0.43**	**มาก**

3. ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการกำหนดปัญหา (X_1) ด้านการค้นหาทางเลือก (X_2) ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ (X_5) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรนี้ยังสามารถอธิบายการผันแปรของประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้ร้อยละ 14.00 โดยสามารถเขียนอยู่ในรูปสมการดิบดังต่อไปนี้ $Y=2.59+0.23X_1+0.13X_2+0.19X_5$ (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

Variable	b	S.E.	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	2.59	0.82		3.18	0.00
ด้านการกำหนดปัญหา (X_1)	0.23	0.09	0.24	2.59	0.01*
ด้านการค้นหาทางเลือก (X_2)	0.13	0.07	0.16	1.90	0.05*
ด้านการประเมินทางเลือก (X_3)	0.10	0.07	0.14	1.54	0.13
ด้านการตัดสินใจ (X_4)	0.10	0.08	0.12	1.24	0.22
ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ (X_5)	0.19	0.09	0.18	2.15	0.03*
ด้านการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ (X6)	0.01	0.07	0.01	0.10	0.93
$R=0.37$, $R^2=0.14$, Adjusted $R^2=0.10$, $F=3.57$, p-value=0.00*					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายการวิจัย

1. ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จากกระประเมินคะแนนเฉลี่ยรวม จัดอยู่ในระดับมาก จากกระประเมินเป็นรายองค์ประกอบ ซึ่งปรากฏผลการเรียงตามค่าเฉลี่ยคือ การค้นหาทางเลือก และลำดับถัดไปได้แก่ การปฏิบัติตามการตัดสินใจ การกำหนดปัญหา การตัดสินใจ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ และการประเมินทางเลือก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านนโยบายการศึกษา เทคโนโลยี และความคาดหวังของสังคม ส่งผลให้ประสบการณ์ในอดีตอาจไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างตรงไปตรงมาในทุกสถานการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ดีแป้น (2563) พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี โดย

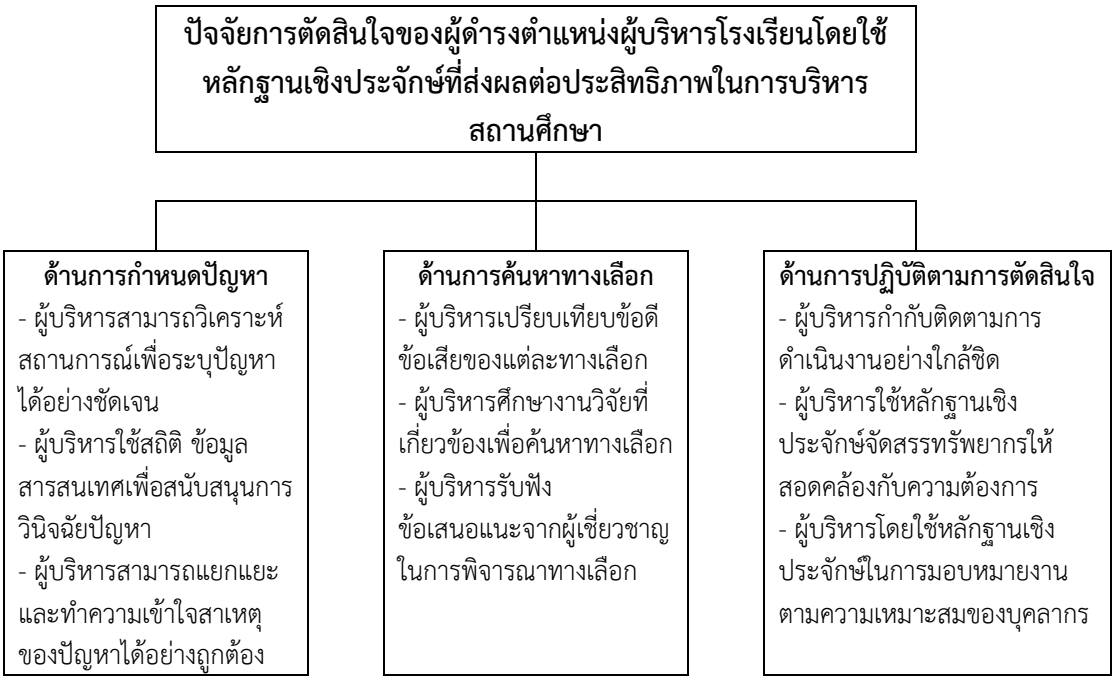
สรุปผลโดยรวมอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรชัย เทียนขาว (2564) พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องสอดคล้องกับแนวคิดของพร้อมพิไล บัวสุวรรณ(2567) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตสำหรับผู้เรียนในโลกยุคใหม่ เนื่องจากการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

2. ประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวม จัดอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ซึ่งปรากฏผลการเรียงตามค่าเฉลี่ย คือ การบริหารงานบุคคล และลำดับถัดไปได้แก่ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานวิชาการ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การศึกษาดูงาน และการพัฒนาวิชาชีพแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิภาพการทำงานโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของมูฮามัดตอยูดีน เจ๊ะแว (2564) พบว่า ขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนตามมุมมองของผู้บริหารสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานีพบว่า สรุปผลโดยรวมอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเสรี ภักดี (2564) พบว่า ระดับกระบวนการบริหารของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลาในภาพรวมอยู่ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอดุลย์ อุบาล (2566) พบว่า ประสิทธิผลการบริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการกำหนดปัญหา ด้านการค้นหาทางเลือก ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการที่ต้องเผชิญกับปัญหาเชิงบริหารในชีวิตจริงอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร และการบริหารทั่วไป จึงมีประสบการณ์ในการมองเห็นปัญหาเชิงระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ ดีแป้น (2563) ที่พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหาร ด้านการกำหนดปัญหา ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ ด้านการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์พร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ระหว่างตัวแปรที่ศึกษากับระดับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัด สพป. นนทบุรี ในมิติเชิงรวม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย สามารถสรุปแผนภาพองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาปัจจัยการตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้ ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อระบุปัญหาได้อย่างชัดเจน ผู้บริหารรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาทางเลือก ผู้บริหารโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ในการมอบหมายงานตามความเหมาะสมของบุคลากร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ระดับปัจจัยการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ และประสิทธิภาพในการจัดการองค์กรทางการศึกษาของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยรวม จัดอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้าน

การกำหนดปัญหา ด้านการค้นหาทางเลือก ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1.1 ข้อเสนอแนะด้านการกำหนดปัญหา ดังนั้น ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติให้ ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐานในการกำหนดปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมอบหมายให้ กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา พัฒนาเครื่องมือหรือแนวทางมาตรฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการค้นหาทางเลือก ดังนั้น ผู้บริหารควรรับผิดชอบในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะของ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยมอบหมายให้ กลุ่มพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดอบรมหรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ ดังนั้น ผู้บริหารควรนำผลการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยจัดทำแผนปฏิบัติการที่มีตัวชี้วัดความสำเร็จชัดเจน และมอบหมายให้รองผู้อำนวยการสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงาน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจโดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ของผู้บริหารในบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน 2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังผู้บริหารในตำแหน่งและระดับที่หลากหลาย 2.3 ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่ออธิบายความแตกต่างเชิงลึกของผลการวิจัย 2.4 ควรพัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือวิจัยให้สามารถจำแนกระดับการใช้หลักฐานเชิงประจักษ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ โดยได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้ให้ความกรุณาสละเวลาในการแนะนำให้คำปรึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 สำหรับการตอบแบบสอบถาม คุณค่าและประโยชน์จากการค้นคว้าอันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบทดแทนคุณต่อบิดา มารดา และครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่ช่วยให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ ดีแป้น. (2563). การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นพวรรณ คำเพ็ญ. (2566). การตัดสินใจของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2567). ทักษะที่จำเป็นต่อชีวิตสำหรับผู้เรียนในโลกยุคใหม่: รวมพลังสร้างกรอบทักษะ ระบบนิเวศการเรียนรู้ และแนวทางการขับเคลื่อน. สำนักพิมพ์วิช.

มูฮามัดตอยูดีน เจ๊ะแว. (2564). ประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สุธาสินี แสงมุกดา. (2566). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(2), 240-252.

สุรชัย เทียนขาว. (2564). แบบการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 7(4), 355-373.

เสรี ภักดี. (2564). กระบวนการบริหารของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

อดุลย์ อุบาล. (2566). พฤติกรรมการบริหารของผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

Marsh, J.A., Pane, J.F., & Hamilton, L.S. (2006). Making sense of data-driven decision making in education. Santa Monica, CA: RAND Corporation.

Schildkamp, K., Poortman, C. L., & Handelzalts, A. (2016). Data teams for school improvement. School Effectiveness and School Improvement, 27(2), 228-254.

Wayman, J. C., Jimerson, J. B., & Cho, V. (2012). Organizational considerations in establishing the data-informed district. School Effectiveness and School Improvement, 23(2), 159-178.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. New York: Harper. & Row.

การประเมินโครงการนิเทศภายในแบบคลินิกสู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2*

THE EVALUATION OF THE PROJECT ON CLINICAL SUPERVISION FOR PROFESSIONAL TEACHER DEVELOPMENT AT BAN BANG ROUP SCHOOL UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กณภัทร จินา[1] , เบญจพร ชนะกุล*[2] และอโนทัย ประสาน[3]
Kanaphat Jina[1], Benchaporn Chanakul*[2] and Anotai Prasan[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช[1-3]
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University Thailand [1-3]
Corresponding Author's Email: Benchaporn_cha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน 1) ด้านบริบท 2) ด้านปัจจัยนำเข้า 3) ด้านกระบวนการ 4) ด้านผลผลิต และส่วนขยายด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายโยงความรู้ ของโครงการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู โรงเรียนบ้านบางรูป ปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบทอยู่ในระดับมาก โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา 2) ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษามีงบประมาณและบุคลากรที่พร้อมต่อการดำเนินงาน 3) ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด สถานศึกษาดำเนินงานตามวงจร PDCA อย่างเป็นระบบ 4) ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากที่สุด โครงการสามารถส่งเสริมสมรรถนะของครูในการออกแบบและจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเป็นรูปธรรม 5) ด้านผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน 6) ด้านประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก โครงการส่งเสริมให้ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้อย่างเหมาะสม 7) ด้านความยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่งเสริมให้การนิเทศเกิดผลอย่างต่อเนื่อง และ 8) ด้านการถ่ายโยงความรู้ อยู่ในระดับมาก โครงการสามารถขยายผลเป็นต้นแบบในการ

* Received 20 February 2026; Revised 27 February 2026; Accepted 1 April 2026

ประเมินและพัฒนาโครงการอื่น ๆ ของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยสรุป โครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ ของโรงเรียนบ้านบางรูป เป็นโครงการที่มีคุณภาพช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การนิเทศภายในแบบคลินิก, รูปแบบของสตัฟเฟิลบีม

Abstract

This study aimed to evaluate the outcomes of a project implemented for participants at four levels: Context, Input, Process, and Product, including the product extension components Impact, Effectiveness, Sustainability, and Transportability based on Stufflebeam's evaluation model. The research employed a mixed methods approach. The target group consisted of 15 administrators and teachers from Ban Bang Roup School in the 2025 academic year. Research instruments included questionnaires and interviews. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and content analysis.

The findings revealed that: 1) The context evaluation was at a high level, indicating that the project is well-aligned with the school's policies and vision. 2) The input evaluation was at the highest level, showing that the school has sufficient budget and personnel to support project implementation. 3) The process evaluation was at the highest level, indicating that the school systematically follows the PDCA cycle. 4) The product evaluation was at the highest level, showing that the project concretely enhances teachers' competencies in designing and managing active learning. 5) The impact evaluation was at the highest level, reflecting that the project promotes student engagement and supports learning management aligned with learners' potential. 6) The effectiveness evaluation was at a high level, indicating that the project encourages teachers to effectively implement active learning plans. 7) The sustainability evaluation was at the highest level, showing that the participation of all stakeholders supports the continuous effectiveness of supervision. 8) The transportability evaluation was at a high level, indicating that the project can be effectively scaled as a model for evaluating and developing other projects. In summary, the clinical supervision for professional teacher development at Ban

Bang Roup school is a high-quality initiative that systematically and effectively enhances teachers' instructional practices.

Keywords: Project Evaluation, Clinical Supervision, CIPPiest Model

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2562 กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ทั้งนี้ ภารกิจหลักของครูคือการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร การนิเทศภายในจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพครู ด้วยการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษา

แม้สถานศึกษาจะมีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติมักเน้นการตรวจเอกสารมากกว่าการพัฒนาครูเชิงลึก ส่งผลให้ครูยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนิเทศแบบคลินิกจึงได้รับการเสนอแนะให้เป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาการสอนผ่านการวางแผน การสังเกต และการสะท้อนผลร่วมกัน ซึ่งสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนอย่างแท้จริง (Cogan, 1973)

จากการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนบ้านบางรูป พบว่า ในมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนา คือ ควรส่งเสริมการจัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียน การใช้สื่อนวัตกรรม การนิเทศชั้นเรียน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ขณะเดียวกันกระบวนการนิเทศภายในยังขาดการมีส่วนร่วมของครู ครูขาดความเข้าใจ มีเจตคติเชิงลบ และกระบวนการนิเทศยังไม่เป็นระบบ (โรงเรียนบ้านบางรูป, 2567)

ดังนั้น โรงเรียนบ้านบางรูปจึงจัดทำโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูและยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินผลการดำเนินโครงการตามรูปแบบ CIPPiest Model เพื่อสะท้อนจุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา และแนวทางปรับปรุงกระบวนการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายใน เสริมสร้างสมรรถนะครู และยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน (Stufflebeam & Shinkfield, 2007)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินด้านบริบทของโครงการนิเทศภายในแบบคลินิกสู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการนิเทศภายในแบบคลินิกสู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการของโครงการนิเทศภายในแบบคลินิกสู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต และส่วนขยายด้านผลผลิต ประกอบด้วย ผลกระทบ ประสิทธิผล ความยั่งยืน และการถ่ายโยงความรู้ ของโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้กรอบการประเมินโครงการตามรูปแบบ CIPPiest Model ของ Stufflebeam

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 13 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยเลือกใช้กลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรทั้งหมด เนื่องจากโครงการมีขนาดเล็กและมีความประสงค์ที่จะสะท้อนผลการดำเนินงานของโครงการได้อย่างครบถ้วนและครอบคลุมทุกมิติ

1.2 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน และตัวแทนครู จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 5 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการบริหารและการดำเนินโครงการ สามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีจำนวน 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เพื่อถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ด้านบริบท และด้านปัจจัยนำเข้า ก่อนดำเนินโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.78 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เพื่อถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ด้านกระบวนการ ในขณะดำเนินงานโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบบสอบถามได้รับ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า คำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.76 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสอบถาม เพื่อถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ด้านผลผลิต และส่วนขยายด้านผลผลิตจำแนกเป็น ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้ หลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตัวเลือกของลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.81 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

ฉบับที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และตัวแทนครู เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า ก่อนดำเนินโครงการ ด้านกระบวนการ ในขณะดำเนินโครงการ ด้านผลผลิตและส่วนขยายด้านผลผลิตจำแนกเป็น ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้ หลังเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ แบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือถึงผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ เชิงปริมาณ ด้วยการตอบแบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์ของผู้วิจัย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยประสานผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปประสานผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง และนัดหมายวันเวลาเก็บแบบสอบถามทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

3. เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ และตัวแทนครูโรงเรียนบ้านบางรูป ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์เอง โดยนัดหมายวันเวลาสัมภาษณ์ทั้งก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา นำข้อมูลมาจัดเรียบเรียง และจัดหมวดหมู่เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยวิธีการแจกแจงความถี่ และค่า ร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชากรจากการประเมินโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และส่วนปรับขยายด้านผลผลิต จำแนกเป็น ด้านผลกระทบ ด้านประสิทธิผล ด้านความยั่งยืน และด้านการถ่ายโยงความรู้ จากแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ วิเคราะห์ โดยใช้สถิต ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อใช้ในการแปลความหมายรายด้านและรายข้อ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การสรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอโดยการพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินด้านบริบท (Context) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	μ	σ	
ด้านปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในปัจจุบัน	3.73	0.69	มาก
ด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ	5.00	0.00	มากที่สุด
ด้านความสอดคล้องระหว่างนโยบายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา	4.64	0.48	มากที่สุด
ด้านความเป็นไปได้ของการนำโครงการสู่การปฏิบัติ	4.51	0.45	มากที่สุด
โดยรวม	**4.47**	**0.41**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.47) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ (μ = 5.00) รองลงมา คือ ด้านความสอดคล้องระหว่างนโยบายและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา (μ = 4.64) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านปัญหาหรืออุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในปัจจุบัน (μ = 3.73) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษามีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการนิเทศภายในให้สอดคล้องกับนโยบายและวิสัยทัศน์ แม้ยังมีข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานอยู่บ้าง แต่หากกำหนดกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม จะสามารถพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับ
	μ	σ	ความเหมาะสม
ด้านความพร้อมของบุคลากร	4.96	0.11	มากที่สุด
ด้านความเพียงพอของงบประมาณ	5.00	0.00	มากที่สุด
ด้านความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์	4.47	0.50	มาก
ด้านความพร้อมของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.73	0.38	มากที่สุด
ด้านความพร้อมของการบริหารจัดการทรัพยากร	4.73	0.44	มากที่สุด
ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม	4.40	0.49	มาก
ด้านความเหมาะสมของระยะเวลา	4.80	0.40	มากที่สุด
โดยรวม	**4.73**	**0.33**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.73) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความเพียงพอของงบประมาณ (μ = 5.00) รองลงมา คือ ด้านความพร้อมของบุคลากร (μ = 4.96) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความเหมาะสมของกิจกรรม (μ = 4.40) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษามีความพร้อมด้านทรัพยากรและบุคลากร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ และหากพัฒนาความเหมาะสมของกิจกรรมเพิ่มเติม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับคุณภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการ (Process) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	μ	σ	
ด้านการวางแผนการดำเนินโครงการ	4.80	0.40	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่กำหนด	4.76	0.36	มากที่สุด
ด้านการนิเทศ ตรวจสอบ ติดตาม	4.50	0.46	มาก
ด้านการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ	4.77	0.42	มากที่สุด
โดยรวม	**4.71**	**0.41**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.71) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการวางแผนการดำเนินโครงการ (μ = 4.80) รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานโครงการ (μ = 4.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศ ตรวจสอบ ติดตาม (μ = 4.50) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า การกำหนดแนวทาง เป้าหมาย และขั้นตอนการดำเนินงานชัดเจน สามารถนำผลสะท้อนกลับมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แม้ด้านการนิเทศ ตรวจสอบ และติดตามจะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังอยู่ในระดับมาก แสดงว่ายังมีประสิทธิภาพดี เพียงแต่สามารถพัฒนาให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นได้

4. ผลการประเมินด้านผลผลิต (Product) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	μ	σ	
ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศภายในแบบคลินิก	4.80	0.40	มากที่สุด
ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง	4.93	0.25	มากที่สุด
ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.87	0.34	มากที่สุด
ครูผลิตสื่อนวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ	4.80	0.40	มากที่สุด
ครูมีความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบคลินิก	4.60	0.49	มากที่สุด
โดยรวม	**4.79**	**0.39**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิต โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.79) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง (μ = 4.93) รองลงมา คือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (μ = 4.87) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูมีความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศภายในแบบคลินิก (μ = 4.60) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า โครงการช่วยพัฒนาความสามารถของครูในการจัดทำแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างชัดเจน แสดงถึงความก้าวหน้าในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม แม้ความพึงพอใจต่อกระบวนการนิเทศจะอยู่ในระดับมากที่สุด แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น จึงควรส่งเสริมและปรับเจตคติของครูให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการนิเทศภายใน เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ผลการประเมินด้านผลกระทบ (Impact) ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	μ	σ	
ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน	4.93	0.25	มากที่สุด
ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
สถานศึกษามีกระบวนการนิเทศภายในแบบคลินิกอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	4.80	0.40	มากที่สุด
สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.33	0.47	มาก
โดยรวม	**4.77**	**0.28**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการประเมินด้านผลกระทบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.77) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสม (μ = 5.00) รองลงมา คือ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน (μ = 4.93) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (μ = 4.33) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า โครงการช่วยพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และครูออกแบบการสอนได้เหมาะกับศักยภาพ ควบคู่กับการเสริมความร่วมมือกับชุมชนเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของสถานศึกษาในระยะยาว

6. ผลการประเมินด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประสิทธิผล

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับ
	μ	σ	ความเหมาะสม
กระบวนการนิเทศภายในส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ	4.47	0.50	มาก
สถานศึกษาจัดกิจกรรมการนิเทศภายในได้อย่างมีคุณภาพ	4.73	0.44	มากที่สุด
ครูนำสื่อนวัตกรรมที่จัดทำขึ้นตามโครงการนิเทศภายในมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4.60	0.49	มากที่สุด
ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่จัดทำขึ้นตามโครงการนิเทศภายในมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4.67	0.47	มากที่สุด
นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น	3.33	0.47	ปานกลาง
โดยรวม	**4.36**	**0.47**	**มาก**

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการประเมินด้านประสิทธิผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.36) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษาจัดกิจกรรมการนิเทศภายในได้อย่างมีคุณภาพ (μ = 4.73) รองลงมา คือ ครูนำแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่จัดทำขึ้นตามโครงการนิเทศภายในมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (μ = 4.67) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (μ = 3.33) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงด้านผลลัพธ์ทางวิชาการอาจต้องใช้ระยะเวลา และควรมีการติดตามต่อเนื่อง รวมทั้งปรับกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลเชิงประจักษ์ในระยะยาว

7. ผลการประเมินด้านความยั่งยืน (Sustainability) ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความยั่งยืน

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับ
	μ	σ	ความเหมาะสม
สถานศึกษามีแนวทางในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จของโครงการและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	4.80	0.40	มากที่สุด

สถานศึกษาสามารถดำเนินโครงการในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง	5.00	0.00	มากที่สุด
โดยรวม	**4.90**	**0.20**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 7 พบว่า ผลการประเมินด้านความยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.90) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินโครงการในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง (μ = 5.00) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ สถานศึกษามีแนวทางในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสำเร็จของโครงการและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (μ = 4.80) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า โครงการมีศักยภาพในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในอนาคต และมีพื้นฐานที่เอื้อต่อการรักษาความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ควรกำหนดแนวทางและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้การพัฒนาดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

8. ผลการประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ (Transportability) ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการถ่ายโยงความรู้

รายการ	ความคิดเห็น		ระดับความเหมาะสม
	μ	σ	
สถานศึกษาเผยแพร่กิจกรรมการนิเทศภายในผ่านช่องทางที่หลากหลาย	4.33	0.47	มาก
โครงการสามารถเป็นต้นแบบในการประเมินโครงการอื่น ๆ ของสถานศึกษาได้	4.27	0.44	มาก
โดยรวม	**4.30**	**0.46**	**มาก**

จากตารางที่ 8 พบว่า ผลการประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.30) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สถานศึกษาเผยแพร่กิจกรรมการนิเทศภายในผ่านช่องทางที่หลากหลาย (μ = 4.33) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โครงการสามารถเป็นต้นแบบในการประเมินโครงการอื่น ๆ ของสถานศึกษาได้ (μ = 4.27) จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษามีการเผยแพร่องค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง แต่ควรจัดระบบและสรุปบทเรียนให้ชัดเจน เพื่อขยายผลสู่โครงการอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านบริบท พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและทิศทางของสถานศึกษา ทั้งด้านสภาพปัญหา ความจำเป็น และความพร้อมในการดำเนินงาน เหตุผลสำคัญอาจเกิดจากการเตรียมการอย่างเป็นระบบ มีการวิเคราะห์

ข้อมูลพื้นฐานและเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม จึงทำให้การขับเคลื่อนโครงการเป็นไปอย่างเหมาะสมและมีแนวโน้มบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (2007) ที่เน้นการประเมินบริบทเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริง และสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนะ บัวสนธ์ (2562) ที่ชี้ว่าการประเมินโครงการควรพิจารณาความเหมาะสมของบริบทและความพร้อมของหน่วยงานอย่างรอบด้าน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สถานศึกษาควรพัฒนาการวิเคราะห์บริบทอย่างต่อเนื่อง ทบทวนข้อมูลสม่ำเสมอ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและผู้บริหาร เพื่อให้การนิเทศยืดหยุ่นและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าสถานศึกษามีความพร้อมด้านทรัพยากร และการจัดการที่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เหตุผลอาจเกิดจากการวางแผนที่เป็นระบบและการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารมีส่วนสำคัญทำให้กิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด พรมจุ้ย (2550) ที่กล่าวว่าความพร้อมของทรัพยากรและการเตรียมการอย่างรอบด้านเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ที่ชี้ว่าการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า จะช่วยยกระดับคุณภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น สถานศึกษาควรคงไว้ซึ่งระบบการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนากลไกการกำกับ ติดตาม และประเมินความเหมาะสมของปัจจัยต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

3. ด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามขั้นตอนตามวงจร PDCA อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เกิดจากการบริหารจัดการที่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจน การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร รวมถึงการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายบริหาร จึงทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด พรมจุ้ย (2550) ที่กล่าวว่ากระบวนการดำเนินงานที่มีการวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) ที่เน้นว่าการบริหารงานทางการศึกษาควรดำเนินไปตามกระบวนการที่ชัดเจน มีการติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศ ตรวจสอบ และติดตามผล ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ให้เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น เพื่อเสริมสร้างความต่อเนื่องและเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการในระยะยาว

4. ด้านผลผลิต พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าครูมีความรู้ความเข้าใจกระบวนการนิเทศ และสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เกิดจากการดำเนินการนิเทศภายในแบบคลินิกที่เปิดโอกาสให้ครูได้รับการสังเกตการสอน รับข้อมูลย้อนกลับ และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ

Goldhammer (1969) เกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิกที่เน้นกระบวนการสังเกต วิเคราะห์ และสะท้อนผลการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูโดยตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cogan (1973) ที่ชี้ว่าการประชุมก่อนสอนและหลังสอนอย่างมีขั้นตอน จะช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างชัดเจน ดังนั้น สถานศึกษาควรดำเนินการนิเทศแบบคลินิกอย่างต่อเนื่องและครบทุกขั้นตอน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการสอนและพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ให้ยั่งยืน

5. ด้านผลกระทบ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าการนิเทศภายในแบบคลินิกส่งผลให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และสถานศึกษาได้รับการยอมรับมากขึ้น ทั้งนี้เกิดจากการดำเนินงานที่มีความต่อเนื่อง เป็นระบบ และเปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนผลและพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (2003) ที่อธิบายว่าผลกระทบเป็นผลลัพธ์ระยะยาวที่เกิดจากการดำเนินโครงการอย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาจะเกิดผลอย่างยั่งยืนเมื่อมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งระดับบุคคลและองค์กร ดังนั้น สถานศึกษาควรรักษาความเป็นระบบของการนิเทศและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวกอย่างยั่งยืน

6. ด้านประสิทธิผล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ประเด็นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งต่ำกว่ามิติอื่น สะท้อนว่าการนิเทศสามารถพัฒนาครูและกระบวนการสอนได้ชัดเจน ขณะที่ผลลัพธ์ด้านสัมฤทธิ์ของผู้เรียนยังต้องอาศัยเวลาและความต่อเนื่องในการพัฒนา ทั้งนี้เกิดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ไม่ใช่เฉพาะกระบวนการนิเทศเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารณ์ พานิช (2555) ที่ระบุว่าการยกระดับคุณภาพผู้เรียนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทั้งโรงเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Guskey (2000) ที่อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นภายหลังเมื่อครูได้รับการพัฒนาและนำไปปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น สถานศึกษาควรติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด และเสริมการใช้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลลัพธ์ทางการเรียนสูงขึ้นในระยะยาว

7. ด้านความยั่งยืน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สามารถรักษาและต่อยอดผลสำเร็จของโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เกิดจากสถานศึกษามีการกำหนดแนวทางดำเนินงานที่ชัดเจน มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และสามารถต่อยอดการดำเนินงานได้ดี สอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) ที่เน้นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องช่วยให้องค์กรพัฒนาและต่อยอดงานได้อย่างไม่หยุดนิ่ง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Peter Senge (1990) ที่อธิบายว่าองค์กรที่มีการ

เรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่องจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้น สถานศึกษาควรต่อยอดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาแนวทางดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายผลความสำเร็จและเสริมสร้างความยั่งยืนให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

8. ด้านการถ่ายโยงความรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าสถานศึกษามีความสามารถในการเผยแพร่และขยายผลการดำเนินงานไปยังบริบทอื่นได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เกิดจากการสรุปบทเรียนและจัดระบบองค์ความรู้อย่างเป็นขั้นตอน รวมทั้งมีการเผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2545) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างปัญญาจากการปฏิบัติ ซึ่งนำไปสู่การขยายผลความรู้ในระดับองค์กรและชุมชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka และ Takeuchi (1995) ที่อธิบายว่าการแปลงความรู้จากประสบการณ์สู่ความรู้ที่เป็นระบบจะช่วยให้สามารถถ่ายทอดและขยายผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น สถานศึกษาควรต่อยอดการจัดการองค์ความรู้และพัฒนากลไกการเผยแพร่ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อขยายผลสู่การปฏิบัติในวงกว้างต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการประเมินโครงการนิเทศภายในแบบคลินิก สู่ครูมืออาชีพ โรงเรียนบ้านบางรูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีข้อเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** จากผลการประเมินพบว่า ประเด็นนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สถานศึกษาจึงควรส่งเสริมให้ครูนำผลจากการนิเทศภายในแบบคลินิกไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** สถานศึกษาควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการนิเทศภายในแบบคลินิกอย่างชัดเจน กำหนดนโยบายพัฒนาครูรายบุคคลและระบบติดตามผลอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนโยบายขยายผลแนวปฏิบัติที่ดีให้ครอบคลุมทั้งโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดเป็นนโยบายสนับสนุนการนิเทศภายในแบบคลินิก โดยใช้ผลการประเมินเป็นฐานในการวางทิศทางการพัฒนา สนับสนุนทรัพยากร พัฒนาศักยภาพผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ และสร้างนโยบายเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรกำหนดกรอบการติดตามและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยในอนาคตควรมุ่งพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในแบบคลินิกร่วมกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูและผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน พัฒนาระบบถ่ายโยงความรู้เพื่อยกระดับการจัดการเรียนรู้ และพัฒนารูปแบบการติดตามประเมินผลที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานวิชาการอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ประเวศ วะสี. (2545). ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรสภาลาดพร้าว.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 51 (1 พฤษภาคม 2562).

รัตนะ บัวสนธ์. (2562). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนบ้านบางรูป. (2567). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางรูปปีการศึกษา 2567. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านบางรูป.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

สมคิด พรมจุ้ย. *(2550). เทคนิคการประเมินโครงการ (*พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: โรงพิมพ์จตุพรดีไซน์.

Cogan, Morris. L. (1973). Clinical Supervision. Boston: Houghton Mifflin.

Fullan, M. (2007). The new meaning of education change. 4th ed. New York: Teacher College Press.

Goldhammer, R. (1969). Clinical supervision: Special methods for the supervision of teachers. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Guskey, T. (2000). Evaluating professional development. California: Corwin Press.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). The knowledge-creating company. New York: Oxford University Press.

Senge, *Peter* M., (*1990*). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. New York: Doubleday.

Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation theory, models, and applications. San Francisco: Jossey-Bass.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

A DEVELOPMENT OF CITIZENSHIP COMPPETENCIES ENHANCEMENT CURRICULUM USING CHALLENGE – BASED LEARNING FOR GRADE 9 STUDENTS

ระพีพรรณ หงษ์คำ[1] และ ปริญญภาษ สีทอง[2]

Rapeepun Hongkham[1] and Prinyaphat Seethong[2]

[1-2] มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-2] Lampang Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email: koyrapeepun09@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลอง คือแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนวัดศรีดอก(ประชาพัฒนา) จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบประเมินเชิงสถานการณ์และแบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1.หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบของหลักสูตรทั้งหมด 6 ประกอบ โดยหลักสูตรและคู่มือมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.54 และ $\bar{X}$= 4.52) ตามลำดับ 2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐานมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมากขึ้นไป

* Received 29 January 2026; Revised 28 February 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง, ความท้าทายเป็นฐาน

Abstract

This research had two objectives: 1) to develop and examine the quality of a curriculum designed to promote strong citizenship competencies using a challenge-based learning approach for Grade 9 students, and 2) to investigate the effects of implementing such a curriculum on Grade 9 students. This study employed a pre-experimental research design using a one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 13 Grade 9 students enrolled in the second semester of the 2025 academic year at WatSridok(Prachapattana) School, selected through cluster random sampling. The research instruments comprised the curriculum, a curriculum implementation manual, a situational assessment tool, and a strong citizenship competency assessment tool. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that: 1) the curriculum for promoting strong citizenship competencies using a challenge-based learning approach for Grade 9 students consisted of six components, and both the curriculum and the implementation manual were rated as overall appropriate at the highest level ($\bar{X}$ = 4.54 and $\bar{X}$ = 4.52, respectively); and 2) students who learned through the curriculum demonstrated post-instructional strong citizenship competency scores significantly higher than their pre-instructional scores at the .05 level of statistical significance, with an overall competency level rated at high or above.

Keywords: Curriculum Development, Active Citizenship Competencies, Challenge-Based Learning

บทนำ

ในปัจจุบันโลกต้องเผชิญกับความท้าทายที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และการแพร่กระจายของสารสนเทศที่รวดเร็ว ภายใต้บริบทดังกล่าว การพัฒนาพลเมืองที่เข้มแข็งจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนของทุกประเทศเพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในยุคโลกาภิวัตน์ สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Active Citizen) มีความสำคัญในสังคมประชาธิปไตย พลเมืองที่เข้มแข็งไม่เพียงรับผลประโยชน์จากสังคม แต่ยังมีส่วนร่วมอย่างแข็ง

ขันในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และสามารถแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561 ที่กำหนดให้พลเมืองที่เข้มแข็งเป็นหนึ่งในผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) การพัฒนาสมรรถนะนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2563)

ปัจจุบันสังคมไทยพบปัญหาที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมือง จากรายงาน ICCS ปี 2009 พบว่าเยาวชนไทยมีทัศนคติและองค์ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองอยู่ในอันดับที่ 34 จาก 38 ประเทศทั่วโลก (เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล จรูญศรี มาดิลก โกวิท และเลิศพร อุดมพงษ์, 2562) นอกจากนั้นรายงานภาวะสังคมไทยปี 2566 พบว่าการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น 58.7% โดย 80% เป็นเยาวชนอายุ 15-17 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567) สถิติเหล่านี้สะท้อนว่าการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เข้มแข็งยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากวินิจฉัยความต้องการของนักเรียน โดยสอบถามเกี่ยวกับปัญหาที่พบเจอในระดับต่าง ๆ วิธีการเรียนการสอนที่ชื่นชอบ และประเด็นที่สนใจพัฒนาตนเอง ผลการวินิจฉัยพบว่าผู้เรียนมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ท้าทาย และสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาได้จริง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐาน (Challenge-Based Learning) ซึ่งพัฒนาโดยบริษัทแอปเปิล เป็นกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ความคิดจุดประกาย 2) คำถามที่จำเป็น 3) ความท้าทาย 4) การแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติ และ 5) ประเมินผล (เสกสรร สุขเสนาและวสวัตติ์ วงศ์พันธุเศรษฐ์, 2563) แนวคิดนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภัทรี สุโรจน์ประจักษ์, 2558) งานวิจัยของ Schutte, Bayram, Vennix และ van der Veen (2025) ยังพบว่า CBL เหมาะสมกับการบูรณาการการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถส่งเสริมทักษะความเป็นพลเมืองผ่านแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสมรรถนะความเป็นพลเมืองในบริบทการศึกษาไทย และงานวิจัยที่ศึกษาประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานในระดับสากล แต่ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทย เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจด้านพลเมืองในเชิงทฤษฎี โดยมิได้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริงในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและเลือกพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ 3 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงวัยที่ผู้เรียนกำลังก้าวเข้าสู่วัยรุ่นและเริ่มตั้งคำถามกับสังคมรอบตัว ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อีกทั้งยังคาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และเป็นต้นแบบสำหรับการขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่น อันจะช่วยขับเคลื่อนสังคมไทยให้เป็นสังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

2.2 เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้หลักสูตร

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนโดยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ **3** มีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนที่เรียนโดยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยการทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One - Group Pretest - Posttest Design มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ในโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 จำนวนทั้งหมด 30 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดศรีดอก(ประชาพัฒนา) อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 13 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ประกอบด้วย หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านเพื่อประเมินความเหมาะสม โดยผลการประเมินพบว่า หลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.54 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และคู่มือหลักสูตรมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.52 ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1) แบบประเมินเชิงสถานการณ์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ (Multiple Choices) 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ คะแนนเต็ม 12 คะแนน ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง จากนั้นนำแบบประเมินเชิงสถานการณ์ที่พัฒนาขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินกับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง พบว่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แบบประเมินมีค่าความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.40 – 0.65 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.33 – 0.77 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.89

2.2.2) แบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นแบบประเมินแบบประมาณค่า 5 ระดับซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) พลเมืองรู้เคารพสิทธิ 2) พลเมืองรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ 3) พลเมืองมีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ และ 4) พลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง จำนวน 24 ข้อ โดยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่ามีดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรฯ ให้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อ และ ทำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งใช้เวลา 1 ชั่วโมง

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการใช้หลักสูตรฯ โดยใช้เวลารวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนและหลังเรียน)

4. หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรฯ สิ้นสุดลง ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินเชิงสถานการณ์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 12 ข้อและทำแบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง

5. รวบรวมผลการทดสอบแบบประเมินเชิงสถานการณ์และแบบประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนแบบประเมินเชิงสถานการณ์ก่อนเรียนและหลังเรียน

2.เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรฯ โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

3. แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งจำแนกตามรายองค์ประกอบ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามหลักการของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 121)

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ตามลำดับต่อไปนี้

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความ สำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตร 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของหลักสูตร 5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ6) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ซึ่งหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็น

พลเมืองที่เข้มแข็ง โดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.40	0.55	มาก
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.60	0.52	มากที่สุด
3. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.40	0.57	มาก
4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.55	0.48	มากที่สุด
5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.68	0.49	มากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล	4.53	0.61	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.54**	**0.31**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าองค์ประกอบของหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ **3** ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.54, S.D = 0.31) โดยทุกรายการมีความเหมาะสมระหว่างมากถึงมากที่สุด

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.40	0.50	มาก
2. กำหนดการสอน	4.70	0.50	มากที่สุด
3. บทบาทครูผู้สอน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วิธีการวัดและประเมินผล	4.60	0.50	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้	4.49	0.53	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.52**	**0.29**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D = 0.29) โดยทุกรายการมีความเหมาะสมระหว่างมากถึงมากที่สุด

2. ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย

2.1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการการเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรฯ

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t
ก่อนเรียน	13	12	78	6.00	50.00	1.22	4.00	0.71	20.40
หลังเรียน	13	12	130	10.00	83.33	1.08			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ($\bar{X}$= 10.00, S.D. = 1.08) คิดเป็นร้อยละ 83.33 สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$= 6.00, S.D. = 1.22) คิดเป็นร้อยละ 50.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ คะแนนหลังเรียนมีค่าร้อยละ 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร และเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

2.2 ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้หลักสูตร ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยตนเองของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประเด็นการประเมิน	ระดับสมรรถนะ (n=13)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผลระดับสมรรถนะ
องค์ประกอบที่ 1 การเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ	4.45	0.31	มาก
องค์ประกอบที่ 2 การเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่	4.45	0.31	มาก
องค์ประกอบที่ 3 การเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณ	4.62	0.21	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 4 การเป็นพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง	4.58	0.18	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.52**	**0.22**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยตนเองของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D = 0.22) ซึ่งเป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. หลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร 4) แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและการประเมินผล โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรใช้แนวคิดของทาบา 7 ขั้นตอน และใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานตามแนวคิดของ Apple Inc. ที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ความคิดจุดประกาย คำถามที่จำเป็น ความท้าทาย การแก้ไขปัญหา และการประเมินผล เนื้อหาการเรียนรู้เน้นใช้ปัญหาจริงที่ใกล้ตัวนักเรียนเป็นบริบท เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับชีวิตจริง และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในชั้นเรียน โรงเรียน และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรกฤษณ์ จันทะคุณ (2562) ที่พัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหว และสุชารัตน์ ภัทรภาคิณ (2567) ที่พัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีน ซึ่งล้วนใช้องค์ประกอบหลักสูตรที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับจารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง และคณะ (2566) และกนกวรรณ อุ่นใจ และคณะ (2558) ที่ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา 7 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน

และผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.54, S.D = 0.31) และคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}$= 4.51, S.D = 0.29) ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์ปัญหาและบริบทที่เกิดขึ้นจริงกับนักเรียน จากนั้นจึงออกแบบและพัฒนาหลักสูตรโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรและคู่มือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และดำเนินการปรับปรุงอีก เพื่อนำไปทดลอง (Tryout) กับนักเรียนก่อนนำไปใช้จริง ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ผกามาส สิงห์จาย, วิภารัตน์ มูสิกะเจริญ และสิทธิกร สุมาลี (2566) ที่

พัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาโดยบูรณาการการสร้างความเป็นพลเมือง พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.56, S.D = 0.46) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรที่มีกระบวนการเป็นระบบและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจะส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพและความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและมีเนื้อหาจากประสบการณ์จริง ส่งผลให้นักเรียนรู้สึกว่าสิ่งที่เรียนมีความหมายและสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา และมีความมั่นใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคมมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ชุตเต้และคณะ (2025) ที่ได้ศึกษาการนำการเรียนรู้แบบใช้ความท้าทายเป็นฐานมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในโรงเรียนมัธยมศึกษาของเนเธอร์แลนด์ ผลการวิจัยเผยให้เห็นว่า การนำเสนอความ ท้าทายที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยออกแบบให้สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน ช่วยส่งเสริมทั้งทักษะความเป็นพลเมืองและความรู้เชิงวิชาการผ่านแนวทางที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ความสำเร็จของหลักสูตรยังเกิดจากการใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ Taba (1962) ที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง 7 ขั้นตอน ทำให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน โดยหลักสูตรได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงจนมีคุณภาพ

3.ผลการศึกษาระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการใช้หลักสูตรฯ

นักเรียนกลุ่มตัวอย่างได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีระดับสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งด้วยตนเองของนักเรียนหลังเรียนด้วยหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.52, S.D = 0.22) ซึ่งเป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ โดยองค์ประกอบด้านการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมอย่างมีวิจารณญาณและการเป็นพลเมืองผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง มีระดับมากที่สุด องค์ประกอบด้าน ด้านการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิและด้านการเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่มีระดับสมรรถนะอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเน้นความท้าทายจากประเด็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นจริงใน

ชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สิ่งต่างๆที่แพร่กระจายในโซเชียลมีเดีย โดยมีการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และการลงมือปฏิบัติในแต่ละขั้นตอนต้องเป็นกระบวนการที่เป็นรูปธรรม สามารถลงมือปฏิบัติได้ และสามารถนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสู่ภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาล์มควิสต์ และคณะ (2015) ที่ให้ความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานว่าเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านการระบุ วิเคราะห์ และออกแบบการแก้ปัญหา โดยลักษณะสำคัญของการเรียนรู้นี้คือการเป็นแบบสหวิทยาการ และมุ่งหาทางออกที่พัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ

แม้ผลการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น แต่การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการตีความผลการวิจัย กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กเพียง 13 คน จากสถานศึกษาเพียงแห่งเดียว ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม อาจส่งผลต่อความสามารถในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังบริบทอื่น และแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้นแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One-group Pretest-Posttest Design) ซึ่งไม่มีกลุ่มควบคุม ทำให้ยังไม่อาจสรุปได้อย่างสมบูรณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นแต่เพียงประการเดียว ประการสุดท้าย ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรที่มีความจำกัด อาจยังไม่เพียงพอต่อการประเมินความคงทนของสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์ประกอบด้านการเคารพสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบ่มเพาะและฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าหลักสูตรส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งโดยใช้แนวคิดความท้าทายเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้นมีภาพรวมของการสร้างและตรวจสอบคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด และจากผลการใช้หลักสูตรที่เป็นไปตามสมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมด จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ และสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยและเปิดกว้าง เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงออกและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ 1.2) ควรฝึกให้นักเรียนตั้งคำถามปลายเปิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นทักษะการคิดวิเคราะห์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการขยายผลไปยังระดับชั้นอื่นและสถานศึกษาที่หลากหลาย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ขึ้น 2.2) ควรมีการออกแบบการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุม เช่น แบบแผนการวิจัยแบบสองกลุ่มวัดก่อนและหลัง (Two-group

Pretest-Posttest Design) เพื่อให้สามารถยืนยันได้อย่างสมบูรณ์ว่าการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะที่เกิดขึ้นเป็นผลจากหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อุ่นใจและคณะ. (2558). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับเยาวชนไทยด้านความรับผิดชอบ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(4), 40-51.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

จักรกฤษณ์ จันทะคุณ. (2562). โครงการการพัฒนาหลักสูตรภัยพิบัติท้องถิ่นแผ่นดินไหวสำหรับโรงเรียนในพื้นที่เสี่ยงภัยแผ่นดินไหวด้วยการจัดการความรู้. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

จารุวรรณ มุ่งเอื้อมกลาง และคณะ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างกรอบความคิดแบบเติบโตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารราชพฤกษ์, 21(1), 74-90. https://doi.org/10.14456/rpjnrru.2023.6

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด.

ผกามาส สิงห์จาย และคณะ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาโดยบูรณาการการสร้างความเป็นพลเมืองในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(8), 671-683.

ภัทรี สุรโรจน์ประจักษ์. (2558). การพัฒนากระบวนการแก้ปัญหาตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานผสมผสานแนวคิดกระบวนการวางแผนกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ในวิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2563). การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน: แนวคิดและแนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชารัตน์ ภัทรภาคิณ. (2567). การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). สมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). กรอบสมรรถนะหลักผู้เรียนระดับการศึกษาขั้น

พื้นฐานและระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3). โครงการวิจัยและพัฒนากรอบสมรรถนะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). รายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่ ปี 2566 ปีที่ 22 ฉบับที่ 1 เดือนมีนาคม 2567. กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม. กรุงเทพมหานคร.

เสกสรร สุขเสนา และวสวัตติ์ วงศ์พันธุเศรษฐ. (2020). การเรียนรู้โดยใช้ความท้าทายเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ถูกท้าทายในปัจจุบันของผู้เรียน. วารสารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 15(2), 106-117.

เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล และคณะ. (2562). การศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยตามกรอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21. วารสารคุรุศาสตร์อุตสาหกรรม, 18(1), 90-91.

Apple Inc. (2009). Challenge Based Learning: A Classroom Guide. Apple Inc.

Apple Inc. (2011). Challenge-Based Learning: Take action and make a difference. U.S.A.

Johnson, L. F., Smith, R. S., Smythe, J. T., & Vron, R. K. (2009). Challenge-Based Learning: An approach for our time. Austin: The New Media Consortium.

Malmqvist, J., Rådberg, K. K., & Lundqvist, U. (2015). Comparative analysis of challenge-based learning experiences. Proceedings of the 11th International CDIO Conference, Chengdu University of Information Technology, Chengdu, Sichuan, P.R. China, June 8-11, 2015.

Schutte, B. G., Bayram, D., Vennix, J., & van der Veen, J. (2025). Exploring the implementation of challenge-based learning for sustainability education in Dutch secondary education: teachers' experiences. Environmental Education Research. https://doi.org/10.1080/13504622.2025.2458723

Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. Harcourt, Brace & World.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE DON MUEANG DISTRICT OFFICE BANGKOK

รวิสรา อนันต์วลัยกุล[1] ปัทมา รูปสุวรรณกุล[2] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[3]

Rawisara Arnanwalaikul[1] Pattama Roopsuwankun[2] and Ujsara Prasertsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-3]North Bangkok University,Thailand

Corresponding Author's Email: Rawisara.arna@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ครู จำนวน 193 คน กำหนดโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ และผู้ให้ข้อมูล จำนวน 5 คน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .976 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D.= 0.418) 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า เพศ ระดับการศึกษา มีความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประสบการณ์ต่างกัน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 4 ด้าน ดังนี้ 1.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ : ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี บริหารงานด้วยความโปร่งใส 2.การสร้างแรงบันดาลใจ: ส่งเสริมการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก ชื่นชมครู และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมผ่านกิจกรรมทีม 3.การกระตุ้นทางปัญญา: ปรับบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เปิดพื้นที่รับฟังความเห็นโดยใช้ PLC 4.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล:ใช้ระบบพี่เลี้ยงดูแลครูด้วยความเห็นอกเห็นใจ

* Received 27 February 2026; Revised 4 March 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to:1) examine the level of transformational leadership 2) compare the level of transformational leadership 3) explore guidelines for developing transformational leadership of school administrators under the Don Mueang District Office, Bangkok. The sample consisted of 193 teachers, determined using Krejcie and Morgan's table and selected through stratified random sampling. Additionally, five key informants were selected by purposive sampling. The research instruments included: 1) a five-point rating scale questionnaire with a reliability coefficient of .976 and 2) a semi-structured interview form. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall and individual aspects of transformational leadership of school administrators were rated at a high level ($\overline{X}$ = 4.47, S.D.= 0.418) 2) comparisons of transformational leadership showed no significant differences overall or by individual aspects in terms of gender and educational level, whereas differences in work experience resulted in statistically significant differences at the .05 level in the aspect of intellectual stimulation; and 3) the guidelines for developing transformational leadership comprised four dimensions: 1) Idealized Influence : administrators should act as role models and manage with transparency 2) Inspirational Motivation : promote learning through trial and error, recognize teachers' contributions, and build a shared vision through team activities 3) Intellectual Stimulation : shift the role from commander to facilitator and create open forums for idea exchange through Professional Learning Communities (PLC) and 4)Individualized Consideration : implement a mentoring system and support teachers with empathy and understanding

Keywords: Leadership, Transformational Leadership, School Administrators

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เต็มไปด้วยความท้าทาย การปรับตัวของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการพัฒนา “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของบุคลากร และความสำเร็จขององค์กร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่การกำหนดนโยบายหรือวางแผน แต่ยังครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนเจตคติ สร้างแรงบันดาลใจ กระจายอำนาจ และส่งเสริมให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนองค์กร การบริหารงานในสถานศึกษายุคใหม่จึงต้องอาศัยผู้นำที่สามารถใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการ พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเต็มใจในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ภาชกร รวดเร็ว, 2565)

การจัดการศึกษาผู้บริหารถือเป็นกลไกหลักของการบริหารงานทุกด้าน ดังนั้น การบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและความก้าวหน้าจึงต้องอาศัยภาวะผู้นำที่เหมาะสม ผู้นำที่ดีจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตั้งแต่พื้นฐานจนก้าวสู่ความเป็นมืออาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งสอดคล้องกับบริบทของโลกยุคปัจจุบัน (วรรณยุทธิ์ ดาบแก้ว, 2566) ด้วยเหตุผลดังกล่าว การศึกษาและพัฒนาภาวะผู้นำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารโรงเรียน ทั้งนี้แนวคิดของ Bass และ Avolio (1994) ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ผู้นำสามารถยกระดับแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพของผู้ตามพร้อมทั้งชักนำให้มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา เนื่องจากสะท้อนคุณภาพการบริหารจัดการองค์กรที่ขับเคลื่อนผ่านเครือข่ายบุคคลและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ (ลักขณา สักเข็มหาร, 2563) นอกจากนี้ นโยบายการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานครมุ่งเน้นการสร้างโรงเรียนคุณภาพและโรงเรียนใฝ่เรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหารจัดการเชิงรุกและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (สำนักงานเขตดอนเมือง, 2568) และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง โดยส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาส ผู้บริหารส่วนใหญ่เติบโตจากสายงานผู้สอน ทำให้ผู้บริหารบางส่วนขาดภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งบริหารตามอำนาจหน้าที่มากกว่าการสร้างแรงจูงใจ อีกทั้งการดูแลขวัญกำลังใจและพัฒนาครูไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ครูบางส่วนขาดแรงผลักดันในการพัฒนาตนเอง ปัญหาดังกล่าวสะท้อนผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการ อันจะช่วยให้ผู้บริหารตระหนักและเข้าใจถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของตนเอง นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมการบริหารงานให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน เพื่อให้สถานศึกษามีความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 ทั้ง 6 โรงเรียน จำนวนครูทั้งหมด 387 คน (สำนักงานเขตดอนเมือง, 2568)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan. 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 193 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling โดยวิธีการจับฉลาก

ตาราง 1 จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ครูสังกัดสำนักงานเขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร

โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1.โรงเรียนบำรุงรวิวรรณวิทยา	52	26
2.โรงเรียนประชาอุทิศ(จันทาบอนุสรณ์)	127	63
3.โรงเรียนพหลโยธิน(พ่วงเจริญอุปถัมภ์)	37	19
4.โรงเรียนวัดดอนเมือง(ทหารอากาศอุทิศ)	76	38
5.โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม(สินทรัพย์-เพ็ญสุวรรณอนุสรณ์)	73	36
6.โรงเรียนเปรมประชา(สายหยุด-เกษมสงเคราะห์)	22	11
รวม	**387**	**193**

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน โดยวิธีเฉพาะเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ด้าน คือ 1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2. การสร้างแรงบันดาลใจ 3. การกระตุ้นทางสติปัญญา 4. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของชูศรี วงศ์รัตนะ

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และวิธีการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

2. สร้างแบบสอบถามและเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา และการใช้ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์

3. นำแบบสอบถาม เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence)

4. ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.80 - 1.00

5. นำแบบสอบถาม มาทดลองใช้ (Try-out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบาค (Cronbach. 1990) (อ้างถึงใน อัจศรา ประเสริฐสิน. 2564) กำหนดเกณฑ์ในการเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามที่นำมาใช้ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .976

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง แล้วนำแบบทดสอบที่สมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการเก็บข้อมูลวิจัยโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแต่ละฉบับมีทั้งหมด 2 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาหลักการ ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

3. นำแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา และการใช้ภาษาให้ถูกต้องสมบูรณ์

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาไป ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ยื่นหนังสือถึงบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตดอนเมืองกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้โรงเรียน ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วย Google From ได้ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามกลับมา จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยกำหนดการตอบกลับภายใน 15 วัน

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทำการตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไป วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยใช้การแจกแจงหาความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. วิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนนดังนี้ (อัจศรา ประเสริฐสิน. 2564)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลอยู่ในระดับงมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ และระดับการศึกษา โดยใช้สถิติ t-test แบบ independent และจำแนกประสบการณ์การปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติ F-test

4. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ นำผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน มาสรุปความและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.47	.438	มาก	3
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.43	.469	มาก	4
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.48	.460	มาก	2
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.49	.490	มาก	1
รวม	4.47	.418	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.47, S.D.= **0.**418) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, S.D.= 0.490) รองลงมาคือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.48, S.D.= 0.460) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.43, S.D.= 0.469) ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์

ตาราง 3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามเพศ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ	$\overline{X}$	S.D	t	P-Value
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ชาย หญิง	4.51 4.45	0.376 0.453	.673	.501
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ชาย หญิง	4.42 4.44	0.380 0.491	-.186	.852
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ชาย หญิง	4.54 4.46	0.297 0.493	.990	.324
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ชาย หญิง	4.48 4.49	0.334 0.524	-.174	.862
รวม	ชาย หญิง	4.49 4.66	0.298 0.444	.345	.731

จากตาราง 2 พบว่า เพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้านมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามระดับการศึกษา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา	$\overline{X}$	S.D	t	P-Value
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	4.47 4.46	0.417 0.499	.091	.927
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	4.44 4.42	0.429 0.576	.240	.811
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	4.47 4.48	0.437 0.527	-.103	.918
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	4.47 4.52	0.454 0.586	-.623	.534
รวม	ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี	4.46 4.47	0.379 0.521	-.120	.905

จากตาราง 3 พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 5 เปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำแนกตามประสบการณ์

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	SS	df	MS	F	P-value
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์					
ระหว่างกลุ่ม	.738	3	.246	1.290	.279
ภายในกลุ่ม	36.058	189	.191		
รวม	36.797	192			
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ					
ระหว่างกลุ่ม	.711	3	.237	1.079	.359
ภายในกลุ่ม	41.508	189	.220		
รวม	42.219	192			
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา					
ระหว่างกลุ่ม	2.362	3	.787	3.890*	.010
ภายในกลุ่ม	38.259	189	.202		
รวม	40.621	192			
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล					
ระหว่างกลุ่ม	1.503	3	.501	2.123	.099
ภายในกลุ่ม	44.593	189	.236		
รวม	46.095	192			
รวม					
ระหว่างกลุ่ม	1.166	3	.389	2.270	.082
ภายในกลุ่ม	32.352	189	.171		
รวม	33.518	192			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 พบว่า ประสบการณ์แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดเห็นแตกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม บริหารงานด้วยความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจ เป็นผู้นำในการเรียนรู้เทคโนโลยี บริหารด้วยเมตตา และเป็นแบบอย่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

3.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายโดยยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมค่านิยมการทดลองนวัตกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ชื่นชมผลงานครูอย่างเจาะจงเพื่อเสริมคุณค่าในวิชาชีพ พร้อมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม

3.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารควรเปลี่ยนจากการสั่งการเป็นการอำนวยความสะดวก เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และสนับสนุนการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการ PLC และการทำงานแบบโครงการเพื่อกระจายอำนาจการตัดสินใจ

3.4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารต้องส่งเสริมระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาโดยยึดหลักความเห็นอกเห็นใจ จัดทำแผนพัฒนารายบุคคลตามศักยภาพ และมอบหมายงานอย่างเหมาะสมกับความถนัด พร้อมติดตามสวัสดิภาพและขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความผูกพัน และความร่วมมือ

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในเขตดอนเมืองให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลเชิงรุก โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของครูตามความแตกต่างและความต้องการของแต่ละบุคคล สอดคล้องงานวิจัยของ Silvana and Trajko (2018) ชี้ให้เห็นว่า วิสัยทัศน์ของผู้บริหารโรงเรียนรวมทั้งการกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมจะส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์กรและความสำเร็จขององค์กร และยังสอดคล้องงานวิจัยของ รัตตินันท์ บุญกล้า (2561) ได้ศึกษาระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เพศและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารมีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจนและเท่าเทียม สอดคล้องงานวิจัยของ สาวิตรี พื้นนวล (2564) พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนครู

ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็น ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดเห็นแตกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องงานวิจัยของ ภาชกร รวดเร็ว (2565) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกุยบุรี และอำเภอสามร้อยยอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่าด้านการกระตุ้นทางปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านการกระตุ้นทางปัญญาเกี่ยวข้องกับการเปิดรับแนวคิดใหม่ๆ การคิดวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ ซึ่งครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกันย่อมมีกรอบความคิด ความคาดหวัง และระดับการมีส่วนร่วมไม่เท่ากัน จึงส่งผลให้การรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม บริหารงานด้วยความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจ เป็นผู้นำในการเรียนรู้เทคโนโลยี บริหารด้วยความเมตตา เหตุผลสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากในระบบสถานศึกษา "ความศรัทธา" คือทุนทางสังคมที่สำคัญที่สุด เมื่อผู้นำแสดงออกถึงความซื่อสัตย์และการเสียสละผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อเป้าหมายของส่วนรวม จะช่วยลดแรงต้านในการเปลี่ยนแปลงและเพิ่มความเต็มใจของบุคลากรในการปฏิบัติตามนโยบาย ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจพร อ่องทิพย์ (2567) พบว่า ความเป็นแบบอย่างของผู้บริหารในด้านการปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยและจริยธรรมวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของครูอย่างมีนัยสำคัญ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Putri et al. (2025) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างเชิงจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

3.2 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายที่ท้าทายโดยยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมค่านิยมการทดลองนวัตกรรมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ชื่นชมผลงานครู พร้อมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เหตุผลสำคัญที่สนับสนุนแนวทางนี้คือ การปรับเปลี่ยนแรงจูงใจจากภายนอก เช่น รางวัลหรือขั้นเงินเดือน ให้เป็นแรงจูงใจภายใน เมื่อครูเห็นว่าความเหนื่อยของตนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชีวิตของนักเรียน จะเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ พฤติกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณยุทธิ์ ดาบแก้ว (2566) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการยอมรับผลงานครู มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังสอดคล้องกับ Manogaran and Abdul Wahab (2024) ที่พบว่าผู้บริหารที่แสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับสูง มี

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการทำงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลต่อทัศนคติและความผูกพันของบุคลากรโดยตรง

3.3 ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารควรเปลี่ยนจากการสั่งการเป็นการอำนวยความสะดวก เปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และสนับสนุนการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการแก้ปัญหา โดยใช้กระบวนการ PLC และการทำงานแบบโครงการเพื่อกระจายอำนาจการตัดสินใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์และตัดสินใจ ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและความรับผิดชอบร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของลักขณา สักเข็มหาร (2563) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bao (2024) ที่พบว่าการกระตุ้นทางปัญญาของผู้บริหารมีผลต่อพฤติกรรมเชิงนวัตกรรมของครูอย่างมีนัยสำคัญ

3.4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารต้องส่งเสริมระบบพี่เลี้ยงและการให้คำปรึกษาโดยยึดหลักความเห็นอกเห็นใจ จัดทำแผนพัฒนารายบุคคลตามศักยภาพ และมอบหมายงานอย่างเหมาะสมกับความถนัด พร้อมติดตามสวัสดิภาพและขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสร้างความผูกพัน ความร่วมมือ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่อครูรับรู้ว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับศักยภาพและความต้องการเฉพาะบุคคล จะเกิดความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติภพ แสงเดือน (2562) ที่พบว่าการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์กรของครูและยังสอดคล้องกับ Heenan et al. (2023) พบว่าองค์ประกอบด้านการดูแลและสนับสนุนรายบุคคลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจ ความผูกพัน และวัฒนธรรมการทำงานเชิงบวกในโรงเรียนหลายบริบท

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1.ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า เพศ ระดับการศึกษา มีความคิดเห็น โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แต่ประสบการณ์ต่างกัน ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีความคิดเห็นแตกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มี 4 ด้าน ดังนี้

3.1.การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดี บริหารงานด้วยความโปร่งใส

3.2.การสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรส่งเสริมการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก ชื่นชมครู และสร้างวิสัยทัศน์ร่วมผ่านกิจกรรมทีม

3.3.การกระตุ้นทางปัญญา ผู้บริหารควรปรับบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้อำนวยความสะดวก เปิดพื้นที่รับฟังความเห็นโดยใช้ PLC

3.4.การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรใช้ระบบพี่เลี้ยงดูแลครูด้วยความเห็นอกเห็นใจ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ผู้บริหารควรเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสื่อสารเชิงสร้างแรงบันดาลใจ ถ่ายทอดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาและการตัดสินใจที่สำคัญ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เสริมสร้างคุณค่าในตนเอง และก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน

2. ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจและการยกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การประกาศชมเชย การมอบรางวัล หรือการเผยแพร่ผลงานดีเด่นของครู เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และส่งเสริมแรงบันดาลใจในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความผูกพันต่อองค์กรของครู หรือประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อให้เห็นภาพรวมของผลกระทบจากการบริหารงาน

2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงระหว่างสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครในเขตพื้นที่อื่น ๆ เพื่อหาปัจจัยทางบริบทที่ส่งผลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

กิตติภพ แสงเดือน. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2564). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.

เบญจพร อ่องทิพย์. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์. ใน การค้นคว้าอิสระ สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ภาชกร รวดเร็ว. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอกุยบุรี

และอำเภอสามร้อยยอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

รัตตินันท์ บุญกล้า. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ลักขณา สักเข็มหาร. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวะศึกษา จังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วรรณยุทธิ์ ดาบแก้ว. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

สาวิตรี พื้นนวล. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียน ขนาดกลางในกลุ่มนครธัญบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สำนักงานเขตดอนเมือง. (2568). คู่มือการปฏิบัติงาน ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2568. ฝ่ายการศึกษา สำนักงานเขตดอนเมือง. เรียกใช้เมื่อ 24 ตุลาคม 2568 จาก https://bma-csc.bangkok.go.th/csc/page-manual-bkk/

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Alzoraiki, M., Ahmad, A. R., & Milhem, M. (2024). The role of transformational leadership in enhancing school culture and teaching performance in Yemeni public schools. Frontiers in Education, 9, Article 1413607. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1413607

Bao, Y. (2024). The effect of principal transformational leadership on teacher innovative behavior: The mediating role of the sense of meaning at work and moderating role of uncertainty avoidance. Frontiers in Education, 9, Article 1378615. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1378615

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Transformational leadership development. Consulting Psychologists Press.

Heenan, I. W., De Paor, D., Lafferty, N., & McNamara, P. M. (2023). The impact of transformational school leadership on school staff and school culture in primary schools: A systematic review of international literature. Societies, 13(6), Article 133. https://doi.org/10.3390/soc13060133

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607–610.

Manogaran, Y., & Abdul Wahab, J. L. (2024). Transformational leadership practices of principals and teacher job satisfaction in private secondary schools in the Klang District. International Journal of Academic Research in Progressive Educationand Development, 13(3), 821–828.

Silvana Pasovska, S., & Micesk, T. (2018). The impact of transformational leadership in improvement of the organizational capability. International Journal for Innovation Education and Research, 6(2), 123–131.

รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี*

INNOVATIVE MODELS OF STRONG COMMUNITIES BUDDHIST STYLE IN THE NEW WAY OF LIFE OF COMMUNITIES IN UDON THANI PROVINCE

พระครูปริยัติปทุมากร (ไชยา ถาวรสทฺโท), สมเดช นามเกตุ และ พระมหาประทีป อภิวฑฺฒโน
Phrakrupariyatpatumakorn (ChaiyaThavarasatto), Somdet Namket, Phamaha Prateep Abhivatdhano
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus
Corresponding Author's Email: xxxxxxxxxxx (12 pt)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง "รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี" มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี (2) ศึกษานวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบ และ (3) นำเสนอรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยบูรณาการแนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากการพึ่งพาตนเอง ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม การบริหารทุนชุมชนตามหลักธรรมาภิบาล และการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกัน ชุมชนต้นแบบมีการพัฒนานวัตกรรม 5 ด้าน ได้แก่ (1) เทคโนโลยี (2) เศรษฐกิจ (3) ทรัพยากร (4) การจัดการ และ (5) เครือข่ายทางสังคม โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา เป็นกรอบในการพัฒนา

รูปแบบนวัตกรรมที่ค้นพบเน้นการสร้าง "ภูมิคุ้มกันทางสังคม" ผ่านการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านวัตถุ จิตใจ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนในยุคหลังโควิด-19 ได้อย่างยั่งยืน

* Received 23 February 2026; Revised 3 February 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: นวัตกรรมชุมชน, ชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธ, วิถีชีวิตใหม่, การพัฒนาชุมชน, จังหวัดอุดรธานี

Abstract

This research entitled “Innovative Models of Buddhist-Oriented Strong Communities in the New Way of Life of Communities in Udon Thani Province” aimed to (1) study the development of strong communities in Udon Thani Province, (2) examine community innovations of model communities, and (3) propose an innovative Buddhist-oriented model of strong communities in the new normal context. This qualitative research integrated Participatory Action Research (PAR). Data were collected through documentary research, in-depth interviews, and focus group discussions, and analyzed using descriptive content analysis.

The findings revealed that strong communities were built upon self-reliance, participatory leadership, good governance in community capital management, and intergenerational knowledge transfer. Model communities demonstrated innovation in five dimensions: (1) technology, (2) economy, (3) resources, (4) management, and (5) social networks. These innovations integrated local wisdom with modern technology and were guided by Buddhist principles such as the Four Bases of Success (Iddhipāda 4), the Four Principles of Social Integration (Saṅgahavatthu 4), and the Middle Path (Majjhimāpaṭipadā).

The proposed model emphasizes building “social immunity” through balanced development in material, mental, and cultural dimensions. It aligns with the Sufficiency Economy Philosophy and serves as a sustainable model for community development in the post-COVID-19 era.

Keywords: Community Innovation; Buddhist-Oriented Community Strengthening; New Normal; Community Development; Udon Thani Province

บทนำ

งานพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงสังคมที่มุ่งแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ปัญญาชน และผู้นำสังคมในการทำงานร่วมกับคนในพื้นที่ เพื่อลดช่องว่างระหว่างชนบทกับเมือง และเสริมสร้างความเข้าใจ

ความสามัคคี และความเป็นธรรมในสังคม การพัฒนาชุมชนจึงมิใช่เพียงการพัฒนาเชิงวัตถุ หากแต่เป็นการสร้าง “ความเข้มแข็ง” จากฐานรากของความสัมพันธ์ในระดับครอบครัว เพื่อนบ้าน และเครือข่ายทางสังคม อันเป็นทุนทางสังคมสำคัญของชุมชน (ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, 2568) ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากปัจจัยหลายด้าน ทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ ภาวะผู้นำที่เสียสละ โปร่งใส และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของสมาชิก ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐและเอกชน การพัฒนาเครือข่ายด้านคุณภาพสินค้าและการตลาด และการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งล้วนเป็นแรงหนุนสำคัญต่อความยั่งยืนของชุมชน (ไพฑูรย์ ศิริรักษ์, 2568)

อย่างไรก็ตาม แนวทางพัฒนาที่เน้นงบประมาณและโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียวอาจไม่สอดคล้องกับบริบททุนทางสังคมของแต่ละพื้นที่ และอาจขัดกับหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่มุ่งเน้นความพอประมาณ การพึ่งตนเอง และการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล การพัฒนาที่แท้จริงจึงต้องตั้งอยู่บนฐานความรู้ คุณธรรม และวิธีคิดของคนในชุมชน โดยมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แนวคิด “นิวนอร์มัล” (New Normal) ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ราชบัณฑิตยสภา บัญญัติศัพท์ว่า “ความปกติใหม่” หรือ “ฐานวิถีชีวิตใหม่” เพื่ออธิบายสถานการณ์ที่เคยไม่ปกติแต่กลายเป็นมาตรฐานของสังคม (กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์, 2568) ขณะที่ Oxford University Press ให้ความหมายว่าเป็นสถานการณ์ที่เดิมไม่คุ้นเคย แต่ต่อมากลายเป็นสิ่งปกติและคาดหวังได้ การเปลี่ยนผ่านดังกล่าวทำให้ผู้คนต้องปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิต ทั้งด้านสุขอนามัย การศึกษา การสื่อสาร และการประกอบอาชีพ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตใหม่ (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2563)

ในบริบทนี้ การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องบูรณาการมิติทางวัตถุและจิตใจควบคู่กัน โดยเฉพาะการประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดการพัฒนา ซึ่งมุ่งพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงตนอย่างพอเพียง มีศีลธรรม และไม่เบียดเบียนธรรมชาติ แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ควรจำกัดอยู่ที่ความเจริญทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น แต่ต้องสร้างความสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางวัตถุกับความเจริญทางจิตใจ เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและยั่งยืน (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2526)

จากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษารูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนจังหวัดอุดรธานี โดยเน้นการสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน การถอดบทเรียนเชิงปฏิบัติ และการพัฒนาเป็นต้นแบบ (model) สำหรับขยายผลในพื้นที่อื่น เป้าหมายสำคัญคือการเสริมศักยภาพชุมชนให้สามารถก้าวข้ามความเหลื่อมล้ำ กับ

ดักรายได้ปานกลาง และความไม่สมดุลของการพัฒนา อันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสังคมไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยบูรณาการแนวทางวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อมุ่งสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและประเด็นคำถาม ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนจังหวัดอุดรธานี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การสร้างเครื่องมือ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดแบบสัมภาษณ์เพื่อได้มาซึ่งคำตอบที่เป็นจริง และข้อมูลครอบคลุมตามประเด็นครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุปและนำเสนอข้อมูลในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จนได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี จากนั้นนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์มาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นฐาน

2) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3) นำแบบสัมภาษณ์กลับมาแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) นำเสนอแบบสัมภาษณ์ต่อผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องให้ได้รายละเอียดตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

5) นำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 5 ท่าน เพื่อให้สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

6) จัดพิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

7) นำแบบสัมภาษณ์ลงใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง รวมทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายให้ได้มีโอกาสคุ้นเคยกันมากขึ้นเสมือนผู้วิจัยเป็นคนในชุมชนและเนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

2. แบบสัมภาษณ์การวิจัย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของชุมชุนในจังหวัดอุดรธานี
- ส่วนที่ 3 นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของชุมชุนต้นแบบในจังหวัดอุดรธานี
- ส่วนที่ 4 เสนอรูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่ทำการวิจัย ได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อมูลครั้งนี้ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา งานวิจัย บทความ และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด

2.การสัมภาษณ์ภาคสนาม โดยขอหนังสือแนะนำตัวจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อประสานผู้ให้ข้อมูล กำหนดวัน เวลา สถานที่สัมภาษณ์ ดำเนินการสัมภาษณ์ บันทึกข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพแบบพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นวิจัย วิเคราะห์เชิงเนื้อหา สังเคราะห์สาระสำคัญ และตรวจสอบข้อมูลซ้ำในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ถูกต้อง ครบถ้วน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนนำเสนอผลในรูปแบบการพรรณนาประกอบภาพถ่ายและบริบทเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธของชุมชุนในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีรูปแบบอยู่ 5 รูปแบบคือ(1)ด้านเทคโนโลยีของชุมชน(2)ด้านเศรษฐกิจของชุมชน(3)ด้านทรัพยากรของชุมชน(4)ด้านการจัดการของชุมชน(5)ด้านเครือข่ายทางสังคม ดังนี้

1.รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธของชุมชุนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเทคโนโลยีของชุมชน มุ่งเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น

ระบบเกษตรอัจฉริยะ พลังงานทดแทน เครื่องจักรกลเกษตร และเทคโนโลยี แปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีระบบสนับสนุนการจัดการชุมชน เช่น แอปบริหารหมู่บ้าน ระบบแจ้งเตือนภัย ธนาคารข้อมูล และการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณและมีเหตุผล พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน และยังเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นความเพียร การมีเป้าหมาย และการเกื้อกูลกันในสังคม

2. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มุ่งเน้นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ตลาดออนไลน์ชุมชน เศรษฐกิจหมุนเวียน และระบบธนาคารชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างมีเหตุผลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมยึดโยงกับวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ยังสะท้อนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ 4 และทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ โดยเน้นการแบ่งปัน ความเพียร และความร่วมมือ อันนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ

3. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านทรัพยากรของชุมชน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ระบบธนาคารต้นไม้ การฟื้นฟูพันธุ์พืชพื้นถิ่น การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน พลังงานหมุนเวียน วนเกษตร และการบันทึกองค์ความรู้ ซึ่งสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน การดำเนินการเหล่านี้ยังเชื่อมโยงกับหลักธรรม อิทธิบาท 4 โดยเน้นความพอใจ ความเพียร และการใคร่ครวญ รวมถึง “อัตตาหิ อัตโนนาโถ” คือ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เพราะชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรของตนได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก นับเป็นการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตใจ

4. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านการจัดการของชุมชน มุ่งเน้นถึงความสามารถในการปรับตัวของชุมชนสู่ยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างสมดุล เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อบริหารหมู่บ้าน การ Podcast หรือ Facebook Live ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจริง สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้าน “เหตุผล” และ “ภูมิคุ้มกันในตัว” และเชื่อมโยงกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 และทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ที่ส่งเสริมความเพียร การร่วมมือ และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล มีจริยธรรม และพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันในระดับชุมชน

5. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเครือข่ายทางสังคม มุ่งเน้นการพัฒนากลไกความร่วมมือที่ผสานเทคโนโลยีกับภูมิปัญญา

ท้องถิ่น เช่น การใช้ LINE OA และ Facebook Group ในการสื่อสารภายในชุมชน รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายกัลยาณมิตรและการเรียนรู้ข้ามรุ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย ศาสนา และอาชีพ ทั้งยังส่งเสริมความพึ่งพาตนเองและจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ เหตุผล และภูมิคุ้มกัน พร้อมกับหลักธรรมพุทธศาสนา เช่น มัชฌิมาปฏิปทา อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสังคมอย่างยั่งยืนในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนจัดตั้งสภาชุมชนดิจิทัล การจัดทำฐานข้อมูล GIS และการสื่อสารความรู้ผ่าน

อภิปรายผล

1. การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดอุดรธานี การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในจังหวัดอุดรธานีมีรากฐานจากแนวคิดการพึ่งพาตนเองภายหลังวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เวทีตัดสินใจร่วม ผู้นำแบบมีส่วนร่วม การบริหารทุนชุมชนอย่างโปร่งใส เครือข่ายความร่วมมือ ธรรมาภิบาล และการสืบทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งช่วยเสริมศักยภาพการปรับตัวและความยั่งยืนของชุมชน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมฺโม) (2562) ที่ศึกษา รูปแบบพุทธพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณี วัดป่านาคำ พบว่า การพัฒนาชุมชนควรครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยใช้หลักพุทธธรรมและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน ผ่านโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่พัฒนา 5 มิติ ได้แก่ จิตใจ เศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และสังคม (พระครูประโชติธรรมวงศ์, 2562)

2. นวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งของชุมชนต้นแบบในจังหวัดอุดรธานีชุมชนต้นแบบในจังหวัดอุดรธานีพัฒนานวัตกรรม 5 ด้าน ได้แก่ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร การจัดการ และเครือข่ายสังคม โดยผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับองค์ความรู้สมัยใหม่ พร้อมยึดหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 เป็นกลไกเสริมสร้างคุณธรรมและความร่วมมือผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ พรทิพย์ เตชะสมบูรณากิจ (2564) เรื่อง นวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะเพื่อสร้างและยกระดับคุณค่าในอาชีพสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งพบว่า เกษตรอัจฉริยะช่วยลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพมาตรฐานการผลิต ลดความเสี่ยง และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและภูมิสารสนเทศ พร้อมขับเคลื่อนในระดับกลุ่ม ตำบล อำเภอ และจังหวัด จนเกิดต้นแบบ SMART Model เพื่อความยั่งยืน (พรทิพย์ เตชะสมบูรณากิจ, 2564)

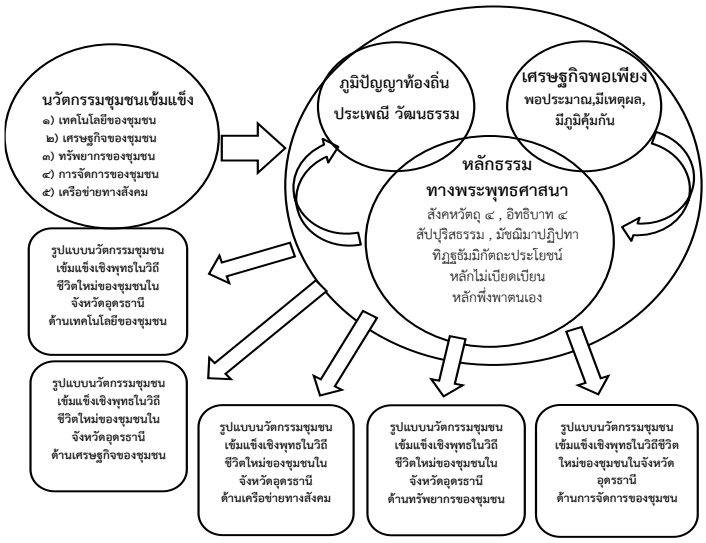
3. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของจังหวัดอุดรธานี ภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ชุมชนในจังหวัดอุดรธานีปรับตัวสู่ “วิถีชีวิตใหม่” ด้วยแนวทางบูรณาการสุขภาพ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม โดยมีหลักพุทธธรรมเป็นแกนกลาง

เน้นการพึ่งตนเองและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติรูปแบบนวัตกรรมครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ (1) เทคโนโลยี (2) เศรษฐกิจ (3) ทรัพยากร (4) การจัดการ และ (5) เครือข่ายสังคม โดยตั้งอยู่บนหลักเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา อันสะท้อนการพัฒนาที่สมดุลทั้งวัตถุและจิตใจแนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ (บุญชู ธมฺมโชโต) (2563) เรื่อง กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเสนอการบูรณาการหลักภาวนา 4 (กาย ศีล จิต ปัญญา) ร่วมกับโครงสร้างองค์กรและเครือข่ายชุมชน เพื่อสร้างสุขภาวะที่ยั่งยืน (พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี " ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธของชุมชุนในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีรูปแบบอยู่ 5 รูปแบบคือ(1)ด้านเทคโนโลยีของชุมชน(2)ด้านเศรษฐกิจของชุมชน(3)ด้านทรัพยากรของชุมชน(4)ด้านการจัดการของชุมชน(5)ด้านเครือข่ายทางสังคม ดังนี้

1.รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธของชุมชุนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเทคโนโลยีของชุมชน มุ่งเน้นการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น

ระบบเกษตรอัจฉริยะ พลังงานทดแทน เครื่องจักรกลเกษตร และเทคโนโลยี แปรรูปผลิตภัณฑ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีระบบสนับสนุนการจัดการชุมชน เช่น แอปบริหารหมู่บ้าน ระบบแจ้งเตือนภัย ธนาคารข้อมูล และการเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอประมาณและมีเหตุผล พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน และยังเชื่อมโยงกับหลักอิทธิบาท 4 และสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นความเพียร การมีเป้าหมาย และการเกื้อกูลกันในสังคม

2. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเศรษฐกิจของชุมชน มุ่งเน้นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ตลาดออนไลน์ชุมชน เศรษฐกิจหมุนเวียน และระบบธนาคารชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจฐานราก ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองอย่างมีเหตุผลตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมยึดโยงกับวัฒนธรรมประเพณีในพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ยังสะท้อนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ 4 และทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ โดยเน้นการแบ่งปัน ความเพียร และความร่วมมือ อันนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจ

3. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านทรัพยากรของชุมชน มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ระบบธนาคารต้นไม้ การฟื้นฟูพันธุ์พืชพื้นถิ่น การจัดการน้ำอย่างยั่งยืน พลังงานหมุนเวียน วนเกษตร และการบันทึกองค์ความรู้ ซึ่งสะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในด้านพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน การดำเนินการเหล่านี้ยังเชื่อมโยงกับหลักธรรม อิทธิบาท 4 โดยเน้นความพอใจ ความเพียร และการใคร่ครวญ รวมถึง “อัตตาหิ อัตโนนาโถ” คือ “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” เพราะชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรของตนได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก นับเป็นการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตใจ

4. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านการจัดการของชุมชน มุ่งเน้นถึงความสามารถในการปรับตัวของชุมชนสู่ยุคดิจิทัล โดยนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างสมดุล เช่น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อบริหารหมู่บ้าน การจัดตั้งสภาชุมชนดิจิทัล การจัดทำฐานข้อมูล GIS และการสื่อสารความรู้ผ่าน Podcast หรือ Facebook Live ซึ่งช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลจริง สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงด้าน “เหตุผล” และ “ภูมิคุ้มกันในตัว” และเชื่อมโยงกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 และทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ที่ส่งเสริมความเพียร การร่วมมือ และการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งยังส่งเสริมการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล มีจริยธรรม และพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กันในระดับชุมชน

5. รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ด้านเครือข่ายทางสังคม มุ่งเน้นการพัฒนากลไกความร่วมมือที่ผสานเทคโนโลยีกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้ LINE OA และ Facebook Group ในการสื่อสารภายในชุมชน รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายกัลยาณมิตรและการเรียนรู้ข้ามรุ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัย ศาสนา และอาชีพ ทั้งยังส่งเสริมความพึ่งพาตนเองและจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณ เหตุผล และภูมิคุ้มกัน พร้อมกับหลักธรรมพุทธศาสนา เช่น มัชฌิมาปฏิปทา อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางสังคมอย่างยั่งยืนในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบนวัตกรรมชุมชนเข้มแข็งเชิงพุทธในวิถีชีวิตใหม่ของชุมชนในจังหวัดอุดรธานี” ชี้ให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของชุมชนมิได้เกิดจากทรัพยากรหรือเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว หากเกิดจาก “พลังภายใน” ที่ประกอบด้วยการพึ่งพาตนเอง ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม ธรรมาภิบาล และการบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับการพัฒนาในทุกมิติรูปแบบนวัตกรรมที่ค้นพบมี 5 ด้าน ได้แก่ (1) เทคโนโลยี (2) เศรษฐกิจ (3) ทรัพยากร (4) การจัดการ และ (5) เครือข่ายทางสังคม โดยทุกด้านมีจุดร่วมคือการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ภายใต้กรอบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 และมัชฌิมาปฏิปทาสาระสำคัญของรูปแบบนี้ คือ การสร้าง “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” จากฐานคุณธรรมการพัฒนาแบบสมดุลทั้งวัตถุ จิตใจ และวัฒนธรรมการเสริมพลังชุมชนให้สามารถปรับตัวในบริบทวิถีชีวิตใหม่หลังโควิด-19ดังนั้น โมเดลที่ได้จึงเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนเชิงพุทธที่เน้นความยั่งยืนจากภายใน และสามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมกิจกรรมชุมชนที่มีลักษณะของนวัตกรรม โดยเฉพาะโครงการที่ริเริ่มโดยประชาชนหรือองค์กรชุมชนที่มีผลงานเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

2. พัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนในทุกระดับ เพื่อให้แผนพัฒนาและแนวนโยบายของรัฐมีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และทุนทางสังคมของชุมชน

3.บูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการพัฒนา เช่น การใช้หลัก “อิทธิบาท 4” และ “มัตตัญญุตา” ในการออกแบบหลักสูตรอบรมผู้นำชุมชนหรือกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมของคนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.ใช้ผลวิจัยในการออกแบบรูปแบบการพัฒนานวัตกรรมชุมชนต้นแบบ โดยอิงจากแนวทางที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่ศึกษาจริง เพื่อเป็นต้นแบบสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน

2. จัดอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาจากนวัตกรรมทั้ง 5 ด้าน (เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากร การจัดการ และเครือข่าย) เพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ตามศักยภาพของตนเอง

3.ส่งเสริมบทบาทผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรี ในการริเริ่มนวัตกรรม และเปิดพื้นที่ให้การมีส่วนร่วมในลักษณะเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างการยอมรับและความชอบธรรมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาลึกในระดับกลไกการจัดการของ “สภาชุมชน” หรือ “สภาผู้นำ” เพื่อทำความเข้าใจว่ากลไกเหล่านี้มีบทบาทจริงอย่างไรในการสร้างความเข้มแข็ง และมีปัจจัยใดที่ทำให้เกิดความยั่งยืน

2.วิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างชุมชนในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อหาองค์ประกอบหรือเงื่อนไขร่วมของชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมอย่างเป็นระบบ

3. ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาในระดับครัวเรือนและบุคคล ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมด้านการจัดการตนเอง และการดำเนินชีวิตในวิถีใหม่หลังโควิด-19 อย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

กองบรรณาธิการวอยซ์ออนไลน์. (2568). นิวนอร์มัล (New Normal): ความปกติใหม่ในสังคมไทยหลังโควิด-19. วอยซ์ออนไลน์.

ไพฑูรย์ ศิริรักษ์. (2568). การพัฒนาชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชน.

พัชราภรณ์ ดวงชื่น. (2563). วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) กับการปรับตัวของสังคมไทยภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19. วารสารวิชาการด้านสังคมศาสตร์.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. (2526). แนวคิดการพัฒนาเชิงพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

พระครูไพโรจน์ธรรมคุณ (บุญชู ธมฺมโชโต). (2563). กระบวนการพัฒนาสุขภาวะเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนในจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูประโชติธรรมวงศ์ (เอกพงษ์ หิริธมฺโม). (2562). *รูปแบบพุทธพัฒนาชุมชนเข้มแข็งของศูนย์พัฒนาคุณธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์*. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรทิพย์ เตชะสมบูรณากิจ. (2564). *นวัตกรรมเกษตรอัจฉริยะเพื่อสร้างและยกระดับคุณค่าในอาชีพสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรรุ่นใหม่*. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียน อำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 2*

PARTICIPATION IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF TEACHERS IN SCHOOL BANG PA-IN DISTRICT UNDER THE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กฤตยา พรมศรี[1] นันทนา ชวศิริกุลฑล[2] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[3]

Kritaya Promsir[1] Nantana Chavasirikultol[2] and Ujsara Prasertsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-3]North Bangkok University

* Corresponding author. E-mail: kritaya.prom@northbkk.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน และ 3) เสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครู ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 199 คน จากประชากร 410 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง เครจซี และ มอร์แกน และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมงานวิชาการ 17 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่น .990 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.618) โดยด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.559) รองลงมาคือการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.576) และด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.587) (2) เพศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษาไม่แตกต่างกัน

* Received 26 February 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 5 March 2026

ขณะที่ประสบการณ์การปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (3) แนวทางพัฒนาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในทุกขั้นตอนของการวางแผนและประเมินผลด้านวิชาการ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเป็นฐาน และสร้างความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การบริหารงานวิชาการ, การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of teachers' participation in academic administration; (2) compare participation by gender, educational level, teaching experience, and school size; and (3) propose guidelines to enhance teachers' participation. A mixed-methods design was employed. The sample consisted of 199 teachers from schools in Bang Pa-in District under Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 in the 2025 academic year, drawn from a population of 410 using the Krejcie and Morgan table and stratified random sampling. Five key informants were purposively selected. Research instruments included a five-point Likert-scale questionnaire covering 17 aspects of academic administration (reliability coefficient = .990) and a semi-structured interview form. Data were analyzed using descriptive statistics, independent t-test, one-way ANOVA, and content analysis.

The findings revealed that: (1) overall teacher participation in academic administration was at a high level ($\overline{X}$ = 4.26, S.D. = 0.618). The highest mean score was found in instructional management ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = 0.559), followed by the development of instructional media, innovations, and educational technology ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.576), whereas participation in local curriculum development showed the lowest mean ($\overline{X}$ = 4.05, S.D. = 0.587). (2) Gender differences were statistically significant at the .05 level, while teaching experience and school size showed significant differences at the .01 level; educational level showed no significant difference. (3) The proposed guidelines emphasize strengthening teachers' participation in all stages of academic planning and evaluation, utilizing school-based data and fostering collaborative networks to enhance educational quality sustainably.

Keywords: Participation, Academic administration, Participation in academic administration

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะครู มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาผ่านระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งครอบคลุมการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล รวมทั้งกำหนดขอบข่ายงานวิชาการของสถานศึกษา ไว้ 17 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ภารกิจดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูผู้สอนเป็นสำคัญ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้ แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผนและการตัดสินใจจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร (Hoy & Miskel, 2013; Leithwood, Harris, & Hopkins, 2020)

แม้ว่าการมีส่วนร่วมของครูจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ยังจำกัด หรือการดำเนินงานที่ยังคงยึดการตัดสินใจจากผู้บริหารเป็นหลัก (ปาริชาติ ศรีบุญเรือง, 2560) ซึ่งอาจส่งผลให้ครูขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและลดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (เหมภัส เหลาแหลม, 2564) ในขณะเดียวกัน งานวิจัยจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยครูที่มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจด้านวิชาการมักสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (อัจฉริยา รอดอ้น, 2557; Hallinger, 2019; Fullan, 2020)

อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 หลายแห่ง ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีบริบทและความท้าทายในการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในบางโรงเรียนอาจยังไม่เต็มศักยภาพ เช่น ครูบางส่วนยังมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ หรือการดำเนินงานด้านวิชาการค่อนข้างจำกัด (วรวรรณ จอมทอง และ ภาณุวัฒน์ กุ่ยแก้ว, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในบริบทของโรงเรียนในอำเภอบางปะอินยังมีอยู่

จำกัด โดยเฉพาะการศึกษาที่วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของครูในแต่ละด้านของงานวิชาการอย่างเป็นระบบ

จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของครูในบริบทของโรงเรียนอำเภอบางปะอิน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของครูและนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน
2. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน
4. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน

ทั้งหมด 410 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 2568: ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 199 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครจซี และ มอร์แกน (Krejcie; & Morgan. 1970) วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดของโรงเรียนในการสุ่ม และวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยวิธีการจับฉลาก

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklists) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ประกอบด้วย 1) ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) ด้านการนิเทศการศึกษา 10) ด้านการแนะแนว 11) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) ด้านการจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) มีค่าที่ต้องการอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .990

3. การเก็บรวบรมข้อมูล

1 ยื่นหนังสือถึงคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือ สถานศึกษาในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ ผู้บริหารสถานศึกษาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดวันรับคืนด้วยตนเอง

3. ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. ผู้วิจัยนัดหมายเวลาสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล และไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยจะใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดย ใช้เกณฑ์ในการแปลผลค่าเฉลี่ยเป็นช่วงคะแนน ดังนี้ (อัจศรา ประเสริฐสิน. 2564)

คะแนนเฉลี่ย 4.51- 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51- 4.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51- 3.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51- 2.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.50 หมายถึง มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทักษะการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูครู ตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำรูปตารางประกอบการบรรยาย

4. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู ตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe' Method) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำรูปตารางประกอบการบรรยาย

5. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู จากการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ตีความ และเขียนสรุปเป็นรายด้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต **2**

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา	$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับ**	**ลำดับ**
1. การพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตท้องถิ่น	4.05	0.587	มาก	17
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.10	0.518	มาก	12
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.21	0.559	มาก	1
4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.09	0.580	มาก	14
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.21	0.563	มาก	2
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.12	0.564	มาก	9
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.13	0.557	มาก	6
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.14	0.567	มาก	4
9. การนิเทศการศึกษา	4.14	0.569	มาก	5
10. การแนะแนว	4.09	0.564	มาก	13
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.13	0.592	มาก	7
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.09	0.590	มาก	15
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น ความเข้มแข็งทางวิชาการ	4.09	0.590	มาก	16
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา	4.12	0.572	มาก	10
15. การจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา	4.12	0.558	มาก	8
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา	4.12	0.599	มาก	11
17. การพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา	4.18	0.576	มาก	3
เฉลี่ย	4.26	0.618	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.26, S.D.= 0.618) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.21, S.D.= 0.559) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (= 4.18, S.D.= 0.576) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก (= 4.05, S.D.= 0.587) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู

ตัวแปร	สถิติที่ใช้	P-Value	ผลการเปรียบเทียบ
เพศ	t-test	0.020*	แตกต่างกัน
ระดับการศึกษา	One-way ANOVA	0.745*	ไม่แตกต่างกัน
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	One-way ANOVA	0.004**	แตกต่างกัน
ขนาดของโรงเรียน	One-way ANOVA	0.003**	แตกต่างกัน

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยรวม เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เมื่อจำแนกตามเพศ ครูที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่าครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าครูในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการวางแผนและประเมินผลด้านวิชาการ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาเป็นฐาน และสร้างความร่วมมือเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน โดยเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมพัฒนาในทุกภารกิจด้านวิชาการ ทั้ง 17 ด้าน 1) ด้านการพัฒนาหรือดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) ด้านการพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) ด้านการนิเทศการศึกษา 10) ด้านการแนะแนว 11) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) ด้านการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) ด้านการจัดทำระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) ด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งในภาพรวมและรายด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาดำเนินงานตามนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนางานวิชาการอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การประชุมกลุ่มสาระการเรียนรู้ การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม ครูจึงตระหนักในบทบาทหน้าที่และให้ความร่วมมือในการดำเนินงานวิชาการอย่างเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนาภรณ์ เปลี่ยนศรีเพ็ชร์ (2568) กนกวรรณ ทิพยสุข (2565) พิชชาพร ชัยบุญมา (2562) และ ช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์ (2561) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม ยังสอดคล้องกับแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) และแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Alhazmi & Rahman, 2021)

2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของโรงเรียน 1) เพศต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบประสบการณ์ในการทำงาน ตลอดจนลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของครูแต่ละเพศมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อมุมมอง ทัศนคติ และระดับการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สอดคล้องงานวิจัยของวลยา ไตรญาณ (2564) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยยึดภารกิจและความรับผิดชอบในสายงานเป็นสำคัญมากกว่าระดับวุฒิการศึกษา อีกทั้งการดำเนินงานผ่านกลไก เช่น การประชุมกลุ่มสาระและกระบวนการ PLC ทำให้ครูทุกระดับการศึกษามีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมตัดสินใจในประเด็นทางวิชาการอย่างเสมอภาค สอดคล้องงานวิจัยของช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนในฝัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการโดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์มากย่อมมีความรู้ ความเข้าใจในระบบงานวิชาการ กระบวนการบริหาร และบริบทของสถานศึกษามากกว่า จึงมีความมั่นใจและมีบทบาทในการร่วมวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนางานวิชาการมากขึ้น ขณะที่ครูที่มีประสบการณ์น้อยอาจยังอยู่ในช่วงของการเรียนรู้งานและปรับตัว ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของกนกวรรณ ทิพยสุข (2565) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดปราจีนบุรี จำแนก

ตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบริบท โครงสร้างการบริหาร จำนวนบุคลากร ภาระงาน และการกระจายหน้าที่ในโรงเรียนแต่ละขนาดมีความแตกต่างกัน โรงเรียนขนาดเล็กอาจเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทหลากหลายและมีส่วนร่วมโดยตรงมากกว่า ขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการแบ่งหน้าที่ชัดเจนตามสายงาน ส่งผลให้รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน สอดคล้องงานวิจัยของ สุพักตร์ คำภา (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผลการวิจัยพบว่า ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการจำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนอำเภอบางปะอิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยในชั้นเรียน และการประกันคุณภาพภายใน โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ Hoy and Miskel (2013) ที่เน้นการกระจายอำนาจและความเป็นเจ้าของร่วมกัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการทำงานผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ (2563) และ Nguyen et al. (2022) ที่พบว่าการเสริมพลังครูด้านวิชาการส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้ ครูควรมีส่วนร่วมในการวัดผล การวิจัย และการประกันคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นฐาน รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการบริหารงานวิชาการ (พิชชาพร ชัยบุญมา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการจัดการเรียนการสอน ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการพัฒนาหรือการให้ความเห็นเกี่ยวกับสาระหลักสูตรท้องถิ่น สะท้อนว่าครูมีบทบาทเด่นในภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยตรง แต่ยังมีส่วนร่วมในงานเชิงนโยบายหรือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระดับต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ระดับการศึกษาไม่ทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ส่วนเพศมีความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านประสบการณ์และบริบทของสถานศึกษามีอิทธิพลต่อระดับการมีส่วนร่วมของครู โดยสรุป การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการควรมุ่งเปิดโอกาสให้ครูมีบทบาทในทุกขั้นตอนสำคัญ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การวางแผน การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ควบคู่กับการส่งเสริมการวิจัย การนิเทศ และระบบประกันคุณภาพแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้ผลการวิจัยเป็นข้อมูลกำหนดนโยบายและแผนพัฒนางานวิชาการ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในมิติการบริหารเชิงนโยบาย โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายวิชาการ พร้อมจัดกลไกที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ควรนำผลวิจัยไปกำหนดแนวทางพัฒนาครู โดยเสริมสมรรถนะในด้านที่มีส่วนร่วมต่ำ เช่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและความร่วมมือทางวิชาการ ผ่านการอบรม นิเทศ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ผู้บริหารและครูผู้สอน ควรใช้ผลวิจัยพัฒนาบทบาทของตนเอง โดยเพิ่มการมีส่วนร่วมในด้านการร่วมคิด วางแผน และตัดสินใจ โดยเฉพาะงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการสร้างเครือข่าย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่นหรือบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลและเพิ่มความครอบคลุมเชิงนโยบาย

2. ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะด้านหลักสูตรท้องถิ่นและความร่วมมือทางวิชาการ

3. ควรพัฒนางานวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research) เพื่อสร้างรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู และทดลองใช้จริงในสถานศึกษาเพื่อประเมินประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กนกวรรณ ทิพยสุข. (2565). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดปราจีนบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา, 17(2), 45-56.

กาญจนาภรณ์ เปลี่ยนศรีเพ็ชร์. (2568). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 19(1), 73-84.

ช่อผกา ศรีจันทร์อินทร์. (2561). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนในฝันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. ระยอง: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ไชยา หานุภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นิภาพร พินิจมนตรี. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ปาริชาติ ศรีบุญเรือง. (2560). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิชชาพร ชัยบุญมา. (2562). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วลยา ไตรญาณ. (2564). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

วรวรรณ จอมทอง และ ภาณุวัฒน์ กุ่ยแก้ว. (2566). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 5(1), 30-45.

สุพักตร์ คำภา. (2560). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปี 2568. เรียกใช้จาก https://www.ayutthaya2.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

เหมภัส เหลาแหลม. (2564). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยรังสิต.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัจฉริยา รอดอ้น. (2557). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอนโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

อรไท แสงลุน. (2565). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.

Alhazmi, A., & Rahman, A. (2021). Integrating technology in teaching and learning to enhance educational effectiveness. Education and Information Technologies, 26(3), 1-14.

Fullan, M. (2020). Leading in a culture of change. San Francisco: Jossey-Bass.

Hallinger, P. (2019). Leadership and school improvement. Educational Management Administration & Leadership, 47(5), 1-17.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice. New York: McGraw-Hill.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. School Leadership & Management, 40(1), 5-22.

Nguyen, T., Pham, L., & Tran, H. (2022). Teacher participation in academic decision-making and school effectiveness. International Journal of Educational Research, 112, 101932.

ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*

DIGITAL LEADERSHIP AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF SCHOOLS UNDER SAKONNAKHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

จิตรลัดดา โถบำรุง[1] และ วิชัย ประทุมไทย[2]

Chitlada Thobamrung [1] and Wichai Prathumthai [2]

วิทยาลัยพิชญบัณฑิต[1-2]

Pitchayabundit College, Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: Ladda_tbr@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 335 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่และมอร์แกน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นด้านภาวะผู้นำดิจิทัลเท่ากับ 0.834 และด้านประสิทธิผลของสถานศึกษาเท่ากับ 0.826 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับปานกลาง ($r = 0.435$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ได้แก่ จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล และการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.907 และสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 82.00 (Adjusted $R^2 = 0.820$) สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบคือ $\hat{Y} = 0.472 + 0.700(X_5) +$

* Received 3 March 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 1 April 2026

0.118(X_3) + 0.052(X_4) และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานคือ $\hat{Z}$ = 0.770(X_5) + 0.158(X_3) + 0.089(X_4)

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำดิจิทัล, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) examine the digital leadership of school administrators, 2) investigate the effectiveness of schools, 3) analyze the relationship between digital leadership and school effectiveness, and 4) identify the aspects of digital leadership affecting school effectiveness under Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 335 school administrators and teachers. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, and stratified random sampling was employed. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The reliability coefficients were 0.834 for digital leadership and 0.826 for school effectiveness. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of digital leadership of school administrators was at a high level; 2) the overall effectiveness of schools was also at a high level; 3) digital leadership had a moderate positive relationship with school effectiveness (r = 0.435), which was statistically significant at the .01 level; and 4) the aspects of digital leadership affecting school effectiveness were digital technology ethics, digital learning integration, and support for the use of digital technology in measurement and evaluation. The multiple correlation coefficient was 0.907, and these variables could jointly predict school effectiveness at 82.00 percent (Adjusted R^2 = 0.820). The predictive equation in raw scores was $\hat{Y}$ = 0.472 + 0.700(X_5) + 0.118(X_3) + 0.052(X_4), and the predictive equation in standardized scores was $\hat{Z}$ = 0.770(X_5) + 0.158(X_3) + 0.089(X_4).

Keywords: Digital leadership, school effectiveness, regional education office.

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งพัฒนาคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ ผ่านการยกระดับการจัดการศึกษาโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล การจัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (ทินกร บัวชู และทิพภาพร บัวชู, 2562; สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2563)

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลดังกล่าวส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นผู้กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา นักวิชาการได้กล่าวว่าความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสำคัญ (สุกัญญา แช่มช้อย, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา (Sheninger, 2014)

ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล สามารถใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (รุ่งรัตน์ พลชัย, 2563) ทั้งนี้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จของสถานศึกษา (จันทนา แสนสุข, 2559)

จากความสำคัญดังกล่าว ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิผล สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

เขต 1 โดยกำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล 2) การพัฒนาบุคลากรทางดิจิทัล 3) การบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล 4) การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ทางดิจิทัล 5) การสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล และ 6) จรรยาบรรณในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสะท้อนประสิทธิผลของสถานศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ความพึงพอใจในการทำงานของครู และ 3) ความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษาในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการสถานศึกษาที่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีความสัมพันธ์ทางบวก
2. ภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 2,575 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 197 คน และครูผู้สอน จำนวน 2,378 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) จำนวน 335 คน ซึ่งได้มาจากการเทียบสัดส่วนประชากรตามตารางเครจซี่มอร์แกน (Krejcie and Morgan,1970) ผู้บริหารใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 56 คน ครูผู้สอน ใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรในแต่ละขนาดของสถานศึกษา แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 279 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ความคิดเห็นผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของ Rensis Likert Method ซึ่งสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไป และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

2.2 การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมี ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม 3)นำแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องทั้งความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถาม มีค่าเท่ากับ 1.00 4)นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และ 5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาจากการทดลองใช้มาคำนวณหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (discrimination) โดยการหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่าย ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total Correlation) ตามวิธีการของเพียร์สัน นำข้อคำถามที่ใช้ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) มีค่าความเชื่อมั่น ด้านภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.834 ด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา เท่ากับ 0.826

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ให้ออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นการศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ในการทำหนังสือถึงโรงเรียนไปยังผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในแต่ละโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ ดำเนินการส่ง-รับแบบสอบถาม ด้วยตนเองและทางออนไลน์ รวมทั้งสิ้น 335 ฉบับ

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวน 335 ฉบับ ได้รับกลับมา 335 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการประมวลผลวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 การวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายค่าคะแนน ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร / ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 สามารถแปลความหมายได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับ มาก
2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

4.3 หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Moment Correlation Coefficient) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้

0.80 ขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
0.61 - 0.80 มีความสัมพันธ์กันสูง
0.41 - 0.60 มีความสัมพันธ์กันปานกลาง
0.21 - 0.40 มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างต่ำ
0.20 ลงมา มีความสัมพันธ์กันต่ำ

4.4 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1	ระดับภาวะผู้นำดิจิทัล		
	$\bar{X}$	n = 335 S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล	3.79	0.69	มาก
2. ด้านการพัฒนาบุคลากรทางดิจิทัล	4.23	0.39	มาก
3. ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล	4.08	0.46	มาก
4. ด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล	4.14	0.49	มาก
5. ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.63	0.70	มาก
6. ด้านการสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ทางดิจิทัล	3.70	0.75	มาก
รวม	**3.93**	**0.42**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.93) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากรทางดิจิทัล ($\bar{X}$=4.23) รองลงมา ด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ($\bar{X}$=4.14) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X}$=3.63)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน แสดงไว้ในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1	ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา		
	$\bar{X}$	n = 335 S.D.	แปลผล
1. ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	3.63	0.67	มาก
2. ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู	3.69	0.70	มาก
3. ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา	3.40	0.77	ปานกลาง
รวม	**3.57**	**0.49**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.57) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู ($\bar{X}$=3.69) รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ($\bar{X}$=3.63) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{X}$=3.40) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังตารางที่ 14 – 16

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับ

ตัวแปร	X	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y	Y_1	Y_2	Y_3
X											
X_1	0.880**										
X_2	0.460**	0.210**									
X_3	0.426**	0.290	0.262**								
X_4	0.505**	0.162**	0.405**	0.436**							
X_5	0.874**	0.920**	0.195**	0.183**	0.165**						
X_6	0.873**	0.878**	0.207**	0.125*	0.245**	0.807**					
Y	0.435*	0.392**	0.293	0.290	0.023	0.198**	0.208**				
Y_1	0.142**	0.151**	0.069	0.082	0.019	0.427*	0.140*	0.755**			
Y_2	0.122*	0.121*	0.097	0.095	0.035	0.069	0.099	0.786**	0.639**		
Y_3	0.491**	0.607**	0.022	0.022	0.029	0.550**	0.608**	0.539**	0.007	0.038	

ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แสดงไว้ในตารางที่ 17 ดังนี้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง (r = 0.435) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงสุด 3 คู่แรก ด้านการสร้างวัฒนธรรมเรียนรู้ทางดิจิทัล (X_6) กับด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา (Y_3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.608 ด้านการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล (X_1) กับด้านความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา (Y_3) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.607 และด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (X_5) กับด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.427

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y) ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่	0.472	0.083	-	5.655**	0.000
ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (X_5)	0.700	0.028	0.770	25.035**	0.000
ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล (X_3)	0.118	0.024	0.158	4.960**	0.000
ด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล(X_4)	0.052	0.014	0.089	3.646**	0.000
$R = 0.907$, $R^2 = 0.822$, Adjusted $R^2 = 0.820$, S.E.= 0.20772, F = 13.294					

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 19 พบว่า เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล และด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.907 (R=0.907) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

หรือการทำนาย ร้อยละ 82.00 (Adjusted R^2=0.820) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 คือ ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล และด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.770, 0.158 และ 0.089 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$\hat{Y} = 0.472 + 0.700(X_5) + 0.118(X_3) + 0.052(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$\hat{Z} = 0.770Z(X_5) + 0.158Z(X_3) + 0.089Z(X_4)$$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบริบททางการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ได้มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษาอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานทั่วไป รวมถึงการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและพัฒนาความสามารถด้านดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายังได้รับการพัฒนาทางวิชาชีพผ่านการอบรม สัมมนา และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการศึกษา ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรพัฒนาทักษะดิจิทัล รวมถึงสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger (2014) ที่กล่าวว่าผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนการสอน รวมถึงส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสมพร ทรงจอหอ (2563) และณัฐวิภา อุดชุมนารี และอมรทิพย์ เจริญผล (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และแผนพัฒนาสถานศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาและบริบทของชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีทิศทางและความต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างรอบด้านทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขณะเดียวกัน สถานศึกษายังมีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน รวมทั้งมีการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนและประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Edmonds (1979) ที่เสนอว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการติดตามผลการเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoy และ Miskel (2013) ที่ระบุว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการทรัพยากร การทำงานร่วมกันของบุคลากร และบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภวัช เชาวน์เกษม (2562) ที่พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y) มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($r = 0.435$) แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ทางดิจิทัลกับความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด รองลงมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลกับความสามารถในการพัฒนาสถานศึกษา และด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผน การตัดสินใจ และการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้และพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความทันสมัยและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Leithwood, Harris และ Hopkins (2008) ที่อธิบายว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ การพัฒนาศักยภาพครู และการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเรียนรู้

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่ามีตัวแปรสำคัญที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล และด้านการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 82.00ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการกำกับดูแลการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม การส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับมาตรฐานผู้นำดิจิทัลของ ISTE (2018) ที่ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างด้านจริยธรรมดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวัดและประเมินผล ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของลลิดา ไสยสัตย์ และศศิรดา แพงไทย (2568) ที่พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการและการพัฒนาการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการพัฒนาสถานศึกษา

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับปานกลาง ($r = 0.435$) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษาได้

4. ปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ จรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบูรณาการการเรียนรู้ทางดิจิทัล และการสนับสนุนการใช้ดิจิทัลในการวัดและประเมินผล โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 82.00

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

2. สถานศึกษาควรสนับสนุนการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านดิจิทัล และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์การหรือการบริหารเชิงนวัตกรรม

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูง

3. ควรพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา พ.ศ. 2563–2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จันทนา แสนสุข. (2559). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารการศึกษา, 12(2), 45–58.

ณัฐวิภา อุดชุมนารี, และอมรทิพย์ เจริญผล. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษาไทย 4.0. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(2), 45–58.

ทินกร บัวชู, และทิพภาพร บัวชู. (2562). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์, 30(1), 95–108.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารบริหารการศึกษา, 16(1), 72–84.

ลลิดา ไสยสัตย์, และศศิรดา แพงไทย. (2568). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา, 20(1), 112–126.

สมพร ทรงจอหอ. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารการศึกษาศาสตร์, 14(2), 85–97.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2560). ภาวะผู้นำทางการศึกษา: แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภวัช เชาวน์เกษม. (2562). ประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา. วารสารบริหารการศึกษา, 15(1), 63–74.

Edmonds, R. (1979). Effective schools for the urban poor. Educational Leadership, 37(1), 15–24.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice (9th ed.). New York: McGraw-Hill.

ISTE. (2018). ISTE standards for education leaders. International Society for Technology in Education.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. School Leadership & Management, 28(1), 27–42.

Sheninger, E. C. (2014). Digital leadership: Changing paradigms for changing times. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล*

THE LIVING BASED ON THE PRINCIPLES OF DIT.T.HADHAMMIKATTHA IN KHONG KHUD SUBDISTRICT MUNICIPALITY, MUEANG SATUN DISTRICT, SATUN PROVINCE

พระครูเขมพัชรากร พุทฺธิสาโร (ไทยเอี่ยมวงศ์)[1] และ กันตภณ หนูทองแก้ว[2]

Phrahkrukhemphatcharakorn (thai-aimwong)[1] and Kantaphon Noothongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช[1, 2]

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus[1, 2]

Corresponding Author's Email: phrakrukhemapatcharakorn.tha@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดและเพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อปี เป็นการวิจัยเชิงเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนเขตเทศบาลตำบลคลองขุด จำนวน 392 คน และ ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้ t-test และ One-Way ANOVA และข้อมูลคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความขยันหมั่นเพียรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามด้วยด้านการรักษาทรัพย์สินให้มั่นคง การคบหากัลยาณมิตรและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

2. การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด พบว่า ประชาชนที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ อาชีพและรายได้ต่อปีต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์แตกต่างกัน

ข้อค้นพบที่สำคัญคือ หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ทำให้พัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนคลองขุดได้อย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนา

* Received 21 January 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 5 March 2026

ท้องถิ่นซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งขจัดความยากจน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สร้างสังคมคุณธรรมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดีและก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับชุมชน

คำสำคัญ: การดำเนินชีวิต, หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์, เทศบาลตำบลคลองขุด

Abstract

This research aimed to examine the way of life of residents in Khlong Khut Subdistrict Municipality in accordance with the principle of Ditthadhammikattha and to compare differences in such practices based on gender, age, educational level, occupation, and income. The study employed a mixed-methods approach, integrating quantitative and qualitative research. The quantitative sample consisted of 392 residents of Khlong Khut Subdistrict Municipality, while the qualitative sample comprised 5 community leaders. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation, with hypothesis testing conducted through independent sample t-tests and one-way ANOVA. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that the overall level of living in accordance with the principle of Ditthadhammikattha across the four dimensions was moderate. When considered individually, diligence had the highest mean score, followed by asset preservation, association with virtuous companions, and appropriate living. Comparative analysis indicated that there were no significant differences in Ditthadhammikattha -based living practices according to gender and educational level. However, significant differences were found among groups classified by age, occupation, and annual income.

The key finding indicates that the four principles of Ditthadhammikattha contribute to the sustainable development of quality of life and economic well-being among the residents of the Khlong Khut community. These principles serve as a driving force for local development and are consistent with the Sustainable Development Goals (SDGs), particularly in poverty alleviation, economic security, the promotion of a moral society, and environmental conservation. Consequently, residents can maintain stable livelihoods, achieve a good quality of life, and progress toward sustainable development at the community level.

Keywords: Way of Life, Ditthadhammikattha, Khlong Khut Subdistrict Municipality

บทนำ

ปัจจุบันเกิดวิกฤติทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและศาสนา เป็นต้น วิกฤติต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนทำให้บุคคลในสังคมเกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต มีความทุกข์อยู่ตลอดเวลา วิกฤติเหล่านี้ถ้าวิเคราะห์ด้วยปัญญาอันถ่องแท้ก็จะเห็นความจริงได้ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่ง แท้จริงแล้วไม่ว่าจะมองในแง่มุมใด อย่างไรสาเหตุของวิกฤติเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นมาจากจิตใจที่มีความเห็นแก่ตัวของคน ประการที่สอง แนวทางการแก้ไขวิกฤติดังที่ว่าได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาที่เน้นในเรื่องศีลธรรมเพื่อช่วยยกระดับและพัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้นและประการที่สาม คำสอนของพุทธทาสภิกขุนั้นเป็นคำสอนที่ควรนำมาใช้เป็นแนวทางมากที่สุดเพราะเป็นคำสอนที่เน้นด้านการพัฒนาทางจิตใจของมนุษย์และการศึกษาที่สมบูรณ์แบบเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (พระครูพิพัฒน์ศาสนกิจจาทร, 2561, หน้า 42)

ศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับใช้ประกอบในการดำรงชีวิตประจำวันเพราะมีคุณค่ามากมายต่อมนุษย์ในด้านจิตใจซึ่งถือว่าสูงกว่าคุณค่าทางวัตถุ เป็นที่พึ่งทางใจทำให้มนุษย์ไม่อ้างว้างเวลาประสบปัญหาในชีวิต ผู้มีปัญหาย่อมสามารถนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งตนนับถือและเลื่อมใสศรัทธานำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ ศาสนิกชนทุกศาสนาคงไม่ตกเป็นเครื่องมือของอำนาจใฝ่ต่ำเพราะคำสอนทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี สอนให้มนุษย์ละเว้นจากความชั่วทั้งปวง เป็นเครื่องแยกมนุษย์ออกจากสัตว์ ศาสนาจึงเป็นเหมือนประทีปส่องโลกเราให้สว่างไสวด้วยความรู้แจ้งและยังสอนให้มนุษย์รักสามัคคี มีความยุติธรรมต้องการปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้อง รักความเมตตากรุณา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า ไม่อิจฉาริษยาพยาบาทต่อกันตามหลักการทางพระพุทธศาสนาต่าง ๆ จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันในการปลูกฝังความเป็นคนดีและศาสนิกชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้คือ เว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดีเพราะทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการทำความชั่วและทำแต่ความดีเพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นคนดีนั่นเองถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป (พระวชิรวิชญ์ ภัทรเกียรตินันท, 2564, หน้า 14)

การดำเนินชีวิตของคนเรานั้นแต่ละคนก็มีปัญหาที่แตกต่างกันไปคนละหลายปัญหา ชีวิตควรเป็นอยู่อย่างมีความสุข เทศบาลตำบลคลองขุดจึงมีมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยการนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและความสุขในระยะยาวมาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนที่เน้นการประพฤติปฏิบัติธรรมและการสร้างประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่น เช่น การแก้ปัญหาน้ำท่วมในชุมชน การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การควบคุมและป้องกันโรคระบาด การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีจริยธรรมมาใช้ การดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด

อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล มีลักษณะที่ผูกพันกับวิถีชีวิตแบบชนบทและชุมชนท้องถิ่น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ประมงและธุรกิจขนาดเล็ก ทำให้วิถีชีวิตยังคงรักษาวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างเข้มแข็ง การดำเนินชีวิตในชุมชนนี้มีการพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะของชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น ทั้งในด้านศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม ทำให้การรักษาสมดุลของชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่นี้มีความสำคัญอย่างมาก โดยหลักธรรมในพุทธศาสนาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าในปัจจุบันมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด เนื่องจากหลักธรรมนี้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดี ทั้งในเรื่องของการทำมาหากินอย่างถูกต้อง การรักษาทรัพย์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและการใช้ชีวิตที่ไม่ละเมิดศีลธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นที่พิสูจน์กันมาหลายยุค หลายสมัยแล้วว่าเป็นสัจธรรมที่แท้จริง ทั้งยังช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความสุข ความเจริญ เป็นธรรมที่สามารถน้อมนำมาปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันในการปฏิบัติงานและช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานให้มีความสุข (กัลยา ทองนุช, 2564, หน้า 21) อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ายังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักดังกล่าวในบริบทของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เพื่อนำเสนอแนวทางการนำหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิตของประชาชนอันนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตปัจจุบันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อปี

สมมติฐานการวิจัย

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อปีต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล จำนวน 18,947 คน (เทศบาลตำบลคลองขุด, 2568) และกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด จำนวน 392 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973, p.48) กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05 สูตรในการคำนวณหาประชากรกลุ่มตัวอย่าง (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 120) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 392 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิตามสัดส่วนตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนขนาดประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

ประชาชนตำบลคลองขุด		จำนวน	
หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านเขาจีน	3,800	79
2	บ้านท่าจีน	1,696	35
3	บ้านเกาะนก	1,892	39
4	บ้านคลองขุด	4,262	88
5	บ้านนาแค	1,273	26
6	บ้านวัดหน้าเมือง	2,588	54
7	บ้านคลองขุดเหนือ	3,436	71
รวม		**18,947**	**392**

ส่วนการวิจัยแบบเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้สัมภาษณ์เชิงลึกเจาะจงแบบมีโครงสร้างได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลคลองขุด กำนันและผู้ใหญ่บ้านตำบลคลองขุด เป็นต้น จำนวน 5 คน

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดและตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเทศบาลตำบลคลองขุด ส่วนแบบสัมภาษณ์การวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด และ ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย จากนั้นสร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC) เท่ากับ 0.66-1.00 และ ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม (Cronbach's alpha) เท่ากับ .939

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด จำนวน 392 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ ขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช ส่งหนังสือขอความร่วมมือไปยังกลุ่มตัวอย่างและผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำแบบสอบถามไปวิเคราะต่อไป ส่วนการสัมภาษณ์ทำการติดต่อผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยการหาค่าจำนวนและค่าร้อยละ การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อปี วิเคราะห์โดยการทดสอบสมมติฐานใช้ t-test และ One-Way ANOVA และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1.การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาล ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด โดยรวม

การดำเนินชีวิต ตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์	ระดับการดำเนินชีวิต		
	$\overline{X}$	SD	แปลผล
1. ด้านความขยันหมั่นเพียร	3.58	0.72	ปานกลาง
2. ด้านการรักษาทรัพย์สิน	3.45	0.68	ปานกลาง
3. ด้านการคบหากัลยาณมิตร	3.45	0.68	ปานกลาง
4. ด้านการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม	3.44	0.66	ปานกลาง
รวม	**3.48**	**0.69**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความขยันหมั่นเพียรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 3.58) รองลงมาได้แก่ ด้านการรักษาทรัพย์สินและด้านการคบหากัลยาณมิตรมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ =3.45) และด้านการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\overline{X}$ =3.44)

เมื่อวิเคราะห์แยกรายด้านพบว่า

1. ด้านความขยันหมั่นเพียรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ความขยันหมั่นเพียรมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =3.80) รองลงมาได้แก่ ประชาชนมีแผนการทำงานในแต่ละวันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ($\overline{X}$ =3.71) และการมีแบบอย่างที่ดีในสังคมช่วยส่งเสริมให้ประชาชนในเขตเทศบาลมีความขยันหมั่นเพียร ($\overline{X}$ =3.48)

2. ด้านการรักษาทรัพย์สินให้มั่นคงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การทำประกันหรือประกันทรัพย์สินเพื่อป้องกันความเสียหายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =3.60) รองลงมาได้แก่ แนวทางในการป้องกันทรัพย์สินจากการโจรกรรม เช่น ติดตั้งกล้องวงจรปิด ระบบล็อคประตู ($\overline{X}$ = 3.52) และการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการลงทุนเพื่อช่วยบริหารจัดการทรัพย์สิน ($\overline{X}$ =3.34)

3. ด้านการคบหากัลยาณมิตรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า เทศบาลมีบทบาทในการส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าร่วมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =3.61) รองลงมาได้แก่ ความสามัคคีในเขตเทศบาลมีผลต่อการพัฒนาเทศบาลในด้านเศรษฐกิจและสังคม ($\overline{X}$ =3.53) และเทศบาลเป็นอุปสรรคที่ทำให้ประชาชนในเขตไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้อื่น ($\overline{X}$ =3.35)

4. ด้านการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า คุณภาพสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาล เช่น อากาศสะอาดในพื้นที่สีเขียวมีผลต่อการดำรงชีวิตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ =3.55) รองลงมาได้แก่ แนวทางในการพัฒนาทักษะหรือความรู้เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น ($\overline{X}$ =3.49) และการใช้ทรัพยากรในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำ ไฟฟ้าและอาหารอย่างคุ้มค่าและประหยัด ($\overline{X}$ =3.37)

2. การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์โดยรวมไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มอายุที่แตกต่างกันส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยผลดังกล่าวสะท้อนว่าความแตกต่างของช่วงวัยมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในแต่ละด้านของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์อย่างชัดเจน

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดไม่แตกต่างในทุกด้านที่ศึกษา ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวมีความใกล้เคียงกัน โดยไม่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา แต่เป็นผลที่อาจเชื่อมโยงกับปัจจัยทางวัฒนธรรมและการปลูกฝังทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำรงชีวิตในลักษณะเดียวกันมากกว่าความแตกต่างด้านการศึกษา

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มอาชีพที่แตกต่างกันส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยผลดังกล่าวสะท้อนว่าความแตกต่างของอาชีพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในแต่ละด้านของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์อย่างชัดเจน

สมมติฐานที่ 5 ประชาชนที่มีรายได้ต่อปีต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มรายได้ต่อปีที่แตกต่างกันส่งผลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในระดับที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยผลดังกล่าว

สะท้อนว่าความแตกต่างของอาชีพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดำเนินชีวิตในแต่ละด้านของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์อย่างชัดเจน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 4.31 แสดงการสรุป ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสถิติทดสอบ t/F ของการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาล ต.คลองขุด อ.เมือง จ.สตูล

ปัจจัยส่วนบุคคล	n	$\overline{X}$	S.D.	T/F	P
เพศ					
ชาย	179	3.45	0.66	0.073	.787
หญิง	213	3.50	0.63		
อายุ					
ต่ำกว่า 25 ปี	**48**	**3.21**	**0.45**	**5.799**	**.000***
25-35 ปี	87	3.28	0.50		
36-45 ปี	66	3.54	0.67		
46-55 ปี	124	3.61	0.65		
56-65 ปี	45	3.65	0.81		
มากกว่า 65 ปี	22	3.62	0.66		
ระดับการศึกษา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	223	3.51	0.61	.783	.504
ปริญญาตรี	136	3.43	0.64		
ปริญญาโท	25	3.57	0.89		
ปริญญาเอก	8	3.33	0.71		
อาชีพ					
นักเรียน/นักศึกษา	**36**	**3.43**	**0.68**	**4.380**	**.001***
รับจ้าง	203	3.48	0.56		
เกษตรกร/ประมง	32	3.65	0.85		
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	44	3.29	0.64		
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	29	3.88	0.78		
ลูกจ้างประจำ/ชั่วคราว	48	3.32	0.55		
รายได้ต่อปี					
น้อยกว่า 10,000 บาท	**135**	**3.58**	**0.61**	**7.092**	**.000***
10,001-50,000 บาท	**174**	3.49	0.61		
50,001-100,000 บาท	**29**	3.73	0.94		
100,001-200,000 บาท	**37**	2.99	0.39		

200,001-300,000 บาท	**11**	3.18	0.49		
มากกว่า 300,000 บาท	**6**	3.18	0.25		

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล

โดยข้อเสนอแนะทั้ง 4 ด้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนสามารถมองได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) ที่พระพุทธศาสนาวางไว้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อความมั่นคงและความสุขที่แท้จริงของปัจเจกบุคคลและชุมชน ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านการขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) มุ่งพัฒนาทักษะอาชีพ การสร้างงานและการรวมกลุ่มอาชีพ เป็นการสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและเสริมศักยภาพของคนในชุมชนอันสะท้อนถึงการใช้ความเพียรและความมุ่งมั่นในการสร้างรายได้อย่างสุจริตและเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ครัวเรือนมีความมั่นคงในชีวิต

3.2 ด้านการรักษาทรัพย์สินให้มั่นคง (อารักขสัมปทา) การออม การทำบัญชีครัวเรือนและระบบคุ้มครองความปลอดภัยแสดงถึงการนำหลักการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบและมีวินัยมาใช้เป็นกลไกป้องกันความเสี่ยงและสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

3.3 ด้านการคบหากัลยาณมิตร (กัลยาณมิตตตา) การส่งเสริมกิจกรรมสาธารณะ การสร้างเครือข่ายและการยกระดับบทบาทผู้นำชุมชน องค์กรศาสนา เป็นการสร้างทุนทางสังคมทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง เป็นพลังทางศีลธรรมและสังคมที่ช่วยป้องกันการเบี่ยงเบนและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม

3.4 ด้านการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (สมชีวิตา) การใช้ชีวิตพอประมาณตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริโภคสินค้าในท้องถิ่นและการพัฒนาพื้นที่สาธารณะเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นการจัดสมดุลระหว่างรายได้และรายจ่ายทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างพอดี ไม่ฟุ่มเฟือยหรืออัตคัดและยังส่งเสริมสุขภาวะทั้งกายและจิต

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาล ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล ซึ่งได้นำประเด็นที่น่าสนใจโดยรวมมาอภิปรายผลดังนี้

การดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดซึ่งผลการวิจัย พบว่า ระดับการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิสิทธิ์ พรหมศิริ (2565, หน้า 75) พบว่า สภาพการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมีการปฏิบัติ

ที่มากที่สุดคือ ด้านการควบคุมดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (2565) พบว่า ประชาชนในเขตตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลามีการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (พระครูสมุห์ชยานันท์, 2565, หน้า 102) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยส่วนบุคคลและเศรษฐกิจบางประการมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด ได้แก่ อายุ อาชีพและรายได้ต่อปี ขณะที่เพศและระดับการศึกษาไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มวัยกลางคนขึ้นไป รวมถึงผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัวและเกษตรกร/ประมงมีค่าเฉลี่ยการดำเนินชีวิตตามหลักดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มอื่นเนื่องจากประสบการณ์ชีวิต ภาระครอบครัวและความมั่นคงทางเศรษฐกิจเอื้อต่อการนำหลักธรรมไปใช้จริง ทั้งในด้านอุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร) และ อารักขสัมปทา (การรู้จักรักษาทรัพย์) ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับการแสวงหาและการจัดการทรัพย์สิน นอกจากนี้กลุ่มที่มีรายได้ระดับปานกลางยังสะท้อนความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล สอดคล้องกับหลัก สมชีวิตา (การดำรงชีวิตพอเหมาะสม) ที่เน้นความพอดีและความมั่นคงในครัวเรือน การดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมในชุมชนคลองขุดได้รับแรงเสริมจากการนำ หลักเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้โดยมีประเด็นสำคัญได้แก่ (1) การจัดการรายรับ–รายจ่ายและการออม (2) การดูแลสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรชุมชน (3) การสร้างคุณภาพชีวิตที่สมดุลผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลและกิจกรรมสาธารณะ ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงหลัก สมชีวิตา ที่ได้รับการผลักดันจากทั้งผู้นำและประชาชน

การเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาล ตำบลคลองขุด อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า 1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดโดยรวมไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (2565) พบว่า เมื่อทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักดังกล่าว พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุและอาชีพไม่พบความแตกต่างในการนำไปใช้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05, 2. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่จากการศึกษาของพระครูสมุห์ชยานันท์ (2565, หน้า 102) พบว่าเมื่อทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักดังกล่าวระดับการศึกษามีผลต่อการนำไปใช้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากบริบทพื้นที่ในการศึกษามีความแตกต่างกันออกไป 3. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยตรงกันข้ามกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (2565) พบว่าเมื่อทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักดังกล่าว ปัจจัยด้านเพศ อายุและอาชีพ ไม่พบความแตกต่างในการนำไปใช้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05, 4. ประชาชนที่มีอาชีพ

ต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยตรงกันข้ามกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (2565) พบว่าเมื่อทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักดังกล่าว ปัจจัยด้านเพศ อายุและอาชีพไม่พบความแตกต่างในการนำไปใช้ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เช่นเดียวกัน และ 5. ประชาชนที่มีรายได้ต่อปีต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด พบว่า มีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (2565) พบว่าเมื่อทำการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักดังกล่าว พบว่า ระดับการศึกษาและรายได้มีผลต่อการนำไปใช้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กล่าวโดยสรุป หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 สามารถเป็น “กรอบคิดบูรณาการ” สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชนคลองขุดได้อย่างยั่งยืน โดยมิได้จำกัดเฉพาะมิติส่วนบุคคล หากแต่เป็นเครื่องมือเชิงโครงสร้างที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งด้านการขจัดความยากจน ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การสร้างสังคมคุณธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดโดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนผลการเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในเขตเทศบาลตำบลคลองขุด พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองขุดที่มีอายุ อาชีพและรายได้ต่อปีต่างกันมีการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์แตกต่างกัน และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการส่งเสริมอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน ภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการประกอบอาชีพที่สุจริตและยั่งยืนโดยส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะอาชีพใหม่ ๆ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ประชาชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองและสอดคล้องกับหลักอุฏฐานสัมปทา (ความขยันหมั่นเพียร)

1.2 ด้านการสร้างระบบการออมและการบริหารจัดการทรัพย์สิน ควรกำหนดนโยบายที่เอื้อต่อการสร้างวินัยทางการเงิน เช่น การส่งเสริมกองทุนชุมชน การออมเพื่อ

การศึกษาหรือกองทุนฉุกเฉินในระดับครัวเรือนเพื่อปลูกฝังความตระหนักในการรักษาทรัพย์ (อารักขสัมปทา) ลดปัญหาหนี้สินและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาว

1.3 ด้านการพัฒนาสังคมคุณธรรมและเครือข่ายชุมชน ภาครัฐควรสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคม เช่น กิจกรรมจิตอาสา งานสาธารณประโยชน์หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครอบครัว โรงเรียน วัดและชุมชนเพื่อปลูกฝังคุณค่าของ กัลยาณมิตตตา (การมีมิตรดี) อันเป็นรากฐานของสังคมเข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะจิต

1.4 ด้านการส่งเสริมความรู้และทักษะการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายจัดโครงการอบรมความรู้ด้านการจัดการการเงินส่วนบุคคล การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เพื่อส่งเสริมหลัก สมชีวิตา (การเลี้ยงชีวิตพอเหมาะ) ลดการบริโภคที่เกินจำเป็นและสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมที่เชื่อมโยงหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์กับแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และจิตวิทยาสมัยใหม่ เพื่อสร้างกรอบทฤษฎีบูรณาการที่สามารถอธิบายพลวัตการดำเนินชีวิตของประชาชนในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

2.2 ควรเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ระหว่างพื้นที่ที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม ศาสนาหรือเศรษฐกิจเพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตตามหลักดังกล่าว

2.3 ควรมีการสร้างดัชนีหรือตัวชี้วัดที่สะท้อนระดับการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ของประชาชนในมิติที่ชัดเจน อันจะช่วยให้สามารถวัดผลและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาในเชิงปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ควรมีการดำเนินการวิจัยที่เปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรภาคีมีส่วนร่วมในการออกแบบและทดลองแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่

2.5 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อต่อยอดผลการวิจัยไปสู่การออกแบบนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ โดยพิจารณาการบูรณาการหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เข้ากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของสังคมโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

กัลยา ทองนุช. (2564). รูปแบบพุทธบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์. วารสารวิจยวิชาการ, 4(3), 183–198.

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). วิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระครูพิพัฒน์ศาสนกิจจาทร. (2561). การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน. Journal of MCU Social Development, 3(2), 76-89.

พระครูสมุห์ชยานันท์ ธมฺมธีโร (แท่นประมูล). (2565). การประยุกต์ใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลชิงโค อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 13(2), 46-58.

พระวชิรวิชญ์ ภัทรเกียรตินันท์. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อภิสิทธิ์ พรหมศิริ. (2565). การใช้หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพรุพีพิทยาคม อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Taro Yamane. (1973). Statistics: an introductory analysis. New York: New York: Harper. & Row.

รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ*

TEACHER DEVELOPMENT MODEL TO ENHANCE THE POTENTIAL IN OPERATING STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEMS IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SAMUT PRAKAN

สุปวีณ์ ชูรัศมี[1], อัจฉรา วัฒนาณรงค์[2], โกศล มีคุณ[3] และธารินทร์ รสานนท์[4]

Supawee Chooratsamee[1], Achara Whattananarong[2], Kosol MeeKun[3] and **Tharin Rasanond[4]**

[1-4]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-4]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: Supaweechooratsamee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 2) สร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การวิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครู กลุ่มตัวอย่างเป็นครู จำนวน 360 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประเมินรวมค่า มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ .820–.951 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ระยะที่ 2 เป็นการสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การร่างรูปแบบการพัฒนาครู โดยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาบูรณาการกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบด้วยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประเมินรวมค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครู ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวครู คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยภายนอกโรงเรียน คือ ความร่วมมือของผู้ปกครอง และ

* Received 1 March 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 1 April 2026

การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของศักยภาพครูได้ร้อยละ 71.80 และ 2) รูปแบบการพัฒนาครูที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาครู, ศักยภาพครู, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the factors affecting teachers' potential in operating student care and support systems in schools under the Secondary Educational Service Area Office Samut Prakan, and 2) to develop and evaluate a teacher development model to enhance teachers' potential in operating student care and support systems. The research was conducted in two phases. Phase 1 aimed to study the factors affecting teachers' potential. The sample consisted of 360 teachers selected through stratified random sampling. The research instrument was a rating-scale questionnaire with reliability coefficients ranging from .820 to .951. Data were analyzed using frequency, percentage, and stepwise multiple regression analysis. Phase 2 involved the development and evaluation of a teacher development model to enhance teachers' potential. This phase consisted of two steps. The first step involved drafting the teacher development model by integrating the findings from Phase 1 with the concept of a Professional Learning Community (PLC). The appropriateness of the model was examined through a focus group discussion with seven experts, and the data were analyzed using content analysis. The second step involved evaluating the appropriateness and feasibility of implementing the model by collecting opinions from 30 stakeholders using a rating-scale questionnaire. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: 1) the factors affecting teachers' potential included internal factors, namely achievement motivation and information technology competency, and external factors, namely parental cooperation and support from communities and external agencies. These factors together explained 71.80 percent of the variance in teachers' potential. 2) The

developed teacher development model showed a high level of appropriateness and feasibility for practical implementation.

Keywords: Teacher development model, Teachers' potential, Student care and support systems, Professional Learning Community (PLC)

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บทบาทของสถานศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ต้องส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางจิต การเรียนรู้ และความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ (UNESCO, 2020; UNICEF, 2022) โรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีกลไกในการดูแล ช่วยเหลือ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของผู้เรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานเชิงระบบ โดยครอบคลุมกระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552; กรมสุขภาพจิต, 2551) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยืนยันว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การปรับตัวทางสังคม และสุขภาพจิตของนักเรียน รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชน (มาโนช ตัญยงค์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง, 2564; สุมิตร เทพูลอย, 2566; Kanya, Fathoni, & Ramdani, 2021)

อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว แต่ยังพบข้อจำกัดหลายประการ อาทิ ภาระงานครูที่สูง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการดูแลช่วยเหลือที่ยังไม่ลึกซึ้ง การจัดเก็บและใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ยังไม่เป็นระบบ ตลอดจนความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนที่ยังไม่เข้มแข็ง (วุฒิพงษ์ พันทิวา, 2563; สุริยา สงทอง, 2566; Hsieh, Chen, & Li, 2024) ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของระบบ คือ "ศักยภาพครู" ซึ่งครอบคลุมทั้งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การทำงานเป็นทีม และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและเครือข่ายภายนอก (ทวีป วงษ์ปัญญา, 2563; ภาคินี แซ่โค้ว และมลทิรา คำมณี, 2565; ศุภวรรณ ศุภษร และนเรศ ขันธะรี, 2565)

แนวคิดด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ชี้ให้เห็นว่าครูที่มีแรงผลักดันภายในสูงมักแสดงพฤติกรรมเชิงรุกในการช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (McClelland, 1987) ขณะที่ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการจัดเก็บ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลนักเรียนเพื่อการตัดสินใจเชิงประจักษ์ (Ertmer & Ottenbreit-Leftwich, 2010) นอกจากนี้ ทฤษฎีระบบนิเวศทางสังคมของ Bronfenbrenner (1979) ยังชี้ว่าการพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนอย่างบูรณาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าความร่วมมือของผู้ปกครองและการสนับสนุนจากชุมชนมีผลต่อประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ยังพบความท้าทายด้านการพัฒนาศักยภาพครู การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการข้อมูล และการประสานเครือข่ายความร่วมมือ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2568) จึงสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพครูที่มีความเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สามารถบูรณาการแนวคิดด้านแรงจูงใจ เทคโนโลยี การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการสนับสนุนจากชุมชนเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพของครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ครูมีความพร้อมด้านความรู้ ทักษะ และเครื่องมือที่จำเป็น อันจะนำไปสู่การดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีอย่างน้อย 3 ปัจจัย และร่วมกันอธิบายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40
2. รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยมีรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 360 คน ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)) ตามสัดส่วนการจัดกลุ่มขนาดโรงเรียน กลุ่มขนาดโรงเรียนละ 120 คน

2. ตัวแปรการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีม ความร่วมมือของผู้ปกครอง การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก และตัวแปรตาม คือ ศักยภาพครู ประกอบด้วย ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทักษะการวางแผนและปฏิบัติการ ทักษะการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ การติดตามและประเมินผล การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และเจตคติที่ดีและจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยนำมาสร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 5 ระดับ (Summated rating scales) ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้อ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในแต่ละตัวแปร ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) มีค่าตั้งแต่ .820 ถึง .951 ส่วนค่าอำนาจจำแนกรายข้อพิจารณาจากค่า Item-Total Pearson correlation coefficient (r) พบว่า ทุกข้อมีค่าตั้งแต่ .20 ขึ้นไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และประสบการณ์สอน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ และค่าร้อยละ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วยการศึกษา 2 ขั้น ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบ โดยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูมาร่างรูปแบบ โดยใช้แนวคิดและหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา และ 4) แนวทางการประเมินผล แล้วนำร่างรูปแบบไปตรวจสอบด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2. การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยสร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า 5 ระดับ (Summated rating scales) และนำไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ตำแหน่ง สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ค่าร้อยละ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ สถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในตัวครู ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย ความร่วมมือของผู้ปกครอง การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก โดยร่วมกันอธิบายได้ร้อยละ 71.8 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิเคราะห์ Stepwise โมเดลที่ 4	สปส.การถดถอย		*t*	*p*-value
	B	β		
Constant	.292		1.923*	.055

1. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	.377	.438	9.502**	.000
2. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	.244	.228	6.426**	.000
3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.174	.198	5.723**	.000
4. การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก	.147	.176	3.649**	.000
R = .849, R^2 = .721, R^2_{adj} = .718, F (229.435), p = .000				

** หมายถึง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

* หมายถึง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

2. รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการพัฒนา และ 4) แนวทางการประเมินผล โดยมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ พบว่าอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษารูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มี 4 ปัจจัย คือ 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ความร่วมมือของผู้ปกครอง และ 4) การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก โดยร่วมกันอธิบายได้ร้อยละ 71.8 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีอย่างน้อย 3 ปัจจัย และร่วมกันอธิบายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ซึ่งผลการวิจัยอภิปรายได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน มี 4 ปัจจัย ที่พบเช่นนี้อธิบายได้ว่า การวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดการวิจัย และมีการกำหนดขอบเขตของตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพครู จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มข้นและคัดสรรตัวแปรที่มีแนวโน้มสัมพันธ์กับศักยภาพ

ครู ซึ่งตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สามารถอภิปรายแต่ละตัวแปรได้ดังนี้

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูที่มีแรงจูงใจสูงมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง ปรับปรุงวิธีการทำงาน และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนอย่างจริงจัง ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ McClelland (1961) ที่อธิบายว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่สูง รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรุฬห์พร แสนแพง (2563) ไพรัชช์ แสงแก้ว (2567) และ มธุรส ผุดผ่อง (2563) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ส่วนความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจากทักษะดิจิทัลช่วยให้ครูสามารถจัดเก็บ วิเคราะห์ และติดตามข้อมูลนักเรียน รวมทั้งสื่อสารและประสานงานได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การตัดสินใจเชิงวิชาชีพมีความรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จักรพงษ์ ตระการไทย และนเรศ ขันธะรี (2562) และ อรรถพล สุนทรพงศ์ (2565) ที่พบว่าทักษะเทคโนโลยีของครูมีบทบาทสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับรายงานของ OECD (2021) ที่ระบุว่าทักษะดิจิทัลเป็นสมรรถนะหลักของครูยุคใหม่ในการบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของความร่วมมือของผู้ปกครอง พบว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อศักยภาพครู เนื่องจากการมีส่วนร่วมของครอบครัวช่วยให้ครูได้รับข้อมูลเชิงบริบทของผู้เรียน สามารถวางแผนช่วยเหลือ ติดตาม และประเมินผลได้อย่างต่อเนื่องและเป็นองค์รวม สอดคล้องกับแนวคิด School–Family Partnerships ของ Epstein (2018) ตลอดจนผลการศึกษาของ ศุภวรรณ ศุภษร และนเรศ ขันธะรี (2565) และแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). ที่ชี้ว่าความร่วมมือของผู้ปกครองเป็นกลไกสำคัญต่อความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอกยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมทรัพยากร เครือข่ายการส่งต่อ และข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน ทำให้การช่วยเหลือมีความครบวงจรและยั่งยืนมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มธุรส ผุดผ่อง (2563) ศิริลักษณ์ ติ้วสุวรรณบวร (2565) ศุภกร รัตนวงษ์ (2565) และ พัชริภา ศรลัมภ์ และรัตนา กาญจนพันธุ์ (2565) ที่ยืนยันว่าการสนับสนุนจากภาคส่วนภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความร่วมมือของผู้ปกครอง และการสนับสนุนจากชุมชนและ

หน่วยงานภายนอก สามารถร่วมกันอธิบายศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 71.8 ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่คัดเลือกมาศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อศักยภาพครูอย่างมีนัยสำคัญ อาจเป็นเพราะว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงขับภายในที่ส่งเสริมให้ครูมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง ขณะที่ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการข้อมูลและคัดกรองนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ตระการไทย และนเรศ ขันธะรี (2562) ที่พบว่าทักษะเทคโนโลยีช่วยให้การติดตามและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนมีความรวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ความร่วมมือของผู้ปกครองและการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอกทำหน้าที่เป็นทรัพยากรและเครือข่ายสนับสนุนที่ช่วยเสริมการดำเนินงานของครูให้มีความครบวงจรและต่อเนื่อง โดยเฉพาะการได้รับข้อมูลเชิงลึกและการส่งต่อบริการเฉพาะทาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศิริลักษณ์ ติ้วสุวรรณบวร (2565) และ พัชริภา ศรลัมภ์ และรัตนา กาญจนพันธุ์ (2565) ที่ยืนยันว่าปัจจัยภายนอกดังกล่าวสามารถพยากรณ์และเสริมประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ในระดับสูง

2. ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบมีองค์ประกอบที่ชัดเจนเป็นระบบ และเชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการพัฒนา และแนวทางการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่ององค์ประกอบของรูปแบบของ ทิศนา แขมมณี (2550) แนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูของ Guskey (2002) ตลอดจนผลการวิจัยของ ศรัณย์ เปรมสุข (2566) และ ญาดา สังขภิญโญ (2565) ที่ยืนยันว่ารูปแบบที่มีโครงสร้างชัดเจนและมีระบบประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จะมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว และวิทยา จันทร์ศิลา (2562) ที่ชี้ว่ารูปแบบที่ออกแบบอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลต่อเนื่อง จะมีความเป็นไปได้สูงในการนำไปปฏิบัติ

นอกจากนี้ รูปแบบการพัฒนาครูในงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มาเป็นกลไกหลักในการพัฒนา โดยประกอบด้วยขั้นตอนการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทดลองปฏิบัติและสะท้อนผล และการสรุปแนวปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน ซึ่งได้รับการประเมินในระดับมากทุกขั้นตอน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2563) ที่ระบุว่า PLC เป็นกระบวนการพัฒนาวิชาชีพที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสะท้อนคิด และการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ

และคณะ (2564) และ พิรุฬห์พร แสนแพง (2563) ที่ยืนยันว่า PLC เป็นกลยุทธ์ระดับองค์กรที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ การพัฒนาตนเองของครู และสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จึงมีระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม และสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของ PLC ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นกรอบแนวคิดสำคัญว่า ศักยภาพของครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมิได้เกิดจากปัจจัยด้านบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภายในตัวครู และ ปัจจัยภายนอกเชิงระบบของโรงเรียนและชุมชน ที่ทำงานเกื้อหนุนกันอย่างเป็นพลวัต โดยปัจจัยภายในที่สำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการปฏิบัติงานเชิงรุกของครู ขณะที่ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความร่วมมือของผู้ปกครอง และ การสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก ทำหน้าที่เป็นกลไกสนับสนุนเชิงโครงสร้างที่ช่วยให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผล นอกจากนี้ ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาครูที่พัฒนาขึ้นพบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงระบบในการพัฒนาศักยภาพครูได้จริงในบริบทสถานศึกษา ในเชิง**การนำผลการวิจัยไปใช้** ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นระบบ โดยส่งเสริม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผ่านการพัฒนาวิชาชีพ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ควบคู่กับการสร้าง เครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ รูปแบบการพัฒนาครูที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาศักยภาพครูของสถานศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้ ในเชิงวิชาการ งานวิจัยนี้มีคุณค่าในการขยายองค์ความรู้ด้านการบริหารการศึกษา โดยเสนอ กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการระหว่างปัจจัยภายในตัวครูกับปัจจัยภายนอกของระบบโรงเรียน ที่ส่งผลต่อศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งยังพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูที่เชื่อมโยงกับแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานแนวคิดสำหรับการวิจัยและการพัฒนานโยบายด้านการพัฒนาครูในอนาคต สำหรับ**ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม

ที่อาจมีอิทธิพลต่อศักยภาพครู เช่น วัฒนธรรมองค์การ ลักษณะงานของครู หรือคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูโดยบูรณาการแนวคิดทางทฤษฎีอื่น เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีองค์การแห่งการเรียนรู้ หรือทฤษฎีสมรรถนะ และดำเนินการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมที่เสริมสร้างแรงจูงใจและทักษะด้านเทคโนโลยีของครู พร้อมทั้งติดตามผลในระยะยาวเพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์จากการใช้รูปแบบการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต. (2551). คู่มือครูระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแหงประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). รายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปี 2562 (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จักรพงษ์ ตระการไทย และนเรศ ขันธะรี. (2562). การดำเนินการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษายุคดิจิทัล. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 21(1), 41-49.

ญาดา สังขภิญโญ. (2565). รูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้แนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่งสาหรับสถานศึกษาสังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ทวีป วงษ์ปัญญา. (2563). การศึกษาแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพครู. วารสารการศึกษาไทย, 5(2), 89-102.

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ, ปริญญา มีสุข และอังค์วรา วงษ์รักษา. (2564). กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในประเทศไทยและต่างประเทศ. วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ, 8(1), 180-199.

ทิศนา แขมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้ เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัชริภา ศรลัมภ์ และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2565). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเมืองบางปู จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(9), 189–198.

พิรุฬห์พร แสนแพง. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการ PLC ของครูศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 138–146.

ไพรัชช์ แสงแก้ว. (2567). แนวทางการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลัก วุฒิธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(2), 138–146.

ภาคินี แซ่โค้ว และมลทิรา คำมณี. (2565). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู. วารสารเทคโนโลยีการศึกษา, 7(2), 78-90.

มธุรส ผุดผ่อง. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพัฒนาการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

มาโนช ตัญยงค์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง. (2564). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี สหวิทยาเขตพุเตย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.

วุฒิพงษ์ พันทิวา. (2563). สภาพปัญหา และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศรัณย์ เปรมสุข. (2566). การพัฒนารูปแบบบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ศิริลักษณ์ ติ้วสุวรรณบวร. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.

ศุภกร รัตนวงษ์. (2565). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี, จันทบุรี.

ศุภวรรณ ศุภษร และนเรศ ขันธะรี. (2565). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 22(1), 73-80.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2566 – 2570. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. สมุทรปราการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). สภาพความสำเร็จและแนวทางการสร้างความเข้มแข็ง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2563). ประกาศสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เรื่อง การเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ประจำปี 2563.

สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อน กระบวนการ PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤศจิกายน 2567, จาก https://www.kruchiangrai.net/wp-content/uploads/2019/11/PLC.pdf

สุมิตร เทพูลอย. (2566). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สุริยา สงทอง. (2566). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเกาะ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว และวิทยา จันทร์ศิลา. (2562). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแนะแนวในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 22(3), 288-298.

อรรถพล สุนทรพงศ์. (2565). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน

วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development: Experiments in Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Cronbach, L.J. (1990). Essential of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Epstein, J. L. (2018). School, family, and community partnerships: Your handbook for action (4th ed.). Retrieved from https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERIC-ED467082/pdf/ERIC-ED467082.pdf

Ertmer, P., & Ottenbreit-Leftwich, A. T. (2010). Teacher Technology Change: How Knowledge, Confidence, Beliefs and Culture Intersect. Journal of Research on Technology in Education, 42, 255-284.

Guskey, T. R. (2002). Professional Development and Teacher Change. Teachers and Teaching: Theory and Practice, 8, 381-391.

Hsieh, C. C., Chen, Y.N. & Li, H.C. (2024). Impact of school leadership on teacher professional collaboration: evidence from multilevel analysis of Taiwan TALIS 2018. Journal of Professional Capital and Community, 9(1), 1-18.

Kanya, K., Fathoni, A.B., & Ramdani., Z. (2021). Factors affecting teacher performance. International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE), 10(4), 1462-1468.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

McClelland, D. C. (1987). Characteristics of successful entrepreneurs. Journal Creation Behavior, 21 (1): 18

McClelland, D.C. (1961). The Achieving Society. New York: The Free Press.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2021). OECD Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots. OECD Publishing. Retrieved from https://doi.org/10.1787/589b283f-en

UNESCO. (2020). Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. Retrieved from https://www.unesco.org

UNICEF. (2022). The impact of family and social issues on child mental health. Retrieved from https://www.unicef.org

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE ANALYTICAL THINKING USING ACTIVITY-BASED LERNING FOR GRADE 3 STUDENTS

เกตุมาลา เทียมธรรม[1], เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์[2] และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว[3]

Sarawut Suwannaut[1], Kedthip Sirichaisin[2] and Kanitkan Pankaew[3]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3]สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-2]Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

[3]Computer Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Corresponding Author's Email: Ketmala.tiemtam@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น การวิจัยเป็นแบบเชิงทดลองเบื้องต้น (One-Group Pretest–Posttest Design) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพงษ์พิกุลเชียงใหม่ จำนวน 25 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น 2) แบบประเมินคุณภาพหลักสูตร และ 3) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ชนิดปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และการทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา การจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยมี 3 หน่วยการเรียนรู้ รวมเวลา 15 ชั่วโมง 2) ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66, S.D. = 0.51) และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.51) และ 3) ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนมีคะแนนการคิดวิเคราะห์หลังเรียน ($\overline{X}$ = 28.24, S.D. = 2.05) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 20.12, S.D. = 5.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 11 February 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 6 March 2026

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การคิดวิเคราะห์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop and examine the quality of an activity-based curriculum designed to enhance analytical thinking skills for Grade 3 students, and 2) investigate the effects of implementing the developed curriculum. The study employed a pre-experimental research design using a one-group pretest–posttest design. The sample consisted of 25 Grade 3/1 students in the second semester of the 2025 academic year at Pongphikul Chiangmai School, selected through cluster random sampling. The research instruments included: 1) the developed curriculum and its supporting documents, 2) a curriculum quality assessment form, and 3) a 30-item three-choice multiple-choice analytical thinking test. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and dependent samples t-test.

The findings revealed that: 1) The developed curriculum consisted of seven components: background and rationale, principles, objectives, content structure, learning management, instructional media and learning resources, and measurement and evaluation. The curriculum comprised three learning units with a total instructional time of 15 hours. The overall appropriateness of the curriculum, as evaluated by experts, was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.51), and the supporting documents were also rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.51). and 2) The implementation results indicated that students' posttest analytical thinking scores ($\bar{X}$ = 28.24, S.D. = 2.05) were significantly higher than their pretest scores ($\bar{X}$ = 20.12, S.D. = 5.56) at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Curriculum Development, Analytical Thinking, Activity-Based Learning

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ส่งผลให้การจัดการศึกษาไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการคิด โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา และการดำรงชีวิตอย่างมีวิจารณญาณ

การคิดวิเคราะห์ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อมูล พิจารณาเหตุผล และตัดสินใจอย่างเหมาะสม อันเป็นรากฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2549; สุวิทย์ มูลคำ, 2547) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (ศิริพร ขีปนวัฒนา, 2548; สงัด อุทรานันท์, 2537)

อย่างไรก็ตาม จากผลการทดสอบวัดระดับความรู้ระดับชาติ (NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพงษ์พิกุลเชียงใหม่ พบว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน โดยเฉพาะด้านที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์และการประยุกต์ใช้ความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ยังเน้นการถ่ายทอดความรู้และการท่องจำมากกว่าการฝึกคิดอย่างเป็นระบบ (สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ, 2555)

การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดขั้นสูงที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม (Good, 1973; ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551) หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะดังกล่าว คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง คิด วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559; Festus, 2013)

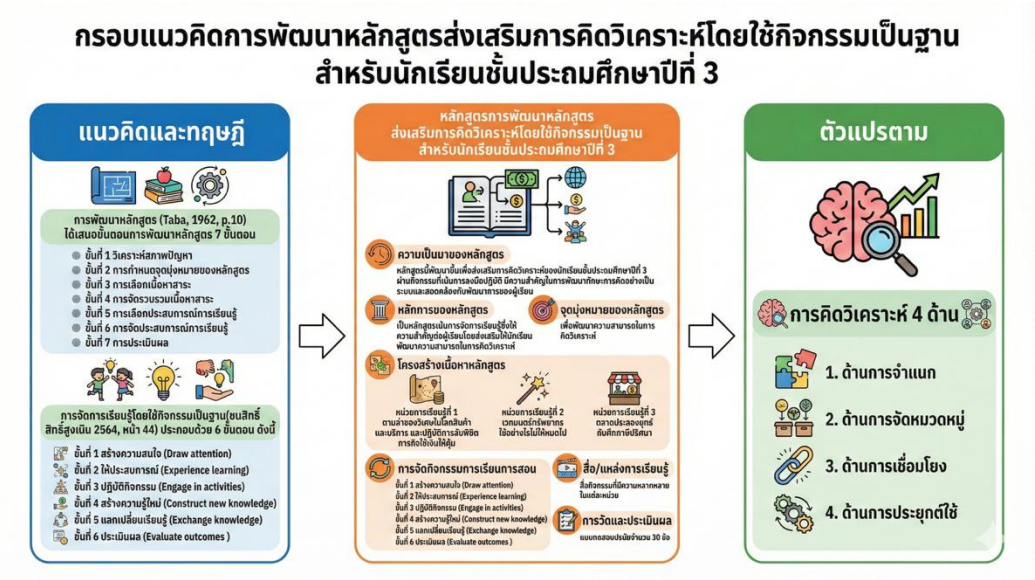
จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถพัฒนาในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฑามณี อินทร์อุริศ, 2564) จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเภทเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) และแบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้คือ แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว โดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design)

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพงษ์พิกุลเชียงใหม่ จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 59 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพงษ์พิกุลเชียงใหม่ จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 15 ชั่วโมง และจัดการเรียนการสอนในชั่วโมงกิจกรรมชุมนุม หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตามล่าของวิเศษในโลกสินค้า บริการ และปฏิบัติการลับพิชิตภารกิจใช้เงินให้คุ้ม ใช้เวลา 7 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้

ที่ 2 เวทมนตร์ทรัพยากร ใช้อย่างไรไม่ให้หมดไป ใช้เวลา 3 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ตลาดประลองยุทธ์ กับศึกภาษีปริศนา ใช้เวลา 5 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3.การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการ ดังนี้ เริ่มจากผู้วิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้ และการนำหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ต่อจากนั้นให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนการเรียนรู้ เพื่อประเมินระดับความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ จากนั้นผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนและเอกสารประกอบหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 15 ชั่วโมง ภายในชั่วโมงกิจกรรมชุมนุม เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม นักเรียนได้รับการประเมินหลังเรียนด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกัน และนำผลคะแนนที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้ดำเนินการโดยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาประมวลผลทางสถิติ เพื่ออธิบายระดับผลสัมฤทธิ์และลักษณะการกระจายของคะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นสถิติเชิงพรรณนา จากนั้นทำการตรวจสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระหว่างก่อนและหลังการใช้หลักสูตร ด้วยสถิติทดสอบทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน (t-test dependent samples) เพื่อพิจารณาว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ อันเป็นการสะท้อนประสิทธิผลของหลักสูตรตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมและรายด้าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
2. หลักการของหลักสูตร	4.67	0.51	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.67	0.51	มากที่สุด
4. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.70	0.50	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนรู้	4.60	0.52	มากที่สุด
6. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.73	0.48	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผล	4.65	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.66**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีระดับผลการประเมินสูงสุดคือ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D.= 0.48) และผลการประเมินต่ำสุดคือ การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.60, S.D.= 0.52)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญโดยรวมและรายด้าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงการใช้หลักสูตร	4.67	0.51	มากที่สุด
2. คำแนะนำสำหรับครู	4.60	0.55	มากที่สุด
3. คำแนะนำสำหรับผู้เรียน	4.53	0.55	มากที่สุด
4. แผนการดำเนินการตามหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้	4.30	0.50	มาก
6. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.50	0.55	มากที่สุด
7. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	4.75	0.47	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.59**	**0.51**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินเอกสารประกอบหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D.= 0.51) เมื่อพิจารณารายด้าน

พบว่าด้านที่มีระดับผลการประเมินสูงสุดคือ แผนการดำเนินการตามหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.80, S.D.= 0.45) และผลการประเมินต่ำสุดคือ แผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D.= 0.50)

2. ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการศึกษาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	$\bar{X}$	ร้อยละ	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	25	30	503	20.12	67.07	5.56	8.12	4.71	8.62*	0.0000
หลังเรียน	25	30	706	28.24	94.13	2.05				

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยของการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 20.12 และ 28.24 ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 67.07 และ 94.13 แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดวิเคราะห์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญอภิปราย ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านองค์ประกอบของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรดำเนินการอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จากนั้นกำหนดจุดมุ่งหมาย โครงสร้างเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกันอย่างเป็นลำดับขั้น ส่งผลให้หลักสูตรมีความชัดเจน ครอบคลุม และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3

การใช้หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การทำความเข้าใจสถานการณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล การจำแนกและจัดหมวดหมู่ ความรู้ไปจนถึงการเชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นและมีความหมายมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ลักษณะของกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด แก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทำงานร่วมกัน ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้เหตุผลและกระบวนการคิดอย่างมีระบบ ส่งผลต่อการพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสุวิทย์ มูลคำ (2547) ที่ว่าการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ฆนัท ธาตุทอง (2554) และ สอดคล้องงานวิจัย จุฑามณี อินทร์อุริศ (2564) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งผลให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ Bakar และ Ismail (2019) รายงานว่า การบูรณาการกิจกรรมเป็นฐานเข้ากับกลยุทธ์อภิปัญญา ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึก การกำกับตนเองทางการเรียน และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่วน Festus (2013) ยืนยันว่าการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจ และการคิดได้ดีกว่าการสอนแบบบรรยาย

แม้งานของ รัชนีกร ทัพชัย (2552) และ ศศิธร ลิจันทร์พร (2556) จะมุ่งเน้นพัฒนาพฤติกรรมและวินัยของผู้เรียน แต่ผลการศึกษาก็สะท้อนในทิศทางเดียวกันว่า การเรียนรู้ที่ยึดกิจกรรมเป็นฐานสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและพัฒนากระบวนการคิดได้อย่างมีประสิทธิผล ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หลักสูตรส่งเสริมการคิดวิเคราะห์โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นแนวทางที่เหมาะสม ทันสมัย และทรงประสิทธิภาพสำหรับการจัดการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากงานวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า หลักสูตรฯ มีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ การคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ในการจัดการเรียนรู้ในบางกิจกรรม ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีบทบาทที่โดดเด่นในการตัดสินใจและการแสดงความคิดเห็น ในขณะที่ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอาจจะขาดความมั่นใจในการร่วมตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น ดังนั้นควรเพิ่มระดับความยากของกิจกรรมให้มีหลายระดับเพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียม 1.2 สถานศึกษา ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมและควรพิจารณาการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์จริงจากชุมชน โดยอาจทำเป็นกิจกรรมศึกษานอกห้องเรียนที่ควบคุมอย่างเหมาะสม หรือจำลองสถานการณ์ในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเข้าใจบริบทจริง ขณะเดียวกันยังคงคำนึงถึงความปลอดภัยและข้อจำกัดด้านนโยบายของโรงเรียน **2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบไปด้วย 2.1 ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างและระดับชั้นเรียน ทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนจำนวนมากขึ้นและในหลายระดับชั้น เพื่อประเมินความเหมาะสมและประสิทธิผลของหลักสูตรในกลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะและความสามารถแตกต่างกัน และปรับ

หลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลาย 2.2 ควรพิจารณาวัดผลลัพธ์ที่มากกว่าการคิดวิเคราะห์เพียงอย่างเดียว เช่น การแก้ปัญหาการคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การศึกษาผลกระทบหลายมิติจะช่วยให้หลักสูตรมีความครอบคลุมและสร้างคุณค่าต่อผู้เรียนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ให้การสนับสนุนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้ได้รับการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เลขที่รับรอง 2568/253 (17) ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งมีส่วนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). การคิดเชิงวิเคราะห์. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ซัคเซสมีเดีย.

ฆนัท ธาตุทอง. (2554). สอนคิด: การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด .(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมการพิมพ์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: พีบาลานซ์ดีไซด์แอนด์ปริ้นติ้ง.

จุฑามณี อินทร์อุริศ. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). การพัฒนาการคิด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รัชนีกร ทัพชัย. (2552). การพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน: กรณีศึกษาการแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 . ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิธร ลิจันทร์พร. (2556). การพัฒนารูปแบบการเรียนด้วยกิจกรรมเป็นฐานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาบนอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมความมีวินัยของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ขีปนวัฒนา. (2548). หลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เชียงใหม่: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สงัด อุทรานันท์. (2537). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร: วงเดือนการ

พิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 7 มิถุนายน 2568 จาก https://shorturl.asia/ENsbp

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2567). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ. (2555). พัฒนาทักษะการคิดตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคพริ้นติ้ง.

สุวิทย์ มูลคำ. (2547). ครบเครื่องเรื่องการคิด (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

Bakar, M. A. A., & Ismail, N. (2019). Activity-based learning of mathematics in metacognitive learning strategies: Review of effective activities and the impacts to the students. International Journal of Technical Research & Science, 4(3), 23–32.

Festus, A. B. (2013). Activity-based learning strategies in the mathematics classrooms. Journal of Education and Practice, 4(13), 8–14.

Good, C. V. (1973). Dictionary of education. New York, NY: McGraw-Hill.

การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF A CURRICULUM TO ENHANCE MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING ABILITY USING GAME-BASED LEARNING FOR GRADE 3 STUDENTS

กันยารัตน์ กมลสดใส[1], เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์[2] และ กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว[3]

Kanyarat Kamonsodsai[1], Kedthip Sirichaisin[2] and Kanitkan Pankaew [3]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[3]สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[1-2]Curriculum and Instruction Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

[3]Computer Program, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University

Corresponding Author's Email: Kyrkmss.02@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและหาคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฯ โดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ ความเป็นมาของหลักสูตร หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลของหลักสูตร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านคุณหมอ จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หลักสูตร 2) เอกสารประกอบหลักสูตร 3) แบบทดสอบวัดความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหา ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมของหลักสูตรฯอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.55) ความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรฯอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.55).และแบบทดสอบวัดความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์มีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ประเมินผลความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ 2) ผลการใช้หลักสูตรฯ พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตรฯ มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

---

* Received 11 February 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 6 March 2026

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop and examine the quality of a game-based curriculum designed to enhance mathematical problem-solving abilities for Grade 3 students, and 2) to investigate the effects of implementing the developed curriculum. The curriculum comprised seven components: background and rationale, principles, objectives, content, instructional methods, learning materials, and measurement and evaluation.

The sample consisted of 21 Grade 3/2 students enrolled in the second semester of the 2025 academic year at Bankhunmor School. The participants were selected using cluster random sampling. The research instruments included: 1) the developed curriculum, 2) curriculum supporting documents, and 3) a mathematical problem-solving ability test. Data were analyzed using mean, percentage, and standard deviation.

The findings revealed that: 1) the developed curriculum was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.55), and the curriculum supporting documents were also rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.55). The problem-solving ability test demonstrated appropriate content validity and was suitable for assessing students' mathematical problem-solving skills. 2) Students who participated in the game-based learning curriculum showed significantly higher post-test scores in mathematical problem-solving ability than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance.

Keywords: curriculum development, mathematical problem-solving, game-based learning

บทนำ

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการคิดเชิงตรรกะ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ในศาสตร์ด้าน STEM ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิด การเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) อย่างไรก็ตาม ผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษายังคงประสบปัญหา โดยเฉพาะด้านความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ซึ่งสะท้อนจากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT) ที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ ทั้งในระดับประเทศและระดับสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2567) นอกจากนี้ ผลการประเมิน NT ของโรงเรียนบ้านคุณหมอ ในปีการศึกษา 2565–2567 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 29.05, 28.58 และ 30.62 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่ามาตรฐาน ค 2.1 มีคะแนนเฉลี่ย 26.86 ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำที่สุด แสดงให้เห็นว่า สาเหตุสำคัญมาจากลักษณะเนื้อหาคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง และการขาดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน (ทิศนา แขมมณี, 2563)

การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จึงเป็นทักษะสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ การวางแผน และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้เรียนอยู่ในช่วงพัฒนาการด้านการคิดเชิงรูปธรรมตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, 1969) การจัดการเรียนรู้ในระดับนี้จึงควรเน้นกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (National Council of Teachers of Mathematics, 1991)

การนำเกมมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา เนื่องจากช่วยกระตุ้นความสนใจ เสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิดอย่างเป็นระบบ และการเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555; สิริกุล ยมจินดา, 2565)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน และตอบสนองต่อเป้าหมายการศึกษาของประเทศในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

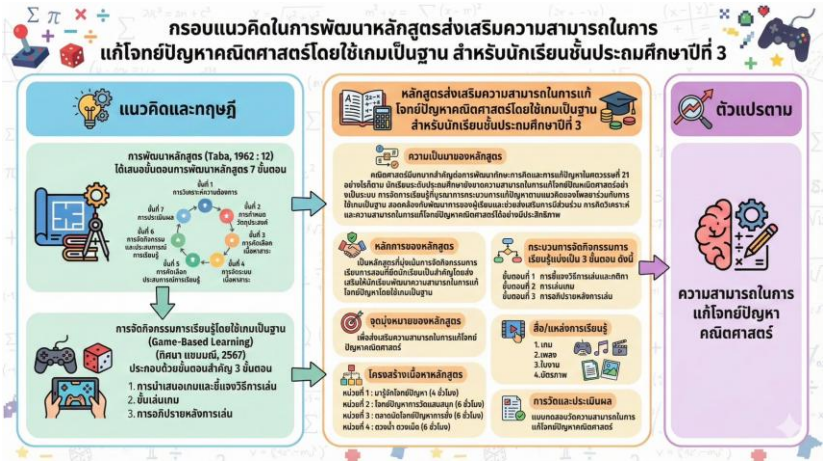
สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงเชิงวิชาการ พบว่า แนวคิดการแก้ปัญหาของโพลยามุ่งเน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นลำดับขั้น ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการตรวจสอบผล ขณะที่แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานมุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ งานวิจัยของมลธิกา ยานะสาร และวิชยา โยชิด (2566) ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับการใช้เกมเป็นฐาน สามารถส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Polya (1957; 1973) และ Krulik และ Rudnick (1987) ที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตลอดจนงานวิจัยด้าน Game-Based Learning ของ Chizary และ Farhangi (2017) และ Bado (2019) ที่สะท้อนว่าเกมเป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยเสริมสร้างการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิผล

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดความหมายของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ว่า เป็นความสามารถของผู้เรียนในการดำเนินกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความเข้าใจปัญหา (2) การวางแผนการแก้ปัญหา (3) การดำเนินการแก้ปัญหา และ (4) การตรวจสอบและสะท้อนผล ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษามุ่งพัฒนาและศึกษาผลของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Designs) และแบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ แบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว โดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pretest-Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านคุณหมอ จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 48 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบ้านคุณหมอ ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระแบ่งออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมระยะเวลา 22 ชั่วโมง และจัดการเรียนการสอนลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ หน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 มารู้จักโจทย์ปัญหา ใช้เวลา 4 ชั่วโมง หน่วยที่ 2 โจทย์ปัญหาการวัดแสนสนุก ใช้เวลา 6 ชั่วโมง หน่วยที่ 3 ตลาดนัดโจทย์ปัญหาการชั่ง ใช้เวลา 6 ชั่วโมง และ หน่วยที่ 4 ตวงน้ำ ตวงเม็ด ใช้เวลา 6 ชั่วโมง และ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ และแบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ด้วยดัชนี IOC พบว่าทุกข้อมีค่า IOC = 1.00 สูงกว่าเกณฑ์ (≥ 0.50) แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการดังนี้ เริ่มจากผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการจัดกิจกรรม และวิธีการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้กลุ่มตัวอย่างทราบ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินก่อนเรียนเพื่อวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้แบบทดสอบชนิดอัตนัย จำนวน **6** ข้อ ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ต่อมาผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเอกสารประกอบหลักสูตรเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 22 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินหลังเรียนเพื่อวัดการความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ สุดท้าย ผู้วิจัยรวบรวมผลการประเมินทั้งหมดเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยรวบรวมคะแนนจากการประเมินก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วแล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มและการกระจายของคะแนน จากนั้นจึงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยนคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนภายหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples) เพื่อพิจารณาว่าคะแนนหลังเรียนแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ อันสะท้อนผลของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นต่อการส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาของหลักสูตร	4.70	0.50	มากที่สุด
2. หลักการของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.80	0.45	มากที่สุด
4. เนื้อหาของหลักสูตร	4.70	0.50	มากที่สุด
5. วิธีการจัดการเรียนรู้	4.35	0.52	มาก
6. สื่อการเรียนรู้ของหลักสูตร	4.52	0.53	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผลของหลักสูตร	4.60	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.61**	**0.50**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 แสดงผลการพิจารณาความเหมาะสมของเอกสารประกอบหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน

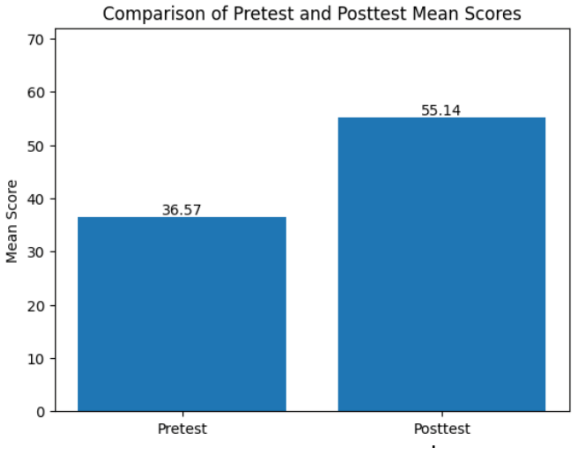
รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. คำชี้แจงการใช้หลักสูตร	4.47	0.55	มาก
2. คำแนะนำสำหรับครู	4.33	0.51	มาก
3. คำแนะนำสำหรับนักเรียน	4.27	0.60	มาก
4. แผนการดำเนินการตามหลักสูตร	4.60	0.55	มากที่สุด
5. โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร	4.50	0.55	มากที่สุด
6. แผนการจัดการเรียนรู้	4.56	0.55	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.59**	**0.55**	**มากที่สุด**

ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.50) และ เอกสารประกอบหลักสูตร มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.55) ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรและเอกสารประกอบมีคุณภาพพร้อมต่อการนำไปใช้จริง

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	$\bar{x}$	ร้อยละ	S.D.	$\bar{D}$	$S.D._D$	t	Sig.(1-tailed)
ก่อนเรียน	21	72	768	36.57	50.79	9.69	18.57	8.87	9.59*	0.0000
หลังเรียน	21	72	1158	55.14	76.58	10.04				

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 36.57 และ 55.14 ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 50.79 และ 76.58 ตามลำดับ โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเท่ากับ 18.57 คะแนน แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนด้วยหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการสร้างและการหาประสิทธิผลของหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1.หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรดำเนินการอย่างเป็นระบบตามแนวคิดของทาบา (Taba, 1962) ซึ่งประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จนถึงการประเมินผล ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับบริบท ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พร้อมทั้งออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนากระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน การกำหนดการวัดและประเมินผลยึดตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร. แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2560) ที่กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญที่ประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ได้

2. ผลการหาคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการหาคุณภาพของหลักสูตรและเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.61, S.D. = 0.50) และเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= = 4.59, S.D. = 0.55) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหา การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ตลอดจนการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งผู้วิจัยได้นำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร การสอนคณิตศาสตร์ และการวัดและประเมินผล จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ ก่อนนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นลำดับ ส่งผลให้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของวรลักษณ์ เสมอใจ และปริญญาภาษ สีทอง (2563) ที่พบว่าการพัฒนาหลักสูตรควบคู่กับการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด และเอื้อต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ตอนที่ 2 ผลการใช้หลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

ผลการใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เป็นระบบ เริ่มจากการวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน การคัดเลือกและจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสมตามความยากง่าย และการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ผ่านสถานการณ์ใกล้ตัว โดยบูรณาการกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา 4 ขั้นตอน ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา การวางแผนแก้ปัญหา การดำเนินการแก้ปัญหา และการตรวจสอบประเมินผล ส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวางแผน และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นลำดับขั้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริกุล ยมจินดา (2566) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ร่วมกับ

เกมช่วยให้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ อัจฉราภรณ์ อัศวภูมิ (2566) ที่รายงานว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเกมกระดานส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากงานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเข้ากับกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ แตกต่างจากงานวิจัยเดิมที่มุ่งใช้เกมเพื่อเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวม โดยงานวิจัยนี้ได้กำหนดโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกิจกรรมเกมกับขั้นตอนการแก้ปัญหาโดยตรงในรูปแบบเชิงขั้นตอน ได้แก่ (1) การนำเสนอปัญหาผ่านสถานการณ์เกม (2) การทำความเข้าใจและวางแผนแก้ปัญหา (3) การดำเนินการแก้ปัญหาผ่านกิจกรรมเกมแบบมีส่วนร่วม และ (4) การตรวจสอบและสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความเป็นระบบ ชัดเจน และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

3.1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1. สามารถนำหลักสูตรส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาโดยเฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้

3.1.2 ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรอย่างรอบคอบ และปรับกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน เวลาเรียนและทรัพยากรของสถานศึกษา

3.1.3 สถานศึกษาควรสนับสนุนด้านสื่อ อุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

3.2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากขึ้น หรือในระดับชั้นอื่น เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความหลากหลายของผลการวิจัย

3.2.2. ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานเปรียบเทียบกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3.2.3. ควรพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจาก คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เลขที่รับรอง 2568/252 (17)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2563). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มลธิกา ยานะสาร, และ โยชิดะ, ว. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาร่วมกับเกม. วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 17(2), 1–15.

วรลักษณ์ เสมอใจ, และ ปริญญาภาษ สีทอง. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์, 21(2), 85–98.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: 3-คิว มีเดีย.

สิริกุล ยมจินดา. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค KWDL ร่วมกับเกมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2567). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน (NT). กระทรวงศึกษาธิการ.

อัจฉราภรณ์ อัศวภูมิ. (2566). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก การลบ การคูณ และการหาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเกมกระดาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ในวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Bado, N. (2019). Game-based learning pedagogy: A review of the literature. Interactive Learning Environments, 30(5), 936–948.

Bruner, J. S. (1966). Toward a theory of instruction. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Chizary, F., & Farhangi, A. (2017). Efficiency of education games on mathematics learning of students at second grade of primary school. Journal of History Culture and Art Research, 6(1), 232–240.

Krulik, S., & Rudnick, J. A. (1987). Problem solving and strategy games in mathematics. Allyn & Bacon.

National Council of Teachers of Mathematics. (1991). Professional standards for teaching mathematics. Reston, VA: Author.

Piaget, J. (1969). The psychology of the child. New York: Basic Books.

Polya, G. (1980). On solving mathematical problems in high school. In Problem solving in school mathematics (pp. 1–8). National Council of Teachers of Mathematics.

Taba, H. (1962). Curriculum development: Theory and practice. New York: Harcourt, Brace & World.

พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ*

DYNAMICS OF INTEGRATED BUDDHIST LIFE INSURANCE BUSINESS

มุจจรินทร์ ทัศดรกุลพัฒน์[1],สมเดช นามเกตุ[2] และ อภินันท์ จันตะนี[3]

Mutjarin Thatsadonkunlaphat[1], Somdet Namket[2] and Aphinant Chantanee

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: mutjarin1980@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ: การสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในชุมชน (2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคม และ (3) วิเคราะห์พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ประกอบด้วยตัวแทนบริษัทประกันชีวิต ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมในชุมชนตำบลมีชัยสามารถจำแนกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) เครือข่ายธุรกิจประกันชีวิตของภาคเอกชน (2) กลุ่มประกันชีวิตในระดับชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และ (3) ระบบประกันสังคมของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนถึงการบูรณาการกลไกหลักประกันทางสังคมในระดับพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมควรมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยรายย่อย การส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในบริการประกันภัย

การวิเคราะห์พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าสามารถประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิต เพื่อส่งเสริมจริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อ

* Received December 29, 2025; Revised 7 March 2026; Accepted 7 March 2026

สังคม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและนำไปสู่ความยั่งยืนของระบบประกันชีวิตในระยะยาว

คำสำคัญ: หลักประกันชีวิตทางสังคม, ธุรกิจประกันชีวิต, พุทธบูรณาการ, ฆราวาสธรรม 4, การพัฒนาชุมชน

Abstract

This study entitled “Buddhist-Integrated Dynamics of Life Insurance Business: Social Life Security Development of Life Insurance Business Networks in Meechai Subdistrict, Mueang Nong Khai District, Nong Khai Province” aims to (1) examine the forms of social life security development among life insurance business networks in the community, (2) investigate approaches for developing social life security systems, and (3) analyze the dynamics of Buddhist-integrated life insurance business practices.

This research employed a qualitative methodology. Data were collected through in-depth interviews, observation, and focus group discussions with 30 key informants consisting of life insurance agents, community leaders, and related stakeholders. The data were analyzed using descriptive content analysis. The findings revealed that the forms of social life security development in Meechai community can be categorized into three major models: (1) private life insurance business networks, (2) community-based life security groups such as savings groups and funeral welfare associations, and (3) the government social security system. These mechanisms reflect the integration of multi-sector social protection systems at the community level. In addition, the development of community-based life security should emphasize microinsurance product development, financial literacy promotion, community collaboration networks, and the application of digital technology in insurance services.

The analysis of Buddhist-integrated life insurance dynamics indicated that the Four Layperson Dhammas (Sacca, Dama, Khanti, and Cāga) can be applied as an ethical framework for life insurance business management. Such integration promotes transparency, accountability, and social responsibility, leading to greater consumer trust and the long-term sustainability of life insurance systems.

Keywords: Social life security, Life insurance business, Buddhist integration, Four Layperson Dhammas, Community development

บทนำ

การประกันชีวิต (Life Insurance) เป็นกลไกสำคัญของระบบการเงินที่ช่วยบริหารความเสี่ยงและสร้างหลักประกันความมั่นคงให้แก่บุคคลและครอบครัว โดยมีหลักการสำคัญคือการเฉลี่ยความเสี่ยงจากบุคคลหนึ่งไปสู่กลุ่มบุคคลที่มีลักษณะความเสี่ยงใกล้เคียงกัน เพื่อลดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการสูญเสียชีวิต นอกจากการคุ้มครองด้านชีวิตแล้ว การประกันชีวิตยังมีบทบาทในการส่งเสริมการออม การวางแผนทางการเงิน และการลดหย่อนภาษีเงินได้ตามกฎหมาย อีกทั้งยังมีส่วนสนับสนุนการลงทุน การจ้างงาน และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2551)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธุรกิจประกันชีวิตจะมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม แต่ในทางปฏิบัติยังพบปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภค เช่น การไม่จ่ายค่าสินไหม การจ่ายผลตอบแทนไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่โฆษณา การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในกรมธรรม์โดยไม่แจ้งให้ทราบ การปฏิเสธการต่อสัญญาประกัน ตลอดจนปัญหาการขายประกันควบคู่กับผลิตภัณฑ์ทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ รวมถึงพฤติกรรมของตัวแทนประกันและการบริการหลังการขาย (Esanbiz Community News, 2567) ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและความยั่งยืนของธุรกิจประกันชีวิตในระยะยาว ในบริบทของสังคมไทย แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลและองค์กร หลักพุทธธรรมหลายประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินธุรกิจได้ เช่น ปาปณิกธรรม 3 อิทธิบาท 4 พรหมวิหาร 4 และสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะ “ฆราวาสธรรม 4” ซึ่งประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การฝึกตนและควบคุมตนเอง) ขันติ (ความอดทนอดกลั้น) และจาคะ (ความเสียสละ) ซึ่งถือเป็นหลักธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของคฤหัสถ์ที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจอย่างมีคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

นอกจากนี้ ในระดับชุมชนยังพบปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนและกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ โดยเฉพาะการจัดเก็บเงินสมทบของสมาชิกเพื่อนำไปใช้เป็นสวัสดิการด้านงานศพและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ในบางกรณีพบว่าการจ่ายเงินช่วยเหลือแก่สมาชิกเป็นไปด้วยความล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของกลุ่ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสมาชิกในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ” โดยมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรมในการ

พัฒนาแนวทางการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตและการจัดการสวัสดิการชุมชนให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมจริยธรรม อันจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค สมาชิก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจประกันชีวิตและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2. เพื่อพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อเสนอพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Sources) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และหลักฐานที่เกี่ยวข้องพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันชีวิตหรือการประกันภัย

1.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลักในตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ข้อมูลจากการสังเกต (Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการประกันชีวิตหรือการประกันภัยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์เชิงพรรณนา

2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ในตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 30 คน มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้มีความรู้เรื่องการประกันชีวิตหรือการประกันภัยเป็นอย่างดี 2) เป็นผู้ที่สนใจหรือเป็นผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้เอาประกันภัย 3) เป็นผู้ประกอบธุรกิจการประกันชีวิตหรือการประกันภัย หรือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจการประกันชีวิตหรือการประกันภัย หรือเป็นกลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ 4) เป็นประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

(Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย (1) ผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต จำนวน 5 แห่ง (2) ผู้ขายหรือตัวแทนสำนักงานประกันชีวิต จำนวน 5 คน (3) ผู้อำนวยการหรือผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) จังหวัดหนองคาย จำนวน 2 คน (4) ประชาชนที่ทำประกันชีวิตหรือเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ จำนวน 13 คน (5) ตัวแทนกองทุนสวัสดิการชุมชนและตัวแทน กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ จำนวน 5 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีอยู่ 3 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล วันสัมภาษณ์ สถานที่

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย การพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย และเสนอพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ

3.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยลงพื้นที่ ณ ตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เพื่อพบปะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน บันทึกการสังเกต ข้อมูลแวดล้อมทุกกรณี ทัศนคติความคิดเห็นของแต่ละคน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสนใจในการทำประกันชีวิตหรือการประกันภัยหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลหลักมีปัญหาในการทำประกันชีวิต มีผลกระทบหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากกรมธรรม์จากบริษัทประกันชีวิตเป็นไปตามเงื่อนไขของกรมธรรม์หรือไม่ หรือมีปัญหาในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนสวัสดิการชุมชน หรือกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์หรือไม่

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา เพื่อให้ดำเนินการกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.4 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สร้างแบบสัมภาษณ์จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย 2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่

อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการประกันชีวิตหรือพุทธศาสนา เพื่อเพิ่มมิติในคำถามที่เกี่ยวข้องกับหลักฆราวาสธรรม 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ขอความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ 6) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

4.1 รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และรวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หนังสือหรือตำรา เอกสาร งานวิจัย และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

4.2 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัย ไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน

4.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนบริษัทประกันชีวิต โดยใช้แนวคำถามที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปยังกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน จำนวน 30 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

4.4 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มา จำนวน 30 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4.5 การสังเกต (Observation) บันทึกการสังเกต ข้อมูลแวดล้อมทุกกรณี ทัศนคติ ความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงในเรื่องการประกันชีวิต กองทุนสวัสดิการชุมชน หรือการณาปนกิจสงเคราะห์ของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

4.6 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่เฉพาะเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกดังกล่าวไว้แล้ว ตามขั้นตอนการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่ม ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย การพัฒนาเสริมสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย และการวิเคราะห์และเสนอพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิง พุทธบูรณาการ เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา เพื่อแสดงตัวชี้วัดความสำเร็จในพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวกและง่ายต่อ การค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยหรือสัมมนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

5.1 ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

5.2 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะถูกถอดความ และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย แล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5.3 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ใน แต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

๑ รูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สรุปได้ ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑. รูปแบบภาคีในเครือธุรกิจประกันภัย (บริษัทประกันชีวิตภาคเอกชน) ตัวแทนหลัก ได้แก่ เมืองไทยประกันชีวิต, ไทยประกันชีวิต, กรุงเทพประกันชีวิต, ไทยสมุทรประกันชีวิต, FWD, เจอเนอราลี, อลิอันซ์ อยุธยา, AIA, ทิพยประกันชีวิต และคุ้มภัยโตเกียวมารีนประกันชีวิต บทบาทสำคัญ คือนำเสนอผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตมาตรฐานให้เข้าถึงชุมชน, สนับสนุนองค์ความรู้ ความเข้าใจด้านการประกันชีวิต, จัดให้มีช่องทางบริการ เช่น ตัวแทนประกันในพื้นที่/ประกันกลุ่มสำหรับชุมชน และทำงานร่วมกับองค์กรท้องถิ่นเพื่อขยายการเข้าถึงระบบประกันชีวิต ลักษณะเด่น คือ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้าถึงระบบประกันชีวิตที่ได้มาตรฐาน มีความมั่นคงและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย

๒. รูปแบบภาคีกลุ่มประกันชีวิตในชุมชน (ชุมชนจัดการเอง) โดยมีลักษณะเด่น คือ เป็นการรวมตัวของคนในพื้นที่เพื่อสร้างหลักประกันชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง ใช้ทุนและทรัพยากรในพื้นที่มีความยืดหยุ่นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมท้องถิ่น และสะท้อนพลังของการรวมกลุ่มการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๖ กลุ่ม ดังนี้๑) กลุ่มออมสิน/กลุ่มออมทรัพย์ชุมชน สมาชิกออมเงินรายเดือนหรือรายปี ใช้เงินออมบางส่วนเป็นทุนประกันชีวิต ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ หากไม่มีทุนสำรองหรือดอกเบี้ยจริง อาจจ่ายผลตอบแทนไม่ได้ ต้องมีระบบตรวจสอบบัญชี ๒) กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ สมาชิกจ่ายเบี้ยเป็นงวด เมื่อเสียชีวิตจะจ่ายเงินช่วยเหลือ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ เสี่ยงขาดทุนหากมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก หรือการบริหารไม่

โปร่งใส ๓) กลุ่มขายขยะรีไซเคิลเพื่อทำฌาปนกิจ ใช้รายได้จากการรีไซเคิลขยะเข้ากองทุนฌาปนกิจ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ รายได้ไม่แน่นอน หากเศรษฐกิจไม่ดีอาจไม่มีเงินเพียงพอ ๔) กลุ่มฌาปนกิจในกลุ่มอาชีพ รวมตัวกันตามอาชีพ เช่น ช่าง พ่อค้า สมาชิกจ่ายเบี้ยตามชั้นอัตรา ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ ถ้าสมาชิกน้อยหรือค่าใช้จ่ายสูงอาจขาดความมั่นคง ๕) กลุ่มฌาปนกิจจากกองทุนออมทรัพย์หมู่บ้าน นำเงินบางส่วนจากกองทุนออมทรัพย์หมู่บ้านมาจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจ ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ หากมีการถอนเงินมากหรือต้นทุนสูง อาจจ่ายไม่ครบ และ ๖) กลุ่มฌาปนกิจแบบสมัครใจรายปี บุคคลสมัครรายปี จ่ายเบี้ยต่ออายุทุกปี มีทุนคุ้มครองตามที่กำหนด ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น คือ หากสมาชิกใหม่ลดลงหรือถอนออกมากอาจขาดทุน๓. รูปแบบภาคีกลุ่มประกันสังคมหนองคาย (ภาครัฐ) ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. ๒๕๓๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กลุ่มเป้าหมาย คือ แรงงานในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะแรงงานอิสระในจังหวัดหนองคาย บทบาทสำคัญ คือ เปิดโอกาสให้แรงงานนอกระบบสมัครเข้าเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา ๔๐, ให้สิทธิประโยชน์ด้านหลักประกันชีวิตและสุขภาพ เช่น เงินทดแทนกรณีเจ็บป่วย, เงินทดแทนกรณีทุพพลภาพ, เงินสงเคราะห์กรณีเสียชีวิต, เงินออมชราภาพ เป็นระบบหลักประกันขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุมประชาชนอย่างทั่วถึง ลักษณะเด่น คือ สร้างความมั่นคงให้แรงงานทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยในชุมชน เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ ซึ่งทั้ง

๓. รูปแบบ สะท้อนพลังความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการสร้างหลักประกันชีวิตที่เข้าถึงได้จริง ครอบคลุม และยั่งยืนสำหรับคนในชุมชน ตำบลมีชัย จังหวัดหนองคาย

๒ การพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นความร่วมมือของภาคีต่าง ๆ ทั้งบริษัทประกันชีวิต หน่วยงานรัฐ ตัวแทน นายหน้า องค์กรชุมชน และภาคเอกชน ที่มุ่งพัฒนาแนวทางการประกันชีวิตให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นของตำบลมีชัย เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงด้านสุขภาพและการเงินได้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การสร้าง “สังคมที่มีหลักประกันชีวิตถ้วนหน้า” อย่างแท้จริง โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ ๑) การออกแบบผลิตภัณฑ์ประกันภัยรายย่อย ที่มีเบี้ยประกันต่ำ เงื่อนไขเรียบง่าย และยืดหยุ่นในการชำระเบี้ย เพื่อให้สอดคล้องกับรายได้ของกลุ่มเปราะบางและอาชีพอิสระในชุมชน ๒) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการเงินและการบริหารความเสี่ยง โดยจัดอบรมและเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางที่เข้าถึงง่าย ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการวางแผนทางการเงินและการมีหลักประกันชีวิต ๓) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนผ่านการทำงานร่วมกับสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และองค์กรท้องถิ่น เพื่อเป็นช่องทางกระจายผลิตภัณฑ์และเพิ่มความน่าเชื่อถือของระบบ ๔) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Insurtech) ในการรับประกัน การจัดการข้อมูล และการจ่ายสินไหม เพื่อเพิ่มความสะดวกและลดต้นทุนการดำเนินงาน โดยเฉพาะสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกล

๓. พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการผสานหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ากับกลไกทางธุรกิจ ในงานวิจัยนี้ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ดังนี้ ๑) พลวัตแห่งสัจจะ (ความซื่อสัตย์) สู่ความโปร่งใส ความเชื่อมั่น และธรรมาภิบาล ในการบริหารสัญญาและการจ่ายสินไหมที่เป็นธรรมและรวดเร็ว ๒) พลวัตแห่งทมะ (การฝึกตน) สู่การพัฒนาคุณภาพบุคลากร การฝึกฝนด้านศีลธรรมพื้นฐานไปสู่การพัฒนาและควบคุมตนในเชิงวิชาชีพการควบคุมคุณภาพและกำกับดูแลพฤติกรรมของตัวแทน และพนักงานให้สอดคล้องกับจรรยาบรรณ ๓) พลวัตแห่งขันติ (ความอดทน) สู่ความเพียรและการปรับตัวขององค์กร การอดทนต่ออุปสรรคส่วนตัวของตัวแทนไปสู่ความยืดหยุ่น ความอดทนต่อความผันผวนทางเศรษฐกิจ การแข่งขันที่รุนแรง การเปลี่ยนแปลงของกฎหมาย และจัดการกับข้อร้องเรียนของลูกค้าอย่างละเอียดอ่อน ๔) พลวัตแห่งจาคะ (ความเสียสละ) สู่การแบ่งปันการสร้างคุณค่าร่วมกับสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ตัวแทนต้องให้คำปรึกษาโดยเน้นประโยชน์สูงสุดของลูกค้าเป็นสำคัญ

อภิปรายผล

1. รูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิต ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย สามารถจำแนกออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ (1) รูปแบบภาคีเครือข่ายธุรกิจประกันชีวิตของภาคเอกชน (2) รูปแบบภาคีกลุ่มประกันชีวิตในชุมชนที่บริหารจัดการโดยประชาชน และ (3) รูปแบบระบบประกันสังคมของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการบูรณาการระบบหลักประกันทางสังคมในระดับพื้นที่ โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างระบบหลักประกันชีวิตที่ครอบคลุมและสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดระบบสวัสดิการแบบพหุภาคี (Multi-pillar Social Protection System) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสร้างหลักประกันทางสังคมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยกลไกจากหลายภาคส่วนร่วมกันดำเนินการ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อกระจายความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของประชาชนในระยะยาว ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Hsiao และ Tsai (2017) ที่พบว่า ความรู้ทางการเงินและการเข้าถึงข้อมูลผ่านตัวแทนหรือสถาบันทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจเข้าร่วมระบบประกันชีวิตของประชาชน โดยเครือข่ายบริการที่เข้าถึงได้ในระดับชุมชนสามารถช่วยเพิ่มอัตราการเข้าร่วมระบบประกันภัยได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับการศึกษาของ Weedige et al. (2019) ที่พบว่า ความรู้ด้านประกันภัยและความเชื่อมั่นต่อสถาบันประกันภัยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของประชาชน ในระดับมหภาค ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานของ Browne และ Kim (1993) ซึ่งพบว่าปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ

รายได้ประชากร และโครงสร้างประชากรศาสตร์มีอิทธิพลต่อความต้องการประกันชีวิตในระดับประเทศ รวมทั้งการศึกษาของ Beck และ Webb (2003) ที่พบว่า ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความลึกของระบบการเงิน และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการบริโภคประกันชีวิตของประชาชน สำหรับบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ นิยมศิลป์ และสัญญาวิวัฒน์ (2557) ที่พบว่าการพัฒนาระบบประกันชีวิตจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในการส่งเสริมความรู้ทางการเงินและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางเศรษฐกิจของประชาชน นอกจากนี้ สุวรรณ สุขเจริญ และคณะ (2562) ยังพบว่า ปัจจัยด้านรายได้ ระดับการศึกษา และการรับรู้ประโยชน์ของประกันชีวิตมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ Rey-Ares et al. (2024) ยังชี้ให้เห็นว่า ความรู้ทางการเงิน การวางแผนทางการเงินระยะยาว และความสามารถในการควบคุมตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการบริโภคประกันชีวิตในแต่ละช่วงวัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาระบบหลักประกันชีวิตในระดับชุมชนจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับการพัฒนาความรู้ทางการเงินและการวางแผนชีวิตของประชาชน

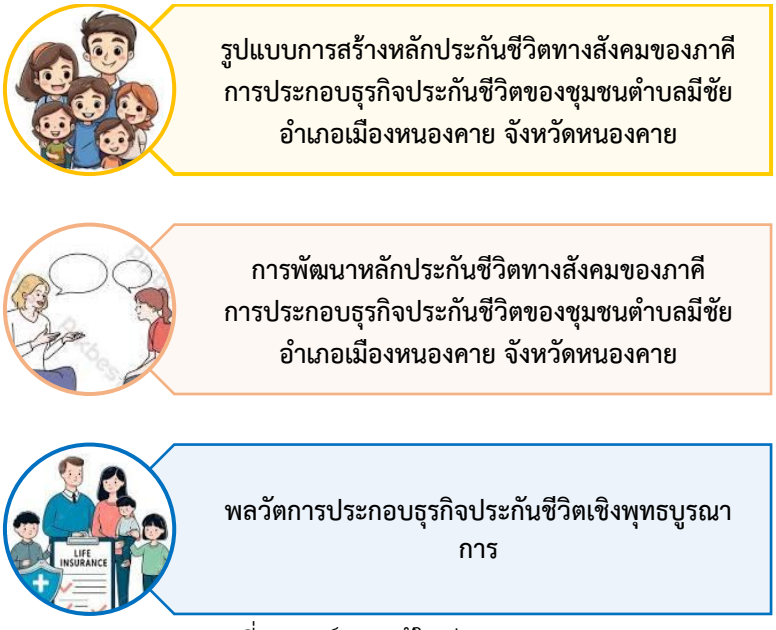
2. การพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมในชุมชนควรมุ่งเน้นใน 4 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยรายย่อย (Microinsurance) (2) การส่งเสริมความรู้ทางการเงินของประชาชน (3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคีในชุมชน และ (4) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประกันชีวิตผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Churchill (2006) ที่เสนอว่า ระบบประกันภัยรายย่อยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนรายได้น้อย และช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินของครัวเรือนในประเทศกำลังพัฒนา นอกจากนี้ Biener และ Eling (2012) ยังพบว่าการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมประกันภัยสามารถช่วยลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการของประชาชนได้ ในทำนองเดียวกัน Cole et al. (2013) พบว่า การให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ประกันภัยสามารถเพิ่มอัตราการเข้าถึงระบบประกันภัยของประชาชนได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ Giné, Townsend และ Vickery (2008) พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ประกันภัยให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนสามารถช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประกันภัยได้ในบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนลักษมิ์ เวชประสิทธิ์ (2565) ซึ่งพบว่า สมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิตทั้งด้านความรู้ผลิตภัณฑ์ ทักษะการสื่อสาร และทัศนคติในการให้บริการ มีบทบาทสำคัญต่อความเชื่อมั่นของลูกค้าและประสิทธิภาพของระบบบริการประกันชีวิต

3. พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ ผลการศึกษาพบว่าพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการสามารถอธิบายผ่านการประยุกต์ใช้หลัก

ฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิตเพื่อส่งเสริมจริยธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณัฐสุมิน เตชะเบญจรัตน์ (2562) ที่พบว่าหลักพุทธจริยธรรมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตเพื่อเสริมสร้างความซื่อสัตย์และความน่าเชื่อถือขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) ที่อธิบายว่าหลักฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรเพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางจริยธรรม ในทำนองเดียวกัน Clarke (2016) ชี้ให้เห็นว่า จริยธรรมทางธุรกิจเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อความยั่งยืนของอุตสาหกรรมประกันภัย เนื่องจากความไว้วางใจของลูกค้าเป็นรากฐานของระบบประกันภัย ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิตจึงสามารถช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความเชื่อมั่น และความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยเรื่อง พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพสรุปได้ ดังนี้ รูปแบบหลักประกันชีวิตทางสังคมในชุมชนตำบลมีชัยมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาคีธุรกิจประกันชีวิตเอกชน เช่น เมืองไทยประกันชีวิต ไทยประกันชีวิต

กรุงเทพประกันชีวิต และ AIA 2) ภาคีกลุ่มประกันชีวิตในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ และกองทุนออมทรัพย์หมู่บ้าน และ 3) ภาคีประกันสังคมภาครัฐตาม สำนักงานประกันสังคม มาตรา 40 สำหรับแรงงานนอกระบบ ซึ่งสะท้อนความร่วมมือหลายภาคส่วนในการสร้างหลักประกันชีวิตที่ครอบคลุมและยั่งยืน โดยมีแนวทางพัฒนา 4 ด้าน คือ การออกแบบประกันภัยรายย่อย การพัฒนาองค์ความรู้ทางการเงินและการบริหารความเสี่ยง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการประกัน ทั้งนี้ พลวัตประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการประยุกต์หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ (โปร่งใส น่าเชื่อถือ) ทมะ (พัฒนาคนและระบบงาน) ขันติ (เพียรและปรับตัว) และจาคะ (แบ่งปัน รับผิดชอบต่อสังคม) เพื่อมุ่งให้ตัวแทนให้คำปรึกษาโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของลูกค้าเป็นสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยเรื่อง พลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ: การสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของภาคีการประกอบธุรกิจประกันชีวิตของชุมชนตำบลมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมของชุมชตำบลมีชัยเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยสามารถจำแนกรูปแบบการสร้างหลักประกันชีวิตทางสังคมได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) เครือข่ายธุรกิจประกันชีวิตของภาคเอกชน (2) กลุ่มประกันชีวิตในระดับชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และ (3) ระบบประกันสังคมของภาครัฐ ซึ่งทั้งสามรูปแบบมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่ประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การพัฒนาหลักประกันชีวิตทางสังคมในชุมชนควรมุ่งเน้นการดำเนินงานใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยรายย่อยที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การเสริมสร้างความรู้ด้านการเงินและการบริหารความเสี่ยงให้แก่ประชาชน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรในชุมชน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริการประกันชีวิต

ในด้านพลวัตการประกอบธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าสามารถประยุกต์ใช้ หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการธุรกิจประกันชีวิต เพื่อส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความอดทน และการเสียสละ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการพัฒนาระบบประกันชีวิตที่มีความยั่งยืนในระยะยาว

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล ควรส่งเสริมให้บริษัทประกันชีวิตบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น ความซื่อสัตย์ เมตตา และอุเบกขา ในการออกแบบผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อสร้างความยั่งยืนทางจริยธรรมในระบบประกันชีวิต, สนับสนุนให้มีหลักสูตร

อบรมด้านธรรมาภิบาลเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารและตัวแทนประกัน เพื่อยกระดับคุณธรรมในการประกอบธุรกิจ,จัดทำแนวทางหรือมาตรฐานกลางสำหรับธุรกิจประกันชีวิตเชิงจริยธรรม เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและความไว้วางใจของผู้บริโภค

1.2 ภาคธุรกิจประกันชีวิต ควรกำหนดนโยบายองค์กรที่เน้นการให้บริการด้วยเมตตาและความรับผิดชอบ เพื่อลดการขายแบบเน้นผลประโยชน์เกินจริง, ส่งเสริมกิจกรรม CSR หรือโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตใจของลูกค้าและพนักงาน โดยใช้แนวคิดพุทธธรรมเป็นฐาน, พัฒนาโมเดลธุรกิจแบบประกันชีวิตเพื่อสังคม ที่มุ่งเน้นความสมดุลระหว่างกำไรและประโยชน์ส่วนรวม

1.3 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันชีวิต ควรผลักดันนโยบาย ที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการประกันชีวิตอย่างถูกต้อง ไม่ใช่แค่การขายเพียงอย่างเดียว

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 เชิงปฏิบัติการ ผู้บริหารองค์กรสามารถนำแนวคิดพุทธบูรณาการ ไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์การตลาด การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, ตัวแทนประกันสามารถประยุกต์หลักสติ ฆราวาสธรรม ๔ หรืออิทธิบาท ๔ ในการทำงาน เพื่อเพิ่มความเข้าใจลูกค้าและลดปัญหาการขายเกินจริง

2.2 เชิงการศึกษา สถาบันการศึกษาสามารถใช้ผลวิจัยนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร ธุรกิจเชิงพุทธ หรือเศรษฐกิจเชิงจริยธรรม สำหรับนักศึกษาในสายบริหารและสังคมศาสตร์

2.3 เชิงสังคม หน่วยงานภาครัฐและเอกชนสามารถใช้ข้อมูลจากงานวิจัยนี้เพื่อส่งเสริม วัฒนธรรมองค์กรแห่งคุณธรรม ในภาคธุรกิจบริการอื่น ๆ ด้วย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาพลวัตของธุรกิจประกันชีวิตเชิงพุทธบูรณาการในบริบทต่างประเทศ เพื่อเปรียบเทียบแนวปฏิบัติระหว่างวัฒนธรรม

3.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “คุณธรรมเชิงพุทธ” กับ “ความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้า” เพื่อหาตัวชี้วัดที่ชัดเจนในเชิงปริมาณ

3.3 ควรศึกษาไปยังธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคาร การลงทุน หรือธุรกิจสุขภาพ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดบูรณาการเชิงพุทธในระบบเศรษฐกิจโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

กรณัฐสุมิน เตชะเบญจรัตน์. (2562). การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมในการบริหารธุรกิจประกันชีวิต. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(2), 45–60.

นิยมศิลป์ ศรีสุข และ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2557). การพัฒนาระบบประกันชีวิตกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ, 6(1), 75–90.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัฒนลักษมิ์ เวชประสิทธิ์. (2565). สมรรถนะของตัวแทนประกันชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการลูกค้า. วารสารวิชาการการจัดการสมัยใหม่, 14(1), 89–104.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2551). ความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย.

สุวรรณ สุขเจริญ, สมชาย พงศ์สุวรรณ และ กิตติศักดิ์ วัฒนกุล. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของประชาชนในประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์, 5(2), 112–126.

หาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 25 ขุททกนิกาย สุตตนิบาต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Beck, T., & Webb, I. (2003). Economic, demographic, and institutional determinants of life insurance consumption. Journal of Risk and Insurance, 70(1), 51–88.

Biener, C., & Eling, M. (2012). Insurability in microinsurance markets. The Geneva Papers on Risk and Insurance, 37(1), 77–107.

Browne, M. J., & Kim, K. (1993). An international analysis of life insurance demand. Journal of Risk and Insurance, 60(4), 616–634.

Churchill, C. (2006). Protecting the poor: A microinsurance compendium. Geneva: International Labour Organization.

Clarke, G. (2016). Ethics and trust in the insurance industry. Journal of Business Ethics, 137(2), 321–332.

Cole, S., Giné, X., & Vickery, J. (2013). Barriers to household risk management. Review of Financial Studies, 26(7), 1720–1756.

Esanbiz Community News. (2024). Problems in the life insurance business and consumer complaints. Retrieved March 10, 2025, from https://esanbiz.com

Giné, X., Townsend, R., & Vickery, J. (2008). Patterns of rainfall insurance participation in rural India. World Bank Economic Review, 22(3), 539–566.

Hsiao, Y. J., & Tsai, W. C. (2017). Financial literacy and participation in financial markets. Journal of Banking & Finance, 88, 15–29.

Rey-Ares, L., Fernández-López, S., & Rodeiro-Pazos, D. (2024). Financial literacy, self-control and life insurance consumption. Journal of Consumer Affairs, 58(1), 210–235.

Weedige, S. S., Ouyang, H., Gao, Y., & Liu, Y. (2019). Insurance literacy and decision making in personal insurance. Sustainability, 11(23), 6795.

กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4*

THE PROCESS OF SATELLITE-BASED DISTANCE LEARNING (DLTV) MANAGEMENT IN SMALL-SIZED SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3 BASED ON ARIYASACCA 4

ธนพนธ์ บุญเชิด[1] และ วรกฤต เถื่อนช้าง[2]

Thanaphon Boonchert[1] and Worrakrit Thuenchang[2]

[1-2]สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author's Email: thanaphonb6@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 (2) วิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 และ (3) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามหลักอริยสัจ 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 312 คน (n = 312) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้านผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ และ

* Received 11 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 7 March 2026

ด้านครูผู้สอนตามลำดับ นอกจากนี้ กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, โรงเรียนขนาดเล็ก, หลักอริยสัจ 4, การวิจัยแบบผสมผสาน

Abstract

This study aimed to (1) examine the problems of distance learning via satellite (DLTV) in small-sized schools under the Office of Phetchabun Primary Educational Service Area 3, (2) analyze the DLTV management process based on the framework of the Four Noble Truths, and (3) propose guidelines for DLTV management based on the Four Noble Truths. A mixed methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches.

The quantitative sample consisted of school administrators and teachers in small-sized schools under the Office of Phetchabun Primary Educational Service Area 3, totaling 312 participants (n = 312). The research instrument was a questionnaire examining the problems and management process of DLTV, which demonstrated acceptable reliability. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, data were collected through in-depth interviews with key informants and analyzed using content analysis.

The findings revealed that the overall level of problems in DLTV management was at a moderate level ($\bar{x}$= 3.00, S.D. = 1.24). The highest level of problems was related to parental and community participation, followed by technology and equipment, learners, management, and teachers, respectively. Qualitative findings further explained the underlying causes of these problems, including limitations in resources, teachers' readiness, and the misalignment between policy and school contexts. When interpreted through the framework of the Four Noble Truths, the findings led to the synthesis of DLTV management guidelines emphasizing participatory management, teacher capacity

development, learner support, and context-appropriate adaptation of DLTV in small-sized schools.

Keywords: distance learning via satellite, small-sized schools, Four Noble Truths, mixed methods research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากรของประเทศไทยส่งผลให้จำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากประสบปัญหาด้านทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งการขาดแคลนครูผู้สอน สื่อการเรียนรู้ และงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและความเสมอภาคทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษาไทย และเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่ม

เพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและยกระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) และการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเดียวกัน (ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล, 2559) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงาน DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กยังเผชิญข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี ภาระงานของครูผู้สอน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน (เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ, 2558; สมเกียรติ บุญรอด, 2561; กรธรรศ ประศาสน์วนิช, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มุ่งเน้นการประเมินผลการดำเนินงานหรือการวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบ ขณะที่การศึกษา กระบวนการจัดการ DLTV อย่างเป็นระบบในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กยังมีจำกัด อีกทั้งงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่มักใช้กรอบแนวคิดด้านการจัดการหรือเทคโนโลยีการศึกษาเป็นหลัก ขณะที่การประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจ 4 เพื่ออธิบายสภาพปัญหา เหตุปัจจัย สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาทางไกลยังปรากฏในงานวิจัยเชิงประจักษ์ค่อนข้างน้อย

ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) จึงอยู่ที่การขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่วิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ร่วมกับวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการจัดการ DLTV ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) บูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ Tony Bush (2011) และเป้าหมายเชิงนโยบายด้านความเสมอภาคทางการศึกษา

1. รูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการ DLTV ในภาพรวม และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายเหตุปัจจัยเชิงลึกและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาตามกรอบหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีของการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Bush, 2011) และเชื่อมโยงเชิงนโยบายกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 88 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้ตอบแบบสอบถาม 312 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ซึ่งมีบทบาทและประสบการณ์ตรงด้านการจัดการ DLTV

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป และสภาพปัญหาการจัดการ DLTV ครอบคลุม 5 ด้าน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหา เหตุปัจจัย และแนวทางการจัดการ DLTV ตามกรอบหลักอริยสัจ 4

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน มีค่า IOC ≥ 0.50 และตรวจสอบความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่า 0.986 ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้ เครื่องมือสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ได้รับกลับครบ 312 ชุด (ร้อยละ 100) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ SD เพื่ออธิบายระดับการกระจายของความคิดเห็น เนื่องจากการวิจัยมุ่งอธิบายสภาพปัญหาในภาพรวม จึงไม่ใช้สถิติทดสอบความแตกต่าง (t-test หรือ ANOVA) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านกระบวนการ coding process ได้แก่ การถอดความ การกำหนดรหัส การจัดหมวดหมู่ และการตีความข้อมูลตามกรอบหลักอริยสัจ 4 พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ดำเนินการตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสภาพปัญหา กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยบูรณาการข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

1. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อสะท้อนภาพรวมของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานด้าน DLTV ของสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 312 คน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน (71.79%) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จากการวิเคราะห์

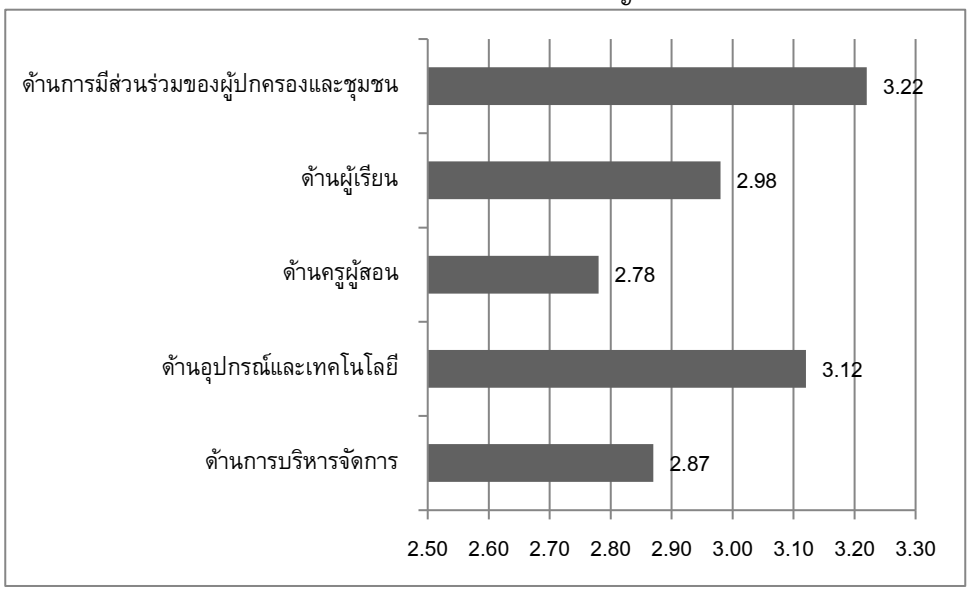
สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านการบริหารจัดการ	2.87	1.20	**ปานกลาง**
ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี	3.12	1.23	**ปานกลาง**
ด้านครูผู้สอน	2.78	1.17	**ปานกลาง**
ด้านผู้เรียน	2.98	1.23	**ปานกลาง**
ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.22	1.26	**ปานกลาง**
รวมทุกด้าน	**3.00**	**1.24**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.00, S.D. = 1.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านผู้เรียน ขณะที่ด้านการบริหารจัดการและด้านครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แม้ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 1.17–1.26 สะท้อนความแตกต่างของบริบทสถานศึกษาและความพร้อมในการใช้ DLTV

กราฟที่ 1 ระดับสภาพปัญหา **DLTV**

2. กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ สภาพปัญหา (ทุกข์) เหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย) สภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และแนวทางการดำเนินงาน (มรรค)

2.1 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (ทุกข์) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในสถานศึกษาขนาดเล็กประสบปัญหาในหลายมิติ ได้แก่ การบริหารจัดการ อุปกรณ์และเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยพบปัญหาความไม่เสถียรของสัญญาณและอุปกรณ์ ภาระงานครูที่เพิ่มขึ้น ผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด

2.2 เหตุปัจจัยและเงื่อนไขของปัญหา (สมุทัย) ปัญหาการจัดการ DLTV มีสาเหตุจากเงื่อนไขเชิงโครงสร้างของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร ประกอบกับนโยบายจากส่วนกลางที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้การปรับใช้ไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพครูและโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.3 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (นิโรธ) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่พึงประสงค์ควรใช้ DLTV เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ควบคู่กับบทบาทของครู โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียนและทรัพยากร พร้อมทั้งมีระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนอย่างเหมาะสม

2.4 แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามหลักอริยสัจ 4 (มรรค) แนวทางการจัดการ DLTV ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้ DLTV และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4

จากการบูรณาการผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมยังเผชิญสภาพปัญหาในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ความพร้อมของครูผู้สอน และความไม่สอดคล้องระหว่าง

นโยบายกับบริบทของสถานศึกษา เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 พบว่าสามารถอธิบายกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การรับรู้สภาพปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

แนวทางดังกล่าวประกอบด้วย การบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการใช้ DLTV และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปรับใช้ระบบ DLTV ให้มีความยืดหยุ่นตามบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวเป็นข้อเสนอเชิงกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าการดำเนินงานยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกระบวนการ แม้จะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของเพชรไพลิน สอนทิพย์ และจิติมา วรรณศรี (2563) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินโครงการ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากบางการศึกษาที่รายงานระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก (เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ, 2558; สมเกียรติ บุญรอด, 2561) ซึ่งอาจอธิบายได้จากความแตกต่างของบริบทพื้นที่และระดับความพร้อมของทรัพยากร

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการบริหารการศึกษา ซึ่งชี้ว่าประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร (Bush, 2011) โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดหลายด้าน การดำเนินนโยบายการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แม้นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 และนโยบายของ สพฐ. ในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา แต่ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปใช้ย่อมแตกต่างกันตามบริบทและความพร้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่

2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการจัดการ DLTV ของสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถอธิบายได้ตามกรอบหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การรับรู้ปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุปัจจัย (สมุทัย) การ

กำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์ปัญหาเป็นระบบและเป็นลำดับขั้น สอดคล้องกับการศึกษาของจิรารุวัฒน์ ประสาทธนกุล (2559) ที่พบว่าปัญหาสำคัญของ DLTV เกิดจากนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและการขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของฐิติวรดา จันทร์แมน (2563) ที่เน้นบทบาทผู้บริหารในการวางแผนและกำกับติดตาม

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารเชิงระบบ ซึ่งมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ โดยการประยุกต์กรอบอริยสัจ 4 ในการวิเคราะห์และจัดการ DLTV ช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขได้อย่างเป็นลำดับและเป็นระบบ อีกทั้งยังสะท้อนความจำเป็นของการเชื่อมโยงนโยบายการศึกษาระดับชาติกับการปฏิบัติในระดับสถานศึกษา โดยต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการวิจัยเสนอแนวทางการจัดการ DLTV ที่เน้นการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครูด้าน DLTV การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นตามบริบทสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกรธรรศ ประศาสน์วนิช (2564) และจตุพล สอนจิตร และวิเชียร รู้ยืนยง (2564) ที่เน้นการวางแผน การสนับสนุนจากผู้บริหาร การพัฒนาครู และการจัดกิจกรรมเสริมควบคู่กับ DLTV

ในเชิงทฤษฎี แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงบริบทชุมชนและความต้องการผู้เรียน (Bush, 2011) และในเชิงนโยบายยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดรับกับการศึกษาของ กรธรรศ ประศาสน์วนิช (2564) และของ จตุพล สอนจิตร กับ วิเชียร รู้ยืนยง (2564) ที่เน้นการวางแผน การสนับสนุนผู้บริหาร ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาครูควบคู่การใช้ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็ก

ในมุมมองเชิงพุทธบริหาร แนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้สะท้อนการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจเหตุและผลของปัญหาอย่างเป็นลำดับ (อริยสัจ 4) และการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงพุทธที่มุ่งเน้นความพอดีและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามกรอบหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ผลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ศักยภาพครู และความไม่สอดคล้องของนโยบายกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก การบูรณาการผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครู การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นตามบริบทสถานศึกษา

ในเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดแนวทาง DLTV ที่ยืดหยุ่น สนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และมีระบบนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พัฒนาศักยภาพครู และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ หลักอริยสัจ 4 สามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ วางแผน และประเมินผลการดำเนินงานด้าน DLTV ได้อย่างเป็นระบบ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่เดียว และใช้ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวนจำกัด จึงอาจสะท้อนบริบทเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งมิได้วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างละเอียด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาผลลัพธ์ของ DLTV ในมิติผลสัมฤทธิ์ ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ปกครอง ขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น และพัฒนาการวิจัยเชิงแบบจำลองหรือเชิงทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิผลของแนวทางตามหลักอริยสัจ 4

เอกสารอ้างอิง

กรธรรศ ประศาสน์วนิช. (2564). แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.

เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ. (2558). การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จตุพล สอนจิตร, & วิเชียร รู้ยืนยง. (2564). แนวทางการจัดการเรียนการสอน DLTV (NEW DLTV) สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

จิรารุวัฒน์ ประสาทธนกุล. (2559). การบริหารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ฐิติวรดา จันทร์แมน. (2563). การบริหารจัดการ DLTV ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในจังหวัดลำปาง เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

เพชรไพลิน สอนทิพย์, และ จิติมา วรรณศรี. (2563). การประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. (2559). แนวทางการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV). กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.

สมเกียรติ บุญรอด. (2561). การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

สามารถ มังสัง. (2560). *สาราณียธรรม 6:* หลักการในการอยู่ร่วมกัน. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2568 จาก https://mgronline.com/daily/detail/9620000029668

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2567). แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). รูปแบบแนวดำเนินการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย*

THE DEVELOPMENT OF EXECUTIVE FUNCTION SKILLS THROUGH OUTDOOR TRADITIONAL PLAY FOR EARLY CHILDHOOD LEARNERS

ภูมินันท์ ทองศรี[1]นนทชนนปภพ ปาลินทร[2]ศุภรดา วงษ์แก้ว[3]

Phuminan Thongsri[1] Nontachanonpaphop Palinton[2] Suparada Wongkeaw[3]

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

Faculty of Education, Rajathani University.

E-Mail: Phuminan.0201@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ ***EF*** สำหรับเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะ ***EF*** สำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ ***EF*** สำหรับเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชาย หญิง อายุ 3 - 4 ขวบ จำนวน 17 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา) สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิธีสุ่มแบบ กลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน รวมระยะเวลาในการทดลอง 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วันๆ ละ 40 นาที การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (***One Group Pretest–Posttest Design)*** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนจัดประสบการณ์ แบบวัดทักษะ เป็นการวิจัย เชิงทดลอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (***x)*** ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (***S.D.)*** และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ ***t-test*** แบบ ***dependent***

ผลการวิจัยพบว่า

1) แผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ ***EF*** สำหรับเด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.25/86.10 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา) ที่เรียนโดยการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ ***EF*** สำหรับเด็กปฐมวัย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (***p < .***001)

* Received 23 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์; ทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย; กลางแจ้ง;การละเล่นพื้นบ้าน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to determine the efficiency of outdoor learning experience plans using Thai traditional games to enhance Executive Functions (EF) skills in early childhood according to the 75/75 criterion, and 2) to compare the EF skills of young children before and after participating in outdoor learning experiences using Thai traditional games. The sample consisted of 17 boys and girls aged 3–4 years in the first semester of the 2025 academic year at Ban Nam-Om (84th Anniversary) Child Development Center under the Education Division of Kantharalak Municipality, Kantharalak District, Sisaket Province. The participants were selected using cluster random sampling from one classroom. The experimental period lasted for three weeks, five days per week, with 40 minutes per day. This study employed an experimental research design using the One Group Pretest–Posttest Design. The research instruments consisted of: 1) outdoor learning experience plans, and 2) an Executive Functions (EF) skills assessment. Data were analyzed using mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D.), and hypothesis testing using the dependent samples t-test.

The research findings revealed that:

1) The efficiency of the outdoor learning experience plans using Thai traditional games to enhance EF skills in early childhood was 87.25/86.10, which was higher than the established criterion of 75/75.

2) The EF skills of young children at Ban Nam-Om (84th Anniversary) Child Development Center who participated in outdoor learning experiences using Thai traditional games were higher after the intervention than before the intervention, both overall and in all three aspects, with statistical significance ($p < .001$).

Keywords: learning experiences; executive function (EF); early childhood; Thai traditional games

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นการวางรากฐานในการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ในช่วง 6 ปีแรกของเด็กปฐมวัยถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการเรียนรู้ เด็กจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ ความรัก การโอบกอด และการเล่น เพื่อให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ เนื่องจากพัฒนาการของมนุษย์จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความสำคัญอย่างยิ่งในช่วงปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; Center on the Developing Child at Harvard University, 2021)

ทักษะสมองเพื่อการบริหารจัดการตนเองหรือ Executive Functions (EF) เป็นทักษะสำคัญที่มีบทบาทต่อการควบคุมอารมณ์ การใส่ใจจดจ่อ การวางแผน การแก้ปัญหา และการปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยประกอบด้วยทักษะหลัก ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจ ความจำเพื่อใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิด งานวิจัยในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา พบว่าเด็กที่ได้รับการส่งเสริมทักษะ EF ตั้งแต่วัยต้นจะมีแนวโน้มประสบความสำเร็จด้านการเรียนรู้ มีพฤติกรรมเชิงบวก และมีความสามารถด้านสังคมที่ดีกว่าเด็กที่ขาดการพัฒนาในด้านดังกล่าว (Diamond & Ling, 2020; Blair & Raver, 2021) ในบริบทสังคมปัจจุบัน เด็กปฐมวัยมีแนวโน้มใช้เวลาอยู่กับสื่อดิจิทัลมากขึ้น ส่งผลให้โอกาสในการเคลื่อนไหว การเล่นกลางแจ้ง และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมลดลง ซึ่งอาจกระทบต่อพัฒนาการด้าน EF โดยเฉพาะด้านการควบคุมตนเองและสมาธิ (Radesky et al., 2020) ขณะที่งานวิจัยด้านพัฒนาการเด็กชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการเคลื่อนไหวในสภาพแวดล้อมจริงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนา EF อย่างเป็นองค์รวม (Zosh et al., 2018; Weisberg et al., 2021) การจัดประสบการณ์กลางแจ้ง (Outdoor Learning) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ ได้ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน และได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง งานวิจัยล่าสุดพบว่าการเล่นกลางแจ้งสามารถช่วยเสริมสร้างสมาธิ การควบคุมตนเอง และความยืดหยุ่นทางความคิดของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีนัยสำคัญ (Mygind et al., 2019; Brussoni et al., 2022) นอกจากนี้ การเล่นในลักษณะที่มีกฎกติกาและบทบาทสมมติยังช่วยให้เด็กฝึกการยับยั้งชั่งใจและการปรับตัวทางความคิด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทักษะ EF (Whitebread et al., 2021)

การนำการละเล่นพื้นบ้านไทย เช่น รีรีข้าวสาร มอญซ่อนผ้า งูกินหาง และวิ่งเปี้ยว มาใช้เป็นฐานกิจกรรมการเรียนรู้ ถือเป็นการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเข้ากับการจัดการศึกษา เนื่องจากการละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่แฝงด้วยกฎกติกาง่าย ๆ ส่งเสริมการรอ

คอย การทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการปรับบทบาทของตนเอง ซึ่งล้วนสอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะ EF งานวิจัยในประเทศไทยช่วงหลังพบว่าการใช้กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านและกิจกรรมฐานวัฒนธรรมสามารถช่วยพัฒนาการควบคุมตนเองและทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีนัยสำคัญ (พัทธนันท์, 2565; สุชาดา และคณะ, 2566) นอกจากนี้ สื่อพื้นบ้านซึ่งเป็นวัสดุหรือของเล่นที่มีอยู่ในชุมชนและอยู่ใกล้ตัวเด็ก ยังเป็นสื่อที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เด็กมีโอกาสลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ได้ใช้ประสบการณ์เดิม และเกิดการเรียนรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ๆ งานวิจัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกชี้ว่า การใช้สื่อจากบริบทท้องถิ่นร่วมกับการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติสามารถช่วยเพิ่มระดับสมาธิ ความร่วมมือ และความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hirsh-Pasek et al., 2020; Zosh et al., 2022)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย โดยมุ่งพัฒนาทักษะสำคัญ ได้แก่ การยับยั้งชั่งใจ ความจำเพื่อใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิด เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการควบคุมตนเอง คิดอย่างมีเหตุผล ปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าหากเด็กได้เรียนรู้จากการลงมือทำและเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย จะนำไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการทางปัญญาที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของเด็กในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะ EF ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย นี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะ EF ที่ใช้การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย โดยกำหนดรูปแบบการวิจัย แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design โดยมีรายละเอียดการดำเนินวิจัยดังต่อไปนี้

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียน เด็กปฐมวัย สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 ศูนย์ รวมนักเรียน 60 คน

กลุ่มประชากร ได้แก่ นักเรียนเด็กปฐมวัยศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา) สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียน 17 คน ได้มาโดยการสุ่มกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งที่พัฒนาทักษะ EF ที่ใช้การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย จำนวน 15 แผน แบ่งเป็น 3 ด้าน ด้านการยับยั้งชั่งใจ ด้านความจำเพื่อใช้งาน และด้านความยืดหยุ่นทางความคิด ด้านละ 5 กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับที่มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89)

2. แบบวัดทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการยับยั้งชั่งใจ ด้านความจำเพื่อใช้งาน และด้านความยืดหยุ่นทางความคิด รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน รวม 15 คะแนน แบบวัดทักษะมีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/ทักษะ EF ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งความถูกต้องด้านภาษาและความเหมาะสมของภาพประกอบ ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60–1.00 และพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 แสดงว่าแบบวัดมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดประสบการณ์เด็กนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัยเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์สัปดาห์ละ 5 วัน วันละ 40 นาที

3. ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) หลังจากที่จัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัยใช้แบบวัดทักษะEF สำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นฉบับเดิมกับที่ทดสอบก่อนเรียน

วิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ด้วยการหา ประสิทธิภาพ E1/E2 ตามวิธีการของด้วยการหา (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2552) ซึ่งกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเป็น 75/75

2. การเปรียบเทียบทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์โดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย วิเคราะห์โดยใช้ Dependent Sample t-test

ผลการวิจัย

ผลจากการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา) สังกัด กองการศึกษา เทศบาลเมืองกันทรลักษ์ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้อง รวมนักเรียน 17 คน สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

1.ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ตามเกณฑ์ 75/75 ดังตาราง

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย

คะแนน	**คะแนน**	$\bar{X}$	S.D.	**ค่าประสิทธิภาพ (E1/ E2)**
ประสิทธิภาพของแผนฯ (E1)	180	157.05	3.14	87.25/86.10
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	15	12.92	1.25	

จากตาราง พบว่า การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ **EF** สำหรับเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ **87.25/86.10** ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ **75/75** ที่ตั้งไว้

2.ผลการเปรียบเทียบทักษะ **EF** สำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ **EF** สำหรับเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย สำหรับเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา)

ทักษ EF สำหรับเด็กปฐมวัย	คะแนน	Mean	SD	t-test	Prob.
ด้านการยับยั้งชั่งใจ	หลังเรียน	4.32	0.60	4.75	.00*
	ก่อนเรียน	3.76	0.83		
ด้านความจำเพื่อใช้งาน	หลังเรียน	4.30	0.55	4.19	.00*
	ก่อนเรียน	3.76	0.66		
ด้านความยืดหยุ่นทางความคิด	หลังเรียน	4.30	0.50	6.62	.00*
	ก่อนเรียน	3.59	0.79		
รวม	**หลังเรียน**	**12.92**	**1.25**	**11.02**	**.00***
	ก่อนเรียน	**11.11**	**1.89**		

จากตาราง 2 พบว่า เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา)ที่เรียนโดยการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย โดยภาพรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา)ที่เรียนโดยการจัดประสบการณ์เกมการศึกษาโดยใช้สื่อพื้นบ้าน มีทักษะ EF ทุกด้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

อภิปรายผล

1. การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพ 87.25/86.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.25/86.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะ EF ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิผล ผลดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมกลางแจ้ง ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างอิสระ ใช้ประสาทสัมผัสหลายด้าน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครูอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านที่นำมาใช้ เช่น รีรีข้าวสาร มอญซ่อนผ้า งูกินหาง และวิ่งเปี้ยว เป็นกิจกรรมที่มีกฎกติกาง่าย ๆ สนุกสนาน และท้าทายความสามารถของเด็กในระดับที่เหมาะสม ทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ (E1,E2) อยู่ในระดับสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ

การเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-based Learning) ที่ระบุว่ากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาและการควบคุมตนเองได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว (Hirsh-Pasek et al., 2020; Zosh et al., 2022) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Brussoni et al. (2022) ที่พบว่าการจัดกิจกรรมกลางแจ้งสามารถช่วยพัฒนาสมาธิและการควบคุมตนเองของเด็กได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. เด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านน้ำอ้อม(84พรรษา)ที่ได้รับการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF มีทักษะ EF หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการยับยั้งชั่งใจ ด้านความจำเพื่อใช้งาน และด้านความยืดหยุ่นทางความคิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์ดังกล่าวสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านทักษะสมองเพื่อการบริหารจัดการตนเองของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิผล ผลลัพธ์ดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากลักษณะของกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหว ลงมือปฏิบัติ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาทักษะ EF กิจกรรม เช่น รีรีข้าวสาร มอญซ่อนผ้า งูกินหาง และวิ่งเปี้ยว เป็นกิจกรรมที่มีกฎกติกาง่าย ๆ เด็กต้องรอคอยจังหวะ ปฏิบัติตามข้อตกลง ควบคุมพฤติกรรมของตนเอง จดจำบทบาทและลำดับขั้นตอนของเกม รวมทั้งปรับตัวต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงระหว่างการเล่น ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบของทักษะ EF ทั้งสามด้าน นอกจากนี้ การจัดประสบการณ์ในลักษณะกลางแจ้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเป็นธรรมชาติ เด็กเกิดความสนุกสนานและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ส่งผลให้มีสมาธิในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และกล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาทักษะการควบคุมตนเองและความยืดหยุ่นทางความคิด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพัทธนันท์ (2565) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กมีทักษะ EF หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา และคณะ (2566) ที่รายงานว่าการใช้กิจกรรมการเล่นเชิงวัฒนธรรมสามารถช่วยพัฒนาการควบคุมตนเองและความยืดหยุ่นทางความคิดของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรนภัณย์ และคณะ (2566) ที่พัฒนาโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กมีคะแนน EF หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ บุพศิริ (2567) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะ EF ด้วยกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ซึ่งพบว่ากิจกรรมลักษณะดังกล่าวช่วยพัฒนาด้านการยับยั้งชั่งใจ ความจำเพื่อใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิดของเด็กได้อย่างชัดเจนยิ่งไปกว่านั้น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังอาจเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ที่เป็นระบบ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความสอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการออกแบบกิจกรรมโดยอาศัยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการจัดประสบการณ์ตามขั้นตอนของสุคนธ์ สินธพานนท์ และคณะ (2554) ซึ่งประกอบด้วยขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล ทำให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายและเหมาะสมกับวัย ในแต่ละขั้นตอน เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการใช้ประสาทสัมผัสและการลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2558) ที่กล่าวว่าวิธีการสอนโดยใช้เกมเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจึงได้รับประสบการณ์ตรง และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมในระดับสูง

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากสามารถพัฒนาเด็กได้ทั้งด้านการควบคุมตนเอง ความจำเพื่อใช้งาน และความยืดหยุ่นทางความคิด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตของเด็กในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านที่ส่งเสริมทักษะ EF สำหรับเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์และศึกษาผลต่อทักษะ EF ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดประสบการณ์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.25/86.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 75/75 แสดงให้เห็นว่าแผนที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านมีทักษะ EF หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการยับยั้งชั่งใจ ด้านความจำเพื่อใช้งาน และด้านความยืดหยุ่นทางความคิด สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการเคลื่อนไหวในบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านการควบคุมตนเองและกระบวนการคิดของเด็กได้อย่างมีประสิทธิผล

จากผลการวิจัย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ครูปฐมวัยควรนำแผนการจัดประสบการณ์กลางแจ้งโดยใช้การละเล่นพื้นบ้านไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมประจำวันอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างทักษะ EF ของเด็กให้สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย สถานศึกษาควรบูรณาการการละเล่นพื้นบ้านและกิจกรรมกลางแจ้งไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมทักษะ EF ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้มีขนาดใหญ่และหลากหลายพื้นที่มากขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความทั่วไปของผลการวิจัย อีกทั้งควรศึกษาผลในระยะยาวเพื่อติดตามความคงทนของทักษะ EF หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรม รวมถึงอาจเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมกลางแจ้งอื่น ๆ หรือกิจกรรมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์กับการละเล่นพื้นบ้าน เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้นในระดับปฐมวัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2568). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

พัทธนันท์ ศรีบุญเรือง. (2565). ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านที่มีต่อการควบคุมตนเองของเด็กปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 45(2), 113–128.

สุชาดา คำภา, และคณะ. (2566). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อพัฒนาทักษะผู้บริหารจัดการตนเองของเด็กปฐมวัย. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 10(1), 25–39.

สุพิชฌาย์ ทนทาน. (2559). การจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุคนธ์ สินธพานนท์, และคณะ. (2554). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด, และคณะ. (2552). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

Blair, C., & Raver, C. C. (2021). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. Annual Review of Psychology, 72, 711–735.

Brussoni, M., Olsen, L. L., Pike, I., & Sleet, D. A. (2022). Risky play and children's safety: Balancing priorities for optimal child development. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(4), 2103.

Center on the Developing Child at Harvard University. (2021). Building the brain's "air traffic control" system: How early experiences shape the development of executive function. Harvard University.

Zosh, J. M., Fisher, K., Golinkoff, R. M., Hirsh-Pasek, K., & Gray, J. H. (2022). The power of playful learning in the early years. American Educator, 45(4), 8–13.

กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7*

THE PROCESS OF VIRTUE-DRIVEN IMPLEMENTATION IN MORAL SCHOOLS UNDER PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3, BASED ON THE SEVEN SAPPA-RISADHAMMA PRINCIPLES

ธนาพร พิรุนสุนทร[1] และ ทนง ทศไกร[2]

Thanaporn Pirunsuntorn[1] and Thanong Thosagai[2]

[1-2]สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author's Email: tphirunsunthr@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรม และ 2) เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 291 คน ได้มาด้วยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{x}$ = 4.51, S.D. = 0.56) โดยด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{x}$ = 4.62, S.D. = 0.49) สะท้อนความพร้อมของสถานศึกษาในการนำนโยบายด้านคุณธรรมไปสู่การปฏิบัติ 2) กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมเป็นกระบวนการเชิงระบบที่บูรณาการการบริหารการจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบกำกับเชิงคุณค่า โดยเฉพาะหลักธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา และปริสัญญุตา ซึ่งช่วยเชื่อมโยงเป้าหมายนโยบาย และบริบทของสถานศึกษา ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและเอื้อต่อความยั่งยืน

* Received 5 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 7 March 2026

ผลการวิจัยมีนัยเชิงทฤษฎีที่ชี้ว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการบริหารเชิงระบบในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีเหตุผลและสอดรับกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่

คำสำคัญ: โรงเรียนคุณธรรม, การขับเคลื่อนคุณธรรม, สัปปุริสธรรม 7, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to 1) examine the operational conditions of moral schools and 2) investigate the processes of moral-driven implementation in moral schools under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3, based on the Sapurisadhamma 7 principles. A mixed-methods research design was employed. In Phase 1, quantitative data were collected from a sample of 291 school administrators and teachers, selected through simple random sampling. The research instrument was a five-point Likert-scale questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. In Phase 2, qualitative data were obtained from nine key informants through semi-structured interviews and analyzed using content analysis.

The findings revealed that (1) the overall operational level of moral schools was at the highest level ($\bar{x}$= 4.51, S.D. = 0.56), with planning and policy formulation showing the highest mean score ($\bar{x}$= 4.62, S.D. = 0.49), reflecting a high level of institutional readiness for translating moral policies into practice. (2) The moral-driven implementation process was characterized as a systematic approach integrating school administration, instructional management, and community participation, guided by the Sapurisadhamma 7 as a value-based framework. In particular, Dhammaññutā, Atthaññutā, and Parisāññutā played key roles in aligning goals, policies, and school contexts, thereby enhancing practical feasibility and sustainability in moral development.

The findings provide theoretical implications by demonstrating that the Sapurisadhamma 7 can be effectively applied as a systematic administrative framework for developing moral schools at the basic education level, in alignment with contemporary educational administration concepts.

Keywords: moral schools; moral-driven implementation; Sapurisadhamma 7; educational administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และเศรษฐกิจในสังคมโลก ส่งผลต่อวิถีชีวิตและค่านิยมของมนุษย์ และก่อให้เกิดปัญหาความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยยังเผชิญปัญหาคุณภาพคนทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณธรรม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ขณะเดียวกัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้การศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย และรับผิดชอบต่อสังคม (คณะวิชาการ The Justice Group, 2560)

แม้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นระบบ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สพฐ., 2562) แต่งานวิจัยที่ผ่านมาสะท้อนว่า การขับเคลื่อนคุณธรรมในสถานศึกษายังขาดการบูรณาการเชิงระบบ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดนโยบายและสร้างวัฒนธรรมองค์กร (ธีระศักดิ์ บึงมุม และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล, 2560; สุภาพร นามครรชิต, 2559)
หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การศึกษาที่นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมในบริบทพื้นที่เฉพาะยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีลักษณะบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการบริหารที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบแนวคิดในการทำความเข้าใจและอธิบายการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมในบริบทพื้นที่การศึกษาเฉพาะ เพื่อสะท้อนสภาพการดำเนินงานและเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงระบบโดยใช้หลักธรรมเป็นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู เพื่อศึกษาสภาพกระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม ประชากรคือผู้บริหารและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 1,200 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 291 คน กำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie และ Morgan และสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านโรงเรียนคุณธรรม และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสัปปุริสธรรม 7

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม 2 ตอน มาตราส่วน 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC = 0.50–1.00) และมีค่าความเที่ยง Cronbach’s alpha เท่ากับ 0.816 หลังการทดลองใช้ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง พัฒนาจากกรอบแนวคิดและผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณดำเนินการโดยขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจกและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล พร้อมบันทึกเสียงและจดบันทึกประกอบ ดำเนินการในช่วงเดือนสิงหาคม–กันยายน พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นกระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

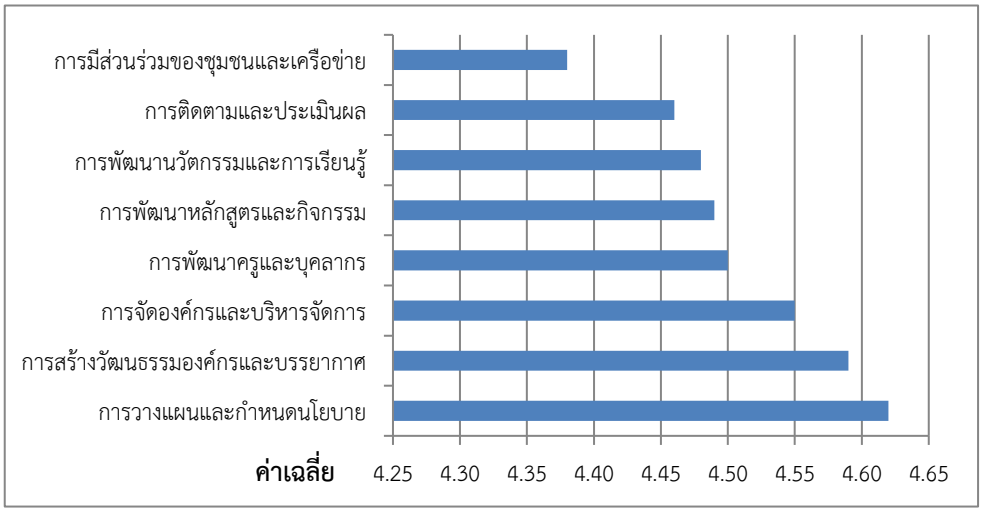
1. ผลการศึกษาสภาพโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนมีสภาพการดำเนินงานด้านโรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51, S.D. = 0.56) แสดงว่าสถานศึกษามีการดำเนินงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นระบบในมิติการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน รายละเอียดค่าเฉลี่ยและระดับสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและระดับสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3

ลำดับ	ด้านการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	การวางแผนและกำหนดนโยบาย	4.62	0.49	มากที่สุด
2	การจัดองค์กรและบริหารจัดการ	4.55	0.52	มากที่สุด
3	การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม	4.49	0.55	มาก
4	การพัฒนาครูและบุคลากร	4.50	0.54	มากที่สุด
5	การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย	4.38	0.61	มาก
6	การติดตามและประเมินผล	4.46	0.58	มาก
7	การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศ	4.59	0.50	มากที่สุด
8	การพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้	4.48	0.57	มาก
สภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมโดยรวม		**4.51**	**0.56**	**มากที่สุด**

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถ จัดลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) การวางแผนและกำหนดนโยบาย (ค่าเฉลี่ย 4.62) (2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและบรรยากาศ (ค่าเฉลี่ย 4.59) (3) การจัดองค์กรและบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.55) (4) การพัฒนาครูและบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 4.50) (5) การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.49) (6) การพัฒนานวัตกรรมและการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 4.48) (7) การติดตามและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.46) (8) การมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 4.38) ผลการจัดลำดับสะท้อนว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรมากที่สุด ขณะที่การมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังอยู่ในระดับมาก และยังมีศักยภาพในการพัฒนาความร่วมมือเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยนำเสนอความแตกต่างของค่าเฉลี่ยแต่ละด้านในรูปแบบแผนภูมิ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมในแต่ละด้าน

จากภาพที่ 1 พบว่าค่าเฉลี่ยของทุกด้านอยู่ในระดับสูงและใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะด้านการวางแผนเชิงนโยบายและการสร้างวัฒนธรรมองค์กร สะท้อนถึงความพร้อมด้านนโยบาย การบริหาร และวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ซึ่งเป็นฐานสำคัญต่อการพัฒนาการขับเคลื่อนคุณธรรมในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษากระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญพบว่า การขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมเป็นกระบวนการบริหารเชิงระบบที่บูรณาการการบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบกำกับการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพช่วยอธิบายผลเชิงปริมาณที่ชี้ว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายและการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายด้านคุณธรรม สร้างความเข้าใจร่วม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน รายละเอียดการสังเคราะห์กระบวนการแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปกระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

หลักสัปปุริสธรรม (เชิงบริหาร)	ลักษณะการขับเคลื่อนที่พบในโรงเรียน
ธัมมัญญุตา (การยึดหลักและนโยบาย)	วิเคราะห์นโยบายและแนวทางโรงเรียนคุณธรรมก่อนจัดทำแผนให้เหมาะกับบริบท
อัตถัญญุตา (การกำหนดเป้าหมาย)	กำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่ชัดเจน มุ่งแก้ปัญหาพฤติกรรมผู้เรียน
อัตตัญญุตา (การรู้จักตน)	ใช้ข้อมูลพฤติกรรมรายบุคคล การสะท้อนตนเอง และแฟ้มสะสมงาน
มัตตัญญุตา (การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม)	ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับทรัพยากรและบริบทโรงเรียน
กาลัญญุตา (การจัดการตามช่วงเวลา)	ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่เร่งรัด และสอดคล้องวิถีชุมชน
ปริสัญญุตา (การเชื่อมโยงชุมชน)	บูรณาการเครือข่ายบ้าน–วัด–โรงเรียนและผู้ปกครอง
ปุคคลัญญุตา (การดูแลรายบุคคล)	วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและเลือกวิธีดูแลตามความแตกต่าง

จากตารางที่ 2 พบว่า โรงเรียนนำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในหลายมิติ โดยเฉพาะหลักธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา และปริสัญญุตา ซึ่งปรากฏชัดจากข้อมูลการสัมภาษณ์ ทั้งในด้านการยึดหลักและเหตุผลก่อนกำหนดแนวทางดำเนินงาน การกำหนดคุณธรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับปัญหาจริงของผู้เรียน และการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ผลการวิจัยสะท้อนว่า การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมเป็นกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบกำกับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผน การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมเชิงระบบในการขับเคลื่อนงานคุณธรรม มิได้เป็นเพียงการดำเนินกิจกรรมเฉพาะหน้า แต่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา อาจสะท้อนให้เห็นว่าการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องอาศัยกลไกการบริหารที่ชัดเจน ทั้งในระดับนโยบาย การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ แปโค (2558) ที่ศึกษาเรื่องโรงเรียนวิถีพุทธ พบว่า โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณธรรมนักเรียนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ การจัดการเรียนการสอน บรรยากาศ และการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนแนวคิดเดียวกันว่าการพัฒนาคุณธรรมจำเป็นต้อง

อาศัยโครงสร้างและการจัดการที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์พันธ์ ติยะบุตร (2563) ที่ศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมคุณธรรมของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ แปลงล้วน (2563) ที่ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. พบว่า สภาพการดำเนินงานโรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการบริหาร การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าบางด้าน เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนานวัตกรรมด้านคุณธรรม มีระดับต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แม้จะยังอยู่ในระดับมากก็ตาม ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านเครือข่ายความร่วมมือหรือทรัพยากรในการพัฒนากิจกรรมด้านคุณธรรมในระดับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ โนรอายดา มามะ และคณะ (2561) ที่ศึกษาการดำเนินงานตามกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้) พบว่า ปัญหาการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมมักเกี่ยวข้องกับความต่อเนื่องในการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา

2. ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรมมีลักษณะเป็นกระบวนการบริหารเชิงระบบที่บูรณาการหลักสัปปุริสธรรม 7 เข้ากับการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะหลักธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา และปริสัญญุตา ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับการตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย และการเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าหลักสัปปุริสธรรม 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยช่วยกำหนดทิศทางการดำเนินงาน การวางแผนกิจกรรม และการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในลักษณะที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถิรพงศ์ ฤกษ์ขำ (2558) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนวินัยนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการพัฒนาวินัยนักเรียนประกอบด้วยมิติด้านการบริหาร การเรียนการสอน การจัดกิจกรรม และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง โดยมีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมและวินัยของผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่เป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา ทัพวัฒนะ และคณะ (2559) ศึกษาการศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร และงานวิจัยของ เพ็ญนภา ลายน้ำเงิน และคณะ (2559) ศึกษาแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า การขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนประกอบด้วยขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีลักษณะสอดคล้อง

กับหลักมัตตัญญุตาและกาลัญญุตาในสัปปุริสธรรม 7 ที่เน้นความเหมาะสมและความสอดคล้องกับบริบทและช่วงเวลา ในเชิงพุทธบริหาร ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยยืนยันแนวคิดว่าหลักสัปปุริสธรรม 7 มิได้เป็นเพียงหลักธรรมเชิงจริยธรรมส่วนบุคคล แต่สามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Antonio Cartelli (2008) ที่ว่าการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพควรเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง และพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญาและจิตใจควบคู่กัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ โนรอายดา มามะ และคณะ (2561) ที่พบปัญหาความไม่ต่อเนื่องของการดำเนินงานและการขาดความตระหนักของบุคลากร พบว่าบริบทของโรงเรียนในพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 มีความได้เปรียบด้านความร่วมมือและการสนับสนุนเชิงนโยบาย ซึ่งอาจเป็นปัจจัยเอื้อต่อการขับเคลื่อนคุณธรรมตามหลักพุทธธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ การศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายระดับการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรม จึงมุ่งนำเสนอภาพรวมของสภาพการดำเนินงานและกระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในบริบทของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยในอนาคตอาจใช้การวิเคราะห์เชิงอนุมานหรือการสร้างแบบจำลองเชิงสาเหตุเพิ่มเติม เพื่ออธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพโรงเรียนคุณธรรมและกระบวนการขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณสะท้อนระดับการดำเนินงานของโรงเรียนคุณธรรม ในขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยอธิบายกลไกเชิงกระบวนการที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินงานดังกล่าว

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การขับเคลื่อนคุณธรรมในโรงเรียนมิใช่การดำเนินงานเชิงกิจกรรมเฉพาะหน้า แต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มีกรอบความคิดรองรับ โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางกำกับการตัดสินใจและการดำเนินงาน ทั้งนี้ หลักธัมมัญญุตา อัตถัญญุตา และปริสัญญุตา มีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชิงกระบวนการที่เชื่อมโยงนโยบาย เป้าหมายการพัฒนา และบริบทของโรงเรียนและชุมชน ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรมมีความสอดคล้องกับสภาพจริงและมีความยั่งยืน

ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยเสนอกรอบอธิบายเชิงกระบวนการของการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม โดยชี้ให้เห็นบทบาทของหลักสัปปุริสธรรม 7 ในฐานะกรอบการบริหารเชิงคุณค่า ซึ่งสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่สอดรับกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่

โดยเฉพาะการบริหารที่คำนึงถึงบริบท การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและการนำไปใช้

จากผลการวิจัย หน่วยงานต้นสังกัดสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติสำหรับการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ในลักษณะกระบวนการบริหารเชิงระบบ มากกว่าการดำเนินงานเชิงกิจกรรม โดยใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย วางแผน และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ในระดับสถานศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันของครูและบุคลากรเกี่ยวกับเป้าหมายและเหตุผลของการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องและต่อเนื่อง ขณะที่ในระดับการจัดการเรียนการสอน ครูสามารถบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการเรียนรู้เชิงรุกตามบริบทจริง เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับการพัฒนาทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาไปยังบริบทพื้นที่หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยเชิงบริบทของการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนาและทดสอบตัวแบบการบริหารที่บูรณาการหลักพุทธธรรมกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ รวมทั้งศึกษาผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมและเชิงคุณค่าของผู้เรียนในระยะยาว เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการบริหารการศึกษาที่มีรากฐานทางคุณธรรมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เกียรติศักดิ์ แปโค. (2558). การขับเคลื่อนคุณธรรมนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

คณะวิชาการ The Justice Group. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษร.

ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(7), 380–395.

ถิรพงศ์ ฤกษ์ขำ. (2558). การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนวินัยนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9*(ฉบับพิเศษ), 169–182.

ธีระศักดิ์ บึงมุม และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล. (2560). การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 6(1), 49–60.

โนรอายดา มามะ และคณะ. (2561). การดำเนินงานตามกระบวนการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมจริยธรรมในโครงการกองทุนการศึกษารุ่นที่ 3 (ภาคใต้). *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 29(3), 137–147.

พงษ์พันธ์ ติยะบุตร. (2563). การศึกษาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร,* 18(31), 223–234.

เพ็ญนภา ลายน้ำเงิน และคณะ. (2559). แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน *รายงานการประชุมสัมมนาวิชาการราชภัฏนครสวรรค์วิจัย ครั้งที่ 1* (หน้า 291–302). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

วิริยา ทัพวัฒนะ และคณะ. (2559). การศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินงานขับเคลื่อนคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดพิจิตร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(2), 225–236.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ.: มาตรฐานและตัวชี้วัด*. เรียกใช้เมื่อ 24 ตุลาคม 2568 จาก http://ita.rayong2.go.th

สุภาพร นามครรชิต. (2559). ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 1(2), 19–20.

Cartelli, A. (2008). Towards the development of a new model for best practice and knowledge construction in virtual campuses. *Journal of Information Technology Education*, 15, 121–136.

การศึกษาทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1*

A STUDY OF VISIONARY LEADERSHIP SKILLS BASED ON THE DUTIYAPĀPAṆIKA SUTTA OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE KHON KAEN 1

ภานุพงษ์ นิลเขียว[1], สัมฤทธิ์ กางเพ็ง[2], และ พระครูวินัยธรวรวุฒิ เตชธมฺโม[3]

Panupong Nilkhiao[1], Samrit Kangpeng[2], and Phrakhruwinaithon Worawuth Techathammo[3]

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: panupong.panu.bird@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 252 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายตามตารางของ Krejcie และ Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 12 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความคิดสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการเพิ่มพลังอำนาจ และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

* Received 12 March 2026; Revised 20 March 2026; Accepted 1 April 2026

จักขุมา วิธูโร และนิสสยสัมปันโน โดยเน้นการมีวิสัยทัศน์ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์, ทุติยปาปณิกสูตร, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the visionary leadership of school administrators based on the Dutiyapāpaṇika Sutta, and 2) to propose guidelines for developing visionary leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta. This study employed a mixed methods research design consisting of quantitative and qualitative approaches. The sample group included 252 school administrators, deputy administrators, and heads of departments under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 1, selected by simple random sampling based on the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a five–point rating scale questionnaire. Quantitative data were analyzed using frequency, percentage, mean ($\bar{x}$), and standard deviation (S.D.). For the qualitative part, in-depth interviews were conducted with 12 key informants selected by purposive sampling, and the data were analyzed using content analysis.

The results revealed that: 1) the overall level of visionary leadership of school administrators based on the Dutiyapāpaṇika Sutta was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.41). When considering each aspect, creativity had the highest mean, followed by vision building, role modeling, empowerment, and teamwork, respectively. 2) The guidelines for developing visionary leadership according to the Dutiyapāpaṇika Sutta consisted of three key principles: Cakkhumā (having broad vision and foresight), Vidhūro (systematic and effective management ability), and Nissayasampanno (promoting participation and teamwork among personnel) in order to enhance effective and sustainable school administration.

Keywords: Visionary Leadership, Dutiyapāpaṇika Sutta, School Administrators, Educational Administration

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล เศรษฐกิจฐานความรู้ และกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เนื่องจากเป็นผู้กำหนดนโยบาย วางแผน และกำกับการดำเนินงานขององค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะ **ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership)** ซึ่งเป็นความสามารถของผู้นำในการมองเห็นอนาคตขององค์กร กำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Northouse, 2018; Robbins & Judge, 2017; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ภาวะผู้นำลักษณะนี้ยังช่วยส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ การพัฒนานวัตกรรม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล (Fullan, 2014; สมบัติ ทองย้อย, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์สามารถอธิบายได้ในมิติของหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ **หลักทุติยปาปณิกสูตร** ซึ่งเป็นหลักธรรมที่กล่าวถึงคุณลักษณะของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจการ เปรียบเสมือนพ่อค้าที่มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ มองการณ์ไกล และวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ หลักธรรมดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ **จักขุมา** หมายถึง ผู้มีปัญญามองการณ์ไกล สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม **วิธูโร** หมายถึง ผู้มีความเชี่ยวชาญในการทำงาน มีความสามารถในการบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ และ **นิสสยสัมปันโน** หมายถึง ผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมดังกล่าวจึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กัน (พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ, 2564; บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้นำเชิงจริยธรรมและการบริหารโดยยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ (Hoy & Miskel, 2013)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดขอนแก่น โดยมีสถานศึกษาในสังกัดจำนวนมากและมีความหลากหลายของบริบททั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

และการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงาน พบว่ายังมีความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1, 2566) นอกจากนี้ งานวิจัยของนิลาวรรณ ดงสิงห์ (2565) ยังพบว่า การประยุกต์ใช้หลักทุติยปาปณิกสูตรสามารถช่วยพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ การบริหารจัดการงาน และการสร้างความร่วมมือในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตร เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำและเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์หลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้ากลุ่มงานทั้ง 4 กลุ่มงาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 731 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 โดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 252 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประเภทเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะการบริหารตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open- ended) มี 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะการบริหารตามหลักปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา และ ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนวทางในทักษะการบริหารตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

2.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย (Questionnaire: แบบสอบถาม) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี เรื่องภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 2) ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามงานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร 3) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม 4) นำแบบสอบถามนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมิน คุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาค่า (IOC) 5)นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด พร้อมซองจดหมายที่ติดแสตมป์ถูกต้อง เพื่อให้แบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย โดยส่งไปทางไปรษณีย์และผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถามเองบางส่วนและไปขอรับคืนเอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 252 ชุด

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาจัดกระทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด

3.4 นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการ ของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ และแปลผลได้ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย และ 1.00-1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนวทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าความถี่และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis

ระยะที่ 2 การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติเป็นเลิศ เป็นที่ประจักษ์ จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 12 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้กลุ่มเป้าหมาย(ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) จำนวน 12 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล โดยการนำแบบสัมภาษณ์ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิก

สูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ไปสัมภาษณ์

3.2 สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ) ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ) จำนวน 12 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของ การวิจัย และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวมและรายด้าน ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 252)

ทักษะการบริหาร ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ทักษะด้านการสร้างวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.64	0.58	มากที่สุด	2
2. ทักษะด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.63	0.57	มากที่สุด	3
3. ทักษะด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.65	0.57	มากที่สุด	1
4. ทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.60	0.57	มากที่สุด	5
5. ทักษะการเพิ่มพลังอำนาจตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	4.62	0.58	มากที่สุด	4
โดยภาพรวม	4.63	0.58	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.2 ทักษะภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.63), (S.D.=0.58) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติสูงสุดคือด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.65),(S.D.=0.58)รองลงมาคือด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.64), (S.D.=0.58) รองลงมาคือด้าน การเป็นแบบอย่างที่ดี ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.63), (S.D.= 0.57) และด้านการเพิ่มพลังอำนาจ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.62), (S.D.=0.57) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร มีการปฏิบัติระดับมากที่สุด ($\bar{x}$= 4.60), (S.D.=0.57)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นแนวทางพัฒนา ดังนี้

1. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักจักขุมา (เก่งคิด)ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารควรมีปัญญาและความรอบรู้ สามารถคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและเข้าใจบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และนโยบายการศึกษา เพื่อนำมากำหนดทิศทางการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินเป็นฐานในการตัดสินใจ รวมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อนวัตกรรมและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21

2. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักวิธูโร (เก่งงาน) ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงาน นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีความขยัน อดทน รับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์

3. แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักนิสสยสัมปันโน (เก่งคน)ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร โดยมีคุณธรรม เมตตา และความยุติธรรม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างแรงจูงใจและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความสุข

4. ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรบูรณาการหลักทุติยปาปณิกสูตรในการบริหารสถานศึกษาอย่างสมดุล โดยพัฒนาตนเองให้มีความสามารถด้านการคิด การปฏิบัติงาน และการบริหารคน ควบคู่กับการยึดมั่นในคุณธรรม นอกจากนี้ควรวิเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและทักษะในศตวรรษที่ 21 พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดในการพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แนวทางการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
1. ด้านการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักจักขุมา (เก่งคิด)	ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรอบรู้และวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยี และนโยบายการศึกษา เพื่อนำมากำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ผลการประเมิน และงานวิจัยเป็นฐานในการตัดสินใจ วางแผนพัฒนาโรงเรียนระยะสั้นและระยะยาวอย่างชัดเจน และสามารถคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง
2. ด้านการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักวิธูโร (เก่งงาน)	ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการบริหารจัดการงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน การจัดองค์กร การกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมทางการบริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความซ้ำซ้อน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีด้านความขยัน อดทน ความรับผิดชอบ และการลงมือปฏิบัติงานอย่างจริงจัง
3. ด้านการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักนิสสยสัมปันโน (เก่งคน)	ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในองค์กร มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ยึดหลักเมตตา ความยุติธรรม และความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพ

แนวทางการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	วิธีดำเนินการ/กิจกรรม
	ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและประสิทธิผล
4. ข้อเสนอแนะเชิงองค์รวมตามหลักทุติยปาปณิกสูตร	ผู้บริหารสถานศึกษาควรบูรณาการหลักจักขุมา วิธูโร และนิสสยสัมปันโนในการบริหารอย่างสมดุล พัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารที่มีทั้งความคิดเชิงกลยุทธ์ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และทักษะการบริหารคน ควบคู่กับการยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคม ทั้งนี้ หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนการพัฒนาผู้บริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและความยั่งยืนของสถานศึกษา

อภิปรายผล

1 สภาพทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

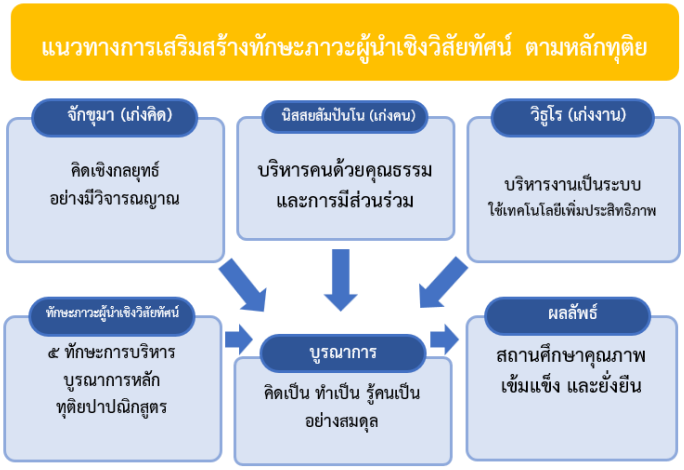
ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมสภาพทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการเพิ่มพลังอำนาจ แม้ว่าจะยังอยู่ในระดับมากที่สุดก็ตามผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาและการเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ในยุคการศึกษาศตวรรษที่ 21ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ นิลาวรรณ ดงสิงห์ (2565ที่พบว่าทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะการใช้เทคโนโลยี การตัดสินใจ การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้สามารถบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ (2564) ที่ศึกษาทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า สภาพทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแนวทางการพัฒนาผู้บริหารควรประกอบด้วย การมองการณ์ไกล (จักขุมา) ความเชี่ยวชาญในการทำงาน (วิธูโร) และความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ (นิสสยสัมปันโน) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรทางการศึกษา

๒ แนวทางการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร สามารถอภิปรายได้ 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านจักขุมา (เก่งคิด) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความรอบรู้และวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถวิเคราะห์บริบทการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เทคโนโลยี และนโยบายการศึกษา เพื่อนำมากำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศและผลการประเมินเป็นฐานในการตัดสินใจ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้น การบริหารโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน (Data-Driven Management) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ที่ระบุว่าผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ควรมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ สามารถวิเคราะห์บริบทและใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจทางการบริหาร รวมทั้งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธีระ รุ่งเรือง (2562)ที่พบว่าการบริหารโดยใช้ข้อมูลและงานวิจัยเป็นฐานช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา **2)** ด้านวิธูโร (เก่งงาน)ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการบริหารจัดการงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การจัดองค์กร การกำกับติดตาม และการประเมินผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความซ้ำซ้อน ของการทำงานผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ สมบัติ ทองย้อย (2561) ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการงานควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา สุขแจ่ม (2563)ที่ชี้ว่าผู้บริหารที่มีความมุ่งมั่น รับผิดชอบและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาและแรงจูงใจของบุคลากร 3) ด้านนิสสยสัมปันโน (เก่งคน)ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดหลักคุณธรรม เมตตา และความยุติธรรม เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่องผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่ระบุว่าการบริหารโดยยึดหลักมนุษยสัมพันธ์และภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี และเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรทางการศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2561)ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการบริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

๑. แนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ได้แนวคิดดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต ๑ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การนำผลการวิจัยไปใช้ และการวิจัยในอนาคต ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ โดยบูรณาการหลักทุติยปาปณิกสูตร ได้แก่ จักขุมา (วิสัยทัศน์) วิธุโร (ความรู้ความสามารถ) และ นิสสยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์) เป็นกรอบแนวคิดหลักในการบริหารงานสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารมีทิศทางที่ชัดเจน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี

๒. หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านการสร้างวิสัยทัศน์ การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การเพิ่มพลังอำนาจ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร

๓. ควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วม และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้เรียน และชุมชน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะการเสริมสร้างวิสัยทัศน์ในการบริหารงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑

๒. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพในการตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ

๔. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม เพื่อเพิ่มความคล่องตัว ความโปร่งใส และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

๕. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรในสถานศึกษาสังกัดหน่วยงานอื่นหรือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย

๒. ควรศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักทุติยปาปณิกสูตรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

๓. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ตามหลักทุติยปาปณิกสูตร กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหรือคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม

เอกสารอ้างอิง

ธีระ รุ่งเรือง. (2562). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารการบริหารการศึกษา, 15(2), 45–56.

นิลาวรรณ ดงสิงห์. (2565). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษา, 18(1), 112–124.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พรพิมล แก้วอ่อน และคณะ. (2564). ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ตามหลักทุติยปาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียน. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 12(2), 85–98.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ ทองย้อย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารครุศาสตร์, 46(3), 67–78.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. ขอนแก่น: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แนวโน้มการจัดการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุพัตรา สุขแจ่ม. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน. วารสารการบริหารการศึกษา, 16(1), 59–72.

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice (9th ed.). New York: McGraw-Hill.

Northouse, P. G. (2018). Leadership: Theory and practice (8th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Robbins, S. P., & Judge, T. A. (2017). Organizational behavior (17th ed.). Boston, MA: Pearson.

การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*

STUDY FOR ACADEMIC ADMINISTRATION BASED ON THE FOUR IDDHIPADA DHAMMA OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF KHONKAEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 4

ปรัชญา ธาดากิตติกรณ์[1] สัมฤทธิ์ กางเพ็ง[2] และ พระมหาพิสิฐ วิสิฏฐปญฺโญ[3]

Patchaya Thadakittikorn [1] Sumrit Kangpheng[2] and Phisit Phramaha Wisitthapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Thailand

Corresponding Author's Email: jamespy00799@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (**1**) ศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 และ (**2**) พัฒนาแนวทางเชิงประจักษ์ในการยกระดับการบริหารงานวิชาการโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การวิจัยใช้รูปแบบผสมผสาน เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือของผลการศึกษาและการตรวจสอบข้อมูลแบบไตร่ตรองสามเส้าระยะเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 305 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Cronbach's alpha) เท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงระบบเพื่อสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, SD = 0.60) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวิริยะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.76, SD = 0.47) รองลงมา ได้แก่ ด้านวิมังสา ($\overline{X}$ = 4.65, SD = 0.55) ด้านจิตตะ ($\overline{X}$ =

* Received 4 March 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 9 March 2026

4.59, SD = 0.68) และด้านฉันทะ ($\bar{X}$ = 4.52, SD = 0.69) ตามลำดับ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสอดคล้องกับผลเชิงปริมาณ โดยสะท้อนว่าความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง การกำกับติดตามอย่างมีระบบ การมีส่วนร่วมของบุคลากร และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานวิชาการให้เกิดประสิทธิผล

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, อิทธิบาท 4, ภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม, การบริหารการศึกษา, การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to: (1) examine the level of academic administration based on the Four Iddhipāda (Chanda, Viriya, Citta, and Vīmaṃsā) among school administrators under the Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 4; and (2) develop evidence-based guidelines for enhancing academic administration through the integration of Buddhist leadership principles. A convergent mixed-methods design was employed to ensure methodological rigor and triangulation of findings.The quantitative phase involved 305 participants, including school administrators and teachers, selected through stratified random sampling. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire. The instrument demonstrated strong content validity (IOC = 0.80–1.00) and high internal consistency reliability (Cronbach's alpha = 0.97). Descriptive statistics, including mean and standard deviation, were used for data analysis. The qualitative phase consisted of semi-structured interviews with nine key informants, and the data were analyzed using systematic content analysis to generate thematic synthesis.

The findings indicated that the overall level of academic administration based on the Four Iddhipāda was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.63, SD = 0.60). Among the four dimensions, Viriya (perseverance and sustained effort) obtained the highest mean score ($\bar{X}$ = 4.76, SD = 0.47), followed by Vīmaṃsā (critical reflection and evaluative inquiry) ($\bar{X}$ = 4.65, SD = 0.55), Citta (attentive engagement) ($\bar{X}$ = 4.59, SD = 0.68), and Chanda (aspirational commitment) ($\bar{X}$ = 4.52, SD = 0.69), respectively. The qualitative findings corroborated the quantitative results, highlighting that perseverance, systematic supervision,

participatory engagement, and data-informed decision-making are critical drivers of effective academic administration.

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา อันเป็นรากฐานของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติอย่างยั่งยืน (OECD, 2019) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้อย่างชัดเจนในหมวด 1 มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังเน้นย้ำหลักการสำคัญว่า ผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้จึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งบูรณาการความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะและทักษะการคิดขั้นสูง (Fullan, 2014) การศึกษาถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามในทุกมิติ ทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศชาติในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ดังนั้น การพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงเป็นภารกิจสำคัญของหน่วยงานทางการศึกษา (Leithwood et al., 2020)

การจัดการเรียนการสอนถือเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำกับ วางแผน และสนับสนุนให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะบทบาทของผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Hoy & Miskel, 2013) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดงานวิชาการจึงนับเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา เนื่องจากครอบคลุมการบริหารจัดการด้าน

หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศภายใน และการพัฒนานวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การดำเนินงานวิชาการที่เป็นระบบ มีการวางแผน กำกับติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีความรัดกุม โปร่งใส และบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565; Hoy & Miskel, 2013)

ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีภารกิจในการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างไรก็ตาม จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลายระดับยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานระดับชาติ โดยเฉพาะผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของ OECD (2019) ที่ชี้ว่าคุณภาพการบริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในระดับระบบการศึกษา ภายใต้บริบทดังกล่าว หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา อันประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ถือเป็นหลักธรรมที่มุ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการทำงาน การประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าวในการบริหารจัดการสามารถเสริมสร้างแรงจูงใจ ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ และการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ (พระมหาประสิทธิ์ ธมฺมธีโร, 2562) หากผู้บริหารสถานศึกษานำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการ ย่อมส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครู และองค์กรโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา จึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 เพื่อค้นหาแนวทางยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติแบบบรรยาย (Descriptive Statistics) และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Analytic Induction) และนำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร รองผู้บริหาร และหัวหน้างานบริหารวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ปีการศึกษา 2568 รวม 305 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดเดียวกัน กำหนดขนาดตามตารางของ Krejcie and Morgan และเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 305 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม 1 ชุด แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 แบบปลายเปิด 4 ด้าน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 30 คน วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธี Cronbach’s Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 จากนั้นจัดทำฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตจากมหาวิทยาลัย ส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์และนำส่งด้วยตนเอง รวม 305 ชุด ตรวจสอบความสมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

วิเคราะห์หาระดับปฏิบัติการเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการ ของ ลิเคิร์ท (Likert) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักธรรม จำนวน 3 รูป/คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความร่วมมือจากรองอธิการบดี มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และนำหนังสือขอความร่วมมือไปให้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูลโดยการนำแบบสัมภาษณ์การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 ไปสัมภาษณ์

สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตอบแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จดบันทึก อัดเสียงการสนทนา การสังเกต ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์ของการจดบันทึกและเสียงสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนก จัดประเภทข้อมูล การตีความ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) นำเสนอเป็นความเรียง เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และจัดพิมพ์สรุปเนื้อหาโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน รายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 305)

การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
การบริหารงานวิชาการตามหลักฉันทะ	4.52	0.69	มากที่สุด	4
การบริหารงานวิชาการตามหลักวิริยะ	4.76	0.47	มากที่สุด	1
การบริหารงานวิชาการตามหลักจิตตะ	4.59	0.68	มากที่สุด	3
การบริหารงานวิชาการตามหลักวิมังสา	4.65	0.55	มากที่สุด	2
โดยภาพรวม	4.63	0.60	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.60) สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการหลักธรรมเชิงพุทธในการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกองค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านวิริยะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.47) รองลงมาคือ ด้านวิมังสา ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.55) ด้านจิตตะ ($\bar{x}$ = 4.59, S.D. = 0.68) และด้านฉันทะ ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับมิติของความเพียรพยายามและความมุ่งมั่น (วิริยะ) ในการขับเคลื่อนงานวิชาการเป็นลำดับแรก ขณะเดียวกันยังคงรักษาระดับการปฏิบัติที่สูงในด้านการไตร่ตรองวิเคราะห์ (วิมังสา) และความเอาใจใส่ (จิตตะ) อย่างสมดุล ซึ่งสะท้อนรูปแบบการบริหารที่มีทั้งแรงจูงใจภายในและกระบวนการคิดเชิงระบบ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพการวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ดังนี้

1) ด้านฉันทะผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้บริหารควรมีความรักและความพอใจในงานวิชาการอย่างแท้จริง พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และ

พัฒนาระบบนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนสนับสนุนการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การประชุมวางแผนฝ่ายวิชาการอย่างสม่ำเสมอ และการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน ถือเป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนความใส่ใจในเป้าหมายของหลักสูตรและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรีย

2) ด้านวิริยะ พบว่า ผู้บริหารควรแสดงถึงความมุ่งมั่นและความเพียรพยายามในการขับเคลื่อนงานวิชาการให้เป็นไปตามแผน โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ ควรส่งเสริมศรัทธาในวิชาชีพครู นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยี และการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้บริหารต้องมีความอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และมุ่งพัฒนาระบบงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

3) ด้านจิตตะผลการวิเคราะห์สะท้อนว่า ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่และจดจ่อกับการบริหารงานวิชาการอย่างรอบคอบ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการกำกับติดตามการสอนของครู ควรส่งเสริมให้ครูดำเนินการจัดทำเอกสารหลักสูตรอย่างถูกต้อง และใช้กระบวนการวิจัยและนวัตกรรมในการแก้ปัญหาผู้เรียน นอกจากนี้ การสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ รวมถึงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนความเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง

4) ด้านวิมังสาพบว่า ผู้บริหารควรมีการไตร่ตรอง ทบทวน และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานทางวิชาการอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ควรพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมทั้งจัดประชุมทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรเป็นประจำทุกปี โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมินและการวิจัยเป็นฐานในการตัดสินใจ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ครูนำผลการจัดการเรียนรู้มาวิเคราะห์และพัฒนาแผนการสอน รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผล

สภาพการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาใช้เป็นกรอบในการขับเคลื่อนงานวิชาการอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติแรงจูงใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และการคิดวิเคราะห์ทบทวนงานอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ

นฤดล มะโนศรี (2563) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง ได้แก่ วิริยะและจิตตะ ซึ่งสะท้อนความสำคัญของความมุ่งมั่นและความเอาใจใส่ในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2564) ที่พบว่าการบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านจิตตะและวิมังสามีความโดดเด่นในด้านการกำกับติดตามและการวิเคราะห์พัฒนางาน

ในมิติที่เชื่อมโยงกับหลักการบริหารสมัยใหม่ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณณี พรพงศ์ และคณะ (2565) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเน้นการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การวัดประเมินผลที่มีคุณภาพ และการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนว่าหลักธรรมทางพุทธศาสนาและหลักธรรมาภิบาลต่างสนับสนุนประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในทิศทางเดียวกัน

2. การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 รายด้าน 1) ด้านฉันทะผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการพัฒนาหลักสูตรและระบบนิเทศสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางยุพิน ขุนทอง (2562) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อผู้เรียน 2) ด้านวิริยะ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาหลักสูตร นิเทศติดตาม และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรทิพย์ บัวเผื่อน และคณะ (2566) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการยุคนิวนอร์มัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล 3) ด้านจิตตะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการกำกับติดตาม การจัดทำเอกสารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระมหาสุพิชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล) และคณะ (2565) ที่พบว่าการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 เน้นการวัดวิเคราะห์ การจัดการความรู้ และการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน 4) ด้านวิมังสาผู้บริหารมีการทบทวน วิเคราะห์ และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรนุช ตันติ และคณะ (2566) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลต้องอาศัยการกำกับติดตามและการประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ในบริบทอุดมศึกษา งานวิจัยของ Farihah et al. (2021) พบว่าคุณภาพการบริหารงานวิชาการ

ตามมิติ RATER ได้แก่ Responsiveness, Assurance, Tangibility, Empathy และ Reliability มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมิติด้านการตอบสนองและความเชื่อมั่น ซึ่งสะท้อนว่าการบริหารงานวิชาการที่มีระบบและใส่ใจผู้เรียนจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยตรง

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 จากข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอแนวทางว่า ผู้บริหารควรจัดระบบมอบหมายงานตามศักยภาพบุคลากร สื่อสารอย่างสร้างสรรค์ บริหารงานด้วยความโปร่งใส และทบทวนงานอย่างต่อเนื่องโดยใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุริยา จารึกภักดี และคณะ (2566) ที่เสนอว่าการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลควรใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างหลากหลายโดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการไม่เพียงแต่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม หากยังสอดรับกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยี และการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้เป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ โดยนำหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา มาเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนางานวิชาการในทุกมิติแนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจภายในและความพึงพอใจในการทำงานวิชาการ (ฉันทะ) เสริมสร้างความมุ่งมั่นและความเพียรในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ (วิริยะ) เอาใจใส่กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (จิตตะ) และใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ ทบทวน และปรับปรุงงานโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศเป็นฐาน (วิมังสา) การบูรณาการหลักการทั้ง 4 ประการดังกล่าวก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีความสมดุลระหว่างมิติคุณธรรมภายในกับมิติการจัดการสมัยใหม่ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงโมเดล ดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย เรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารควบคู่กับหลักการบริหารงานในองค์กรทุกด้านทั้งหน่วยงานภาครัฐและสถานศึกษา

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาควรมีการเสริมสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางพระพุทธศาสนา ในการส่งผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรมมาให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

3. ควรมีการส่งเสริมให้นำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความพอใจให้ทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรร่วมกับครูจัดทำสมุดบันทึกการนิเทศภายในด้วยความขยันหมั่นเพียร

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเอาใจใส่ อำนวยความสะดวกด้านงบประมาณ ในการผลิตสื่อนวัตกรรม

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้าใจและพิจารณา วิเคราะห์ หาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่ตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาของรัฐ

2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กรตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาของรัฐ

3. ควรศึกษาวิธีการบริหารงานวิชาการแนวใหม่ตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

พระมหาประสิทธิ์ ธมฺมธีโร. (2562). ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการบริหารการศึกษา. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562). กรุงเทพมหานคร: ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

จีรนุช ตันติ, สมชาย พรมมา, และกิตติศักดิ์ สุวรรณ. (2566). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการบริหารการศึกษาไทย, 19(2), 85–102.

นฤดล มะโนศรี. (2563). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตหลักเมืองเลย. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 14(3), 112–125.

นางยุพิน ขุนทอง. (2562). การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารครุศาสตร์สาร, 13(1), 45–60.

พระมหาสุพิชฐพล ชิตวิริโย (เชื้อกุล), และคณะ. (2565). การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 11(2), 73–90.

พระมหาวิทวัฒน์ วิวฑฺฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2564). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(1), 101–118.

พรทิพย์ บัวเผื่อน, ศุภชัย ทองดี, และอรทัย แสงสุวรรณ. (2566). การบริหารงานวิชาการยุคนิวนอร์มัลตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 12(2), 59–74.

สุริยา จารึกภักดี, และคณะ. (2566). แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการจัดการศึกษา, 18(3), 33–50.

อรุณณี พรพงศ์, สมฤดี ศรีวงศ์, และคณะ. (2565). การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 16(2), 77–94.

Fullan, M. (2014). The principal: Three keys to maximizing impact. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice (9th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. School Leadership & Management, 40(1), 5–22.

OECD. (2019). Education at a glance 2019: OECD indicators. Paris, France: OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/f8d7880d-en

Farihah, U., Rahman, A., & Putra, H. (2021). Academic service quality and student satisfaction in higher education institutions: The RATER model approach. International Journal of Educational Management, 35(7), 1452–1466. https://doi.org/10.xxxx/ijem.2021.xxxx

แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร*

GUIDELINES OF DEVELOPMENT TO ENHANCE LIFELONG LEARNING IN EDUCATION OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS IN KHANU WORALAKSABURI DISTRICT, KAMPHAENG PHET PROVINCE

ภูริณัฐ กอบัวกลาง[1] และ บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์[2]

Purinut Kawbuaklang[1] and Bandhit Chatwirote [2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงพชร

[1-2]Kamphaeng Phet Rajabhat University,Thailand

[1]Corresponding Author's Email: artzamamacola@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและวิทยฐานะ 3) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) เพื่อประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 123 คน และผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ จัดลำดับความสำคัญ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบความแปรปรวน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่าด้านที่มีความถี่สูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และจำแนกตามวิทยฐานะ โดยภาพรวม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า (1) สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย (2) สถานศึกษาควรกำหนดทิศทางสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบท เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ และ

* Received 18 February 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 9 March 2026

จุดยืนของสถานศึกษาให้ชัดเจน (3) สถานศึกษาควรวางแผนและวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี (4) สถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรเชิงรุกและยึดหลักความคุ้มค่า (5) สถานศึกษาควรบริหารเทคโนโลยีโดยยึดหลักความคุ้มค่าและความปลอดภัย

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนาการบริหาร, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) study the states and problems of management to enhance lifelong learning. 2) compare the management for enhancing lifelong learning by work experience and professional level. 3) find the guidelines to enhance lifelong learning in the aforementioned schools. 4) evaluate the proposed guidelines. The sample group consisted of 123 school administrators and teachers. The research instruments were a rating scale questionnaire, a focus group discussion recording form, and an evaluation form. Data were analyzed using percentage, frequency ranking, mean, standard deviation, t-test (Independent), and F-test (One-Way ANOVA).

The research findings were as follows: 1) The overall condition of educational administration for promoting lifelong learning was found to be at a moderate level. Regarding the problems in educational administration for promoting lifelong learning, the aspect with the highest frequency was participation. 2) The comparison of the conditions of educational administration for promoting lifelong learning revealed that, when classified by work experience and by academic rank, there were statistically significant differences at the .05 level overall. 3) The guidelines for developing educational administration to promote lifelong learning indicated that: (1) educational institutions should have developed flexible and up-to-date school curricula; (2) educational institutions should have established clear institutional directions through contextual analysis in order to define their vision, identity, and positioning; (3) educational institutions should have conducted planning and problem analysis based on data and technology; (4) educational institutions should have implemented proactive resource management based on the principle of cost-effectiveness; and (5)

educational institutions should have managed technology in accordance with the principles of cost-effectiveness and safety.

Keywords: Administration, Lifelong learning, Educational Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลกในมิติต่าง ๆ ต่อความสามารถในการปรับตัวของประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องพัฒนากำลังคนในรูปแบบใหม่ ที่ประกอบด้วยทักษะและความรู้ซึ่งสอดคล้องกับบริบทโลกและตอบโจทย์ความท้าทายหลักของประเทศ อีกทั้งต้องมีความหลากหลาย ยืดหยุ่น สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที ระบบการศึกษาในปัจจุบันซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้ตั้งแต่ช่วงวัยต้นจนอาศัยความรู้ที่ได้รับจนตลอดชีวิต จึงไม่เพียงพอต่อการรับมือกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในมิติของเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต ส่งผลให้ประชากรมีแนวโน้มต้องประกอบอาชีพหลายรูปแบบตลอดชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดทำนโยบายและกลไกส่งเสริม “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2563, หน้า 13) การส่งเสริมให้ประชากรสามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงชีวิต (lifelong learning) รวมทั้งเกิดสมรรถนะและความฉลาดรู้ (literacy) ในมิติต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิต นับเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความพร้อมให้บุคคลสามารถปรับตัวได้อย่างยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง โดยการจัดบริบทและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สนับสนุนให้กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564, หน้า 9)

บริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขาณุวรลักษบุรี พบว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ประสบปัญหาสอดคล้องกันในสี่มิติ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าขณะนี้ยังไม่สอดคล้องกับหลักการ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ที่ควรเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารจัดการในยุคดิจิทัล ในด้านการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดใหญ่แต่ละแห่งยังใช้ระบบแพลตฟอร์มแยกกัน ทำให้ผู้บริหารต้องบริหารหลายโรงเรียนพร้อมกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติภารกิจหลักและยากต่อการควบคุมคุณภาพการศึกษา ในด้านการเรียนการสอน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับห้องเรียนขนาดเล็กหรือรูปแบบการสอนกลุ่มหลายระดับชั้นร่วมกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2567, หน้า 46) ส่งผลให้การพัฒนาบุคลากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลไม่เป็นไปอย่างเต็มศักยภาพ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาและขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและวิทยฐานะ
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกัน
2. สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามวิทยฐานะ มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีการศึกษา 2568 จาก 12 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 178 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2567, หน้า 68)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูสังกัดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีการศึกษา 2568 ได้จากการสุ่มประชากรโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1986 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน โดยผู้บริหารใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน และครูผู้สอนใช้วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย โดยการจับฉลาก จำนวน 111 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้จากการสังเคราะห์การบริหารสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาโดยข้อกำหนดคำให้เลือกตอบมากกว่าหนึ่งคำตอบ (Multiple response) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทำการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focused Group) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

2.3 แบบประเมินซึ่งได้นำแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มาจากขั้นตอนที่ 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบประเมินเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choice Questions)

ตอนที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าอยู่ 1.00 5) คัดเลือกข้อคำถามรายข้อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คน 2) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .983 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในอำเภอขาณุวรลักษบุรี สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) ผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 (E-Office) 3) และได้รับการตอบกลับร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของบุญชม ศรีสะอาด (2560, หน้า 121 ; อ้างถึงใน ธันยรัตน์ กอสัมพันธ์, 2567 หน้า 88) 3)

ข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple Responses) โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และจัดลำดับความสำคัญ 4) การวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร กับประสบการณ์ทำงานและวิทยฐานะ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ได้แก่ น้อยกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลแบบ t-test Independent และจำแนกตามวิทยฐานะ ได้แก่ ครูผู้ช่วย, ไม่มีวิทยฐานะ และมีวิทยฐานะ วิเคราะห์ข้อมูลแบบ F-test (One-way ANOVA) 5) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focused Group) เกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จัดลำดับและจัดหมวดหมู่ 6) แบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวม

ด้านที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการเรียนรู้	3.42	0.20	ปานกลาง
2	ด้านการบริหารจัดการ	3.43	0.20	ปานกลาง
3	ด้านการมีส่วนร่วม	3.36	0.20	ปานกลาง
4	ด้านการระดมทรัพยากร	3.30	0.22	ปานกลาง
5	ด้านการเทคโนโลยี	3.35	0.23	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย		**3.37**	**0.15**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ อยู่ระดับปานกลาง รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียนรู้ อยู่ระดับปานกลาง ด้านการมีส่วน

ร่วม อยู่ระดับปานกลาง ด้านการเทคโนโลยี อยู่ระดับปานกลาง และด้านการระดมทรัพยากร อยู่ระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิเคราะห์ปัญหาที่มีความถี่สูงสุด ดังนี้ 1) ผู้ปกครองและชุมชนมีการตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนในการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนค่อนข้างน้อย 2) สถานศึกษาได้รับงบประมาณยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างครอบคลุม 3) ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการนำกลยุทธ์ที่ตอบสนองบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มาใช้ได้ยังไม่ครอบคลุม 4) ครูผู้สอนมีการสร้างแรงกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองค่อนข้างน้อย 5) สถานศึกษายังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัล ที่ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง 6) สถานศึกษามีอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีอยู่อย่างจำนวนจำกัด หรือบางส่วนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน

3. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและวิทยฐานะ

ตารางที่ 2 แสดงผลการการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรีจังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม

ข้อที่	สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน				t	Sig.
		ต่ำกว่า 10 ปี (n=61)		ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป (n=62)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการเรียนรู้	3.45	0.19	3.41	0.19	1.284	.202
2	ด้านการบริหารจัดการ	3.46	0.16	3.42	0.16	1.588	.115
3	ด้านการมีส่วนร่วม	3.35	0.16	3.38	0.21	-.966	.335
4	ด้านการระดมทรัพยากร	3.33	0.20	3.29	0.24	1.128	.261
5	ด้านเทคโนโลยี	3.42	0.25	3.30	0.21	2.774	.006*
	รวม	**3.40**	**0.10**	**3.36**	**0.11**	**2.313**	**.022***

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวม (t= 2.313, Sig. = 0.022) มี

ความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเทคโนโลยี (t= = 2.774, Sig. = 0.006) มีสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 แสดงค่าความแปรปรวนการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามวิทยฐานะ

ข้อที่	รายการ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
1	ด้านการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 120 122	.183 4.160 4.343	.091 .035	2.635	.076
2	ด้านการบริหารจัดการ	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 120 122	.081 3.155 3.236	.041 .026	1.542	.218
3	ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 120 122	.075 4.074 4.149	.038 .034	1.108	.334
4	ด้านการระดมทรัพยากร	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 120 122	.143 5.904 6.047	.072 .049	1.458	.237
5	ด้านเทคโนโลยี	ระหว่างกลุ่ม ภายในกลุ่ม รวม	2 120 122	.961 5.747 6.708	.480 .048	10.031	.001*

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าความแปรปรวนการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามวิทยฐานะ ด้านการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการระดมทรัพยากร ไม่แตกต่างกัน และด้านเทคโนโลยี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีดังนี้ 1) สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย 2) สถานศึกษาควรกำหนดทิศทางสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบท เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ และจุดยืนของสถานศึกษาให้ชัดเจน 3) สถานศึกษาควรวางแผนและวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี 4) สถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรเชิงรุกและยืด

หลักความคุ้มค่า 5) สถานศึกษาควรบริหารเทคโนโลยีโดยยึดหลักความคุ้มค่าและความปลอดภัย

5. ผลการประเมินแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับตามเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมาได้แก่ ด้านการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการเทคโนโลยี และด้านการระดมทรัพยากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษายังมุ่งเน้นการบริหารตามภารกิจประจำ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นพื้นฐาน แต่ยังขาดแรงขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์เนื่องจากข้อจำกัดด้านภาระงานที่ซ้ำซ้อนของครูในโรงเรียนขยายโอกาส ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรยังคงอิงตามงบประมาณจากภาครัฐเป็นหลัก จึงทำให้การจัดการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่สามารถยกระดับให้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผลการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย 5 ส่วน คือ การกำหนดนโยบายและแผนการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างแหล่งเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา และการส่งเสริมความร่วมมือและเครือข่ายทางการศึกษา ผลการประเมินและรับรองการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในภาพรวมผ่านการประเมินและรับรองด้านความเหมาะสมด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้

2. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 1) ด้านการเรียนรู้ ข้อที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ ครูผู้สอนมีการสร้างแรงกระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองค่อนข้างน้อย 2) ด้านการบริหารจัดการ ข้อที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการนำกลยุทธ์ที่ตอบสนองบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มาใช้ได้ยังไม่ครอบคลุม 3) ด้านการมีส่วนร่วม ข้อที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ ผู้ปกครองและชุมชนมีการตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนในการมีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนค่อนข้างน้อย 4) ด้านการระดมทรัพยากร ข้อที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาได้รับงบประมาณยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อย่างครอบคลุม 5) ด้านเทคโนโลยี ข้อที่พบปัญหามากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษายังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น การเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์ดิจิทัล ที่ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และสถานศึกษามีอุปกรณ์ดิจิทัลที่มีอยู่อย่างจำนวนจำกัด หรือบางส่วนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิธิภัทร บาลศิริ (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะของบุคลากร การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะการบริหาร ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา การประเมินสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การกำหนดทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา การกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา การปฏิบัติตามกลยุทธ์ของสถานศึกษา การประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ การบริหารสถานศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์ การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สมรรถนะของครูผู้สอน

3. การเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และวิทยฐานะ ดังนี้

3.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเทคโนโลยี มีสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความแตกต่างทางทักษะดิจิทัลและการรับรู้ถึงความสำคัญของเทคโนโลยีตามยุคสมัย โดยบุคลากรที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยมีความคุ้นเคยและขีดความสามารถในการนำนวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริหารจัดการได้คล่องตัวกว่า ในขณะที่บุคลากรที่มีประสบการณ์มากอาจยังยึดติดกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม ประกอบกับ การได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่ไม่เท่ากัน ตามช่วงเวลาของการปฏิบัติราชการ ส่งผลให้มุมมองต่อสภาพการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤเบศร์ ลือเรื่อง (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต พบว่า การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลคือการใช้เครื่องมือและ

แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน เช่น การเรียนออนไลน์ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เทคโนโลยีช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถปรับตามความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ยังช่วยให้การเรียนรู้เฉพาะบุคคล เป็นไปได้ผ่านการใช้ AI และ Big Data ในการปรับเนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสม ในประเทศไทยมีโครงการต่างๆ เช่น Thai MOOCs และ Digital Learning Ecosystem ที่สนับสนุนการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

3.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร จำแนกตามวิทยฐานะ พบว่า โดยภาพรวมจำแนกตามวิทยฐานะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผู้ที่มีวิทยฐานะ ครูผู้ช่วย ผู้ที่ไม่มีวิทยฐานะ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความแตกต่างด้านทัศนคติ ความรู้ทางด้านนวัตกรรมทางการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยกลุ่มครูผู้ช่วยและผู้ที่ยังไม่มีวิทยฐานะมักเป็นบุคลากรรุ่นใหม่ที่มีความรู้และมีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการทำงานได้คล่องตัวกว่า จึงมองสภาพการบริหารจัดการในทิศทางที่เป็นบวก ประกอบกับ บทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติงาน ที่ทำให้เห็นผลสำเร็จจากการทำกิจกรรมร่วมกับผู้เรียนชัดเจน ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีวิทยฐานะสูงซึ่งมีความเข้าใจในโครงสร้างและระเบียบปฏิบัติมาอย่างยาวนาน อาจมีการประเมินสภาพการบริหารจัดการด้วยมุมมองที่สะท้อนถึงปัญหาและอุปสรรคตามความเป็นจริง ส่งผลให้ทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวดล ต้นแก้ว (2568) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูในยุคดิจิทัล: การนิเทศแบบผสมผสาน พบว่า การนิเทศการศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่เร่งให้ระบบการศึกษาต้องพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น การนิเทศแบบผสมผสานที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการนิเทศรูปแบบดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สมรรถนะด้านดิจิทัลของผู้นิเทศและครู นโยบายสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด และการออกแบบกระบวนการนิเทศที่เน้นการมีส่วนร่วมและการสะท้อนคิด

4. แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอำเภอขาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร โดยผู้วิจัยนำกระบวนการบริหาร POLC มาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ มีแนวทางพัฒนาคือ สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตร

สถานศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย โดยต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างและเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน เพื่อรองรับการเรียนรู้ที่หลากหลายช่องทาง 2) ด้านการบริหารจัดการ มีแนวทางพัฒนาคือ สถานศึกษาควรบริหารงานด้วยระบบวงจรคุณภาพ โดยนำระบบ PDCA มาใช้อย่างจริงจังในการขับเคลื่อนงาน ตั้งแต่การสร้างความเข้าใจ การติดตามตรวจสอบ ไปจนถึงการประเมินและสะท้อนผลร่วมกันเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง 3) ด้านการมีส่วนร่วม มีแนวทางพัฒนา สถานศึกษาควรสร้างภาคีเครือข่ายผ่านการทำ MOU และกำหนดบทบาทที่ชัดเจน โดยจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานภายนอก พร้อมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและเครือข่ายผู้ปกครองให้ชัดเจนเพื่อการทำงานที่เป็นระบบ 4) ด้านการระดมทรัพยากร มีแนวทางพัฒนา สถานศึกษาควรระดมทรัพยากรผ่านสื่อออนไลน์และการสร้างความเชื่อมั่น โดยใช้ช่องทางออนไลน์เป็นเครื่องมือหลักในการประชาสัมพันธ์ และเน้นการรายงานความก้าวหน้าให้ผู้สนับสนุนรับทราบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการสนับสนุนที่ยั่งยืน สถานศึกษาควรบริหารทรัพยากรเชิงรุกและยึดหลักความคุ้มค่า โดยปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การทำงานเป็นการเข้าหาแหล่งทุนท้องถิ่นโดยตรง และมีการวางแผนกำกับติดตามการใช้จ่ายให้เป็นไปตามแผนอย่างเป็นระบบ 5) ด้านเทคโนโลยี มีแนวทางพัฒนา สถานศึกษาควรบริหารเทคโนโลยีโดยยึดหลักความคุ้มค่าและความปลอดภัย โดยวางแผนงบประมาณที่เน้นประโยชน์สูงสุด ควบคู่ไปกับการกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy) อย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร ทวะกาญจน์ และสุนทรี วรรณไพเราะ (2567) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมีความแตกต่างกันตามประสบการณ์และขนาดสถานศึกษา ซึ่งในบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสที่มีขนาดและทรัพยากรจำกัด ทำให้ส่งผลโดยตรงต่อความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีนโยบายด้านการบริหารหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในการปรับปรุงเนื้อหาและโครงสร้างเวลาเรียนให้ยืดหยุ่น

1.2 สถานศึกษา ควรกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (SWOT Analysis) และขับเคลื่อนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) ทั้งระบบ เพื่อให้การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น ทันต่อสถานการณ์และตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล สำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกัน

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เอกสารอ้างอิง

ชวดล ต้นแก้ว. (2568). การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการนิเทศการศึกษาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูในยุคดิจิทัล: การนิเทศแบบผสมผสาน. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(3), 553-564.

ธันยรัตน์ กอสัมพันธ์. (2567). แนวทางพัฒนาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจยวิชาการ, 7(5), 143-158.

นฤเบศร์ ลือเรื่อง. (2567). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต. วารสารเสฏฐวิทย์ปริทัศน์, 5(1), 1-10.

นิธิภัทร บาลศิริ. (2568). การบริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ฝั่งธนบุรี กรุงเทพมหานคร. วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์, 3(2), 68-81.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น จำกัด.

พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566. (2566). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 20 ก. หน้า 62-63.

ภูมิภควัธจ์ ภูมพงศ์คชศร และคณะ. (2568). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(1), 44-59.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2567). แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ดัชนีการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย พ.ศ.2563. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). รายงานประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา

วิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ.

สิริพร ทวะกาญจน์ และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2567). การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสงขลา. วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา, 16(1), 58–77

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DIGITAL ERA UNDER CHIANG RAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

อดิศร ไชยขันธ์[1] และ ณัฐวุฒิ สัพโส[2]

Adisorn Chaikhun[1] and Nattawut Sappho[2]

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา[1-2]

Educational Administration Program, School of Education, University of Phayao, Thailand[1-2]

Corresponding Author's Email: 67206494@up.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการส่วนใหญ่เน้นบริบทการบริหารทั่วไปแต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกในบริบทการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในระดับสถานศึกษา การวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 297 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.41) และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล และ 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู พบว่า ครูที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ขณะที่ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 16 February 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 5 March 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล, การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of instructional leadership of school administrators in the digital era, and 2) compare teachers' opinions toward instructional leadership classified by gender, educational level, and teaching experience. A review of the literature indicates that most previous studies on instructional leadership have emphasized general administrative contexts, while limited attention has been given to its adaptation within the rapidly changing digital educational environment. This study was conducted to address this research gap.The sample consisted of 297 teachers under the Office of the Educational Service Area, selected through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.97. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t-test, and one-way ANOVA.

The findings revealed that: 1) the overall level of instructional leadership of school administrators in the digital era was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.62, S.D. = 0.41). All aspects were rated at the highest level, with academic vision and goal setting ranking highest, followed by promoting an academic climate and supervision, monitoring, and evaluation; 2) teachers with different genders and educational levels did not significantly differ in their opinions at the .05 level, whereas teachers with different teaching experiences showed statistically significant differences at the .05 level.

Keywords: Instructional leadership, School administrators, Digital era, Educational administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาอย่างกว้างขวาง ระบบการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การ

สื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ (Schwab, 2017) ขณะเดียวกัน การพัฒนาคุณภาพการศึกษายังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล (Leithwood & Sun, 2023) ภายใต้บริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ทางวิชาการ วางแผนและพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (Hallinger & Murphy, 1985) งานวิจัยจำนวนมากยังชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ประสิทธิภาพการสอนของครู และความสำเร็จของสถานศึกษาโดยรวม (Robinson, Lloyd, & Rowe, 2008)

ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับบทบาทจากการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา (Educational Change Leader) ที่สามารถบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ากับการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย และการสร้างระบบการเรียนรู้แบบดิจิทัล ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล (Sheninger & Murray, 2017) อย่างไรก็ตาม การศึกษาหลายฉบับพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว (Kozloski, 2006; Redish & Chan, 2006)

เมื่อพิจารณาบริบทของประเทศไทย พบว่าการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษายังคงเป็นประเด็นสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตาม และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู (คลังเพชร, 2564; กนิษฐิกา พรหมวาทย์, 2565) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมของการบริหารสถานศึกษา ขณะที่การศึกษาที่เชื่อมโยงภาวะผู้นำทางวิชาการกับบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีจำนวนจำกัด โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับและส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในพื้นที่ ซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งในด้าน

การบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาศักยภาพครู และการยกระดับคุณภาพผู้เรียน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของยุคดิจิทัลยังต้องการข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อภาวะผู้นำทางวิชาการดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญสำหรับการกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาในยุคดิจิทัล และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

1.ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน

2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี วุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน

3. ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มี ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 101 โรง จำนวน 1,316 คน

กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie&Morgan, 1970) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยัง โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

3.2. ผู้วิจัยนำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือพร้อมกับแบบสอบถาม จำนวน 297 ชุด กับโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ได้รับกลับคืนมา 297 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 15 วัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับคำถามในการวิจัยและการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติการคำนวณ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง โดยมีเกณฑ์ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุดการแปลผลความหมายของค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

จาการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยสรุปผลการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์แจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ระดับปริญญาตรี	212	71.38
2. สูงกว่าระดับปริญญาตรี	85	28.62
รวม	**297**	**100.00**

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 71.38 วุฒิการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.62

ตารางแสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. 1 - 5 ปี	150	50.50
2. 6 – 10 ปี	83	27.95
3. 11 ปีขึ้นไป	64	21.55
รวม	**297**	**100.00**

จากตาราง ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์การทำงาน 1 - 5 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 ประสบการณ์การทำงาน 6 – 10 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 27.95 และมีประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 21.55

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยภาพรวม

ข้อที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยภาพรวม	n = 297		ระดับ	ลำดับที่
		$\overline{X}$	S.D.		
1	ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล	4.69	0.47	มากที่สุด	2
2	การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.72	0.56	มากที่สุด	1
3	การพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายในองค์กร	4.51	0.60	มากที่สุด	7
4	การบริหารจัดการและการตัดสินใจ	4.59	0.53	มากที่สุด	6
5	การจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ	4.60	0.56	มากที่สุด	5
6	การบริหารจัดการหลักสูตร	4.65	0.50	มากที่สุด	4
7	การประเมินและพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.67	0.50	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย		**4.63**	**0.54**	**มากที่สุด**	

จากตาราง พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.63, S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลในประเด็นที่สำคัญของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้ ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทเชิงรุกด้านวิชาการ ควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวสอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger และ Murphy (1985) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ Assessing the instructional leadership behavior of principals ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำทางวิชาการต้องมีบทบาทสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การกำหนดพันธกิจสถานศึกษา การบริหารโปรแกรมการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ตลอดจนสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารยุคดิจิทัลที่เน้นการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ที่สอดคล้องกับพันธกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายในองค์กร พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้สอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger และ Murray (2017) ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำ

ดิจิทัลว่าต้องประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกัน และการคาดการณ์อนาคต อีกทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาผู้นำภายในองค์กรผ่าน PLC และการเรียนรู้ร่วมกัน พงศ์พันธ์ หงษ์ทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ***การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคไทยแลนด์*** *4.0.* วารสารการบริหารการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำต้องสามารถสร้างทีมงานและพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง

ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นพฤติกรรมเชิงระบบที่บุคลากรทุกกลุ่มรับรู้ได้ในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ” มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงาน 1–5 ปี และ 11 ปีขึ้นไป มีการรับรู้บทบาทผู้บริหารสูงกว่าบางกลุ่ม สะท้อนว่าพื้นฐานการศึกษาและประสบการณ์มีความสัมพันธ์กับมุมมองด้านการจัดการเรียนรู้โดยตรง โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่ ทั้งนี้ ภาพรวมชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการได้อย่างมีเอกภาพและสอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีบทบาทเชิงวิชาการที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมดิจิทัล โดยเฉพาะการนำข้อมูล เทคโนโลยี และกระบวนการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบไปด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1. ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหารพัฒนาการกำหนดพันธกิจ เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ทางวิชาการที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยกำหนดแผนยุทธศาสตร์ดิจิทัลระดับสถานศึกษา ใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ควรพัฒนาระบบสื่อสารภายในที่รวดเร็ว โปร่งใส และตรวจสอบได้ ตลอดจนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 1.2. ด้านการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาควรจัดระบบพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารอย่างต่อเนื่องในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สำหรับผู้บริหาร ส่งเสริมการนิเทศภายใน

แบบกัลยาณมิตร และใช้ระบบพี่เลี้ยงทางวิชาการ (Mentoring System) ควบคู่กับการติดตามผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อให้ภาวะผู้นำทางวิชาการเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน 1.3. ด้านการพัฒนาผู้นำทางวิชาการภายในองค์กร สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แสดงบทบาทผู้นำทางวิชาการ โดยหัวหน้ากลุ่มสาระเป็นผู้นำโครงการนวัตกรรม หรือผู้นำด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมการอบรมด้านภาวะผู้นำดิจิทัล การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) และการทำงานเป็นทีม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนเป็นผู้นำการเรียนรู้ร่วมกัน 1.4. ด้านการบริหารจัดการและการตัดสินใจสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมาภิบาลควบคู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้ระบบฐานข้อมูลสถานศึกษา (School Data System) และแดชบอร์ดข้อมูลผู้เรียน เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงหลักฐาน (Data-driven Decision Making) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและชุมชนในการวางแผนและกำหนดมาตรการด้านจริยธรรมดิจิทัลอย่างชัดเจน 1.5. ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสถานศึกษาควรสนับสนุนการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ รวมถึงการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ Best Practice ด้านการสอน และสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 1.6. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาควรทบทวนและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 บูรณาการทักษะดิจิทัล การคิดวิเคราะห์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน พร้อมทั้งติดตามประเมินการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ 1.7. ด้านการประเมินและพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาระบบประเมินคุณภาพภายในที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเก็บรวบรวมข้อมูล สร้างระบบสะท้อนผล (Feedback System) ที่รวดเร็ว และนำผลประเมินมาใช้ในการวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักการประกันคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานประจำ **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1. ควรมีการศึกษา เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารที่มีผลงานดีเด่นด้านดิจิทัล เพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Success Model) อย่างเป็นรูปธรรม 2.2. ควรศึกษาปัจจัยเชิงพฤติกรรมอื่น เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) หรือ วัฒนธรรมองค์การ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการตัดสินใจในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (VUCA World)

เอกสารอ้างอิง

กันยารัตน์ ศรีเนตร. (2559*).* ความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการในการบริหารสถานศึกษา**.** เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วิทยาการศึกษา.

กนิษฐิกา พรหมวาทย์. (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลสำหรับสถาบันการศึกษาไทย**.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กมล ตราชู. (2553). การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.

กมลทิพย์, บ., & ภูสิงห์, ส. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ.

กรรณิการ์ ประดิษฐ์. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการ: การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา. นครราชสีมา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

กรรณิการ์ อาจิน. (2564). การเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คลังเพชร, ส. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล: การบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงปัญญา.

จันทร์สว่าง, ส. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล: แนวโน้มและความท้าทาย. สำนักพิมพ์วิชาการ.

จิณณวัตร ปะโคทัง. (2561). การบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการเรียนรู้.

Leithwood, K., & Sun, J. (2023). How school leaders contribute to student success: The four paths framework. Routledge.

Mayo, E. (1933). The human problems of an industrial civilization. Macmillan.

Redish, T., & Chan, K. (2006). Leadership preparation: Perceptions of administrators about technology leadership programs. Journal of Educational Technology.

Stodd, J. (2014). Leadership skills: Bridging the gap between formal and informal organizations in a changing world. Leadership Quarterly.

Woodward, J., & DeMille, B. (2015). Digital leadership skills: Leading with purpose in the age of technology. Journal of Leadership and Technology.

Yamada, T. (2000). Academic leadership in school administration: Characteristics of effective instructional leadership. Journal of Educational Leadership.

แนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร*

GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF TEACHER SKILLS IN THE 21ST CENTURY AT NETWORK SCHOOL GROUP 68, THONBURI DISTRICT, UNDER THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

อนงค์ ผาลาด[1], ณัฐมน พันธุ์ชาตรี[2], วิเชียร อินทรสมพันธ์[3] และ วรุณรัตน์ คนซื่อ[4]

Anong Palad[1], Nuttamon Punechatree[2], and Wichain Intarasompun[3]

สาขาวิชาการจัดการศึกษาและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Master of Education Program in Educational Management and Learning Management Innovation

Graduate School Bansomdejchaopraya Rajabhat University,Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้วิจัยเป็นครูระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 77 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้บริหารและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 และ แบบสัมภาษณ์มีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.45,σ= 0.97) และ 2) แนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 มีพหุแนวทาง ดังนี้ 2.1) ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในรูปแบบชั้นเรียน รูปแบบออนไลน์ ส่งเสริมการผลิตสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา พร้อมทั้งจัดอบรมเวิร์คชอปด้านเทคโนโลยี 2.2) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2.3)ผู้บริหารควรเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างเป็นระบบ 2.4) ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางจริยธรรมวิชาชีพครู

* Received 11 February 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และเครือข่ายทางการศึกษาอื่น ๆ โดยส่งครูเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพครู และการทำงานร่วมกันผ่านเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน และ 2.5) ผู้บริหารสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างผลงานทางวิชาการ และการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ

คำสำคัญ: ทักษะครูในศตวรรษที่ 21, ทักษะการจัดการเรียนรู้, ทักษะภาวะผู้นำ, ทักษะชีวิตและอาชีพ, ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine the level of teachers' 21st-century skills, and 2) to propose guidelines for developing teachers' 21st-century skills at Network School Group 68, Thonburi District, under the Bangkok Metropolitan Administration. The population consisted of 77 primary school teachers from School Network Group 68 in Thonburi District under the Bangkok Metropolitan Administration. The participants were selected using purposive sampling. In addition, five experts were administrators and experience in school management served as key informants to provide in-depth information for the development of the proposed guidelines. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of 0.92 and a structured to interview form with construct validity ranging from 0.67 to 1.00. The collected data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) the overall level of teachers' 21st-century skills was at a high level (μ = 4.45, σ = 0.97). 2) The guidelines for developing teachers' 21st-century skills included the following: administrators should encourage teachers to integrate technology and innovation into teaching and learning in both classroom and online environment. Administrators should also promote the development of instructional media and educational innovations and organize workshops related to educational technology. Furthermore, administrators should support teacher's continuous professional development through training and experiential learning. In addition, Cooperation networks related to professional ethics among homes, temples, schools, and other educational organizations should be promoted through workshop on professional ethics and professional standards. Finally, administrators should

support classroom research, academic work production, and teachers' professional advancement in order to enhance the overall quality of education.

Keywords: Teacher skills in the 21st Century, Learning management skills, Leadership skills, Life and Career skills, Information technology skills

บทนำ

ยุคปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้อย่างมาก อาทิ พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) หรือระบบอัตโนมัติต่าง ๆ แนวโน้มการบริโภคเทคโนโลยีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล หากแต่ในมิติทางการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้นั้นอาจกล่าวได้ว่า การเข้ามามีบทบาทของเทคโนโลยีข้างต้นได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด การเข้าถึงข้อมูล และวิธีการสร้างองค์ความรู้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นเครื่องมือทางการศึกษารูปแบบใหม่ (Voogt, J. & Roblin, N. P., 2012) การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษ ที่ 21 ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สถาบันการศึกษาจึงเป็นแหล่งเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้เท่าทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงและพร้อมรับมือกับโลกในอนาคตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ, 2558) ดังนั้นบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนจึงถูกกำหนดเป็นหน้าที่หลักของครูผู้สอน หากแต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อวิเคราะห์ถึง สภาพการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะตกอยู่ในสภาวะของการเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือเป็นผู้พร้อมที่จะเตรียมบุคคลให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประเด็น ปัญหาที่มักพบโดยทั่วไป อาทิ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยังคงยึดติดกับรูปแบบเดิมไม่ทันสมัย ปัญหาการใช้สื่อเทคโนโลยี (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอรรณพ เยื้องไธสง, 2564) ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และส่งผลต่อกระบวนการถ่ายทอดทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21ไปสู่ผู้เรียนในอนาคต

จากสถานการณ์ดังกล่าวจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของครู โดยควรมีการพลิกโฉมบทบาทของครูให้ทันต่อการเปลี่ยนในยุคศตวรรษที่ 21 โดยต้องปรับบทบาทครูผู้สอนจาก

การสอนให้เป็น “โค้ช” (Coach) หรือ“ผู้อำนวยความสะดวก” (Learning facilitator) ทำหน้าที่กระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ แนะนำวิธีการเรียนรู้และการจัดระเบียบการสร้างองค์ความรู้ ออกแบบกิจกรรมและสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และบทบาทเป็นนักวิจัยและพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) รวมไปถึงการเรียนรู้สมัยใหม่ ต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยเดิมจะเน้นการเรียนความรู้จากเดิมเรียนรู้จากชุดความรู้แต่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาต้องก้าวออกจากการเรียนรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การปฏิบัติทำให้เกิดความรู้ที่ชัดเจน แต่การลงมือปฏิบัติอาจจะได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้างก็เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ ฉะนั้นการเรียนรู้สมัยใหม่ต้องไม่ใช่แค่ให้ความรู้แต่ครูต้องสอนให้นักเรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล, 2561) ดังนั้น ครูจึงเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษา โดยสำนักการศึกษากรุงเทพมหานครมีหน้าที่ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานประเภทสามัญศึกษาของกรุงเทพมหานคร ได้นำนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เช่น การพัฒนานักเรียนสู่พลเมืองโลก การพัฒนาห้องคอมพิวเตอร์ การลดภาระงานครูด้วยเทคโนโลยี การเพิ่มครูผู้เชี่ยวชาญ และการส่งเสริมแนวคิดโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะของครูให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 (การประชุมหัวหน้าหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 6/2565)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะนำผลวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่นำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และมีองค์ความรู้อีกทั้งยังสามารถไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนการพัฒนาทักษะครูให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของครูในสถานการณ์ปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 6 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 77 คน (ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการศึกษา BEMIS)

2. ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีประการณ์ทางการบริหารสถานศึกษา ตั้งแต่ 3 ปี ถึง 25 ปี จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มประชากรผู้ให้สัมภาษณ์โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ลักษณะคำตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 63 ข้อ ใช้แบบมาตรส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด,2560)

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

2. ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสอบถามการวิจัยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยด้วยค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และปรับปรุงตามคำแนะนำ นำแบบสอบถามทำการทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha Coefficient: α) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92

2.2 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์สร้างขึ้นจากประเด็นที่มีคะแนนต่ำที่สุด 3 อันดับ จากการประเมินทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ตามรายทักษะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประสานผู้ให้ข้อมูล เพื่อนัดหมายวันเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูล

3. ลงพื้นที่เก็บรวบรวมแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมาย พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถาม โดยเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ ได้แบบสอบถามกลับคืนจำนวน 77 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 และแบบสัมภาษณ์จำนวน 5 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์บันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ข้อมูลสถิติ

5. ผู้วิจัยสรุปประเด็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูล

6. ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูล 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 แบบสอบถาม ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเป็นสถิติเชิงพรรณนา (**Descriptive Statistic**) โดยใช้ค่าสถิติการแสดงความถี่ (**Frequency**) และร้อยละ (**Percentage**) อธิบายข้อมูลเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนค่าเฉลี่ย (**Mean**) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (**Standard Deviation**) เพื่อประเมินข้อคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อสรุปประเด็นแนวทางในการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. ระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

(N = 77)

ทักษะครูในศตวรรษที่ 21	(μ)	(σ)	ระดับ	จัดลำดับ
1. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.42	0.60	มาก	4
2. ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.31	0.65	มาก	5
3. ทักษะภาวะผู้นำ	4.50	0.57	มาก	2
4. ทักษะชีวิตและอาชีพ	4.49	0.57	มาก	3
5. ทักษะการจัดการเรียนรู้	4.52	0.58	มากที่สุด	1
เฉลี่ยรวม	**4.45**	**0.97**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะครูใศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.45,**σ**= 0.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายทักษะ พบว่า ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ทักษะการจัดการเรียนรู้ (μ = 4.52, **σ**= 0.58) รองลงมา คือ ทักษะภาวะผู้นำ (μ = 4.50, **σ**= 0.57) ทักษะชีวิตและอาชีพ (μ = 4.49,**σ**= 0.57) และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (μ = 4.42,**σ**= 0.60) ตามลำดับ ส่วนทักษะที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรม (μ = 4.31,**σ**= 0.65)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มีพหุแนวทาง ดังนี้ 2.1) ครูนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2.2) ผู้บริหารควรส่งเสริมครูศึกษาดูงานภายนอกจากผู้มีความรู้หรือวิทยากรภายนอกโดยการจัดอบรมสัมมนา จัดกิจกรรม PLC ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อร่วมแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ใหม่ 2.3) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูอบรมและพัฒนาวิชาชีพครู เกี่ยวกับหลักสูตร การออกแบบแผนการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายทันสมัย 2.4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานเป็นทีม สามารถเป็นผู้นำ ผู้ตามได้ตามความถนัดของตนเอง 2.5) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูออกแบบการบริหารจัดการในกลุ่มสาระ โครงการกิจกรรมห้องเรียน และงานที่ได้รับผิดชอบ 2.6) ผู้บริหารส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน แลกเปลี่ยนกันเป็นผู้นำในการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ 2.7) ผู้บริหารควรจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop Training) เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานของครู และ การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพของครู ทั้งรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ 2.8) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และด้านการศึกษาผ่านกระบวนการ PLC เพื่อพัฒนาครูให้ทำผลงานเพื่อเพิ่มวิทยฐานะ 2.9) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูวางแผนในการบริหารเวลาในการปฏิบัติงานและสามารถสร้างอาชีพเสริมที่ไม่กระทบต่อการ

จัดการเรียนการสอนหรือเวลาราชการได้ 2.10) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ รูปแบบในชั้นเรียน และการปฏิบัติงาน 2.11) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการอบรม/สัมมนาพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีทั้งในรูปแบบออนไลน์ ออฟไลน์และสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี และอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอต่อครู นักเรียน 2.12) ครูต้องกลั่นกรองข้อมูลก่อนนำมาใช้ จากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ ไม่คัดลอกผลงาน ต้องให้เครดิตและอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานผู้อื่นมาใช้ 2.13) ผู้บริหารส่งเสริมให้เข้าร่วมแข่งขันการประกวดสื่อ นวัตกรรม เผยแพร่ผลงานนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้อื่น ทางช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ หรือการสัมมนาและต่อยอดเป็นผลงานทางวิชาการในการเลื่อนวิทยฐานะ 2.14) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ สร้างนวัตกรรมโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อให้นวัตกรรมทันสมัยมากขึ้น 2.15) ผู้บริหารส่งเสริมการจัดอบรมหรือเวิร์คชอปเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้ครูพัฒนาตนเอง มุ่งศึกษาหาความรู้แนวคิดใหม่ด้านเทคโนโลยีมาสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอน และ 2.16) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน และสร้างนวัตกรรมที่ใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

1. ระดับทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าครูมีศักยภาพและความพร้อมในการปรับตัวและปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่มีความรู้ทางเทคโนโลยี และรูปแบบการเรียนรู้พัฒนาอย่างรวดเร็ว ทำให้บทบาทของครูเปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ออกแบบและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ครูจึงต้องมีทักษะหลากหลายทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การใช้เทคโนโลยี การสร้างสรรค์นวัตกรรม การเป็นผู้นำ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมถึงสะท้อนผลมาจากนโยบายและกลไกการสนับสนุนจากสำนักการศึกษาและสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาครูในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพครู การนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์ดา งานหมั่น และคณะ (2564) ที่ชี้ว่าการพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21 ต้องมุ่งส่งเสริมให้ครูสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิธิ เจริญรักษ์ (2564) ที่พบว่าทักษะครูในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

ตลอดจนการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ สะอิ้งทอง (2564) และ เงาแข เดือดขุนทด (2564) ที่ชี้ว่าการสนับสนุนเชิงระบบของสถานศึกษา ด้านหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการยกระดับทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ครูต้องมีสามารถในการเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

2. แนวทางการพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่ 68 เขตธนบุรี สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร มีพหุแนวทาง สามารถอภิปรายความสอดคล้องในแต่ประเด็นได้ดังนี้ 2.1) ผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบชั้นเรียน รูปแบบออนไลน์ ส่งเสริมการผลิตสื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา พร้อมทั้งจัดอบรมเวิร์คชอปด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัย สุพจน์ รามณี, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และ ทิพมาศ เศวตวรโชติ (2567) ที่พบว่าทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับมาก ที่มุ่งเน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกิจกรรมแก้ปัญหา การอบรมเครื่องมือเทคนิคต่าง ๆ ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายและการพัฒนาศักยภาพครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ครูสามารถบูรณาการเทคโนโลยีกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ วรรณิศา หงษามนุษย์ (2564) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาครูให้ใช้ช่องทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ อย่างชำนาญ และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสื่อที่ใช้ประกอบการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2) ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูได้พัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับ สุพจน์ รามณี และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะครูควรมุ่งเปิดโอกาสให้ครูอบรมและเรียนรู้เครื่องมือ และเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาชีพที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การเรียนรู้จากเพื่อนครูหรือผู้เชี่ยวชาญถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างทักษะของครูให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการสร้างเครือข่ายทางวิชาชีพ สอดคล้องกับ รัฐนันท์ วันทอง และมิตภาณี พุ่มกล่อม (2564) ที่เสนอว่า กระบวนการพัฒนาทักษะของครูควรประกอบด้วยการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาชีพ อาทิ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ สะท้อนปัญหาในการจัดการเรียนการสอน และร่วมกันพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา 2.3) ผู้บริหารควรเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม โดยเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วม ทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานของปณิธิ เจริญรักษ์ (2564) ที่ชี้ว่าบทบาทผู้บริหารด้านการเป็นผู้นำวิชาการ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาครู อยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางสำคัญคือการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการทำงาน และกำหนด

แนวทางการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกระบวนการทำงานแบบกัลยาณมิตร ซึ่งเน้นความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูในลักษณะของการสนับสนุนซึ่งกันและกัน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมพร บัวกล่ำธนกิจ และคณะ (2562) ยังพบว่า ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กับการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าการทำงานเป็นทีม และการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาทักษะทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสะท้อนผลการทำงาน อันนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพทักษะการทำงานเป็นทีมของครูอย่างเป็นระบบ 2.4) ผู้บริหารควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางจริยธรรมวิชาชีพครู ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และเครือข่ายทางการศึกษาอื่น ๆ โดยส่งครูเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านจรรยาบรรณมาตรฐานวิชาชีพครู และการทำงานร่วมกันผ่านเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณิศา หงษามนุษย์ (2564) ที่ชี้ให้เห็นว่าทักษะอาชีพและชีวิต ผู้บริหารควรส่งเสริมครูให้พัฒนาการจัดการเรียนรู้และพัฒนาด้านวิชาชีพอยู่เสมอ และส่งเสริมนโยบายให้ครูจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดีระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน 2.5) ผู้บริหารสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียน การสร้างผลงานทางวิชาการ และการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพ สอดคล้องกับ ลัดดาวัลย์ สอิ้งทอง (2564) , อรอุษา วงศ์จรัสเกษมและคณะ (2562) ที่เน้นบทบาทสำคัญของสถานศึกษาในการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้งการสร้างสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนดังกล่าวจำเป็นต้องควบคู่ไปกับการอำนวยความสะดวกจากผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ครูมีเวลาและโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ และสามารถนำไปต่อยอดเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนหรือผลงานทางวิชาการสำหรับการพัฒนาวิทยฐานะได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วรรณิศา หงษามนุษย์ (2564) ที่เสนอว่าการสร้างขวัญกำลังใจและเปิดโอกาสให้ครูพัฒนาผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนวิทยฐานะและรับรางวัลถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาครูอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของครู ทั้งด้านเทคโนโลยี การสร้างสรรค์นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ รวมไปถึงการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ จากผลการวิจัยที่พบว่า ทักษะการ

สร้างสรรค์นวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น สถานศึกษาจึงควรนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแผนพัฒนาครู ในการส่งเสริมทักษะด้านนวัตกรรมควบคู่กับการพัฒนาทักษะอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการพัฒนาครูอย่างรอบด้านและตอบสนองต่อบริบทของศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง 1.2) ผู้บริหารโรงเรียนควรนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสู่การเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนต่อไป 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรขยายขอบเขตกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และควรศึกษาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ในกลุ่มโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยและทำให้ข้อค้นพบมีความครอบคลุมและสามารถอ้างอิงเชิงนโยบายได้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น 2.2) ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครู จากผลการวิจัยที่พบว่าทักษะการสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2.3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลจากผู้เรียนและผู้บริหารสถานศึกษาร่วมด้วย เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของการพัฒนาทักษะครูที่มีต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีมิติที่หลากหลายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพมหานคร. (2565). รายงานการประชุมหัวหน้าหน่วยงานของกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 6/2565 (วันที่ 6 เดือนมิถุนายน). กรุงเทพมหานคร: ผู้จัดทำ.

เงาแข เดือดขุนทด. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนฉะเชิงเทราปัญญานุกูล จังหวัดฉะเชิงเทรา. โรงเรียนฉะเชิงเทราปัญญานุกูล จังหวัดฉะเชิงเทรา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และอรรณพ เยื้องไธสง. (2564). “หมู่บ้านโลก” ใน “ตำนานของโลกาภิวัตน์” โดย Peter Alfandary. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 5(1), 74-81.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปณิธิ เจริญรักษ์. (2564). แนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโดยผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 11 สุราษฎร์ธานี. ใน วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

รัฐนันท์ วันทอง และมิตภาณี พุ่มกล่อม. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. 6(3), 555-557.

ราชกิจจานุเบกษา. (2561). ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2580). เล่ม 135 ตอน 82 ก หน้า 38 (6 ตุลาคม 2561).

ลัดดาวัลย์ สะอิ้งทอง. (2564). แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูใน ศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

วรรณิศา หงษามนุษย์. (2564). สภาพ ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยนครพนม.

ศักดิ์ดา งานหมั่น และคณะ. (2564) การพัฒนาทักษะครูในศตวรรษที่ 21 กับการบูรณาการนวัตกรรม. วารสารการวิจัย มจร พุทธโสธรปริทรรศน. 1(2), 80-93.

สมพร บัวกล่ำธนกิจ และคณะ. (2562). ทักษะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูผู้สอนในโรงเรียนที่สอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารการวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี. 8(1), 51-59.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สุพจน์ รามณี สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี และ ทิพมาศ เศวตวรโชติ. (2567). แนวทางการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี. 1(3), 574-587.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 17(1), 33-48.

สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล. (2561). ทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ใน งานนิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อรอุษา วงศ์จรัส ธีรวุธ ธาดาตันติโชค, และดวงใจ ชนะสิทธิ์. (2562). ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารการบริหารการศึกษา มศว. 16(31), 88-100.

Voogt, J. & Roblin, N. P. (2012). A Comparative Analysis of International Frameworks for 21st Century Competences: Implications for National Curriculum Policies. Journal of Curriculum Studies, 44(3), 299-321.

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2*

GUIDELINES DEVELOPMENT FOR ACADEMIC ADMINISTRATION TO ENHANCE BASIC EDUCATION NATIONAL TEST (O-NET) RESULTS IN THE DIGITAL ERA UNDER THE OFFICE OF KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ฤทัยทิพย์ เพชรเภรี[1] และ พฤฑฒิพล พฤฑฒิกุล[2]

Ruethaithip Phetperee[1] and Pruettipol Pruettikul[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงพชร

[1-2]Kamphaeng Phet Rajabhat University, Thailand

[1]Corresponding Author's Email: Ruethaithip.kp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิ และประสบการณ์งาน 3) เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน ประกอบด้วยผู้บริหารและครูวิชาการ จำนวน 181 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล พบว่า ด้านที่มีความถี่มากที่สุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนการจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา

* Received 18 February 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 10 March 2026

แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล พบว่า ผู้บริหารควรวางแผนและพัฒนาการบริหารงานวิชาการอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการทดสอบ O-NET เป็นฐาน สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา, การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล

Abstract

This research aimed to: (1) examine the state and problems of academic administration in enhancing Ordinary National Educational Test (O-NET) achievement in the digital era; (2) compare the state of academic administration for improving O-NET achievement in the digital era, classified by educational qualifications and work experience; and (3) propose guidelines for developing academic administration to enhance O-NET achievement in the digital era.This study employed a quantitative research design. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, consisting of 181 administrators and academic teachers. The research instruments included a questionnaire with a reliability coefficient of .960 and a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t-test, and content analysis.

The research findings were as follows 1) The overall state of academic administration development for enhancing Ordinary National Educational Test (O-NET) achievement in the digital era as found to be at a moderate level. Regarding the problems in academic administration development for enhancing O-NET achievement in the digital era, the aspect with the highest level of problems was educational supervision. 2) The comparison of the state of academic administration for enhancing O-NET achievement in the digital era, classified by educational qualifications, showed no significant differences overall. However, when classified by work experience, significant differences at the .05 level were found in the aspects of school curriculum development and

educational supervision. 3)The guidelines for developing academic administration to enhance O-NET achievement in the digital era indicated that administrators should systematically plan and develop academic administration by using students' learning achievement data and O-NET results as a foundation. This includes supporting curriculum development, promoting active learning management, implementing diverse assessment methods, utilizing digital technology media, and conducting continuous supervision and monitoring to effectively improve students' learning quality and achievement.

Keywords: Development Guidelines, Academic Administration for Enhancing Ordinary National Educational Test (O-NET) Achievement in the Digital Era

บทนำ

โลกและภูมิภาคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีดิจิทัล ภาวะโลกร้อน และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อโครงสร้างประชากรและวิถีชีวิตของสังคมไทย การจัดการศึกษาจึงต้องปรับกระบวนทัศน์เพื่อพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้มีคุณธรรม ทักษะคิดวิเคราะห์ และทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายใช้เทคโนโลยีสารสนเทศยกระดับคุณภาพการศึกษา พัฒนาครู และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ แต่การปฏิบัติยังมีข้อจำกัดด้านการใช้ข้อมูลเพื่อการบริหาร ขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การบริหารงานวิชาการยังประสบปัญหา เช่น ครูไม่ตรงวุฒิ ขาดแคลนอัตรากำลัง สื่อไม่เพียงพอ และขาดระบบติดตามประเมินผล ส่งผลให้คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของแต่ละสถานศึกษาแตกต่างกัน (สารินทร์ เอี่ยมครอง, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้รายงานปีงบประมาณ 2567 พบปัญหาใน 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนมีคะแนน O-NET ต่ำกว่าระดับประเทศ ครูยังไม่จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารบางส่วนขาดทักษะการบริหารในยุคดิจิทัล โดยคะแนนเฉลี่ยเขตพื้นที่ 29.30 ต่ำกว่าระดับประเทศที่ 31.95 สะท้อนปัญหาคุณภาพผลสัมฤทธิ์อย่างชัดเจน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2567, หน้า 5)

จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความ

สนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2
3. เพื่อหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมีความแตกต่างกัน
2. สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษามีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเป็นเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 143 คน ครูวิชาการ จำนวน 179 คน รวมทั้งหมด 322 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2, 2567, หน้า 68)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 179 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, หน้า 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง 181 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 36 คน และครูวิชาการ 145 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยคำนวณเทียบสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษาและครูวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 เป็นสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล แบ่งเป็น 5 ด้าน รวม 50 ข้อและ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยข้อกำหนดคำให้เลือกตอบมากกว่าหนึ่งคำตอบ (Multiple Response) แบ่งออกเป็น 5 ด้าน รวม 50 ข้อ

2.2 การหาแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structural interview)

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 สร้างเครื่องมือดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร 3) สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้การให้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหาและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยค่าความสอดคล้องในแต่ละข้อนั้นมีค่าอยู่ 1.00 5) คัดเลือกข้อคำถามรายข้อนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดังนี้ 1) นำแบบสอบถามที่ผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน 2) นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น โดยการหาค่าความเชื่อมั่น

แบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม .960 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการ และครู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ 2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมคิวอาร์โค้ด แบบสอบถามในรูปแบบ Google ฟอร์มผ่านช่องทางระบบจัดการสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ สำนักงานเขตพื้นที่ (ระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ E-Office) 3) ผู้ตอบแบบสอบถามได้ ตอบแบบสอบถามกลับมา 181 คน คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ 2) สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในแต่ละด้าน และแต่ละข้อ โดยหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ การแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ลิเคอร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 หน้า 121) 3) ปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก (Multiple Responses) โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และจัดลำดับความสำคัญ 4) การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล โดยการวิเคราะห์ การทดสอบค่าที (t-test Independent) จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน และ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) จำแนกตามขนาดโรงเรียน 5) การหาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำมาแจกแจงความถี่ และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล โดยภาพรวม

สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.45	0.25	ปานกลาง
2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.41	0.24	ปานกลาง
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.44	0.26	ปานกลาง
4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.40	0.23	ปานกลาง
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	3.42	0.24	ปานกลาง
รวม	**3.42**	**0.12**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2

ผลการวิเคราะห์ปัญหา ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ปัญหาสำคัญคือ สถานศึกษาไม่นำข้อมูลผลการทดสอบ O-NET มาใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์และปรับปรุงหลักสูตร ส่งผลให้หลักสูตรยังไม่สอดคล้องกับผลการประเมินระดับชาติและบริบทการศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครูยังคงใช้รูปแบบการวัดผลแบบเดิมที่ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้ ขาดเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและไม่มีการใช้ระบบวิเคราะห์ผลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นรูปธรรม 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูยังไม่สามารถจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดการใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ และมีข้อจำกัดด้านเวลาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะผู้เรียนในยุคดิจิทัล 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา พบว่า สถานศึกษาขาดสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเหมาะสม ครูบางส่วนยังขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร 5) ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ระบบนิเทศแบบอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่มีแผนงานที่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่องและไม่มีการใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนประกอบการนิเทศอย่างเป็นระบบ

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ข้อที่	รายการ	วุฒิการศึกษา						t	Sig.
		ระดับปริญญาตรี			สูงกว่าระดับปริญญาตรี				
		(n=135)			(n=46)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.43	0.25	ปานกลาง	3.48	0.22	ปานกลาง	-1.209	.177
2	ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.40	0.23	ปานกลาง	3.42	0.23	ปานกลาง	-.522	.577
3	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.45	0.26	ปานกลาง	3.40	0.25	ปานกลาง	1.115	.419
4	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.41	0.22	ปานกลาง	3.36	0.23	ปานกลาง	1.475	.968
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.45	0.24	ปานกลาง	3.34	0.23	ปานกลาง	2.600	.460
รวมเฉลี่ย		**3.43**	**0.12**	**ปานกลาง**	**3.40**	**0.10**	**ปานกลาง**	**1.387**	**.073**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ข้อที่	รายการ	ประสบการณ์ทำงาน						t	Sig.
		น้อยกว่า 10 ปี			ตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป				
		(n=87)			(n=94)				
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	3.44	0.22	ปานกลาง	3.45	0.27	ปานกลาง	.069	.027*
2	ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	3.43	0.25	ปานกลาง	3.38	0.22	ปานกลาง	1.763	.155
3	ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.48	0.26	ปานกลาง	3.39	0.25	ปานกลาง	2.299	.517
4	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.42	0.23	ปานกลาง	3.38	0.23	ปานกลาง	1.248	.679
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.37	0.22	ปานกลาง	3.46	0.25	ปานกลาง	-2.315	.017*
รวมเฉลี่ย		**3.43**	**0.10**	**ปานกลาง**	**3.41**	**0.13**	**ปานกลาง**	**1.277**	**.078**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์การหาแนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรขับเคลื่อนการบริหารเชิงข้อมูล โดยใช้ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนและผลสอบ O-NET เป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี และการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ 2) ผู้บริหารและครูควรกำหนดเป้าหมายหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานและทักษะศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พัฒนาเครื่องมือประเมินที่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียน ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการสอน 3) ผู้บริหารและครูควรดำเนินการนิเทศแบบต่อเนื่องบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อภิปรายผล

สภาพการพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผล O-NET ในยุคดิจิทัล สังกัด สพป.กำแพงเพชร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการวัดผลประเมินผล ส่วนด้านที่ต่ำสุดคือการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ อินนอก (2567) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยพบว่า ภาพรวมการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการพัฒนาหลักสูตร รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการวัดผลประเมินผล ขณะที่ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับงานหลักเชิงโครงสร้างมากกว่าการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล และยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหาร ซึ่งเป็นประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ปัญหาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 รายละเอียด ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ยังไม่นำผล O-NET มาวิเคราะห์ปรับปรุงหลักสูตรอย่างเป็นระบบ และครูขาดทักษะพัฒนาหลักสูตรดิจิทัล สอดคล้องกับ อรอนงค์ และสมชาย (2565) ที่ชี้ว่าการขาดทักษะวิเคราะห์ข้อมูลทำให้หลักสูตรไม่ตอบสนองมาตรฐานชาติ

2) ด้านการวัดและประเมินผล ยังใช้การประเมินแบบเดิม ขาดเครื่องมือคุณภาพและระบบวิเคราะห์ผลดิจิทัล สอดคล้องกับ ศิริพร และณรงค์ศักดิ์ (2564) ที่พบข้อจำกัดด้านการประเมินตามสภาพจริงและการใช้เทคโนโลยี 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ยังเน้นการบรรยายและขาดประสิทธิภาพในการจัด Active Learning สอดคล้องกับ สุภาวดี และคณะ (2565) ที่พบว่าครูขาดความเข้าใจเชิงลึกด้านการเรียนรู้เชิงรุก 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยี ขาดสื่อทันสมัยและครูมีสมรรถนะดิจิทัลจำกัด สอดคล้องกับ อภิวัฒน์ (2565) ที่สะท้อนข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลครู 5) ด้านการนิเทศ ระบบนิเทศดิจิทัลไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารขาดทักษะ Coaching และการใช้ข้อมูล สอดคล้องกับ ณัฐพงษ์ และคณะ (2566) ที่พบว่าการนิเทศยังขาดความเป็นระบบและการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่องเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผล

การทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 รายละเอียดดังนี้

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ อินนอก (2567) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกันต่อการบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล การใช้สื่อเทคโนโลยี และการนิเทศการศึกษา ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลเป็นภารกิจเชิงระบบที่ดำเนินงานภายใต้นโยบายและแนวปฏิบัติเดียวกันของสถานศึกษา มากกว่าความแตกต่างด้านวุฒิการศึกษาของบุคลากร

จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา แตกต่างกัน อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ ศรีสุข (2564) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อด้านการวัดผลและประเมินผล การจัดการเรียนการสอน และการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการดำเนินงานในด้านดังกล่าวเป็นไปตามแนวปฏิบัติและนโยบายเดียวกันของสถานศึกษา

แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผล O-NET ในยุคดิจิทัล สพป. กำแพงเพชร เขต 2 ได้แก่ 1) ใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์และ O-NET ปรับหลักสูตรและการเรียนรู้ ซึ่งงานวิจัยของสุวรรณา และประสิทธิ์ (2564) ชี้ว่าการใช้ข้อมูลอย่างเป็นระบบช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ 2) พัฒนาการประเมินฐานสมรรถนะและใช้ดิจิทัลวิเคราะห์ผล สอดคล้องกับวราภรณ์ (2564) ที่พบว่าการประเมินตามสภาพจริงพร้อมข้อมูลย้อนกลับช่วยยกระดับคะแนน 3) ส่งเสริม Active Learning โดยอิงข้อมูลผลสอบ ตามธีระพงษ์ (2562) ที่ยืนยันผลเชิงสถิติ 4) พัฒนาสมรรถนะดิจิทัลครู ตามอภิวัฒน์ (2565) ที่พบว่าส่งผลต่อคุณภาพการสอนและความพร้อมสอบ และ 5) จัดนิเทศดิจิทัลใช้ข้อมูลและ PLC อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับณัฐพงษ์ และคณะ (2566) ที่ช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำ คู่มือแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน เพื่อเป็นมาตรฐานให้สถานศึกษาใช้เป็นกรอบการปฏิบัติอย่างชัดเจน

1.2 สถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล ในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในยุคดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

วราภรณ์ ศรีสุข. (2564). การพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ฐานสมรรถนะในโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารการศึกษา, 15(1), 45–60.

วลัยลักษณ์ อินนอก. (2567). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษายุคดิจิทัล. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

ศิริพร จันทรา, และณรงค์ศักดิ์ วงศ์พานิช. (2564). การพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคดิจิทัล. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 14(2), 85–102.

สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งรัฐ.สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาแห่งชาติ 2564.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ปรับปรุงปี 2565). กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2568). ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2567. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. (2567). แผนบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2.

สุวรรณา จิตต์มั่น, และประสิทธิ์ วัฒนศิริ. (2564). การบริหารหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารการศึกษา, 14(2), 85–99.

อภิวัฒน์ แสงเพชร. (2565). สมรรถนะครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้. วารสารครุศาสตร์ศึกษา, 19(2), 73–88.

อรอนงค์ พรมมา, และสมชาย แก้วคำดี. (2565). การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการบริหารการศึกษา, 16(2), 45–60.

การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2*

TEACHERS' PARTICIPATION IN SCHOOL MANAGEMENT AFFECTING TEACHERS' WORK EFFECTIVENESS OF SPECIAL EDUCATION CENTERS UNDER THE SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION GROUP 2

รัตนาภรณ์ เกตุบำเพ็ญ[1], ทิวัตถ์ มณีโชติ[2]

Rattanaporn Ketbampen[1], Tiwat Maneechot[2]

[1-2] คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

[1-2] School of Education, Panyapiwat Institute of Management

Corresponding Author's Email: Rattanaporn.ketbampen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ และ 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 234 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การมีส่วนร่วมในการบริหารของครู 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินผล การ

* Received 30 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

ดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการตัดสินใจ สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูได้ร้อยละ 74.20 โดยสามด้านส่งผลทางบวกและด้านการตัดสินใจส่งผลทางลบ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในการบริหาร, ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of teachers' participation in administration in Special Education Centers, 2) to examine the level of teachers' work performance effectiveness in Special Education Centers, 3) to investigate the relationship between teachers' participation in administration and their work performance effectiveness, and 4) to examine the participation in administration of teachers affecting their work performance effectiveness in Special Education Centers under Group 2 of the Bureau of Special Education Administration. The sample used in this research consisted of 234 teachers from Special Education Centers under Group 2 of the Bureau of Special Education Administration, obtained through stratified random sampling. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings revealed that: 1) overall, teachers' participation in administration in Special Education Centers was at a high level, with the operational aspect having the highest mean and the decision-making aspect having the lowest mean; 2) the overall effectiveness of teachers' work performance was at a high level, with classroom management and learning environment management having the highest mean, while research and development of learning innovations had the lowest mean; 3) all aspects of teachers' participation in administration were positively correlated with overall teachers' work performance effectiveness at the .01 level of statistical significance; and 4) four aspects of teachers' participation in administration—evaluation, operation, benefit sharing, and decision-making—together explained 74.20 percent of the variance in teachers' work performance effectiveness, with three aspects having positive effects while decision-making had a negative effect.

Keywords: participation in administration, teachers' work effectiveness, Special Education Centers

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา คุณธรรม และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ทั้งนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของประเทศ การบริหารจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันจึงให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลและความยั่งยืนของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาพิเศษที่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างรอบด้าน

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบร่วม การสื่อสารที่มีประสิทธิผล และการทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม (สุพันณี เชิดฉัน และ ธารินทร์ รสานนท์, 2566) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษางานวิจัยและรายงานด้านการพัฒนาครู พบว่ายังมีข้อจำกัดด้านระบบการบริหารและการพัฒนาบุคลากร เช่น การขาดระบบการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง รูปแบบการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง และการบริหารที่ยังไม่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและบริการสนับสนุนแก่บุคคลที่มีความพิการตลอดช่วงชีวิต ซึ่งต้องเผชิญกับความหลากหลายของผู้เรียน ความแตกต่างด้านทรัพยากร บุคลากร และบริบทของพื้นที่ ส่งผลให้การบริหารจัดการในบางศูนย์ยังไม่สามารถบรรลุวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างเต็มที่ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551) โดยเฉพาะศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ซึ่งมีจำนวนบุคลากรและผู้เรียนจำนวนมาก จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อให้การจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิผล

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

การศึกษาวิจัยในประเด็นนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารกับประสิทธิผลการทำงานของครู เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐาน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครู และชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูกับ ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
4. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู สามารถสรุปสาระสำคัญได้เป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร

การมีส่วนร่วมในการบริหาร หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีบทบาทในกระบวนการบริหารตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน การประเมินผล และการได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานร่วมกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความรับผิดชอบ และความผูกพันต่อองค์กร (สุเมธ งามกนก, 2564) โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของครูถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู หมายถึง ความสามารถของครูในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอย่างมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การพัฒนาตนเอง และการทำงานร่วมกับชุมชน (อัครเดช ไม้จันทร์, 2560) โดยประสิทธิผลของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษต้องอาศัยการทำงานเชิงบูรณาการ ความร่วมมือ และความเข้าใจในความต้องการเฉพาะของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการดำเนินงาน ซึ่งช่วยให้ครูพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่องและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Comfort Yemisi (2022) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารและการตัดสินใจส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของครูโดยตรง นอกจากนี้ Virgana (2022) ยังชี้ให้เห็นว่าการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดกรอบแนวคิดและสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 14 แห่ง รวมทั้งสิ้น 595 คน ในปีการศึกษา 2568 (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2568) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 234 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซีและมอร์แกน (กุลชลี จงเจริญ, 2566) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามศูนย์การศึกษาพิเศษ และสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากรแต่ละศูนย์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบคลุม 5 ด้าน และ 3) ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบคลุม 6 ด้าน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1961)

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาเครื่องมือเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้เกณฑ์ไม่ต่ำกว่า 0.50 (Gray et al., 2017) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความ

เชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 โดยได้ค่าความเชื่อมั่นของการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูเท่ากับ .951 และค่าความเชื่อมั่นของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูเท่ากับ .889

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขออนุญาตอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างผ่านระบบออนไลน์ โดยจัดส่งลิงก์แบบสอบถามเป็นรายบุคคล พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลา และแนวทางการตอบแบบสอบถาม จากนั้นติดตามการตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และเตรียมนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารและระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์อิทธิพลของการมีส่วนร่วมในการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครู

การมีส่วนร่วมในการบริหารของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.20	0.62	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.10	0.70	มาก
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.62	0.39	มากที่สุด
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.18	0.82	มาก
5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.38	0.54	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.26**	**0.54**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.54) และต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้และการวางแผนการสอนเฉพาะบุคคล	4.42	0.47	มาก
2. ประสิทธิผลในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม	4.51	0.43	มากที่สุด
3. ประสิทธิผลในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้	4.42	0.54	มาก
4. ประสิทธิผลในการบริหารจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้	4.55	0.45	มากที่สุด
5. ประสิทธิผลในการการพัฒนาตนเองและจิตวิญญาณความเป็นครู	4.47	0.45	มาก
6. ประสิทธิผลในการมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง	4.54	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.48**	**0.42**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลในการบริหารจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ประสิทธิผลในการมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.51) และต่ำที่สุด คือ ประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้และการวางแผนการสอนเฉพาะบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.47) และประสิทธิผล ในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในภาพรวม (Y_{total}) โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{total}
X_1	1	.838**	.483**	.829**	.652**	.585**
X_2		1	.523**	.872**	.510**	.583**
X_3			1	.618**	.533**	.722**
X_4				1	.688**	.771**
X_5					1	.702**

**** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

จากตารางที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูทุกด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (X_1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_5) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในภาพรวม (Y) ในทิศทางเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสูงที่สุด (r = .771) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_3) (r = .722) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_5) (r = .702) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (X_1) (r = .585) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_2) (r = .583) ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง (r = .483–.872) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน .80 มี 3 คู่ อาจเกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (**Multicollinearity**) ระหว่างตัวแปรอิสระ ดังนั้นควรพิจารณาค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า VIF ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในขั้นตอนต่อไป

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู ดังแสดงในตารางที่ 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β) ของตัวแปรทำนาย ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์สมการถดถอย และการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

Variable	B	SE	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
Constant	1.295	.194	–	6.691	.000	–	–
X_4	.338	.045	.652	7.529	.000	.150	6.648
X_3	.380	.047	.353	8.108	.000	.596	1.679
X_5	.161	.038	.206	4.231	.000	.476	2.100
X_2	-.166	.043	-.276	-3.879	.000	.224	4.473
R = .861		R^2 = .742		$R_{adjusted}$ = .737		SE_{est} = .218	

จากตารางที่ 4 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครู 4 ด้าน โดยส่งผลทางบวก 3 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_5) และส่งผลทางลบ 1 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_2) ทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในภาพรวม (Y) ได้ร้อยละ 74.20 (R^2 = .742) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน

เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปร พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (X_4) ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสูงที่สุด (β = .652) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (X_3) (β = .353) และ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (X_5) (β = .206) ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (X_2) มีค่าสัมประสิทธิ์เป็นลบ (β = -.276) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ซึ่งมุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานหลักใน

สถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติงาน และการประเมินผล ส่งผลให้ครูเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานและมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของงานมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มองว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและสร้างความผูกพันต่อองค์กร (Cohen & Uphoff, 1980) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประนอม ศรีดี (2562) ที่กล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่บุคลากรมีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลในการพัฒนางานขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยหลายเรื่องที่พบว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งมุ่งศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า ครูมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูศูนย์การศึกษาพิเศษต้องปฏิบัติงานกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงจำเป็นต้องมีทักษะและความสามารถในการจัดการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อม และการบริหารจัดการชั้นเรียนให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนแต่ละบุคคล ส่งผลให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์กรที่มุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายขององค์กรและการตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการ (Steers, 1977) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ อัครเดช ไม้จันทร์ (2560) ที่อธิบายว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูสะท้อนถึงความสามารถในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการจัดการศึกษาในหลายบริบทที่พบว่าการจัดการชั้นเรียนและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการมีส่วนร่วมในการบริหารทำให้ครูมีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และรับรู้เป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ความรับผิดชอบ และความมุ่งมั่นในการพัฒนางานของตนเองและองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ระบุว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหารจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร (Likert, 1967) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ งามกนก (2564) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

บุคลากรทางการศึกษา นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างการบริหารองค์กรกับการปฏิบัติงานของบุคลากรในระดับปฏิบัติการ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ซึ่งมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสามารถอธิบายประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูได้ในระดับสูง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาจะช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน มีการปรับปรุงพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง และสามารถยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของตนเองได้ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรดำเนินการให้เหมาะสมกับบทบาทและบริบทขององค์กร เพื่อให้การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารองค์กรที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนางาน (Robbins & Judge, 2017) รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2561) ที่กล่าวว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงานขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีการมีส่วนร่วมในการบริหารและมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การดำเนินงาน และการรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานของครู ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรดำเนินการอย่างเหมาะสมกับบริบทการบริหาร เพื่อให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างยั่งยืน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1) เชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ดำเนินงาน และประเมินผล ควรพัฒนาระบบการประเมินผลที่เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและธรรมาภิบาลในองค์กร และ ควรเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมในการบริหารกับระบบแรงจูงใจและผลตอบแทน เพื่อส่งเสริมขวัญกำลังใจและความผูกพันของครูต่อองค์กร 1.2) เชิงปฏิบัติการ ผู้บริหารควรจัดโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของครู โดยเฉพาะด้านการประเมินผลและการดำเนินงาน ครูควรมีบทบาทเชิงรุกในการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมการ

ทำงานเป็นทีม การสื่อสารอย่างเปิดกว้าง และการรับรู้ผลประโยชน์จากการทำงานร่วมกันอย่างเป็นธรรม และ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจควรดำเนินการให้เหมาะสมกับบริบทและความพร้อมของครู เพื่อให้เกิดผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงาน 2) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1) ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุหรือตัวแปรแทรกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการบริหารกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครู 2.2) ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เหมาะสมกับบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ 2.3) ควรศึกษาเปรียบเทียบผลของการมีส่วนร่วมในการบริหารในศูนย์การศึกษาพิเศษกับสถานศึกษาประเภทอื่น และ 2.4) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูในกลุ่มสถานศึกษาที่มีบริบทแตกต่างกันเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กุลชลี จงเจริญ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บุญชม ศรีสะอาด. (2561). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประนอม ศรีดี. (2562). ระบบบริหารความเสี่ยงด้านการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สุพันณี เชิดฉัน และ ธารินทร์ รสานนท์. (2566). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ.* วารสารการศึกษาพิเศษ, 18(2), 45–60.

สุเมธ งามกนก. (2564). ยุทธศาสตร์และการพัฒนานโยบายและการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและความเป็นหุ้นส่วนในสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2568). *คู่มือแนวทางการดำเนินงานศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อัครเดช ไม้จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรม ติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Comfort, Y. (2022). Teacher participation in school management and work effectiveness. International Journal of Educational Management, 36(4), 512–525.

Gray, J.R., Grove, S.K. and Sutherland, S. (2017) Burns & Grove's the Practice of Nursing Research: Appraisal, Synthesis, and Generation of Evidence. 8th Edition, Elsevier, St. Louis.

Likert, R. (1961). The human organization: Its management and value. New York, NY: McGraw-Hill.

Virgana. (2022). School management participation and teacher performance effectiveness. Journal of Educational Research and Policy, 14(2), 89–101.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2*

ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINTSTRATORS AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING MANAGEMENT OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATION INSTITUTIONS UNDER THE OFFICE OF SPECIAL EDUCATION ADMINSTRATION, GROUP2

ศรัญญา อุคำ[1] และ ทิวัตถ์ มณีโชติ[2]
Saranya Ukham[1] and Tiwat Maneechot[2]
[1-2] คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
[1-2] School of Education, Panyapiwat Institute of Management
Corresponding Author's Email: Ukhamsaranya2539@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ 2) ศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 234 คน มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .983 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านการพัฒนาหลักสูตรและ

* Received 29 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

การเรียนการสอนมีความสัมพันธ์สูงที่สุด และ 4) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการนิเทศการศึกษา โดยทั้ง 2 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้ร้อยละ 54.90

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of instructional leadership of administrators in Special Education Centers; 2) investigate the level of instructional effectiveness of teachers in Special Education Centers; 3) analyze the relationship between the instructional leadership of school administrators and the instructional effectiveness of teachers; and 4) examine the instructional leadership of school administrators affecting the instructional effectiveness of teachers in Special Education Centers. Data were collected from a sample of 234 teachers from Special Education Centers under the Bureau of Special Education Administration, Group 2. The sample was obtained through stratified random sampling by institution. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .983. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) the overall instructional leadership of administrators in Special Education Centers under the Bureau of Special Education Administration, Group 2, was at a high level; 2) the overall instructional effectiveness of teachers was at the highest level; 3) all aspects of instructional leadership of school administrators had a positive relationship with the overall instructional effectiveness of teachers at the .01 level of statistical significance, with curriculum and instructional development showing the highest correlation; and 4) the instructional leadership of administrators affecting teachers' instructional effectiveness consisted of two aspects: curriculum and instructional development, and educational supervision. These two aspects could jointly predict teachers' instructional effectiveness, accounting for 54.90 percent of the variance.

Keywords: academic leadership, learning management effectiveness, special education centers

บทนำ

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของบริบทเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในระดับโลก การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาได้อย่างแท้จริง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 เพื่อเป็นกรอบทิศทางการจัดการศึกษาที่มุ่งให้คนไทยทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ทั้งนี้ สิทธิทางการศึกษาของบุคคลที่มีความพิการได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้คนพิการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พร้อมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลและการสนับสนุนที่เหมาะสม อันสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาสำหรับทุกคนและการเรียนรวม (Inclusive Education)

การจัดการศึกษาพิเศษเป็นกระบวนการที่ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะบุคคลของผู้เรียนที่มีความพิการหรือความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งไม่สามารถใช้รูปแบบการเรียนการสอนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิผล (Smith, 2020) งานวิจัยด้านการศึกษาพิเศษชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตร วิธีการสอน สื่อ เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละราย (Hallahan, Kauffman, & Pullen, 2019) อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาหลายฉบับพบว่าการจัดการเรียนรู้ในบริบทศึกษาพิเศษยังประสบปัญหาด้านทรัพยากร ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางของครู ภาระงาน และการสนับสนุนเชิงนโยบาย โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญ (รัตนาภรณ์ กังสันเทียะ และคณะ, 2566)

สำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจนตลอดชีวิต แม้จะมีการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากร และการส่งเสริมเครือข่ายการเรียนร่วมกับโรงเรียนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรระหว่างพื้นที่ ขาดครูผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ภาระงานด้านเอกสารที่เพิ่มขึ้น และข้อจำกัดด้านงบประมาณและสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ อีกทั้งข้อมูลเชิงสถิติยังสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของผู้เรียน ทั้งด้านจำนวน ประเภทความพิการ และรูปแบบการรับบริการ ซึ่งล้วนเป็นความท้าทายต่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เพื่อนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นแนวทางปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารสถานศึกษาและศักยภาพของผู้เรียนตลอดทั้งหน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้บริหารให้ทำงานมีประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการนับเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศมาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ไชยา ภาวะบุตร (2560) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการสะท้อนถึงความเอาใจใส่ของผู้บริหารที่มีต่อพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมขององค์กรซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะที่เริงฤทธิ์ คำหมู่ (2565) อธิบายว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นทั้งกระบวนการและพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน หลักสูตร และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ วนิดา เชื้อคมตา (2566) ยังชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถชี้นำและจูงใจบุคลากรให้ตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน

นักวิชาการต่างประเทศ เช่น Perkey and Smith (1993) ระบุว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู รวมถึงประสิทธิผลโดยรวมของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ในประเด็นประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู นักวิชาการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การเลือกใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มัสยา นามเหลา และคณะ (2554) กล่าวว่าการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนทั้งด้านกายภาพและด้านจิตวิทยาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมการเรียนรู้และเสริมสร้างความร่วมมือของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่สุริชา ฐานวิสัย (2567) อธิบายว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีคุณภาพควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมการประเมินก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน รวมทั้งนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียนรายบุคคล

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปวีณา บุทธิจักร์ (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเริงฤทธิ์ คำหมู่ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสามารถใช้พยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการทบทวนเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบริหารงานวิชาการที่เป็นระบบ มีความเข้าใจในความแตกต่างและความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จำนวน 14 แห่ง รวมทั้งสิ้น 595 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 234 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสถานศึกษา เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษอย่างเหมาะสม จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งช่วยลดความเอนเอียงของการสุ่มตัวอย่างและเพิ่มความแม่นยำในการอ้างอิงผลการวิจัยไปยังประชากรเป้าหมาย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการนิเทศการศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1961)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ไปยังศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

แบบสอบถามออนไลน์ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถามผ่านระบบคิวอาร์โค้ด พร้อมทั้งติดตามการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติความถี่และร้อยละ วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s Product-Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์อิทธิพลของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1.การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ	4.49	0.55	มาก
2. การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน	4.59	0.46	มากที่สุด
3. การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ	4.37	0.74	มาก
4. การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู	4.47	0.60	มาก
5. การนิเทศการศึกษา	4.48	0.59	มาก
ภาพรวม	**4.48**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.59	0.45	มากที่สุด
2. การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน	4.66	0.44	มากที่สุด
3. การใช้สื่อการเรียนรู้	4.57	0.46	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.55	0.47	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.59**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมา ได้แก่ การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การใช้สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ตัวแปร	X_2	X_3	X_4	X_5	Y
X_1	.860**	.795**	.819**	.799**	.664**
X_2		.768**	.845**	.803**	.733**
X_3			.888**	.817**	.558**
X_4				.912**	.685**
X_5					.662**

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน (X_1 – X_5) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร โดยการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมสูงที่สุด (r = .733) รองลงมาคือ การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู (X_4) (r = .685), การมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการ (X_1) (r = .664), การนิเทศการศึกษา (X_5) (r = .662) และ การเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ (X_3) (r = .558) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน (X_1 – X_5) ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวม (Y)

Variable	B	SE	β	t	P-value	Collinearity	
						Tolerance	VIF
(Constant)	1.531	.187	–	8.187	.000	–	–
X_2	.523	.068	.569	7.697	.000	.354	2.821
X_5	.148	.053	.205	2.771	.006	.354	2.821
	R = .743	**R^2 = .553**		**$R^2_{adjusted}$ = .549**		**SE_{est} = .287**	

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยใช้วิธี **Stepwise** พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) และ การนิเทศการศึกษา (X_5) แบบจำลองถดถอยที่ได้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (**R**) เท่ากับ .743 และมีค่า $R^2_{adjusted}$ เท่ากับ .549 แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้ ร้อยละ 54.90 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ (SE_{est}) เท่ากับ .287

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (**β**) พบว่า การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (X_2) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูมากที่สุด (**β = .**569) รองลงมาคือ การนิเทศการศึกษา (X_5) (**β = .**205) โดยตัวแปรทั้งสองมีค่า **p-value** ต่ำกว่า .05 แสดงว่ามีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นเฉพาะของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ไชยา ภาวะบุตร (2560) และ ปวีณา บุทธิจักร์ (2564) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารที่มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยตรง

2. ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูมีความสามารถในการออกแบบ วางแผน และดำเนินการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของทิศนา แขมมณี (2560) ที่กล่าวว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จุรีพร มุลนี (2565) และ พระอนุรักษ์ จุดสี และวิภาภรณ์ ภู่วัฒนกุล (2565) ที่ระบุว่า ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ไม่ได้หมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงความสามารถของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ ใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาพิเศษ ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการเฉพาะของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงส่งผลให้ระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่ม 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้บริหารมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการสูงขึ้น ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูย่อมมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทและพฤติกรรมของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการของ Hallinger and Murphy (1985) ที่ระบุว่าผู้บริหารที่มุ่งเน้นภารกิจทางวิชาการจะสามารถสร้างเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของครูและการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน และด้านการนิเทศการศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 54.90 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ครูสามารถพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hallinger (2011) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางด้านวิชาการของสถานศึกษา และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูให้เกิดคุณภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robinson, Lloyd และ Rowe (2008)

ที่พบว่าการพัฒนาหลักสูตร การสนับสนุนการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ทางการเรียนรู้และประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการที่ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษมีภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยให้ความสำคัญกับการมีวิสัยทัศน์ทางวิชาการและการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ขณะเดียวกันครูมีประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ในระดับมากเช่นกัน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูในทุกด้าน และมีบางด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้โดยตรง ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน การส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพของครู และการเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติมุ่งเน้นไปที่การยกระดับ ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหาร โดยเฉพาะในด้านที่ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำคือการ สร้างบรรยากาศทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล ขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับด้านการพัฒนาหลักสูตรและการนิเทศการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครูโดยตรง ในส่วนของครูผู้สอน ควรมีการเร่งพัฒนาทักษะด้าน การวัดและประเมินผล และการนำผลประเมินมาปรับปรุงการสอนให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละบุคคล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างเป็นระบบ และ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่หรือสังกัดอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงบริบท พร้อมทั้งศึกษาตัวแปรใหม่ๆ เช่น แรงจูงใจในการทำงาน หรือ การสนับสนุนจากองค์กร เพื่อสร้างความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรเปลี่ยนผ่านจากการวิจัยเชิงปริมาณไปสู่ การวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่อเจาะลึกถึงกระบวนการบริหารจัดการและการเรียนการสอนในเชิงลึก ซึ่งจะช่วยให้ได้แนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาพิเศษที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

จุรีพร มุลนี. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.

ไชยา ภาวะบุตร. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการ Academic Leadership ฉบับปรับปรุง (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สมศักดิ์การพิมพ์ กรุ๊ป.

ทิศนา แขมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปวีณา บุทธิจักร์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระอนุรักษ์ จุดสี และ วิภาภรณ์ ภู่วัฒนกุล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1, วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 10(1), 144 – 155.

มัสยา นามเหลา วาโร เพ็งสวัสดิ์ และ ศิริดา บุรชาติ. (2544). ประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 1(1), 49 – 54.

รัตนาภรณ์ กังสันเทียะ, วสันต์ชัย กากแก้ว และ พนา จินดาศรี. (2566) ประสิทธิผลการบริหารศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา กลุ่มเครือข่ายที่ 11 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 25(1), 129-143.

เริงฤทธิ์ คำหมู่. (2565). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 3. ใน การศึกษาค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วนิดา เชื้อคมตา. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุริชา ฐานวิสัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนสุรวิวิฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 16 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ระหว่างวันที่ 4 – 5 กรกฎาคม 2567.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

Hallahan, D. P., Kauffman, J. M., & Pullen, P. C. (2019). Exceptional learners: An introduction to special education (14th ed.). Boston, MA : Pearson.

Hallinger, P. (2011). Leadership for learning: Lessons from 40 years of empirical research. Journal of Educational Administration, 49(2), 125–142.

Hallinger, P. and Murphy, J. (1985). Assessing the Instructional Management Behaviour of Principals. The Elementary School Journal, 8(1), 217-247.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

Likert, R. (1961) New Patterns of Management. New York : McGraw-Hill.

Perkey, S.C., and Smith, M.S. (1993). Effective Schools. Elementary School Journal, 83(1), 114-128.

Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., & Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. Educational Administration Quarterly, 44(5), 635–674.

Smith, D. D. (2020). Introduction to special education: Making a difference (9th ed.). Boston, MA : Pearson.

การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

DIGITAL ERA SCHOOL MANAGEMENT AFFECTING THE DIGITAL SKILLS OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS OF THE EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY PROMOTION NETWORK, SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ศิรภัสสร เกิดเนตร[1] และ ทิวัตถ์ มณีโชติ[2]
Sirapatsorn Kerdnet[1] and Tiwat Maneechot[2]
[1-2] คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
[1-2] School of Education, Panyapiwat Institute of Management
Corresponding Author's Email: Sirapatsorn.8@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) เพื่อศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และ 4) เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 176 คน มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .990 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.40) 2) ระดับทักษะดิจิทัลของครู ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.41) 3) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล และการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เป็นตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลมีอิทธิพลต่อทักษะดิจิทัลของครูลำดับแรก รองลงมาคือ การ

* Received 2 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

บริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล โดยตัวแปรทั้งสองสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะดิจิทัลของครูได้ร้อยละ 64.70

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล, การศึกษาในยุคดิจิทัล, ทักษะดิจิทัลของครู, การศึกษาพิเศษ

Abstract

This study aimed to: 1) examine the conditions of school administration in the digital era; 2) investigate the level of digital skills of teachers in Special Education Centers under the Network for Enhancing Educational Management Efficiency; 3) analyze the relationship between school administration in the digital era; and 4) examine school administration in the digital era of Special Education Centers affecting teachers' digital skills. Data were collected from a sample of 176 teachers from Special Education Centers under the Network for Enhancing Educational Management Efficiency, Special Education Center Educational Region 3, under the Bureau of Special Education Administration. The sample was obtained through stratified random sampling by institution. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of .990. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results revealed that: 1) the overall level of school administration in the digital era was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.40); 2) the overall and individual aspects of teachers' digital skills were at the highest level ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.41); 3) all aspects of school administration in the digital era had a positive relationship with teachers' digital skills at the .01 level of statistical significance; and 4) digital-era personnel administration and digital-era academic administration were significant predictors of teachers' digital skills at the .01 level of statistical significance. Digital-era personnel administration had the greatest influence on teachers' digital skills, followed by digital-era academic administration. These two variables together explained 64.70 percent of the variance in teachers' digital skills.

Keywords: Digital Age School Administration, Education in the Digital Age, Teachers' Digital Skills, Special Education

บทนำ

ในปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษา การบริหารสถานศึกษา และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนทั่วโลก เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ตั้งแต่การจัดการเรียนการสอน การบริหารข้อมูล การสื่อสาร และการประเมินผลการเรียนรู้ ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Redecker, 2017)

ประเทศไทยได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะสมรรถนะด้านดิจิทัล (Digital Competence) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยสนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ แต่ผลการศึกษาหลายงานวิจัยพบว่า ครูยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัล ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล และการจัดการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา (Ng, 2012; Tondeur et al., 2017) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเรียนรู้แบบดิจิทัลที่ต้องอาศัยทักษะการออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อดิจิทัล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Redecker, 2017) นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยยังสะท้อนว่าครูจำนวนหนึ่งยังขาดความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ และยังมีความแตกต่างด้านระดับทักษะดิจิทัลระหว่างครูในแต่ละบริบทของสถานศึกษา (วิณัฐธพัชร์ โพธิ์เพชร, 2567)

สำหรับ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมีภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษา บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาศักยภาพผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลยิ่งมีความซับซ้อนมากกว่าสถานศึกษาทั่วไป เนื่องจากครูต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีช่วยเหลือผู้เรียนที่มีความพิการ (Assistive Technology) การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) การสื่อสารกับผู้ปกครองและเครือข่ายผ่านระบบดิจิทัล รวมถึงการบริหารจัดการข้อมูลผู้เรียนและรายงานผลผ่านระบบสารสนเทศ

ทางการศึกษา (Florian & Beaton, 2018) ขณะเดียวกัน ศูนย์การศึกษาพิเศษหลายแห่งยังประสบปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และภาระงานที่เพิ่มขึ้นของครู (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2567) เมื่อพิจารณาจากงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ในระดับสากลมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ สมรรถนะดิจิทัลของครูและการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ (Tondeur et al., 2017; Redecker, 2017) ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่เน้นการศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของครูหรือการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก แต่ยังมี ข้อจำกัดในด้านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมีลักษณะการจัดการศึกษาและภารกิจที่แตกต่างจากสถานศึกษาทั่วไป ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ที่สำคัญ คือ การขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่วิเคราะห์บทบาทของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ รวมถึงการศึกษาที่เชื่อมโยงการบริหารสถานศึกษา นโยบายดิจิทัล และสมรรถนะของครูในบริบทของการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ผลการวิจัยจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนพัฒนาครู และการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษกับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ
4. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและทักษะดิจิทัลของครู โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล แนวคิดเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของครู ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูการศึกษาพิเศษ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการจัดการศึกษาที่ผสมผสานเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบสารสนเทศ และนวัตกรรมทางการศึกษาเข้ากับกระบวนการบริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ตลอดจนเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสังคมดิจิทัลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

ในระดับสากล แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้รับการนำเสนอโดย Partnership for 21st Century Learning (P21) ซึ่งเสนอกรอบทักษะสำคัญที่ผู้เรียนและครูควรมีในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและดิจิทัล ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในโลกยุคใหม่ (Partnership for 21st Century Learning, 2019) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องสนับสนุนให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดังกล่าวให้กับผู้เรียน

นอกจากนี้ แนวคิดด้านภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ยังมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการทำงานและการเรียนการสอน (Sheninger, 2019)

2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของครู

ทักษะดิจิทัลของครูหมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ การสร้างสื่อ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงจริยธรรม ความปลอดภัย และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี (Redecker, 2017)

กรอบแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครู ได้แก่ DigCompEdu Framework ซึ่งพัฒนาโดยสหภาพยุโรป โดยแบ่งสมรรถนะดิจิทัลของครูออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางวิชาชีพ การใช้ทรัพยากรดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี การประเมินผลด้วย

เทคโนโลยี การเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้เรียน (Redecker, 2017)

ขณะเดียวกัน UNESCO ยังได้เสนอกรอบ ICT Competency Framework for Teachers (ICT-CFT) ซึ่งเน้นให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาวิชาชีพของครู และการบริหารจัดการการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2018)

เมื่อเปรียบเทียบแนวคิดทั้งสองกรอบ พบว่า DigCompEdu มุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในระดับการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียน ขณะที่กรอบของ UNESCO เน้นบทบาทของเทคโนโลยีต่อการพัฒนาระบบการศึกษาโดยรวม ทั้งสองแนวคิดจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในบริบทของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

3. การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูการศึกษาพิเศษ

ในบริบทของการศึกษาพิเศษ ครูจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและเทคโนโลยีช่วยเหลือ (Assistive Technology) เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น โปรแกรมช่วยอ่าน โปรแกรมสื่อสารทางเลือก หรือสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลเฉพาะบุคคล (Florian & Beaton, 2018)

การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูการศึกษาพิเศษจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับการบริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร การจัดสรรทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี (Tondeur et al., 2017)

เมื่อเปรียบเทียบกับสถานศึกษาทั่วไป พบว่า ครูการศึกษาพิเศษมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงมากกว่า เนื่องจากต้องปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับทักษะดิจิทัลของครู

งานวิจัยในระดับสากลจำนวนมากพบว่า การบริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านนโยบาย การพัฒนาวิชาชีพครู และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี (Tondeur et al., 2017)

ตัวอย่างเช่น งานวิจัยของ Instefjord และ Munthe (2017) พบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพด้านเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับสมรรถนะดิจิทัลของครู ขณะที่ Scherer et al. (2021) พบว่า ปัจจัยด้านภาวะ

ผู้นำดิจิทัลและวัฒนธรรมองค์กรมีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครู

ในประเทศไทย งานวิจัยหลายฉบับพบว่าการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพครู และการจัดสรรทรัพยากรด้านดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับระดับทักษะดิจิทัลของครูเช่นกัน (กัญญ์วรา ท่าว่อง และพงษ์เอก สุขใจ, 2568)

เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยในต่างประเทศมักเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัล การพัฒนาวิชาชีพครู และสมรรถนะดิจิทัลของครูในภาพรวม ขณะที่งานวิจัยในประเทศไทยยังมีจำนวนจำกัด และส่วนใหญ่เน้นการศึกษาระดับทักษะดิจิทัลของครูหรือการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ แต่ยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยงการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในบริบทของการศึกษาพิเศษโดยตรง

โดยสรุป เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การพัฒนาบุคลากร และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของครูศูนย์การศึกษาพิเศษยังมีจำนวนจำกัด ดังนั้นการศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและการพัฒนาครูในบริบทการศึกษาพิเศษต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ระดับทักษะดิจิทัลของครู รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ เพื่ออธิบายระดับตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการพยากรณ์อิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อทักษะดิจิทัลของครู

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักบริหารงาน

การศึกษาพิเศษ จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งสิ้น 328 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2568) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 176 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากรในแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษ จากนั้นดำเนินการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนครูในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้การสุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมและลดความเอนเอียงของข้อมูล

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับทักษะดิจิทัลของครู ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล การใช้งานคอมพิวเตอร์ การใช้งานอินเทอร์เน็ต การสร้างสื่อดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย และการทำงานร่วมกันทางออนไลน์ โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1961) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.50 จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.70 ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ ถึงผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จำนวน 5 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากครูในสังกัด จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างผ่านผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ และจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์โดยสร้างเป็น QR Code เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามผ่านช่องทาง Line หรือระบบ E-office ของเครือข่าย พร้อมทั้งแนบเอกสารชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม เมื่อครบกำหนด ผู้วิจัยได้ติดตามและรวบรวมแบบสอบถามผ่านระบบ

ออนไลน์ด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 176 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นจึงตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติความถี่และร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลและระดับทักษะดิจิทัลของครู วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และวิเคราะห์อิทธิพลของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครู โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อหาตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ทักษะดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ.

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.42) รองลงมา คือ การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.42) และต่ำที่สุด คือ การบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.46) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล (X_1)	4.56	0.42	มากที่สุด
2. การบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัล (X_2)	4.52	0.46	มากที่สุด
3. การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล (X_3)	4.53	0.45	มากที่สุด
4. การบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล (X_4)	4.58	0.42	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.55**	**0.40**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 สังกัดสำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ

พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.44) รองลงมาคือ ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.48) และต่ำที่สุด คือ ทักษะการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.43) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย **($\bar{x}$)** และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน **(S.D.)** ระดับทักษะดิจิทัลของครู

ทักษะดิจิทัลของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ทักษะการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน (Y_1)	**4.54**	0.43	มากที่สุด
2. ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ (Y_2)	**4.61**	0.44	มากที่สุด
3. ทักษะการใช้งานอินเทอร์เน็ต (Y_3)	**4.57**	0.44	มากที่สุด
4. ทักษะการใช้โปรแกรมสร้างสื่อดิจิทัล (Y_4)	**4.59**	0.48	มากที่สุด
5. ทักษะการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย (Y_5)	**4.58**	0.44	มากที่สุด
6. ทักษะการทำงานร่วมกันแบบออนไลน์ (Y_6)	**4.58**	0.42	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.58**	**0.41**	**มากที่สุด**

ผลการวิเคราะห์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลรายด้าน (X_1 – X_4) มีความสัมพันธ์กับทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวม (Y) ในทิศทางเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวแปร โดยการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล (X_3) มีความสัมพันธ์กับทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมสูงที่สุด (r = .776) รองลงมาคือ การบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล (X_4) (r = .768), การบริหาร งานงบประมาณในยุคดิจิทัล (X_2) (r = .713) และการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล (X_1) (r = .669) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลรายด้าน (X_1 – X_4) มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง (r = .658–.890) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เกิน .90

จึงไม่พบปัญหาความสัมพันธ์สูงเกินไป (Multicollinearity) และสามารถนำตัวแปรทั้งหมดไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้

ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3

ผู้วิจัยได้สรุป ผลการวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลรายด้านที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวม (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 0.05 โดยด้านที่ส่งผลมากที่สุด คือ การบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัล (X_3) มีอิทธิพลต่อทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .408 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .454 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมาคือ การบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล (X_1) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (B) เท่ากับ .192 และในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .200 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามลำดับ ส่วนการบริหารงานทั่วไปในยุคดิจิทัล (X_4) และ การบริหารงานงบประมาณในยุคดิจิทัล (X_2) ไม่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยทั้ง 4 ตัวแปรสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมได้ร้อยละ 65.4 (R^2 = .654)

อภิปรายผล

1. ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สะท้อนให้เห็นว่าศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา เขตการศึกษา 3 มีการปรับตัวด้านการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสุรศักดิ์ ปาเฮ (2562) ที่มองว่าการบริหารสถานศึกษาคือกระบวนการเชิงระบบที่มุ่งใช้ทรัพยากรและกลไกการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นทรัพยากรสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษา

2. ระดับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 ผลวิจัยพบว่า ระดับทักษะดิจิทัลของครู

ศูนย์การศึกษาพิเศษในเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา เขตการศึกษา 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าครูการศึกษาพิเศษมีความพร้อมและศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานข้าราชการพลเรือน (2560) ที่มองว่าทักษะดิจิทัลคือความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม เพื่อพัฒนางานและองค์กร เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทักษะการใช้คอมพิวเตอร์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูการศึกษาพิเศษมีความคล่องแคล่วด้านทักษะพื้นฐานทางเทคโนโลยี เช่น การใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เคลื่อนที่ และระบบคลาวด์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะดิจิทัลในระดับที่สูงขึ้น ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของศักดิ์เรศ ประกอบผล (2564) ที่ระบุว่าการเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของทักษะดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของครูที่ต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้

3. การวิเคราะห์วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลกับทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัย พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการของสถานศึกษาในบริบทดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะดิจิทัลของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทักษะดิจิทัลที่มองว่าการพัฒนาทักษะดังกล่าวต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบจากองค์กรและผู้นำทางการศึกษา (สำนักงานข้าราชการพลเรือน, 2560)

ผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับทักษะดิจิทัลของครูสูงที่สุด (r = .776) สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การส่งเสริมการอบรม การพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยี การสร้างแรงจูงใจ และการเปิดโอกาสให้ครูเรียนรู้และปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการยกระดับทักษะดิจิทัลของครู ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา จรรยาธรรม (2564) ที่ชี้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านดิจิทัลเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล รวมถึงงานวิจัยของธิดารัตน์ ไชยวรรณ์ และสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2568) ที่พบว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารโดยเฉพาะด้านการพัฒนาครู ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญ

4. การวิเคราะห์การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลรายด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของทักษะดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษได้ถึงร้อยละ 65.4 แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการของสถานศึกษาในบริบทดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาทักษะ

ดิจิทัลของครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานข้าราชการพลเรือน (2560) ที่ระบุว่าทักษะดิจิทัลจะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อองค์กรมีการสนับสนุนเชิงระบบ ทั้งด้านนโยบาย การพัฒนาบุคลากร และสภาพแวดล้อมการทำงาน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของศูนย์การศึกษาพิเศษมีการดำเนินงานอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ควบคู่กับการที่ครูมีทักษะดิจิทัลในระดับสูงเช่นกัน โดยพบว่าการบริหารจัดการด้านบุคคลมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครู รองลงมาคือการบริหารงานวิชาการ ขณะที่การบริหารงานทั่วไปและการบริหารงานงบประมาณแม้มีความสัมพันธ์กับทักษะดิจิทัลของครู แต่ไม่ส่งผลโดยตรงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นกระบวนการที่องค์ประกอบต่าง ๆ เชื่อมโยงและสนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาทักษะดิจิทัลและนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูการศึกษาพิเศษอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลเป็นแกนหลัก ควบคู่กับการจัดสรรงบประมาณด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมกับบริบทผู้เรียนพิเศษ ขณะที่ผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการบริหารงบประมาณด้านเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน และเพิ่มตัวแปรด้านการบริหารและบริบทองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงดำเนินการวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กัญญ์วรา ท่าว่อง และ พงษ์เอก สุขใส. (2568). การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายที่ 7. วารสารการบริหารการศึกษาและนวัตกรรมการศึกษา, 5(2), 203 – 212.

ธิดารัตน์ ไชยวรรณ์ และ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. (2568). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลนครภูเก็ต. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 8(3), 795-806.

ภัทรา จรรยาธรรม. (2564). การบริหารสถานศึกษาเอกชนในยุคดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิปลากร.

วิณัฐธพัชร์ โพธิ์เพชร. (2567). การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 21(40), 116-129.

ศักดิ์คเรศ ประกอบผล. (2564). นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารการศึกษาและการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ หจก.วรานนท์ เอ็นเตอร์ไพรส์.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2562). การศึกษาภควันตภาพเรียนได้ทุกหนทุกแห่งและทุกเวลา. แพร่ : แพร่ไทยอุตสาหการพิมพ์.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2568). *รายงานข้อมูลบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ปีงบประมาณ 2568*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2560). *มาตรฐานทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) สำหรับข้าราชการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.).

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). นโยบายการศึกษาสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ปีการศึกษา 2567. (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 18 ธันวาคม 2567 จาก http://special.obec.go.th

Florian, L., & Beaton, M. (2018). Inclusive pedagogy in action: Getting it right for every child. International Journal of Inclusive Education, 22(8), 870–884.

Instefjord, E., & Munthe, E. (2017). Preparing teachers for digital competence. *Teaching and Teacher Education, 67*, 37–45.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970) Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

Likert, R. (1961) New Patterns of Management. McGraw-Hill, New York.

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? Computers & Education, 59(3), 1065–1078.

Partnership for 21st Century Learning. (2019). *Framework for 21st century learning*. Washington, DC: P21.

Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Scherer, R., Siddiq, F., & Tondeur, J. (2021). The technology acceptance model in education. *Computers & Education, 163*, 104117.

Sheninger, E. (2019). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. Thousand Oaks, CA: Corwin.

Tondeur, J., Aesaert, K., Pynoo, B., Van Braak, J., Fraeyman, N., & Erstad, O. (2017). Developing a validated instrument to measure preservice teachers' ICT competencies. Computers & Education, 107, 1–15.

UNESCO. (2018). *ICT competency framework for teachers*. Paris : UNESCO.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

SCHOOL ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP THE DIGITAL COMPETENCY OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION CENTERS IN EDUCATIONAL MANAGEMENT EFFICIENCY PROMOTION NETWORK, SPECIAL EDUCATION CENTERS, EDUCATIONAL SERVICE AREA 1 AND CENTRAL OFFICE UNDER THE OFFICE OF THE SPECIAL EDUCATION ADMINISTRATION

ศรินทรรัตน์ สกุลปทุมทอง[1], ทิวัตถ์ มณีโชติ[2]
Sarintararat Sakunpatumthong[1], Tiwat Maneechot[2]
[1-2] คณะครุศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
[1-2] School of Education, Panyapiwat Institute of Management
Corresponding Author's Email: bli88fulday@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 203 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษาและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และมีค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

* Received 29 January 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 11 March 2026

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ทักษะการสื่อสารดิจิทัล และต่ำที่สุดคือ วิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านการรู้และเข้าใจดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านการแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล และด้านทักษะการสื่อสารดิจิทัล สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูได้ โดยอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 92.60

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, สมรรถนะด้านดิจิทัลของครู, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

This article aimed to: 1) examine the level of digital leadership of school administrators; 2) investigate the level of digital competence of teachers in Special Education Centers; 3) analyze the relationship between the digital leadership of school administrators and the digital competence of teachers; and 4) examine the digital leadership of school administrators affecting the digital competence of teachers in Special Education Centers under the Network for Enhancing Educational Management Efficiency, Special Education Center Educational Region 1 and the Central Office under the Bureau of Special Education Administration. This study employed a quantitative research approach. The sample consisted of 203 teachers from Special Education Centers, obtained through stratified random sampling by institution and simple random sampling. The research instrument was a questionnaire whose content validity was examined by experts using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), and the reliability coefficient using Cronbach's alpha was 0.70 or higher. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of digital leadership of school administrators was at a high level, with digital communication skills having the highest mean score and digital vision having the lowest; 2) the overall digital competence of teachers was at the highest level, with digital literacy and understanding having the highest mean score, while problem-solving using digital

tools had the lowest; 3) the digital leadership of school administrators had a positive relationship with teachers' digital competence at the .01 level of statistical significance; and 4) digital leadership in terms of professional development toward digital professionalism and digital communication skills could jointly predict teachers' digital competence, explaining 92.60 percent of the variance.

Keywords: Digital leadership, Teachers' digital competence, Special education centers

บทนำ

ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้บริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น "พลเมืองดิจิทัล" ที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ การใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ทางการศึกษา และการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูและผู้บริหารสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้รับรองสิทธิของบุคคลทุกคนในการเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอภาค รวมถึงบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมและการเข้าถึงของผู้เรียนทุกกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนโยบายและกรอบแนวคิดที่ชัดเจน แต่การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในทางปฏิบัติยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะด้านสมรรถนะดิจิทัลของครูและภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมและการประเมินผลในยุคดิจิทัล หากครูขาดความรู้ ทักษะ หรือความมั่นใจในการใช้เทคโนโลยี ย่อมทำให้การใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษายังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร (เสาวลักษณ์ จีนเมือง และคณะ, 2567) ขณะเดียวกัน ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง สนับสนุนทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ

สมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ (นภัสรัญช์ สุขเสนา และคณะ, 2565)

สำหรับบริบทของการศึกษาพิเศษ ซึ่งมุ่งให้บริการแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษหลากหลายประเภท ครูศูนย์การศึกษาพิเศษจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านดิจิทัลในระดับสูงกว่าการศึกษาทั่วไป เนื่องจากต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีช่วยสอนที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากสภาพการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษหลายแห่ง พบว่าครูยังมีข้อจำกัดด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขาดโอกาสในการฝึกอบรมเฉพาะทาง และยังไม่ได้รับการสนับสนุนเชิงระบบอย่างเพียงพอ ส่งผลให้เทคโนโลยีดิจิทัลยังไม่ถูกนำมาใช้เต็มศักยภาพในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนพิเศษ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) ในขณะเดียวกัน ความแตกต่างของระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละพื้นที่ ก็อาจส่งผลต่อระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษาแตกต่างกันไป

ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูจึงเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง โดยงานวิจัยที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ศึกษาในบริบทของสถานศึกษาทั่วไป และพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะดิจิทัลและประสิทธิผลการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาในบริบทของการศึกษาพิเศษยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งที่ครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีบทบาทและลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากครูทั่วไป โดยต้องออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด จึงอาจต้องอาศัยสมรรถนะด้านดิจิทัลในระดับที่สูงและหลากหลายมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละพื้นที่ก็อาจส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูแตกต่างกันไป

จากประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง ช่องว่างองค์ความรู้ เกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่มีต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งยังไม่ได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร ระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว และอิทธิพลของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยคาดว่าจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ในบริบทการศึกษาพิเศษ และสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาผู้บริหารและครู เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผน บริหารจัดการ และส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัล (Sheninger, 2019) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน การสื่อสาร และการตัดสินใจ รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ดิจิทัล สำหรับสถานศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และสนับสนุนการพัฒนาครูให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม (สุวิมล ว่องวาณิช, 2564)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู

สมรรถนะด้านดิจิทัลของครู หมายถึง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสม และมีจริยธรรม เพื่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพ (European Commission, 2017) สมรรถนะดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่การรู้เท่าทันดิจิทัล การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสร้างสรรค์นวัตกรรม ไปจนถึงการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผลผู้เรียน (Redecker, 2017) ในบริบทของการศึกษาพิเศษ สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

บริบทและบทบาทของศูนย์การศึกษาพิเศษในยุคดิจิทัล

ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพรายบุคคลอย่างเหมาะสม (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566) ในยุคดิจิทัล ศูนย์การศึกษาพิเศษ

จำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการใช้สื่อเทคโนโลยีช่วยเหลือ (Assistive Technology) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียน (UNESCO, 2021) ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารและครูด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของศูนย์การศึกษาพิเศษในปัจจุบัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาหลายฉบับชี้ให้เห็นว่า สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง และมีปัจจัยสนับสนุนสำคัญ ได้แก่ การอบรม การสนับสนุนจากผู้บริหาร และนโยบายของสถานศึกษา (Redecker, 2017) งานวิจัยของ ธีรศักดิ์ สุขสวัสดิ์ (2565) พบว่า ครูที่ได้รับการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง จะมีสมรรถนะด้านดิจิทัลสูงขึ้นและสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 6 แห่ง รวมทั้งสิ้น 431 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2568)

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 203 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานศึกษา (Stratified Random Sampling) ร่วมกับการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยให้ครูเป็นผู้ประเมิน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 5 ด้าน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เป็นการประเมินตนเองโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 8 ด้าน

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และนำไปทดลองใช้

เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .981 โดยแบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .963 และแบบสอบถามสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .967 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยผู้วิจัยขออนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นส่งแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ให้กับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคล พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

ใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

อย่างไรก็ตาม วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนมีข้อจำกัดบางประการ เนื่องจากการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการขึ้นอยู่กับเกณฑ์ทางสถิติเป็นหลัก ซึ่งอาจทำให้ตัวแปรบางตัวที่มีความสำคัญเชิงทฤษฎีไม่ได้ถูกนำเข้าสู่สมการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีดังกล่าวเพื่อการวิเคราะห์เชิงสำรวจควบคู่กับการพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบอย่างชัดเจนก่อนเข้าร่วมการวิจัย การตอบแบบสอบถามเป็นไปโดยความสมัครใจ ผู้ตอบสามารถยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่เกิดผลกระทบใด ๆ ข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมเท่านั้น โดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัล	4.20	0.63	มาก
2. การมีความรู้ทางดิจิทัลและการใช้งาน	4.46	0.39	มาก
3. การมีทักษะการสื่อสารด้วยดิจิทัล	4.59	0.37	มากที่สุด
4. การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	4.45	0.44	มาก
5. ด้านการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล	4.40	0.50	มาก
ภาพรวม	**4.42**	**0.42**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีทักษะการสื่อสารด้วยดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ การมีความรู้ทางดิจิทัลและการใช้งานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.39) และต่ำที่สุด คือ การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.63)

ระดับทักษะดิจิทัลของครูในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู

สมรรถนะด้านดิจิทัลของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การรู้และเข้าใจดิจิทัล	4.73	0.31	มากที่สุด
2. การใช้ดิจิทัล	4.51	0.39	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัล	4.49	0.46	มาก
4. การประเมินด้วยระบบดิจิทัล	4.47	0.42	มาก
5. การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีสมรรถนะดิจิทัล	4.55	0.46	มากที่สุด
6. การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล	4.35	0.60	มาก
7. การสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ทางดิจิทัล	4.40	0.59	มาก
8. การมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านดิจิทัล	4.53	0.38	มากที่สุด
ภาพรวม	**4.50**	**0.38**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรู้และเข้าใจดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.73, S.D. = 0.31) รองลงมาคือ การอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีสมรรถนะดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.46) และต่ำที่สุด คือ การแก้ปัญหาด้วยเครื่องมือดิจิทัล อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.35, S.D. = 0.60)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ความรู้และการใช้งานดิจิทัล และการพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครู

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัล พบว่าแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับปานกลางถึงสูง สะท้อนถึงความเชื่อมโยงของบทบาทผู้นำในมิติต่าง ๆ และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพิจารณาความเหมาะสมของตัวแปรก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารหลายด้านสามารถร่วมกันอธิบายสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูได้ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านความรู้และการใช้งานดิจิทัล การพัฒนาตนเองสู่ความเป็นมืออาชีพทางดิจิทัล และทักษะการสื่อสารด้วยดิจิทัล ขณะที่การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา การสื่อสาร และการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้บริหารต้องปรับบทบาทสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลมากขึ้น

ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ จิติมา วรรณศรี (2564) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้บริหารในยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา รวมถึงการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงลึกพบว่าด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น อาจสะท้อนว่าผู้บริหารบางส่วนยังให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีในเชิงปฏิบัติ มากกว่าการกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ด้านดิจิทัลของสถานศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมในอนาคต

2. สมรรถนะด้านดิจิทัลของครู

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูศูนย์การศึกษาพิเศษโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูมีความรู้ ทักษะ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากลักษณะของการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาพิเศษที่ต้องใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทั้งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การใช้สื่อช่วยสอน และการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อาภาภรณ์ ภูศรี (2565) ที่กล่าวว่าการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสมรรถนะที่มองว่าสมรรถนะเป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมในการทำงาน (สไบทิพย์ แสงอรุณ, 2566)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับสมรรถนะดิจิทัลของครู

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมการทำงาน การสนับสนุนจากผู้บริหาร และวัฒนธรรมองค์กร มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของครู

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2553) ที่ระบุว่าสมรรถนะของบุคลากรไม่ได้เกิดขึ้นจากความสามารถส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการสนับสนุนขององค์กรและภาวะผู้นำที่เอื้อต่อการพัฒนา

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครู

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารบางด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของสมรรถนะด้านดิจิทัลของครูได้ ร้อยละ 92.60

ค่าความแปรปรวนที่อธิบายได้ในระดับสูงดังกล่าว อาจสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับสมรรถนะของครูในบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งมี

ลักษณะการทำงานที่ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากผู้บริหารในด้านเทคโนโลยีและทรัพยากรค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ค่า R^2 ที่สูงมากอาจเกิดจากปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ความใกล้เคียงของตัวแปรที่ใช้วัด หรือการใช้เครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถามที่ผู้ตอบประเมินในเวลาเดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์สูงกว่าความเป็นจริง ดังนั้น การตีความผลการวิจัยจึงควรพิจารณาควบคู่กับข้อจำกัดของวิธีการวิเคราะห์และบริบทของการวิจัย

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ 1) การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นการประเมินตนเอง อาจเกิดอคติจากผู้ตอบแบบสอบถาม 2) กลุ่มตัวอย่างจำกัดเฉพาะศูนย์การศึกษาพิเศษในเขตการศึกษา 1 และส่วนกลาง จึงอาจไม่สามารถอ้างอิงไปยังบริบทของศูนย์การศึกษาพิเศษในพื้นที่อื่นได้ทั้งหมด และ 3) การใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Stepwise Multiple Regression แม้ช่วยคัดเลือกตัวแปรที่มีอิทธิพลได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่การคัดเลือกตัวแปรขึ้นอยู่กับเกณฑ์ทางสถิติเป็นหลัก จึงอาจไม่สะท้อนความสำคัญเชิงทฤษฎีของตัวแปรทั้งหมด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการสื่อสารด้วยดิจิทัลและการใช้ความรู้ทางดิจิทัลในการบริหารจัดการ ขณะเดียวกัน ครูศูนย์การศึกษาพิเศษมีสมรรถนะด้านดิจิทัลในระดับสูงมาก โดยมีความโดดเด่นด้านความรู้ความเข้าใจดิจิทัลและการสนับสนุนผู้เรียนให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัล นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู และจากการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การพัฒนาตนเองทางวิชาชีพด้านดิจิทัล การสื่อสารด้วยดิจิทัล และการมีความรู้และการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลของผู้บริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านดิจิทัลของครู ขณะที่การมีวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอหากขาดการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร โดยเน้นความรู้และการใช้งานดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูและคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษ 1.2 หน่วยงานด้านการศึกษาพิเศษควรบูรณาการการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลไว้ในแผนพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้และปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาบุคลากร เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการและการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันและการนำเทคโนโลยีไปใช้จริง และ 1.4 ผู้บริหารควรแปลงวิสัยทัศน์ทางดิจิทัลสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดแผนการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนทรัพยากร และติดตามผล

เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างชัดเจน 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาตัวแปรเพิ่มเติม เช่น วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนทรัพยากร หรือแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูอย่างรอบด้าน 2.2 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือเชิงผสมร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่ออธิบายกระบวนการและกลไกของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูในบริบทการศึกษาพิเศษ 2.3 ควรศึกษาการเปรียบเทียบสมรรถนะดิจิทัลของครูในบริบทสถานศึกษาที่แตกต่างกัน เพื่อสะท้อนความแตกต่างของบริบทและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม และ 2.4 ควรมีการวิจัยเชิงติดตามผลในระยะยาว เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและประสิทธิผลของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในระบบการศึกษาพิเศษ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาพิเศษแห่งชาติ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ.

จิติมา วรรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

ณัฐรัตน์ ผดุงถิ่น. (2564). ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐมและสุพรรณบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธีรศักดิ์ สุขสวัสดิ์. (2565). สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์, 50(1), 89–104.

นภัสรัญช์ สุขเสนา, ปารย์พิชชา ก้านจักร, เสาวนี สิริสุขศิลป์. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติ งานของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2. วารสารปัญญาภิวัฒน์, 14(3), 178-191.

สไบทิพย์ แสงอรุณ. (2566). สมรรถนะด้านดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้น?การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2564). การวิจัยการออกแบบทางการศึกษา = Design research in education. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *มาตรฐานและคุณลักษณะครูการศึกษาพิเศษในศูนย์การศึกษาพิเศษ.* กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรียน: คู่มือสมรรถนะหลัก. กรุงเทพมหานคร: ประชุมช่าง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2568). *รายงานข้อมูลบุคลากรศูนย์การศึกษาพิเศษ ปีงบประมาณ 2568*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2566). *รายงานนโยบายและทิศทางการพัฒนาการศึกษาพิเศษ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

เสาวลักษณ์ จีนเมือง, จิรศักดิ์ แซ่โค้ว และ ญาณิศา บุญจิตร์. (2568). การพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการใช้ ICT เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารวิจยวิชาการ, 7(5), 207-223.

อาภาภรณ์ ภูศรี. (2565). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. Journal of Buddhist Philosophy Evolved, 6(2), 200 - 211.

European Commission. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Luxembourg : Publications Office of the European Union.

Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators (DigCompEdu). Luxembourg : European Commission.

Sheninger, E. (2019). Digital leadership: Changing paradigms for changing times. Thousand Oaks : Corwin.

UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris : UNESCO.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี*

DEVELOPMENT OF THE IADDR INSTRUCTIONAL MODEL TO ENHANCE LEARNING ACHIEVEMENT AND DESIGN THINKING COMPETENCY OF GRADE 10 STUDENTS IN THE DESIGN AND TECHNOLOGY COURSE

ปิยวรรณ มาตย์เทพ
Piyawan Matthep
โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์
Kut Chap Prachasan School, Thailand
Corresponding Author's Email: pmatthep1147@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR 3) ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ 4) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 5) เปรียบเทียบสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบก่อนและหลังเรียน และ 6) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบ IADDR การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ และในระยะทดลองใช้รูปแบบใช้แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน–หลัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบ IADDR แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบประเมินสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ และการคำนวณขนาดอิทธิพล (Cohen's d)

ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการเรียนรู้ยังมีความจำเป็นต้องพัฒนาในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา (2) รูปแบบ IADDR ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ และกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้น ได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (3) ประสิทธิภาพของรูปแบบเท่ากับ

* Received 1 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 14 March 2026

88.39/93.93 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 (4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก (d = 2.72) (5) สมรรถนะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก (d = 2.42) และ (6) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบ IADDR โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยสะท้อนว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR มีประสิทธิภาพ สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของผู้เรียนอย่างชัดเจนทั้งในด้านผลทางสถิติและผลที่เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน**,** สมรรถนะการคิดเชิงออกแบบ, การเรียนรู้เชิงรุก**,** การวิจัยและพัฒนา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the needs for instructional management in the Design and Technology course for Grade 10 students; (2) develop the IADDR instructional model; (3) evaluate the efficiency of the model; (4) compare students' learning achievement before and after the implementation of the model; (5) compare students' design thinking competency before and after the intervention; and (6) investigate students' satisfaction toward learning through the IADDR model. The study employed a Research and Development (R&D) methodology conducted in three phases. In the implementation phase, a one-group pretest–posttest design was applied. The sample consisted of 30 Grade 10 students. The research instruments included the IADDR instructional model, lesson plans, a learning achievement test, a design thinking competency assessment rubric, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, efficiency index (E1/E2), dependent t-test, and effect size (Cohen's d).

The results revealed that: (1) instructional management demonstrated a high level of need for development, particularly in promoting design thinking and problem-solving skills; (2) the developed IADDR model comprised eight components and a five-step instructional process and was evaluated at the highest level of appropriateness and feasibility; (3) the model's efficiency was 88.39/93.93, exceeding the established criterion of 80/80; (4) students' posttest learning achievement was significantly higher than the pretest at the .01 level,

with a very large effect size (d = 2.72); (5) students' design thinking competency after the intervention was significantly higher than before at the .01 level, with a very large effect size (d = 2.42); and (6) overall student satisfaction toward the IADDR model was at the highest level.

These findings indicate that the IADDR instructional model is effective in significantly enhancing students' learning achievement and design thinking competency, demonstrating substantial impact both statistically and in practical classroom application.

Keywords: IADDR instructional model, learning achievement, design thinking competency, active learning, research and development

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษา ทำให้บทบาทของสถานศึกษาจำเป็นต้องปรับจากการมุ่งถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในสังคมดิจิทัลและเศรษฐกิจฐานความรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ระบุว่าการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันควรมุ่งพัฒนาการคิดขั้นสูง การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อน ขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิด วิเคราะห์ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง อันเป็นกลไกสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการไทยที่เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ควรมุ่งเน้นกระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริงมากกว่าการจดจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว (ทิศนา แขมมณี, 2561)

อย่างไรก็ตาม แม้นโยบายจะมีความชัดเจนในระดับโครงสร้าง แต่การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในระดับชั้นเรียนยังเผชิญข้อจำกัด โดยเฉพาะรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นรายวิชาหลักในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มุ่งพัฒนาความเข้าใจระบบเทคโนโลยี กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม และการคิดเชิงออกแบบ รายวิชาดังกล่าวมีลักษณะเนื้อหาที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหา การสร้างแนวคิด การพัฒนาต้นแบบ และการประเมินผล จึงจำเป็นต้องใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการสถานการณ์ปัญหาจริงกับการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการอธิบายเนื้อหาและการทำใบงาน ส่งผล

ให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะเชิงกระบวนการอย่างจำกัด อีกทั้งการวัดและประเมินผลยังให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้มากกว่าสมรรถนะด้านกระบวนการ ซึ่งสะท้อนช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์ของหลักสูตรกับการปฏิบัติจริงในห้องเรียน

ในบริบทของโรงเรียนกุดจับประชาสรรค์ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (พ.ศ. 2565–2567) พบว่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 52.02, 66.29 และ 65.45 ตามลำดับ ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างต่อเนื่อง และมีสัดส่วนนักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ค่อนข้างสูง (ข้อมูลฝ่ายวิชาการ โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์, 2567) นอกจากนี้ จากการสังเกตการจัดกิจกรรมและการประเมินชิ้นงาน พบว่านักเรียนยังมีข้อจำกัดด้านการวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาแนวคิด และการสร้างต้นแบบ ซึ่งสะท้อนว่าสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบยังต้องได้รับการพัฒนา ประกอบกับภาระงานครูที่รับผิดชอบหลายระดับชั้น ทำให้การจัดกิจกรรมเชิงลึกเพื่อพัฒนากระบวนการคิดทำได้จำกัด สภาพการณ์ดังกล่าวจึงชี้ถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

แนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ คือ การบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งช่วยส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และการคิดเชิงระบบ ผ่านขั้นตอนการทำความเข้าใจปัญหา การกำหนดปัญหา การออกแบบแนวคิด และการพัฒนาต้นแบบ (Brown, 2009; Razzouk & Shute, 2012) ควบคู่กับการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ วิเคราะห์ข้อมูล และร่วมกันพัฒนาแนวทางแก้ไข (Barrows, 1996; Savery, 2006) แม้งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น ปวริศร ภูมิสูง (2564) นฤมล มีมุข (2565)สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ(2566) แสดงให้เห็นประสิทธิผลของแนวคิดดังกล่าวดังกล่าว แต่ยังขาดรูปแบบเชิงโครงสร้างที่บูรณาการองค์ประกอบอย่างเป็นระบบในรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบให้สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR 3) ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบ IADDR 4) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบ IADDR 5) เปรียบเทียบสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบ IADDR และ 6) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยรูปแบบ IADDR

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR และศึกษาผลของการนำรูปแบบไปใช้จริงในบริบทสถานศึกษา โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะอย่างเป็นระบบ และในระยะทดลองใช้รูปแบบดำเนินการในลักษณะการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อน–หลัง (One Group Pretest–Posttest Design) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการแต่ละระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้

ดำเนินการใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ดังนี้

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้ประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 256**7** ทั้งหมด จำนวน 100 คนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากมีจำนวนไม่มากและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนทุกห้องเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงปริมาณที่แนะนำให้ใช้ประชากรทั้งหมดเมื่อสามารถดำเนินการได้ ขณะที่ครูผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน (โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์, 2567) ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาดังกล่าวโดยตรง (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น **3** ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ จำนวน 2 ข้อ และตอนที่ 2–3 เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนและครูผู้สอน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวนตอนละ 30 ข้อ ครอบคลุม **6** ด้าน ได้แก่ (1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (2) การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (3) การส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา (4) บทบาทของครูและผู้เรียน (5) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ (6) การวัดและประเมินผล โดยใช้ข้อคำถามชุดเดียวกันในการเก็บข้อมูลทั้งสองสภาพ ซึ่งแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80–1.00 และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.88

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานกับสถานศึกษาเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการตอบแบบสอบถามแก่ผู้ให้ข้อมูล จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00, 3.51–4.50, 2.51–3.50, 1.51–2.50, และ 1.00–1.50 หมายถึง หมายถึง มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, และ น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) จากนั้นนำ

ผลการวิเคราะห์ไปคำนวณดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ตามแนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช (2558)โดยใช้สูตร $PNI_{modified} = (I - D) / D$ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่า $PNI_{modified}$ ดังนี้ ค่า PNI > 0.30 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นในระดับสูง ควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรก ค่า 0.20–0.30 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นในระดับปานกลาง ควรได้รับการพัฒนา ค่า 0.10–0.20 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นในระดับต่ำ ควรพัฒนาตามความเหมาะสม และค่า ≤ 0.10 หมายถึง มีความต้องการจำเป็นในระดับต่ำมาก สามารถคงสภาพเดิมได้

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR ดำเนินการในเดือนมีนาคม – กันยายน 2568 โดยแบ่งการดำเนินการ เป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมแนวคิดสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ (1) การจัดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ (2) กระบวนการคิดเชิงออกแบบ (3) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และ (4) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก รวมทั้งหลักการพัฒนารูปแบบการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษา จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสกัดองค์ประกอบ หลักการสำคัญ และตัวบ่งชี้ที่สอดคล้องกับบริบทของรายวิชา ผลการดำเนินการได้กรอบแนวคิดสำหรับกำหนดโครงสร้าง ขั้นตอน และองค์ประกอบของรูปแบบ IADDR ที่สอดคล้องกับเป้าหมายรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.2 การวิเคราะห์ผลความต้องการจำเป็นจากระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) จากระยะที่ 1 มาจัดลำดับความสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่มีค่าดัชนีในระดับสูงและปานกลางเป็นลำดับแรก การวิเคราะห์ดำเนินการใน 3 ระดับ ได้แก่ (1) การจัดลำดับความสำคัญตามค่าดัชนี (2) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เพื่อระบุช่องว่าง และ (3) การตีความเชิงเนื้อหาเชื่อมโยงกับบริบทการจัดการเรียนรู้จริง ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ มีความจำเป็นสูง จึงกำหนดเป็นแกนหลักของการออกแบบรูปแบบ IADDR

2.3 การสังเคราะห์หลักการออกแบบและข้อกำหนดเชิงออกแบบ ผู้วิจัยจัดทำตารางเชื่อมโยงความต้องการจำเป็นกับฐานแนวคิด (Need–Theory Mapping) โดยใช้ผลจากข้อ 2.1 และ 2.2 เป็นฐาน ดำเนินการตามขั้นตอน ได้แก่ กำหนดหน่วยวิเคราะห์ สรุปหลักการสำคัญจากแนวคิด 4 แกน จัดทำตารางเชื่อมโยง จับคู่และประเมินระดับความสอดคล้อง และสังเคราะห์เป็น “หลักการออกแบบ” ก่อนแปลงเป็น “ข้อกำหนดเชิงออกแบบ” สำหรับใช้กำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างของรูปแบบ IADDR ฉบับร่าง

2.4 การสร้างโครงสร้างรูปแบบฉบับร่าง ผู้วิจัยนำหลักการออกแบบและข้อกำหนดเชิงออกแบบมาจัดระบบเป็นโครงสร้างของรูปแบบ IADDR ฉบับร่าง โดยกำหนดองค์ประกอบ 8 ประการ ได้แก่ (1) หลักการและแนวคิด (2) วัตถุประสงค์และสมรรถนะเป้าหมาย (3) กระบวนการ

เรียนรู้ (4) กิจกรรม/ภารกิจและหลักฐานการเรียนรู้รายชั้น (5) บทบาทครูและผู้เรียน (6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ (7) แนวทางการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ และ (8) เงื่อนไขการนำไปใช้ รวมทั้งกำหนดรายละเอียดสำคัญของแต่ละองค์ประกอบอย่างครบถ้วน

2.5 การกำหนดขั้นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้และแนวทางการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยกำหนดขั้นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบและการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) **I – Introducing the Problem** (การนำเข้าสู่สถานการณ์ปัญหา) (2) **A – Analyzing the Problem** (การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา) (3) **D – Designing the Solution** (การสร้างแนวคิดและออกแบบแนวทางแก้ปัญหา) (4) **D – Developing the Prototype** (การลงมือปฏิบัติและพัฒนาชิ้นงาน) และ(5) **R – Reflecting and Summarizing** (การสะท้อนผลและสรุปองค์ความรู้) โดยยึดหลักการประเมินตามสภาพจริงและการประเมินเพื่อพัฒนา ใช้เครื่องมือหลากหลายเพื่อประเมินทั้งกระบวนการและคุณภาพผลงาน ทั้งนี้ โครงสร้างดังกล่าวใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือการใช้รูปแบบต่อไป

2.6 การสร้างเอกสารประกอบการใช้รูปแบบ ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารประกอบ 2 ส่วน คือ 1) คู่มือการใช้รูปแบบ IADDR โดยกำหนดโครงสร้างสำคัญ ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมา หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ บทบาทครูและผู้เรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล และแนวทางการนำไปใช้ จากนั้นเรียบเรียงเนื้อหาเชิงปฏิบัติอย่างเป็นลำดับและจัดทำฉบับร่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพ และ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์สาระการเรียนรู้และเนื้อหา กำหนดจุดประสงค์เชิงสมรรถนะ จากนั้นออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ IADDR จำนวน 20 แผน รวม 20 ชั่วโมง โดยแต่ละแผนมี 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์เชิงสมรรถนะ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะในแต่ละขั้นกิจกรรม พร้อมตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมก่อนจัดทำฉบับร่าง

2.7 การประเมินคุณภาพของรูปแบบ IADDR และเอกสารประกอบ ผู้วิจัยนำรูปแบบ IADDR พร้อมคู่มือการใช้รูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนและมีประสบการณ์ทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย ผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 คน และด้านการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี จำนวน 2 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า **5** ระดับ จำนวน **3** ฉบับ ได้แก่ (**1**) แบบประเมินรูปแบบ **IADDR** (**2**) แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ **IADDR** และ (**3**) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ **5** คน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (**IOC**) ตั้งแต่ **0.80–1.00**

3) การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำรูปแบบ **IADDR** พร้อมเอกสารประกอบเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจุดเด่นและประเด็นที่ควรปรับปรุง จากนั้นรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามเกณฑ์มาตราส่วน **5** ระดับ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย **4.51–5.00, 3.51–4.50, 2.51–3.50, 1.51–2.50,** และ **1.00–1.50** หมายถึง มากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, และ น้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบและเอกสารประกอบ

4) การปรับปรุงรูปแบบและเอกสารประกอบ ภายหลังการประเมิน ผู้วิจัยปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบให้มีความชัดเจนและเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ กระบวนการคิดเชิงออกแบบ และการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ปรับปรุงคู่มือโดยเพิ่มความชัดเจนของบทบาทครู–ผู้เรียนและเกณฑ์การประเมิน และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะในแต่ละขั้นกิจกรรม

ผลการดำเนินการได้รูปแบบ **IADDR** พร้อมคู่มือและแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงและพร้อมสำหรับการทดลองใช้ในระยะที่ **3**

ระยะที่ **3** การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ **IADDR**

ดำเนินการในภาคเรียนที่ **2** ปีการศึกษา **2568** ดังนี้

3.1 การทดลองใช้รูปแบบ **IADDR** ครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยกึ่งทดลอง (**Quasi–Experimental Research**) แบบกลุ่มเดียววัดก่อน–หลัง (**One Group Pretest–Posttest Design**) เพื่อศึกษาผลของการนำรูปแบบไปใช้จริงในชั้นเรียน ทั้งนี้เพราะว่า การวิจัยกึ่งทดลองรูปแบบดังกล่าวเหมาะสมกับบริบททางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดกลุ่มควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ และมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังการได้รับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ (บุญชม ศรีสะอาด, **2560**; สุวิมล ติรกานันท์, **2557**) โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังนี้

$$O_1 \longrightarrow X \longrightarrow O_2$$

โดยที่ O_1 = การวัดก่อนเรียน (**Pretest**)

X = การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ **IADDR**

O_2 = การวัดหลังเรียน (**Posttest**)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 180 คน (โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์, 2568)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องเรียนที่ผู้วิจัยรับผิดชอบจัดการเรียนรู้โดยตรงและมีความเหมาะสมต่อการทดลองใช้รูปแบบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) รูปแบบ **IADDR** ประกอบด้วย **5** ขั้นตอน ได้แก่ **(1) Introducing the Problem** (การนำเข้าสู่สถานการณ์ปัญหา) **(2) Analyzing the Problem** (การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา) **(3) Designing the Solution** (การสร้างแนวคิดและออกแบบแนวทางแก้ปัญหา) **(4) Developing the Prototype** (การลงมือปฏิบัติและพัฒนาชิ้นงาน) และ **(5) Reflecting and Summarizing** (การสะท้อนผลและสรุปองค์ความรู้) รูปแบบดังกล่าวได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านในระยะที่ **2** และได้รับการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน **7** หน่วยการเรียนรู้ รวม **20** แผน แผนละ **1** ชั่วโมง รวม **20** ชั่วโมง โดยแต่ละแผนออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นตอนของรูปแบบ **IADDR** ทั้ง **5** ขั้นอย่างเป็นระบบ แผนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวได้ผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ในระยะที่ **2** และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริงในชั้นเรียน

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ **4** ตัวเลือก จำนวน **40** ข้อ ครอบคลุมสาระสำคัญของรายวิชา ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน **5** ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (**IOC**) ตั้งแต่ **0.80–1.00** จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน **30** คน เพื่อวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบ พบว่ามีค่าความยาก (**p**) ตั้งแต่ **0.45–0.67** ซึ่งอยู่ในระดับเหมาะสม ค่าอำนาจจำแนก (**r**) ตั้งแต่ **0.35–0.60** และมีค่าความเชื่อมั่นตามสูตร **KR-20** เท่ากับ **0.82**

4) แบบประเมินสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบเป็นแบบประเมินแบบรูบริก **5** ระดับ ครอบคลุม **5** ขั้นของรูปแบบ **IADDR** ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ **5** ท่าน มีค่า **IOC** ตั้งแต่ **0.80–1.00** และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค จากการทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน **30** คน ได้ค่าเท่ากับ **0.85**

5) แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน **25** ข้อ ครอบคลุม **5** ด้าน โดยแต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน **5** ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (**IOC**) ตั้งแต่ 0.80–1.00 และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.90

3.4 การดำเนินการทดลองใช้รูปแบบ **IADDR** ดำเนินการดังนี้

1) ขั้นก่อนการทดลอง (**Pre-Experimental Phase):** (**1**) ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และบทบาทของผู้เรียน เพื่อสร้างความเข้าใจและความพร้อมก่อนเข้าร่วมการทดลอง (**2**) ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (**Pretest)** และ(**3**) ดำเนินการประเมินสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบก่อนเรียน (**Pre-assessment)**

2) ขั้นดำเนินการทดลอง (**Experimental Phase):** จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกำหนดการสอนจำนวน **7** หน่วยการเรียนรู้ รวม **20** แผน แผนละ **1** ชั่วโมง รวม **20** ชั่วโมง โดยแต่ละแผนจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นตอนของรูปแบบ **IADDR** อย่างเป็นระบบ รวมทั้งทำการทดสอบและประเมินสมรรถนะหลังเรียนแต่ละหน่วยการเรียนรู้

3) ขั้นหลังการทดลอง (**Post-Experimental Phase):** (**1**) ดำเนินการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (**Posttest)** (**2**) ดำเนินการประเมินสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียน (**Post-assessment)** และ(**3**) ให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ **IADDR**

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติแบบพารามิเตอร์ โดยทดสอบการแจกแจงปกติของคะแนนความแตกต่างด้วยสถิติ **Shapiro–Wilk** จากนั้นใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะการคิดเชิงออกแบบ และความพึงพอใจของนักเรียน ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประเมินด้วยค่าประสิทธิภาพ **E1/E2** ตามเกณฑ์ 80/80 ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้การทดสอบค่าทีแบบกลุ่มสัมพันธ์ (**Dependent t-test)** เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และคำนวณขนาดอิทธิพลด้วยค่า **Cohen's d** เพื่อประเมินความแรงของผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบ **IADDR** โดยใช้สูตร $\mathbf{d = (\bar{X}_1 - \bar{X}_2) \div S.D._{pooled}}$ และแปลผลตามเกณฑ์ของ **Cohen (**1988) ดังนี้ **d ≈** 0.20 = ขนาดเล็ก**, d ≈** 0.50 = ขนาดปานกลาง**, d ≥** 0.80 = ขนาดสูง**,** และ **d >** 1.30 = ขนาดสูงมาก

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของนักเรียน จำนวน 100 คนและครูผู้สอน จำนวน **3** คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (n_1 = 100, n_2 = 3)

องค์ประกอบ	PNI นักเรียน	อันดับ	PNI ครู	อันดับ	วิเคราะห์เชิงเหตุผล
1. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	0.72	4	0.65	4	**ทั้งสองกลุ่มเห็นว่ากิจกรรมยังไม่ตอบโจทย์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ**
2. การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก	0.78	2	0.81	2	**สะท้อนความต้องการเปลี่ยนจากการสอนแบบบรรยาย**
3. การส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา	0.82	1	0.93	1	**เห็นตรงกันว่าเป็นประเด็นเร่งด่วนที่สุด**
4. บทบาทของครูและผู้เรียน	0.51	6	0.50	5	**เป็นประเด็นรองเมื่อเทียบกับกระบวนการเรียนรู้**
5. สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้	0.61	5	0.65	4	**ต้องการสื่อที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติ**
6. การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ	0.73	3	0.75	3	**ต้องการการประเมินที่สะท้อนสมรรถนะจริง**

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบที่นักเรียนและครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นสูงสุดตรงกัน คือ การส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา รองลงมาคือ การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ ผลการศึกษานี้จึงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี และถูกนำไปใช้เป็นฐานในการกำหนดโครงสร้าง องค์ประกอบ และกระบวนการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระยะที่ 2 ของการวิจัยต่อไป

4.2 ผลการพัฒนารูปแบบ IADDR ภายหลังการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีร่วมกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบ IADDR ให้มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทของรายวิชา โดยผลการพัฒนารูปแบบสามารถนำเสนอได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบ กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ IADDR และผลการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 โครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบ IADDR ผลการพัฒนารูปแบบ IADDR พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีโครงสร้างประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการและแนวคิด (2) วัตถุประสงค์และสมรรถนะเป้าหมาย (3) กระบวนการเรียนรู้ (4) กิจกรรมและหลักฐานการเรียนรู้รายขั้น (5) บทบาทครูและผู้เรียน (6) สื่อและแหล่งเรียนรู้ (7) แนวทางการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ และ (8) เงื่อนไขการนำไปใช้ องค์ประกอบดังกล่าวได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในระยะที่ 1 โดยเน้นการส่งเสริม

กระบวนการคิดเชิงออกแบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินผลตามสมรรถนะเป็นแกนหลักของรูปแบบ

4.2.2 กระบวนการเรียนรู้ของรูปแบบ **IADDR** ในส่วนของกระบวนการเรียนรู้รูปแบบ **IADDR** กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมจำนวน **5** ขั้น(**I-A-D-D-R**) ซึ่งจัดลำดับอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การนำเข้าสู่สถานการณ์ปัญหา การวิเคราะห์และกำหนดปัญหา การสร้างแนวคิดและออกแบบแนวทางแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและพัฒนาชิ้นงาน ตลอดจนการสะท้อนผลและสรุปองค์ความรู้ ขั้นตอนดังกล่าวมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง และพัฒนากระบวนการคิดเชิงระบบและเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นลำดับขั้น

4.2.3 ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบ **IADDR** ที่พัฒนาขึ้น พร้อมเอกสารประกอบ เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน **5** ท่าน ประเมินความเหมาะสม (**M1**) และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ (**M2**) โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า **5** ระดับ ผลการประเมินแสดงดังตารางที่ **2-4**

ตารางที่ **2** แสดงผลการประเมินความเหมาะสม (M_1) และความเป็นไปได้ (M_2) ของรูปแบบ **IADDR** โดยรวมและรายด้าน (**n = 5**)

รายการประเมินรูปแบบ IADDR	(M_1) $\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**	(M_2) $\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. **หลักการและแนวคิด**	4.80	0.45	**มากที่สุด**	4.76	0.43	**มากที่สุด**
2. **วัตถุประสงค์และสมรรถนะเป้าหมาย**	4.78	0.44	**มากที่สุด**	4.74	0.48	**มากที่สุด**
3. **กระบวนการจัดการเรียนรู้ (5 ขั้น)**	4.82	0.40	**มากที่สุด**	4.79	0.42	**มากที่สุด**
4. **กิจกรรมและภาระงาน**	4.75	0.47	**มากที่สุด**	4.72	0.50	**มากที่สุด**
5. **บทบาทครูและผู้เรียน**	4.70	0.50	**มากที่สุด**	4.68	0.52	**มากที่สุด**
6. **สื่อและแหล่งเรียนรู้**	4.72	0.48	**มากที่สุด**	4.69	0.51	**มากที่สุด**
7. **แนวทางการวัดและประเมินผล**	4.74	0.46	**มากที่สุด**	4.71	0.49	**มากที่สุด**
8. **เงื่อนไขการนำไปใช้**	4.76	0.44	**มากที่สุด**	4.73	0.47	**มากที่สุด**
โดยรวม	**4.76**	**0.46**	**มากที่สุด**	**4.73**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ **2** พบว่า รูปแบบ IADDR โดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.76, S.D. = 0.46) และมีค่าความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (5 ขั้น)มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = 4.79, S.D. = 0.42) สูงสุด

ตารางที่ **3** แสดงผลการประเมินความเหมาะสม (M_1) และความเป็นไปได้ (M_2) ของคู่มือการใช้รูปแบบ IADDR โดยรวมและรายด้าน (n = 5)

รายการประเมินคู่มือการใช้รูปแบบ IADDR	(M_1) $\bar{x}$	S.D.	ระดับ	(M_2) $\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. **ความเป็นมาและแนวคิดของรูปแบบ**	4.78	0.44	**มากที่สุด**	4.74	0.48	**มากที่สุด**
2. **คำอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามขั้น** I-A-D-D-R	4.82	0.40	**มากที่สุด**	4.79	0.42	**มากที่สุด**
3. **บทบาทครู–ผู้เรียนและแนวทางการดำเนินกิจกรรม**	4.76	0.46	**มากที่สุด**	4.72	0.50	**มากที่สุด**
4. **แนวทางการวัดและประเมินผล** (Rubric/**เครื่องมือ**)	4.74	0.47	**มากที่สุด**	4.71	0.49	**มากที่สุด**
5. **ความชัดเจนของภาษา รูปแบบ และการนำเสนอ**	4.70	0.50	**มากที่สุด**	4.68	0.52	**มากที่สุด**
โดยรวม	**4.76**	**0.45**	**มากที่สุด**	**4.73**	**0.48**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ **3** พบว่า คู่มือการใช้รูปแบบ **IADDR** โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = **4.76, S.D. = 0.45**) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x}$ = **4.73, S.D. = 0.48**) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคำอธิบายขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามขั้น **I-A-D-D-R** มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = **4.82**) และมีความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = **4.79**) สูงสุด

ตารางที่ **4** แสดงผลการประเมินความเหมาะสม (M_1) และความเป็นไปได้ (M_2) ของแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ **IADDR** โดยรวมและรายด้าน (n = 5)

รายการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้	(M_1) $\bar{x}$	S.D.	ระดับ	(M_2) $\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. **ความสอดคล้องของมาตรฐาน/สมรรถนะกับกิจกรรม**	4.80	0.45	**มากที่สุด**	4.76	0.48	**มากที่สุด**
2. **ความชัดเจนของจุดประสงค์การเรียนรู้**	4.78	0.44	**มากที่สุด**	4.74	0.47	**มากที่สุด**

3. **ความเหมาะสมของกิจกรรมตามขั้น** I-A-D-D-R	4.84	0.38	**มากที่สุด**	4.80	0.41	**มากที่สุด**
4. **ความเหมาะสมของสื่อและแหล่งเรียนรู้**	4.72	0.49	**มากที่สุด**	4.69	0.52	**มากที่สุด**
5. **ความสอดคล้องของการวัดและประเมินผลกับสมรรถนะ**	4.76	0.46	**มากที่สุด**	4.73	0.48	**มากที่สุด**
โดยรวม	**4.78**	**0.44**	**มากที่สุด**	**4.74**	**0.47**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ **4** พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ **IADDR** โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = **4.78, S.D. = 0.44)** และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x}$ = **4.74, S.D. = 0.47)** เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านกิจกรรมตามขั้น **I-A-D-D-R** มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = **4.84)** และมีความเป็นไปได้ ($\bar{x}$ = **4.80)** สูงสุด

4.3 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ **IADDR** ผู้วิจัยได้หาประสิทธิภาพของรูปแบบ **IADDR** ตามเกณฑ์ **80/80** โดยคำนวณจากคะแนนระหว่างเรียน **(E1)** ซึ่งได้จากการทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และคะแนนหลังเรียน **(E2)** ซึ่งได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ **5** แสดงผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ IADDR (n = 30)

รายการ	**คะแนนเต็ม**	**ค่าเฉลี่ย**	**ร้อยละ**	**ประสิทธิภาพ**
คะแนนระหว่างเรียน (E1)	70	61.87	88.39	88.39
คะแนนหลังเรียน (E2)	40	37.57	93.93	93.93
ประสิทธิภาพรวม (E1/E2)	–	–	–	**88.39 / 93.93**

จากตารางที่ **5** พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบ **IADDR** เท่ากับ **88.39 / 93.93** ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ **80/80** แสดงให้เห็นว่า รูปแบบ **IADDR** มีประสิทธิภาพทั้งในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ระหว่างเรียน **(E1)** และผลลัพธ์ทางการเรียนหลังเรียน **(E2)** อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบ **IADDR** ดังแสดงในตารางที่ **6**

ตารางที่ **6** แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน **(**n = 30)

การเปรียบเทียบ	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\bar{x}$	**S.D.**	**t**	**p**	**Cohen's d**
ก่อนเรียน	30	40	19.87	6.06	14.91	.000**	2.72
หลังเรียน	30	40	37.57	3.20			

**หมายเหตุ: ****p < .01

จากตารางที่ 6 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{x}$ = 37.57, S.D. = 3.20) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 19.87, S.D. = 6.06) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 14.91, p < .01) และมีขนาดอิทธิพล (Cohen's d = 2.72) อยู่ในระดับสูงมาก ตามเกณฑ์ของ Cohen สะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IADDR ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่มีความหมายทั้งเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติอย่างชัดเจน

4.5 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบ IADDR ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนก่อนและหลังเรียน (n = 30)

การเปรียบเทียบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	p	Cohen's d
ก่อนเรียน	30	25	12.20	3.60	13.28	.000**	2.42
หลังเรียน	30	25	23.10	3.80			

หมายเหตุ: **p < .01

จากตารางที่ 7 พบว่า คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียน ($\bar{x}$ = 23.10, S.D. = 3.80) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 12.20, S.D. = 3.60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 13.28, p < .01) และมีค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d = 2.42) อยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนว่ารูปแบบ IADDR ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในระดับที่มีความหมายทั้งเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติ

4.6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IADDR หลังสิ้นสุดการทดลอง ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IADDR โดยรวมและรายด้าน (n = 30)

รายการสอบถาม	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. **ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามขั้น** IADDR	4.72	0.45	**มากที่สุด**
2. **ด้านกิจกรรมและภาระงาน**	4.65	0.49	**มากที่สุด**
3. **ด้านบทบาทของครูและผู้เรียน**	4.63	0.51	**มากที่สุด**
4. **ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้**	4.58	0.53	**มากที่สุด**
5. **ด้านการวัดและประเมินผล**	4.61	0.47	**มากที่สุด**
โดยรวม	**4.64**	**0.49**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 8 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IADDR โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.64, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการ

จัดการเรียนรู้ตามขั้น IADDR ($\bar{x}$ = 4.72, S.D. = 0.45) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมและภาระงาน ($\bar{x}$ = 4.65, S.D. = 0.49) ด้านบทบาทของครูและผู้เรียน ($\bar{x}$ = 4.63, S.D. = 0.51) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{x}$ = 4.61, S.D. = 0.47) ตามลำดับ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้เรียงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียน พบว่า องค์ประกอบที่นักเรียนและครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นสูงสุดตรงกัน คือ การส่งเสริมกระบวนการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และ การวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างการจัดการเรียนรู้ในสภาพปัจจุบันกับแนวทางที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) ที่เน้นว่าการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งพัฒนากระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังคงมีลักษณะเน้นการถ่ายทอดความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงอย่างจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวริศร ภูมิสูง (2564) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่ขาดการบูรณาการกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนี้ ความต้องการจำเป็นในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) และผลการศึกษาของ สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ (2566) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถพัฒนาทักษะการคิด การมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะเดียวกัน ความต้องการจำเป็นในด้านการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ สะท้อนให้เห็นว่าการประเมินผลในปัจจุบันอาจยังไม่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุม จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2558) ที่เสนอว่าการประเมินควรเน้นการประเมินตามสภาพจริงและใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR พบว่า รูปแบบ IADDR มีองค์ประกอบครบถ้วน 8 องค์ประกอบ และกำหนดกระบวนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่ารูปแบบมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนความชัดเจนทั้งเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะ

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ซึ่งได้รับค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าขั้นตอน I-A-D-D-R มีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา และสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) ที่เสนอว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน และมีความเชื่อมโยงชัดเจนระหว่างเป้าหมาย กิจกรรม และการประเมินผล ย่อมมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ได้จริง รวมทั้งสอดคล้องกับหลักการพัฒนานวัตกรรมของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่เน้นการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบก่อนนำไปทดลองใช้ในชั้นเรียน เพื่อให้มั่นใจว่านวัตกรรมมีความพร้อมทั้งเชิงแนวคิดและเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ (2566) กับ ปวริศร ภูมิสูง (2564) ที่รายงานว่ารูปแบบการเรียนรู้เชิงกระบวนการซึ่งออกแบบอย่างเป็นระบบและผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จะมีความชัดเจนเชิงโครงสร้างและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR (E1/E2) พบว่า มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ **88.39 / 93.93** สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน **80/80** แสดงว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้หลังเรียน ค่า E1 ที่สูงสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถดำเนินกิจกรรมตามขั้น I-A-D-D-R ได้อย่างมีคุณภาพ ขณะที่ค่า E2 บ่งชี้ว่าผลสัมฤทธิ์หลังเรียนอยู่ในระดับสูงและเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่ระบุว่านวัตกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านเกณฑ์ 80/80 ถือว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้จริงในสถานศึกษา และทิศนา แขมมณี (2561) ที่เสนอว่ารูปแบบการสอนที่มีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผล จะส่งผลต่อประสิทธิภาพโดยรวมของการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ (2566) กับ ปวริศร ภูมิสูง (2564) ที่รายงานว่ารูปแบบการเรียนรู้เชิงกระบวนการ เช่น PROSA และ STEAM เมื่อออกแบบอย่างเป็นระบบและเน้นการลงมือปฏิบัติ สามารถพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานได้อย่างชัดเจน

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ IADDR พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's d) อยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนว่ารูปแบบดังกล่าวส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งในด้านผลทางสถิติที่ชัดเจนและผลที่เกิดขึ้นจริงกับผู้เรียน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหา จะช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้ง สุวิมล ว่องวาณิช (2558) ที่ระบุว่า การเชื่อมโยงปัญหาจริงกับการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนผล ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งและจดจำได้ยาวนาน และบุญชม ศรีสะอาด (2560) เน้นว่าการจัดการ

เรียนรู้ที่มีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ (2566) ที่พบว่ารูปแบบ PROSA ช่วยยกระดับผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน และปวริศร ภูมิสูง (2564) กับ สุกัญญา ตางาม (2562) ที่รายงานว่า การจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEAM และกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม ช่วยเพิ่มทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะขั้นสูงของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

5. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบ IADDR พบว่า คะแนนสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพล (Cohen's) อยู่ในระดับสูงมาก สะท้อนว่ารูปแบบ IADDR ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในระดับที่มีความหมายทั้งเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด การลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น จะช่วยพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และ McClelland (1973) ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาสมรรถนะควรเกิดจากการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่ท้าทาย มากกว่าการวัดความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล และคณะ (2568) ที่พบว่าสมรรถนะด้านการคิดเชิงออกแบบหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างชัดเจน สะท้อนว่าการจัดกิจกรรมตามกระบวนการออกแบบสามารถพัฒนาสมรรถนะได้จริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังสอดรับกับ นฤมล มีมุข (2565) ที่รายงานว่า การบูรณาการ Design Thinking ช่วยยกระดับความสามารถด้านนวัตกรรมของผู้เรียน และปวริศร ภูมิสูง (2564) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง STEAM ซึ่งเน้นการวิเคราะห์และออกแบบอย่างเป็นขั้นตอน สามารถพัฒนาสมรรถนะเชิงกระบวนการได้อย่างมีนัยสำคัญ

6. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบ IADDR โดยรวม และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามขั้น IADDR ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แขมมณี (2561) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ จะส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติและความพึงพอใจในการเรียน เพราะผู้เรียนรู้สึกว่าตนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งแนวคิดของ สุรางค์ โค้วตระกูล (2559) ที่อธิบายว่าความพึงพอใจในการเรียนเกิดจากแรงจูงใจภายในและประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และ สุวิมล ว่องวาณิช (2558) ที่เสนอว่าการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงสถานการณ์จริงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้ จะช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุ

พรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ (2566) ที่พบว่ารูปแบบการเรียนรู้เชิงกระบวนการสามารถสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และปวริศร ภูมิสูง (2564) ที่รายงานว่าการจัดกิจกรรมตามแนวทาง STEAM ซึ่งเน้นการทำงานเป็นขั้นตอนและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ช่วยยกระดับความพึงพอใจของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า 1) การจัดการเรียนรู้รายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยีมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการคิดเชิงออกแบบและการแก้ปัญหา การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก และการวัดและประเมินผลตามสมรรถนะ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบครบถ้วน 8 องค์ประกอบ และกระบวนการจัดกิจกรรม 5 ขั้น (I-A-D-D-R) มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด 3) รูปแบบ IADDR มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.39/93.93 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 แสดงถึงประสิทธิภาพทั้งในกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์หลังเรียน 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก 5) สมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก และ 6)นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยรูปแบบ IADDR โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะในนำผลการวิจัยไปใช้1) สถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ IADDR ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยี หรือรายวิชาอื่นที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะ โดยดำเนินกิจกรรมตามขั้น I-A-D-D-R อย่างครบถ้วนและต่อเนื่อง 2) ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงสถานการณ์ปัญหาจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ ออกแบบ และสะท้อนผล เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบอย่างเป็นระบบ 3) ควรใช้การวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ทั้งการประเมินระหว่างเรียนและการประเมินตามสภาพจริง เช่น รูบริก ชิ้นงาน และการสะท้อนคิด เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงสมรรถนะ และ 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนทรัพยากร สื่อ และเวลาในการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เพื่อให้การใช้รูปแบบเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาผลของรูปแบบ IADDR กับกลุ่มตัวอย่างในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ระดับชั้นอื่นหรือสถานศึกษาที่มีขนาดและสภาพแวดล้อมต่างกัน เพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงทั่วไปของผลการวิจัย 2) ควรใช้รูปแบบการวิจัยที่มีกลุ่มควบคุม เพื่อเปรียบเทียบผลและเพิ่มความน่าเชื่อถือของหลักฐานเชิงประจักษ์ 3) ควรศึกษาผลในระยะยาว เช่น ความคงทนของความรู้และการถ่ายโอนการเรียนรู้ เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลที่เกิดจากรูปแบบ และ 4) ควรพัฒนางานวิจัยที่บูรณาการรูปแบบ IADDR กับเทคโนโลยีดิจิทัลหรือการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อขยายแนวทางการประยุกต์ใช้ในยุคดิจิทัล

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ใน 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ที่ผสานแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ การเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เข้าไว้ในโครงสร้างเดียวอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบ I-A-D-D-R 2) โครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นที่ชัดเจนและต่อเนื่อง ซึ่งเชื่อมโยงเป้าหมาย สมรรถนะ กิจกรรม และการประเมินผลเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 3) หลักฐานเชิงประจักษ์ ที่แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะการคิดเชิงออกแบบของผู้เรียนได้อย่างมีความหมายทั้งทางสถิติและเชิงปฏิบัติในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะเชิงกระบวนการได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล และคณะ. (2568). ผลการศึกษาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 9(1), 16–29.

ทิศนา แขมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล มีมุข. (2565). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบผสมสานโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการเขียนโปรแกรมเชิงจินตภาพส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น(พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปวริศร ภูมิสูง. (2564). การพัฒนาการคิดเชิงออกแบบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางสตีมศึกษา. วารสารการบริหารและการนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 12(13), 204–215.

โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์. (2567). ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการออกแบบและเทคโนโลยีของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2565-2567 [เอกสารภายใน].

โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 [เอกสารภายใน].

โรงเรียนกุดจับประชาสรรค์. (2568). ข้อมูลจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 [เอกสารภายใน].

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2563). หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เทคโนโลยี (การออกแบบและเทคโนโลยี) ม.4. กรุงทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กระทรวงศึกษาธิการ.

สุกัญญา ตางาม. (2562). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม วิชาเทคโนโลยีสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สุพรรษา สุวรรณชาตรี และคณะ. (2566). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ PROSA เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(4), 192–206.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ติรกานันท์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์:แนวทางสู่กสนปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

Barrows, H. S. (1996). Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. New Directions for Teaching and Learning, 1996(68), 3–12. https://doi.org/10.1002/tl.37219966804

Brown, T. (2009). Change by design: How design thinking transforms organizations And inspires innovation. Harper collins publishers.

Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than for intelligence. American Psychologist, 28(1), 1–14. https://doi.org/10.1037/h0034092

Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What is design thinking and why is it important? Review of Educational Research, 82(3), 330–348. https://doi.org/10.3102/0034654312457429

Savery, J. R. (2006). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 1(1), 9–20. https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002

ผลการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE EFFECTS OF MIA LEARNING MANAGEMENT SUPPLEMENTED WITH GRAPHIC ORGANIZER TECHNIQUE ON THAI COMPREHENSION READING ABILITY OF GRADE 6 STUDENTS

วิไล พลพวก
Wilai Ponpuak
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
Pitchayabundit College,Thailand
Corresponding Author's Email: wilsupervisor@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 4) ศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุมเส้าวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก 2) แบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อ มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43-0.69 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.35-0.74 และค่าความเชื่อมั่น 0.82 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ประสิทธิภาพ การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ(E_1/E_2) เท่ากับ 83.40/84.57 2) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

* Received 21 March 2026; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบMIA, ผังกราฟิก, การอ่านจับใจความ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the efficiency of MIA learning management supplemented with graphic organizer technique. 2) to compare Thai comprehension reading ability between before and after learning 3) to compare Thai comprehension reading ability after learning to the 75 % criterion and 4) to study the satisfaction towards on MIA learning management supplemented with graphic organizer technique. The sample group is Grade 6 students from Sumsaowittaya School, semester 1 academic year 2025, 30 students, were drawn from cluster random sampling.

The research instruments included: 1) Lesson plans. 2) Thai comprehension reading ability tests had difficulty value between 0.43-0.69, discrimination values between 0.35-0.74 and reliability value was 0.82 3) the satisfaction questionnaire. The statistics for data analysis comprised: mean, standard deviation, percentage, E_1/E_2, dependent t – test and one sample t – test The results of this research were as follows: 1**)** The MIA Learning management supplemented with Graphic organizer technique an efficiency value E_1/E_2 of 83.40/84.57, which was higher than the established criterion of 75/75 2) The students' Thai comprehension reading ability after learning through MIA Learning management supplemented with Graphic organizer technique was higher than before learning at the .05 level of statistical significance. 3) The students' Thai comprehension reading ability after learning through MIA Learning management supplemented with Graphic organizer was higher than the 75 percent criterion at the .05 level of statistical significance. 4) Overall, the students' satisfaction with MIA Learning management supplemented with Graphic organizer was at the high level.

Keyword: MIA learning management, graphic organizer, Thai comprehension reading ability

บทนำ

ในยุคสมัยที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาการ ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเครื่องมือหลักสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวันและการแสวงหาความรู้ในศาสตร์แขนงต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่องค์ความรู้ใหม่ๆ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ผ่านการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยทักษะภาษาไทยในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจและสื่อสารข้อมูลได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ด้วยเหตุนี้ การอ่านจึงถือเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตและเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ดังที่ ศรีวิไล พลมณี (2545) กล่าวไว้ว่า ทักษะการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ เนื่องจากผู้ที่มีความสามารถในการทำความเข้าใจแก่นสารของเรื่องที่อ่านได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมมีศักยภาพในการรับรู้และตีความข้อมูลได้เหนือกว่าผู้ที่ขาดทักษะดังกล่าว ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยออกเป็น 5 สาระหลัก ได้แก่ 1) การอ่าน 2) การเขียน 3) การฟัง การดู และการพูด 4) หลักการใช้ภาษาไทย และ 5) วรรณคดีและวรรณกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในบรรดาสาระเหล่านี้ สาระการอ่านและการเขียนถือเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวด ทั้งนี้ หากผู้เขียนขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ อาจส่งผลให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนจากเจตนาของผู้ส่งสารได้ เช่นเดียวกับการอ่าน หากบุคคลไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการเขียน ดังนั้น เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจที่กระจ่างชัด ถูกต้อง และแม่นยำเกี่ยวกับหลักการใช้ภาษาไทยในการอ่านและการเขียน ซึ่งการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านสร้างความหมายจากการอ่านอย่างกระตือรือร้น กล่าวคือ เป็นการอ่านที่ผู้อ่านไม่ได้มีฐานะเป็นฝ่ายรับความหมายในตัวบท หรือข้อความที่อ่าน แต่ผู้อ่านนั้นเองที่จะต้องเป็นผู้สร้างความหมายระหว่างการอ่าน ซึ่งเรียกว่ากระบวนการสร้างปฏิสัมพันธ์ส่งผ่านระหว่างกัน ระหว่างผู้อ่านและตัวบท ผู้อ่านจะต้องนำประสบการณ์ในชีวิต ความรู้เดิม อารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการหรือเป้าหมาย ณ ขณะที่อ่านนั้นเข้ามามีส่วนในกระบวนการสร้างความหมาย จึงเป็นที่มาว่าเหตุใดเมื่อเราอ่านข้อความหรือตัวบทใดตัวบทหนึ่ง ในเวลาที่แตกต่างหรือในบริบทที่ต่างกัน จึงแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้ก็ด้วยเรามีประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิม อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสร้างความหมายหรือความเข้าใจนั้นแตกต่างจากการอ่านในครั้งแรก (Wilhelm, 2011)

จากรายงานผลทางการเรียนปลายปีการศึกษา 2566-2567 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุมเส้าวิทยามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 54.02 และ 53.08 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายสาระแล้วพบว่า สาระการอ่านมีคะแนนเฉลี่ย 50.35 ซึ่ง

ต่ำกว่าเกณฑ์ของโรงเรียนที่กำหนดไว้คือร้อยละ 75 จากสรุปผลการทดสอบพบว่า นักเรียนขาดทักษะการอ่านเกี่ยวกับการจับใจความของเรื่อง ซึ่งนักเรียนไม่สามารถจับประเด็น หรือลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้ถูกต้อง ไม่สามารถถ่ายทอดใจความสำคัญจากการอ่านและไม่มีความมั่นใจในการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็น หากผู้เรียนไม่สามารถอ่านจับใจความจากเรื่องที่อ่านจะส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้จากการอ่านได้ (โรงเรียนสุมเส้าวิทยา, 2568) จากการศึกษารูปแบบการสอนต่างๆ พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความ สามารถนำประยุกต์ใช้ได้คือ วิธีการสอนอ่านแบบ MIA ของ Murdoch (Murdoch, 1986)

จากการศึกษาวิธีการสอนอ่านแบบเมอร์ด็อก (Murdoch Integrated Approach: MIA) เป็นวิธีการสอนอ่านที่เน้นการฝึกกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะอื่น ๆ ร่วมกับการอ่านด้วยเช่น การฟัง การพูด การเขียนควบคู่กันไปตลอดเวลา เป็นการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด โดยที่ผู้สอนจะเริ่มจากการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ชวนให้ผู้เรียนได้เกิดการคิด มีการร่วมกันอภิปรายโดยนำความรู้เดิมที่มีอยู่ นำมาผสมผสานกับความรู้ใหม่เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดและแก้ปัญหา (Murdoch, 1986) โดยวิธีการสอนอ่านของเมอร์ด็อก (MIA) เน้นกระบวนการกลุ่มให้นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการคิดและทำกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะเรียนตลอดเวลาส่งผลให้การเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น จะเห็นได้จากงานวิจัยของณัฏฐณิชา ปฐมพุทธิธรรม (2564) ที่วิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มทดลองที่ใช้แบบฝึกตามรูปแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค (MIA)สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ใช้แบบฝึกรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และกลุ่มทดลองที่ใช้แบบฝึกตามรูปแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค (MIA) มีผล สัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและกลุ่มทดลอง งานวิจัยนภวรรณ มุ่งเสรี (2566) ที่ได้วิจัยพบว่าการสอนอ่านของ เมอร์ด็อก (MIA) ร่วมกับเกมมิฟิเคชั่นทำให้ทราบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของอริย์ธัช อะลัมซา (2568) ที่ได้วิจัยและพบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการแบบMIAร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ส่วนกลวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยได้ผลดีขึ้น คือ การประยุกต์ใช้ผังกราฟิก (graphic organizers) ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยมีส่วนช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นเทคนิคที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการทำความเข้าใจเนื้อหาสาระต่างๆ ได้โดยง่าย (กรรณิการ์ สุพิชญ์ และสันติ วิจักขณาลัญฉ์, 2558) นอกจากนี้ ผังกราฟิกยังช่วยกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ให้เป็นระบบ ส่งเสริมพัฒนาการทางปัญญาในหลากหลายมิติ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการ

พัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์และความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการจัดระบบข้อมูล การสร้างความเข้าใจในเนื้อหา และการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (ทิพยรัตน์ สัตระ, 2550) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ใช้เทคนิคผังกราฟิก อาทิ งานวิจัยของกาญจนาพร รัตนวราภรณ์ (2567) ซึ่งพบว่า ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ สร้างประสบการณ์ในการอ่าน ซึ่งการสอนแบบMIA มีกระบวนการที่ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น อีกทั้งช่วยพัฒนานิสัยรักการอ่านและใช้ความสามารถในการอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานการวิจัย

1.นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้แบบ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียน

2.นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้แบบ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุมเส้าวิทยา พุทธศักราช 2566 2) วิธีการสอนแบบ MIA

(Murdoch Integrated Approach) 3) ผังกราฟิก (Graphic Organizer) 4) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอ่านจับใจความ 5) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) แบบแผนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre Experimental Design) แบบกลุ่มกลุ่มเดียววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design)) (รัตนะ บัวสนธ์, 2552: 56)

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในเครือข่ายเพ็ญ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 6 โรงเรียน รวมจำนวน 6 ห้องเรียน นักเรียนจำนวนทั้งหมด 125 คน โดยโรงเรียนจัดชั้นเรียนแบบคละความสามารถ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสุมเส้าวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 8 แผน 8 เรื่อง รวม 16 ชั่วโมง ได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก 7 ขั้นตอน แล้วนำแผนเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ประเมินความตรงตามเนื้อหาความถูกต้องเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.45-4.61

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทย เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00 ค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.43 - 0.69 ค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.35 - 0.74 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตร KR-20 ค่าความเชื่อมั่น 0.82

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก จำนวน 12 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมสอดคล้อง (ค่า IOC) ซึ่งมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศเพื่อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อนทำการทดลอง

3.2 ทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ

3.3 จัดการเรียนการสอนโดยใช้แผนที่สร้างขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างจนครบทุกแผน

3.4 ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนและให้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก ตามเกณฑ์ 75/75 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ

4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน ใช้สถิติทดสอบ t-test Dependent

4.3 เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ใช้สถิติทดสอบ One Samples t-test

4.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบ MIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก ตามเกณฑ์ 75/75

คะแนนระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนการสอน					**คะแนนหลังเรียน (Post-test)**			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	S. D.	**ร้อยละ (E_1)**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	S. D.	**ร้อยละ (E_2)**
1	10	**8.46**	0.67	**84.60**	30	**25.37**	**2.41**	**84.57**
2	10	**8.34**	0.86	**83.40**				
3	10	**8.31**	**1.56**	**83.10**				
4	10	**8.46**	**1.77**	**84.60**				
5	10	**8.23**	**1.56**	**82.30**				
6	10	**8.31**	0.70	**83.10**				
7	10	**8.38**	0.97	**83.80**				
8	10	**8.24**	0.86	**82.40**				
รวม	80	66.73						
$\overline{X}$	10	8.34	**1.15**	**83.40**				
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)= 83.40					**ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) = 84.57**			

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนระหว่างเรียน เฉลี่ย 8.34 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.40 และคะแนนหลังเรียน เฉลี่ย 25.37 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.57 ดังนั้นประสิทธิภาพ (E_1 /E_2) ของการจัดการเรียนรู้ (E_1 /E_2) เท่ากับ 83.40/84.57 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	**30**	**30**	**21.40**	**3.56**	**10.64***	**0.000**
หลังเรียน	**30**	**30**	**25.37**	**2.41**		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 21.40 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 25.37 ค่า t เท่ากับ 10.64 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ75

คะแนน	**n**	**คะแนนเต็ม**	$\overline{X}$	**S.D.**	**ร้อยละ**	**t**	**p**
คะแนนตามเกณฑ์	30	30	22.50	-	75	6.51*	0.000
คะแนนหลังเรียน	30	30	25.37	2.41	84.57		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 3 พบว่าความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียน ค่าเฉลี่ย 25.37 คิดเป็นร้อยละ 84.57 ค่า t เท่ากับ 6.51 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.การจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกมีประสิทธิภาพ(E_1/E_2) เท่ากับ 83.40/84.57 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบMIAเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบซึ่งได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทั้งทางด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้ก็หลากหลายทั้งเกม วิดีทัศน์ บทอ่านที่น่าสนใจ รูปภาพและใบงาน การจัดกิจกรรมการ ผู้สอนมีบทบาทในการชี้แนะให้คำปรึกษาส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจและสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ มีความสามารถในการอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ George S. Murdoch (1986) ที่ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนทางภาษาว่าต้องยึดการฝึกหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะต่างๆ คือ ฟัง พูด อ่านและเขียนควบคู่กันไปตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภิตา พลวิจิตร์ (2563) พบว่า การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค (MIA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.37/80.50 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุรีภรณ์ มะเลโลหิต (2567) ที่ได้วิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ มีค่าเท่ากับ 79.81/81.52 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฯ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

2. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยก่อนเรียนต่ำกว่าหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบMIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการสอนสอน 7 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Murdoch (1986) โดยมีขั้นตอนการสอน ขั้นที่ 1 ขั้นการถามนำกอนการอ่าน ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามกอนเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านแล้วให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อกระตุนใหนักเรียนเกิดความสนใจเรื่องที่จะอ่านและให้คาดคะเนคำตอบไว้ล่วงหน้า นักเรียนแต่ละกลุ่มตอบและนำเสนอผลการอภิปราย จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอนการสอนตามหลักบูรณาการทักษะทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการทำความเขาใจคำศัพท โดยขั้นนี้ผู้สอนครูจะให้ทำกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ใช้รูปภาพ การเล่นเกม เป็นต้น และพบว่านักเรียนสนใจ กระตือรือร้น นักเรียนมีความสนุก เกิดการช่วยเหลือกันในกลุ่ม ทั้งการแข่งขันระหว่างกลุ่มด้วย ขั้นที่ 3 ขั้นการอ่านเนื้อเรื่อง มีบทอ่านให้นักเรียนอ่านตามเวลาที่ครูผู้สอนกำหนดให้และจะมีคำถามย่อย ๆ เพื่อให้ผู้เรียนคิดและค้นหาคำตอบ ขั้นที่ 4 ขั้นการทำความเขาใจเนื้อเรื่อง โดยให้ผู้เรียนเติมข้อความจากประโยคปลายเปิด ให้ผู้เรียนเขียนเติมประโยค

เหล่านั้น ให้เป็นประโยคข้อความที่สมบูรณ์ตามเนื้อเรื่องที่อ่านเพื่อวัดความเข้าใจในการอ่าน ขั้นที่ 5 ขั้นการถ่ายโอนข้อมูล ให้นักเรียนได้สรุปองค์ความรู้ จับประเด็นสำคัญจากเนื้อเรื่องที่อ่านนำมาถ่ายโอนในรูปแบบของผังกราฟิกช่วยให้การจัดระเบียบข้อมูลเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Widdowson (1979: 141-142) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้การถ่ายโอนข้อมูลเป็นกิจกรรมที่ดีและถือว่าเป็นการการสอนเพื่อการสื่อสาร อีกทั้งขั้นทำแบบฝึกหัดต่อชิ้นส่วนและโครงสร้างประโยค นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันต่อชิ้นส่วนประโยคให้อยู่ในรูปของอนุเฉท ที่ถูกต้องและให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ และการประเมินผลและการแกไข เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้การแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องของภาษาของนักเรียนที่พบ สอดคล้องกับงานวิจัยของฟาติน หะยีหามะ (2567) พบว่า ความสามารถของนักเรียนในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอริย์ธัช อะลัมซา (2568) ได้วิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการของเมอร์ดอคซ์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกมีค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อเรื่องและตอบคำถามได้ถูกต้อง อีกทั้งการเรียนรู้แบบMIA ทั้ง7 ขั้น ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทอ่านมากขึ้นและผังกราฟิกช่วยให้นักเรียนสรุปสาระสำคัญของบทอ่านได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้นักเรียนจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อมร ธนาชัยกำจร (2566) ที่กล่าวว่า วิธีการสอน Murdoch Integrated Approach(MIA) มีขั้นตอนการสอนอ่านที่ชัดเจนเห็นภาพรวมของการเรียนรู้ได้ง่ายช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถด้านการอ่านได้ดี ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิก มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกศิษฏ์ สมัครเขตการณ์ และทรงภพ ขุนมธุรส (2567) ที่ได้วิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share) อยู่ในระดับมากที่สุดและงานวิจัยของกาญจนาพร รัตนวราภรณ์ (2567) ที่วิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MIA ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาไทยหลังการจัดการเรียนรู้แบบMIA เสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ MIA ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบอื่น เช่น เกมการศึกษา เทคนิคแผนผังความคิด สื่อประสม การเรียนรู้แบบร่วมมือกับเทคนิคอื่น ๆ เช่น แบบ Jigsaw, แบบ Teams-Games-Tournament (TGT) เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการการเรียนรู้แบบMIAเสริมด้วยเทคนิคผังกราฟิกกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และระดับชั้นอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ สุพิชญ์ และสันติ วิจักขณาลัญฉ์. (2558). ผังกราฟิก : เครื่องมือช่วยการเรียนรู้. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 11(2), 19-39.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กาญจนาพร รัตนวราภรณ์. (2567). ผลการใช้วิธีการสอน Murdoch Integrated Approach (MIA) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกในการส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

จุรีภรณ์ มะเลโลหิต. (2567). การเสริมสร้างความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์ ของนิสิตชั้นปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการของเมอร์ดอคช์ (MIA) . วารสารอินทนิลทักษิณสาร มหาวิทยาลัยทักษิณ, 18(1), 145–172.

ณัฏฐณิชา ปฐมพุทธธรรม. (2564). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการใช้แบบฝึกรูปแบบปกติและการใช้แบบฝึกตามแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค(MIA). ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ทิพรัตน์ สัตระ. (2550). ผลการใช้เทคนิคผังกราฟิกในการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผล สัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏไลยอลงกรณ์.

นภาวรรณ มุ่งเสรี. (2566). ผลการใช้การจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการการสอนอ่านของเมอร์ด็อก (MIA) ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พรรณวดี โตมาก. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาไทยชั้นประถม ศึกษาปีที่ 1 เรื่องการอ่านและเขียนสะกดคำ แจกลูกคำที่มีสระเปลี่ยนรูปและสระลดรูปโดยใช้

แผนผังความคิดประกอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ฟาติน หะยีหามะ. (2567). การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีบูรณาการสอนของเมอร์ด็อค (MIA) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 52(1), 1–15.รัตนะ บัวสนธ์. (2552). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรงเรียนสุมเส้าวิทยา. (2568). รายงานผลการจัดการศึกษาประจำปีการศึกษา 2567. อุดรธานี: โรงพิมพ์บ้านเหล่า.

โสภิตา พลวิจิตร์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค (MIA) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อมร ธนาชัยกำจร. (2566). การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจด้วยการ์ตูนชาดกตามแนวทางการสอนแบบบูรณาการของเมอร์ด็อค (MIA) สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1. ใน วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อริย์ธัช อะลัมซา. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบบูรณาการของเมอร์ดอคซ์ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

เอกศิษฏ์ สมัครเขตการณ์, และทรงภพ ขุนมธุรส. (2567). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีสอนอ่านแบบ MIA ร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด (Think-Pair-Share). วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(1), 1–12.

Murdoch George S. (1986). A More Integrated Approach to the Teaching of Reading, English Teaching Forum, 34 (1), 9-15.

Widdowson, H.G. (1979). Explorations in Applied Linguistics. London: oxford University Press.

Chalermlap Thongart. (2011). Reading comprehension. Retrieved from https://www.gotoknow.org/posts/435030

Williams, Eddie. (1986). Reading in the Language Classroom. London: The Macmillan Publishers.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก*

THE RELATIONSHIP BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICEAREA OFFICE PRACHINBURI NAKHONAYOK

ณัฐฐา พวงไพโรจน์[1] ปัทมา รูปสุวรรณกุล[2] และ อัจศรา ประเสริฐสิน[3]

Nattha Puangpairoj[1] Pattama Roopsuwankun[2] and Ujsara Prasertsin[3]

[1-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

[1-3]Faculty of Education North Bangkok University

Corresponding Author's Email: nattha.puan@northbkk.ac.th[1] pattama@northbkk.ac.th[2]

ujsara.pr@northbkk.ac.th[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 347 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วน 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง .80–1 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .922 (r = .922) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้สติปัญญา 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวม พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ใน

* Received 27 March 2026; Revised 1 April 2026; Accepted 1 April 2026

ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการยอมรับนับถือ และ3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to: (1) examine the transformational leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Prachinburi–Nakhon Nayok; (2) investigate teachers' work motivation under the same office; and (3) explore the relationship between transformational leadership and teachers' work motivation. The sample consisted of 347 school administrators and teachers. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence ranging from .80 to 1.00 and a reliability coefficient of .922 (r = .922). The data were analyzed using mean ($\bar{X}$) standard deviation (S.D.), and Pearson's product–moment correlation coefficient.

The research findings were as follows: 1) The transformational leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Prachinburi–Nakhon Nayok was overall rated at a high level. When considered by aspects, the highest mean score was inspirational motivation, followed by individualized consideration, while the lowest mean score was intellectual stimulation. 2) Teachers' work motivation under the Secondary Educational Service Area Office Prachinburi–Nakhon Nayok was overall rated at a high level. When considered by aspects, the highest mean score was career advancement, followed by interpersonal relationships within the organization, while the lowest mean score was recognition. And 3) The relationship between transformational leadership of school administrators and teachers' work motivation was positively correlated at a statistically significant level of 0.01.

Keywords: Transformational Leadership, teachers' work motivation, educational institution

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคของสังคมฐานความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม อันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดการแข่งขันและความท้าทายในทุกมิติ การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความสมดุลและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561–2580 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพมนุษย์และการยกระดับคุณภาพการศึกษา ภายใต้บริบทดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีของแบส (1985) ที่เน้นการสร้างวิสัยทัศน์ การกระตุ้นความคิด และการเสริมแรงจูงใจในการทำงาน

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงเผชิญปัญหาทั้งด้านความเหลื่อมล้ำ การปรับตัวต่อเทคโนโลยี และแรงกดดันจากสังคม ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานในสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จากงานวิจัยของอภิชาติ คงเพ็ชร (2565) ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำลักษณะนี้สามารถสร้างแรงบันดาลใจ และความผูกพันต่อองค์กรให้ครูได้ นอกจากนี้ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮริสเบิร์ก (1959) ระบุว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความสำเร็จขององค์กรทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาจะมีงานวิจัยจำนวนมากศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาในภาพรวมหรือในบริบทของสถานศึกษาขนาดใหญ่ในเขตเมือง อาจไม่สามารถสะท้อนข้อเท็จจริงในสถานศึกษาที่มีบริบทเฉพาะตัวภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่ฉับพลัน (Disruption) ในยุคปัจจุบันได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการลงลึกถึงความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ระหว่างองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในมิติของการยอมรับนับถือและการกระตุ้นการใช้สติปัญญาของครูในยุคดิจิทัล จึงเกิดเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ที่ว่า ภายใต้สภาวะความกดดันทางการศึกษาในปัจจุบัน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำมิติใดที่จะเป็นตัวขับเคลื่อนแรงจูงใจของครูได้อย่างมีนัยสำคัญที่สุด เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก (2567) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับและพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับโลกยุคใหม่ อย่างไรก็ตาม ยังพบความ

ท้าทายด้านการบริหาร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ หากผู้บริหารไม่สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและแรงบันดาลใจได้อย่างทั่วถึง จึงจำเป็นต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวในบริบทเฉพาะของพื้นที่

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพจริงในพื้นที่ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา การเสริมสร้างแรงจูงใจของครู และการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก
2. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก อยู่ในระดับมาก
2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก อยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1,211 คน (ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 61 คน และครู จำนวน 1,150 คน) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 374 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) และการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามสัดส่วนตารางของเครจซี่และมอร์แกน (1970)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก

ซึ่งแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก จำแนกเป็น 4 ด้านคือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นการใช้สติปัญญา และ 4) การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (1932)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ความสัมพันธ์ในหน่วยงาน 2) ความสำเร็จของงาน 3) ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง และ 4) การยอมรับนับถือ ซึ่งลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (1932)

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พบว่ามีค่าเท่ากับ .922 (r = .922) ซึ่งอยู่ในระดับสูงมาก สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยานอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google ฟอร์ม โดยแบบสอบถามได้รับการตอบกลับ จำนวน 347 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. เลือกแบบสอบถามที่มีคำตอบสมบูรณ์มาลงรหัสให้คะแนนตามน้ำหนักที่กำหนดไว้
แล้วบันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไปเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามและการแปลความหมายของคะแนน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าค่า IOC มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งสามารถนำข้อคำถามไปใช้ได้ อัจศรา ประเสริฐสิน (2564)

1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .922 ซึ่งอยู่ในความเชื่อมั่นระดับสูงมาก สามารถนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติทดสอบสมมุติฐาน

3.1 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	4.24	0.361	มาก	3
2. การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	4.42	0.287	มาก	1
3. การกระตุ้นการใช้สติปัญญา (X_3)	4.12	0.279	มาก	4
4. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4)	4.31	0.348	มาก	2
รวม	4.27	0.237	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.27, S.D.= 0.237) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.42, S.D.= 0.287) รองลงมา คือ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.31, S.D.= 0.348) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ การกระตุ้นการใช้สติปัญญา (X_3) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.12, S.D.= 0.279) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ	อันดับ
1. ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน	4.40	0.338	มาก	2
2. ด้านความสำเร็จของงาน (Y_2)	4.35	0.420	มาก	3
3. ด้านความเจริญก้าวหน้าใน	4.42	0.365	มาก	1
4. ด้านการยอมรับนับถือ (Y_4)	4.33	0.392	มาก	4
รวม	4.37	0.331	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.37, S.D.= 0.331) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง (Y_3) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.42, S.D.= 0.365) รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน (Y_1) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.40, S.D.= 0.338) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดคือ ด้านการยอมรับนับถือ (Y_4) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.33, S.D.= 0.392) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมดังนี้

(n=347)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (Y)
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	.793**
การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	.806**
การกระตุ้นการใช้สติปัญญา (X_3)	.661**
การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4)	.569**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก ได้แก่ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1) มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (r = .793) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (X_2) มีความสัมพันธ์กันใน

ระดับสูง (r = .806) ด้านการกระตุ้นการใช้สติปัญญา (X_3) มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (r = .661) ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4) มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง (r = .569) โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

(n=347)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู (Y)				
	ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน (Y_1)	ด้านความสำเร็จของงาน (Y_2)	ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง (Y_3)	ด้านการยอมรับนับถือ (Y_4)	รวมเฉลี่ย ($Y_{รวม}$)
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (X_1)	.629**	.721**	.708**	.438**	.793**
การสร้างแรงบันดาลใจ (X_2)	.487**	.748**	.831**	.506**	.806**
การกระตุ้นการใช้สติปัญญา (X_3)	.567**	.507**	.389**	.644**	.661**
การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (X_4)	.546**	.376**	.328**	.550**	.569**
รวมเฉลี่ย ($X_{รวม}$)	.727**	.762**	.732**	.687**	.917**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก พบว่า ในภาพรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ($X_{รวม}$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ($Y_{รวม}$) อยู่ในระดับสูงมาก (r = .917) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย โดยเรียงลำดับจากค่าความสัมพันธ์มากไปน้อย ดังนี้ ด้านความสำเร็จของงาน (Y_2) (r = .762) ด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่ง (Y_3) (r = .732) ด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงาน (Y_1) (r = .727) ด้านการยอมรับนับถือ (Y_4) (r = .687) ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ชัดเจน เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้และทักษะใน

การบริหารการเปลี่ยนแปลง สามารถสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นและส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งกำกับติดตาม ประเมินผล และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ ส่งผลให้องค์กรดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรนภา เจตน์จำนงค์ (2564) ที่ชี้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิตติ จิตต์รัตน์ (2563) อภิชาติ คงเพชร (2565) และสมศักดิ์ ยางเบือก (2566) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ibrahim (2022) และ Gyeltshen (2019) ที่บ่งชี้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสูงมักมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และร่วมกันพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานวิชาการภายใต้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การนิเทศภายใน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อความต้องการของครู มีการส่งเสริมสนับสนุน และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน รวมถึงมอบหมายงานที่มีความท้าทายและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ ส่งผลให้ครูเกิดความพึงพอใจ ความมุ่งมั่น และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา อีกทั้งครูยังได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อองค์กร ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์ก (1959) ที่อธิบายว่าแรงจูงใจภายใน ได้แก่ ความสำเร็จ การยอมรับ และความก้าวหน้า เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐนันท์ วิริยาธนาโชติ (2561) สมศักดิ์ ยางเบือก (2566) กมลทิพย์ ดีปินตา (2565) และอภิชาติ คงเพ็ชร (2565) ที่พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารในการเสริมสร้างแรงจูงใจและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ โอรินา (2021) และ จารเวอร์ (2021) ที่บ่งชี้ว่าแรงจูงใจของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยครูที่มีแรงจูงใจจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ได้แก่ ความก้าวหน้าในอาชีพ ค่าตอบแทน การยอมรับนับถือ โอกาสในการพัฒนาตนเอง สะท้อนว่าความต้องการด้านแรงจูงใจของครูและสามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารแสดงบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดี มีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างแรงบันดาลใจ การยกย่องชมเชยและเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นและส่งเสริมศักยภาพครู ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของกวินนา ขุนเศรษฐ์ (2566) กิตติ จิตต์รัตน์ (2563) อภิชาติ คงเพชร (2565) และมะสุกรี ตายะกาเร็ง (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปราจีนบุรี นครนายก มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นการใช้สติปัญญาอยู่ในระดับมากแต่ต่ำสุด จึงควรส่งเสริมบรรยากาศเปิดกว้าง เคารพความเห็นที่หลากหลาย และกระตุ้นการคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาครูและยกระดับคุณภาพผู้เรียน โดยแนวทางในการปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดตั้ง พื้นที่นวัตกรรมทางความคิด หรือกิจกรรม สุนทรียสนทนาเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้ครูได้มีโอกาสนำเสนอไอเดียใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน โดยไม่มีการตัดสินผิดถูก พร้อมทั้งจัดทำกล่องรับฟังความคิดเห็นดิจิทัลเพื่อให้ครูสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ อันจะนำไปสู่การร่วมกันออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2) แรงจูงใจด้านการยอมรับนับถืออยู่ในระดับมากแต่ต่ำสุด ผู้บริหารควรยกย่อง ชื่นชมผลงานครูอย่างสม่ำเสมอ และเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง โดยแนวทางในการปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบครูต้นแบบรายเดือนหรือการประกาศเกียรติคุณผ่านช่องทางสื่อสารออนไลน์ของโรงเรียน และในการประชุมประจำเดือน เพื่อเชิดชูเกียรติครูที่มีผลงานโดดเด่น นอกจากนี้ควรแต่งตั้ง

คณะกรรมการเฉพาะกิจโดยให้ครูในระดับปฏิบัติการร่วมเป็นประธานหรือกรรมการในการตัดสินใจประเด็นสำคัญ เช่น การจัดสรรงบประมาณโครงการ หรือการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มคุณค่าในตนเอง

3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งช่วยส่งเสริมแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยแนวทางในการปฏิบัติผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (ID Plan) ที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจ โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือโค้ช ในการร่วมตั้งเป้าหมายความสำเร็จของครูแต่ละคน พร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ของโรงเรียนผ่านการกระทำที่เป็นแบบอย่าง เช่น การร่วมสังเกตการสอนและให้คำแนะนำเชิงบวกด้วยหลักปิยวาจา เพื่อให้ครูเกิดพลังใจและเห็นความสำคัญของบทบาทตนเองที่มีต่อความสำเร็จของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่ส่งผลต่อการกระตุ้นการใช้สติปัญญาของผู้บริหาร เช่น วัฒนธรรมองค์กร บรรยากาศการเรียนรู้ และรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครู โดยอาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือแบบผสมผสาน เพื่อสะท้อนพฤติกรรมภาวะผู้นำตามแนวคิดของ แบส (1985) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรศึกษากลไกการเสริมสร้างการยอมรับนับถือในองค์กร เช่น ระบบการยกย่องชมเชยและการประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังบริบทอื่นเพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัย อีกทั้งควรพิจารณาตัวแปรแทรกซ้อน เช่น ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในงาน และบรรยากาศองค์การ พร้อมทั้งพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรให้ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ดีปินตา. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดน่าน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

กวินนา ขุนเศรษฐ์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

กิตติ จิตต์รัตน์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษา

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ณัฐนันท์ วิริยาธนาโชติ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมงคลธัญบุรี.

เนตรนภา เจตน์จำนงค์. (2564). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กรสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 14 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-27.

สมศักดิ์ ยางเบือก. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก. (2567). อัตรากำลังจำนวนโรงเรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก. กลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายก.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ

มะสุกรี ตายะกาเร็ง. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดยะลา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

อภิชาติ คงเพชร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อัจศรา ประเสริฐสิน. (2564). เครื่องมือการวิจัยทางการศึกษาและสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bass, B. M. (1985). Leadership and Performance Beyond Expectation. New York: The Free Press.

Gyeltshen, L. (2019, May-August). Princpals' Transformational Leadership Style and Organizational Commitment of the Teachers' in Middle Secondary

Schools of Bhutan: Quantitative Study. Educational Management and Innovation Journal. 2(2): 71-83.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. New York: John Wiley and Sons.

Ibrahim, E. (2022, April). The Effect of Transformational Leadership Behaviours Among Public School Managers on Teachers' Self-Efficacy in Egypt. Egyptian Journals. 46(2): 149-196.

Javor cíková, J. Vanderková, K. Ližbetinová, L. Lorincová, S. & Hitka, M. (2021). Teaching Performance of Slovak Primary School Teachers: Top Motivation Factors. Educ. Sci, 11(313), pp.1.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement. 30(3): 607-610.

Likert, R. (1932). A Technique for the Measurement of Attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

Orina, J. Kiumi, J. and Githae, P. (2021). Determinants of teachers' motivation and professional development in public secondary schools in Kenya. International Journal of Educational Administration and Policy Studies, 14(1), pp. 46-52.

ENHANCEMENT GUIDELINES OF LIFELONG LEARNING ABILITIES FOR STUDENTS IN YULIN NORMAL UNIVERSITY, CHINA*

Xiao Shang[1], **Nuttamon Punchatree**[2,] **Wichian Intarasompun**[3]
Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand
Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the lifelong learning abilities level of students, and 2) to propose the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China. Sample group was 217 first-year students enrolled in 2024 academic year from Faculty in Mathematics and Statistics at Yulin Normal University, China. and conducted interviews with 5 education administrators from this institution. This study adopted a mixed-methods approach, employing questionnaires and interviews as the main research. Data analysis by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The research results found that: 1) The lifelong learning abilities of first-year students were at high level, and 2) the guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China have multiple approaches.

Keywords: Enhancement guidelines, Lifelong learning abilities, Self-directed Learning

Introduction

With the rapid development of technology, cutting-edge technologies such as artificial intelligence and big data not only reshaped the industrial landscape but also profoundly changed the demand structure of the labor market. The transformation has made the ability to engage in lifelong learning a crucial factor for individuals to maintain their competitiveness. With many new industries are constantly emerging, which requires individuals to possess the ability to continuously learn and adapt to new environments. This trend places

* Received 9 January 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 5 March 2026

higher demands on individuals' adaptability, and they need to build a regular and systematic learning mechanism to cope with the constantly changing external environment. As the main force entering the workplace, college students must establish a lifelong learning awareness. Only by constantly learning and self-updating can they achieve sustainable development in their future careers and maintain long-term advantages in the increasingly complex and changing competitive environment. UNESCO (2015) pointed out in " Rethinking education: towards a global common good?" that global changes and uncertainties, lifelong learning must be established as the organizational principle of the entire education system. Gao Kai (2023) found that college students have significant deficiencies in self-directed learning, lack of learning plans and strategies. Wang Xiaosu's (2019) research further confirmed that college students were affected by the changes. The strength of their lifelong learning abilities is directly related to personal sustainable development and social adaptability. Therefore, universities should integrate cultivating students' lifelong learning abilities into talent cultivation goals. In light of is importance Yulin Normal University was established in 1945, It is a comprehensive local undergraduate institution. During the crucial period when the concept of lifelong learning is integrated into higher education and local undergraduate institutions are undergoing transformation towards application-oriented models, Yulin Normal University is facing similar practical problems in cultivating students' lifelong learning abilities. Currently, the teaching model of this university still focuses mainly on imparting knowledge, neglecting the cultivation of students' lifelong learning capabilities. Moreover, students generally have unclear learning goals, insufficient motivation, and lack of the ability to explore actively. This not only affects their current studies but also hinders the formation of students' lifelong learning abilities. The existence of these problems highlights the necessity of researching the current situation of students' lifelong learning abilities at this university and proposing improvement strategies.

In conclusion, enhancing students' lifelong learning ability is of vital importance to both the students themselves and the development of the school. Studying the current situation of students' lifelong learning ability can help them identify their strengths and weaknesses. Relevant improvement

strategies can not only assist students in improving this ability but also provide practical and feasible teaching improvement suggestions for teachers, promoting the school to perfect the lifelong learning cultivation system and thereby enhancing the quality and competitiveness of talent cultivation. Moreover, this research outcome can also serve as a reference for other universities.

Objectives

1. To study the level of lifelong learning abilities of students at Yulin Normal University, China.

2. To propose the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.

Literature Review

Theory of lifelong learning ability: 1) Lifelong Education Theory: The concept of "lifelong education" was systematically expounded and advocated by the French adult educator Paul Langevin, who advocated that individuals should continuously learn throughout their lives to achieve self-optimization and promote the construction of a learning society (Li Weizhe, 2011). With the enhancement of citizens' awareness and the continuous increase in learning demands, the transformation of lifelong education into lifelong learning has become a trend. (Wang Xiaosu, 2019). and 2) Self-directed Learning Theory: Self-directed Learning Theory was first proposed by Allen Tough and further developed by scholars such as Knowles. Its core lies in establishing the subjectivity of adult learning (Wang Xiaosu, 2019). This theory does not deny the value of external support; the improvement of an individual's self-directed learning ability requires timely intervention from others and the integration of external resources. External support and the subjectivity of learners complement each other (Shen Kui, 2017). The self-directed learning ability cultivated during the university stage can lay a solid foundation for lifelong learning.

Concept of lifelong learning ability: 1) Policy of lifelong learning ability: The Council of the European Union released the "Recommendations on Key Competencies for Lifelong Learning" in 2018, systematically constructing an updated eight-core competence system, providing an authoritative framework for

the practice of lifelong learning capabilities. Jiang Zemin clearly stated in his report to the 16th National Congress of the Communist Party of China in 2002: “We should foster a learning society in which all people engage in learning and pursue lifelong learning, thereby promoting the all-round development of individuals.” (Jiang Zemin, 2002). In terms of ability cultivation, the "China Education Modernization 2035" issued by the Central Committee of the Communist Party of China and the State Council (2019) clearly requires that learning ability, innovation ability and adaptability be regarded as the basic abilities for lifelong development and be integrated throughout all levels and types of education. And 2) Definition of lifelong learning ability: Lifelong learning ability is a comprehensive quality that runs through an individual's entire life, adapts to the needs of both the individual and society, and encompasses lifelong learning awareness, Self-directed learning ability, and the ability to transform information and knowledge (Gao Kai, 2023). The constituent elements of lifelong learning ability dynamically adjust with the development of the times. The core lies in that individuals actively respond to changes in the era throughout their entire lives, based on their own needs, by planning, monitoring and evaluating the learning process through various means, stimulating their potential to adapt to social requirements. It is a comprehensive combination of knowledge, skills and attitudes (Zhao Jie, 2021).

In researcher’s opinion, the lifelong learning ability refers to the comprehensive ability system that an individual acquires, updates and integrates knowledge, skills and attitudes continuously throughout their life cycle, to adapt to social changes and their own development needs, through formal and non-formal learning. This ability not only includes the ability to independently plan, monitor and evaluate the learning process, but also demonstrates the qualities of integrating information, solving problems, communicating and cooperating, and adapting to changes. It is not only the foundation for personal career development and social integration, but also a key ability for achieving comprehensive, coordinated and sustainable development.

Methodology

The Population and the Sample Group

The Population: 483 first-year students enrolled in 2024 academic year from Faculty in Mathematics and Statistics at Yulin Normal University, China.

The Sample Group: Based on Krejcie and Mogan sampling table (1970), the sample group of this research was 217 first-year students enrolled in the 2024 academic year from the Faculty of Mathematics and Statistics at Yulin Normal University, China. The sample group was selected by accidental random sampling.

Research Instruments: questionnaires and interviews.

Questionnaire: The questionnaire is divided into two parts. The first part is a survey of basic information about the respondents, including gender, major, and weekly self-study duration. The second part is a 5-point Likert scale designed from five dimensions: self-directed learning ability, information literacy, problem-solving ability, thinking ability, and collaborative ability. The index of objective congruence (IOC) of the questionnaire was examined by three experts. A total of 44 questions with IOC values ranging from 0.67 - 1.00 were selected and distributed to 30 students for try-out. The reliability of the questionnaire was obtained by Cronbach's Alpha Coefficient (1951). The reliability was 0.98. The questionnaire can be used to collect data to study the current situation of lifelong learning abilities of students in Yulin Normal University, China.

Interview: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. There is a total of 10 questions, these questions were developed based on the five variables and the items with the lowest scores in the questionnaire for each variable. Through content analysis, the suggestions of five experts were summarized. To collect the respondents' opinions on the guidelines for enhancing the lifelong learning ability of students at Yulin Normal University.

Data Collection: The researcher distributed questionnaires to the sample group and collected 217 valid responses within the specified time. The researcher conducted face-to-face interviews with 5 respondents and recorded the results. After completing the collection of the preset number of questionnaires and

verifying reliability and validity, the researchers conducted statistical analysis on all the data obtained from this survey.

Data Analysis: The researcher verified the reliability and validity of the questionnaire, selected the valid ones for analysis, and conducted frequency and percentage statistics on the basic information of the respondents by gender, major, and weekly self-study duration. The researcher also conducted mean and standard deviation analyses on each research variable and carried out content analysis of the interview results. Through data analysis, the researcher identified the current shortcomings and based on this, proposed guidelines for enhancing the lifelong learning ability of students at Yulin Normal University.

Results

Objective 1: To study the level of lifelong learning abilities of students at Yulin Normal University, China.: In this study, 217 questionnaires were distributed and 217 valid questionnaires were retrieved, with an effective rate of 100%, which met the requirements for data collection.

Table 1. Statistical table for each variable **(n = 217)**

Lifelong learning abilities of students		$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Self-directed learning ability	3.69	0.60	high	4
2	Information literacy	3.90	0.58	high	1
3	Problem-solving ability	3.76	0.62	high	3
4	Thinking ability	3.68	0.64	high	5
5	Cooperative ability	3.82	0.65	high	2
Total		**3.77**	**0.56**	**high**	

According to table 1, found that students in five aspects were at a high level ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.56). The highest mean was information literacy ($\overline{X}$ = 3.90, S.D. = 0.58), followed by cooperative ability ($\overline{X}$ = 3.82, S.D. = 0.65), and problem-solving ability ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.62). respectively, and thinking ability is the lowest mean ($\overline{X}$ = 3.68, S.D. = 0.64).

Objective 2: To propose the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.: This study conducted interviews with 5 educational administrators. The analysis of the

interview results is as follows:

Table 2 Summary of the interview

Opinions of interviewee to the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.
1. Self-directed learning ability **1.1 Guidelines for enhancement of the Self-directed learning ability of students** as follows: 1) Students should develop awareness of active learning. 2) Integrate online and offline educational resources to broaden the channels for self-directed learning. 3) Offer elective courses to guide students to explore learning interests and formulate personalized learning paths. 4) Lower the barriers for students to access and utilize self-study resources, 5) The school holds a seminar on autonomous learning.
1.2 On ways to encourage students to keep themselves more motivated to learn as follows: 1) Teachers incorporate typical cases into the classroom to analyze the pressure of social competition and clarify the value of continuous learning in terms of competitiveness. 2) The school grants students the freedom to choose the learning content. 3) Teachers integrate content with practical applications, to stimulate students' learning interest. 4) Teachers encourage students to reflect on learning methods. 5) Teachers should frequently encourage students to enhance their motivation for learning.
2. Information literacy **2.1 Enhancement of the Information literacy of students** as follows: 1) Students should learn the methods of efficiently searching for, evaluating and applying information. 2) The school offers special lectures on information literacy. 3) The school procures high-quality online cultural literacy resources for students' use.

Opinions of interviewee to the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.
4) Carry out information literacy activities, such as organizing digital teaching skills competitions and practical research projects. 5) Students shall use information in a legal and compliant way and safeguard their online privacy. **2.2 Guidelines to develop students to analyze data from multiple sources critically and have higher levels of information literacy** as follows: 1) Teachers guide students to collect, compare and analyze the information from various media sources. 2) Teachers incorporate critical thinking into the teaching process and guides students to evaluate the credibility of the information. 3) Teachers organize students to conduct discussions on specific topics and encourage them to express their own views actively. 4) Teachers can organize debate competitions for students to foster their critical thinking abilities. 5) Teachers instruct students how to use artificial intelligence tools.
3. Problem-solving ability **3.1 Guidelines to enhancement of the Problem-solving ability of students** as follows: 1) Design interdisciplinary courses to guide students in solving practical problems and integrating knowledge from various fields. 2) Implement the project-based teaching model to cultivate students' practical application ability of theoretical knowledge. 3) Establish a mentorship system to guide students to learn from both internal schoolteachers and industry experts. 4) Mastering and applying technical tools for problem-solving can significantly enhance students' problem-solving ability. 5) Help students develop the ability to solve problems. **3.2 Guidelines to develop students to cultivate students' ability to integrate knowledge from different fields to solve complex problems** as follows: 1) The school offers interdisciplinary courses to cultivate students' ability to solve problems using knowledge from multiple disciplines.

Opinions of interviewee to the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.
2) The school has organized interdisciplinary cooperative projects, inviting students from different majors to participate. 3) The school invites outstanding individuals to share their experiences, aiming to stimulate students' interest in learning. 4) Teachers encourage students to explore their areas of interest. 5) The school collaborates with enterprises and communities, and involves students in practical activities, thereby integrating and applying knowledge.
4. Thinking ability **4.1 Guidelines to enhance the thinking ability of students** as follows: 1) Embed controversial topics in professional courses to guide students in multi-dimensional discussions and avoid a single way of thinking. 2) The school organizes thematic seminars on critical thinking skills to guide students to improve their logical reasoning competence. 3) Teachers integrate the concept of project-based learning into the curriculum framework to cultivate students' analytical thinking abilities. 4) Through classroom debates and presentation activities, students' thinking processes can be externalized. 5) Students are expected to take the initiative to develop and improve their higher-order thinking skills. **4.2 Guidelines to develop students to establish connections between new and old knowledge and cultivate their higher order thinking abilities** as follows: 1) Teachers use tools such as mind maps to guide students in identifying the connections between new and old knowledge. 2) Teachers gradually introduce new concepts in the classroom, allowing students to construct them based on their existing knowledge. 3) Teachers encourage students to explore links between new and prior knowledge and reflect on their thinking processes. 4) Teachers should guide students to make multi-dimensional comparisons and conduct in-depth analyses.

Opinions of interviewee to the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.
5) Teachers link the new and old knowledge in the class by using a step-by-step question chain, which can cultivate students' higher-order thinking abilities.
5. Cooperative ability as follows: **5.1 Guidelines to enhance the cooperative ability of students** as follows: 1) The course introduces group projects to encourage students to work collaboratively to achieve common goals and cultivate teamwork spirit. 2) The school holds teamwork seminars to enhance students' collaborative competence. 3) Students are expected to establish awareness of active collaboration. 4) Teachers encourage students to participate in club activities to cultivate their teamwork skills. 5) Teachers create an inclusive atmosphere in the classroom to enhance students' willingness to cooperate and communicate. **5.2 Guidelines to develop students to actively resolve internal conflicts within the team** as follows: 1) The school provides conflict resolution training courses to improve students' conflict-handling capabilities. 2) Before the team project is launched, clearly define the division of labor and cooperation norms to effectively prevent and resolve conflicts. 3) Cultivate team members' ability to think from others' perspectives, reach consensus on viewpoints, and reduce the occurrence of conflicts. 4) Clearly define the division of responsibilities within the team to minimize work overlap and misunderstandings. 5) Carry out conflict simulation training and guide student groups to practice the conflict resolution process.

The interviewees put forward the following suggestions for improving the lifelong learning ability of students at Yulin Normal University: In terms of self-directed learning ability, students need to foster the habit of independent learning, while teachers may guide them to set learning goals and apply progressive rewards to enhance self-monitoring and arouse their intrinsic motivation, In terms of information literacy, students need to master efficient

methods for information retrieval, evaluation and application; teachers should integrate such skills into disciplinary teaching to comprehensively enhance students' information literacy, In terms of problem-solving ability, teachers can design interdisciplinary courses in teaching practice to realize the integration and application of knowledge; they can also promote project-based learning to help students accumulate practical experience, In terms of thinking ability, teachers can optimize students' thinking patterns and break their fixed thinking patterns through forms such as classroom debates; by relying on interdisciplinary tasks, they can cultivate students' systematic thinking and knowledge transfer abilities, In terms of cooperative ability, students need to develop a sense of cooperation; teachers can use course group projects to guide the division of labor, enhance teamwork spirit, encourage students to participate in extracurricular activities, and stimulate their motivation for active cooperation. And The school should strengthen support in terms of policies, environment and equipment, increase investment of human resources, finances and materials, and comprehensively enhance the lifelong learning ability of students at Yulin Normal University.

Discussion

The researcher summarizes the discussion into two parts, details as follows:

Objective 1: To study the level of lifelong learning abilities of students at Yulin Normal University, China.

The results show that the lifelong learning abilities of first-year students were at high level and are consistent with the conclusions of existing related studies as follows: Information literacy is at a relatively high level; this study is related to the research conducted by Gao Kai (2023). The scholar pointed out that universities should give full attention to information literacy education and cultivate students' information ability and knowledge internalization ability. Wang Xiaosu (2019) and Yang Lichun et al. (2021) also proposed that information literacy is an important component of lifelong learning ability. Cooperative ability is at a relatively high level, which is related to the research of Wang Xiaosu (2019). The scholar pointed out that excellent cooperation skills not only enable students to achieve smooth communication and efficient collaboration in interpersonal interactions but are also one of the core competencies that college

students should possess. Problem-solving ability is at a relatively high level. Li Feng et al. (2023) believe that problem-solving ability can help college students adapt to the needs of social and personal development and support students in analyzing and handling practical problems in interdisciplinary learning, innovative research projects, and internship practices. Self-directed learning ability is at a relatively high level, and this ability is the key support for lifelong learning. Dong Kunming (2021) believes that a high level of autonomous learning ability can facilitate self-analysis, goal setting, and evaluation, regulate learning behaviors and attitudes, and combine experience to solve problems and optimize the knowledge system. Thinking ability is at a relatively high level, and it is the core support for lifelong learning and the sustainable development of individuals. Dong Kunming (2021) and Li Feng et al. (2023) pointed out that thinking skills help students integrate and apply the knowledge they have learned and also enable them to use dialectical thinking to solve complex interdisciplinary problems.

Objective 2: To propose the enhancement guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China.

The guidelines of lifelong learning abilities for students at Yulin Normal University, China have multiple approaches have consistent with the conclusions of existing related studies as follows: The guide for enhancing lifelong learning capabilities of students at Yulin Normal University is highly consistent with the strategic goal of "building a lifelong learning system and establishing a learning society" in "China's Education Modernization 2035**".** This plan closely aligns with the core role of higher education and meets the demand for sustainable talent cultivation in the modernization of education consistent with school level: Schools need to construct a system for cultivating lifelong learning abilities, which is consistent with the research viewpoints of many scholars. Dong Kunming (2021) advocates building a learning feedback mechanism, forming a "teaching - curriculum - evaluation - feedback" loop, to provide systematic support for students' ability improvement; at the same time, it is suggested to strengthen teacher-specific training to enhance their professional capabilities in guiding students to collaborate and conducting thinking training. Wang Xiaosu (2019) proposed that schools should change their traditional curriculum concepts and

focus on imparting knowledge with practical value consistent with student level: College students need to enhance their awareness and ability of self-development, which is in line with Wang Xiaosu's (2019) viewpoint. This scholar suggests that students should shift from passive learning to active learning, correct their motivation and formulate learning plans; through self-reflection and correct attribution to summarize experiences, actively participate in practice to hone the ability of independent decision-making; actively engage in group collaboration and inquiry tasks, and in the process of interaction, improve cooperation skills and knowledge sharing abilities, laying a solid foundation for the continuous development of lifelong learning ability.

Recommendation

For Education Administrators: Education administrators should strengthen policy support, resource allocation, and environment creation to enhance students' lifelong learning capabilities in five key aspects, while improving institutional systems and teacher professional training.

For Teachers: Teachers can cultivate students' comprehensive abilities through classroom guidance, project-based learning and practical training, thus helping them enhance their lifelong learning capabilities.

For Students: Students can apply lifelong learning to their personal development and practice it continuously. and should take ownership of their learning, set goals, and develop self-directed learning skills to enhance their lifelong learning capabilities.

References

Council of the European Union. (2018, May 22). Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01). Official Journal of the European Union. https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)

Central Committee of the Communist Party of China & State Council of the People’s Republic of China. (2019, February 23). China’s Education Modernization 2035. Central People’s Government of the People’s

Republic of China. https://www.gov.cn/zhengce/201902/23/content_5367987.htm

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Dong, K. M. (2021). Research on the cultivation of adult lifelong learning ability in community context. Cultural and Educational Materials, (23), 97-99.

Gao, K. (2023). Exploring the path to cultivate college students' lifelong learning ability from the perspective of lifelong education. Industrial & Science Tribune, 22(08), 175-176.

Jiang, Z. (2002, November 8). Build a well-off society in an all-round way and create a new situation in building socialism with Chinese characteristics [Report at the 16th National Congress of the Communist Party of China]. Communist Party Members Network. https://fuwu.12371.cn /2012/09/27/ ARTI1348734708607117.shtml

Krejcie, Robert V., Morgan & Daryle W., (1970). Determining Sample Size For Research Activities. Journal of Education and Psychological Measurement. 30(3). 607-610.

Li, W. Z. (2011). Rational thinking on the development of lifelong education in China. Continue Education Research, (09), 7–8.

Li, F., Zhang, Z. K., & Tian, Y. B. (2023). Research on lifelong learning ability training of college students aiming at engineering education accreditation. Heilongjiang Education (Research and Evaluation of Higher Education), (09),28-30.

Shen, K. (2017). On the application of self-directed learning theory in adult learning. China Adult Education, (23), 29–32.

UNESCO. (2015). Rethinking education: towards a global common good? (Paris: UNESCO), http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555c.pdf.

Wang, X. S. (2019). A Survey of the Status Quo of Lifelong Learning Ability of College Students in Regular Undergraduate Colleges and Its Training Strategies: A Case Study of Nanchang City. (Master's Thesis). Nanchang University, Nanchang, China.

Yang, L. C., & Tang, Y. M. (2021). A Comparative Study on Factors Influencing College Students' Lifelong Learning Ability. Journal of Jilin Radio & TV University, (06),87-90.

Zhao, J. (2021). Research on the Cultivation of Primary School Teachers' Lifelong Learning Ability: Taking R District of Taiyuan as an example (Master's Thesis). Shanxi University, China.

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING STYLE AND EMPLOYABILITY EXPECTATIONS OF STUDENTS IN HECHI UNIVERSITY*

Liang Ying[1], Wichian Intarasompun[2], and Nuttamon Punchatree[3]
[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the learning style of Hechi University students, 2) to study students' employment expectations at Hechi University, and 3) to study the relationship between students' learning style and employment expectations of Hechi University. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between learning style and employability expectations of students in Hechi University. The purposive random sampling was 354 students at Hechi University, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results were:

1. Learning styles in Hechi University students in 4 aspects were at a high level ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.74). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "Converging Learning Style", indicates a high level ($\bar{X}$=4.36, S.D.=0.68). Followed by "Diverging Learning Style" ($\bar{X}$=4.30, S.D.=0.66), whereas "Accommodating Learning Style" was the lowest rank ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.82).

2. Students' employment expectations at Hechi University in 4 aspects were at a high level ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.76). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "Career Aspirations", indicates a high level ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.72). Followed by "Skill Development

* Received 11 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 1 April 2026

Expectations" ($\bar{x}$=4.23, S.D.=0.70), whereas "Job Market Readiness" was the lowest rank ($\bar{x}$=4.06, S.D.=0.81).

3. It was found that the correlation between learning style and students' employability expectations has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.82).

Keywords: Learning Style; Students' Employability Expectations; Hechi University

Introduction

With the rapid development of China's economy and the continuous upgrading of its industrial structure, higher education has transitioned from an elite model to mass education. The number of university graduates has been increasing annually, making the job market more competitive. According to the Ministry of Education, the number of university graduates in China reached a record high of 12.22 million in 2025. Employment is no longer merely the outcome of obtaining a job, but rather a long-term "process of career development and capability building" (Healy, M. J. 2022).

Existing research confirms the significant role of learning styles in shaping students' employment expectations. Farhang et al. (2020) found that learning styles influence career decision-making self-efficacy through their effects on learning strategies and competence formation. Salm and Golab et al. (2024) emphasized their impact on skill development pathways and career orientation, while İlçin and Tomruk et al. (2018) highlighted the role of cognitive processing patterns in academic achievement and competence construction. Together, these studies show that learning styles serve as a key link between educational processes and employment outcomes.

As an important undergraduate institution in the northwest of Guangxi, Hechi University shoulders the mission of cultivating applied talents for the regional economic and social development. This positioning directly affects the employment direction and background of its graduates. Under such an educational goal, the university places more emphasis on enhancing employment services and improving employment quality, especially in the fields

of teacher education, basic education, and regional public services, where it has a strong agglomeration effect.

Studying the relationship between learning styles and employment expectations helps in multiple ways. First, it provides a better understanding of how students' learning approaches influence their career aspirations. Second, it offers universities valuable data to refine teaching strategies and career counseling services to better align with both student needs and labor market demands. Additionally, as China undergoes industrial transformation, businesses increasingly seek employees with problem-solving skills, teamwork abilities, and self-regulated learning capabilities. Thus, analyzing the impact of learning styles on employability is essential for ensuring effective talent development in higher education. (Daming, H. et to all. 2023, Peihao, X. et to all., 2023, Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023)

This study takes Hechi University as a case, aiming to fill the gap in the research on the relationship between learning styles and employment expectations. By classifying students using Kolb's learning style theory and the research instrument was a self-designed questionnaire, it systematically examines the current status of different learning style characteristics, students' employment expectations, and the correlation mechanism between them. The study strives to deepen the understanding of how learning styles influence students' employability and career development at the theoretical level, provide empirical evidence for universities to optimize teaching methods and career guidance at the practical level, and offer reference suggestions for the effective connection between higher education and the labor market at the policy level. This research aims to promote the improvement of educational and teaching practices, help students make more rational career choices, and thereby enhance their employment competitiveness and long-term career satisfaction.

Objectives

1. To study the learning style of Hechi University students.
2. To study students' employment expectations at Hechi University.
3. To study the relationship between students' learning style and employment expectations of Hechi University.

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas.

1. Students' learning style

As a learner-centered teaching approach, the Kolb's learning style model reveals the differences in an individual's perception of experiences and information processing methods during the learning process, providing an important theoretical basis for understanding students' learning preferences and matching teaching strategies (Kolb, 2007). Rooted in experiential learning theory, Kolb's model classifies learners into distinct types based on the dimensions of concrete experience, reflective observation, abstract conceptualization, and active experimentation.

Learning style-oriented instructional design emphasizes breaking away from the traditional teacher-dominated, single-mode classroom structure and focuses on aligning teaching strategies with students' learning preferences to enhance learning outcomes and engagement (Bazán-Perkins and Sant Ibáñez-Salgado, 2025). Multiple empirical studies have verified the close relationship between learning styles and learning outcomes in various contexts. From the perspective of learning behavior, visual and kinesthetic learning styles can significantly predict math learning procrastination, with a kinesthetic preference helping to reduce procrastination, highlighting the connection between learning styles and self-regulated learning (Wan Hussin and Mohd Matore, 2023). In terms of academic performance, students with different learning styles show significant differences in grades (Matei, 2024); active learners have the highest academic performance, while avoidant learners have a significant negative correlation with grades (İlçin et al., 2018); visual learners achieve higher grades in educational science. These results further demonstrate that classroom engagement and style matching are important paths to improving academic performance (Lincă, 2024). From the perspective of instructional design and technology application, Azzeh, Altamimi, and Albashayreh (2023) proved through modeling research that understanding learning styles in a "probabilistic, hybrid" way is more conducive to personalized instructional design. Rahadian and Budiningsih (2023) verified the practical value of a learning style database in matching teaching media and optimizing classroom management. Meanwhile, Samaddar and Sikdar (2023)

pointed out from the perspective of the evolution of teaching styles that contemporary classrooms are shifting from teacher-centered to student-centered, and diverse, participatory, and inquiry-based teaching methods are highly consistent with the concept of learning style-oriented teaching. Learning style-oriented teaching emphasizes a student-centered approach, promoting classroom engagement, learning outcomes, and the development of self-regulation skills by matching teaching strategies with individual learning preferences, which is of great significance for achieving personalized and high-quality teaching.

In summary, learning style–oriented teaching, based on Kolb's experiential learning theory, offers a solid conceptual foundation and is supported by recent empirical studies. However, it should be applied critically and flexibly to avoid deterministic interpretations and ensure evidence-informed practice in higher education.

2. Employability expectations

Students' employment expectations constitute a multi-dimensional structure that integrates learning orientation, career development factors, and psychological resources, which is of great significance to their academic engagement, career preparation, and smooth entry into the labor market (Noori & Azmi, 2021). Its core components include future-oriented learning (measured by goal setting and planning behavior), problem-oriented learning (assessed by problem-solving and task engagement), career development learning (measured by participation in career-related activities), and academic and cultural capital (measured by learning engagement and educational experience) (Chen et al., 2023; Ho et al., 2022). Additionally, individual-level factors such as academic engagement, stress regulation, career aspirations, and academic motivation also play a crucial role in the formation of students' perceived employability (Ma & Bennett, 2021; Khaola, Ramabu & Sefotho, 2020). This concept is rooted in the perspectives of learning-oriented development and career construction, emphasizing that through systematic learning and development processes, students can identify their own strengths, adapt to the demands of the labor market, and proactively prepare for future careers (Zhang et al, 2022). Although existing research has confirmed a significant positive correlation between

educational experience and the development of students' employability, in-depth studies in specific university contexts and disciplinary fields remain insufficient, which is precisely the gap this research aims to fill (Noori & Azmi, 2021).

It is important to clarify the link between learning styles and employability. Learning styles shape how students plan, solve problems, and engage in career preparation. Active learners may perform better in practice and skill development, while reflective learners may excel in planning and self-assessment. Therefore, learning styles function as a cognitive–behavioral mechanism influencing employment expectations.

3. Research Framework

In this study about the relationship between learning style and employability expectations of students in Hechi University, the independent variable refers to learning style, which include Converging Learning Style, Diverging Learning Style, Assimilating Learning Style, and Accommodating Learning Style （Kolb, 2007). The dependent variable is students' employability expectations, encompassing 1) career aspirations, 2) perceived employability, 3) job market readiness, 4) skill development expectations (Noori & Azmi, 2021) Several educational theories provide a foundation for understanding the relationship between these variables.

The research framework can be described as the figure following.

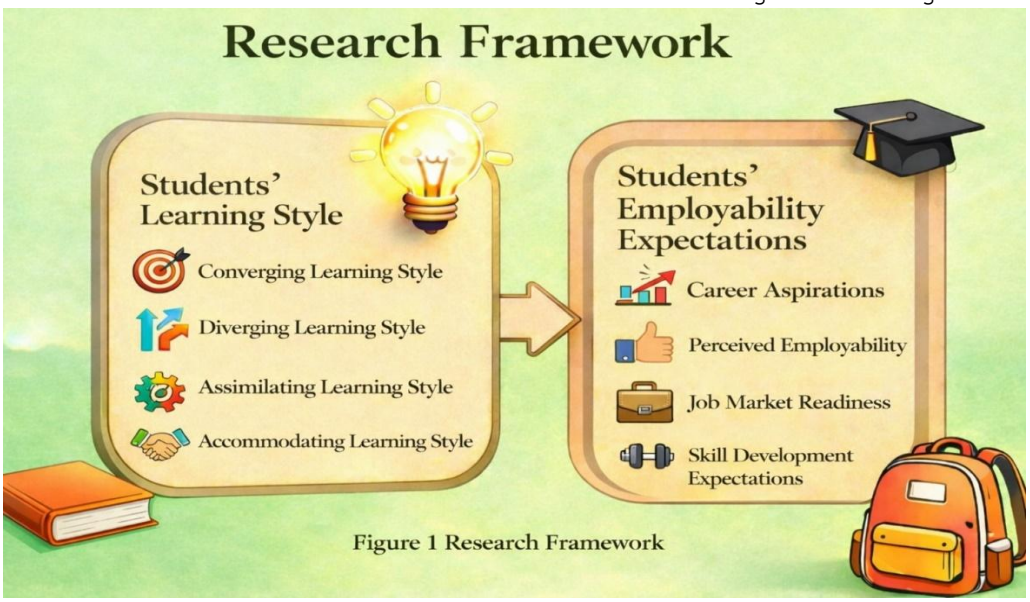

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between students' learning style and employment expectations of Hechi University. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. Population and the Sample Group

Population

The research population is 4360 students from Hechi University.

Sample

The sample group of this study is 354 students in Hechi University. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table (1970), and purposive random sampling was employed to recruit participants who were readily available across academic departments.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, year of study, Major, Internship Experience, Career Planning.

Part 2: Learning Style: it is 4 rating Scales. This main section has Learning Style statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 4 dimensions: 1) Accommodating Learning Style; 2) Converging Learning Style; 3) Diverging Learning Style; 4) Assimilating Learning Style Planning.

Part 3: Employability Expectations: it is 4 rating Scales. This main section has Employability Expectations statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 4 dimensions: 1) Career aspirations; 2) Perceived employability; 3) Job market readiness; 4) Skill development expectations.

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using

Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.988, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Hechi University via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study learning styles in Hechi University, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study students' employment expectations in Hechi University, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between learning styles and students' employment expectations was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Learning styles

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of learning styles in Hechi University in 4 aspects

Students' Learning Style	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Converging Learning Style	4.36	0.68	High	1
2. Diverging Learning Style	4.30	0.66	High	2
3. Assimilating Learning Style	4.17	0.79	High	3

Students' Learning Style	$\bar{X}$	S.D.	Level	Ranking
4. Accommodating Learning Style	4.15	0.82	High	4
Total	**4.25**	**0.74**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of learning styles in Hechi University were at a high level ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.74). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "converging learning style" ($\bar{X}$=4.36, S.D.=0.68), indicates a high level. Followed by "diverging learning style" ($\bar{X}$=4.30, S.D.=0.66), whereas "accommodating learning style" was the lowest rank ($\bar{X}$=4.15, S.D.=0.82).

Part 2: Students' employment expectations

Table 2 The mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.) of students' employment expectations in 4 aspects.

Students' Employability Expectations	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Career Aspirations	4.25	0.72	High	1
2. Perceived Employability	4.12	0.79	High	3
3. Job Market Readiness	4.06	0.81	High	4
4. Skill Development Expectations	4.23	0.70	High	2
Total	**4.16**	**0.76**	**High**	

From Table 2 consideration, the overall average students' employment expectations in Hechi University in 4 aspects, were at a high level ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.76). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "career aspirations" ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.72), indicates a high level. Followed by "Skill Development Expectations" ($\bar{X}$=4.23, S.D.=0.70), whereas "Job Market Readiness" was the lowest rank ($\bar{X}$=4.06, S.D.=0.81).

Part 3: The relationship between learning styles and students' employment expectations in Hechi University.

Table 3 The relationship between learning style and students' employability expectations.

Employability expectations	Students' learning styles (X_{tt})				
	X1	X2	X3	X4	X_{tt}

(Y_{tt})					
Y1	0.67**	0.72**	0.68**	0.75**	0.80**
Y2	0.58**	0.60**	0.69**	0.67**	0.73**
Y3	0.54**	0.55**	0.69**	0.70**	0.71**
Y4	0.62**	0.66**	0.68**	0.73**	0.77**
Y_{tt}	0.65**	0.69**	0.71**	0.78**	**0.82****

** refers to statistical significance level at .01

From table 3, it is shown that the overall relationship between learning style and students' employability expectations has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.82**).

Discussion

1. Learning styles of Hechi University students is at a high level. Considering the results of this research aspect were as follows: the highest rank was “Converging Learning Style”, followed by "Diverging Learning Style", whereas "Accommodating Learning Style" was the lowest ranking. The reasons are that: First, teaching at Hechi University emphasizes theoretical knowledge and analytical thinking, which supports converging and diverging styles. Second, lecture-based instruction and exam-oriented assessment limit experiential learning opportunities. Third, students are encouraged to be cautious and reflective, reducing trial-and-error exploration. Finally, assessment systems prioritize cognitive achievement over practical performance, reinforcing thinking-oriented rather than action-oriented learning preferences. The results of this study are consistent with those of Kolb (1984) research result who pointed out that in academic environments dominated by cognitive and theoretical tasks, students are more likely to develop thinking-oriented learning styles, while action-oriented accommodating styles tend to be less prominent. The same as Papanikolaou and Grigoriadou (2004), similar to this study also recognizes the key role of the Accommodating learning style in experiential learning and adaptive educational technology frameworks, as it emphasizes action, experience, and exploration to support knowledge construction, learner engagement, and problem-solving ability.

2. Studying students’ employment expectations at Hechi University is at a high level. Considering the results of these research aspects were as follows: the

highest rank was "Career aspirations", which indicates a high level. Followed by "Skill Development Expectations", whereas “Job Market Readiness” was the lowest ranking. The reasons are that: Insufficient practical opportunities, limited access to employment information, and inadequate career guidance services reduce students’ job market readiness. In addition, although students show strong career aspirations and skill development expectations, relatively weak self-efficacy and limited realistic self-assessment of job–person fit further constrain their employment confidence. The results of this study are consistent with Forrier et al. (2015), who proposed that “movement capital” (e.g., skills and adaptability) and perceived employability interact to determine individuals’ competitiveness in the labor market. Similarly, Clarke (2018) emphasized that graduate employability is a multidimensional system integrating human capital, social capital, personal traits, behaviors, perceived employability, and labor market context. Both perspectives highlight the close relationship between employment preparation, practical experience, and subjective expectations.

3. Learning styles have a significant high positive correlation with students' employability expectations, proving their effectiveness in promoting holistic development. Correlation Between the Two Variables: A high positive correlation ($r=0.82$, $p<0.01$) confirms learning styles with employability expectations was a high level. The research conclusion of Mupinga, Nora & Yaw (2006) is consistent research result pointed out that college students with different learning styles have significant differences in learning expectations, learning needs, and future development orientations. Among them, experiential and adaptive learning styles are more conducive to students' formation of clear learning goals and career planning awareness. The same as Sumanasiri, Yajid & Khatibi (2015) also hold that students' learning styles are closely related to their perception of employability and career expectations. Learning styles that are practice-oriented and reflective are more likely to enhance students' career self-efficacy and employability readiness.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows.

1. Policy level: Support the establishment of internship and industrial practice platforms, promoting the coordinated development of the curriculum system and employment goals at the institutional level.

2. School level: Strengthen the integration of courses and practice, enhancing students' practical application abilities and their readiness for the job market.

3. Student level: Guide students to formulate personalized employment preparation plans, helping them achieve an effective match between their personal abilities and job requirements.

References

Altamimi, A. M., Azzeh, M., & Albashayreh, M. (2022). Predicting students' learning styles using regression techniques. arXiv preprint arXiv:2209.12691

Bazán-Perkins, B., & Santibañez-Salgado, J. A. (2025). Relationship between the learning gains and learning style preferences among students from the school of medicine and health sciences. BMC Medical Education, 25(1), 71.

Chen, H., Wu, Y., Jiang, L., Xu, B., Gao, X., & Cai, W. (2023). Future orientation and perceived employability of Chinese undergraduates: A moderated mediation model. Current Psychology, 42(31), 27127-27140.

Clarke, M. (2018). Rethinking graduate employability: The role of capital, individual attributes and context. Studies in higher education, 43(11), 1923-1937.

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Farhang, R., Zamani Ahari, U., Ghasemi, S., & Kamran, A. (2020). The Relationship between Learning Styles and Career Decision-Making Self-Efficacy among Medicine and Dentistry Students of Ardabil University of Medical Sciences. Education Research International, 2020(1), 6662634.

Forrier, A., Verbruggen, M., & De Cuyper, N. (2015). Integrating different notions of employability in a dynamic chain: The relationship between job transitions,

movement capital and perceived employability. Journal of Vocational behavior, 89, 56-64.

Ho, T. T. H., Le, V. H., Nguyen, D. T., Nguyen, C. T. P., & Nguyen, H. T. T. (2023). Effects of career development learning on students' perceived employability: a longitudinal study. Higher Education, 86(2), 297-315.\

Healy, M. J. (2022). Towards an integrative pedagogy of careers and employability learning in higher education (Doctoral dissertation, University of Southern Queensland).

Ilicin, N., Tomruk, M., Yeşilyaprak, S. S., Karadibak, D., & Savcı, S. (2018). The relationship between learning styles and academic performance in TURKISH physiotherapy students. BMC medical education, 18(1), 291.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Kolb, D. A. (2007). The Kolb learning style inventory. Boston, MA: Hay Resources Direct.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140, 1–55.

Lincă, F. I., & Matei, F. L. (2024). Learning styles and academic performance among students. Land Forces Academy Review, 29(1), 63-68.

Mupinga, D. M., Nora, R. T., & Yaw, D. C. (2006). The learning styles, expectations, and needs of online students. College teaching, 54(1), 185-189.

Ma, Y., & Bennett, D. (2021). The relationship between higher education students' perceived employability, academic engagement and stress among students in China. Education+ Training, 63(5), 744-762.

NOORI, M. I., & AZMI, F. T. (2021). Students perceived employability: A systematic literature search and bibliometric analysis. Eurasian Journal of Business and Economics, 14(28), 37-56.

Papanikolaou, K. A., & Grigoriadou, M. (2004). Accommodating learning style characteristics in adaptive educational hypermedia systems. In AH 2004: 3rd international conference on adaptive hypermedia and adaptive web-based systems: workshop proceedings part (p. 77).

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266122

Rahadian, R. B., & Budiningsih, C. A. (2023). Development of classroom management based on student learning style database. arXiv preprint arXiv:2302.04057.

Samaddar, R., & Sikdar, D. P. (2023). Development in teaching style on classroom management. Asian Research Journal of Arts & Social Sciences, 20(1), 47-58.

Salm, V., & Golab, L. (2024). Understanding Employer Expectations of Students in Different Disciplines: A Novel Graph Methodology. International Journal of Work-Integrated Learning, 25(3), 367-386.

Sumanasiri, E. G. T., Yajid, M. S. A., & Khatibi, A. (2015). Conceptualizing Learning and Employability" Learning and Employability Framework". Journal of Education and learning, 4(2), 53-63.

Thetsane, R., & Mokhethi, M. (2020). Amplifying graduates employability and marketability: the case of the National University of Lesotho. Journal of Marketing Management, 8(2), 69-76.

Wan Hussin, W. A. S., & Mohd Matore, M. E. E. (2023). The influence of learning styles on academic procrastination among students in mathematics. Frontiers in psychology, 14, 1239933.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yanting, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12),

Zhang, Y. C., Zhang, Y., Xiong, X. L., Liu, J. B., & Zhai, R. B. (2022). An empirical study on the improvement of college students' employability based on university factors. Frontiers in Psychology, 13, 793492. 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING STYLES AND CULTIVATION OF LEARNING INTEREST OF FRESHMEN IN CHENGGUAN MIDDLE SCHOOL*

Liang Yinlin[1], Wichian Intarasompun[2], and Nuttamon Punchatree[3]
Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand[123]
Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th[2]

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study learning style of Freshmen in Chengguan Middle School, 2) to study cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School, 3) to study the relationship between learning style and cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School. This study adopted a quantitative correlational research design. The purposive random sampling was 278 freshmen in Chengguan Middle School, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaires. The statistics are used for data analyzing by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The findings of this study are expected to provide theoretical support for understanding the interaction between learning styles and learning interest, and offer practical implications for optimizing instructional strategies in secondary education.

The research results were:

4. Learning style of freshmen in Chengguan Middle School in 4 aspects was at high level ($\bar{X}$=4.38, S.D.=0.69). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "Reading/Writing learning style", indicates a high level ($\bar{X}$=4.82, S.D.=0.39). Followed by "Visual learning style" ($\bar{X}$=4.81, S.D.=0.40), whereas "Kinesthetic learning style" was the lowest rank ($\bar{X}$=3.93, S.D.=0.65).

5. Cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School

* Received 12 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 1 April 2026

in 2 aspects was at a high level ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.74). Considering the results of these 2 research aspects were as follows: the highest rank was “Intrinsic motivation interest”, indicates a high level ($\bar{X}$=4.62, S.D.=0.64). Followed by “Extrinsic motivation interest” ($\bar{X}$=4.43, S.D.=0.83).

6. The relationship between learning styles and learning interest showed a strong positive correlation (r = .80, p < .01). These findings suggest that aligning instructional strategies with students’ learning styles may enhance learning interest in secondary education contexts.

Keywords: Students’ Learning Style; Cultivation of Learning Interest; Chengguan Middle School

Introduction

Under the current background of the continuous deepening of educational reform in China, breaking through the traditional teaching model centered on teachers and highly unified in content and methods, paying attention to individual differences among students and exploring diversified teaching paths have become important directions for improving the quality of classroom teaching and learning outcomes. Studies have shown that teaching that ignores learners' differences often fails to meet students' cognitive and emotional needs, thereby affecting the development of their learning motivation and interest (Cronbach, 1957). Dunn and Dunn (1978) further pointed out that when teaching methods can match students' learning characteristics, students' learning engagement and learning outcomes will be significantly enhanced.

On this basis, learning styles have gradually become an important topic in educational psychology research. Keefe (1979) defined learning style as a relatively stable combination of characteristics of learners at the cognitive, emotional and physiological levels, providing a theoretical basis for understanding learning behavior from the perspective of individual differences. Although many studies at home and abroad have respectively explored the role of learning style or learning interest, in the middle school stage in China, there is still a lack of research that systematically analyzes the relationship between the

two and proposes feasible teaching strategies in combination with local teaching practice.

From the perspective of learning interest development, the four-stage model of interest development proposed by Hidi and Renninger (2006) indicates that learning interest gradually develops from situational interest to stable individual interest, and the degree of fit between learning context and learner characteristics plays a key role in this process. This viewpoint provides important enlightenment for understanding the formation mechanism of learning interest from the perspective of learning style. (Meng, C. et to all., 2023; Zimin , Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023)

In terms of motivation theory, Deci and Ryan (1985, 2000) proposed the self-determination theory, which distinguishes between intrinsic motivation and extrinsic motivation, emphasizing that autonomy, competence and relationality are the core psychological needs that promote the continuous development of intrinsic motivation and learning interest. Relevant studies have shown that intrinsic motivation is more conducive to the long-term maintenance of learning interest, while excessive reliance on extrinsic rewards may weaken learners' original intrinsic interest (Deci et al., 1999). Furthermore, learning participation is regarded as an important mediating variable connecting learning motivation and learning outcomes. Skinner et al. (2008) pointed out that a high level of behavioral, emotional and cognitive participation helps enhance students' value recognition of learning activities, thereby promoting the development of learning interest.

In the theory of learning styles, Fleming (1987) proposed the VARK learning style model, which classifies learning styles into visual, auditory, read-write and kinesthetic types based on learners' sensory preferences for information input channels. This model emphasizes the significance of matching teaching methods with learning styles, arguing that a matching teaching design helps to reduce cognitive load, enhance learning experience and motivation.

Based on the above theories, this study takes the VARK learning style model as the core theoretical framework, integrates self-determination theory and learning interest development theory, and systematically explores the influence mechanism of different learning styles on the cultivation of middle

school students' learning interests from both cognitive and emotional levels. The research results not only help to make up for the deficiencies in the study of the relationship between learning styles and learning interests in the context of Chinese middle schools but also provide theoretical basis and practical reference for the implementation of differentiated teaching and educational management decisions in middle school classrooms.

Objectives

1. To study learning style of Freshmen in Chengguan Middle School
2. To study cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School
3. To study the relationship between learning style and cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas.

1. Students' learning style

Previous studies have extensively examined the characteristics, distribution, and instructional implications of learning styles across diverse educational contexts. Fleming and Mills (1992) conceptualized visual learning style as a preference for acquiring information through visual representations, demonstrating that visual formats enhance comprehension and retention among visual learners. Similarly, Zheng Chunmei (2011) identified auditory learners as favoring listening, repetition, and discussion, with strong auditory memory and active classroom participation. Beyond individual style characteristics, empirical research has emphasized the importance of alignment between teaching strategies and learning styles. Wu Lilin and Wang Fei (2009), as well as Cui Feng (2013), found that instructional approaches congruent with students' learning styles significantly enhance learning enthusiasm and instructional effectiveness. However, more recent studies have shifted toward a dynamic and flexible view of learning styles. Research by Bhagat et al. (2015), Rezigalla and Ahmed (2019), and Samarakoon et al. (2013) suggests that multimodal learning is prevalent and often more effective, with learning style preferences evolving across academic

stages and serving better as tools for strategy awareness than rigid classification systems. Moreover, learning styles have been shown to correlate positively with classroom participation (Dong Jingjing & Yao Benxian, 2017) and influence learners' engagement and satisfaction in online environments (Drago & Wagner, 2004). At the secondary and higher education levels, studies by Subagja (2023) and Lee (2025) further indicate that learning styles should be regarded as reference variables for instructional design rather than direct predictors of academic performance. Collectively, these findings highlight learning styles as dynamic, context-sensitive constructs that can inform diversified and learner-centered instructional design.

2. Cultivation of learning interest

Existing literature has consistently emphasized the central role of learning interest and motivation in students' learning processes, with self-determination theory (SDT) providing a foundational theoretical framework. Deci and Ryan (1985) distinguished intrinsic and extrinsic motivation, demonstrating that intrinsically motivated learning—supported by autonomy, competence, and relatedness—more effectively sustains curiosity, long-term engagement, academic performance, and independent problem-solving than externally regulated learning. Empirical studies further confirm the dominant role of intrinsic motivation. Al Shuaili (2025) found intrinsic motivation to be a significantly stronger predictor of students' GPA and learning attitudes than extrinsic motivation, while Sahade et al. (2022) reported that although both intrinsic and extrinsic motivation contribute to academic performance, extrinsic motivation may exert stronger short-term predictive effects in specific educational contexts. Beyond motivational orientation, instructional design and learning environments play a crucial role in interest cultivation. Reeve et al. (2023) demonstrated that inquiry-based learning significantly enhances students' intrinsic interest and participation, and studies by Wang Yuting (2017) and Wang Yajuan and Yang Yumin (2012) highlighted the importance of supportive learning environments, instructional support, and positive teacher–student relationships in sustaining learning enthusiasm. Moreover, emotional and psychological factors have been identified as key internal mechanisms. Zheng Mingling (2020) and Ding Yongyin (2016) showed that positive emotional experiences and active learning attitudes

regulate cognitive engagement and are essential for the development and maintenance of learning interest. Collectively, these studies suggest that learning interest is a multidimensional construct shaped by motivational orientation, emotional experience, and supportive instructional contexts, with intrinsic motivation playing a particularly critical role in promoting sustained and meaningful learning.

3. Research Framework

In this study on the relationship between learning styles and the cultivation of learning interests among freshmen in Chengguan Middle School, the independent variable adopted Fleming's (1987) VARK learning style model, dividing students into visual, auditory, reading and writing, and kinesthetic types to reflect the differences among individuals in information acquisition and processing. The theoretical basis of the dependent variable is the self-determination theory (Deci & Ryan, 1985, 2000), which defines learning interest from the perspective of motivation and distinguishes between intrinsic motivation and extrinsic motivation. A variety of theories provide the basis for the relationships among these variables.

The research framework can be described as the figure following.

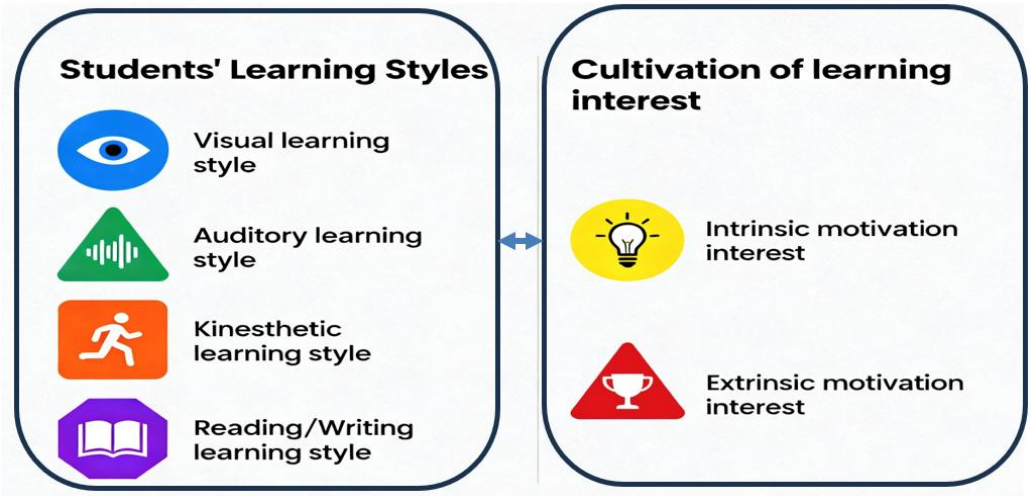

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between integrated teaching strategies and students' comprehensive ability. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

3. Population and the Sample Group

Population

The Population research subjects are 1,000 freshmen in Chengguan Middle School.

Sample

The sample group of this study is 278 freshmen in Chengguan Middle School according to Krejcie and Mogan table (1970) by purposive random sampling.

4. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has questions to gather background information on the respondent's gender, age, and average score of compulsory subjects.

Part 2: Student learning style. it is 5 rating Scales. This main section has learning style statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 4 dimensions: 1) Visual Learning Style (5 statements);2) Auditory Learning Style (5 statements);3) Kinesthetic Learning Style (5 statements); 4) Reading/Writing Learning Style (5 statements).

Part 3: Cultivation of learning interest. it is 5 rating Scales. This main section has Cultivation of learning interest statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 2 dimensions: 1) Intrinsic Motivation (10 statements);2) Extrinsic Motivation (10 statements).

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using

Cronbach's **α**, a statistic measuring internal consistency, with **α** value of 0.85, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at freshmen in Chengguan middle school via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study learning style of Freshmen in Chengguan Middle School, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between learning style and cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Students' learning style

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of learning style of Freshmen in Chengguan Middle School in 4 aspects.

Students' Learning Style	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
5. Visual learning style (X1)	4.81	0.40	High	2

Students' Learning Style	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
6. Auditory learning style (X2)	3.97	0.64	High	3
7. Kinesthetic learning style (X3)	3.93	0.65	High	4
8. Reading/Writing learning style (X4)	4.82	0.39	High	1
Total	**4.38**	**0.69**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of learning style of freshmen in Chengguan Middle School was at a high level ($\bar{x}$=4.38, S.D.=0.69). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "Reading/Writing learning style" ($\bar{x}$=4.82, S.D.= 0.39), indicates a high level. Followed by "Visual learning style" ($\bar{x}$ =4.81, S.D.=0.40), whereas "Kinesthetic learning style" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.93, S.D.=0.65).

Part 2: Cultivation of learning interest

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School in 2 aspects.

Cultivation of Learning Interest	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
5. Intrinsic motivation interest (Y1)	4.62	0.64	High	1
6. Extrinsic motivation interest (Y2)	4.43	0.83	High	2
Total	**4.53**	**0.74**	**High**	

From Table 2 consideration, the overall average of cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School in 2 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=4.53, S.D.=0.74). Considering the results of these 2 research aspects were as follows: the highest rank was "Intrinsic motivation interest" ($\bar{x}$=4.62, S.D.=0.64), indicates a high level. Followed by "Extrinsic motivation interest" ($\bar{x}$=4.43, S.D.=0.83).

Part 3: The relationship between learning style and cultivation of learning interest

Table 3 The relationship between learning style and cultivation of learning interest.

Cultivation of learning interest (Y_{tt})	Students' learning styles (X_{tt})				
	X1	X2	X3	X4	Xtt
Y1	0.72**	0.72**	0.68**	0.74**	0.83**
Y2	0.64**	0.62**	0.64**	0.66**	0.75**
Y_{tt}	0.69**	0.68**	0.68**	0.71**	**0.80****

** refers to statistical significance level at .01

From Table 3, it is shown that the relationship between learning style and cultivation of learning interest of Freshmen in Chengguan Middle School has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.80).

Discussion

1. Freshmen at Chengguan Middle School show a high overall level of learning style preference, with reading/writing ranked highest, followed by visual, while kinesthetic learning is least developed. This distribution can be attributed to the exam-oriented instructional context of Chinese secondary education, where textbook reading, written exercises, and visual presentations dominate, whereas experiential activities are limited. Similar patterns have been reported in previous studies, indicating that teaching methods strongly shape learning style distributions, with reading/writing and visual styles predominating and kinesthetic learning underrepresented (Drago & Wagner, 2004; Dong & Yao, 2017; Rezigalla & Ahmed, 2019).

2. The level of learning interest among freshmen is generally high, with intrinsic motivation exceeding extrinsic motivation. This may be explained by students' novelty experiences and schools' emphasis on guidance and positive feedback during the transition to a new learning environment, which supports autonomy and competence. These findings are consistent with Self-Determination Theory and interest development theory, which highlight the dominant role of intrinsic motivation in sustained learning engagement (Deci & Ryan, 1985; Hidi & Renninger, 2006; Schunk et al., 2014).

3. A relatively strong relationship is observed between learning styles and learning interest, particularly between learning styles and intrinsic motivation,

whereas the weakest association is found between auditory learning style and extrinsic motivation. This suggests that alignment between teaching methods and students' learning styles enhances autonomy and active participation, thereby fostering intrinsic interest, while passive auditory learning offers limited motivational support. These results align with prior research indicating that learning interest develops more effectively in active and self-determined learning contexts than in externally regulated or passive environments (Deci & Ryan, 1985; Hidi & Renninger, 2006; Fleming & Mills, 1992).

4. This study has several limitations. The cross-sectional design precludes causal conclusions regarding the relationship between learning styles and learning interest. Although significant correlations were identified, the direction of influence remains uncertain. The use of convenience sampling from a single middle school may also limit the generalizability of the findings to other educational contexts. In addition, reliance on self-report questionnaires introduces the possibility of common method variance and response bias. Future research employing longitudinal designs, broader samples, and multiple data sources would provide more robust evidence and enhance the external validity of the conclusions.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows.

4. Incorporate active learning strategies such as problem-based tasks, simulations, cooperative inquiry, and project-based learning across instructional contexts to strengthen students' kinesthetic learning experiences.

5. Enhance extrinsic learning interest by clarifying learning goals, strengthening feedback mechanisms, and adopting diversified, non-material incentives that connect learning tasks with real-life and future development contexts.

6. Transform auditory instruction from one-way lecturing into interactive practices, including discussion, debate, and peer explanation, while embedding external incentives within the learning process.

References

Al Shuaili, A. S. T. (2025). Intrinsic and extrinsic motivation as predictors of academic achievement and learning attitudes: Evidence from Omani schools. *Educational Research and Reviews, 20*(6), 86–100. https://doi.org/10.5897/ERR2025.4474

Bhagat, A., Vyas, R., & Singh, T. (2015). Students' awareness of learning styles and their perceptions to a mixed-method approach for learning. *International Journal of Applied and Basic Medical Research, 5*(Suppl 1), S58–S65. https://doi.org/10.4103/2229-516X.162281

Cronbach, L. J. (1957). The two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist, 12*(11), 671–684. https://doi.org/10.1037/h0043943

Cui, F. (2013). The influence of teachers' teaching styles on students' learning styles and English vocabulary learning effectiveness. *Foreign Language Education, 34*(4), 58–62. (in Chinese)

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. Plenum Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry, 11*(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01

Deci, E. L., Koestner, R., & Ryan, R. M. (1999). A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological Bulletin, 125*(6), 627–668. https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.6.627

Dong, J., & Yao, B. (2017). A study on the relationship between perceived learning styles and classroom participation among college students. *Journal of Higher Education Research, 40*(3), 92–98. (in Chinese)

Drago, W. A., & Wagner, R. J. (2004). VARK preferred learning styles and online education. *Management Research News, 27*(7), 1–13. https://doi.org/10.1108/01409170410784211

Dunn, R., & Dunn, K. (1978). Teaching students through their individual learning styles. *Educational Leadership, 36*(4), 238–244.

Ding, Y. (2016). Learning interest as an internal motivational and psychological factor influencing students' learning behavior. *Journal of Educational Psychology, 22*(4), 45–52. (in Chinese)

Fleming, N. D. (1987). *VARK: A guide to learning styles*. Lincoln University.

Fleming, N. D., & Mills, C. (1992). Not another inventory, rather a catalyst for reflection. *To Improve the Academy, 11*, 137–155. https://doi.org/10.1002/j.2334-4822.1992.tb00213.x

Hidi, S., & Renninger, K. A. (2006). The four-phase model of interest development. *Educational Psychologist, 41*(2), 111-127. https://doi.org/10.1207/s15326985ep4102_4

Keefe, J. W. (1979). Learning style: An overview. In J. W. Keefe (Ed.), *Student learning styles: Diagnosing and prescribing programs* (pp. 1–17). National Association of Secondary School Principals.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Lee, J. (2025). Learning style distribution and its relationship with academic performance among pharmacy students. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions, 22*, 5.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Reeve, J., Deci, E. L., Cheon, S. H., & Jang, H. (2023). Enhancing students' intrinsic motivation for scientific practices through inquiry-based learning. *Journal of Educational Psychology, 115*(3), 512–528. https://doi.org/10.1037/edu0000753

Rezigalla, A. A., & Ahmed, O. Y. (2019). Learning style preferences among medical students in the College of Medicine, University of Bisha, Saudi Arabia (VARK model). *Advances in Medical Education and Practice, 10*, 795–801. https://doi.org/10.2147/AMEP.S219176

Samarakoon, L., Fernando, T., Rodrigo, C., & Rajapakse, S. (2013). Learning styles and approaches to learning among medical undergraduates and

postgraduates. *BMC Medical Education, 13*, Article 42. https://doi.org/10.1186/1472-6920-13-42

Skinner, E. A., Kindermann, T. A., & Furrer, C. J. (2008). A motivational perspective on engagement and disaffection. *Educational and Psychological Measurement, 68*(3), 493–525. https://doi.org/10.1177/0013164407310132

Sahade, S., Putri, R. A., & Hasyim, M. (2022). The influence of learning interest, intrinsic motivation, and extrinsic motivation on students' academic performance. *Journal of Education and Learning, 16*(2), 245–254. https://doi.org/10.11591/edulearn.v16i2.20470

Subagja, S., & Rubini, B. (2023). Analysis of student learning styles using Fleming's VARK model in science subject. *Jurnal Pembelajaran dan Biologi Nukleus, 9*(1), 31–39. https://doi.org/10.36987/jpbn.v9i1.3752

Wang, Y. (2017). The impact of learning environments and instructional support on students' learning interest. *Modern Education Science, (5),* 78–83. (in Chinese)

Wang, Y., & Yang, Y. (2012). The relationship between teacher–student relationships and students' learning enthusiasm. *Educational Research and Experiment, (3),* 61–65. (in Chinese)

Wu, L., & Wang, F. (2009). Compatibility between teaching strategies and students' learning styles among science and engineering college students. *Research in Higher Education of Engineering, 24*(2), 89–94. (in Chinese)

Zheng, C. (2011). Characteristics of auditory learners and implications for classroom teaching. *Theory and Practice Educationl, 31*(6), 73–76. (in Chinese)

Zheng, M. (2020). Emotional factors in learning processes and their influence on learning interest. *Educational Development Research, 40*(6), 89–95. (in Chinese)

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

THE RELATIONSHIP BETWEEN LEARNER AUTONOMY AND STUDENTS' ENGLISH LEARNING STRATEGIES IN THE CONTEXT OF ONLINE LEARNING AT NANNING UNIVERSITY*

Zhou Yu[1], Wichian Intarasompun[2], and Nuttamon Punchatree[3]
[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th[2]

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study students' learner autonomy at Nanning University, 2) to study students' English learning strategies in the context of online learning at Nanning University, and 3) to study the relationship between learner autonomy and students' English learning strategies in the context of online learning at Nanning University. This study adopted a quantitative method to explore the relationship between learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning. A total of 379 students were selected using purposive sampling to identify eligible participants, followed by simple random selection based on the Krejcie and Morgan (1970) sample size determination table. The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistical analyses included descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and Pearson's product–moment correlation coefficient.

The research results were as follows:

1. Learner autonomy at Nanning University in 5 aspects was at a high level ($\bar{X}$=4.187, S.D.=0.778). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Understanding teaching objectives and learning requirements" ($\bar{X}$=4.277, S.D.=0.738), indicates a high level, followed by "Setting learning goals" ($\bar{X}$=4.180, S.D.=0.777), whereas "Monitoring the learning process" was the lowest rank ($\bar{X}$=4.151, S.D.=0.794).

2. English learning strategies in the context of online learning at Nanning

* Received 11 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 1 April 2026

University in 6 aspects was at a high level ($\bar{X}$=4.128, S.D.=0.797). Considering the results of these 6 research aspects were as follows: the highest rank was "Memory Strategies" ($\bar{X}$=4.144, S.D.=0.787), indicates a high level, followed by "Social strategies" ($\bar{X}$=4.139, S.D.=0.788), whereas "Metacognitive strategies" was the lowest rank ($\bar{X}$=4.113, S.D.=0.803).

3. It was found that the relationship between learner autonomy and English learning strategies has a positive correlation at the very high level with statistical significance level at .01 (r=0.906).

These findings provide empirical evidence of the positive relationship between learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning, and they help clarify the interaction between these two variables in online learning settings.

Keywords: Learner Autonomy, English Learning Strategies, Nanning University

Introduction

With the rapid development of information technology, English learning in higher education has increasingly extended beyond traditional face-to-face classrooms into technology-mediated environments. In such environments, learners frequently engage in self-regulated study beyond formal classroom instruction. Viberg and Kukulska-Hulme (2021) note that direct teacher supervision is often reduced in these contexts. Consequently, learners are required to assume greater responsibility for planning, monitoring, and evaluating their own learning. This shift highlights the importance of self-regulation and autonomy in sustaining effective language development, a view also emphasized by Benson (2011) and Zimmerman (2015). Learner autonomy has therefore become a central concept in language education, commonly defined as the capacity to take control of one's own learning and make informed decisions about goals, methods, and evaluation, a definition articulated by Little (1991) and further discussed by Benson (2011).

Meanwhile, language learning strategies and learner autonomy have long been regarded as closely related constructs in second language acquisition research. Oxford (2017) argues that language learning strategies provide

systematic ways for learners to regulate cognition, motivation, and behavior during learning. Through such regulation, learners can enhance learning efficiency and strengthen self-directed development. Benson (2007) further associates autonomy with learners' ability to plan, monitor, and evaluate learning activities. He also emphasizes the importance of strategic engagement in language tasks. However, Ou (2017) points out that previous studies have often examined these constructs separately. Many investigations have also focused primarily on traditional classroom settings. Empirical research exploring their relationship in technology-supported or online environments remains comparatively limited.

In the EFL context of China, learner autonomy has become an important focus following curricular reforms emphasizing learner-centered approaches in college English education. Nevertheless, Ou (2017) indicates that further empirical research is needed to clarify how autonomy interacts with learning behaviors and strategy use. With the normalization of online learning in higher education, this research gap has become more salient. Therefore, it is necessary to systematically investigate university students' English learning strategies and their levels of learner autonomy in online environments and to analyze the relationship between these constructs. (Meng, C. et to all., 2023; Zimin, Z., et to all., 2023, Zhonghua. et to all., 2023)

Based on this research background, the present study aims to explore the relationship between learner autonomy and English learning strategies among undergraduate students at Nanning University within the context of online learning. Drawing on existing theoretical and empirical perspectives, it is hypothesized that learner autonomy is positively associated with students' English learning strategies, and that this relationship will reach statistical significance at the .05 level. The findings are expected to contribute to theoretical discussions on learner autonomy and strategy use and to provide empirical insights for improving online English teaching practices and fostering learner autonomy in higher education.

Objectives

1. To study students' learner autonomy at Nanning University.
2. To study students' English learning strategies in the context of online

learning at Nanning University.

3. To study the relationship between learner autonomy and students' English learning strategies in the context of online learning at Nanning University.

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas:

1. Learner autonomy

Learner autonomy has been widely recognized as a core construct in educational research, particularly within the framework of self-regulated learning (SRL), where it is understood as a multidimensional capability. Recent studies conceptualize learner autonomy as learners' ability to understand teaching objectives and learning requirements, set learning goals, apply appropriate learning strategies, monitor and regulate learning processes, and evaluate learning outcomes. Van Nguyen and Habók (2021) defined learner autonomy as a psychological capacity involving goal setting, planning, monitoring, and evaluation, emphasizing that a clear understanding of instructional objectives underpins effective self-regulation. While most studies converge in viewing learner autonomy as a self-regulatory capacity grounded in goal-directed behavior, they differ in emphasis: some foreground cognitive–metacognitive regulation, whereas others highlight contextual negotiation and learner agency. Research in technology-mediated learning contexts further indicates that learners who clearly perceive learning goals are better able to select suitable resources and regulate their learning processes. Empirical evidence from Raluy and Mislang (2022) shows that structured goal-setting practices and reflective tools, such as learning logbooks, enhance learners' understanding of learning requirements while supporting ongoing monitoring and evaluation. In contrast, classroom-based research stresses the social dimension of autonomy development. From a classroom perspective, Abd Rahman et al. (2022) reported that discrepancies between teachers' and students' perceptions and expectations regarding learner autonomy may hinder its development, as students tended to support higher levels of autonomy while teachers demonstrated more cautious endorsement. This divergence suggests that learner autonomy operates at both intrapersonal and interpersonal levels: internally as a regulatory competence and externally

as a negotiated classroom construct. At the strategic level, previous studies indicate that learner autonomy is strengthened through metacognitive strategy instruction, which facilitates planning, monitoring, and evaluation. Thus, across different contexts, a consistent pattern emerges: autonomy develops through regulatory engagement, yet the degree to which it is enacted depends on instructional structure and teacher–student alignment. Overall, existing research suggests that learner autonomy should be viewed as a dynamic and multidimensional capacity shaped by instructional conditions and interactional expectations.

2. English learning strategies in the context of online learning

In the context of online learning, research over the past decade has consistently highlighted the continued relevance of English learning strategies as a key mechanism through which learners regulate and optimize their language development. Oxford (2017) proposed a well-established taxonomy that categorizes language learning strategies into memory, cognitive, compensation, metacognitive, affective, and social dimensions, and recent studies suggest that these six strategy types remain integral in digitally mediated environments. Irdani et al. (2025) found that online English learners frequently employ memory strategies (e.g., repetition and association) and cognitive strategies (e.g., analyzing linguistic forms and practicing skills) to process and retain language input, while using compensation strategies such as inferencing from context and online resources to overcome gaps in linguistic knowledge. Although empirical studies consistently report the use of all six strategy categories, their findings differ in terms of strategic prominence. Some research emphasizes the dominance of cognitive and memory strategies for processing online input, while others underscore the pivotal role of metacognitive strategies in managing independent learning demands. For example, Fitrianti and Susanti (2021) reported that metacognitive strategies—particularly planning, monitoring, and self-evaluation—play a central role in supporting self-regulated learning in online courses where learners must manage their pace and objectives with limited teacher supervision. Djiwandono (2024) showed that affective strategies are widely used to regulate anxiety, sustain motivation, and address emotional challenges associated with online English learning, especially during emergency

remote instruction. Lip (2025) observed that social strategies remain salient as learners engage in online discussions, peer collaboration, and virtual interaction to negotiate meaning and enhance communicative competence. Collectively, these findings suggest that strategy use in online learning is adaptive rather than static: different instructional conditions foreground different strategic dimensions, yet all operate interactively to support language development. Rather than functioning as isolated techniques, strategies constitute an integrated regulatory system responding to cognitive, emotional, and social demands.

Research Framework

In this study about the relationship between learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning at Nanning University, the independent variable refers to learner autonomy, which includes understanding teaching objectives and learning requirements, setting learning goals, applying appropriate learning methods and strategies, monitoring the learning process, and evaluating learning outcomes, drawing on established theories of learner autonomy and self-regulated learning (Holec, 1981; Zimmerman, 2000). These dimensions align with contemporary student-centered learning frameworks that emphasize learners' active engagement, self-regulation, and responsibility for learning outcomes. The dependent variable is English learning strategies in the context of online learning, encompassing 1) memory strategies, 2) cognitive strategies, 3) compensation strategies, 4) metacognitive strategies, 5) affective strategies, and 6) social strategies. This classification is based on Oxford's (1990) widely accepted framework of language learning strategies, which emphasizes learners deliberate and strategic efforts to facilitate language acquisition. These strategy categories are particularly relevant in online learning environments, where learners are required to regulate their learning processes and actively engage with digital resources and peers.

The research framework can be illustrated in the following figure:

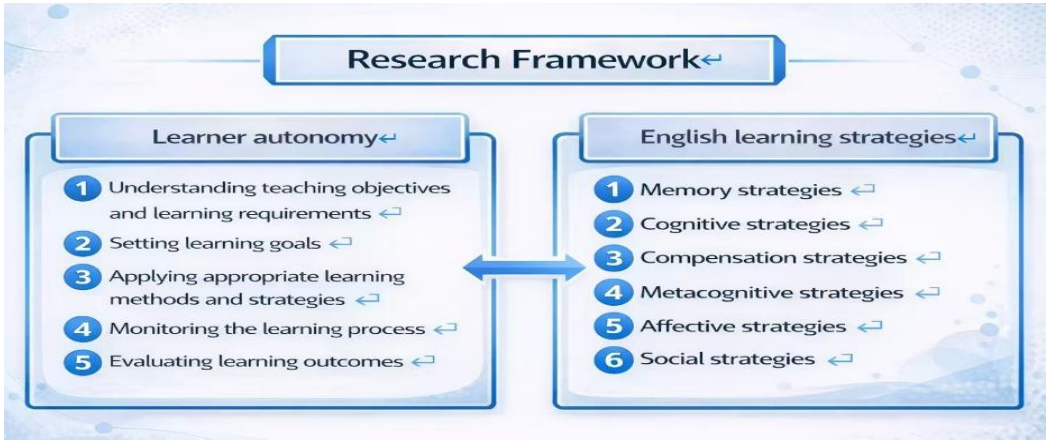

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

5. Population and the Sample Group

Population

The research population is 22,555 students from Nanning University.

Sample

The sample group of this study is 379 freshmen who enroll in English course of Nanning University according to Krejcie and Mogan table (1970) by accidental random sampling.

6. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, age, weekly English learning time, and academic disciplines.

Part 2: Learner Autonomy. This section uses a 5-point Likert scale with the standardized labels: “The Least Agree (1)” to “The Most Agree (5)”—an academic norm for measuring attitudes and perceptions. It contains statements related to learner autonomy, organized into 5 dimensions: 1) Understanding teaching objectives and learning requirements, 2) Setting learning goals, 3)

Applying appropriate learning methods and strategies, 4) Monitoring the learning process, and 5) Evaluating learning outcomes.

Part 3: English learning strategies in the context of online learning. it is 5 rating Scales. This main section has English learning strategies in the context of online learning statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "the least agree" to "the most agree". It is organized into 6 dimensions: 1) Memory strategies; 2) Cognitive strategies; 3) Compensation strategies; 4) Metacognitive strategies. 5) Affective strategies; 6) Social strategies.

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.995, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Nanning University via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study students' learner autonomy at Nanning University, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study students' English learning strategies in the context of online learning, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between learner autonomy and students' English

learning strategies in the context of online learning was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Learner Autonomy

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of learner autonomy at Nanning University in 5 aspects

Learner Autonomy	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
9. Understanding teaching objectives and learning requirements (X1)	4.277	0.738	High	1
10. Setting learning goals (X2)	4.180	0.777	High	2
11. Applying appropriate learning methods and strategies (X3)	4.176	0.791	High	3
12. Monitoring the learning process (X4)	4.151	0.794	High	5
13. Evaluating learning outcomes (X5)	4.152	0.779	High	4
Total	**4.187**	**0.778**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of learner autonomy at Nanning University was at a high level ($\bar{x}$=4.187, S.D.=0.778). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Understanding teaching objectives and learning requirements" ($\bar{x}$=4.277, S.D.= 0.738), indicates a high level, followed by "setting learning goals" ($\bar{x}$=4.180, S.D.=0.777), whereas "Monitoring the learning process" was the lowest rank ($\bar{x}$=4.151, S.D.=0.794).

Part 2: English learning strategies in the context of online learning

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of students' comprehensive ability in 6 aspects.

English Learning Strategies in the context of online learning	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
7. Memory strategies (Y1)	4.144	0.787	High	1
8. Cognitive strategies (Y1)	4.135	0.798	High	3
9. Compensation strategies (Y1)	4.127	0.811	High	4
10. Metacognitive strategies (Y1)	4.113	0.803	High	6

English Learning Strategies in the context of online learning	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
11. Affective strategies (Y1)	4.124	0.787	High	5
12. Social strategies (Y1)	4.139	0.788	High	2
Total	**4.128**	**0.797**	**High**	

From Table 2 consideration, the overall average of English learning strategies in the context of online learning at Nanning University in 6 aspects was at a high level ($\bar{x}$=4.128, S.D.=0.797). Considering the results of these 6 research aspects were as follows: the highest rank was "Memory strategies" ($\bar{x}$=4.144, S.D.=0.787), indicates a high level, followed by "Social strategies" ($\bar{x}$=4.139, S.D.=0.788), whereas "Metacognitive strategies" was the lowest rank ($\bar{x}$=4.113, S.D.=0.803).

Part 3: The relationship between students' learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning at Nanning University.

Table 3 The relationship between students' learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning

English learning strategies in the context of online learning (Ytt)	Learner autonomy (Xtt)					
	X1	X2	X3	X4	X5	**Xtt**
Y1	0.756**	0.799**	0.850**	0.848**	0.874**	0.877**
Y2	0.741**	0.804**	0.844**	0.856**	0.868**	0.874**
Y3	0.726**	0.784**	0.823**	0.818**	0.845**	0.849**
Y4	0.744**	0.814**	0.838**	0.821**	0.866**	0.868**
Y5	0.750**	0.789**	0.836**	0.844**	0.860**	0.867**
Y6	0.740**	0.776**	0.808**	0.830**	0.845**	0.850**
Ytt	0.778**	0.833**	0.873**	0.876**	0.901**	**0.906****

** refers to statistical significance level at .01

From Table 3, it is shown that the overall relationship between students' learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning has a positive correlation at a very high level with statistical significance level at

.01 (r=0.906), according to the correlation interpretation guidelines proposed by Hinkle, William, and Stephen (1998), coefficients ranging from 0.71 to 0.90 represent a high level of relationship, whereas coefficients between 0.91 and 1.00 indicate a very high level of relationship.

Discussion

1. Students' learner autonomy at Nanning University was at a high level overall, with "Understanding teaching objectives and learning requirements" ranking highest, followed by "Setting learning goals," while "Monitoring the learning process" ranked lowest. This indicates that instruction places strong emphasis on clarifying course objectives and requirements, which enhances students' goal awareness and planning-related autonomy, whereas less attention is given to training continuous self-monitoring and reflective learning skills. Consequently, students show stronger autonomy in planning than in process-oriented regulation. This finding is consistent with Raluy and Mislang (2022), who reported that students demonstrated relatively strong goal-setting abilities but limited engagement in monitoring goal attainment and evaluating learning outcomes. Similarly, Marsevani (2021) found that EFL learners demonstrated positive dispositions toward understanding instructional objectives and establishing learning plans, indicating stronger development of planning-related autonomy. In addition, Dang (2025) emphasized that learner autonomy capacity involves multiple interrelated dimensions, including goal setting, strategy use, and self-monitoring, and highlighted that imbalances across these dimensions may signal uneven development of autonomous learning competence.

2. English learning strategies in the context of online learning at Nanning University were at a high level overall, with memory strategies ranked highest, followed by social strategies, while metacognitive strategies were used least frequently. This pattern suggests that students rely heavily on system-guided online tools and peer interaction, which favor memorization and social engagement, whereas limited guidance in planning, monitoring, and evaluating learning constrains the use of metacognitive strategies. This finding is in line with Amir et al. (2025), who found an uneven distribution of strategy use, showing that affective, memory, and social strategies were well embedded in learning

practices, whereas metacognitive strategies were comparatively underutilized. Similarly, Chen et al. (2023) investigated language learning strategies used by students in online English courses and reported that learners employed diverse strategies, with social strategies used by all participants and memory strategies, along with several other types, showing significant correlations with academic achievement. In addition, Yunita et al. (2025) found learners primarily engaged teachers, more proficient peers, and classmates to practice and clarify grammar use, aiming to avoid errors, enhance understanding, share knowledge, and improve accuracy. These findings highlight the central role of interaction-based strategies in participation in language learning contexts.

3. A statistically significant and strong positive correlation was found between learner autonomy and English learning strategies in the context of online learning at Nanning University ($r=0.906$, $p<.01$). This indicates that students' clear understanding of teaching objectives and ability to set learning goals facilitates the frequent and purposeful use of learning strategies, while the prominence of memory and social strategies reflects adaptive responses to online learning demands, together contributing to the close relationship between autonomy and strategy use. This result aligns with the findings of Cheng et al. (2018), who reported significant positive correlations between learner autonomy, motivation, and language proficiency among Chinese university students. Similarly, Daflizar, Sulistiyo, and Kamil (2022) found that language learning strategy use was significantly associated with college students' autonomous learning practices. In addition, Liu (2015) further demonstrated that the use of language learning strategies was highly correlated with learner autonomy, with cognitive and metacognitive strategies showing the strongest associations, indicating that strategy engagement can serve as a significant predictor of autonomous learning behavior.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

7. The findings show that students at Nanning University demonstrate a relatively low level of monitoring the learning process. Therefore, English teachers should introduce structured self-monitoring tools, such as weekly

learning logs, online progress checklists, and task completion trackers, to help students regularly review their learning progress in online English courses.

8. The results indicate that students make limited use of metacognitive strategies in online English learning. As a result, explicit instruction on metacognitive strategy use, including learning planning, progress monitoring, and self-evaluation, should be systematically integrated into college English teaching.

9. Given students' insufficient ability to monitor and evaluate their learning, teachers are encouraged to embed reflective activities into online learning platforms, such as post-task reflection questions and short self-assessment surveys, to guide students in identifying learning problems and adjusting learning strategies independently.

References

Abd Rahman, E., Md Yunus, M., Hashim, H., & Ab. Rahman, N. K. (2022). Learner autonomy between students and teachers at a defence university: Perception vs. expectation. *Sustainability*, 14(10), 6086.

Amir, A. H. L., Yi, H. X., Zulkefli, N. H., Irham, N. A. N., & Hashim, H. (2025). Exploring language learning strategies of good language learners in Malaysian ESL contexts. *International Journal of Research and Innovation in Social Science*, 9(5), 3824–3832.

Benson, P. (2007). Autonomy in language teaching and learning. *Language Teaching*, 40(1), 21–40.

Benson, P. (2011). *Teaching and researching autonomy in language learning (2nd ed.)*. Routledge.

Chen, Y., Mungthaisong, S., & Santhi, N. (2023). Language learning strategies used by Chinese students studying in online English language courses. *Trends of Humanities and Social Sciences Research*, 11(2), 143–165.

Cheng, J., Sagaya Raj, G., & Tan Tjin Ai, J. (2018). The correlations among learning motivation, autonomy and language proficiency in Chinese EFL context. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 11(1), 1–14.

Daflizar, Sulistiyo, U., & Kamil, D. (2022). Language learning strategies and learner autonomy: The case of Indonesian tertiary EFL students. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 15(1), 257–281.

Dang, T. T. (2025). Developing a model for learner autonomy capacity measurement in EFL learning. *rEFLections*, 32(2), 1099–1119.

Djiwandono, P. (2024). EFL learners' strategies of coping with online language learning difficulties during COVID-19. *MEXTESOL Journal*, 48(1), 1–10.

Fitrianti, N. A., & Susanti, A. (2021). EFL students' metacognitive strategies in online-based learning: In relation to their writing quality. *Paramasastra*, 8(1), 1–19.

Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Pergamon Press.

Irdani, N., Fatimah, N., & Triyoga, A. (2025). EFL students' strategies in learning grammar online. *Teaching English as a Foreign Language Journal*, 1(2), 152–159.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607–610.

Lip, R. (2025). Empirical analysis of language learning strategies for optimizing online language courses. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 12(1), 4131–4148.

Little, D. (1991). *Learner autonomy 1: Definitions, issues and problems*. Authentik Language Learning Resources

Liu, H.-J. (2015). Use of learning strategies by EFL learners: A study of how it relates to language proficiency and learner autonomy. *International Journal of English Linguistics*, 5(2), 21–31.

Marsevani, M. (2021). Learners' perception and practices on autonomous language learning in EFL settings. *International Journal of Language and Literature*, 5(1), 54–65.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Ou, C. (2017). A review on language learner autonomy research in China (2006–2016): Based on 12 key domestic journals. *English Language Teaching*, 10(11), 76–86.

Oxford, R. L. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know.* Newbury House.

Oxford, R. L. (2017). *Teaching and researching language learning strategies: Self-regulation in context.* Routledge.

Raluy, D., & Mislang, R. (2022). Developing learner autonomy and goal-setting through logbooks. *Studies in Self-Access Learning Journal*, 13(3), 347–366.

Van Nguyen, S., & Habók, A. (2021). Designing and validating the learner autonomy perception questionnaire. *Heliyon*, 7(4), e06831.

Viberg, O., & Kukulska-Hulme, A. (2021). Fostering learners' self-regulation and collaboration skills and strategies for mobile language learning beyond the classroom. *Computers & Education*, 179, 104027.

Yunita, W., Hati, G. M., Arono, A., Baker, J. R., & Abdullah, I. (2025). Social engagement strategy of English language learners for enhancing grammar. *LLT Journal*, 28(1), 327–340.

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . *Journal of Roi Kaensarn Academi*, *8*(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), *Handbook of self-regulation* (pp. 13–39). Academic Press.

Zimmerman, B. J. (2015). Self-regulated learning: Theories, measures, and outcomes. In J. D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences (2nd ed.)*. Elsevier.

GUIDELINES FOR THE DIGITAL LITERACY SKILL OF TEACHERS AT NANNING UNIVERSITY*

Wei Hailin[1], Pong Horadal[2*], Nuttamon Punchatree[3]

[1 2 3]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Bangkok, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the digital literacy skill level of teachers, and 2) to propose the guidelines for enhancing the digital literacy skill of teachers at Nanning University. The sample group was 269 teachers at Nanning University. The research instruments were questionnaires and structured interviews. The statistics to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results were found that: 1) the digital literacy skills level of teachers in seven aspects was at a high level. And 2) the guidelines for enhancing digital literacy skill of teachers at Nanning University has multiple approaches as follows: 1) Build a systematic digital competency development framework. 2) Promote teaching paradigm reform centered on digital literacy. 3) Establish multi-dimensional evaluation and incentive mechanisms for digital academic outputs. 4) Strengthen interdisciplinary digital research collaboration platforms. 5) Implement tiered digital security capacity building programs. 6) Cultivate an open and collaborative digital academic culture. 7) Strengthen institutional support systems for digital literacy development.

Keywords: Digital literacy skill, Innovation and research, Technical operational skills, Information collaboration ability, Digital information security.

Introduction

The application of digital media in education is an undeniable trend in the era of globalization. The impact of digital media on educational reform, curriculum design,

* Received 12 February 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 11 March 2026

and students' learning abilities includes the development of technology-supported instructional collaboration, curriculum reform, and online learning spaces. Higher education teaching is a process through which higher education institutions promote the coordinated development of students' knowledge, abilities, and qualities by setting up courses and engaging in teaching activities. (Pan Maoyuan, 1996) Teacher Digital literacy skill refers to the awareness, ability, and responsibility that teachers possess to appropriately utilize digital technology to acquire, process, use, manage, and evaluate digital information and resources, to discover, analyze, and solve problems in education and teaching, and to optimize, innovate, and reform educational and teaching activities.

Based on the discussions of experts and scholars on digital literacy skill in higher education teaching, this study focuses on the development of digital literacy skill among teachers at Nanning University. The aim of the research is to systematically analyze the characteristics of digital literacy skill and develop targeted training programs based on the current situation of teachers at Nanning University, applying the research results to the construction of the teaching workforce, enhancing the effectiveness of educational institutions, and improving the digital literacy skill capabilities of the school's teaching staff.

Objectives

1. To study the digital literacy skill level of teachers at Nanning University.
2. To propose the guidelines for enhancing the digital literacy skill of teachers at Nanning University.

Literature Review

Theory of teacher digital literacy skills

The concept of digital literacy skill was first proposed by Gilster (1997), who defined it as more than basic computer or Internet operation skills, emphasizing the ability to access, understand, evaluate, and create information in digital environments. Critical thinking is regarded as the core of digital literacy skill, requiring individuals to judge authenticity, identify value, and apply information effectively. Thus, digital literacy skill represents a comprehensive competence integrating technical operation, information judgment, and cultural understanding. In recent years, digital literacy skill has become increasingly

important in addressing educational uncertainty. During the pandemic, blended teaching models accelerated teachers' reliance on digital technologies, and teachers' digital literacy skill directly affected their ability to adapt to changing teaching environments and maintain instructional continuity (Hodges et al., 2020). With the rapid development of technologies such as big data, artificial intelligence, virtual reality, and online learning platforms, higher education teachers are required to actively integrate digital tools into teaching practice. Consequently, teachers' digital literacy skill has become a key guarantee for teaching quality and educational innovation, and enhancing teachers' digital literacy skill is essential for promoting educational equity and narrowing the digital divide. Beyond hardware access, disparities in education increasingly depend on teachers' ability to effectively use digital tools for teaching and learning. Teachers with higher digital literacy skill are better positioned to utilize digital educational resources, support equal access to learning opportunities, and foster innovation in education, making digital literacy skill a strategic requirement for educational development (UNESCO, 2018).

Although previous studies have highlighted the importance of digital literacy in education, most research focuses on individual competencies or technological applications, while fewer studies provide an integrated framework that systematically examines multiple dimensions of teachers' digital literacy within a specific institutional context.

Related Research

Technical operational skills: Technical operational skills refer to teachers' proficiency in using digital tools and platforms to complete teaching and research tasks. These skills form the foundation of digital literacy skill and determine whether teachers can effectively apply digital resources in instructional practice. Studies have shown that college teachers often lack sufficient technical proficiency and awareness of innovative digital applications. Hua Xiaomin (2024), Li Yanpu (2024), and Mei Bing (2024) emphasized that systematic training systems, practice-oriented approaches, and institutional support are essential for improving teachers' technical operational skills and supporting digital transformation in higher education.

Innovation and research: Digital innovation capability refers to teachers' ability to creatively integrate digital technologies into teaching and research activities. Du Hui (2025) and Wang Fei (2025) found that teachers, particularly young faculty members, often lack innovative thinking and practical experience in applying digital technologies. Similarly, Rahma (2023) reported technical barriers and insufficient innovation in digital media use. These studies highlight the need for practice platforms, training models, and project-driven approaches to enhance teachers' innovation and research capabilities.

Critical thinking: Critical thinking is a core dimension of digital literacy skill, involving logical analysis, data interpretation, and reflective judgment in digital environments. Zhao Dan (2023) emphasized critical thinking as an essential component of digital literacy assessment for college teachers, while Gu Haizhen (2023) argued that critical thinking supports teachers' adaptability and innovation in digital teaching. Both studies suggest that training and practice-based approaches are necessary to strengthen teachers' critical thinking in digital contexts.

Information selection ability: Information selection ability refers to teachers' capacity to efficiently locate, evaluate, and integrate reliable digital information. Research indicates that information search and evaluation skills significantly influence teachers' confidence in ICT-based teaching (Peciuliauskiene et al., 2022). Systematic reviews by Amilusholihah et al. (2020–2024) and Chourio-Acevedo et al. (2024) further revealed that information retrieval and evaluation remain insufficiently integrated into teacher training programs, highlighting the need for structured professional development in this area.

Information collaboration ability: Information collaboration ability involves teachers' effective use of digital platforms to communicate, collaborate, and engage in academic communities. Palinussa et al. (2023) demonstrated that digital communication skills significantly support students' critical thinking when integrated into teaching models. Tejedor et al. (2025) further emphasized the importance of digital communication and collaboration skills in remote and blended learning contexts, identifying them as core competencies in teachers' digital literacy development.

Digital information security: Digital information security encompasses teachers' awareness and management of digital identity, privacy, and well-being. Research indicates that teachers' digital well-being depends on both personal factors and institutional support (Hidayati et al., 2025). Studies on teachers' digital identity further suggest that digital platforms can influence professional identity construction and psychological well-being, highlighting the importance of security awareness and ethical digital practice in higher education.

Teachers' digital teaching development: Teachers' digital teaching development integrates teaching, learning, and self-development through digital technologies. Teachers increasingly use digital platforms to redesign instruction, engage in lifelong learning, and expand academic influence. Yulin and Danso (2025) found that although teachers recognize the value of digital tools, limited training opportunities and resistance to change constrain digital teaching innovation. Related research suggests that continuous professional development, micro-courses, and institutional support can promote sustainable digital teaching development.

Overall, these studies indicate that teachers' digital literacy skill is a multidimensional construct involving technical competence, cognitive capability, collaborative communication, and professional development. However, previous research rarely integrates these dimensions into a unified analytical framework within a specific university context. Therefore, this study synthesizes the existing literature and conceptualizes teachers' digital literacy skill into seven key dimensions: technical operational skills, innovation and research, critical thinking, information selection ability, information collaboration ability, digital information security, and teachers' digital teaching development. This framework provides the theoretical basis for examining the current level of digital literacy skills among teachers at Nanning University.

Methodology

Population and Sample Group: The population of this research was 885 teachers at Nanning University. Based on Krejcie and Morgan sampling table (1970), the sample group of this research was 269 teachers at Nanning University.

By using simple random sampling, the randomness and scientific validity of the sampling process were ensured.

Research Instruments: This study adopted a mixed-methods methodology, with questionnaires and structured interviews as the primary research instruments All participants responded voluntarily based on their real situations, and the collected data will be utilized exclusively for statistical analysis purposes. Strict confidentiality measures will be implemented to protect all gathered data throughout the research.

Questionnaire: The questionnaire consists of the following two parts: The first section collected basic demographic information of the respondents, classified by gender, age, marital status, professional title, teaching experience, and affiliated college. The second section employed a five-point Likert scale to assess the current situation of digital literacy skill of teachers at Nanning University. Based on the conceptual framework of this study, the scale consisted of seven dimensions: 1) technical operational skills, 2) innovation and research, 3) critical thinking, 4) information selection ability, 5) information collaboration ability, 6) digital information security, and 7) teachers' digital teaching development. To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the index of objective congruence (IOC) of the questionnaire was examined by three experts, the IOC of questionnaire was 0.67-1.00, and through the distribution and collection of 40 questionnaires, a test was conducted, resulting in the overall Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire being 0.816.

Interview: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. The interview aimed to collect the respondents' opinions on the guidelines for enhancing the digital literacy skills of teachers. A total of 5 experts were selected as interviewees and selected based on strict screening criteria as follows: 1) at least 10 years of university experience; 2) Engaged in the field related to digital literacy skills, and 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection

The researcher distributed questionnaires to the sample group and collected 269 valid responses within the specified time. After completing the

collection of questionnaires and verifying reliability and validity, the researchers conducted statistical analysis on all. In addition, to further explore strategies for enhancing teachers' digital literacy skill, structured interviews were conducted with five experts from Nanning University. The interviews were implemented via face-to-face or online modes, contingent upon the participants' availability.

Data Analysis

The personal information of the respondents was analyzed by frequency and percentage. The current situation of digital literacy skill of teachers in seven aspects, the data was analyzed by mean and standard deviation. The data interpretation for average value is based on Rensis Likert (1932). The data interpretation is as follows: 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and 1.00-1.49 refers to the lowest level. The structured interview about the development guidelines for digital literacy skill level of teachers at Nanning University was analyzed by content analysis.

Results

Objective1: To study the digital literacy skill level of teachers at Nanning University.

Table 1 Mean and standard deviation of the digital literacy skills of teachers in Seven aspects (n = 269)

digital literacy skills level of teachers		$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Technical Operational Skills	3.79	0.89	high	2
2	Innovation and research	3.82	0.87	high	1
3	Critical thinking	3.42	0.87	Medium	6
4	Information selection ability	3.51	0.87	high	4
5	Information collaboration ability	3.66	0.88	high	3
6	Digital information security	3.33	0.86	Medium	7
7	Teachers' digital teaching development	3.43	0.85	Medium	5
Total		**3.57**	**0.87**	**high**	

According to Table 1, it was found that the digital literacy skills level of teachers in seven aspects was at a high level ($\overline{X}$ = 3.57, S.D.=0.87). Considering

the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was innovation and research ($\overline{X}$ =3.82, S.D.=0.87), followed by technical operational skills ($\overline{X}$ =3.79, S.D.=0.87), and information collaboration ability ($\overline{X}$ =3.66,S.D.=0.88), respectively, and digital information security was the lowest mean =3.33, S.D.=0.86).

Objective2: To propose the guidelines for enhancing the digital literacy skill of teachers at Nanning University.

The guidelines for enhancing digital literacy skill of teachers at Nanning University have multiple approaches included: 1) Build a systematic digital competency development framework. 2) Promote teaching paradigm reform centered on digital literacy. 3) Establish multi-dimensional evaluation and incentive mechanisms for digital academic outputs. 4) Strengthen interdisciplinary digital research collaboration platforms. 5) Implement tiered digital security capacity building programs. 6) Cultivate an open and collaborative digital academic culture. 7) Strengthen institutional support systems for digital literacy development.

Discussion

The researcher summarizes the discussion into two parts, details as follows:

Objective1: To study the digital literacy skill level of teachers at Nanning University.

The current situation of digital literacy skills of teachers at Nanning University across the seven dimensions was at a high level. This overall result suggests that teachers have generally adapted to the demands of digitalized teaching and academic work, particularly in terms of basic technical competence. This is because this finding is consistent with Ng (2012), who proposed a multidimensional model of digital literacy comprising technical, cognitive, and social-emotional dimensions, and emphasized that comprehensive digital literacy requires balanced development across these dimensions rather than a sole focus on technical skills. Specifically, the present findings indicate that teachers demonstrated relatively strong operational skills within the technical dimension, which aligns with Anisimova (2020) and Záhorec et al. (2019), who found that

teachers often show higher proficiency in basic digital operations and routine technology use. However, further development is recommended in the cognitive dimension, particularly in the critical evaluation of digital information and reflective use of digital tools. This result is consistent with Johanson et al. (2023) and Chen Xing (2022), who reported that teachers' critical and analytical engagement with digital information remains underdeveloped despite increasing exposure to digital technologies. In addition, the social-emotional dimension of digital literacy, such as ethical online behavior, digital citizenship, and responsible participation in digital environments, requires continued attention. This finding is consistent with Buckingham (2015), who emphasized that digital literacy extends beyond functional skills to include ethical awareness and critical understanding of digital media, as well as Martin et al. (2019), who identified digital identity, safety, and well-being as essential components of teachers' digital literacy. Similarly, Christensen et al. (2022) highlighted that insufficient attention to social-emotional and ethical aspects of digital practice may negatively affect teachers' professional well-being in increasingly digitalized educational contexts. Overall, while the high level of digital literacy among teachers at Nanning University reflects positive progress, the findings suggest that future development should place greater emphasis on strengthening cognitive and social-emotional capacities in order to achieve more comprehensive and sustainable digital literacy development. This conclusion is consistent with the integrated digital literacy perspectives proposed by Ilomäki et al. (2016) and Falloon (2020), who argued that digital literacy should be understood as a holistic competency system encompassing technical, cognitive, ethical, and professional dimensions.

Objective 2: To propose the guidelines for enhancing the digital literacy skill of teachers at Nanning University.

Enhancement guidelines of the digital literacy skill of teachers at Nanning University, is a multiple approach, the researcher analyzed the content as follows: 1) Build a Systematic Digital Competency Development Framework Integrate seven dimensions (technical operations, innovation & research, critical thinking, information selection, collaboration, security, teaching development) into a tiered certification system with required courses and practical tasks linked to career advancement. 2) Promote Teaching Paradigm Reform Centered on Digital

Literacy Encourage deep integration of digital tools into instructional design, support data-driven teaching optimization through learning analytics, and establish interdisciplinary "digital teaching innovation labs" for pedagogical experimentation. 3) Establish Multi-dimensional Evaluation and Incentive Mechanisms for Digital Academic Outputs Recognize high-quality digital teaching outputs (MOOCs, virtual simulation projects), open-source code, and datasets as equivalent to traditional publications, with dedicated funding and a "digital teaching track" for promotion. 4) Strengthen Interdisciplinary Digital Research Collaboration Platforms Develop secure cross-institutional collaboration cloud platforms integrating co-editing, version control, and project management tools, while promoting CRediT taxonomy to quantify collaborative contributions. 5) Implement Tiered Digital Security Capacity Building Programs Provide discipline-specific security training (e.g., data ethics for humanities, experimental data protection for STEM) and establish a "no-blame" security incident reporting system. 6) Cultivate an Open and Collaborative Digital Academic Culture Adopt "open by default" principles for resource sharing, host digital teaching open weeks and hackathons, and support faculty-led digital academic communities. 7) Strengthen Institutional Support Systems for Digital Literacy Development Establish a university-level digital literacy committee for resource coordination, incorporate digital literacy into annual evaluations, and provide sabbaticals for deep skill acquisition. To enhance innovation and research, the guidelines propose building digital research infrastructure, data empowerment platforms, and incentive mechanisms that formally recognize digital and interdisciplinary research outputs, addressing insufficient innovative application identified by Du Hui (2025) and Wang Fei (2025). For technical operational skills, a systematic digital competency development framework integrating training, certification, and practice is recommended to support meaningful pedagogical integration, responding to teachers' incomplete understanding of digital tools noted by Septi Kuntari (2023).To strengthen information collaboration ability, secure cross-institutional digital platforms integrating co-editing, version control, and project management are proposed, aligning with Smith and Storrs (2023) and the Task–Technology Fit perspective highlighted by Hizam et al. (2021). Regarding information selection ability, the guidelines emphasize systematic navigation and

evaluation support for authoritative digital academic resources, moving beyond procedural checks identified by Johanson et al. (2023) and aligning with Chourio-Acevedo et al. (2024). For teachers' digital teaching development, a progressive support system integrating training, practice, and recognition is advocated to address training limitations noted by Yulin and Danquah (2025) and support professional identity transformation emphasized by Su (2023).To enhance critical thinking, digital critical thinking competencies are embedded into training and evaluation systems, translating abstract skills into observable professional capabilities in line with Zhao Dan (2023) and Chen Xing (2022). Finally, regarding digital information security, tiered and discipline-specific capacity -building programs combined with governance mechanisms are recommended to support proactive security management and digital well-being, as highlighted by Martin et al. (2019) and Kulkarni et al. (2024).

Recommendations

For education administrators: Provide stable institutional support for the development of teachers' digital literacy skills, including digital teaching and research resources. Improve evaluation and incentive mechanisms by recognizing digital teaching practices, research activities, and collaboration outcomes. Create a supportive digital academic environment that encourages sharing, rational use of digital information, and collective responsibility for digital practices.

For teachers: Integrate digital technologies more effectively into teaching design and research activities, rather than limiting their use to basic operations. Strengthen critical thinking and information evaluation skills when accessing and using digital resources. Improve awareness and practical ability related to digital information security in teaching and research contexts.

For students: For students: Guide students to use digital technologies rationally and responsibly in learning activities. Encourage participation in digital collaboration to enhance communication and cooperative learning abilities. Develop students' basic awareness of critical thinking and digital information security through teaching practice.

For university: Establish a long-term institutional strategy for the development of teachers’ digital literacy skills by integrating digital literacy into

university development plans and professional development systems. Provide necessary infrastructure, digital platforms, and technical support to facilitate digital teaching and research. Promote interdisciplinary collaboration and digital innovation projects to strengthen the overall digital transformation of the university.

References

Amilusholihah, A., Ahman, E., Kurniawati, S., Sutarni, N., & Sari, R. (2024). Exploring Teachers' Digital Competencies in Secondary Schools: A Systematic Literature Review. *Electronic Journal of Education, Social Economics and Technology*, *5*(2).

Amilusholihah, A., Ahman, E., Kurniawati, S., Sutarni, N., & Sari, R. (2024). Digital competence development for K–12 teachers: A systematic literature review. *Journal of Educational Technology*.

Anisimova, E. S. (2020). The status of teachers' digital literacy skills. *Journal of Educational Technology*.

Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy: What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy, 10*(1), 21–34.

Chen, X. (2022). Teacher digital literacy and educational digital transformation. *China Educational Technology, 5*, 78–85.

Chourio-Acevedo, C., Rodríguez-García, A. M., Gómez-García, G., & Navas-Parejo, M. R. (2024). A systematic review on information literacy development in schools (K–12). *Journal of Information Literacy, 18*(1), 1–18.

Christensen, R., Knezek, G., & Christensen, C. (2022). The impact of teaching digitalization on teacher identity and well-being during COVID-19. *Teaching and Teacher Education, 109*, 103546.

Du, H. (2025). The path to improve teachers' digital literacy skills in the context of educational digital transformation. *China Educational Technology*.

Falloon, G. (2020). From digital literacy to digital competence: The teacher digital competency (TDC) framework. *Educational Technology Research and Development, 68*(5), 2449–2472.

Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. Wiley.

Gu, H. (2023). Critical thinking and digital transformation of applied university teachers. *China Higher Education Research*.

Hidayati, N., Rahman, A., & Sari, P. (2025). Teachers in digital life: From burnout to well-being. *Teaching and Teacher Education*.

Hizam, S. M., Harjono, H. S., & Sulistyo, U. (2021). Educators' digital communication skills in virtual learning environments based on task–technology fit theory. *International Journal of Emerging Technologies in Learning, 16*(12), 61–75.

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review, 27*, 1–12.

Hua, X. (2024). Current status and challenges of digital literacy training for college teachers. *Educational Development Research*.

Ilomäki, L., Paavola, S., Lakkala, M., & Kantosalo, A. (2016). Digital competence: An emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies, 21*(3), 655–679.

Johanson, K., Vartiainen, H., & Vesisenaho, M. (2023). Pre-service teachers' understanding of digital critical competence. *Computers & Education, 194*, 104703.

Kulkarni, S., Bhatia, S., & Kaur, P. (2024). A meta-analysis on cyberbullying and digital well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 27*(2), 89–102.

Li, Y. (2024). Problems faced by teachers in applied universities in improving digital literacy skills. *Journal of Applied University Education*.

Martin, F., Wang, C., & Sadaf, A. (2019). Digital identity, safety, and well-being as core competencies in digital literacy frameworks. *Computers in Human Behavior, 95*, 1–12.

Mei, B. (2024). Practical issues in improving digital literacy skills of college teachers. *Higher Education Forum*.

Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy? *Computers & Education, 59*(3), 1065–1078.

Palinussa, A. L., Rahman, A., & Suryadi, D. (2023). Digital communication skills and critical thinking in active learning models. *Journal of Educational Research*.

Pan, M. (1996). *Higher education*. Fujian Education Press.

Peciuliauskiene, P., Valaitis, R., & Malinauskas, R. (2022). Information search literacy and ICT teaching self-efficacy among pre-service teachers. *Computers & Education, 179*, 104401.

Rahma, F. A. (2023). Improving teachers' digital media literacy beyond traditional teaching models. *Journal of Education and Learning*.

Septi, K. (2023). The application of digital media in education and its impact on teachers' awareness. *International Journal of Instruction, 16*(3), 457–472.

Smith, E., & Storrs, D. (2023). The relationship between social media use in digital learning and digital literacy skills among undergraduates. *Canadian Journal of Higher Education, 53*(1), 67–83.

Su, Y. (2023). Digital literacy and professional identity transformation among EFL teachers through the TPACK framework. *System, 116*, 103093.

Tejedor, S., Fernández, C., & Cervi, L. (2025). Communication ability as a dimension of digital literacy among university graduates. *Asia Pacific Education Review*.

UNESCO. (2018). *ICT competency framework for teachers*. UNESCO.

Wang, F. (2025). The growth and development paths of young teachers in private universities. *Private Higher Education Research*.

Yulin, N., & Danquah, D. S. (2024). Assessing pedagogical readiness for digital innovation: A mixed-methods study. *Educational Management and Learning Innovation*.

Záhorec, J. (2019). The path to improve teachers' professional digital literacy skills. *Journal of Pedagogy, 10*(2), 89–104.

Zhao, D. (2023). Enhancing teachers' digital literacy skills to improve teaching quality. *Educational Science Research, 6*, 54–60.

THE IMPACT OF TEACHER-STUDENT INTERACTION IN CHEERLEADING COURSES ON COURSE SATISFACTION AND STRATEGIES FOR IMPROVEMENT: A CASE STUDY OF SCHOOL G IN GUANGXI, CHINA*

Sisi Cai[1] , Usaporn Klinkasorn[2], Zhu Chuping[3]
Bangkok North University
Corresponding Author's Email: 2511436404@qq.com

Abstract

This research article aims to 1) Researching the current state of teacher-student interaction in cheerleading courses. 2) Researching the relationship between teacher-student interaction and course satisfaction in cheerleading courses. 3) Investigate the relationship between various dimensions of teacher-student interaction in cheerleading courses and course satisfaction.

This study employed an explanatory sequential mixed-methods research design, collecting quantitative data from 264 undergraduate students enrolled in a public cheerleading course in Guangxi, China, and qualitative data from three experts. The questionnaire consisted of 36 items measured on a five-point Likert scale (1–5). The instrument demonstrated high reliability (Cronbach's $\alpha > 0.80$) and acceptable construct validity (KMO > 0.80; Bartlett's test $p < 0.001$). Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple linear regression after verifying statistical assumptions (normality, multicollinearity, homoscedasticity, and independence of errors). Qualitative data were analyzed using thematic analysis for triangulation.

The research results found that 1) Teacher–student interaction and course satisfaction were at a moderately high level (M > 3.50). 2)Teacher–student interaction was significantly positively correlated with course satisfaction (r =

* Received 16 February 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 1 April 2026

0.649, $p < 0.01$), indicating a strong positive relationship. 3) Teacher–student interaction significantly predicted course satisfaction ($F = 187.42$, $p < 0.001$), and all interaction dimensions were significant predictors ($p < 0.001$), with instructional content interaction showing the strongest effect (Beta = 0.505; Adjusted $R^2 = 0.249$).

The findings indicate that teacher–student interaction is strongly associated with course satisfaction, particularly through structured skill guidance, responsive feedback, and supportive instructional design in skill-based physical education contexts.

Keywords: teacher–student interaction, course satisfaction, cheerleading course, physical education

Introduction

In the context of ongoing higher education reform, improving teaching quality and enhancing students' learning experience have become key priorities. Within this reform agenda, interactive teaching grounded in constructivist learning theory and social interaction theory emphasises that knowledge is co-constructed through meaningful exchanges between teachers and students. From this perspective, teacher–student interaction is not merely a medium for information delivery but a dynamic process that shapes students' cognitive engagement, emotional experience, and behavioural participation. As a crucial link between teaching and learning, teacher–student interaction directly influences teaching effectiveness and students' perceptions of a course (Ye He Shuang & Dai Yuanyuan, 2024). It serves not only as a channel for knowledge transmission and skill development but also as a foundation for fostering a supportive learning environment and stimulating student motivation. In physical education courses in particular, effective teacher–student interaction significantly

enhances student engagement and learning outcomes (Xin Wenyan & Liu Meilin, 2022).

In this study, teacher–student interaction is conceptualised as a four-dimensional construct comprising instructional content interaction, emotional interaction, interactive teaching process, and behavioural interaction. Instructional content interaction refers to explanation, questioning, and feedback related to skill learning; emotional interaction involves encouragement, empathy, and affective support; interactive teaching process concerns adaptive adjustment of instructional pace and organisation; and behavioural interaction includes demonstration, imitation, and corrective guidance during skill practice.

Course satisfaction, as a comprehensive indicator of students' overall learning experience, reflects the appropriateness of course design and instructional implementation and provides important evidence for continuous quality improvement (Han Yanyu & Pan Haonan, 2025). In this research, course satisfaction is operationally defined as students' overall evaluative judgement of course content, teaching implementation, and perceived learning effectiveness, measured through a structured Likert-scale instrument.

Cheerleading courses, an important component of university physical education curricula, are characterised by their collective, technical, and performative features. These courses emphasise skill acquisition and team spirit development through interactive forms such as movement demonstrations, guided practice, and collaborative performance (Huang Yanzhi, 2025). Unlike many theory-oriented courses, cheerleading requires high levels of synchronised movement, immediate corrective feedback, emotional encouragement, and coordinated teamwork, making teacher–student interaction particularly visible and pedagogically critical.

With the growing popularity of cheerleading in universities, empirical studies have identified challenges in instructional organisation, feedback timeliness, and emotional support within physical education contexts (Xie Jin, Wen Tao, & Han Xu, 2023). However, most existing research has either examined teacher–student interaction in general classroom settings or explored cheerleading curriculum development without systematically analysing how different dimensions of teacher–student interaction influence course satisfaction

within this specific skill-based context. Although recent studies have examined teacher–student interaction in various educational contexts, systematic empirical research on how different dimensions of teacher–student interaction influence course satisfaction in cheerleading courses remains limited. Therefore, a clear research gap exists regarding the multidimensional mechanisms linking teacher–student interaction and course satisfaction in university cheerleading courses.

Therefore, exploring the mechanisms through which teacher–student interaction affects course satisfaction in cheerleading courses is essential. Such investigation not only enriches current theoretical understanding but also provides practical guidance for optimising instructional strategies and improving students' overall course experience.

Objectives

1. Researching the current state of teacher-student interaction in cheerleading courses.
2. Researching the relationship between teacher-student interaction and course satisfaction in cheerleading courses.
3. Investigate the relationship between various dimensions of teacher-student interaction in cheerleading courses and course satisfaction.

Research framework

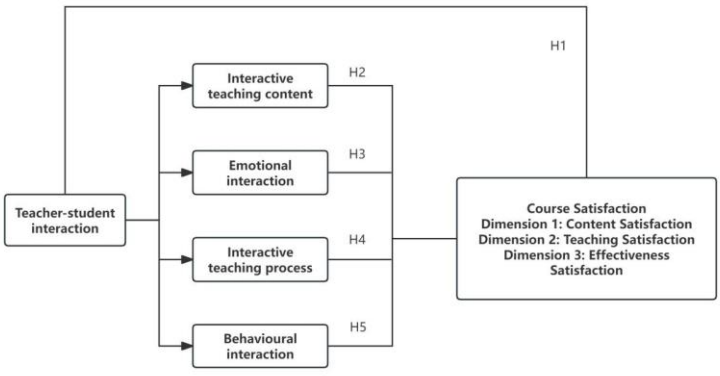

Figure 1: Research Framework Diagram

Literature Review

1. Current Status of Cheerleading Courses

Cheerleading courses have been gradually incorporated into higher education physical education curricula in China and have formed a relatively stable instructional foundation (Deng Shuyu, 2025). However, challenges remain in teaching quality, curriculum innovation, and professional staffing.

Research in higher vocational institutions reports issues such as homogenised content, limited methodological innovation, and insufficient teacher development (Yao Panpan, 2025; Ren Xiar, 2025). Traditional teaching models still predominate, and innovative approaches aligned with student characteristics and occupational needs are not fully implemented.

Although efforts have been made to integrate ideological and political elements, problems such as unclear objectives and unsystematic implementation persist (Huang Yanzhi, 2025). In addition, weak coordination between competition activities and course instruction limits the practical extension of learning outcomes (Yang Feiyan & Ma Lixia, 2025).

Overall, cheerleading courses have developed steadily but require further improvement in instructional innovation, curriculum integration, and teaching quality.

2. Teacher–Student Interaction

Teacher–student interaction is widely recognised as a multidimensional construct, typically including instructional content, emotional, teaching process, and behavioural interaction (Dai Yuanyuan & Ye Heshuang, 2022; Xin Wenyan & Liu Meilin, 2022).

Instructional content interaction involves explanation, questioning, and feedback, which enhance skill mastery in physical education contexts. Emotional interaction—such as encouragement and empathy—strengthens students' autonomy, belonging, and engagement (Li Shuang et al., 2022; Yang Qianqian & Mu Dan, 2023).

Teaching process interaction refers to collaborative adjustment of pace, methods, and organisation, improving adaptability and fairness (Wang Shilin et al., 2023). Behavioural interaction, including demonstration, imitation, and immediate feedback, is especially important in skill-based courses, directly improving movement accuracy and learning efficiency (Li Bo & Zheng Jun, 2024).

Despite recognition of these dimensions, research examining their coordinated effects specifically in cheerleading courses remains limited.

3. Course Satisfaction

Course satisfaction reflects students' overall evaluation of their learning experience and is commonly conceptualised as multidimensional, including course content, teaching implementation, learning outcomes, resources, and interaction (Han Yanyu & Pan Haonan, 2025; Ye He Shuang & Dai Yuanyuan, 2024).

In physical education, satisfaction is influenced by content relevance, methodological diversity, and perceived learning outcomes (Song Tongren, 2025). In vocational contexts, alignment with industry needs and practical applicability are key determinants (Shi Daoyuan et al., 2025). Teaching quality—particularly feedback timeliness and classroom organisation—also positively affects satisfaction (Du Lei & Yang Yanchao, 2025).

In cheerleading courses, satisfaction is shaped not only by skill acquisition but also by teamwork experience, performance confidence, and facility support (Huang Yanzhi, 2025; Xie Jin et al., 2023).

4. Relationship Between Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction

Empirical research consistently confirms a positive relationship between teacher–student interaction and course satisfaction (Ye He Shuang & Dai Yuanyuan, 2024).

Instructional content interaction enhances perceived practicality and value, emotional interaction strengthens belonging and autonomy, teaching process interaction improves fairness and adaptability, and behavioural

interaction directly enhances skill mastery and confidence (Xin Wenyan & Liu Meilin, 2022; Wang Shilin et al., 2023; Li Bo & Zheng Jun, 2024).

In cheerleading courses, behavioural and emotional interactions may be particularly influential due to the collective and performative nature of the subject (Xie Jin et al., 2023). However, systematic empirical studies focusing specifically on cheerleading remain insufficient.

5. Summary

Existing literature indicates that cheerleading courses have developed steadily but still face challenges in instructional innovation and integration. Teacher–student interaction is multidimensional and significantly influences teaching effectiveness, while course satisfaction reflects students' comprehensive evaluation of learning experiences.

Although prior studies confirm a positive association between teacher–student interaction and course satisfaction, research examining their dimensional relationships within cheerleading courses remains limited. Therefore, further empirical investigation is necessary to clarify these mechanisms.

Methodology

1. Research Design

This study employed an explanatory sequential mixed-methods design. Quantitative data were first collected through a questionnaire to examine the relationships between teacher–student interaction and course satisfaction. Qualitative semi-structured interviews were subsequently conducted to explain and contextualise the quantitative findings. Integration occurred at the interpretation stage through sequential explanation and triangulation, aligning statistical results with qualitative themes.

2 .Population and Sample

The population consisted of 264 undergraduate students enrolled in the public cheerleading course at School G, Guangxi, China, in the 2025 academic year.

All 264 students were invited to participate. A total of 264 questionnaires were returned and retained as valid after screening, yielding a 100% valid response rate.

The sample size was adequate for multiple regression analysis. Following the 10–15 cases per predictor rule and given four predictors, the minimum required sample was 40–60 cases; the final sample of 264 exceeded this threshold, ensuring sufficient statistical power.

3. Sampling Method

Stratified random sampling was applied based on year level (first year = 125; second year = 139) and gender (male = 30; female = 234). The sampling frame was obtained from the official enrolment list, and proportional allocation was conducted according to actual enrolment proportions. Random selection within each stratum was performed using a random number generator.

As the study was conducted in a single institution, external generalisability may be limited.

4. Research Instruments and Quality Testing

4.1 Questionnaire

The "Cheerleading Course Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction Questionnaire" was developed based on the four-dimensional interaction framework (Ye & Dai, 2024; Xin & Liu, 2022) and university course satisfaction scales (Han & Pan, 2025).

The instrument comprised 36 items measured on a five-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree). The dimensions included instructional content interaction, emotional interaction, interactive teaching process, behavioural interaction, and course satisfaction.

4.2 Interview Instrument

Semi-structured interviews were conducted with three experts (a senior cheerleading instructor, a physical education professor, and a vice-dean).

Qualitative data were analysed using thematic analysis, including open and axial coding. Coding results were cross-checked to enhance reliability. Trustworthiness was ensured through member checking and peer review.

5. Reliability and Validity Testing

Cronbach's alpha coefficients ranged from 0.887 to 0.920 for the teacher–student interaction dimensions and from 0.886 to 0.912 for course satisfaction, with overall scale reliabilities above 0.80, indicating high internal consistency.

Construct validity was examined using exploratory factor analysis (KMO > 0.80; Bartlett's test $p < 0.001$), and all retained factor loadings exceeded 0.50. Content validity was confirmed using IOC values ranging from 0.67 to 1.00.

6 Data Collection

Data were collected during the mid-term period of the first semester of the 2025–2026 academic year. Questionnaires were distributed and collected on-site by the researcher to ensure a high response rate and data completeness. All participants provided informed consent prior to participation. Interviews were conducted within the same academic term to maintain contextual consistency.

Following preliminary quantitative analysis, interview questions were refined to further explain significant statistical findings, consistent with the explanatory sequential design.

7. Data Analysis

Quantitative data were analysed using descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple linear regression. Means and standard deviations were calculated to describe variable distributions. Correlation analysis examined relationships between teacher–student interaction dimensions and course satisfaction, while regression analysis assessed the predictive effects of the four interaction dimensions on course satisfaction.

Prior to regression analysis, statistical assumptions were verified, including normality, multicollinearity (VIF), homoscedasticity, and independence of residuals.

Qualitative interview data were analysed using thematic analysis. Audio recordings were transcribed verbatim and coded through open and axial coding procedures. Cross-case comparisons were conducted to identify recurring themes, which were then compared with quantitative findings to support interpretation and triangulation.

Results

This chapter presents the research findings based on 264 valid questionnaires. The results are organised according to the three research objectives: (1) examining the current state of teacher-student interaction in cheerleading courses, (2) analysing the relationship between teacher-student interaction and course satisfaction, and (3) investigating the predictive effects of different interaction dimensions on course satisfaction. Descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis were conducted to address these objectives.

Objective 1 Current State of Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction

Table 1 Basic Information of Respondents

Variable	Category	Frequency	Percentage (%)
Year Group	First Year	125	47.3
	Second Year	139	52.7
Gender	Male	30	11.4
	Female	234	88.6

Table 2 Descriptive Statistics of Research Variables

Variable	Min	Max	M	SD
Interactive Teaching Content	1	5	3.614	0.912
Emotional Interaction	1	5	3.594	0.948
Interactive Teaching Process	1	5	3.778	0.920
Behavioural Interaction	1	5	3.515	1.023
Teacher–Student Interaction (Overall)	1	5	3.621	0.684
Content Satisfaction	1	5	3.600	1.158
Teaching Satisfaction	1	5	3.616	1.097
Effect Satisfaction	1	5	3.682	1.156
Course Satisfaction (Overall)	1	5	3.653	0.835

All dimensions of teacher–student interaction and course satisfaction were at a moderately high level ($M > 3.50$). The interactive teaching process showed the highest mean ($M = 3.778$), while behavioural interaction showed the lowest mean ($M = 3.515$).

Objective 2 Relationship Between Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction

Table 3 Pearson Correlation Analysis

Variable	1	2	3	4	5	6
1. Interactive Teaching Content	1					
2. Emotional Interaction	0.376	1				
3. Interactive Teaching Process	0.273	0.411	1			
4. Behavioural Interaction	0.410	0.331	0.293	1		
5. Teacher–Student Interaction	0.705	0.725	0.670	0.755	1	
6. Course Satisfaction	0.506	0.462	0.446	0.450	0.649	1

Note: $p < 0.01$

Overall teacher–student interaction was significantly positively correlated with course satisfaction ($r = 0.649$, $p < 0.01$). Among dimensions, interactive teaching content showed the strongest correlation with course satisfaction ($r = 0.506$).

Objective 3 Predictive Effects of Teacher–Student Interaction on Course Satisfaction

Table 4 Regression Analysis: Overall Teacher–Student Interaction ⟶ Course Satisfaction

Variable	B	SE	Beta	p
Constant	0.692	0.336	—	0.040
Teacher–Student Interaction	0.791	0.058	0.648	0.000
Year Group	-0.025	0.079	-0.015	0.748
Gender	0.059	0.124	0.022	0.634

Table 5 Regression Analysis of Interaction Dimensions ⟶ Course Satisfaction

Predictor	B	Beta	p	Adjusted R^2
Interactive Teaching Content	0.462	0.505	0.000	0.249
Emotional Interaction	0.406	0.461	0.000	0.205
Interactive Teaching Process	0.404	0.445	0.000	0.190
Behavioural Interaction	0.371	0.455	0.000	0.200

All four dimensions significantly positively predicted course satisfaction ($p < 0.001$). Interactive teaching content demonstrated the strongest predictive effect (Beta = 0.505), followed by emotional interaction, behavioural interaction, and interactive teaching process.

Overall Findings

1. Teacher–student interaction and course satisfaction in cheerleading courses are at a moderately high level.
2. Teacher–student interaction is significantly positively related to course satisfaction.
3. All interaction dimensions significantly predict course satisfaction, with teaching content interaction showing the strongest effect.
4. Year group and gender do not significantly influence course satisfaction.

Discussion

1. The Current State of Teacher–Student Interaction in Cheerleading Courses

The findings show that teacher–student interaction in cheerleading operates as a multidimensional system comprising instructional content, affective, process, and behavioural interaction. This aligns with constructivist and social interaction perspectives, highlighting the joint influence of cognitive, emotional, and behavioural engagement. As a performance-based course, cheerleading requires interaction that integrates skill guidance with emotional support (Yang et al., 2025).

Given the performance pressure inherent in cheerleading (Li & Zhou, 2025), affective interaction reduces anxiety, behavioural interaction enhances skill accuracy, and process interaction maintains instructional coherence.

Strategically, instructors should prioritise coordinated instructional explanation, timely feedback, and emotional encouragement to strengthen learning effectiveness and course satisfaction.

2. The Relationship Between Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction

The results confirm a positive relationship between overall teacher–student interaction and course satisfaction, consistent with prior findings in physical education contexts (Zheng et al., 2023). Interaction enhances students' perceptions of competence, belonging, and instructional clarity (Sun et al., 2024). The relationship remains stable across demographic groups (Zhang & Xia, 2023), suggesting that interaction quality broadly influences students' evaluative and affective responses.

From a strategic perspective, strengthening responsive communication and supportive feedback should be prioritised, as high-quality interaction serves as a central mechanism for improving overall course satisfaction.

3. The Relationship Between Various Dimensions of Teacher–Student Interaction and Course Satisfaction

Differentiated effects were observed across interaction dimensions. Instructional content interaction showed the strongest association with course satisfaction, consistent with Wang et al. (2023). In cheerleading, clear skill guidance and structured practice directly enhance mastery and engagement.

Affective interaction promotes participation, while process interaction supports instructional adaptability, reflecting a multidimensional interaction pattern (Zheng et al., 2023).

Strategically, instructional content interaction should be prioritised as the core component, with affective and process dimensions reinforcing sustained engagement and overall course satisfaction in skill-based contexts.

Recommendation

1. Pedagogical Recommendations

Instructors should prioritise instructional content interaction by providing structured skill guidance and timely feedback. Emotional encouragement and flexible process adjustment should be integrated to reduce performance pressure and enhance engagement. Accurate demonstration and real-time correction remain essential for effective skill acquisition.

2. Institutional Recommendations

Universities should incorporate interaction quality into teaching evaluation systems and provide professional development and adequate resources to support interactive instruction.

3. Research Recommendations

Future research should expand samples across institutions and employ longitudinal designs to further examine the dynamic mechanisms linking teacher–student interaction and course satisfaction.

References

Dai, Y., & Ye, H. (2022). A multidimensional analysis of teacher–student interaction in physical education contexts. *Journal of Physical Education Research, 29*(3), 45–52.

Deng, S. (2025). Development status and instructional challenges of cheerleading courses in higher education. *Contemporary Sports Education, 18*(2), 66–72.

Du, L., & Yang, Y. (2025). Teaching quality and course satisfaction in university physical education. *Journal of Educational Evaluation, 21*(1), 34–41.

Han, Y., & Pan, H. (2025). Dimensions and influencing factors of university course satisfaction. *Higher Education Quality Studies, 12*(1), 58–67.

Huang, Y. (2025). Curriculum integration and development strategies of cheerleading courses in universities. *Sports Curriculum Research, 15*(2), 73–80.

Li, B., & Zheng, J. (2024). Behavioural interaction and skill acquisition in physical education instruction. *Journal of Sport Pedagogy, 11*(4), 92–101.

Li, S., Chen, H., & Wang, T. (2022). Emotional interaction and student engagement in physical education classes. *Physical Education and Society, 14*(3), 44–53.

Li, X., & Zhou, Y. (2025). Performance pressure and psychological adjustment in collegiate cheerleading. *Journal of Physical Education Psychology, 9*(1), 21–29.

Ren, X. (2025). Instructional innovation in vocational cheerleading education. *Vocational Sports Education Review, 7*(1), 55–63.

Shi, D., Liu, Q., & Zhang, Y. (2025). Industry alignment and satisfaction in professional physical education courses. *Journal of Applied Education Studies, 16*(2), 48–57.

Song, T. (2025). Determinants of student satisfaction in university physical education courses. *Journal of Contemporary Physical Education, 20*(1), 60–68.

Sun, Y., Huang, L., & Gao, J. (2024). Teacher responsiveness and perceived course value in higher education. *Journal of Educational Interaction Studies, 13*(2), 39–47.

Wang, S., Liu, J., & Chen, R. (2023). Teaching process interaction and fairness perception in university classrooms. *Higher Education Research Journal, 28*(4), 74–82.

Wang, Y., Zhang, H., & Li, P. (2023). Instructional content interaction as a predictor of student satisfaction. *Journal of Higher Education Teaching, 17*(3), 81–90.

Xie, J., Wen, T., & Han, X. (2023). Teacher–student interaction issues in university cheerleading courses. *Sports Education Forum, 19*(3), 55–63.

Xin, W., & Liu, M. (2022). Dimensions of teacher–student interaction in physical education instruction. *Journal of School Physical Education, 30*(2), 38–45.

Yang, F., & Ma, L. (2025). Coordination between competition and curriculum in university cheerleading. *Journal of Sports Curriculum Integration, 8*(2), 49–57.

Yang, Q., & Mu, D. (2023). Emotional support and autonomy in physical education classrooms. *Journal of Educational Psychology in Sport, 6*(3), 25–33.

Yang, Z., Chen, L., & Zhao, K. (2025). Programme characteristics and interaction patterns in physical education courses. *Sports Pedagogy Review, 22*(1), 15–24.

Yao, P. (2025). Challenges in cheerleading instruction in higher vocational colleges. *Vocational Physical Education Journal, 10*(2), 41–47.

Ye, H., & Dai, Y. (2024). Teacher–student interaction and course satisfaction in university settings. *Higher Education Studies, 31*(1), 52–60.

Zhang, R., & Xia, Y. (2023). Demographic factors and course satisfaction in higher education. *Journal of Educational Assessment, 18*(2), 66–74.

Zheng, L., Wang, X., & Liu, H. (2023). Multidimensional interaction models in higher education teaching. *Educational Theory and Practice, 43*(5), 89–97.

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*

THE DECISION MAKING PROCESS IN VOTING FOR MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES PROCESS

ประกอบ คงยะมาศ[1] และ พระไพบูลย์ โชติโย (กลิ่นบัว)[2]

Prakob Kongyamast[1] and Phra Paiboon Chotiyo (glinbua)[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Ubon Ratchathani Campus, Thailand

Corresponding Author's Email : prawinpkk@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มุ่งศึกษากระบวนการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นรูปแบบสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กระบวนการดังกล่าวหมายถึงลำดับขั้นที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งใช้ประเมินและคัดเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดในการใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัคร (2) การกำหนดเกณฑ์ตัดสินใจและการให้น้ำหนักของแต่ละเกณฑ์ (3) การประเมินและจัดลำดับความเหมาะสมของผู้สมัคร และ (4) การตัดสินใจขั้นสุดท้ายในการลงคะแนน เป้าหมายสูงสุดคือการเอื้อให้สังคมได้มาซึ่งนักการเมืองที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในหลักประชาธิปไตย จริยธรรมทางการเมือง ความรู้และความตระหนักทางการเมือง ตลอดจนความเข้าใจต่อพลวัตทางอารมณ์การเมืองของสังคม ซึ่งล้วนส่งเสริมความมั่นคงและความยั่งยืนของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ: การเลือกตั้ง กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

Abstract

This academic article examines the decision-making process underlying citizens' voting behavior in elections for Members of the House of Representatives, an essential form of political participation in a democratic

* Received 22 October 2025; Revised 12 February 2026; Accepted 1 April 2026

system. The process refers to the sequence through which eligible voters evaluate and choose a candidate or political party deemed most appropriate to exercise sovereign power on their behalf. It comprises four main stages: (1) receiving information about the election and candidates, (2) establishing decision criteria and assigning weights to those criteria, (3) evaluating and ranking candidates, and (4)making the final voting decision. The ultimate aim is to help society select politicians with desirable attributes namely a firm commitment to democratic principles, sound political ethics, informed political knowledge and awareness, and an understanding of societal political emotions and dynamics. Such qualities contribute to the stability and sustainability of democratic governance.

Keywords: Election, Decision Making Process, Decision Making in Voting Process.

บทนำ

การเลือกตั้ง (election) เป็นหนึ่งในเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยในการมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนไปใช้อำนาจแทนตน สิทธิในการเลือกตั้งจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนและเป็นกลไกเชิงสถาบันที่จัดให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองให้สอดคล้องกับประชาธิปไตยตามกระบวนการ (procedural democracy) ในกรอบแนวคิดดังกล่าว สังคมพยายามตอบคำถามหลักด้านการตัดสินใจทางการเมืองสามประการ คือ (1) ใครควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) จะรับรองสิทธิในการออกเสียง (vote) ของผู้มีส่วนร่วมเพียงใด และ (3) จำนวนเสียงที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับการตัดสินใจทางการเมืองคือเท่าใด ภายใต้คำนิยามที่ยอมรับในวงการวิชาการทางรัฐศาสตร์ของประเทศเสรีประชาธิปไตยตะวันตก (สติธร ธนานิธิโชติ, 2545) การเลือกตั้งคือกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนเพื่อคัดเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายบุคคล หรือจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชี ให้เข้าไปทำหน้าที่แทนตนในสถาบันนิติบัญญัติและบริหาร ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ความสำคัญของการเลือกตั้งอยู่ที่การเป็นพื้นที่แสดงออกซึ่งเสรีภาพทางความคิดและทางการเมืองของประชาชน ประชาชนใช้สิทธิเลือกผู้แทนที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของตนเพื่อมอบอำนาจให้ไปบริหารราชการแผ่นดินอย่างชอบธรรม ช่วยลดความตึงเครียด ขจัดความขัดแย้ง และป้องกันการสืบทอดอำนาจ อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับให้ผู้ดำรงตำแหน่งจากการเลือกตั้งตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อเจ้าของอำนาจที่แท้จริง กล่าวคือประชาชนสามารถกำหนดอนาคตทางการเมืองของผู้แทนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกกลับเข้ามา

ปฏิบัติหน้าที่อีกครั้ง ดังนั้น การเลือกตั้งย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมือง เพราะทำให้พลเมืองตระหนักถึงหน้าที่ของตนในการร่วมคัดเลือกผู้แทนและรัฐบาล (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544) จึงอาจกล่าวได้ว่า การไปใช้สิทธิออกเสียงเป็นทั้งหน้าที่พลเมืองและก้าวแรกของประชาธิปไตยเชิงปฏิบัติ การตัดสินใจลงคะแนนของประชาชนในแต่ละครั้ง เปรียบได้กับการมอบอำนาจในการบริหารประเทศให้แก่ผู้แทนที่ตนไว้วางใจ โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลากหลายกำกับอยู่ การเลือกผู้สมัครมิได้มีเพียงมิติของการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เท่านั้น แต่ยังอาจเกี่ยวพันกับแรงจูงใจ ผลประโยชน์ตอบแทน หรือการรับรู้เชิงนโยบายของผู้สมัครด้วย การตัดสินใจที่มีคุณภาพช่วยให้ได้มาซึ่งผู้แทนที่มีคุณลักษณะสำคัญของนักการเมืองที่ดี ได้แก่ มีความรู้ความสามารถ ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งเสริมหลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดรับชอบของผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้ง

ด้วยเหตุนี้ เพื่อธำรงคุณภาพของกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งให้เอื้อต่อการได้มาซึ่งผู้แทนที่มีคุณสมบัติครบถ้วน และเพื่อเสริมสร้างสังคมประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและยั่งยืน บทความนี้จึงมุ่งอธิบายกรอบความเข้าใจและแนวทางเสริมสร้างกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งยังคงเป็นประเด็นท้าทายในบริบทสังคมและการเมืองไทยร่วมสมัย

การเลือกตั้ง (Election)

การเลือกตั้งเป็นกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยกำหนดทิศทางของประเทศโดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสะท้อนเจตจำนงของประชาชนในฐานะผู้ทรงอำนาจสูงสุดและมีผลโดยตรงต่อการจัดตั้งรัฐบาลและการกำหนดนโยบายสาธารณะ ดังนั้น การจัดการเลือกตั้งจึงต้องดำเนินการภายใต้ระบบและหลักเกณฑ์ที่โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อให้ผลการเลือกตั้งได้รับการยอมรับและสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยซึ่งประเทศไทยได้พัฒนาระบบและกระบวนการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญในแต่ละยุคสมัย สะท้อนความพยายามปรับปรุงกติกาทางการเมืองให้เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย การศึกษากระบวนการตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีความสำคัญ ทั้งในด้านความเข้าใจโครงสร้างและกลไกของระบบเลือกตั้ง และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นธรรมและประสิทธิภาพของการเลือกตั้งในทางปฏิบัติ

ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งคือกระบวนการที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยแสดงเจตจำนงเพื่อมอบความไว้วางใจให้ผู้แทนใช้อำนาจแทนตน โดยสิทธิออกเสียงลงคะแนนถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับข้อ 21(1)แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งกำหนดให้เจตจำนงของประชาชนเป็นรากฐานแห่งอำนาจรัฐ และต้องแสดงออกผ่านการเลือกตั้งที่สุจริต โปร่งใส เป็นระยะ และยึดหลักหนึ่งคนหนึ่งเสียงโดยลงคะแนนลับ(กระมล ทองธรรมชาติ, 2525) ในทางรัฐศาสตร์ การเลือกตั้งหมายถึงกระบวนการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคัดเลือกบุคคลหรือบัญชีรายชื่อจากผู้สมัครหลายทางเลือก เพื่อเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนในองค์กรของรัฐ โดยเฉพาะฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร อันเป็นกลไกสำคัญของประชาธิปไตยแบบผู้แทน ทั้งยังเป็นกระบวนการเชิงสถาบันที่รับรองการมีส่วนร่วมทางการเมือง กำหนดขอบเขตของผู้มีสิทธิออกเสียง และหลักเกณฑ์การตัดสินใจตามเสียงข้างมาก (พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ขณะที่ สติธร ธนานิธิโชติ (2545) อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางสถาบันที่จัดให้เกิดการมีส่วนร่วมของมวลชนให้สอดคล้องกับค่านิยมของประชาธิปไตยตามกระบวนการ (procedural democracy) ซึ่งพยายามตอบคำถามเชิงหลักการ 3 ประการ ได้แก่ (1) ใครควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง (2) ควรรับรองสิทธิในการออกเสียง (vote) ของผู้มีส่วนร่วมเพียงใด และ (3) จำนวนเสียงที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจทางการเมืองควรเป็นเท่าใด ในทำนองเดียวกัน วัชรา ไชยสาร (2544) เห็นว่าการเลือกตั้งคือกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนเพื่อเลือกผู้แทนที่มีนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของตนไปใช้อำนาจอธิปไตยอย่างชอบธรรม สอดคล้องที่พิมลจรรย์ นามวัฒน์ (2534)ที่อธิบายว่า ในเชิงปฏิบัติการเลือกตั้งคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนแสดงความเห็นโดยอิสระว่าจะมอบหมายให้ผู้ใดเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับเลือกย่อมได้รับการยอมรับให้เป็นผู้แทนของประชาชนและมีสิทธิที่ได้รับมอบหมายให้เข้าร่วมกำหนดทิศทางการบริหารและการปกครอง เช่นเดียวกับณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต (2528)ที่อธิบายว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างยิ่งของประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนเพราะเป็นกลไกคัดสรรบุคคลไปทำหน้าที่แทนประชาชนทั้งประเทศในสถาบันนิติบัญญัติและบริหาร นอกจากนี้ การเลือกตั้งยังสะท้อนเจตจำนงเชิงนโยบายของประชาชนต่อการจัดทำหรือการละเว้นนโยบายสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะ (กระมล ทองธรรมชาติ; สมบูรณ์ สุขสำราญ; ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, 2531) เมื่อพิจารณาจากนิยามข้างต้นอธิบายสอดคล้องกันว่า การเลือกตั้ง คือกระบวนการที่ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกบุคคลหนึ่งหรือหลายคนจากผู้สมัครจำนวนมาก หรือเลือกจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชีเพื่อให้ผู้นั้นเข้าไปกระทำการแทนตน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่เฉพาะประการใดหรือหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อถ่วงดุลและตรวจสอบฝ่ายบริหาร (ปรีชา หงส์ไกรเลิศ, 2524 ; วิสุทธิ์ โพธิแท่น, 2524) ทั้งนี้สอดรับกับข้ออธิบายของ ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520) ที่มองว่าการเลือกตั้งคือการที่ประชาชนคัดเลือกบุคคลหนึ่งจากหลายบุคคล หรือจากบัญชีรายชื่อหลายบัญชีเพื่อให้เข้าไปมีส่วนมีเสียงในการบริหารราชการแผ่นดิน

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกลไกการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนผ่านการลงคะแนนโดยเสรีเพื่อคัดสรรผู้แทนที่สอดคล้องกับเจตจำนงและความต้องการเชิงนโยบายของตนให้เข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน กำหนดทิศทางการปกครองและถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอันเป็นกิจกรรมหลักของระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน

ความสำคัญของการเลือกตั้ง

Cohen (1971) เห็นว่าการเลือกตั้งเป็นหลักการแกนกลางของประชาธิปไตย แม้อุดมคติจะมุ่งให้ประชาชนใช้อำนาจอธิปไตยโดยตรง แต่ข้อจำกัดด้านขนาดประชากร ความรู้ทางการเมือง และภาระหน้าที่ทางอาชีพ ทำให้สังคมสมัยใหม่พัฒนาไปสู่ระบบผู้แทน โดยประชาชนใช้อำนาจผ่านการเลือกตั้งบุคคลที่เห็นว่ามีความสามารถเข้าไปบริหารรัฐแทนตน สอดคล้องกับธโสธร ตู้ทองคำ (2534) ที่อธิบายความสำคัญของการเลือกตั้งในสองมิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ มิติทางทฤษฎี ซึ่งการเลือกตั้งเป็นที่มาของผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และมิติทางปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมบทบาทสำคัญ ได้แก่ การแปลงเจตจำนงของประชาชนเป็นอำนาจสาธารณะและสร้างความชอบธรรมแก่ระบอบการเมือง การคัดเลือกผู้ปกครอง การเชื่อมโยงสถาบันการเมืองกับประชาชนผ่านการมีส่วนร่วม การเป็นสัญลักษณ์และกลไกคุ้มครองประชาธิปไตยในภาวะวิกฤต การเสริมสร้างความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านกระบวนการหาเสียงและการสื่อสารสาธารณะ

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งมีความสำคัญในฐานะกลไกสถาปนาความชอบธรรม คัดเลือกผู้ใช้อำนาจรัฐ เชื่อมโยงรัฐกับประชาชน คุ้มครองระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมของสังคม

คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) ให้นิยาม นักการเมือง ว่าเป็นผู้ฝักใฝ่และปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง เช่น รัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภา ขณะที่ในเชิงสังคมการเมือง นักการเมืองถูกมองว่าเป็นผู้นำหรือผู้แสวงหาอำนาจซึ่งมีบทบาทในการตัดสินใจสาธารณะครอบครองสถานภาพหรืออิทธิพลที่ส่งผลต่อสังคม (Dahl อ้างถึงใน ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2532) สำหรับประเทศไทย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2564 ประกอบด้วยสมาชิกจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและแบบบัญชีรายชื่อรวม 500 คน ขณะที่ ลิขิต ธีรเวคิน (2549) เสนอว่าคุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีควรประกอบด้วย ความยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและการเคารพกติกาทางการเมือง จริยธรรมทางการเมืองที่เน้นความซื่อสัตย์ โปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความสามารถในการรับรู้และประเมินนัยทางการเมืองจากสถานการณ์ต่างๆ อย่างรอบคอบ และความตระหนักต่ออารมณ์และพลวัตทางการเมืองของสังคม

สรุปได้ว่า นักการเมืองที่ดีควรเป็นผู้มีทั้งอุดมการณ์ จริยธรรม ความรู้ และความเข้าใจต่อบริบททางการเมืองและสังคม เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและชอบธรรม

กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process)

ความหมายของการตัดสินใจ

การตัดสินใจคือกระบวนการอย่างเป็นลำดับขั้นในการสร้าง ประเมิน และคัดเลือกทางเลือกหนึ่งจากหลายทางเลือก โดยมีสาระสำคัญอยู่ที่การลดจำนวนทางเลือกให้เหลือแนวทางที่เหมาะสมที่สุดต่อเป้าหมายที่กำหนด กล่าวได้ว่าเป็นกลไกในการจำแนก คัดกรอง และเลือกคำตอบที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของผู้ตัดสินใจ

Barnard (1986) เห็นว่าการตัดสินใจเกิดจากการรับรู้สถานการณ์ผ่านกรอบค่านิยมและความเชื่อของบุคคล ซึ่งนำไปสู่การเลือกเพื่อให้ได้สภาพที่พึงประสงค์สูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ติน ปรัชญพฤทธิ์ และอิสระ สุวรรณบล (2514) ที่มองว่าเป็นการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อตอบสนองเป้าหมายหรือความต้องการของผู้เลือก ฉัตราพร เสมอใจ (2550) อธิบายเพิ่มเติมว่า กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยการสร้างชุดทางเลือก การประเมินผล และการเลือกไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการหลายท่านที่มองว่าการตัดสินใจคือการเลือกแนวทางเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ (2550), สมคิด บางโม (2558) และ วิชัย โถสุวรรณจินดา (2535) ที่ชี้ว่าเป็นการเลือกระหว่างทางเลือกต่างๆเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ขณะที่ ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์ (2551) เน้นมิติการรับรู้และวิเคราะห์ปัญหาหรือโอกาส การกำหนดและประเมินทางเลือก และการเลือกแนวทางที่เหมาะสม ขณะที่ จิระจิตต์ ราคา (2535) ชี้ว่า การตัดสินใจเกิดขึ้นทันทีที่มีการเลือกทางเลือกหนึ่ง แต่การตัดสินใจที่ดีต้องนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกัน Cummings and Worley (1985) เสนอว่าเป็น การเลือกทางใดทางหนึ่งจากหลายทางที่มีอยู่โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทางเลือกนั้นอย่างเป็นผล

สรุปได้ว่า การตัดสินใจคือการเลือกแนวทางหนึ่งจากหลายทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล

กระบวนการตัดสินใจ

วิชัย โถสุวรรณจินดา (2535) เสนอว่ากระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 5 ขั้นตอนต่อเนื่อง ได้แก่ (1) การตระหนักและกำหนดปัญหา โดยระบุเป้าหมายและประเด็นปัญหาให้ชัดเจน (2) การพัฒนาและประเมินทางเลือก ด้วยการรวบรวมข้อมูลและทรัพยากรเพื่อสร้างและวิเคราะห์ทางเลือกที่หลากหลาย (3) การคัดสรรทางเลือก โดยพิจารณาความสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด (4) การนำไปปฏิบัติ พร้อมสื่อสารมติสู่ผู้เกี่ยวข้องและรับข้อมูลย้อนกลับ และ (5) การประเมินผล โดยพิจารณาความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ระดับการยอมรับ และบทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Simon (1960 อ้างถึงใน วุฒิชัย จำนง, 2523) ซึ่งอธิบายกระบวนการตัดสินใจใน 6 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุปัญหา การแสวงหาข้อมูล การประเมินคุณค่าของข้อมูล การกำหนดทางเลือก การเลือกทางเลือกซึ่งถือเป็นแก่นของการตัดสินใจ และการนำไปปฏิบัติพร้อมตรวจสอบความสอดคล้องของผลลัพธ์กับปัญหาที่กำหนดไว้แต่ต้น

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การกำหนดปัญหา แสวงหาและประเมินข้อมูล สร้างและเลือกทางเลือก ไปจนถึงการนำไปปฏิบัติและประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง (Decision Making in Voting Process)

ความหมายของการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

การตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งมีคุณสมบัติตามกฎหมาย แสดงเจตจำนงของตนผ่านการเลือกตั้งหรือการลงประชามติ โดยสาระสำคัญคือการพิจารณาและคัดเลือกผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดให้เป็นผู้แทนทางการเมือง (พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วยสององค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) มิติกระบวนการ ซึ่งครอบคลุมลำดับขั้นตั้งแต่การแสวงหาและประเมินข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครหรือพรรค การชั่งน้ำหนักปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จนถึงการลงคะแนน และ (2) มิติทางเลือก ซึ่งหมายถึงชุดตัวเลือกที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องตัดสินใจเลือก โดยแต่ละทางเลือกสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจแตกต่างกันไป (บูฆอรี ยีหมะ, 2563) สอดคล้องกับที่ พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) อธิบายไว้ เป็นกระบวนการที่ผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้ออกเสียงลงคะแนนออกเสียงหรือแสดงเจตนาของตนในการเลือกตั้งหรือลงประชามติ

สรุปได้ว่า การตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งคือกระบวนการเชิงเหตุผลและการเลือกที่ผู้มีสิทธิใช้เพื่อกำหนดตัวแทนหรือแสดงเจตจำนงทางการเมืองของตนภายใต้กรอบกฎหมายและระบอบประชาธิปไตย

ปัจจัย**ที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง**

พฤติกรรมการลงคะแนนของประชาชนไทยมีความหลากหลายและซับซ้อน แตกต่างตามบริบทส่วนบุคคลและสังคม การทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องจึงมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตย งานศึกษาหลายชิ้นเสนอกรอบปัจจัยที่สอดคล้องกัน โดยสามารถสรุปเป็นมิติสำคัญ อาทิ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2561) เห็นว่ามีอย่างน้อย 4 มิติ ได้แก่ (1) คุณลักษณะของผู้สมัคร (2) นโยบายของผู้สมัคร (3) พรรคการเมืองที่สังกัด และ (4) ความสามารถในการสื่อสารของผู้สมัคร สอดรับกับ ขวัญหทัย แจ่มแจ้ง (2562 อ้างถึงใน จัน

ทมร สีหาบุญลี, 2566) ที่เสนอว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) คุณสมบัติ/ความรู้ความสามารถของผู้สมัคร (2) เนื้อหานโยบายและความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือก (3) การรณรงค์/กลยุทธ์หาเสียงและการรับรู้ข่าวสาร (4) การจูงใจเชิงสิ่งตอบแทนหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และ (5) ความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้สมัคร สอดคล้องกับ บูฆอรี ยีหมะ (2562) ที่อธิบายว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านผู้สมัคร เช่น คุณลักษณะ ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ บุคลิกภาพ และความสามารถในการสื่อสาร (2) ปัจจัยด้านนโยบายและพรรคการเมือง ครอบคลุมเนื้อหานโยบาย อุดมการณ์ ภาวะผู้นำ และภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค (3) ปัจจัยด้านการรณรงค์และสื่อสารทางการเมือง เช่น รูปแบบการหาเสียง การรับรู้ข่าวสาร และบทบาทของสื่อมวลชน (4) ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อาทิ ความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ ประสบการณ์ และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (5) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในชุมชน ขณะที่ จิรัชยา เคล้าดี, เชิงฐิภัทร์ เดชคุรฑธานนท์, ธีรวุฒิ ยุติธรรม, มูฮัมมัดอัยมัน หะยีมะมิง (2564) ได้ร่วมกันอธิบาย ว่าปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง ประกอบด้วย ๑)รูปแบบที่ใช้ในการหาเสียง ๒)รูปแบบของหัวหน้าพรรคการเมือง ๓)ลักษณะของหัวหน้าพรรคการเมือง ๔)การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง และ ๕) การมีส่วนร่วมทางการเมือง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง สามารถสรุปเป็นมิติสำคัญ ได้แก่ (1)ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (2)ปัจจัยด้านนโยบายและพรรคการเมือง (3)ปัจจัยด้านการรณรงค์และสื่อสารทางการเมือง (4)ปัจจัยด้านผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (5)ปัจจัยด้านความสัมพันธ์และสิ่งจูงใจ และ (6)ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในชุมชน

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง

กระบวนการตัดสินใจออกเสียงของประชาชนเองเป็นขั้นตอนสำคัญที่สามารถอธิบายโดยประยุกต์แนวคิดกระบวนการตัดสินใจทั่วไป และสังเคราะห์ได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะข่าวสาร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งรับรู้การจัดการเลือกตั้ง ติดตามข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัคร พรรคการเมือง และนโยบาย ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อออนไลน์ และการหาเสียงภาคสนาม พร้อมทั้งคัดกรองและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพื่อลดจำนวนตัวเลือกให้เหลือกลุ่มที่ตนสนใจพิจารณา ระยะที่ 2 ระยะหลักเกณฑ์ ผู้ลงคะแนนกำหนดเกณฑ์และให้น้ำหนักปัจจัยประกอบการตัดสินใจ เช่น นโยบาย คุณสมบัติผู้สมัคร ความผูกพันทางการเมือง หรือจุดยืนต่อประเด็นสาธารณะ โดยเปรียบเทียบข้อมูลกับค่านิยมและทัศนะของตน ระยะที่ 3 ระยะประเมิน นำเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดลำดับความเหมาะสมของผู้สมัคร พิจารณาน้ำหนักคุณสมบัติและความสอดคล้องกับความต้องการส่วนบุคคล อาจมีการทบทวนหรือปรับลำดับก่อนข้อสรุปสุดท้าย และระยะที่ 4 ระยะตัดสินใจ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้ผู้สมัครที่

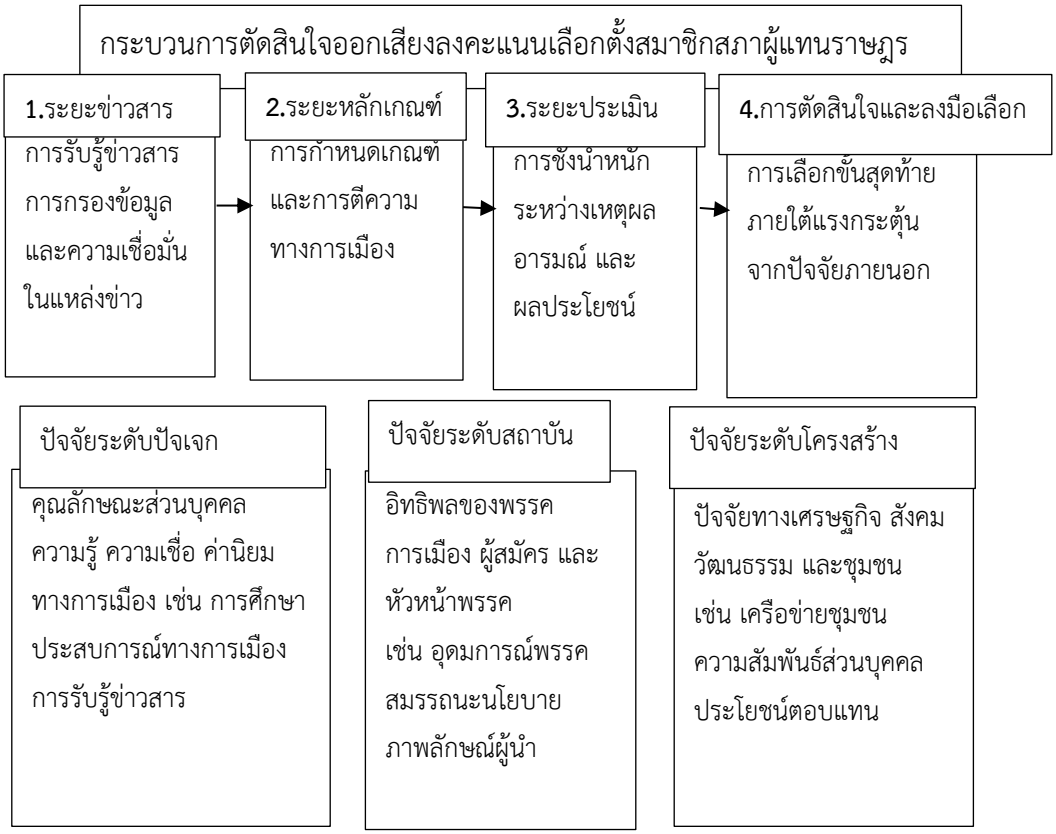
สอดคล้องกับเกณฑ์และความนิยมส่วนตนมากที่สุด อย่างไรก็ดี การตัดสินใจในช่วงท้ายอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเฉพาะหน้า เช่น การชักจูงหรือแรงจูงใจอื่น ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวเลือกได้(เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์, 2554; สัมฤทธิ์ ราชสมณะ, 2530; McGuire, 2006; Siripotchananon, 2001)

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การรับรู้ข่าวสาร การกำหนดเกณฑ์ การประเมินทางเลือก จนถึงการตัดสินใจขั้นสุดท้าย ภายใต้ปฏิสัมพันธ์ของข้อมูล ค่านิยม และบริบทแวดล้อมทางการเมือง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” พบว่า องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ คือ 1)การตัดสินใจเลือกตั้งเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารจนถึงการแสดงออกในคูหา 2)มีทั้งเหตุผลและอารมณ์ร่วมอยู่ในกระบวนการเดียวกัน ไม่ใช่การตัดสินใจเชิงตรรกะเพียงอย่างเดียว 3) โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมการเมืองไทย เช่น ความสัมพันธ์ส่วนบุคคลหรือบุญคุณ มีผลต่อการตัดสินใจอย่างสำคัญ และ 4)การเสริมสร้างความรู้ทางการเมืองและการเข้าถึงข้อมูลที่โปร่งใส จะช่วยยกระดับคุณภาพของกระบวนการตัดสินใจในอนาคต

การตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งไทยเป็นกระบวนการสังคม/จิตวิทยาที่ดำเนินผ่าน 4 ระยะและอยู่ภายใต้ปัจจัย 3 ระดับ โดยมีลักษณะเฉพาะคือการผสมผสานระหว่างเหตุผลเชิงนโยบายกับอารมณ์เชิงสังคม ภายใต้เงื่อนไขของระบบการเมืองไทยที่ยังมีพลวัตต่อเนื่อง ผู้เขียนสามารถสรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

สรุป

บทความนี้อธิบายกระบวนการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะกลไกหลักของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยใช้อำนาจผ่านผู้แทน อันสะท้อนความชอบธรรมของระบอบและคุณภาพของการกำกับตรวจสอบอำนาจรัฐ การเลือกตั้งจึงมิใช่เพียงกิจกรรมเชิงพิธีกรรม หากเป็นกลไกเชิงสถาบันที่แปลงเจตจำนงของประชาชนให้เป็นอำนาจสาธารณะอย่างเป็นระบบ

ความสำคัญของการเลือกตั้งพิจารณาได้สองระดับ คือ ระดับทฤษฎีซึ่งเป็นที่มาของโครงสร้างอำนาจรัฐทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ และระดับปฏิบัติซึ่งทำหน้าที่สถาปนาความชอบธรรม คัดเลือกผู้ปกครอง เชื่อมโยงรัฐกับประชาชนผ่านสัญญาประชาคม คุ้มครองระบอบจากความรุนแรง หล่อหลอมสำนึกความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และส่งเสริมการกล่อมเกลาทางการเมือง

ในด้านคุณภาพของผู้แทน นักการเมืองที่ดีควรมีความยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย จริยธรรม ความรู้ทางการเมือง ความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และความเข้าใจอารมณ์ทางการเมืองของสังคม เพื่อกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน

เชิงกระบวนการ การตัดสินใจเป็นลำดับขั้นตั้งแต่การรับรู้ปัญหา การสร้างและประเมินทางเลือก การคัดเลือก และการติดตามผล โดยอาศัยข้อมูลที่เชื่อถือได้และเกณฑ์ที่ชัดเจน เมื่อนำมาประยุกต์กับการเลือกตั้ง สามารถจำแนกได้ 4 ระยะ ได้แก่ ระยะข่าวสาร ระยะกำหนดหลักเกณฑ์ ระยะประเมิน และระยะตัดสินใจ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกในช่วงท้าย

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนประกอบด้วยหลายมิติ อาทิ ลักษณะและทัศนคติของผู้มีสิทธิ คุณสมบัติผู้สมัคร นโยบายและภาพลักษณ์พรรค ภาวะผู้นำ การรณรงค์หาเสียง การสื่อสาร การจูงใจเชิงผลประโยชน์ และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม สะท้อนว่าการตัดสินใจลงคะแนนเป็นผลจากการชั่งน้ำหนักข้อมูล ค่านิยม และบริบทแวดล้อม

ดังนั้น การตัดสินใจออกเสียงอย่างมีคุณภาพบนฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เกณฑ์ที่มีเหตุผล และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมย่อมเอื้อให้ได้ผู้แทนที่พึงประสงค์ และเสริมสร้างความมั่นคงยั่งยืนของประชาธิปไตย ทั้งในเชิงโครงสร้างอำนาจรัฐและวัฒนธรรมทางการเมืองของพลเมือง

เอกสารอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ. (2525). การเมืองและการปกครองไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

กระมล ทองธรรมชาติ, สมบูรณ์ สุขสำราญ, และปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2531). การเลือกตั้ง พรรคการเมืองและเสถียรภาพของรัฐบาล. กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิจัยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทมร สีหาบุญลี. (2566). ปัจจัยการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. วิจัยปริทัศน์. (ฉบับเดือน มกราคม, 2566), 1-21.

จิระจิตต์ ราคา. (2535). พฤติกรรมในองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต. (2528). รัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2551). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ติน ปรัชญพฤทธิ์ และอิสระ สุวรรณบล. (2514). ปทานุกรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

ธโสธร ตู้ทองคำ. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาพื้นฐานของนโยบายและ

ผลประโยชน์แห่งชาติของไทยและสหรัฐอเมริกา. นนทบุรี : หาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520). ระบอบประชาธิปไตย (พิมพ์ครั้งที่ ๕). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2532). ปัญหาการเมืองไทยในปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.

บูฆอรี ยีหมะ. (2563). การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดสงขลา. กรุเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

ปรีชา หงส์ไกรเลิศ. (2524). พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พิมลจรรย์ นามวัฒน์. (2534). การเลือกตั้ง. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมศัพท์รัฐศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2556 (พิมพ์ ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2549). คุณสมบัติสำคัญของนักการเมืองที่ดี. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2568. จาก https://mgronline.com/daily/detail/9490000061572

วัชรา ไชยสาร. (2544). ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บี. เจ.เพสทโปรเซสเซอร์.

วิชัย โถสุวรรณจินดา. (2535). ความลับขององค์การ : พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : ธรรมนิติ.

วิสุทธิ์ โพธิแท่น. (2524). ประชาธิปไตย : แนวคิด และตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วุฒิชัย จำนง. (2523). พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สติธร ธนานิธิโชติ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการเลือกตั้งและปัจจัยในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ. (2545). พฤติกรรมองค์กร : ทฤษฎีและการ ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัมฤทธิ์ ราชสมณะ. (2530). กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

เสาวนีย์ ศิริพจนานนท์. (2554). การตัดสินใจของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร : ศึกษาเฉพาะกรณี เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดสุโขทัย. ขอนแก่น :

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Barnard, C.I. (1986). The Function of the Executive. Cambridge : Harvard University press.

Cohen, C. (1971). Democracy. New York : Free Press.

Cummings, T.G., & Worley, C.G. (1985). Organizational Development and Change (9th ed.). South-Western CENGAGE Learning.

McGuire, M. (2006). “Collaborative Public Management : Assessing What We Know and How We Know It”. Public Administrative Review, 66(6), (2006, December) : 33-43.

Siripotchananon, S. (2001). People's Decisions in Selecting Members of the House of Representatives: A case study Electoral District 1, Sukhothai Province. Khon Kaen : Khon Kaen University.

ปัจจัยความสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*

SUCCESS FACTORS OF PERSONNEL MANAGEMENT EFFECTIVENESS IN BASIC EDUCATION INSTITUTIONS

ปิยะพงษ์ งอกผล[1], อัจฉรา วัฒนาณรงค์[2], ธารินทร์ รสานนท์[3], และชุณวัฒน์ ปุงบางกระดี่[4]

Piyapong Ngokphon[1], Achara Whattananarong[2], Tharin Rasanond[3], and Shunnawat Pungbangkradee[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-4]University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: tatraball_2@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการเชิงสังเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน บทความวิชาการนี้ประกอบด้วยความหมายและความสำคัญของการบริหารงานบุคคล ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล และปัจจัยความสำเร็จ 3 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้บริหาร ปัจจัยด้านครู และปัจจัยด้านบรรยากาศภายในโรงเรียน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล ในด้านคุณภาพการปฏิบัติงานของครู และความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู เพื่อยกระดับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ปัจจัยความสำเร็จ, ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล

Abstract

This article is an academic paper based on documentary analysis.Its objective is to examine personnel management in basic education institutions serves as a crucial mechanism that drives educational quality and develops learners' potential. This academic article examines the meaning and significance of personnel management, the effectiveness of personnel management

* Received 3 February 2026; Revised 13 February 2026; Accepted 1 April 2026

practices, and three key success factors comprising administrative factors, teacher-related factors, and school climate factors. These factors are interrelated and collectively influence the effectiveness of personnel management in two critical dimensions: the quality of teachers' work performance and teachers' professional advancement. Understanding the complex relationships among these factors provides a foundation for systematically and continuously enhancing the effectiveness of personnel management in basic education institutions.

Keywords: Personnel Management, Basic Education Institutions, Success Factors, Personnel Management Effectiveness

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ครูและบุคลากรทางการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา เนื่องจากมีบทบาทโดยตรงในการพัฒนาผู้เรียนทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษา โดยต้องครอบคลุมการพัฒนาศักยภาพ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างบรรยากาศการทำงาน และการสนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (Noe, Hollenbeck, Gerhart, & Wright, 2017) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาปัจจัยแต่ละด้านแยกส่วนกัน ไม่ว่าจะเป็นภาวะผู้นำของผู้บริหาร สมรรถนะของครู หรือบรรยากาศองค์การ โดยขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและกลไกการส่งผลระหว่างปัจจัยต่าง ๆ การศึกษาในบริบทไทยส่วนใหญ่เป็นเชิงพรรณนาหรือศึกษาความสัมพันธ์เบื้องต้น ขาดการสังเคราะห์ทางทฤษฎีที่ลึกซึ้ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะยังไม่เข้าใจชัดเจนว่าบรรยากาศโรงเรียนทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางหรือตัวแปรกำกับในความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลหรือไม่

กรอบทฤษฎีประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ด้านที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ คือ ปัจจัยด้านผู้บริหารตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านครูซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะวิชาชีพ (Darling-Hammond, 2000) และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามทฤษฎีของ Herzberg (1959), Vroom (1964) และ Locke and Latham (2002) และปัจจัยด้านบรรยากาศโรงเรียนตามทฤษฎีระบบเปิด องค์การแห่งการเรียนรู้ และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ซึ่งบรรยากาศที่ดีทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางที่ส่งเสริมให้ครูมีความกล้า

ทดลอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และตอบแทนองค์การด้วยความผูกพันและการปฏิบัติงานที่ดีขึ้น ปัจจัยทั้ง 3 ด้านมีความเชื่อมโยงแบบวนซ้ำ สะท้อนถึงธรรมชาติเชิงระบบของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล

บทความนี้มุ่งตอบคำถามทางวิชาการ 4 ประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทั้ง 3 ด้านต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล บทบาทของบรรยากาศโรงเรียนในฐานะตัวแปรคั่นกลางหรือตัวแปรกำกับ กลไกและกระบวนการที่ปัจจัยทั้ง 3 ทำงานร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมในบริบทไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ วิเคราะห์บทบาทของบรรยากาศโรงเรียน อธิบายกลไกการทำงานโดยบูรณาการทฤษฎีต่าง ๆ และนำเสนอแนวทางการพัฒนาที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง การสังเคราะห์นี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

ความหมายของการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล (Human Resource Management: HRM) หมายถึง กระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์การอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนา การรักษา และการส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากร เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมายและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Armstrong & Taylor, 2020) ในยุคปัจจุบัน แนวคิดการบริหารงานบุคคลได้พัฒนาสู่การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Human Resource Management: SHRM) ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงระบบและนโยบายการบริหารงานบุคคลเข้ากับกลยุทธ์องค์การอย่างบูรณาการ โดยมองบุคลากรเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่สร้างคุณค่าและความสามารถในการแข่งขันที่ยั่งยืนให้แก่องค์การ กรอบแนวคิด SHRM เน้นย้ำถึงการปรับแนวทาง (alignment) แนวตั้งระหว่างการบริหารงานบุคคลกับกลยุทธ์องค์การ และการปรับแนวทางแนวนอนระหว่างนโยบายและแนวปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ เพื่อสร้างผลลัพธ์ที่เป็นเอกภาพและสนับสนุนเป้าหมายองค์การ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติและนโยบายการปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพและสามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การพัฒนาศักยภาพ การสร้างแรงจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการดูแลรักษา

บุคลากรให้อยู่กับองค์การ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความพึงพอใจในการทำงาน และส่งผลให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายและพันธกิจที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

ความสำคัญของการบริหารงานบุคคลในยุคปัจจุบันยิ่งเพิ่มมากขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ดิจิทัล (Digital Human Resource Management: Digital HRM) หรือ HR 4.0 ที่เน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) และระบบอัตโนมัติมาใช้ในกระบวนการบริหารงานบุคคล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และการตัดสินใจที่อิงข้อมูล (Malik, De Silva, Budhwar, & Srikanth, 2021) การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในยุค Digital HR จะช่วยให้องค์การสามารถดึงดูดและรักษาบุคลากรที่มีความสามารถสูง พัฒนาทักษะดิจิทัลและสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับ การทำงานในศตวรรษที่ 21 สร้างประสบการณ์การทำงานที่ดีของพนักงาน (Employee Experience) และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์การที่คล่องตัวและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานบุคคลกำลังได้รับความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานบุคคล การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญในหลายมิติ ทั้งในเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จขององค์กร การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน องค์กรที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องจะสามารถดึงดูดคนเก่ง พัฒนาทักษะของบุคลากร สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของสถานศึกษา ประสิทธิผลของการบริหารงานบุคคลด้านบุคลากรครู จะเห็นได้จากคุณภาพการปฏิบัติงานของครู และความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ล้วนเป็นผลลัพธ์ของการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผล

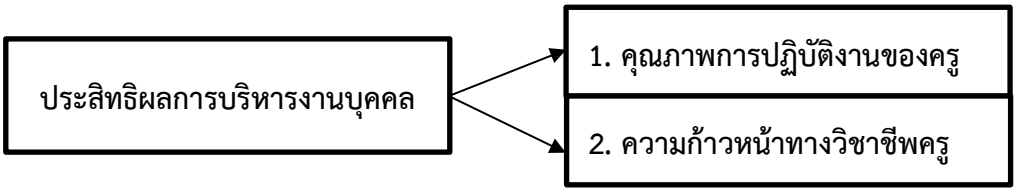
คุณภาพการปฏิบัติงานของครูเป็นผลลัพธ์โดยตรงที่สำคัญที่สุดของการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผล โดยที่ Campbell (1990) ได้นิยามผลการปฏิบัติงานว่า เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ และมีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์การ สำหรับครู คุณภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการจัดการ

เรียนการสอนที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ส่วน Danielson (2007) ได้พัฒนากรอบการประเมินคุณภาพการสอนของครูที่ครอบคลุม 4 องค์ประกอบสำคัญ ประกอบด้วย การวางแผนและเตรียมการสอน สภาพแวดล้อมในชั้นเรียน การสอน และความรับผิดชอบทางวิชาชีพ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการปฏิบัติงานของครู มีความหลากหลาย และครอบคลุมหลายมิติ ไม่ใช่เพียงทักษะการสอนในชั้นเรียนเท่านั้น การที่ครูมีคุณภาพการปฏิบัติงานที่ดีนั้นเป็นผลมาจากการที่สถานศึกษามีการบริหารงานบุคคลที่เหมาะสม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่จะช่วยให้ครูมีความมั่นใจและกล้าที่จะทดลองวิธีการสอนใหม่ ๆ ครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและสามารถควบคุมตนเองได้ดีจะมุ่งมั่นพัฒนาการสอนของตนอย่างต่อเนื่อง การทำงานเป็นทีมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีจะช่วยให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิธีการสอนร่วมกัน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยจะช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ Rivkin, Hanushek และ Kain (2005) ได้ศึกษาและพบว่า ความแตกต่างของคุณภาพครูส่งผลให้เกิดความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก นักเรียนที่ได้เรียนกับครูที่มีคุณภาพสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่มีคุณภาพต่ำอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น การยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของครูจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา

ส่วน ความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ผลลัพธ์สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลคือความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู โดยที่ Day และ Sachs (2004) อธิบายว่า ความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูหมายถึงกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดอาชีพครู ซึ่งครอบคลุมทั้งการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ และความเป็นมืออาชีพ ส่วน Feiman-Nemser (2001) เสนอกรอบการพัฒนาวิชาชีพครูตลอดอาชีพที่แบ่งออกเป็น 5 ระยะ ได้แก่ การเตรียมตัว การเหนี่ยวนำ การพัฒนาในช่วงเริ่มต้น การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการเป็นผู้นำทางวิชาชีพ ในแต่ละระยะ ครูมีความต้องการในการพัฒนาที่แตกต่างกัน และสถานศึกษาควรมีระบบสนับสนุนที่เหมาะสม การบริหารงานบุคคลที่ดีจะช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูในการเลื่อนวิทยฐานะ การมีผู้บริหารที่เป็นผู้นำทางวิชาการจะช่วยกำหนดทิศทางและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพของครู การจัดระบบพี่เลี้ยงสำหรับครูใหม่จะช่วยให้พวกเขาปรับตัวและพัฒนาทักษะการสอนได้เร็วขึ้น การส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาร่วมกัน และการสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อหรือเข้ารับการฝึกอบรมจะช่วยเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ ๆ และ Ingersoll (2001) ได้ศึกษาและพบว่า ครูที่รู้สึกว่าไม่ได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาวิชาชีพและไม่มีโอกาสในการเติบโตมีแนวโน้มที่จะลาออกจากวิชาชีพครูสูงกว่าครูที่ได้รับการพัฒนา และมีโอกาสก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด สถานศึกษาที่มีระบบการบริหารงานบุคคลที่ดีจะสามารถรักษาครูที่มีคุณภาพไว้ได้ และยังช่วยให้ครูเหล่านี้พัฒนาจนกลายเป็น ครูผู้เชี่ยวชาญ วิทยฐานะ

สูงขึ้น และผู้นำทางวิชาชีพที่สามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้กับครูรุ่นใหม่ได้ ซึ่งจะช่วยสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการวางแผน ดำเนินงาน และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายและทิศทางขององค์กร โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การประเมินผล และการสร้างแรงจูงใจ ความสำคัญของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลอยู่ที่การช่วยให้องค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติ ที่ดีต่อการทำงาน ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ เกิดความร่วมมือลดปัญหาความขัดแย้ง และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

ภาพที่ 1 ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล

ปัจจัยความสำเร็จ

ความสำเร็จของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่มีความเชื่อมโยงและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนของผู้บริหาร และทักษะการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านครู ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตควบคุมตน และทัศนคติของครู และปัจจัยด้านบรรยากาศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถจำแนกและอธิบายได้ดังนี้

ปัจจัยด้านผู้บริหาร

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานบุคคล ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งจะสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในองค์การ ขณะที่ Leithwood และ Jantzi (2006) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนผ่านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ การพัฒนาครู และการจัดสภาพแวดล้อมการทำงาน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ดีจะสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นให้ครูพัฒนาตนเอง และสนับสนุนให้เกิดการ

ทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำในยุคปัจจุบันต้องครอบคลุมทั้งการเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำพาองค์การไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ความสามารถในการตัดสินใจ ทักษะในการสื่อสาร และความสามารถในการสร้างความร่วมมือจากบุคลากร

ส่วน การสนับสนุนของผู้บริหารเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ภาวะผู้นำสามารถเกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนนี้ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งการสนับสนุนด้านทรัพยากร ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านขวัญและกำลังใจ และด้านการสร้างโอกาสในการเติบโต ขณะที่ Eisenberger และคณะ (1986) เสนอแนวคิดการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ (Perceived Organizational Support) ซึ่งหมายถึงความเชื่อของพนักงานว่าองค์การให้คุณค่าต่อการมีส่วนร่วมของพวกเขาและใส่ใจต่อสวัสดิภาพของพวกเขา เมื่อบุคลากรรับรู้ว่าได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและองค์การ จะส่งผลให้เกิดความผูกพันต่อองค์การ ความพึงพอใจในงาน และความตั้งใจที่จะทำงานให้ดีขึ้น การสนับสนุนของผู้บริหารในสถานศึกษาควรครอบคลุมการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาบุคลากร การสร้างโอกาสในการเข้ารับการฝึกอบรม การส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) การให้คำแนะนำและการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) และการสร้างระบบรางวัลและการยกย่องที่เหมาะสม

และ ทักษะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานบุคคลเกิดผลสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ขณะที่ Katz (1955) ได้จำแนกทักษะของผู้บริหารออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค (Technical Skills) ทักษะด้านมานุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และทักษะเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Skills) ทักษะทางเทคนิคในการบริหารงานบุคคล หมายถึง ความรู้และความเข้าใจในระเบียบ กฎหมาย และขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล เช่น การสรรหา การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และการให้รางวัลและการลงโทษ ผู้บริหารที่มีความเชี่ยวชาญด้านนี้จะสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทักษะด้านมานุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะที่สำคัญมากในการบริหารงานบุคคล เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ การแก้ไขข้อขัดแย้ง และการสร้างแรงจูงใจ ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและได้รับความร่วมมือจากบุคลากร ทักษะเชิงมโนทัศน์คือ ความสามารถในการมองภาพรวมขององค์การ การเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารที่มีทักษะนี้จะสามารถวางระบบบริหารงานบุคคลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์การ และสามารถคาดการณ์และรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้วในยุคปัจจุบันผู้บริหารยังต้อง มีทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะการบริหารการ

เปลี่ยนแปลง และทักษะทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ที่จะช่วยให้เข้าใจและจัดการอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ การสนับสนุน และทักษะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและภาวะผู้นำทางวิชาการ จะสามารถสร้างวิสัยทัศน์ แรงบันดาลใจ และวัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการพัฒนา ทั้งยังส่งผลทางอ้อมต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนผ่านการพัฒนาครูและสภาพแวดล้อมการทำงาน ขณะเดียวกัน การสนับสนุนจากผู้บริหารในด้านทรัพยากร การพัฒนาวิชาชีพ และขวัญกำลังใจ จะช่วยเสริมสร้างความผูกพัน ความพึงพอใจ และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร นอกจากนี้ ทักษะการบริหารของผู้บริหาร ทั้งทักษะทางเทคนิค มานุษยสัมพันธ์ และเชิงมโนทัศน์ รวมถึงทักษะด้านเทคโนโลยี การบริหารการเปลี่ยนแปลง และความฉลาดทางอารมณ์ ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้การบริหารงานบุคคลสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การและสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ปัจจัยด้านครู

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงขับภายในที่ทำให้บุคคลมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ขณะที่ McClelland (1961) เสนอทฤษฎีความต้องการสำเร็จ (Achievement Motivation Theory) อธิบายว่า บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความต้องการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความกล้าที่จะรับความเสี่ยงในระดับที่เหมาะสม และต้องการข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับผลการทำงานของตน ในบริบทของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสำคัญทั้งในตัวผู้บริหารและในตัวครู ผู้บริหารที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมุ่งมั่นที่จะพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพ ตั้งเป้าหมายที่ท้าทายแต่สามารถบรรลุได้ และพยายามหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการทำงาน ครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมุ่งมั่นพัฒนาการสอนของตน ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ และพยายามทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน

ส่วน การมุ่งอนาคตควบคุมตนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการกำหนดเป้าหมายในอนาคต วางแผนการทำงาน และควบคุมตนเองให้ดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ แม้จะเผชิญกับอุปสรรคหรือสิ่งล่อใจต่าง ๆ ขณะที่ Zimmerman (2000) เสนอแนวคิดการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง (Self-Regulated Learning) อธิบายว่า บุคคลที่มีความสามารถในการควบคุมตนเองจะสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผนกลยุทธ์ ติดตามความก้าวหน้า และปรับเปลี่ยนวิธีการเมื่อจำเป็น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในบริบทของครู การมุ่งอนาคตควบคุมตนจะแสดงออกผ่านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง การวางแผนการพัฒนาตนเอง การติดตามและประเมิน

ความก้าวหน้า และการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ครูที่มีคุณลักษณะนี้จะไม่รอให้ผู้อื่นมาบอกว่าต้องพัฒนาอะไร แต่จะแสวงหาโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเชิงรุก

และ ทัศนคติของครูมีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จของการบริหารงานบุคคล และคุณภาพการศึกษา ทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึก และแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขณะที่ Ajzen และ Fishbein (1980) เสนอทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) อธิบายว่า ทัศนคติมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง ครูที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการสอน ต่อนักเรียน ต่อการพัฒนาตนเอง และต่อองค์การ จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ในทางตรงกันข้าม ครูที่มีทัศนคติเชิงลบอาจมีความเหนื่อยหน่าย ขาดความกระตือรือร้น และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตควบคุมตน และทัศนคติของครู เป็นปัจจัยด้านจิตลักษณะสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลและคุณภาพการศึกษา บุคลากรที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมุ่งมั่นพัฒนางานและแสวงหาความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การมุ่งอนาคตควบคุมตนช่วยให้ครูสามารถกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตาม และพัฒนาตนเองได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน นอกจากนี้ ทัศนคติเชิงบวกและความเชื่อในความสามารถของตนเองของครูยังมีอิทธิพลต่อความตั้งใจและพฤติกรรมการทำงาน ส่งผลให้เกิดความทุ่มเท ความคิดสร้างสรรค์ และความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างแรงจูงใจ การกำกับตนเอง และทัศนคติที่ดีของครู เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาอย่าง มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

ปัจจัยด้านบรรยากาศภายในโรงเรียน

การทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานบุคคลในยุคปัจจุบัน ปัญหาและความท้าทายในการจัดการศึกษามีความซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย การทำงานเป็นทีมจะช่วยให้สามารถระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ Katzenbach และ Smith (1993) ให้คำนิยามทีมงานที่มีประสิทธิภาพว่า เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ของผู้คนที่มีทักษะเสริมกัน มีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย วิธีการทำงาน และผลลัพธ์ร่วมกัน ถือว่าตนเองมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทีมงานที่ดีจะมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน มีการสื่อสารที่เปิดเผยและสร้างสรรค์ และ มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

ส่วน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การมีผลกระทบต่อบรรยากาศการทำงาน ความพึงพอใจ และประสิทธิภาพในการทำงาน ความสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ขณะที่ Argyris (1957) เสนอแนวคิดองค์การที่เป็นธรรมชาติ (Organic Organization) ที่เน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใน

องค์การ องค์การที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีจะมีความยืดหยุ่น การสื่อสารที่เปิดกว้าง และความสามารถในการปรับตัวสูง ส่วน Heider (1958) เสนอทฤษฎีสมดุล (Balance Theory) อธิบายว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสวงหาความสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความไม่สมดุลจะก่อให้เกิดความตึงเครียดและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือความสัมพันธ์ ดังนั้น การรักษาความสัมพันธ์ที่ดีจึงต้องอาศัยความพยายามอย่างต่อเนื่องในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับครู ครูกับนักเรียน และครูกับผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ที่ดีในทุกระดับจะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวย ลดความขัดแย้ง และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีต้องอาศัย การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การรับฟังอย่างตั้งใจ ความเอาใจใส่และเห็นอกเห็นใจ ความเคารพในความแตกต่าง การแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้จักกันและความสามัคคี

และ สภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานศึกษามีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร สภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนา ขณะที่ Maslow (1943) เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการที่แสดงให้เห็นว่า ความต้องการด้านความปลอดภัยและความสะดวกสบายทางกายภาพเป็นความต้องการพื้นฐานที่ต้องได้รับการตอบสนองก่อนที่บุคคลจะสามารถมุ่งไปสู่ความต้องการในระดับที่สูงขึ้น เช่น ความต้องการยกย่องตนเองและความต้องการความสำเร็จ ส่วน Herzberg (1959) จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factor) ซึ่งแม้จะไม่ได้สร้างแรงจูงใจโดยตรง แต่การขาดหายไปหรือไม่เพียงพอจะก่อให้เกิดความไม่พอใจและลดประสิทธิภาพในการทำงาน สภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถานศึกษาที่ควรให้ความสำคัญประกอบด้วย อาคารสถานที่ที่มั่นคงปลอดภัยและเพียงพอ ห้องเรียนและห้องปฏิบัติงานที่สะอาดถูกสุขลักษณะและมีแสงสว่างเพียงพอ อุปกรณ์การสอนและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและพร้อมใช้งาน พื้นที่สำหรับครูพักผ่อนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันและการสร้างสรรค์ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรคำนึงถึงความต้องการของบุคลากร การออกแบบที่เอื้อต่อการทำงาน และการสร้างพื้นที่ที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยาด้วย เช่น การจัดบอร์ดที่แสดงผลงานและความสำเร็จของครู การสร้างพื้นที่ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมขององค์การ

สรุปได้ว่า การทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล การทำงานเป็นทีมช่วยให้บุคลากรสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระดมความคิด และพัฒนางานร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีจะสร้างความไว้วางใจ ลดความขัดแย้ง และเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและ

จิตวิทยาที่เหมาะสมยังช่วยเพิ่มความพึงพอใจ ความปลอดภัย และประสิทธิภาพในการทำงานของครูและบุคลากร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างทีมที่เข้มแข็ง การพัฒนาความสัมพันธ์เชิงบวก และการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

กรอบแนวคิดที่นำเสนอสะท้อนแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยองค์การหลายมิติกับประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยยึดทัศนะแบบองค์รวมที่มองว่าประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลเป็นผลลัพธ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย 3 ระดับ ได้แก่ ระดับมหภาค คือ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่สะท้อนทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การสนับสนุนของผู้บริหารที่เชื่อมโยงกับแนวคิด Organizational Support Theory และทักษะการบริหารจัดการตาม Managerial Competency Framework ระดับจุลภาค คือ ปัจจัยด้านครู ครอบคลุมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามทฤษฎี Self-Determination Theory การมุ่งมั่นอุทิศตนร่วมกันที่สะท้อน Organizational Commitment และ Collective Efficacy รวมถึงทักษะการสอนที่เชื่อมโยง Pedagogical Content Knowledge และระดับองค์การ คือ ปัจจัยด้านบรรยากาศภายในโรงเรียน ประกอบด้วยการทำงานเป็นทีมตามทฤษฎี Team Effectiveness ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เชื่อมโยง Social Capital Theory และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยปัจจัยทั้ง 3 กลุ่มนี้มีอิทธิพลร่วมกันต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล ซึ่งวัดผ่าน 2 มิติ คือ คุณภาพการปฏิบัติงานของครูตาม Job Performance Theory และความก้าวหน้าทางวิชาชีพของครูที่สะท้อนแนวคิด Professional Development กรอบแนวคิดนี้จึงนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ในการบูรณาการแนวคิดพหุระดับที่แสดงความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างตัวแปรหลายมิติ ขยายขอบเขตการมองประสิทธิผลจากผลลัพธ์ในปัจจุบันไปสู่การพัฒนาศักยภาพระยะยาว และชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลต้องดำเนินการพร้อมกันในหลายมิติอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีและการวิจัยเชิงประจักษ์ด้านการบริหารงานบุคคลในบริบทสถานศึกษาไทยต่อไป

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียน ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เชื่อมโยงและส่งผลต่อกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนของผู้บริหาร และทักษะการบริหารจัดการ ปัจจัยด้านครู ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การมุ่งอนาคตควบคุมตน และทัศนคติของครู และปัจจัยด้าน

บรรยากาศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูและความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ซึ่งเป็นผลลัพธ์สำคัญของการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผล ครูที่มีคุณภาพการปฏิบัติงานสูง และมีการพัฒนาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องจะสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและบรรลุเป้าหมายการศึกษาตามที่คาดหวัง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาดิจิทัล พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). มาตรฐานการบริหารงานบุคคลสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Ajzen, I., & Fishbein, M. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. Prentice-Hall.

Argyris, C. (1957). Personality and organization: The conflict between system and the individual. Harper & Brothers.

Armstrong, M., & Taylor, S. (2020). Armstrong's handbook of human resource management practice (15th ed.). Kogan Page.

Campbell, J. P. (1990). Modeling the performance prediction problem in industrial and organizational psychology. In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), Handbook of industrial and organizational psychology (2nd ed., Vol. 1, pp. 687–732). Consulting Psychologists Press.

Danielson, C. (2007). Enhancing professional practice: A framework for teaching (2nd ed.). Association for Supervision and Curriculum Development.

Darling-Hammond, L. (2000). Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence. Education Policy Analysis Archives, 8(1), 1-44.

Day, C., & Sachs, J. (2004). International handbook on the continuing professional development of teachers. Open University Press.

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. Journal of Applied Psychology, 71(3), 500–507. https://doi.org/10.1037/0021-9010.71.3.500

Feiman-Nemser, S. (2001). From preparation to practice: Designing a continuum to strengthen and sustain teaching. Teachers College Record, 103(6), 1013–1055. https://doi.org/10.1111/0161-4681.00141

Heider, F. (1958). The psychology of interpersonal relations. Wiley.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. John Wiley & Sons.

Herzberg, F. (1959). The motivation to work. John Wiley & Sons.

Ingersoll, R. M. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. American Educational Research Journal, 38(3), 499–534. https://doi.org/10.3102/00028312038003499

Katz, R. L. (1955). Skills of an effective administrator. Harvard Business Review, 33(1), 33–42.

Katzenbach, J. R., & Smith, D. K. (1993). The wisdom of teams: Creating the high-performance organization. Harvard Business School Press.

Leithwood, K., & Jantzi, D. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. School Effectiveness and School Improvement, 17(2), 201–227. https://doi.org/10.1080/09243450600565829

Malik, A., De Silva, M. T., Budhwar, P., & Srikanth, N. R. (2021). Elevating talents' experience through innovative artificial intelligence-mediated knowledge sharing: Evidence from an IT-multinational enterprise. Journal of International Management, 27(4), 100871.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. Psychological Review, 50(4), 370–396.

McClelland, D. C. (1961). The achieving society. Van Nostrand.

Noe, R. A., Hollenbeck, J. R., Gerhart, B., & Wright, P. M. (2017). Human resource management: Gaining a competitive advantage (10th ed.). McGraw-Hill Education.

Rivkin, S. G., Hanushek, E. A., & Kain, J. F. (2005). Teachers, schools, and academic achievement. Econometrica, 73(2), 417–458. https://doi.org/10.1111/j.1468-0262.2005.00584.

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), Handbook of self-regulation (pp. 13–39). Academic Press.

ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา: บทเรียนเชิงสะท้อนคิดและการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ*

PERSISTENT DEPRESSIVE DISORDER IN COUNSELING PSYCHOLOGISTS: REFLECTIVE PROFESSIONAL LESSONS AND SELF-CARE IN PRACTICE

ชัยวัฒน์ วารี[1] , สัตกร วงศ์สงคราม[2] , รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์[3]
ริกาณ์ ปุณทริกา[4] , จารุณี นวลยง[5] และ วิสมล ศรีสุทธินันท์[6]
Chaiwat Waree[1] , Sattakorn Wongsongkram[2] , Rapeepong Youngwarasawasd[3]
Rika Poontarika[4] , Jarunee Nualyong[5] and Wisamon Srisuttinan[6]
[1-6]คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยชินวัตร
[1-6]Faculty of Psychology, Shinawatra University, Thailand
[1]Corresponding Author's Email: chaiwat.w@siu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีลักษณะเป็น บทความเชิงวิเคราะห์และเชิงสะท้อนคิด (analytical and reflective article) ที่มุ่งอธิบายปรากฏการณ์ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในบริบทของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ผ่านการเชื่อมโยงแนวคิดทางจิตวิทยาคลินิก จริยธรรมวิชาชีพ และกรอบการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ วิธีการศึกษาใช้ การวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงสะท้อนคิดเชิงคุณภาพ (qualitative reflective case analysis) โดยวิเคราะห์ประสบการณ์ของนักวิชาชีพสองกรณีที่เผชิญสถานการณ์วิกฤตในชีวิตที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน เพื่อนำไปสู่การตีความเชิงแนวคิดเกี่ยวกับกลไกการปรับตัว ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบทบาทของการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง (Persistent Depressive Disorder: PDD) เป็นความผิดปกติทางอารมณ์ที่มีลักษณะอาการต่อเนื่องยาวนานและส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ แม้ว่างานวิชาการส่วนใหญ่มุ่งศึกษาผู้รับบริการเป็นหลัก แต่ประเด็นสุขภาวะของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษากลับได้รับความสนใจค่อนข้างจำกัด บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในบริบทของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ผ่านกรอบแนวคิดเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ความเสี่ยงในวิชาชีพช่วยเหลือ การสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ และการดูแลตนเองเชิงจริยธรรม โดยใช้การวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงสะท้อนคิดของนักวิชาชีพสองรายที่เผชิญเหตุการณ์วิกฤตชีวิตในลักษณะใกล้เคียงกัน แต่มีผลลัพธ์การปรับตัวแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์พบว่า ความแตกต่างของผลลัพธ์มิได้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของเหตุการณ์เพียงอย่างเดียว หากแต่สัมพันธ์กับรูปแบบการควบคุมอารมณ์ ระดับการตระหนักรู้ตนเอง การยอมรับ

* Received 3 March 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 9 March 2026

ความเปราะบาง และการใช้ทรัพยากรสนับสนุนอย่างเหมาะสม กรณีที่สามารถบูรณาการความเปราะบางเข้ากับอัตลักษณ์วิชาชีพ มีแนวโน้มปรับตัวได้ดีกว่า ขณะที่กรณีที่แยกบทบาทวิชาชีพออกจากความเปราะบางส่วนตัวอย่างเด็ดขาด มีความเสี่ยงต่อภาวะหมดไฟและความบกพร่องในการทำงานมากกว่า บทความเสนอโมเดล 4R (Recognize, Reflect, Restore, Reconnect) สำหรับการกำกับดูแลตนเองระดับบุคคล ควบคู่กับกรอบเชิงระบบ 3 ระดับ (บุคคล–วิชาชีพ–องค์กร) เพื่อส่งเสริมสุขภาวะของนักวิชาชีพอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบสะท้อนว่า การดูแลตนเองมิใช่เพียงความรับผิดชอบส่วนบุคคล แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพการให้บริการ

คำสำคัญ: ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง, นักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, การสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ, ความแตกต่างระหว่างบุคคล

Abstract

This article is presented as an analytical and reflective conceptual paper that examines persistent depressive experiences within the professional context of counseling psychologists. The analysis integrates perspectives from clinical psychology, professional ethics, and reflective practice to interpret the psychological mechanisms underlying professional vulnerability and resilience. The study employs a qualitative reflective case analysis methodology, examining two professional cases experiencing comparable life crises but demonstrating different adaptive outcomes. Through this analytical reflection, the article seeks to illuminate the roles of individual differences, emotional regulation, and professional self-care in shaping psychological adjustment within helping professions. Persistent Depressive Disorder (PDD) is a chronic mood condition characterized by long-term depressive symptoms that significantly affect functioning and professional performance. While most scholarly work has focused primarily on clients, comparatively limited attention has been given to the mental well-being of counseling psychologists themselves. This article aims to analyze persistent depressive symptoms within the professional context of counseling psychologists by integrating theoretical perspectives on depression, emotional risks in helping professions, reflective practice, and ethical professional self-care. A reflective case analysis of two counseling professionals experiencing comparable life crises but demonstrating different adaptive outcomes is

presented. The analysis indicates that differences in adjustment outcomes are not solely determined by the severity of life stressors. Rather, they are associated with individual differences in emotion regulation styles, levels of self-awareness, acceptance of personal vulnerability, and effective utilization of support systems. The case that integrated personal vulnerability into professional identity demonstrated greater resilience and adaptive functioning. In contrast, the case that rigidly separated professional identity from personal vulnerability showed increased risks of burnout and occupational impairment. The article proposes the 4 R self-regulation model (Recognize, Reflect, Restore, Reconnect) as an individual-level framework, integrated with a three-level systemic framework (individual–professional–organizational) to promote sustainable professional well-being. The findings emphasize that self-care is not merely a personal preference but an ethical responsibility and a foundational component of professional competence and service quality.

Keywords: Persistent Depressive Disorder, Counseling Psychologists, Reflective Practice, Individual Differences

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ปัญหาสุขภาพจิตโดยเฉพาะภาวะซึมเศร้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในระดับโลกและระดับประเทศ รายงานขององค์การอนามัยโลกประมาณการว่าในปี ค.ศ. 2022 มีประชากรทั่วโลกประมาณ ร้อยละ 5 ของผู้ใหญ่ หรือกว่า 280 ล้านคน ที่เผชิญภาวะซึมเศร้า ซึ่งถือเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญของภาวะบกพร่องในการดำเนินชีวิตและการทำงาน (World Health Organization, 2022) ขณะเดียวกัน ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตของประเทศไทยรายงานว่าการประเมินสุขภาพจิตผ่านระบบ Mental Health Check-In พบว่าประชาชนไทยจำนวนไม่น้อยมีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ความเครียด และความวิตกกังวลในระดับที่ต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่อง (Department of Mental Health, 2023) แม้ว่างานวิจัยจำนวนมากจะมุ่งศึกษาอาการและการรักษาภาวะซึมเศร้าในกลุ่มผู้รับบริการ แต่การศึกษาที่มุ่งสำรวจ สุขภาวะทางจิตของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพจิตเอง โดยเฉพาะนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ยังมีค่อนข้างจำกัด นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ยังเน้นการศึกษาผลลัพธ์ทางคลินิกหรือการรักษาเชิงการแพทย์ มากกว่าการวิเคราะห์ประสบการณ์เชิงวิชาชีพผ่านกระบวนการสะท้อนคิด (reflective analysis) ที่สามารถอธิบายกลไกการปรับตัวและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพได้อย่างลึกซึ้ง ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งเติม

เต็มช่องว่างดังกล่าว โดยนำเสนอการวิเคราะห์กรณีศึกษาเชิงสะท้อนคิดของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา เพื่อทำความเข้าใจพลวัตระหว่างความเปราะบางส่วนบุคคล อัตลักษณ์วิชาชีพ และกลไกการดูแลตนเองในบริบทของภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง

ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่มีความสำคัญระดับโลก และเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของความบกพร่องในการดำเนินชีวิตและการทำงานของประชากรวัยผู้ใหญ่ องค์การอนามัยโลกระบุว่าภาวะซึมเศร้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลกระทบทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และระบบสังคมโดยรวม (World Health Organization [WHO], 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง หรือ Persistent Depressive Disorder (PDD) ซึ่งมีลักษณะอาการต่อเนื่องยาวนานอย่างน้อยสองปี และส่งผลกระทบต่อการรับรู้ตนเอง การตัดสินใจ และประสิทธิภาพการทำงานในระยะยาว (American Psychiatric Association [APA], 2022)

ในบริบทของวิชาชีพช่วยเหลือ (helping professions) เช่น นักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ผู้ปฏิบัติงานต้องเผชิญกับความเครียดทางอารมณ์อย่างต่อเนื่องจากการรับฟังปัญหาความทุกข์ และความบอบช้ำทางจิตใจของผู้รับบริการ งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่านักวิชาชีพด้านสุขภาพจิตมีความเสี่ยงต่อภาวะหมดไฟ (burnout) ความเหนื่อยล้าจากความเห็นอกเห็นใจ (compassion fatigue) และการบอบช้ำทุติยภูมิ (vicarious trauma) ซึ่งล้วนสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า (Figley, 2002; Maslach & Leiter, 2016) แม้ว่านักจิตวิทยาจะมีความรู้ด้านกลไกทางอารมณ์และการปรับตัว แต่การมีความรู้ไม่ได้หมายความว่าจะปลอดภัยจากความเปราะบางทางจิตใจของตนเอง รวมถึงสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ปัญหาส่วนตัวของผู้ให้คำปรึกษาเองก็มีอยู่มากมายเช่นกัน เพราะผู้ให้คำปรึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อและจิตใจ

อย่างไรก็ตาม งานวิชาการจำนวนมากมุ่งศึกษา “ผู้รับบริการ” เป็นหลัก ขณะที่ประเด็นสุขภาวะของ “ผู้ให้คำปรึกษา” กลับได้รับความสนใจน้อยกว่า โดยเฉพาะในบริบทของภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในนักวิชาชีพเอง การเพิกเฉยต่อสุขภาวะของผู้ให้บริการอาจส่งผลต่อคุณภาพการให้คำปรึกษา ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพบำบัด และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Norcross & VandenBos, 2018) นอกจากนี้ กรอบจริยธรรมวิชาชีพยังเน้นย้ำว่าผู้ประกอบวิชาชีพต้องตระหนักและจัดการกับข้อจำกัดของตนเองอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันผลกระทบต่อผู้รับบริการ (American Psychological Association, 2017)

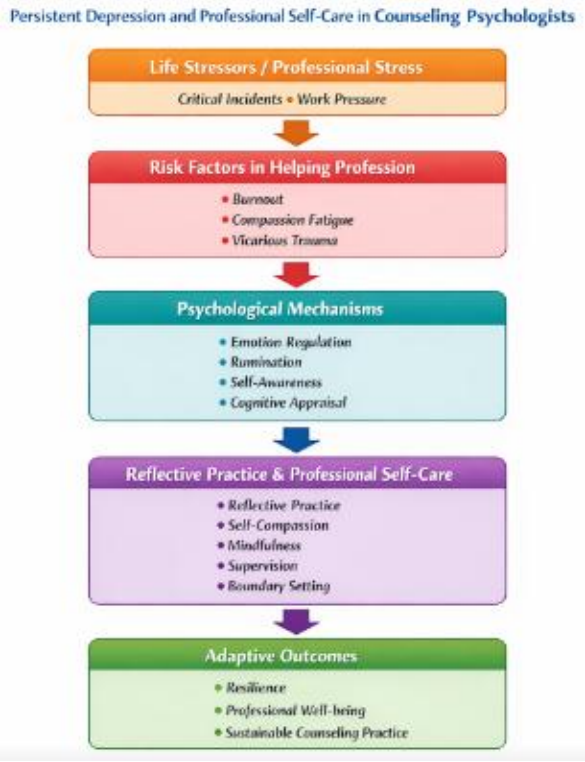
แนวคิดการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (reflective practice) เสนอว่าการตระหนักรู้ตนเอง การพิจารณาประสบการณ์อย่างเป็นระบบ และการเชื่อมโยงประสบการณ์กับกรอบทฤษฎีสามารถนำไปสู่การพัฒนาทักษะวิชาชีพและการเติบโตภายใน (Schön, 1983) ในทำนองเดียวกัน แนวคิดการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ (professional self-care) ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลสุขภาวะของตนเองไม่ใช่เพียงเรื่องส่วนบุคคล แต่เป็นความรับผิดชอบทางจริยธรรมของผู้

ประกอบวิชาชีพ (Barnett et al., 2007) การยอมรับความเปราะบางของตนเองจึงอาจไม่ใช่สัญญาณของความอ่อนแอ หากแต่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นมืออาชีพที่แท้จริง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในบริบทของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษาผ่านกรอบการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ โดยบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ความเสี่ยงในวิชาชีพช่วยเหลือ และกรอบการดูแลตนเองเชิงจริยธรรม เพื่อนำเสนอข้อเรียนรู้และแนวทางการพัฒนากลไกการดูแลตนเองที่เหมาะสมสำหรับนักวิชาชีพด้านสุขภาพจิต ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร อันจะนำไปสู่การธำรงมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพการให้บริการอย่างยั่งยืน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Conceptual Framework)

การพัฒนาเนื้อหาบทความเชิงสะท้อนคิดให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีรองรับอย่างชัดเจน ส่วนนี้จึงนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง ความเสี่ยงทางอารมณ์ในวิชาชีพช่วยเหลือ แนวคิดการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ และกรอบการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ประสบการณ์เชิงวิชาชีพอย่างเป็นระบบ

ภาพที่ 1 Conceptual Framework: Persistent Depression and Professional Self-Care in Counseling Psychologists

กรอบแนวคิดนี้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง เหตุการณ์กดดันในชีวิตและความเสี่ยงในวิชาชีพช่วยเหลือ ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ผ่านกลไกทางจิตวิทยา เช่น การควบคุมอารมณ์ การครุ่นคิดซ้ำ และการประเมินความหมายของประสบการณ์ อย่างไรก็ตาม การใช้กระบวนการ reflective practice และ professional self-care เช่น การสะท้อนคิด การฝึกสติ การกำหนดขอบเขตวิชาชีพ และการกำกับดูแลทางวิชาชีพ สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกป้องกันและส่งเสริมการปรับตัว นำไปสู่ resilience และสุขภาวะทางวิชาชีพอย่างยั่งยืน

พนัสพร ศิริงาม (2567) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการเจริญสติที่ประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า โดยใช้การวิจัยกึ่งทดลอง ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมการฝึกสติสามารถช่วยเพิ่มระดับความผาสุกทางจิตใจและลดระดับอาการซึมเศร้าในกลุ่มตัวอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการฝึกสติช่วยลดการครุ่นคิดซ้ำและเสริมสร้างการควบคุมอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าการฝึก mindfulness เป็นกลไกสำคัญในการลด rumination และช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า

เกษราภรณ์ เคนบุปผา (2567) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดครุ่นคิดซ้ำ (ruminative thoughts) กับภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า โดยใช้การวิจัยเชิงภาคตัดขวาง ผลการศึกษาพบว่าความคิดครุ่นคิดซ้ำมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความรุนแรงของอาการซึมเศร้า และมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับสติ (mindfulness) ของผู้ป่วย ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การลด rumination และการพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองเป็นแนวทางสำคัญในการป้องกันการกลับเป็นซ้ำของภาวะซึมเศร้า

Li และคณะ (2024) ได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการบำบัดเชิงพฤติกรรมทางปัญญาที่มุ่งลดการครุ่นคิดซ้ำ (Rumination-Focused Cognitive Behavioral Therapy: RFCBT) พบว่าการบำบัดรูปแบบดังกล่าวสามารถช่วยลดอาการซึมเศร้าและลดแนวโน้มการครุ่นคิดซ้ำได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงของการกลับเป็นซ้ำของภาวะซึมเศร้าในระยะยาว

Ghahfarokhi (2025) ศึกษาบทบาทของความทรงจำเชิงลบย้อนหลังและการครุ่นคิดซ้ำต่ออาการซึมเศร้าในกลุ่มวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่าความทรงจำเชิงลบและการครุ่นคิดซ้ำมีความสัมพันธ์กับระดับอาการซึมเศร้าที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตาม จุดแข็งทางจิตวิทยาเชิงบวก เช่น ความหวังและความยืดหยุ่นทางจิตใจ สามารถลดผลกระทบของความทรงจำเชิงลบต่อภาวะซึมเศร้าได้

โดยสรุป ภาวะซึมเศร้าเรื้อรังในนักวิชาชีพช่วยเหลือควรถูกทำความเข้าใจผ่านกรอบแนวคิดแบบองค์รวมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปัจจัยทางชีวภาพ ประสบการณ์ชีวิต และบริบททางวิชาชีพ การตระหนักรู้ตนเอง การดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ และการเข้าถึงการ

รักษาที่เหมาะสม เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำรงบทบาทวิชาชีพได้อย่างสมดุล พร้อมทั้งรักษาสุขภาวะทางจิตของตนเองในระยะยาว

กรณีศึกษาเชิงสะท้อนคิด (Reflective Case Analysis)

การวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา 2 ราย (Case A และ Case B) ซึ่งต่างเผชิญเหตุการณ์วิกฤตในชีวิตส่วนตัว แต่มีรูปแบบการปรับตัวและการดูแลตนเองแตกต่างกัน การนำเสนอเน้นการวิเคราะห์เชิงแนวคิด โดยเชื่อมโยงกับกรอบ Persistent Depressive Disorder (PDD), ความเสี่ยงในวิชาชีพช่วยเหลือ, reflective practice และ professional self-care เพื่ออธิบายความแตกต่างของผลลัพธ์เชิงการปรับตัว

บริบทวิชาชีพและอาการ

Case A เป็นนักให้คำปรึกษาที่เผชิญเหตุการณ์ความสูญเสียและแรงกดดันหลายด้านพร้อมกัน ได้แก่ ความขัดแย้งกับผู้บริหาร การตกงาน การสูญเสียมารดา และความแตกแยกในครอบครัว เหตุการณ์เหล่านี้จัดเป็น life stressors ที่มีนัยสำคัญต่อสุขภาพจิต อย่างไรก็ตาม อาการที่ปรากฏแม้จะมีลักษณะซึมเศร้าและพลังงานต่ำ แต่ยังคงอยู่ในระดับที่บุคคลสามารถประเมินตนเองและกำกับการทำงานได้บางส่วน ไม่ปรากฏรูปแบบการครุ่นคิดซ้ำอย่างรุนแรงหรือการเสื่อมถอยทางหน้าที่อย่างชัดเจน

ในเชิงกลไกทางจิตวิทยา Case A มีแนวโน้มใช้กระบวนการพินิจภายใน (self-reflection) และการยอมรับความเป็นจริง (acceptance) ซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบการควบคุมอารมณ์เชิงปรับตัว (adaptive emotion regulation) มากกว่าการหลีกเลี่ยงหรือครุ่นคิดซ้ำ (Gross, 2015)

Case B เผชิญเหตุการณ์ความสัมพันธ์ล้มเหลว ครอบครัวแตกแยก และแรงกดดันทางสังคม ส่งผลให้เกิดอาการซึมเศร้าที่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาด้วยยา ภาวะดังกล่าวมีลักษณะสอดคล้องกับ Persistent Depressive Disorder ในแง่ของอารมณ์เศร้าต่อเนื่อง ความสิ้นหวัง และการบกพร่องในการทำงาน (American Psychiatric Association [APA], 2022)

แม้ Case B จะได้รับการรักษาทางการแพทย์ แต่รูปแบบการปรับตัวทางสังคมและวิชาชีพกลับเสื่อมถอยลง มีปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน และไม่สามารถปรับตัวต่อบริบทองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงการคงอยู่ของ cognitive distortions และ rumination ที่ไม่ได้รับการจัดการเชิงจิตวิทยาอย่างเพียงพอ (Beck, 1967)

ผลกระทบต่อบทบาทการให้คำปรึกษา

ทั้งสองกรณีส่งผลกระทบต่อบทบาทวิชาชีพในลักษณะแตกต่างกัน Case A แม้ประสบความทุกข์ แต่ยังคงรักษาความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพเชิงบำบัดได้ ความทุกข์ส่วนตนอาจเพิ่มระดับความเข้าใจเชิงประสบการณ์ (experiential empathy) โดยไม่ล้ำเส้นขอบเขต

วิชาชีพ การสะท้อนคิดช่วยป้องกันการเกิด compassion fatigue ในระดับรุนแรง (Figley, 2002)

ในทางตรงกันข้าม Case B มีแนวโน้มเกิด emotional exhaustion และ depersonalization ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของ burnout (Maslach & Leiter, 2016) ความยากลำบากในการกำกับอารมณ์ทำให้ความยืดหยุ่นทางจิตใจลดลง ส่งผลต่อคุณภาพการตัดสินใจและความมั่นคงของบทบาทวิชาชีพ

กล่าวได้ว่า ความแตกต่างไม่ได้อยู่ที่ “ความรุนแรงของเหตุการณ์” แต่สัมพันธ์กับ “รูปแบบการจัดการภายใน” และกลไกการดูแลตนเอง

ความขัดแย้งภายใน (Professional Identity vs. Personal Vulnerability)

ทั้งสองกรณีสะท้อนความตึงเครียดระหว่างอัตลักษณ์วิชาชีพ (professional identity) กับความเปราะบางส่วนบุคคล (personal vulnerability)

Case A แสดงให้เห็นการบูรณาการความเปราะบางเข้ากับบทบาทวิชาชีพ โดยไม่ปฏิเสธอารมณ์ของตนเอง การสะท้อนคิดในความหมายของ Schön (1983) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และปรับกรอบความหมายของเหตุการณ์ ความเปราะบางจึงถูกแปรเปลี่ยนเป็นทุนทางประสบการณ์

Case B มีแนวโน้มแยกบทบาทวิชาชีพออกจากความเปราะบางส่วนตัวอย่างเด็ดขาด ความคาดหวังว่าผู้ให้คำปรึกษาควร “เข้มแข็ง” อาจทำให้เกิด self-stigma และลดความสามารถในการขอความช่วยเหลือเชิงวิชาชีพเพิ่มเติม แม้จะเข้ารับการรักษาทางการแพทย์ แต่กระบวนการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพและ supervision ไม่ปรากฏชัดเจน ส่งผลให้ความขัดแย้งภายในดำรงอยู่

ความแตกต่างดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การยอมรับความเปราะบางเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นมืออาชีพ มิใช่ข้อบกพร่อง

จุดเปลี่ยน (Turning Point)

จุดเปลี่ยนของ Case A เกิดจากกระบวนการตระหนักรู้และการแสวงหาการสนับสนุนทางสังคมอย่างเหมาะสม การปรึกษาเพื่อนที่ไว้วางใจได้และการพินิจภายในอย่างมีสติสอดคล้องกับแนวคิด self-compassion ซึ่งช่วยลดการวิพากษ์ตนเองและส่งเสริมการฟื้นตัว (Neff, 2003) นอกจากนี้ การรักษาขอบเขตวิชาชีพอย่างชัดเจนยังช่วยป้องกันการใช้พลังงานทางอารมณ์เกินขีดจำกัด (Zur, 2007)

ในกรณีของ Case B แม้การเข้ารับการรักษาทางการแพทย์เป็นขั้นตอนสำคัญ แต่การขาดกลไกเสริม เช่น supervision และการพัฒนาทักษะ mindfulness อาจทำให้การปรับตัวไม่สมบูรณ์ การรักษาทางชีวภาพเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการฟื้นฟูบทบาทวิชาชีพที่ต้องอาศัยความมั่นคงทางอารมณ์และการสะท้อนคิดอย่างต่อเนื่อง (Bernard & Goodyear, 2019; Kabat-Zinn, 2003)

ผลลัพธ์จึงสะท้อนว่า การปรับตัวในวิชาชีพช่วยเหลือมิได้ขึ้นกับการมีหรือไม่มีภาวะซึมเศร้าเท่านั้น แต่ขึ้นกับการบูรณาการกลไกดูแลตนเองทั้งในมิติทางชีวภาพ จิตวิทยา และสังคมอย่างครบถ้วน

แนวทางการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ (Practical Framework)

ภาพที่ 2 Circular Layered Model of Professional Self-Care: The 4R Integrated Framework

โมเดลการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพแบบบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ โมเดล 4R สำหรับการกำกับดูแลตนเองระดับบุคคล และกรอบเชิงระบบ 3 ระดับ (บุคคล–วิชาชีพ–องค์กร) การบูรณาการทั้งสองส่วนช่วยให้การดูแลตนเองไม่จำกัดอยู่เพียงความพยายามส่วนตัว แต่ขยายไปสู่โครงสร้างสนับสนุนทางวิชาชีพอย่างยั่งยืน

โมเดล 4R สำหรับการกำกับดูแลตนเองระดับบุคคล

โมเดล 4R พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายกระบวนการดูแลตนเองของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษาที่เผชิญภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง โดยประกอบด้วย 4 ขั้นตอนต่อเนื่อง ได้แก่ Recognize, Reflect, Restore และ Reconnect

Recognize – การตระหนักรู้

ขั้นตอนแรกคือการรับรู้สัญญาณเตือนทั้งทางอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม เช่น

1. ความเหนื่อยล้าทางอารมณ์
2. การครุ่นคิดซ้ำ

3. การลดแรงจูงใจ
4. การหลีกเลี่ยงทางสังคม

การตระหนักรู้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของ self-awareness และเป็นเงื่อนไขสำคัญของ reflective practice (Schön, 1983) หากขาดขั้นตอนนี้ บุคคลอาจปฏิเสธความเปราะบางของตนเองและเพิ่มความเสี่ยงต่อ burnout หรือ PDD (American Psychiatric Association [APA], 2022)

Recognize ยังสอดคล้องกับหลักจริยธรรมวิชาชีพที่กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพต้องประเมินข้อจำกัดของตนเองอย่างต่อเนื่อง (American Psychological Association, 2017)

Reflect – การสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ

หลังการตระหนักรู้ ขั้นตอน Reflect คือการพินิจประสบการณ์ผ่านกรอบทฤษฎีและการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ เช่น

1. อาการที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กับ stressor ใด
2. มี cognitive distortion ใดปรากฏ
3. ความคาดหวังเชิงวิชาชีพกำลังกดทับความเปราะบางหรือไม่

การสะท้อนคิดช่วยลด rumination และเปลี่ยนจากการครุ่นคิดเชิงลบไปสู่การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง (Gross, 2015) ขั้นตอนนี้ยังสามารถดำเนินการผ่าน journaling, supervision หรือ peer consultation (Bernard & Goodyear, 2019)

Restore – การฟื้นฟูพลังและสมดุล

Restore คือการดำเนินการเชิงรุกเพื่อฟื้นฟูสุขภาวะทั้งทางกายและใจ โดยอาจประกอบด้วย

1. การพัฒนาความเมตตาต่อตนเอง (self-compassion) (Neff, 2003)
2. การฝึก mindfulness เพื่อลดการครุ่นคิดซ้ำ (Kabat-Zinn, 2003)
3. การปรับขอบเขตวิชาชีพ (boundary setting) (Zur, 2007)
4. การเข้ารับการรักษาหรือปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนนี้สะท้อนแนวคิดที่ว่าการดูแลตนเองเป็นความรับผิดชอบทางจริยธรรม ไม่ใช่เพียงความสะดวกส่วนบุคคล (Barnett et al., 2007)

Reconnect – การเชื่อมโยงใหม่กับบทบาทและความหมาย

ขั้นตอนสุดท้ายคือการสร้างความหมายใหม่ (meaning reconstruction) และเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์วิชาชีพอีกครั้ง

1. ทบทวนคุณค่าของงาน
2. สร้างสมดุลชีวิต–งาน
3. เชื่อมต่อกับเครือข่ายสนับสนุน

Reconnect ช่วยป้องกัน depersonalization และเสริมสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในบทบาทวิชาชีพ (Maslach & Leiter, 2016)

โมเดล 4R จึงมิใช่กระบวนการเชิงเส้น แต่เป็นวงจรที่สามารถย้อนกลับและดำเนินซ้ำตามบริบทชีวิตของนักวิชาชีพ

Framework เชิงระบบ 3 ระดับ

แม้โมเดล 4R จะเน้นระดับบุคคล แต่การดูแลตนเองอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบ บทความนี้เสนอกรอบ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1: ระดับบุคคล (Individual Level)

1. พัฒนาทักษะ self-awareness
2. ฝึก self-compassion และ mindfulness
3. จัดสมดุลเวลาและขอบเขตงาน
4. เข้ารับ supervision อย่างสม่ำเสมอ

ระดับนี้เน้นการกำกับดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง

ระดับวิชาชีพ (Professional Level)

1. บรรจุ self-care ในหลักสูตรฝึกอบรม
2. ส่งเสริม peer supervision
3. ลดวัฒนธรรมตีตราความเจ็บป่วยทางจิตในนักวิชาชีพ
4. สร้างแนวปฏิบัติด้านสุขภาวะในสมาคมวิชาชีพ

Norcross และ VandenBos (2018) เน้นว่าความยั่งยืนในวิชาชีพต้องมีโครงสร้างสนับสนุน ไม่ใช่พึ่งพาความเข้มแข็งส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว

ระดับองค์กร (Organizational Level)

1. กำหนดนโยบายส่งเสริมสุขภาวะบุคลากร
2. จัดระบบ workload ที่เหมาะสม
3. มีบริการปรึกษาภายในองค์กร
4. สนับสนุนวัฒนธรรมเปิดเผยและไม่ตีตรา

งานวิจัยเกี่ยวกับ burnout ชี้ว่าโครงสร้างองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ (Maslach & Leiter, 2016)

สรุป

ภาวะซึมเศร้าเรื้อรัง (Persistent Depressive Disorder: PDD) ในบริบทของนักจิตวิทยาการให้คำปรึกษา ผ่านกรอบแนวคิดด้านทฤษฎีภาวะซึมเศร้า ความเสี่ยงในวิชาชีพช่วยเหลือ (burnout, compassion fatigue, vicarious trauma) และแนวคิดการสะท้อนคิดเชิงวิชาชีพ (reflective practice) ควบคู่กับกรอบการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ (professional

self-care) การนำเสนอกรณีศึกษาเชิงสะท้อนคิด (Case A และ Case B) แสดงให้เห็นว่า แม้ทั้งสองกรณีจะเผชิญเหตุการณ์วิกฤตชีวิตในระดับรุนแรงใกล้เคียงกัน และอยู่ในวิชาชีพเดียวกัน แต่ผลลัพธ์ด้านการปรับตัวกลับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ Case A สามารถบูรณาการความเปราะบางเข้ากับอัตลักษณ์วิชาชีพ ผ่านกระบวนการพินิจภายใน การแสวงหาการสนับสนุนทางสังคม และการยอมรับความเป็นจริง ขณะที่ Case B แม้เข้ารับการรักษาทางการแพทย์ แต่ยังประสบปัญหาในการกำกับอารมณ์ ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน และการปรับตัวทางสังคม เหตุการณ์วิกฤตเดียวกันอาจก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจาก “ระบบการกำกับดูแลภายใน” ของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ความแตกต่างนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน resilience และ adaptive coping ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการตอบสนองต่อความเครียดเป็นกระบวนการเชิงพลวัต ไม่ใช่ผลลัพธ์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ในเชิงนโยบาย (policy implication) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า สถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ และองค์กรด้านสุขภาพจิต ควรบูรณาการแนวทางการดูแลตนเองเชิงวิชาชีพ และการสะท้อนคิดเชิงระบบไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรม มาตรฐานวิชาชีพ และนโยบายการบริหารทรัพยากรบุคคล เพื่อสร้างระบบสนับสนุนที่ช่วยให้ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถรักษาสุขภาวะทางจิตของตนเอง พร้อมทั้งธำรงคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพจิตแก่สังคมได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

เกษราภรณ์ เคนบุปผา. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดครุ่นคิดซ้ำและสติในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. วารสารการพยาบาลและสุขภาพจิต, 38(2), 45–59.

พนัสพร ศิริงาม. (2567). ผลของโปรแกรมการเจริญสติที่ประยุกต์ใช้ต่อความผาสุกทางจิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed., text rev.). American Psychiatric Publishing.

American Psychological Association. (2017). Ethical principles of psychologists and code of conduct. From https://www.apa.org/ethics/code

Barnett, J. E., Baker, E. K., Elman, N. S., & Schoener, G. R. (2007). In pursuit of wellness: The self-care imperative. Professional Psychology: Research and Practice, 38(6), 603–612. From https://doi.org/10.1037/0735-7028.38.6.603

Beck, A. T. (1967). Depression: Clinical, experimental, and theoretical aspects. Harper & Row.

Bernard, J. M., & Goodyear, R. K. (2019). Fundamentals of clinical supervision (6th ed.). Pearson.

Department of Mental Health. (2023). Thailand mental health report 2023. Ministry of Public Health.

Figley, C. R. (2002). Compassion fatigue: Psychotherapists' chronic lack of self care. Journal of Clinical Psychology, 58(11), 1433–1441. From https://doi.org/10.1002/jclp.10090

Ghahfarokhi, S. M. A. (2025). The effect of rumination and retrospective negative memory on depression symptoms of love trauma in young individuals: Positive strengths as a moderator. Educational and Cognitive Studies Journal.

Gross, J. J. (Ed.). (2015). Handbook of emotion regulation (2nd ed.). Guilford Press.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. Clinical Psychology: Science and Practice, 10(2), 144–156. From https://doi.org/10.1093/clipsy.bpg016

Li, Y., Zhang, H., & Wang, L. (2024). Effects of rumination-focused cognitive behavioral therapy on depressive symptoms: A systematic review. Frontiers in Psychology, 15, 1342567. From https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1342567

Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. World Psychiatry, 15(2), 103–111. From https://doi.org/10.1002/wps.20311

McCann, I. L., & Pearlman, L. A. (1990). Vicarious traumatization: A framework for understanding the psychological effects of working with victims. Journal of Traumatic Stress, 3(1), 131–149. From https://doi.org/10.1007/BF00975140

Neff, K. D. (2003). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. Self and Identity, 2(2), 85–101. From https://doi.org/10.1080/15298860309032

Norcross, J. C., & Lambert, M. J. (Eds.). (2019). Psychotherapy relationships that work: Vol. 1. Evidence-based therapist contributions (3rd ed.). Oxford University Press.

Norcross, J. C., & VandenBos, G. R. (2018). Leaving it at the office: A guide to psychotherapist self-care (2nd ed.). Guilford Press.

Schön, D. A. (1983). The reflective practitioner: How professionals think in action. Basic Books.

World Health Organization. (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. From https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338

World Health Organization. (2023). Depressive disorder (depression). From https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression

Zur, O. (2007). Boundaries in psychotherapy: Ethical and clinical explorations. American Psychological Association.

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทสังคมไทย*

DEVELOPING SUSTAINABLE AGRITOURISM WITHIN THE CONTEXT OF THAI SOCIETY

พีรภัทร สงวนศิลป์[1],คู่ขวัญ แสงศิริ[2] และพงษ์พันธุ์ พุทธิวิศิษฏ์[3]

Peerapat Sanguansin[1], Kukwan Sangsiri[2] and Pongpan Puttivisit[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

[1-3]Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: psaun@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและสร้างรายได้ให้กับประเทศ ท่ามกลางพลวัตความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน การยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะการออกแบบ "กิจกรรมแหล่งเรียนรู้" ให้สอดคล้องกับบริบทศักยภาพของพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย จากการศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูลพบว่า แนวทางการพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 3) การสร้างประสบการณ์เรียนรู้เชิงลึก 4) การจัดการความรู้ 5) การบริหารจัดการแบบองค์รวม 6) การตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมาย และ 7) การตลาดเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวควรมุ่งเน้นการสื่อสารอัตลักษณ์ที่โดดเด่นผ่านการออกแบบประสบการณ์ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อสร้างการจดจำและการบอกต่อ ผสานการบูรณาการสื่อดิจิทัลและเครือข่ายท้องถิ่นในการยกระดับกิจกรรมสู่ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนของทรัพยากรชุมชนในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ความยั่งยืน, กิจกรรมแหล่งเรียนรู้

Abstract

Agritourism serves as a pivotal mechanism for driving the grassroots economy and generating national income. Amidst dynamic socio-economic shifts and evolving tourist behaviors, adapting destinations for sustainability is essential,

* Received 25 December 2025; Revised 8 March 2026; Accepted 9 March 2026

particularly through the design of learning activities compatible with local contexts and target groups. The study synthesizes seven key components for developing effective learning resources: 1) community participation, 2) conservation and sustainable utilization, 3) deep experiential learning, 4) knowledge management, 5) holistic management, 6) responsiveness to target groups, and 7) creative marketing. Strategically, development should focus on communicating unique local identities through active participation experiences to enhance memorability and word-of-mouth. Integrating digital media and local networks into standardized tourism products is crucial for ensuring the long-term economic stability and resource sustainability of the community.

Keywords: Development, Agritourism, Sustainability, Learning Activities

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยสร้างรายได้มากกว่าร้อยละ 20 ของระบบเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม แนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นหลักในอดีต ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การยกระดับการท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันต้องปรับจากการมุ่งเน้นเชิงปริมาณไปสู่การให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวคุณภาพ ซึ่งมีการใช้จ่ายสูง พำนักนาน และสร้างคุณค่าต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมากกว่า (พิมพ์วิภา ตราชูวณิช และ ณัฐพงศ์ พันธ์น้อย, 2565) ขณะเดียวกัน การระบาดของโรคโควิด-19 และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้ส่งผลให้พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป โดยหันมาให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีความหมาย ความใกล้ชิดธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสังคมมากขึ้น แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าประเทศไทยควรขับเคลื่อนการท่องเที่ยวบนฐานของการสร้างคุณค่า มากกว่าการเพิ่มจำนวนผู้มาเยือนเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566–2570 ที่กำหนดให้ประเทศไทยมุ่งสู่การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีศักยภาพด้านการเกษตรสูง โดยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรอยู่ในอันดับที่ 8 ของโลก (กรมประชาสัมพันธ์, 2567)

ในอีกด้านหนึ่งภาคการเกษตรไทยกำลังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างจากระบบการผลิตแบบพืชเชิงเดี่ยว การใช้สารเคมีอย่างเข้มข้น ความเสื่อมโทรมของดิน ความผันผวนจากภัยธรรมชาติ โรคระบาด และข้อจำกัดด้านราคาและคุณภาพผลผลิต ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อย การปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์และระบบ

การรับรองแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืน ลดต้นทุน และเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับชุมชน (Phromthep & Torut, 2024) ภายใต้บริบทดังกล่าว การเชื่อมโยงภาคเกษตรกับภาคการท่องเที่ยวจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นการบูรณาการกิจกรรมท่องเที่ยวเข้ากับการเรียนรู้ด้านการเกษตร วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ทรัพยากร และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายที่มุ่งยกระดับเมืองรองและการท่องเที่ยวชุมชนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น รวมถึงแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ที่มุ่งสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเอื้อต่อการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่นักท่องเที่ยวผ่านการเรียนรู้วิถีเกษตร การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการเลือกซื้อผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าให้แก่พื้นที่และชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม (กรมการท่องเที่ยว, 2565)

การจำแนกประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยว

ในมิติของกิจกรรมและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จากนิยามประเภทการท่องเที่ยวที่องค์การการท่องเที่ยวโลกเสนอไว้ เช่น cultural tourism, ecotourism, rural tourism, adventure tourism, health tourism, business tourism และ sports tourism (World Tourism Organization, 2019) ร่วมกับแนวคิดด้าน niche tourism (Novelli, 2005) สามารถสังเคราะห์รูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 กลุ่มสำคัญ ได้แก่

1) การท่องเที่ยวที่เน้นธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ครอบคลุมกิจกรรมที่อาศัยทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศเป็นฐาน เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวชนบท การท่องเที่ยวชายฝั่งและทางน้ำ และการท่องเที่ยวภูเขา

2) การท่องเที่ยวที่เน้นรากเหง้าทางวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) มุ่งเน้นการเรียนรู้มรดก ประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน

3) การท่องเที่ยวตามความสนใจเฉพาะด้าน (Special Interest Tourism) สะท้อนแรงจูงใจที่จำเพาะของนักท่องเที่ยว เช่น สุขภาพ กีฬา การผจญภัย การศึกษา กิจกรรม การอาสาสมัคร ธุรกิจและการประชุมและนิทรรศการ

ในบริบทของประเทศไทยการจำแนกประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบมีนัยสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การออกแบบสินค้าและบริการ การวางตำแหน่งทางการตลาด และการจัดการทรัพยากรให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566–2570) ให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพและมูลค่าทางการท่องเที่ยว การส่งเสริมตลาดคุณภาพสูง และการ

ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566). แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอัจฉริยะ ซึ่งมองว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการออกแบบประสบการณ์ การเชื่อมโยงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการร่วมสร้างคุณค่าระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และพื้นที่ท่องเที่ยว (Neuhofer & Buhalis, 2021). ดังนั้น การทำความเข้าใจประเภทและรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนจึงเป็นฐานสำคัญทั้งต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวไทยควบคู่กับความยั่งยืนในระยะยาว (United Nations, 2010; กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566).

บริบทการท่องเที่ยวในประเทศไทย

สถานการณ์การท่องเที่ยวไทยในปี 2568 สะท้อนการเปลี่ยนผ่านของอุตสาหกรรมภายใต้แรงกดดันจากภาวะเศรษฐกิจและปัจจัยแวดล้อมระดับมหภาค แม้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติสะสมอยู่ที่ 32.97 ล้านคน ลดลงร้อยละ 7.23 จากปีก่อน แต่โครงสร้างตลาดยังคงมีเสถียรภาพจากนักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก โดยเฉพาะมาเลเซียและจีน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2569) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยกำลังปรับจากการขับเคลื่อนด้วยปริมาณ ไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการกระจายการเดินทางสู่เมืองรองและการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาตลาดต่างประเทศเพียงด้านเดียว (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2568)

ในเชิงนโยบาย รัฐบาลได้ผลักดันโครงการ Amazing Thailand Grand Tourism and Sports Year 2025 เพื่อบูรณาการการท่องเที่ยว กีฬา และวัฒนธรรมในการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศ (กรมประชาสัมพันธ์, 2567) ทิศทางดังกล่าวสอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการเยี่ยมชมสถานที่ไปสู่การแสวงหาประสบการณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วม และความหมายของการเดินทางมากขึ้น

ภายใต้บริบทนี้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพราะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงการเรียนรู้ วิถีชีวิต ภูมิปัญญา และทรัพยากรชุมชนเข้ากับการสร้างประสบการณ์ตรงให้แก่นักท่องเที่ยว กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ช่วยเสริมความผูกพันระหว่างนักท่องเที่ยวกับพื้นที่ และสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2568) ดังนั้น การทำความเข้าใจบริบทการท่องเที่ยวไทยอย่างรอบด้านจึงเป็นฐานสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย การออกแบบผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว และการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมุดหมายสำคัญของชุมชนเกษตรกรรม

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกที่ผสานการพักผ่อนเข้ากับการเรียนรู้ และได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศชนบท อาหารท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนอย่างใกล้ชิด (ราณี อิสิชัยกุล และคณะ, 2558; Sathe & Randhave, 2019) ลักษณะสำคัญของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้คือการเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรมและชนบท โดยมุ่งให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้กระบวนการผลิตทางการเกษตร ควบคู่กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการดำรงชีวิตประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าให้ทรัพยากรท้องถิ่นและสร้างรายได้แก่เกษตรกร (Department of Tourism, 2009)

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมิได้จำกัดเฉพาะการเพาะปลูก แต่ยังครอบคลุมการเลี้ยงสัตว์ การขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจ และกิจกรรมหรือเทศกาลที่เชื่อมโยงกับการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (Phuttachan, 2020) อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวยั่งยืน เนื่องจากสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนควบคู่กับการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและลดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว (Sathe & Randhave, 2019) นอกจากนี้ยังมีการอธิบายในมิติที่เน้นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติระหว่างนักท่องเที่ยวกับเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด agricultural tourism หรือ agri-tourism ที่มุ่งให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้วิถีเกษตรจากประสบการณ์ตรง (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีหลักการพื้นฐานที่สำคัญ (Katherine L. Adam, 2004) แบ่งออกเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบแรกครอบคลุมทั้งทรัพยากรการเกษตร วิถีชนบท ธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น สัตว์เลี้ยง แปลงเพาะปลูก โรงนา การแต่งกาย และการละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งล้วนช่วยสร้างความน่าสนใจและสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน

2. องค์ประกอบที่สองคือกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การเก็บผลผลิตตามฤดูกาล การขยายพันธุ์พืช การขี่ม้า การประกอบอาหาร และกิจกรรมสันทนาการต่าง ๆ ที่เพิ่มความเพลิดเพลินและสร้างความผูกพันกับพื้นที่

3. ส่วนองค์ประกอบที่สามคือการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าชุมชน ทั้งในรูปผลผลิตสด ผลิตภัณฑ์แปรรูป อาหาร ขนม ของที่ระลึก และสินค้า OTOP ซึ่งไม่เพียงสร้างรายได้โดยตรงแก่ผู้ประกอบการและชุมชน แต่ยังช่วยต่อยอดประสบการณ์การท่องเที่ยวให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและความทรงจำที่ยั่งยืน

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะแรกมีลักษณะเด่น 4 ประการ คือ การสาธิตกระบวนการผลิต การถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร การจำหน่ายสินค้าชุมชน และการแนะนำ

ธุรกิจการเกษตร ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชนให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจและการเรียนรู้ (เทพกร ณ สงขลา, 2554) อย่างไรก็ตามภายหลังโควิด-19 รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยได้เปลี่ยนผ่านไปสู่นวัตกรรมที่หลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์เชิงปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยี และการตอบสนองต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่มากขึ้น 13 รูปแบบ ที่สะท้อนการปรับตัวเชิงรุกของผู้ประกอบการดังนี้ (Sangnak et al., 2025)

1. การยกระดับฟาร์มสู่แหล่งเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Immersive Learning)
2. การผสมผสานเทคโนโลยีเกษตรแม่นยำ (Integrated Farming)
3. การท่องเที่ยวฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farm Tourism)
4. การท่องเที่ยวชายฝั่งและประมง (Coastal and Fishery Tourism)
5. การท่องเที่ยวสวนดอกไม้ (Floral Tourism)
6. การท่องเที่ยวเชิงเทคโนโลยี (Technology-driven Agritourism)
7. การท่องเที่ยวทุ่งนา (Rice Paddy Field Tourism)
8. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบแปลกใหม่ (Unconventional)
9. การท่องเที่ยวบนพื้นที่สูง (Highland Agritourism)
10. ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร (Agritourism and Accommodation)
11. การท่องเที่ยวเชิงสติและสุขภาวะ (Mindfulness and Wellness)
12. การท่องเที่ยวเก็บเกี่ยวผลผลิต (Pick-your-own: Strawberry)
13. การท่องเที่ยวจำลองสถานที่ (Simulated Tourist Destination)

โดยการพัฒนาการดังกล่าวสอดคล้องกับ 4 แนวโน้มสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรม การบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการและสื่อสาร การให้ความสำคัญกับความยั่งยืน และการออกแบบประสบการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปลี่ยนบทบาทของนักท่องเที่ยวจากผู้เยี่ยมชมไปสู่ผู้ร่วมสร้างประสบการณ์ร่วมกับชุมชน ความสำเร็จจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนวัตกรรมของผู้ประกอบการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเงิน การพัฒนาศักยภาพ และความร่วมมือระหว่างภาคส่วน เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานรากควบคู่กับการอนุรักษ์ทุนทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (Sangnak et al., 2025)

กลยุทธ์การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน

การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืนต้องเริ่มจากการประเมินศักยภาพของพื้นที่อย่างรอบด้าน ทั้งด้านทรัพยากร อัตลักษณ์ชุมชน โครงสร้างพื้นฐาน และความพร้อมของคนในท้องถิ่นในการรองรับนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่อย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับทุนทาง

สังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน (ปัญญาดา นาดี, 2561) ขณะเดียวกันความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรเพียงลำพัง แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของชุมชนในการจัดการตนเองผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง และการกำหนดกลไกแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและลดความเปราะบางในการดำเนินงานระยะยาว (ปัญญาดา นาดี, 2561)

ในเชิงปฏิบัติการพัฒนาควรมุ่งสร้างมูลค่าเพิ่มจากฐานทรัพยากรเดิมของท้องถิ่นผ่านการจ้างงานคนในพื้นที่ การสนับสนุนสินค้าและบริการชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการยกระดับมาตรฐานบริการควบคู่กับการดูแลสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การเสริมสร้างความรู้ทักษะ และทัศนคติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก จะช่วยเพิ่มศักยภาพของชุมชนทั้งด้านวิชาการ การบริหารจัดการ และการตลาด (ปัญญาดา นาดี, 2561) ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวร่วมสมัย การประยุกต์ใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมยังเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม โดยข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องในภาพรวมกับงานศึกษาร่วมสมัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนานวัตกรรม และการยกระดับศักยภาพพื้นที่เพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว (ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี และคณะ, 2568; อิสริยา ดวงดี และลินจง โพชารี, 2567)

โดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างศักยภาพของพื้นที่ การจัดการโดยชุมชน การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นทั้งกลไกสร้างรายได้ เสริมความเข้มแข็งของชุมชน และรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กิจกรรมและแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกหลักในการสร้างคุณค่าและความน่าสนใจให้แก่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เนื่องจากเป็นส่วนที่เชื่อมโยงทรัพยากรการเกษตร วิถีชุมชน และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเข้าด้วยกันอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมไม่อาจกำหนดตายตัวได้ หากต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของนักท่องเที่ยวและทุนทางพื้นที่ของแต่ละชุมชน ด้วยเหตุนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่เหมาะสมทั้งในมิติของการจัดการ การเรียนรู้ และความยั่งยืน โดยสามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางสำคัญได้ 7 ประการ ดังนี้

1. ยึดชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา การพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดแนวคิด การวางแผน การดำเนินงาน และการแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

2. ประเมินศักยภาพพื้นที่และอัตลักษณ์ให้ชัดเจน ชุมชนมีทุนทางทรัพยากร วิถีชีวิต และภูมิปัญญาแตกต่างกัน จึงควรประเมินความพร้อมของพื้นที่ทั้งด้านทรัพยากร บุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อกำหนดอัตลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของพื้นที่

3. การสร้างประสบการณ์เรียนรู้เชิงลึก ทุกชุมชนมีเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของแต่ละชุมชนที่แตกต่างกันไป ดังนั้นควรนำเสนอเรื่องราว (Story telling) ออกแบบผ่านกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวลงมือทำจริง เช่น การทำอาหาร, หัตถกรรม, หรือเข้าร่วมประเพณีสำคัญของชุมชน จากการชมสู่การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย

4. การจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ด้านเกษตร ภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องเล่าชุมชน และทุนทางวัฒนธรรมควรถูกรวบรวมและถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาชัดเจน น่าเชื่อถือ และสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าเชิงวิชาการและการท่องเที่ยวได้

5. ยกระดับคุณภาพบริการควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ควรคำนึงถึงมาตรฐานบริการ ความปลอดภัย สุขอนามัย และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ควบคู่กับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เพื่อรักษาสมดุลระหว่างรายได้กับความยั่งยืนของพื้นที่

6. เชื่อมโยงเครือข่ายและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ชุมชน แหล่งเรียนรู้ไม่ควรดำเนินงานอย่างโดดเดี่ยว แต่ควรเชื่อมโยงกับผู้ผลิตในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ ร้านค้า ที่พัก และแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ กระจายรายได้ และสร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง

7. ประยุกต์ใช้การตลาดเชิงสร้างสรรค์และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การสื่อสารอัตลักษณ์ของแหล่งเรียนรู้ควรใช้ทั้งสื่อดิจิทัลและสื่อชุมชนอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการประชาสัมพันธ์ การจองกิจกรรม และการสร้างประสบการณ์ร่วมสมัย ซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าร่วมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปการพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรตั้งอยู่บนการมีส่วนร่วมของชุมชน การประเมินศักยภาพและอัตลักษณ์ของพื้นที่ การจัดการองค์ความรู้ท้องถิ่น และการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้แหล่งเรียนรู้สามารถสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ปัญญาดา นาดี, 2561) ส่วน การออกแบบกิจกรรมจำเป็นต้องตอบสนองต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ผ่านการสร้างประสบการณ์เรียนรู้เชิงลึก การเชื่อมโยงเครือข่าย และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม เพื่อยกระดับความน่าสนใจและความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระยะยาว (Sangnak et al., 2025)

สรุป

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรกร กระบวนการผลิตทางการเกษตร และการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่กับการพักผ่อนและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน กิจกรรมแหล่งเรียนรู้จึงเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ เพราะเป็นทั้งปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวและกลไกสร้างรายได้ให้ชุมชน ผ่านการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ การเข้าชมแหล่งผลิต การพักในชุมชน และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรและสินค้าท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ แหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจำเป็นต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรม การบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรม ความร่วมมือของภาคส่วนในพื้นที่ และการประเมินผลอย่างรอบด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการสร้างเอกลักษณ์และความแตกต่าง แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้องมีการพัฒนากิจกรรมแหล่งเรียนรู้สะท้อนภูมิปัญญา พัฒนานวัตกรรมทางการเกษตรของชุมชน มีการจัดสรรพื้นที่ปลูกให้มีความเหมาะสมและเข้าชมได้ตลอดทั้งปี สร้างศูนย์การเรียนรู้หรือสวนเกษตรที่โดดเด่นและน่าสนใจ รวมถึง การทำงานร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในพื้นที่เพื่อสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สมบูรณ์

2. ด้านการบริหารจัดการและชุมชน ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องมีแผนการบริหารจัดการที่ชัดเจนทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ ในขณะเดียวกันต้องมีแผนพัฒนาบุคลากรหรือเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว

3. ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เมื่อยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลง ชุมชนที่ดำเนินการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ต้องอาศัยการใช้สื่อดิจิทัลทั้ง Facebook TikTok และอื่น ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรม สินค้าเกษตร และอื่น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2565). แผนพัฒนาบริการท่องเที่ยว พ.ศ. 2566 – 2570. กรุงเทพมหานคร: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

กรมประชาสัมพันธ์. (2567). สินค้าเกษตรไทยขึ้นแท่นที่ 1 ในอาเซียนอันดับ 8 ของโลก. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://www.prd.go.th/th/content

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://mots.go.th/download/article/

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2568). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ม.ค. - ธ.ค. ปี 2568 (เบื้องต้น). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://www.mots.go.th/news/category/806

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2568). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2569). สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวชาวต่างชาติรายสัปดาห์ ณ วันที่ 1 มกราคม 2569. เรียกใช้เมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://www.mots.go.th/news/category/806

เทพกร ณ สงขลา. (2554). การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน : กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. Journal of Business, Innovation and Sustainability (JBIS), 6(2), 1–12.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2568). รายงานนโยบายการเงิน ไตรมาสที่ 4 ปี 2568. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

ปัญญาดา นาดี. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน. วารสารมหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 8(2), 113-124.

ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี, ปรรณพัชญ์ จิตร์จำนงค์, พระศุภชาติ ธมฺมิสฺโร (สำลีวงษ์), จิราภรณ์ ชูชำนาญ และพระครูปิยธรรมานุสาสน์. (2568). การพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยบูรณาการหลักสามัคคีธรรม เพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล. วารสารมณีเชษฐาราม, 8(4), 921-935.

พิมพ์วิภา ตราชูวณิช และณัฐพงศ์ พันธ์น้อย. (2565). ปริทัศน์บทความวิจัยเรื่อง : พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวคุณภาพในบริบทประเทศไทย. สาระศาสตร์, 5(3), 497-508.

ราณี อิสิชัยกุล และคณะ. (2558). แนวทางการพัฒนามาตรฐานและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. โครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2568). ไทยเที่ยวไทยปี 2568 คาดโต 2.2% ชะลอลงจากปีก่อน เทรนด์คนไทยเที่ยวเมืองน่าเที่ยว (เมืองรอง) มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น (กระแสทรรศน์ ฉบับที่ 3589). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2568 จาก https://www.nesdc.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). รายงานภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่ 3 ของปี 2568 และแนวโน้มปี 2569. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อิสริยา ดวงดี และลินจง โพชารี. (2567). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน บ้านผารังหมี อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 18(2), 285–295.

Adam, K. L. (2004). Entertainment Farming and Agri-Tourism. Retrieved December 10, 2025 from https://www.pickyourown.org

Department of Tourism. (2009). Quality Standard Audit Manual Tourism-oriented Agriculture. 2nd ed. Bangkok: Office of Veterans Printing Affairs under Royal Patronage, Ministry of Tourism and Sports.

Neuhofer, B. & Buhalis, D. (2021). Experience design in the smart tourism destination. In Routledge Handbook of the Tourist Experience. Routledge.

Novelli, M. (Ed.). (2005). Niche tourism: Contemporary issues, trends and cases. Butterworth-Heinemann.From https://www.sciencedirect.com

Phromthep, P. & Torut, B. (2024). Comparing the Collaboration of Smallholder Farmers through Participatory Guarantee System Practices in Northeastern Thailand. Sustainability, 16(10), 4186.

Phuttachan, K. (2020). Agritourism. Retrieved December 10, 2025 from https://www.lib.ku.ac.th/2019/index.php/covid-19/1090-agritourism

Sangnak, D., Poo-Udom, A., Tamnanwan, P., Kongduang, T. & Chanthothai, S. (2025). Agritourism as a catalyst for sustainable rural development: Innovations, challenges, and policy perspectives in the post-COVID-19 era. Journal of Infrastructure, Policy and Development, 9(1), 11185.

Sathe, S. & Randhave, M. (2019). Agro-Tourism: A Sustainable Tourism Development in Maharashtra - A Case Study of Village Inn Agro-Tourism (Wardha). GE-International Journal of Management Research, 7(6), 45-58.

World Tourism Organization. (2019). UNWTO tourism definitions. World Tourism Organization.

การบริหารสถานศึกษาบนฐานการใช้กฎหมายดิจิทัล*

EDUCATIONNAL ADMINISTRATION BASED ON DIGITAL LAW

ระวิพันธ์ สื่อกระแสร์[1], วันระวี สื่อกระแสร์[2], เมนดา จุ้ยบุญมี[3],
มนฤทัย สุจริต[4], อภิชาติ แสงจันทร์[5] และกษิฏิฏฏ์ มีพรหม[6]
Ravipan Suekrasae[1], Wanravee Suekrasae[2], Menada Juiboonmee[3],
Monruethai Sujarit[4], Apichart Sangjun[5], Kasidit Meeprom[6]
วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา, ประเทศไทย[1]
School of Education, University of Phayao, Thailand[1]
Corresponding Author's Email: miimonn.ms@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของกฎหมายดิจิทัลในการยกระดับการบริหารสถานศึกษาท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Digital Disruption) โดยมุ่งเน้นการสังเคราะห์สาระสำคัญของกฎหมายหลัก 4 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560, พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA), พระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562บทความนี้นำเสนอแนวทางการบูรณาการข้อกฎหมายดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการบริหารสถานศึกษาผ่านรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การสร้างวิสัยทัศน์ ICT 2) การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษา 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล และ 5) การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การปฏิบัติตามกฎหมายดิจิทัลมิใช่เพียงการลดความเสี่ยงทางกฎหมาย แต่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัย โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ เพื่อขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืนในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: กฎหมายดิจิทัล, การบริหารสถานศึกษา, ธรรมาภิบาลดิจิทัล

Abstract

This academic article aims to analyze the role and significance of digital laws in elevating school administration in the context of technological transformation (Digital Disruption). The focus is on synthesizing the key provisions

* Received 8 January 2026; Revised 21 January 2026; Accepted 1 April 2026

of four major laws: 1. the Digital Development for Economy and Society Act, B.E. 2560 (2017), 2. the Personal Data Protection Act, B.E. 2562 (2019) (PDPA), 3. The Computer-Related Crime Act, B.E. 2560 (2017) and its amendments, and 4. the Digital Government Administration and Services Act, B.E. 2562 (2019).This article proposes guidelines for integrating these legal frameworks into school administration processes through five dimensions of digital-era school management: 1. establishing an ICT vision, 2. building a school culture, 3. developing personnel, 4. Fostering digital leadership, and 5. managing information technology systems. The findings indicate that compliance with digital laws is not merely about reducing legal risks but serves as a strategic mechanism for creating Digital Governance, enabling schools to manage data and technology securely, transparently, and efficiently. This approach drives organizations toward sustainability in the digital era.

Keywords: Digital Laws, School Administration, Digital Governance

บทนำ

ในปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด หรือ Digital Disruption ได้ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อระบบการศึกษาทั่วโลก (OECD, 2019) สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานจากการบริหารจัดการแบบดั้งเดิมสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล (Fullan, M., 2020) โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในทุกมิติ ทั้งด้านการจัดการเรียน การสอน การจัดเก็บฐานข้อมูลผู้เรียน และการสื่อสารองค์กร (UNESCO, 2022) อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาซึ่งความเสี่ยงและความ ท้าทายใหม่ โดยเฉพาะประเด็นด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจสร้างความเสียหายต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรทางการศึกษา หากขาดมาตรการกำกับดูแลที่รัดกุม (West, D.M., 2019)

ด้วยเหตุนี้ กฎหมายดิจิทัลจึงเข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือเชิงนโยบายและกลไกกำกับดูแลที่สำคัญ (UNESCO, 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562 กฎหมายเหล่านี้ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และ ผู้ให้บริการระบบภาครัฐ (OECD, 2021) การละเลยหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกฎหมายเหล่านี้ ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบทางกฎหมาย

แต่ยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Fullan, M., 2020) ดังนั้น การประยุกต์ใช้กฎหมายดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาควรพัฒนาเป็นกรอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ผสานกฎหมาย เทคโนโลยี และภาวะผู้นำทางการศึกษาเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

บทความวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอสาระสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสังเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้ร่วมกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ตามแนวคิดของขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2567) เพื่อช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์และความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดนโยบายภายในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดการทรัพยากรของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ครู และองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ มีผู้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

Bush (2018) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการระบบและองค์กรทางการศึกษาโดยผ่านกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการประเมินผล ทั้งในด้านโครงการและบุคลากรทางการศึกษา

UNESCO (2023) ให้ความหมายการบริหารสถานศึกษาว่าคือ กระบวนการจัดการเชิงระบบของโรงเรียน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เท่าเทียม และยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการตัดสินใจ และการส่งเสริมความเป็นธรรมทางการศึกษาในทุกมิติ

OECD (2024) มองการบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการนำและจัดการเชิงกลยุทธ์ภายในโรงเรียน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เน้นผลลัพธ์ของผู้เรียน ความเท่าเทียม และนวัตกรรม โดยอาศัยการใช้ข้อมูล การทำงานร่วมกัน และภาวะผู้นำเชิงระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สุรางค์ โคว้ตระกูล (2560) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือกระบวนการจัดการทรัพยากรของสถานศึกษา ทั้งคน เงิน วัสดุ และเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ โดยอาศัยหลักการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) การบริหารสถานศึกษาเป็นการจัดการเชิงระบบ ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางคุณภาพผู้เรียน และความยั่งยืนของการพัฒนาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ให้ความหมายว่า คือการจัดระบบและกระบวนการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษา โดยมีผู้บริหาร ครู และบุคลากรเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่คุณภาพผู้เรียน

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา คือ กระบวนการจัดการเชิงระบบและเชิงกลยุทธ์ภายในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และสร้างความเท่าเทียมในโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ภายใต้บริบทสังคมดิจิทัล สถานศึกษาจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจนเพื่อขับเคลื่อนองค์กรให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2567) พบว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของสถานศึกษาประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ICT (ICT Vision Building) ผู้บริหารต้องเชื่อมโยงวิสัยทัศน์เทคโนโลยีไปสู่การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษา (School Culture Building) มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนการสอน

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร (Personnel Development) ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเอง กระตือรือร้นในการเรียนรู้ และใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารผ่านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา

4. ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล (Digital Leadership Development) มีการมอบหมายงานด้านเทคโนโลยีให้บุคลากรรับผิดชอบอย่างชัดเจน และสร้างแรงจูงใจให้รางวัลแก่ผู้ที่มีความสามารถ

5. ด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงง่ายและหลากหลาย รวมถึงการให้บริการแก่ผู้รับบริการของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ด้าน ICT การสร้างวัฒนธรรมสถานศึกษาที่เอื้อต่อการใช้ เทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และทักษะดิจิทัล การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัล และการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบดังกล่าวมีบทบาท

ร่วมกันในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างทันต่อบริบทสังคมดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

กฎหมายดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา

กฎหมายดิจิทัลเพื่อการศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการศึกษาของชาติ และคุ้มครองสิทธิของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในมิติของความรับผิดชอบ จริยธรรม และความปลอดภัยในการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) อธิบายว่า กฎหมายดิจิทัลเพื่อการศึกษา หมายถึง ชุดกฎหมาย กฎเกณฑ์ และมาตรฐานต่างๆ ที่กำหนดให้การนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับหลักการศึกษาของชาติ และคุ้มครองสิทธิผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในยุคดิจิทัล

Ribble (2015) กล่าวว่า กฎหมายดิจิทัล หมายถึง ความรับผิดชอบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการกระทำและการปฏิบัติต่างๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการมีจริยธรรมทางเทคโนโลยีภายใต้บริบทในสังคม

Legal Brainiac (2024) กล่าวว่า กฎหมายเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง กรอบกฎหมายที่กำกับการใช้เทคโนโลยีในสถาบันการศึกษา เช่น การเข้าถึงความเป็นส่วนตัว ความเท่าเทียม และจริยธรรมทางดิจิทัล เพื่อให้สามารถสนับสนุนการเรียนรู้อย่างปลอดภัย

Moton Legal Group (2025) ให้ความหมายของกฎหมายดิจิทัลว่า เป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถกำกับพฤติกรรมออนไลน์ โดยสร้างความครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทางกฎหมายทางจริยธรรมในการใช้ทรัพยากรดิจิทัล และมีการคุ้มครองสิทธิ

ดังนั้น กฎหมายดิจิทัลเพื่อการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางรากฐานการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้ในสิทธิ หน้าที่ เพื่อให้การใช้สื่อดิจิทัลในสถานศึกษาเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ปลอดภัย และไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น โดยมีกฎหมายหลักที่สถานศึกษาต้องทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2561) มองว่า พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายแม่บทที่มุ่งวางโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล การพัฒนาทักษะดิจิทัลของประชาชน และธรรมาภิบาลดิจิทัล โดยสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวในเชิงปฏิบัติ

หมวดที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาดิจิทัลของประเทศ

การบริหารสถานศึกษาต้องปรับแนวคิดจากการบริหารแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารบนฐานเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเป้าหมายทั้งด้านการยกระดับคุณภาพผู้เรียน การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม

หมวดที่ 5 การพัฒนากำลังคนดิจิทัลและทักษะดิจิทัล

สถานศึกษาเป็นกลไกหลักของรัฐในการพัฒนากำลังคนดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องบริหารทั้งด้านหลักสูตร บุคลากร และกิจกรรมนักเรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนากำลังคนดิจิทัลของประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนบทบาทของโรงเรียนจากสถานที่ถ่ายทอดความรู้ ไปสู่ฐานผลิตทุนมนุษย์ดิจิทัลของชาติ

หมวดที่ 6 ธรรมาภิบาลดิจิทัล ความมั่นคงปลอดภัย และความเชื่อมั่น

โรงเรียนต้องมีระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัย ไซเบอร์ ระบบสำรองข้อมูล และมาตรการป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านข้อมูลนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

การนำกฎหมายฉบับนี้ไปใช้กับการบริหารสถานศึกษา ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น แต่คือการปรับโฉมการบริหารโรงเรียนให้เป็นองค์กรดิจิทัลที่สามารถผลิตกำลังคนดิจิทัล ตอบสนองแผนพัฒนาประเทศ และดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมดิจิทัล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

กฎหมายฉบับนี้ทำหน้าที่เป็นฐานในการกำกับการบริหารข้อมูลผู้เรียน ผู้ปกครอง และบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อป้องกันความเสี่ยงทางกฎหมายและสร้างความเชื่อมั่น ต่อการบริหารสถานศึกษา

หมวดที่ 1 บททั่วไปและหลักการพื้นฐานของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นหลักการที่ทุกองค์กรต้องปฏิบัติตาม โรงเรียนซึ่งมีสถานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล จากการจัดเก็บและใช้ข้อมูลของนักเรียน ผู้ปกครอง และครูอย่างต่อเนื่อง การบริหารงานในโรงเรียนจึงต้องอยู่ภายใต้กรอบ PDPA ทั้งหมด

หมวดที่ 2 สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

โรงเรียนต้องจัดให้มีช่องทางการใช้สิทธิของเจ้าของข้อมูล มีระบบตอบสนองคำร้องขอและต้องใช้ข้อมูลด้วยความระมัดระวังและโปร่งใส

หมวดที่ 3 การเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

หมวดนี้กระทบต่อการดำเนินงานในสถานศึกษาตั้งแต่ระบบทะเบียนนักเรียน ระบบเรียนออนไลน์ ระบบกล้องวงจรปิด การประชาสัมพันธ์ภาพกิจกรรม ไปจนถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่น โรงเรียนต้องเปลี่ยนวิธีคิดจากการใช้ข้อมูลตามภารกิจขององค์กร ไปสู่การใช้ข้อมูลโดยมีฐานกฎหมายรองรับและเคารพสิทธิของเจ้าของข้อมูล

หมวดที่ 4 ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (Sensitive Personal Data)

ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษ ได้แก่ ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ศาสนา เชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง และประวัติอาชญากรรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่อาจก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติหรือกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเจ้าของข้อมูลได้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องกำหนดมาตรการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลกลุ่มนี้อย่างเข้มงวด และใช้ข้อมูลเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายอนุญาตเท่านั้น

หมวดที่ 5 มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล

โรงเรียนต้องยกระดับจากการเป็นเพียงผู้ใช้ระบบสารสนเทศ ไปสู่การเป็นองค์กรที่มีระบบความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์อย่างแท้จริง ข้อมูลนักเรียน ครู และผู้ปกครองถูกจัดเป็นทรัพย์สินดิจิทัลขององค์กรที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามมาตรฐานความปลอดภัย

หมวดที่ 6 การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปต่างประเทศ

ในมิติของสถานศึกษา หมวดนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ระบบ Cloud จากต่างประเทศ แพลตฟอร์มเรียนออนไลน์ต่างชาติ โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน และระบบ AI ทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพิจารณาแหล่งจัดเก็บข้อมูลและผู้ให้บริการเทคโนโลยีในเชิงกฎหมาย ไม่ใช่เพียงด้านเทคนิคหรือค่าใช้จ่ายเท่านั้น

หมวดที่ 7 คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกลไกกำกับดูแล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้เป็นเรื่องของจริยธรรมองค์กรเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของการกำกับเชิงสถาบัน ที่มีองค์กรกลางของรัฐควบคุมดูแลการปฏิบัติของทุกหน่วยงาน รวมถึงสถานศึกษา ทำให้การบริหารข้อมูลเข้าสู่ระบบกำกับอย่างเป็นทางการ

หมวดที่ 8 ความรับผิด บทกำหนดโทษ และความเสียหาย

หมวดนี้กำหนดความรับผิดทั้งทางแพ่ง ทางปกครอง และทางอาญา สำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย เช่น การเปิดเผยข้อมูลโดยมิชอบ การไม่จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัย หรือการใช้ข้อมูลเกินวัตถุประสงค์ ดังนั้น ผู้บริหารต้องเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้บริหารความเสี่ยงด้านกฎหมายดิจิทัลอย่างแท้จริง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2567) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องคำนึงถึงความเสี่ยงทางกฎหมายจากการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะกฎหมายคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลระบบเครือข่าย การเผยแพร่ข้อมูล และพฤติกรรมออนไลน์ของครูและนักเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

มีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันการเข้าถึงข้อมูลและระบบคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ การรบกวนหรือทำลายระบบ และการเผยแพร่ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเสียหาย (ไพโรจน์

วายุภาพ, 2561) กฎหมายมิได้มุ่งลงโทษเพียงอย่างเดียว แต่ทำหน้าที่เชิงป้องกันและสร้างมาตรฐานความรับผิดชอบของผู้ใช้และผู้ให้บริการระบบ (สุรศักดิ์ ลิ้มสกุล, 2563)

หมวดที่ 1 ความผิดเกี่ยวกับการเข้าถึงระบบและข้อมูลคอมพิวเตอร์

หมวดนี้มุ่งป้องกันการกระทำผิด เช่น การลักลอบอ่านหรือคัดลอกข้อมูลที่เก็บไว้ในระบบโดยไม่ได้รับอนุญาต รวมทั้งการใช้สิทธิ์เกินขอบเขตที่ได้รับมอบหมาย โรงเรียนจึงต้องมีมาตรการป้องกัน เช่น การควบคุมสิทธิ์การเข้าถึงฐานข้อมูล การติดตั้งระบบรักษาความปลอดภัยเครือข่าย และการอบรมครูให้ตระหนักถึงการใช้ระบบด้วยความรับผิดชอบ

หมวดที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับข้อมูลเท็จ ข้อมูลอันเป็นเท็จ การเผยแพร่เนื้อหาที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และความมั่นคงของข้อมูล

หมวดนี้เกี่ยวข้องกับการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ในลักษณะที่ผิดกฎหมาย เช่น การป้อนข้อมูลเท็จ การเผยแพร่เนื้อหาที่ละเมิดสิทธิหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การตัดต่อภาพผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเสียหาย รวมทั้งการแอบอ้างตัวตนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ กฎหมายหมวดนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถวางมาตรการด้านจริยธรรมการใช้สื่อดิจิทัลได้

หมวดที่ 3 ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการระบบคอมพิวเตอร์

หมวดนี้กำหนดหน้าที่ของผู้ให้บริการ ได้แก่ การเก็บรักษาข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ไม่น้อยกว่า 90 วัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้หากมีการใช้เครือข่ายของโรงเรียนไปในทางผิดกฎหมาย อีกทั้งหากพบข้อมูลที่เป็นความผิดตามกฎหมาย เช่น เนื้อหาอันไม่เหมาะสมในระบบที่โรงเรียนควบคุม โรงเรียนต้องลบหรือปิดกั้นทันที

หมวดที่ 4 อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่และการตรวจสอบ

กฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบระบบคอมพิวเตอร์ ยึดอุปกรณ์ หรือสั่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลมอบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิด ดังนั้นโรงเรียนต้องจัดเก็บข้อมูลและระบบเอกสารอย่างเป็นระเบียบ ตรวจสอบได้ โปร่งใส และไม่ละเมิดสิทธิของนักเรียน ทั้งยังต้องกำหนดผู้รับผิดชอบชัดเจนหากเจ้าหน้าที่เข้าดำเนินการตรวจสอบ

หมวดที่ 5 บทกำหนดโทษ

ในบริบทของสถานศึกษา หมวดนี้มีผลทั้งในมิติป้องปราม และการให้ความรู้ เพราะโรงเรียนต้องให้ความรู้แก่ครู บุคลากร และนักเรียน เพื่อให้ทราบว่าการใช้คอมพิวเตอร์หรือสื่อออนไลน์ผิดวิธีอาจนำไปสู่โทษทางกฎหมาย

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (2562) อธิบายว่า พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายแม่บทในการขับเคลื่อนหน่วยงานภาครัฐสู่รัฐบาลดิจิทัล โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส

การบูรณาการข้อมูล และการยกระดับคุณภาพการให้บริการประชาชน ซึ่งสถานศึกษาต้องนำไปปรับใช้ในระบบการบริหารและการให้บริการทางการศึกษา

หมวดที่ 1 บททั่วไปและหลักการของรัฐบาลดิจิทัล

โรงเรียนในระบบภาครัฐต้องปรับบทบาทจากการเป็นหน่วยงานเชิงเอกสาร ไปสู่การเป็นองค์กรที่ให้บริการทางการศึกษาในรูปแบบดิจิทัล ทั้งในด้านการสื่อสาร การบริหารข้อมูล และการให้บริการแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง

หมวดที่ 2 โครงสร้างและกลไกการขับเคลื่อนรัฐบาลดิจิทัล

การดำเนินงานด้านดิจิทัลของโรงเรียนไม่ใช่การพัฒนาแบบแยกส่วน แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบนโยบายและมาตรฐานของรัฐ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาระบบงานของโรงเรียนเข้ากับทิศทางรัฐบาลดิจิทัล เพื่อให้การบริหารมีความเป็นเอกภาพและยั่งยืน

หมวดที่ 3 การบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล

รองรับการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในรูปแบบดิจิทัลอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่งผลให้โรงเรียนสามารถพัฒนาระบบออนไลน์ต่างๆ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร ลดภาระงานธุรการ และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง

หมวดที่ 4 การบูรณาการข้อมูลภาครัฐและธรรมาภิบาลข้อมูล

หน่วยงานของรัฐสามารถเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันอย่างมีระบบ มีมาตรฐาน และปลอดภัย เพื่อให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มความถูกต้องของข้อมูล รวมถึงการจัดให้มีศูนย์กลางแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ ซึ่งช่วยให้ข้อมูลด้านการศึกษาสามารถเชื่อมโยงกับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภาครัฐอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หมวดที่ 5 การพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานระบบดิจิทัลของภาครัฐ

ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยีของโรงเรียน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและให้บริการทางการศึกษาในสภาพแวดล้อมดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ

หมวดที่ 6 การกำกับดูแล ความรับผิด และการตรวจสอบ

การบริหารงานผ่านระบบดิจิทัลไม่เป็นเพียงนโยบายเชิงสมัครใจ แต่เป็นภาระหน้าที่ตามกฎหมาย ผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบต่อการดำเนินงานด้านดิจิทัลทั้งในเชิงประสิทธิภาพ ความปลอดภัย และธรรมาภิบาลองค์กร

กฎหมายดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง 4 ฉบับที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกรอบสำคัญในการกำกับการใช้เทคโนโลยีให้ถูกต้อง ปลอดภัย และคุ้มครองสิทธิผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยครอบคลุมทั้งการพัฒนาดิจิทัลของประเทศ การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การควบคุมพฤติกรรมการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ และการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่การเป็นองค์กรการศึกษาดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ

โปร่งใส และยั่งยืน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องบูรณาการกฎหมายดังกล่าวเข้ากับการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

การบริหารสถานศึกษาบนฐานการใช้กฎหมายดิจิทัล

การบริหารงานของสถานศึกษาที่บูรณาการกฎหมายดิจิทัลเข้ากับการกำหนดนโยบาย โครงสร้าง กระบวนการทำงาน และการตัดสินใจของผู้บริหาร ส่งผลให้การใช้เทคโนโลยีเป็นไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย มีจริยธรรม และยั่งยืน

Ribble (2015) เสนอว่า การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาต้องอยู่บนฐานความรับผิดชอบ การเคารพสิทธิผู้อื่น และความเข้าใจผลทางกฎหมายของพฤติกรรมออนไลน์ แนวคิดนี้ช่วยสนับสนุนการนำกฎหมายดิจิทัลมาใช้ในการกำหนดนโยบายโรงเรียน ระเบียบการใช้สื่อดิจิทัล และการดูแลพฤติกรรมนักเรียน

Fullan (2020) กล่าวว่า ผู้นำสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องมีความสามารถในการตีความกฎหมายและนโยบายดิจิทัล แปลงกฎหมายเป็นแนวปฏิบัติในโรงเรียน และบริหารความเสี่ยงทางกฎหมายควบคู่กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

OECD (2021) เสนอว่า องค์กรภาครัฐต้องใช้กฎหมายดิจิทัลเป็นฐานของการกำกับดูแลข้อมูล การบริหารความเสี่ยง และการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน สถานศึกษาในฐานะหน่วยงานรัฐจึงต้องบริหารงานบนฐาน Digital Governance

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ชี้ว่าสถานศึกษาต้องดำเนินงานภายใต้กรอบกฎหมายและนโยบายดิจิทัลของรัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและคุ้มครองสิทธิผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์ (2567) เสนอว่าการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลต้องอาศัยกรอบกฎหมายดิจิทัล การบริหารจัดการเทคโนโลยี และภาวะผู้นำที่ตระหนักถึงความเสี่ยงและความรับผิดชอบ

การบริหารสถานศึกษาบนฐานการใช้กฎหมายดิจิทัลเป็นการบูรณาการกฎหมาย นโยบาย และเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการบริหาร เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้อง ปลอดภัย และมีจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านธรรมาภิบาลดิจิทัล ควบคู่กับการบริหารความเสี่ยงและการคุ้มครองสิทธิผู้เรียน

บทสรุป

การบริหารสถานศึกษาบนฐานการใช้กฎหมายดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องอาศัยการ บูรณาการเชิงระบบระหว่างกรอบกฎหมายดิจิทัลทั้ง 4 ฉบับ เข้ากับองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา 5 มิติ เพื่อการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิผล ได้แก่

1. การสร้างวิสัยทัศน์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำเป็นต้องสอดรับกับทิศทางการพัฒนาดิจิทัลระดับชาติตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อ

เศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 โดยผู้บริหารพึงบูรณาการนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 รวมถึงการวางแผนการให้บริการดิจิทัลตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

2. การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลในสถานศึกษา เป็นรากฐานสำคัญของการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ โดยส่งเสริมการเคารพสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้อื่นตามหลักการของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้เป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พัฒนาความรู้เท่าทันสื่อและภัยไซเบอร์เพื่อป้องกันการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พร้อมสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่โปร่งใสตรวจสอบได้ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

3. การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรยุคดิจิทัล เสริมสร้างทักษะดิจิทัลขั้นสูงตามเป้าหมายของพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลและการรักษาความลับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การอบรมให้รู้เท่าทันภัยคุกคามทางไซเบอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 การพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือและระบบการให้บริการภาครัฐผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

4. การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ยึดมั่นในหลักนิติธรรม ทั้งในฐานะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ที่ขับเคลื่อนนโยบายตามพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความรับผิดชอบสูงตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ผู้ให้บริการระบบที่ดูแลกำกับความปลอดภัยของเครือข่ายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และผู้นำในการผลักดันกระบวนการทำงานแบบดิจิทัลเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

5. การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องมีความมั่นคงและปลอดภัยอย่างครบวงจร โดยจัดให้มีระบบเก็บรักษาข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์และระบบป้องกันการบุกรุกตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 วางมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของฐานข้อมูลและจำกัดสิทธิการเข้าถึงตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 พัฒนาระบบเชื่อมโยงข้อมูลและบริการ

อิเล็กทรอนิกส์ที่ได้มาตรฐานตามพระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก สุวรรณชัย และณิรดา เวชญาลักษณ์. (2568). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายเมืองหน้าด่าน. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(3), 90 –102.

พระราชบัญญัติการบริหารงานและการให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 71 ก หน้า 1–14 (22 พฤษภาคม 2562).

พระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 1–24 (24 มกราคม 2560).

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 69 ก หน้า 1–23 (27 พฤษภาคม 2562).

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 24–35 (24 มกราคม 2560).

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 3). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 10 ก หน้า 1–9 (24 เมษายน 2562).

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2561). กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

สุรศักดิ์ ลิ้มสกุล. (2563). กฎหมายคอมพิวเตอร์กับการกำกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กร. วารสารกฎหมายและสังคม, 13(2), 1–22.

สุรางค์ โควัตระกูล. (2560). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2561). กรอบนโยบายการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน).

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2562). รัฐบาลดิจิทัล: แนวทางการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). ทิศทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในยุค

ดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Bush, T. (2018). Theories of Educational Leadership and Management. (5th ed.). London: Sage Publications.

Fullan, M. (2020). Leading in a culture of change. (2nd ed.). Jossey-Bass.

Legal Brainiac. (2024). Understanding educational technology laws: A comprehensive guide.

Ribble, M. (2015). Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know. (3rd ed.). International Society for Technology in Education.

Moton Legal Group. (2025). Digital law 101: The rules of the online road. Retrieved December 10, 2025, from https://www.motonlegalgroup.com /digital-law-definition/

OECD. (2019). Trends Shaping Education 2019. Retrieved December 5, 2025, from https://doi.org/10.1787/trends_edu-2019-en

OECD. (2021). The OECD Digital government policy framework. Retrieved December 5, 2025, from https://www.oecd.org/en/publications/the-oecd-digital-government-policy-framework_f64fed2a-en.html

OECD. (2024). School Leadership for Learning: Policy and Practice in the Digital Era. Paris: OECD Publishing.

UNESCO. (2022). Digital transformation in education in Asia Pacific. Retrieved December 5, 2025, from https://unesdoc.unesco.org/ ark:/48223/pf0000381972

UNESCO. (2023). Reimagining School Leadership and Governance in the Digital Era. Paris: UNESCO.

West, D. M. (2019). The future of work: Robots, AI, and automation. Brookings Institution Press.

ภาวะผู้นำของไดซากุ อิเคดะ และการแสวงหาสันติภาพโลก : มุมมองแบบพุทธมานุษยนิยม*

THE LEADERSHIP OF DAISAKU IKEDA AND THE PURSUIT OF GLOBAL PEACEBUILDING : A BUDDHIST HUMANIST PERSPECTIVE

พระวุฒิศาล ถาวโร (นวลวัน)[1], สุนิสา โมสิโก[2], พระปกรณ์ สมาจาโร (นุชม่วง)[3], พระครูบวรชัยวัฒน์[4] และ ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี[5]

Phra wutthisan thawaro (nuanwan)[1], Sunisa mosiko[2], PhraPakorn Smajarlo (Nuchmuang)[3], Phrakru Bowonchaiwat[4] and Punnapong Wongnasri[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

[1-5]Mahamakut Buddhist University Srithammasokkarat Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: wutti2500@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและกลไกของ "ภาวะผู้นำตามแนวพุทธมนุษยนิยม" (Buddhist Humanism Leadership) ในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างสันติภาพโลกท่ามกลางวิกฤตความขัดแย้งในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งศึกษาผ่านปรัชญาและวิถีปฏิบัติของ ดร.ไดซากุ อิเคดะ อดีตประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) จากการศึกษาพบว่า หัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธมนุษยนิยมคือการเปลี่ยนผ่านจากภาวะผู้นำที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self-centered) ไปสู่การยึดถือความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centered) โดยมีกระบวนการสำคัญ 3 ระดับ คือ 1.ระดับบุคคล (Internal Peace) การเริ่มต้นจาก "การปฏิวัติมนุษย์" (Human Revolution) หรือการเปลี่ยนแปลงภายในใจเพื่อเปลี่ยนความโลภ ความโกรธ และความหลง ให้เป็นสติและปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของสันติภาพที่ยั่งยืน 2.ระดับปฏิสัมพันธ์ (Dialogue and Empowerment) การใช้ "การสนทนา" (Dialogue) เป็นเครื่องมือสลายความขัดแย้ง และการบ่มเพาะเยาวชนเพื่อส่งต่อคุณค่าแห่งสันติภาพ 3.ระดับโครงสร้าง (Inside-Out Peace) การประยุกต์ใช้หลัก "สาราณียธรรม 6" ในระดับสากล เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ การแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม และการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) สรุปได้ว่า สันติภาพโลกตามแนวทางนี้มิใช่ผลลัพธ์จากการบังคับด้วยกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการตื่นรู้ของผู้นำที่มี "สันติภายใน" ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายที่มุ่งขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และสร้างวัฒนธรรมแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างสันติที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน

---

* Received 8 January 2026; Revised 21 January 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ; พุทธมนุษยนิยม; การแสวงหาสันติภาพโลกตามแนวพุทธ

Abstract

This academic article aims to present the concepts and mechanisms of "Buddhist Humanism Leadership" as a vital tool for fostering global peace amidst contemporary crises and conflicts. The study explores the philosophy and practices of Dr. Daisaku Ikeda, the former President of Soka Gakkai International (SGI). The findings reveal that the core of Buddhist Humanism Leadership lies in the transition from self-centered leadership to human-centered leadership, encompassing three essential levels: 1.Individual Level (Internal Peace): Initiated through "Human Revolution," a process of internal transformation to transmute greed, anger, and delusion into mindfulness and wisdom, forming the foundation of sustainable peace. 2.Interactional Level (Dialogue and Empowerment): Utilizing "Dialogue" as a primary tool to dissolve conflict and focusing on the cultivation of youth to pass on the values of peace. 3.Structural Level (Inside-Out Peace): The global application of the "Six Principles of Cordiality" (*Saraniyadhamma*) to foster international cooperation, equitable resource sharing, and respect for Human Dignity. In conclusion, world peace under this framework is not merely a result of legal enforcement. Rather, it arises from the awakening of leaders possessing "inner peace," which influences policy-making aimed at eradicating structural violence and building a concrete, sustainable culture of peaceful coexistence.

Keywords: Buddhist leadership; Buddhist humanism; Buddhist Approaches to World Peace

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกเผชิญกับความขัดแย้งที่ซับซ้อน ทั้งในมิติทางภูมิรัฐศาสตร์ อุดมการณ์ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม "ภาวะผู้นำ" (Leadership) จึงมิใช่เพียงเรื่องของการบริหารอำนาจหรือการสั่งการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจและเป้าหมายส่วนตนเท่านั้น แต่ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการประคับประคองและสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน การสร้างสันติภาพโลกตามแนวทาง พุทธมนุษยนิยม (Buddhist Humanism) เป็นทัศนะที่มุ่งเน้นความสำคัญของมนุษย์ในฐานะผู้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง โดยเชื่อว่า

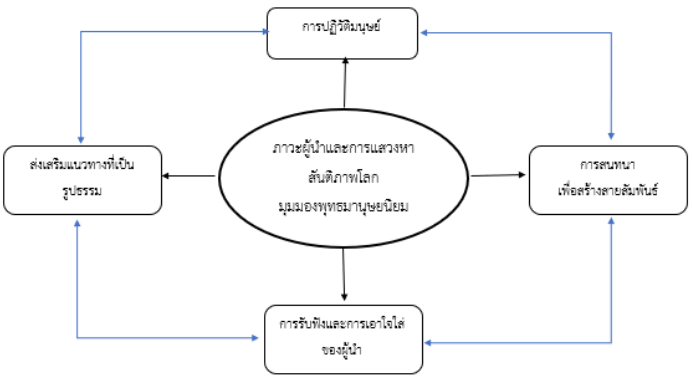
รากฐานของสันติภาพภายนอก (External Peace) ต้องเริ่มต้นจากสันติภาพภายใน (Inner Peace) ของบุคคลก่อนเป็นลำดับแรก พุทธมนุษยนิยมจึงให้คุณค่ากับความเมตตา ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบร่วมกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ โดยมีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเข็มทิศในการชี้นำ แกนกลางของภาวะผู้นำทางพุทธพุทธมนุษยนิยมมองว่าผู้นำที่จะสร้างสันติภาพได้จริง ต้องก้าวพ้นจากภาวะผู้นำที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Self-centered) ไปสู่ภาวะผู้นำที่ยึดถือความเป็นธรรมและความสงบสุขของส่วนรวม (Human-centered) โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้ อหิงสา (Non-violence) การปฏิเสธความรุนแรงทั้งทางกาย วาจา และใจ พรหมวิหาร 4 (The Four Sublime States) เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อการบริหารความสัมพันธ์ท่ามกลางความแตกต่าง สติและปัญญา (Mindfulness and Wisdom) การมองโลกตามความเป็นจริง เพื่อแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าการตอบโต้ด้วยอารมณ์ รากฐานความคิด มนุษย์คือศูนย์กลางแห่งการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำของ ไดซากุ อิเคดะ (Daisaku Ikeda) อดีตประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) คือตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้ "พุทธมนุษยนิยม" เพื่อสร้างสันติภาพในระดับโลก โดยเน้นย้ำว่า "การเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในชีวิตของคนเพียงคนเดียว สามารถเปลี่ยนทิศทางของประวัติศาสตร์มนุษยชาติได้" คุณลักษณะและปรัชญาภาวะผู้นำของท่านมีประเด็นสำคัญดังนี้ **1. ภาวะผู้นำที่เริ่มต้นจากการปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution)** (อิเคดะ, 2560) อิเคดะเชื่อว่าผู้นำที่แท้จริงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน (Inner Transformation) ท่านมองว่าสันติภาพไม่ใช่เรื่องไกลตัว แต่เป็นเรื่องของการปลูกฝังเมล็ดพันธุ์แห่งความสงบสุขในจิตใจของแต่ละคน ผู้นำตามแนวทางนี้จึงต้อง มีความกล้าหาญและอดทน ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค และมุ่งมั่นที่จะมีชัยชนะเหนือข้อจำกัดของตนเอง เป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง ผู้นำต้องหมั่นเรียนรู้และปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ (Self-mastery) เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น **2. พลังแห่งการสนทนา (The Power of Dialogue)** (ทอยน์บี, อาร์., & อิเคดะ ,Toynbee, A. J., & Ikeda, และ ปฏิภาณ พรพิบูลย์, แปล, 2551) อิเคดะ มีชื่อเสียงระดับโลกจากการใช้การสนทนาเป็นเครื่องมือในการทลายกำแพงแห่งความไม่เข้าใจ ท่านได้สนทนากับนักคิด นักการเมือง และนักวิชาการระดับโลกมากมาย (เช่น อาร์โนลด์ ทอยน์บี) โดยยึดหลักว่าการสนทนาคือทางเลือกสู่สันติภาพ แม้จะมีความแตกต่างทางอุดมการณ์หรือความเชื่อ แต่การหันหน้าเข้าหากันด้วยใจที่เปิดกว้างจะช่วยลดความขัดแย้งได้ การสร้างสายสัมพันธ์ส่วนบุคคลสันติภาพระดับโลกเริ่มต้นจากมิตรภาพและความไว้วางใจระหว่างบุคคลต่อบุคคล **3. การมอบอำนาจและการบ่มเพาะเยาวชน (Empowerment and Fostering Youth)** (Ikeda, The power of hope: Thoughts on peace and human rights in the 21st century., 2017) (กูลาห์, เจ.(Goulah, J.), 2020) ภาวะผู้นำของท่านมุ่งเน้นไปที่การสร้างผู้นำรุ่นต่อไป โดยเชื่อว่าความสำเร็จของผู้นำวัดได้จากความสำเร็จของคนรุ่นหลัง ความเมตตาและปัญญา ผู้นำต้องมีความละเอียดอ่อนในการรับฟังและเข้าอกเข้าใจ (Compassion) เพื่อให้คำชี้แนะที่ช่วยให้ผู้อื่น

ดึงศักยภาพสูงสุดออกมาได้การให้ความสำคัญกับรายละเอียด ผู้นำที่แท้จริงคือผู้ที่ใส่ใจในความทุกข์สุขของคนเพียงคนเดียวและทำงานหนักกว่าคนอื่นเพื่อส่วนรวม **4. ข้อเสนอเพื่อสันติภาพ (Peace Proposals)** (Ikeda, Peace proposals to the United Nations: 1983–2021., 2021) (Ikeda, D., 2022) ตลอดหลายทศวรรษ อิเคดะได้ส่งข้อเสนอเพื่อสันติภาพประจำปีไปยังสหประชาชาติ (UN) โดยเสนอแนวทางที่เป็นรูปธรรม เช่น การปลดอาวุธนิวเคลียร์และการยุติความรุนแรงทุกรูปแบบ การส่งเสริมการศึกษาเพื่อพลเมืองโลก (Global Citizenship) การรับมือกับวิกฤตสภาพภูมิอากาศและความไม่เสมอภาคทางสังคม

ในยุคแห่งความขัดแย้งที่ซับซ้อน **ภาวะผู้นำ** ไม่ใช่เพียงเรื่องของอำนาจ แต่คือกลไกสร้างสันติภาพตามแนวทาง **พุทธมนุษยนิยม (Buddhist Humanism)** ที่เชื่อว่าสันติภาพภายนอกต้องเริ่มจากสันติภาพภายใน โดยก้าวพ้นจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การยึดถือความเป็นธรรมของส่วนรวม ประกอบด้วย **1. รากฐานความคิดมนุษย์** คือ ศูนย์กลางแห่งการเปลี่ยนแปลงหัวใจสำคัญคือการเชื่อมั่นใน **พุทธภาวะ** หรือศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ที่จะละวางความเห็นแก่ตัวเพื่อผู้อื่นโดยมีองค์ประกอบหลักคือ **อหิงสา** ที่เน้นการปฏิเสธความรุนแรงทุกรูปแบบ **และพรหมวิหาร 4** (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) เพื่อบริหารความสัมพันธ์ท่ามกลางความแตกต่างด้านสติปัญญาและแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ **2. ปรัชญาภาวะผู้นำ ของ ไดซากุ อิเคดะ (Daisaku Ikeda)** ท่านอิเคดะเป็นตัวอย่างรูปธรรมของการประยุกต์ใช้พุทธมนุษยนิยม โดยผ่าน 3 มิติหลัก คือ -**การปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution)** สันติภาพเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน (Inner Transformation) และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนา -**พลังแห่งการสนทนา (The Power of Dialogue)** ใช้การสนทนาที่เปิดกว้างเป็นเครื่องมือทลายกำแพงความขัดแย้ง และสร้างมิตรภาพที่อยู่เหนืออุดมการณ์ -**การมอบอำนาจและบ่มเพาะเยาวชน (Empowerment)** ความสำเร็จของผู้นำวัดจากความสำเร็จของคนรุ่นหลัง โดยอาศัยความเมตตาและการใส่ใจทุกข์สุขของคนเพียงคนเดียวเป็นที่ตั้ง **3. กลไก สันติภายใน สู่ สันติภายนอก (Inside-Out Peace)**กระบวนการเปลี่ยนแปลงโลกอย่างยั่งยืนมีลำดับขั้น ดังนี้ **สันติภายใน (Inner Peace)** สร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ เปลี่ยนความโกรธ/โลภ/หลง ให้เป็นปัญญา ลดความระแวงจนไม่ต้องสร้างเกราะหรืออาวุธโจมตีผู้อื่น**การปฏิวัติมนุษย์** ขยายขอบเขตจาก ตัวกู ไปสู่ พวกเรา คือการมอบความรักและความปรารถนาดีจากแค่ตัวเองไปสู่คนรอบข้าง **สันติภายนอก (External Peace)** เมื่อผู้นำมีสันติภายใน จะส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เช่น ความยากจนและการกดขี่ **4. สาราณียธรรม 6** กรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผู้นำสามารถนำหลักธรรมมาปรับใช้ในระดับสากลเพื่อสร้างความระลึกถึงกันด้วยเมตตากายกรรม ช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เมตตาวจีกรรม การทูตด้วยปิยวาจา ปราศจาก Hate Speech เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยปรารถนาดีลดความ

ระแวง สาธารณโภคีแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรมไม่ผูกขาด สีลสามัญญตา เคารพกฎกติกา และบรรทัดฐานสากลทิฏฐิสามัญญตา ปรับจูนทัศนคติแสวงหาจุดร่วมเพื่อสันติภาพ

บทสรุปภาวะผู้นำของไดซากุ อิเคดะ และการแสวงหาสันติภาพโลก : มุมมองแบบพุทธมานุษยนิยมท่ามกลางวิกฤตการณ์โลกที่ซับซ้อน ภาวะผู้นำได้ถูกท้าทายให้เปลี่ยนผ่านจากการบริหารอำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตนไปสู่การเป็นกลไกสร้างสันติภาพ โดยมี **พุทธมนุษยนิยม (Buddhist Humanism)** เป็นเข็มทิศสำคัญ ซึ่งเชื่อมั่นว่ารากฐานของสันติภาพภายนอกที่มั่นคงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้นำสามารถสร้างสันติภาพภายในให้เกิดขึ้นเป็นลำดับแรก โดยก้าวพ้นจากอัตตาที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การยึดถือเพื่อนมนุษย์เป็นศูนย์กลาง อาศัยหลักอหิงสา พรหมวิหาร 4 และสติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุดคือภาวะผู้นำของ **ดร.ไดซากุ อิเคดะ** อดีตประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ผู้เสนอปรัชญา **การปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution)** ซึ่งเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงภายในชีวิตของคนเพียงคนเดียวสามารถเปลี่ยนทิศทางประวัติศาสตร์โลกได้ ผู้นำตามแนวทางนี้ต้องเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง (Self-mastery) และใช้ **พลังแห่งการสนทนา** เป็นเครื่องมือทลายกำแพงความไม่เข้าใจ ควบคู่ไปกับการบ่มเพาะเยาวชนและการส่ง ข้อเสนอเพื่อสันติภาพสู่สหประชาชาติอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาระดับมหภาค เช่น การปลดอาวุธนิวเคลียร์และวิกฤตสภาพภูมิอากาศ เป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงภาวะผู้นำเข้ากับสันติภาพคือกระบวนการ **จากภายในสู่ภายนอก" (Inside-Out Peace)** เริ่มจากการสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจเพื่อเอาชนะความกลัวและความโลภ นำไปสู่การลดทอนอัตตาและสร้างความเห็นอกเห็นใจเชิงโครงสร้างเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำในระดับสากล ผู้นำสามารถประยุกต์ใช้หลัก **สาราณียธรรม 6** เป็นกรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ ดังนั้น สันติภาพโลกตามแนวพุทธมนุษยนิยมจึงมิใช่สภาวะที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลจากการตื่นรู้ของผู้นำที่ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อผู้นำสามารถเปลี่ยนความโกรธแค้นเป็นปัญญา และเปลี่ยนการแข่งขันเป็นการร่วมมือผ่านวัฒนธรรมแห่งการสนทนาได้ เมื่อนั้นสันติภาพที่ยั่งยืนของมวลมนุษยชาติจึงจะสามารถอุบัติขึ้นอย่างแท้จริง

ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ

ภาวะผู้นำ คือ รูปแบบหนึ่งของการมีอำนาจเหนือผู้ตาม ด้วยการชี้นำและการควบคุม ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการในการชี้นำผู้ตามให้ปฏิบัติในสิ่งที่ผู้นำกำหนดไว้ภาวะผู้นำ คือ การสร้างอิทธิพล หรืออำนาจต่อผู้ตามในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ กล่าวคือ กระบวนการที่ปัจเจกบุคคลใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่น จะต่างกันก็ที่พยายามอธิบายการใช้อิทธิพลเหนือผู้ตาม หรือกลุ่มของผู้ตาม(พิพัฒน์ เรืองงาม, 2535) กล่าวไว้ว่า ภาวะผู้นำจึงต้องมีองค์ประกอบเกี่ยวกับด้านทักษะด้านการบริหารงาน ซึ่งทักษะการเป็นผู้นำ หมายถึง ทักษะเฉพาะ ๆ ที่สำคัญของผู้บริหาร 5 ด้าน ได้แก่ **1. ทักษะทางด้านภาวะผู้นำ (Leadership)** หมายถึง ปรากฏการณ์ที่บุคคลหนึ่งที่เรียกว่าผู้นำสามารถให้คนอื่นๆ ปฏิบัติงานตามที่ต้องการได้โดยการปฏิบัติงานนั้น ผู้ปฏิบัติงานมีความเต็มใจหรือสมัครใจที่จะทำซึ่งอาจเกิดจากความเชื่อถือในตัวผู้นำนั้น ๆ **2. ทักษะการตัดสินใจ หรือ ทักษะสั่งการ (Decision Making)** หมายถึง การตกลงใจใดๆของผู้บริหารในการกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติ ในเมื่อเกิดทางเลือกในการปฏิบัติหลาย ๆ ทางเลือกหรือในเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งในองค์การเป็นการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกที่เหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตัดสินใจปฏิบัติหรือสั่งการให้ปฏิบัติตามทางเลือกนั้น **3.ทักษะการสร้างแรงจูงใจ (Motivation)** หมายถึง การชักนำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ผู้จูงใจปรารถนาหรือการนำเอาปัจจัยต่างๆ มาเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ หรือหมายถึง ลักษณะของบุคคลที่พร้อมจะปฏิบัติงานเพราะถูกแรงกระตุ้นให้เกิดความตั้งใจ ความเต็มใจและความพร้อมใจที่จะปฏิบัติ งานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี **4. ทักษะการติดต่อสื่อสาร(Communication)** หมายถึง วิธีการใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เกิดการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ หรือข้อมูลจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่งหรือจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งวิธีการติดต่อสื่อสารมิได้หมายถึง การพูด การเขียนที่คนทั่วไปใช้ในการสื่อสารโดยทั่วไป แต่ยังหมายถึงพฤติกรรม สัญลักษณ์ หรือเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารด้วย **5. ทักษะการบริหารความขัดแย้ง(Conflict)** หมายถึง สถานการณ์ที่ทำให้เกิดการเลือก (Choices) ที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจ การกระทำที่เลือกแล้วต้องเหมาะสมที่สุดทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกไม่พอใจน้อยที่สุด ประการสำคัญคือการแก้ไขความขัดแย้งนั้น เป็นประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด (นิพนธ์ กินาวงศ์, 2544) จะเห็นได้ว่าความมีทักษะในการบริหารจัดการ จึงเป็นความจำเป็นสำหรับการมีภาวะผู้นำในลักษณะโดยทั่วไปของบุคคลที่จะเป็นผู้นำ ภาวะผู้นำตามแนวพุทธมีรากฐานสำคัญอยู่ที่การเป็น "สัตบุรุษ" หรือผู้นำที่เป็นคนดีที่แท้จริง โดยเน้นกระบวนการที่เรียกว่า **"ไตรสิกขา" (Threefold Training)** เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างอำนาจและคุณธรรม ดังนี้ 1. การบริหารด้วยความตื่นรู้ (Mindful Leadership) ผู้นำแนวพุทธใช้ "สติ" เป็นเครื่องมือในการรับมือกับ

วิกฤต แทนที่จะตอบโต้ด้วยปฏิกิริยาอัตโนมัติ (Reactive) ผู้นำจะใช้สติในการหยุดคิดและพิจารณาอย่างรอบคอบ ทำให้การตัดสินใจตั้งอยู่บนฐานของเหตุผลและปราศจากอคติ 4 (ความรัก ความโกรธ ความกลัว และความหลง) 2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้วยเมตตาธรรม พุทธภาวะผู้นำเปลี่ยนความสัมพันธ์จาก "ลำดับขั้นการบังคับบัญชา" มาเป็นการ "เกื้อกูลในฐานะกัลยาณมิตร" โดยใช้หลัก สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมะที่ช่วยประสานใจคน ผู้นำที่ให้ (ทาน) พูดด้วยใจจริง (ปิยวาจา) มุ่งสร้างประโยชน์ (อัตถจริยา) และมีความเสมอภาค (สมานัตตตา) จะสามารถสร้างองค์กรที่มีความสุขและลดความขัดแย้งเชิงโครงสร้างได้ 3. ภาวะผู้นำที่เป็นผู้รับบริการ (Servant Leadership in Buddhism) พุทธมนุษยนิยมมองว่ายิ่งมีตำแหน่งสูง ผู้นำยิ่งต้องรับใช้และดูแลผู้อื่นมากขึ้น เปรียบเสมือนหลัก ทศพิธราชธรรม ที่เน้นการเสียสละประโยชน์ส่วนตัว (บริจาค) และความอ่อนน้อม (มัททวะ) เพื่อเป้าหมายคือ "สันติสุขของปวงชน" การเชื่อมโยงสันติภาพภายในสู่สันติภาพภายนอก (Inside-Out Transformation) มิติของ Thich Nhat Hanh และแนวคิด Engaged Buddhism ซึ่งเน้นว่าสันติภาพภายนอกจะเกิดขึ้นไม่ได้หากผู้นำขาดสันติภายใน (Being Peace) การมีสติ (Mindfulness) ผู้นำเพื่อสันติภาพต้องมีทักษะในการตระหนักรู้เท่าทันอารมณ์และอคติของตนเอง เพื่อไม่ให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งเสียเอง การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม โดยการสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้ทุกฝ่ายได้เปล่งเสียง ภาวะผู้นำแบบพุทธบูรณาการ (Buddhist Integrative Leadership) ในบริบทเอเชียควรผนวกหลัก "พรหมวิหาร 4" และ "สังคหวัตถุ 4" ในฐานะทักษะการบริหารจัดการความสัมพันธ์ เมตตา-กรุณา ไม่ใช่เพียงความสงสาร แต่คือความมุ่งมั่นที่จะขจัดความทุกข์เชิงโครงสร้าง (Structural Suffering) อุเบกขา คือความใจกว้างและเป็นกลางทางการเมือง/สังคม เพื่อให้สามารถทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในกระบวนการสันติภาพได้ การนำแนวคิดเรื่อง **จินตนาการเชิงศีลธรรม" (The Moral Imagination)**((Lederach, J. P., 2005) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพ ผู้นำต้องมีความสามารถในการจินตนาการถึงความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ในขณะที่ยังเผชิญหน้ากับความขัดแย้ง เน้นการสร้างเครือข่ายในแนวระนาบ (Web-building) แทนที่จะเป็นโครงสร้างสั่งการแนวดิ่ง

สรุปได้ว่าภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพเป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นจากสาขาสันติศึกษา (Peace Studies)
ซึ่งต่างจากภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการควบคุม การสั่งการ และการบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพมีรากฐานมาจากแนวคิดสันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) (Galtung, J, 1969) ที่ไม่เน้นเพียงการขจัดความรุนแรงโดยตรง แต่รวมถึงการขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม การสร้างความยุติธรรมทางสังคม และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างครบถ้วน (Bass, B. M และ Riggio, R. E, 2006) นำเสนอแนวคิดภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง ที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึง

ปัจเจกบุคคล และการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับภาวะผู้นำเพื่อสันติภาพในแง่ของการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณค่า อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังขาดมิติทางจิตวิญญาณและการเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมเอเชีย (Greenleaf, 1977) เสนอแนวคิดภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ ที่เน้นการรับใช้ผู้อื่น การเอาใจใส่ และการเสริมสร้างชุมชน แนวคิดนี้มีความใกล้เคียงกับจิตวิญญาณของภาวะผู้นำแบบพุทธศาสนาที่เน้นความเมตตากรุณาและการอุทิศตน แต่ยังไม่ได้ผนวกมิติของการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกภายในอย่างเป็นระบบ

พุทธมนุษยนิยม

พุทธมนุษยนิยม (Buddhist Humanism) (กีรติ บุญเจือ, 2550) คือ แนวคิดหรือปรัชญาที่นำหลักการของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้โดยเน้นที่ **คุณค่าและศักยภาพของมนุษย์** เป็นสำคัญ โดยเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองจนถึงขั้นสูงสุด (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม: กฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต, 2546) เป็นแนวคิดทางปรัชญาและจริยศาสตร์ร่วมสมัยที่ผสานหลักธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนาเข้ากับค่านิยมมนุษยนิยมสมัยใหม่ โดยให้ความสำคัญสูงสุดกับ **ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)** และศักยภาพในการพัฒนาตนเอง แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีพลังภายในที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคมให้ดีขึ้นได้ผ่านการตื่นรู้ การพัฒนาปัญญา และการกระทำที่เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา โดยไม่ต้องพึ่งพาอำนาจดลบันดาลจากสิ่งเหนือธรรมชาติ (Ikeda, D, The new human revolution (Vol. 23), 2010) ในเชิงประวัติศาสตร์พุทธมนุษยนิยมมีวิวัฒนาการอย่างเด่นชัดในช่วงศตวรรษที่ 19–20 ซึ่งเป็นยุคที่สังคมเอเชียเผชิญแรงกดดันจากความทันสมัยและลัทธิล่าอาณานิคม ส่งผลให้เกิดการตีความพุทธธรรมใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทโลกสมัยใหม่ โดยเน้นบทบาทของมนุษย์ในฐานะ **ผู้กระทำ (Active Subject)** ที่มุ่งแก้ไขปัญหาความทุกข์ในสังคมมากกว่าการมุ่งพ้นโลกเพียงอย่างเดียว ปรากฏการณ์นี้เห็นได้ชัดในขบวนการ **พุทธศาสนาเพื่อสังคม (Engaged Buddhism)** ทั้งในประเทศญี่ปุ่น จีน และไทย (สุภา ศิริมานนท์, 2556) สาระสำคัญ 3 ประการของพุทธมนุษยนิยมมนุษย์ คือ **-มนุษย์เป็นศูนย์กลางความเชื่อมั่น** โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างของมนุษยนิยม **-การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน** เน้นการใช้ปัญญาและเมตตาในการดำเนินชีวิตเพื่อสร้างความสุขแก่ตนเองและผู้อื่น **-ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม** มุ่งเน้นการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Altruism) เคารพสิทธิมนุษยชน และสร้างสันติภาพผ่านการเปลี่ยนแปลงจากภายในเป็นวิวัฒนาการสู่ระดับสากล องค์กรโซกะ กักไก และการปฏิวัติมนุษย์ ปัจจุบันแนวคิดนี้ถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบผ่านองค์กร **โซกะ กักไก (Soka Gakkai)** ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวคิดของผู้นำ 3 ท่าน ดังนี้ **มากิกุจิ สึเนซาบุโร** (Makiguchi, T, 1981) ผู้เสนอแนวคิด **การศึกษาเพื่อสร้างคุณค่า (Value-Creating Education)** ที่มองว่าการศึกษาควรมุ่งพัฒนามนุษย์ให้สามารถสร้างคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่อโลก (Toda, J, The human revolution (D. Ikeda,

Ed.) การปฏิวัติความเป็นมนุษย์ (บรรณาธิการโดย D. Ikeda), 2008) ได้ขยายขอบเขตแนวคิดไปสู่การปลดปล่อยมนุษย์จากความสิ้นหวังและการรณรงค์ต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ (Ikeda, D, The new human revolution (Vol. 23), 2010) ได้ยกระดับแนวคิดสู่ความเป็นสากลผ่านกระบวนการ **การปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution)** เพื่อสร้าง **พลเมืองโลก (Global Citizen)**โดยมีเสาหลัก 5 ประการที่เกื้อหนุนกันดังนี้ **ศักยภาพของพุทธธาตุ (Buddha Nature)** มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการตรัสรู้ติดตัวมาแต่กำเนิด โดยไม่จำกัดด้วยเชื้อชาติ เพศ หรือชนชั้น การยอมรับในพุทธภาวะนี้เป็นการยืนยันศักดิ์ศรีและความเสมอภาค เมื่อมนุษย์เห็นคุณค่าในตนเอง ย่อมสามารถเคารพคุณค่าเดียวกันในผู้อื่น (Williams, D, 2009) **ปฏิจจสมุปบาท (Dependent Origination)** ในมิติพุทธมนุษยนิยมหลักนี้ถูกตีความว่ามนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม เป็นเครือข่ายที่แยกจากกันไม่ได้ การกระทำของปัจเจกย่อมส่งผลกระทบต่อส่วนรวมเสมอ นำไปสู่การสร้าง **จิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบร่วม (Shared Responsibility)** เพื่อความยั่งยืนของโลก (Keown, D, 2013) **การปฏิวัติมนุษย์ (HumanRevolution)** ความเชื่อที่ว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมที่ยั่งยืนต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงภายในของปัจเจกบุคคลเพื่อแปรสภาพความกลัวและความเห็นแก่ตัวไปสู่ปัญญาและเมตตา ซึ่งพลังจากการปฏิวัติภายในของคนจำนวนมากจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคมในที่สุด (Toda, J, The human revolution (D. Ikeda, Ed.) การปฏิวัติความเป็นมนุษย์ (บรรณาธิการโดย D. Ikeda), 2008) **การสร้างคุณค่า (Value Creation)** เป้าหมายสูงสุดคือการสร้างคุณค่า 3 มิติ ได้แก่ **ความงาม (Beauty) ประโยชน์ (Benefit) และความดีงาม (Good)** เปลี่ยนทุกประสบการณ์ให้เป็นโอกาสในการสร้างประโยชน์แก่สังคม (Makiguchi, T, 1981) **การเจรจา (Dialogue):** อิเคดะเน้นการเจรจาและการรับฟังอย่างลึกซึ้ง(Deep Listening) เพื่อฟื้นฟูความเป็นมนุษย์และสร้างความไว้วางใจ การเจรจาคือสะพานที่เชื่อมการปฏิวัติมนุษย์ระดับบุคคลไปสู่ระดับโลก เปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นความร่วมมือ (Urbain, O, 2010)

ตารางเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบตะวันตก VS พุทธมนุษยนิยม

หัวข้อเปรียบเทียบ	ภาวะผู้นำแบบตะวันตก (กระแสหลัก)	ภาวะผู้นำตามแนวพุทธมนุษยนิยม
เป้าหมายสูงสุด	มุ่งเน้นความสำเร็จตามกลยุทธ์ การบรรลุเป้าหมายองค์กร และการควบคุม	มุ่งเน้นสันติภาพที่ยั่งยืน การสร้างคุณค่า (ความงาม ประโยชน์ ความดี) และความสุขของปวงชน
ฐานอำนาจ	การมีอำนาจเหนือผู้ตาม (Power Over) การสั่งการ และลำดับขั้นการบังคับบัญชา	การใช้อิทธิพลผ่านเมตตาธรรม (Power With) เน้นความเป็นกัลยาณมิตรและการเกื้อกูล
กระบวนการทำงาน	เน้นทักษะการบริหาร (การตัดสินใจ, สั่งการ, ติดต่อสื่อสาร, จูงใจ) เพื่อประสิทธิภาพงาน	เน้นการ "ไตรสิกขา" (ศีล สมาธิ ปัญญา) และการ "ปฏิวัติมนุษย์" จากภายในสู่ภายนอก
การมองมนุษย์	มองเป็นทรัพยากรหรือปัจเจกบุคคลที่ต้องถูกจูงใจหรือควบคุมให้ปฏิบัติงาน	มองเห็น "พุทธธาตุ" ในตัวทุกคน เชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมที่สามารถพัฒนาได้ถึงขีดสุด
การจัดการความขัดแย้ง	เน้นการหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดเพื่อให้องค์กรได้ประโยชน์และสูญเสียน้อยที่สุด	เน้นการ "ฟังอย่างลึกซึ้ง" (Deep Listening) ใช้พรหมวิหาร 4 และความอุเบกขา เพื่อเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ทัศนคติของผู้นำ	ผู้นำคือผู้กำหนดทิศทางและใช้อิทธิพลเหนือบุคคลอื่น	ผู้นำคือ "ผู้รับใช้" (Servant Leadership) ยิ่งตำแหน่งสูงยิ่งต้องเสียสละและอ่อนน้อม
เครื่องมือสำคัญ	การวิเคราะห์ข้อมูล การสื่อสาร และการสร้างแรงจูงใจภายนอก	"สติ" ในการกำจัดอคติ 4 และ "การเจรจา" (Dialogue) เพื่อสร้างความไว้วางใจ
ความรับผิดชอบ	มุ่งเน้นผลประกอบการและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในองค์กร	มุ่งเน้น "จิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบร่วม" ต่อโลกและธรรมชาติ (ปฏิจจสมุปบาท)

โดยสรุป เมื่อพิจารณาในภาพรวม แนวคิดทั้ง 5 ประการนี้ได้ถักทอเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบโดยมี "มนุษย์" เป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง พุทธมนุษยนิยมจึงไม่ใช่เพียงอุดมคติที่สวยงาม แต่เป็นเครื่องมือเชิงจริยธรรมที่ทรงพลังในการสร้างสังคมที่ตั้งอยู่บนศักดิ์ศรี ความเมตตา และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อสันติภาพที่ยั่งยืนของมนุษยชาติพุทธมนุษยนิยมจึงมิใช่เพียงปรัชญาทางศาสนา แต่เป็นวิถีชีวิตที่เปิดกว้างต่อการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างความเชื่อ (Interfaith Dialogue) และเป็นพลังทางจริยธรรมที่ตอบโจทย์ปัญหาของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน มุ่งหวังให้มนุษย์ตื่นรู้ในศักยภาพของตน เพื่อสร้างโลกที่เปี่ยมด้วยความเมตตาและสันติภาพสืบไป

การแสวงหาสันติภาพโลกตามแนวพุทธ

ในยุคปัจจุบันที่โลกเผชิญกับความขัดแย้งทั้งในระดับอุดมการณ์ ทรัพยากร และความเชื่อ การแสวงหาสันติภาพจึงไม่ได้เป็นเพียงภารกิจของนักการเมืองหรือนักการทูตเท่านั้น แต่เป็นภารกิจของมนุษยชาติทุกคน พระพุทธศาสนาได้เสนอแนวทางสันติภาพที่เริ่มต้นจากภายในสู่ภายนอก โดยมองว่าสันติภาพภายนอก (External Peace) จะเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนไม่ได้เลยหากปราศจากสันติภายใน หรือที่เรียกว่า "สันติภายในใจ" (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข, 2546) ตามหลักพุทธธรรม สันติภาพเริ่มต้นด้วยการเข้าใจกฎของอิทัปปัจจยตา หรือความสัมพันธ์ของเหตุและผล เมื่อใจของมนุษย์ถูกครอบงำด้วยกิเลส 3 ตระกูล คือ โลภะ (ความอยากได้) โทสะ (ความโกรธแค้น) และ โมหะ (ความหลงผิด) ความ

ขัดแย้งจึงอุบัติขึ้น การแสวงหาสันติภาพตามแนวพุทธจึงเน้นที่การฝึกฝนตนเองผ่านหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อขจัดต้นตอแห่งความรุนแรงในระดับจิตใต้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Thich Nhat Hanh , 2003) ที่ระบุว่าการยุติความรุนแรงในโลกต้องเริ่มต้นจากการจัดการกับความรุนแรงที่อยู่ภายในตัวเราเองก่อน นอกจากนี้ การขับเคลื่อนสันติภาพในระดับสังคมต้องอาศัยหลัก พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นพื้นฐานในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การมองผู้อื่นด้วยความเมตตาจะช่วยลดการแบ่งแยก "เรา" และ "เขา" ซึ่งเป็นรากเหง้าของสงคราม เมื่อมนุษย์มีปัญญาเห็นแจ้งในความจริงที่ว่าทุกชีวิตล้วนเชื่อมโยงกัน การเบียดเบียนผู้อื่นจึงเท่ากับการเบียดเบียนตนเอง (Lama, 2011) ในด้านการแก้ปัญหาความขัดแย้ง พระพุทธศาสนาเสนอ "พุทธสันติวิธี" ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง (Non-violence) แต่ใช้การเจรจา การรับฟัง และการใช้สติปัญญาในการหาทางออกร่วมกัน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554) สันติภาพตามแนวพุทธจึงไม่ใช่เพียงการหยุดยิงหรือการปราศจากสงคราม แต่คือภาวะที่จิตใจและสังคมเต็มไปด้วยความเกื้อกูลและปัญญาที่พร้อมจะเผชิญหน้าและแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธีอย่างแท้จริง

แนวคิดการปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution) ของไดซากุ อิเคดะ โดยมีมิติต่าง ๆ ดังนี้ **1. มิติด้านจิตสำนึกและการตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness)** เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง โดยการเรียนรู้ที่จะมองเห็นสภาพจิตใจและอารมณ์ตามความเป็นจริงโดยไม่กดทับ การรู้เท่าทันตนเองช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากความกลัว ความโกรธ และความยึดติดอันเป็นรากเหง้าของความทุกข์ (Ikeda, D, The human revolution, 2013) **2. มิติด้านคุณค่าและจริยธรรม** เป็นการเปลี่ยนระบบคุณค่าจากการมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนตนไปสู่ความเมตตาและความรับผิดชอบต่อผู้อื่น โดยเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม ตามหลัก ปฏิจจสมุปบาท หรือการพึ่งพาอาศัยกัน (Ikeda, D, The new human revolution (Vol. 23), 2010) **3. มิติด้านพฤติกรรมและการปฏิบัติ** การเปลี่ยนแปลงภายในต้องสะท้อนออกมาเป็นการกระทำที่รูปธรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การทำงานด้วยความรับผิดชอบและการสื่อสารที่ให้เกียรติผู้อื่น เพราะสันติภาพเกิดจากการกระทำเล็ก ๆ ของผู้มีจิตสำนึกใหม่ (Ikeda, D, The light of learning: Selected writings on education แสงสว่างแห่งการเรียนรู้: รวมงานเขียนคัดสรรด้านการศึกษา, 2015) **4. มิติด้านสังคมและสันติภาพ** การปฏิวัติมนุษย์เป็นรากฐานของสันติภาพที่ยั่งยืน อิเคดะมองว่าสงครามและความเหลื่อมล้ำมีรากจากสภาพจิตใจ การแก้ไขเพียงโครงสร้างภายนอกโดยไม่เปลี่ยนโลกทัศน์ภายในจึงไม่อาจแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง (Ikeda, D, The human revolution, 2013) **5. มิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการพัฒนาตน** คือการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (ภาวนา) เพื่อเปลี่ยนทัศนคติจาก "การยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไปสู่ การเปิดกว้างและเห็นคุณค่าของผู้อื่น สันติภาพภายใน (Inner Peace) นี้เองที่เป็นฐานสำคัญของการ

เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระยะยาว (Galtung, J, 1969) ; (Ikeda, D, The new human revolution (Vol. 23) , 2010) ; (Nussbaum, M. C, 2011) ; (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) **6. มิติด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Macro Transformation)** เน้นย้ำความเชื่อมโยงระหว่างจิตสำนึกปัจเจกกับระดับมหภาค อิเคดะโต้แย้งทฤษฎีทางสังคมดั้งเดิมที่เน้นเพียงการปฏิรูปกฎหมายหรือเศรษฐกิจ โดยชี้ว่าหากมนุษย์ยังถูกครอบงำด้วยความโลภและความโกรธ ปัญหาเดิมจะกลับมาเสมอ การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจึงต้องเริ่มที่การปฏิวัติจิตสำนึกมนุษย์ (Ikeda, 2010)

สรุปได้ว่า การสร้างสันติภาพโลกตามแนวทางพระพุทธศาสนามิได้จำกัดเพียงการเจรจาระดับมหภาคหรือนโยบายระหว่างประเทศ แต่มีหัวใจสำคัญอยู่ที่หลักการ สันติภายในสู่สันติภายนอก โดยเชื่อว่าสันติภาพที่ยั่งยืนเริ่มต้นจากสภาวะจิตใจของปัจเจกบุคคล ซึ่ง ไดซากุ อิเคดะ (Daisaku Ikeda) อดีตประธานสมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI) ได้ประยุกต์หลักพุทธธรรมของพระนิชิเร็นไดโชนินสู่แนวปฏิบัติสมัยใหม่ที่เรียกว่า "การปฏิวัติความเป็นมนุษย์ (Human Revolution) กระบวนการนี้มุ่งเน้นการขจัดรากเหง้าของความขัดแย้ง คือ อกุศลมูล (ความโลภ ความโกรธ ความหลง) ผ่านการฝึกฝนสติและสมาธิเพื่อลดอัตตาและการแบ่งแยกพวกเรา-พวกเขา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) การขับเคลื่อนสันติภาพในมิตินี้ประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ 2 ชุด คือ พรหมวิหาร 4 (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา) สำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และ สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา) เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคม โดยยึดหลัก อหิงสา และการสื่อสารอย่างสันติเพื่อมุ่งสู่การแก้ปัญหาแบบ Win-Win (Ikeda, D, The new human revolution (Vol. 23), 2010) นอกจากนี้ บทบาทของภาคประชาสังคมและองค์กรทางศาสนาถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างสะพานเชื่อมความขัดแย้ง เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือทางศีลธรรมและสามารถเข้าถึงระดับรากหญ้าได้ดีกว่ากลไกภาครัฐ (Appleby, R. S, 2000) (Lederach, J. P, 1997)

สรุป

ท่ามกลางวิกฤตการณ์โลกที่ทับซ้อน ทั้งจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์และความเหลื่อมล้ำทางสังคม บทความนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำจำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการใช้อำนาจสั่งการ (Command and Control) ไปสู่ภาวะผู้นำที่ใช้มนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centered Leadership) โดยมีแนวคิด "พุทธมนุษยนิยม" (Buddhist Humanism) ของ ดร.ไดซากุ อิเคดะ เป็นเข็มทิศสำคัญ แกนกลางของภาวะผู้นำรูปแบบนี้ตั้งอยู่บนปรัชญา การปฏิวัติมนุษย์ (Human Revolution) ซึ่งเชื่อมั่นว่าการเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลเพียงคนเดียว สามารถส่งผลกระทบต่อทิศทางของประวัติศาสตร์โลกได้ โดยเปลี่ยนผ่านจาก สันติภาพภายใน (Inner Peace) ไปสู่ สันติภาพภายนอก (External Peace) อย่างเป็นระบบ ในมิติเชิงทฤษฎี ภาวะผู้นำตามแนวทางของอิเคดะมีความสอดคล้อง

และต่อยอดแนวคิดสันติศึกษาในระดับสากล ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด สันติภาพเชิงบวก (Positive Peace) ของ Johan Galtung ที่มุ่งขจัดความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม, ภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ที่สร้างแรงบันดาลใจและคุณค่าใหม่ รวมถึง ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) ของ Greenleaf ที่เน้นการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม อย่างไรก็ตาม พุทธมนุษยนิยมได้เติมเต็มช่องว่างทางจิตวิญญาณด้วยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการใช้ "พรหมวิหาร 4 และ สังคหวัตถุ 4 เพื่อบริหารความสัมพันธ์ท่ามกลางความแตกต่าง และการใช้ สาราณียธรรม 6 เป็นกรอบในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศบนพื้นฐานของเมตตาธรรมและการแบ่งปัน กลไกสำคัญที่ทำให้ภาวะผู้นำของอิเคดะประสบความสำเร็จคือ วัฒนธรรมแห่งการสนทนา (Culture of Dialogue) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทลายกำแพงแห่งความไม่เข้าใจ และการมุ่งเน้นการบ่มเพาะเยาวชนเพื่อส่งต่ออุดมการณ์สันติภาพผ่านข้อเสนอต่อสหประชาชาติในประเด็นระดับมหภาค เช่น การปลดอาวุธนิวเคลียร์และการแก้ไขวิกฤตสภาพภูมิอากาศ กระบวนการสร้างสันติภาพจาก ภายในสู่ภายนอก (Inside-Out) นี้ ช่วยให้ผู้นำสามารถก้าวพ้นอัตตา (Self-centered) ลดทอนความกลัวและความโลภ นำไปสู่การเกิด "ความเห็นอกเห็นใจเชิงโครงสร้าง" ที่มุ่งแก้ไขปัญหาความยากจนและการกดขี่อย่างแท้จริง สันติภาพโลกตามแนวพุทธมนุษยนิยมมิใช่เพียงอุดมคติที่เลื่อนลอย แต่เป็นวิถีปฏิบัติที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นผ่านการสนทนาข้ามความเชื่อ (Interfaith Dialogue) ที่มุ่งหวังให้มนุษย์ทุกคนตื่นรู้ในศักยภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม เมื่อผู้นำสามารถเปลี่ยนการแข่งขันเป็นการร่วมมือ และเปลี่ยนความโกรธแค้นเป็นปัญญา สันติภาพที่ยั่งยืนและ กินได้ จึงจะเกิดขึ้นจริงในฐานะผลลัพธ์จากการตื่นรู้ร่วมกันของมวลมนุษยชาติ

เอกสารอ้างอิง

Appleby, R. S. (2000). The ambivalence of the sacred: Religion, violence, and reconciliation ความย้อนแย้งของสิ่งศักดิ์สิทธิ์: ศาสนา ความรุนแรง และการสร้างสันติภาพ. Rowman & Littlefield.

Bass, B. M, และ Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership (2nd ed.)ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (พิมพ์ครั้งที่ 2). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

D. Ikeda. (2017). The power of hope: Thoughts on peace and human rights in the 21st century. สำนักพิมพ์พีซโอเชียน.

D. Ikeda. (2021). Peace proposals to the United Nations: 1983–2021. Soka Gakkai International. (สมาคมสร้างคุณค่าสากล (SGI).

Dalai Lama. (2011). Beyond religion: Ethics for a whole world. Houghton Mifflin Harcourt.

Galtung, J. (1969). Violence, peace, and peace research [ความรุนแรง สันติภาพ และการวิจัยสันติภาพ]. Journal of Peace Research, 6(3), 167–191.

Ikeda, D. (2010). The new human revolution (Vol. 23). World Tribune Press.

Ikeda, D. (2013). The human revolution. Weatherhill.

Ikeda, D. (2015). The light of learning: Selected writings on education แสงสว่างแห่งการเรียนรู้: รวมงานเขียนคัดสรรด้านการศึกษา. Middleway Press.

Ikeda, D. (2022). Transforming human history: The light of peace and dignity.

J., & Gebert, A Goulah. (2009). Tsunesaburo Makiguchi: Envisioning the global citizen in an era of educational nationalism สึเนซาบุโร มาคิกุจิ: การวาดภาพลักษณ์พลเมืองโลกในยุคแห่งชาตินิยมทางการศึกษา. Educational Studies, 45(2), 115–132.

Keown, D. (2013). Buddhist ethics: A very short introduction จริยธรรมพุทธศาสนา: ความรู้ฉบับพกพา. Oxford University Press.

King, S. B. (2009). Socially engaged Buddhism พุทธศาสนาเพื่อสังคม. University of Hawaii Press.

Koning, J, และ Waistell, J. (2012). Dutch Buddhism: Ethics and leadership พุทธศาสนาในเนเธอร์แลนด์: จริยธรรมและภาวะผู้นำ. Journal of Business Ethics, 106(2), 193-203.

Lederach, J. P. (1997). Building peace: Sustainable reconciliation in divided societies การสร้างสันติภาพ: การคืนดีที่ยั่งยืนในสังคมที่แตกแยก. United States Institute of Peace Press.

Lederach, J. P. (2005). The moral imagination: The art and soul of building peace [จินตนาการเชิงศีลธรรม: ศิลปะและจิตวิญญาณของการสร้างสันติภาพ]. Oxford University Press.

Makiguchi, T. (1981). Education for creative living: Ideas and proposals of Tsunesaburo Makiguchi (A. Gebert, Trans.; D. Bethel, Ed.)การศึกษาเพื่อชีวิตที่สร้างสรรค์: แนวคิดและข้อเสนอของ สึเนซาบุโร มาคิกุจิ (แปลโดย A. Gebert; บรรณาธิการโดย D. Bethel). Iowa State University Press.

Nussbaum, M. C. (2011). Creating capabilities: The human development approach การสร้างศักยภาพ: แนวทางการพัฒนาคน. Belknap Press.

Queen, C. S. (Ed.). (2000). Engaged Buddhism in the West พุทธศาสนาเพื่อสังคมในโลกตะวันตก. Wisdom Publications.

R. K Greenleaf. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatnessภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้: การเดินทางสู่ธรรมชาติของอำนาจที่ชอบธรรมและความยิ่งใหญ่. Paulist Press.สำนักพิมพ์พอลลิสต์. (ต้นฉบับพิมพ์ปี 1977).

Ramsbotham, O, Woodhouse, T, และ Miall, H. (2011). Contemporary conflict resolution: The prevention, management and transformation of deadly conflicts (3rd ed.) การแก้ไขความขัดแย้งร่วมสมัย: การป้องกัน การจัดการ และการเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งที่รุนแรง. Polity Press.

Thich Nhat Hanh . (2003). Creating true peace: Ending violence in yourself, your family, your community, and the world. Free Press.

Toda, J. (2008). Declaration calling for the abolition of nuclear weapons. Josei Toda.

Toda, J. (2008). The human revolution (D. Ikeda, Ed.) การปฏิวัติความเป็นมนุษย์ (บรรณาธิการโดย D. Ikeda). Soka Gakkai.

Tsunesaburo Makiguchi. (1981). Education for Creative Living "การศึกษาเพื่อชีวิตที่สร้างสรรค์" หรือ "การศึกษาสร้างสรรค์คุณค่า". Soka University Press.

Ura, K., Alkire, S., Zangmo, T., และ Wangdi, K. (2012). A short guide to Gross National Happiness index คู่มือฉบับย่อเกี่ยวกับดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ. Centre for Bhutan Studies.

Urbain, O. (2010). Daisaku Ikeda’s philosophy of peace: Dialogue, transformation and global citizenship ปรัชญาสันติภาพของ ไดซาคุ อิเคดะ: การสนทนา การเปลี่ยนแปลง และความเป็นพลเมืองโลก. I.B. Tauris.

Williams, D. (2009). The Soka Gakkai Buddhist movement in Quebec ขบวนการพุทธศาสนาโซคา กัคไก ในควีเบก. The Lotus and the Maple Leaf. Routledge.

กีรติ บุญเจือ. (2550). ปรัชญาหลังนวยุค: พุทธมนุษยนิยม. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

กูลาห์, เจ.(Goulah, J.). (2020). ไดซาคุ อิเคดะ กับการศึกษาแนวโซกะ: มุมมองเชิงสหวิทยาการ. สำนักพิมพ์เราต์เลดจ์.

ไดซากุ อิเคดะ. (2560). การปฏิวัติมนุษย์ : บทเรียนจากมนุษย์เพื่อการเปลี่ยนแปลงโลก. สมาคมสร้างคุณค่าในประเทศไทย.

ทอยน์บี, อาร์., & อิเคดะ,Toynbee, A. J., & Ikeda, , และ ปฏิภาณ พรพิบูลย์, แปล. (2551). เลือกสรรชีวิต: การสนทนาระหว่างอาร์โนลด์ ทอยน์บี และไดซากุ อิเคดะ. สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.

นิพนธ์ กินาวงศ์. (2544). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. สำนักพิมพ์แม็ค.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พุทธธรรม: กฎธรรมชาติและคุณค่าสำหรับชีวิต. มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). สันติภาพเกิดจากอิสรภาพและความสุข. ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม: ฉบับปรับขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 45). ผลิธัมม์.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต. (2556). การสร้างสันติภาพบทบาทของพระพุทธศาสนาในโลกปัจจุบันพิมพ์ครั้งที่ 5. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. (2548). พุทธศาสนากับคุณค่าร่วมในสังคมไทย. มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2554). พุทธสันติวิธี: การจัดการความขัดแย้งด้วยแนวทางพุทธ. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิพัฒน์ เรืองงาม. (2535). การศึกษาความต้องการและปัญหาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภา ศิริมานนท์. (2556). พุทธมนุษยนิยม. มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ถอดบทเรียนวรรณกรรมอุตสหกรรม4.0 ทิศทางระบบดิจิทัลโลจีสติกส์ ขนส่งทางอากาศความท้าทายในอนาคต*

LESSONS LEARNED FROM INDUSTRY 4.0 LITERATURE: DIRECTIONS FOR DIGITAL LOGISTICS, AIR TRANSPORT, AND FUTURE CHALLENGES.

ทศพร มะหะหมัด[1], อำพล ขำวิลัย[2] และ ณัฐพงษ์ แต้มแก้ว[3]

Tosaporn Mahamud[1] , Aumpol kumvilai[2] and Nattapong Tamkaew[4]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกริก

[1-3]Krirk University, Bangkok, Thailand

Corresponding Author's Email: tosaporn.mah@ krirk.ac.th,

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งสำรวจบทบาทของอุตสาหกรรม 4.0 ต่อการจัดการโลจิสติกส์ โดยพิจารณาการประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล แนวโน้มการพัฒนา และความท้าทายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลลัพธ์เชิงประสิทธิภาพที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การลดต้นทุน และการยกระดับความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในบริบทการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในโลจิสติกส์มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ลดต้นทุน และเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า รวมถึงสนับสนุนการตัดสินใจเชิงข้อมูล อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านการลงทุนเริ่มต้นที่สูง ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และความจำเป็นในการพัฒนาทักษะบุคลากรอย่างต่อเนื่องนอกจากนี้ การวิเคราะห์เชิงลึกชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่โลจิสติกส์ดิจิทัลขึ้นอยู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การจัดการองค์ความรู้ และการสร้างความพร้อมขององค์กร โดยเฉพาะการนำระบบอัตโนมัติและแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้เพื่อลดความผิดพลาดและเพิ่มความแม่นยำในการดำเนินงาน ดังนั้น บทความนี้จึงเสนอแนวทางในการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร ได้แก่ การพัฒนาระบบดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้องค์กรสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการโลจิสติกส์ได้อย่างเต็มศักยภาพในอนาคต

* Received 15 January 2026; Revised 9 January 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: โลจิสติกส์, อุตสหกรรม 4.0, ความท้าทาย

Abstract

This study aims to explore the role of Industry 4.0 in logistics management by examining digital tools, emerging trends, and associated challenges, as well as their impacts on operational efficiency and cost management. The study focuses on the application of digital technologies in enhancing logistics performance, improving decision-making through data-driven approaches, and increasing customer satisfaction in the context of digital transformation.The findings reveal that the integration of digital technologies significantly improves operational efficiency, reduces costs, and enhances service quality. Technologies such as automation systems and digital platforms play a crucial role in minimizing operational errors and increasing process accuracy. However, the adoption of digital logistics is constrained by several factors, including high initial investment costs, cybersecurity risks, and the need for continuous workforce development and system upgrades.Furthermore, the study highlights that the success of digital transformation in logistics depends on organizational readiness, knowledge management, and the development of robust technological infrastructure. Effective collaboration among stakeholders and the establishment of standardized systems are also essential to ensure seamless integration across the supply chain.This study proposes strategic guidelines to strengthen organizational capabilities, including the implementation of advanced digital systems, the development of strong cybersecurity measures, and a focus on sustainable logistics practices. These approaches are expected to enable organizations to fully leverage digital technologies and enhance their competitiveness in the evolving digital economy.

Keywords: Logistics, Industry 4.0, challenges

บทนำ

ภาพรวมของโลจิสติกส์ในปัจจุบันมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจทั้งในภาคการผลิต การค้า และการขนส่ง ซึ่งต้องพึ่งพาการจัดหาวัตถุดิบและการกระจายสินค้าอย่างมี

ประสิทธิภาพและทันเวลา การบริหารจัดการโลจิสติกส์จึงเป็นกลไกหลักที่สนับสนุนความต่อเนื่องของห่วงโซ่อุปทาน (วัชพล เจริญบัณฑิต, 2566) ขณะเดียวกัน การผสานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และแพลตฟอร์มดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการยกระดับศักยภาพของธุรกิจ (ปริศนา มั่นเภา, 2564) รวมถึงแนวคิดการผลิตแบบกระจายศูนย์และการผลิตแบบลีน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์สำคัญในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ที่มุ่งลดต้นทุน เพิ่มความยืดหยุ่น และยกระดับประสิทธิภาพการส่งมอบสินค้า (สายชล พึ่งแย้ม และคณะ, 2566; Shah et al., 2019) อีกทั้ง เทคโนโลยีบล็อกเชนยังเข้ามามีบทบาทในการสร้างความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในอนาคต (Nayak et al., 2025)

การจัดการโลจิสติกส์ โดยเฉพาะด้านคลังสินค้าและการจัดหาวัตถุดิบ เป็นปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการแข่งขันขององค์กร (ศิริรัตน์ สัยวุฒิ, 2564) องค์กรจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบโลจิสติกส์แบบบูรณาการให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยใช้เครื่องมือ เทคนิค และนวัตกรรมที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน (อัมพร ช่วยสุข และคณะ, 2567; ธนสิทธินิ ตยะประภา และคณะ, 2563) ควบคู่กับการส่งเสริมการจัดการความรู้และการเรียนรู้ขององค์กร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพลวัตของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจในยุคดิจิทัล (ปิยะมาศ สื่อสวัสดิ์วณิชย์, 2567)

อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในระบบโลจิสติกส์ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านต้นทุนการลงทุนเริ่มต้น ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์ และข้อจำกัดด้านทักษะของบุคลากร รวมถึงความยากในการบูรณาการระบบใหม่เข้ากับระบบเดิม (ประคอง สุคนธจิตต์ และคณะ, 2025) นอกจากนี้ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การส่งเสริมนวัตกรรม และการยกระดับระบบดิจิทัลด้านทรัพยากรมนุษย์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ (สุวัฒน์ งามแสง, 2568)

ในขณะเดียวกัน แนวโน้มของโลจิสติกส์ดิจิทัลมุ่งเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างซัพพลายเออร์ ธุรกิจ และลูกค้าในระดับโลกผ่านระบบสารสนเทศแบบบูรณาการ ซึ่งช่วยให้สามารถวางแผน ควบคุม และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์, 2566; สุภาวดี สุวรรณประทีป และคณะ, 2566) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการโลจิสติกส์ และการพัฒนาองค์กรในบริบทของประเทศไทยอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการจัดการโลจิสติกส์ เพื่อพัฒนาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคอุตสาหกรรม 4.0 และ 5.0 อย่างยั่งยืน

ความเป็นมาแนวโน้มในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล

แนวโน้มของห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลได้กลายเป็นทิศทางสำคัญของการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในยุคปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นการวางแผนและบริหารจัดการเครือข่ายโลจิสติกส์แบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาไปสู่ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) (พัฒน์ พิสิษฐเกษม, 2565) ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้แบบจำลองดิจิทัล เครื่องมือ และแพลตฟอร์มสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการยกระดับศักยภาพของผู้ประกอบการโลจิสติกส์ไทยให้มีความรวดเร็ว คล่องตัว และทันสมัยมากยิ่งขึ้น (อนัญญา บรรยงพิศุทธิ์ และวิศวะ อุนยะวงษ์, 2567)

ในบริบทของประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียน การพัฒนาโลจิสติกส์ดิจิทัลมีความเชื่อมโยงกับการขนส่งข้ามพรมแดน ซึ่งอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มข้อมูล ระบบอัตโนมัติ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ลดต้นทุน และสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านมาตรฐาน กฎระเบียบ และระดับการพัฒนาของแต่ละประเทศในอาเซียนยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ยังขาดความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการบูรณาการระบบ (Bakker et al., 2017)

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนผ่านจากอุตสาหกรรม 4.0 ไปสู่อุตสาหกรรม 5.0 ได้ส่งผลต่อการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีการนำเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) มาใช้ในการบริหารจัดการโลจิสติกส์อย่างชาญฉลาดและอัตโนมัติ (Monferdini et al., 2025; Skapinyecz et al., 2018) แนวโน้มดังกล่าวยังมุ่งเน้นระบบที่มีความยืดหยุ่น ยั่งยืน และให้ความสำคัญกับมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ขณะที่องค์กรจำเป็นต้องปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Aksoy & Bülbül, 2025)

อย่างไรก็ตาม แม้แนวโน้มดังกล่าวจะสร้างโอกาสในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังพบว่าการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ยังขาดความเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างการจัดซื้อจัดจ้าง การผลิต และการบริหารอุปทานอย่างยืดหยุ่น (คุณากร วิวัฒนากรวงศ์ และคณะ, 2565) แม้จะมีความพยายามพัฒนานวัตกรรม เช่น ระบบจัดซื้อจัดจ้างอัจฉริยะที่ช่วยลดความผิดพลาดและต้นทุน (พรทิพย์ ว่องสรรพการ และคณะ, 2568) แต่ยังขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวโน้มและการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานดิจิทัล เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมในการยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

โครงสร้างการจัดกลุ่มแนวคิดโลจิสติกส์และการขนส่ง ที่ชัด ใช้ได้ทั้งระดับ ไทยและอาเซียน

Parianom, & Utami, (2024). แม้จะมีศักยภาพทางเศรษฐกิจมหาศาล อาเซียนก็เผชิญกับความท้าทายในการตอบสนองความต้องการด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลให้ประสิทธิภาพด้านโลจิสติกส์ของหลายประเทศยังไม่ดีเท่าที่ควร xประเทศไทยถือเป็นหนึ่งในโครงสร้าง เพราะการวิเคราะห์ถึงบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในประเทศอาเซียนต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของอาเซียน ความเข้าใจถึงข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมการเชื่อมโยงระดับภูมิภาคและเร่งการบูรณาการทางเศรษฐกิจในภูมิภาคอาเซียน ความเข้าใจถึงผลกระทบคงที่ กับข้อมูลแบบพาเนล จาก 8 ประเทศในอาเซียน (กัมพูชา อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม รวมถึงไทย) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ของประเทศอาเซียนยังไม่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศของประเทศอาเซียนส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญและในเชิงลบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน รัฐบาลอาเซียนต้องให้ความสำคัญและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์อย่างจริงจังทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค เพื่อช่วยพัฒนาการเชื่อมโยงระดับภูมิภาคและส่งเสริมอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (Parianom, & Utami, 2024). ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์ (2566) ได้กล่าวว่า ความท้าทายขององค์กรธุรกิจโลจิสติกส์และซัพพลายเชน เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน เนื่องจากการแข่งขันอย่างต่อเนื่องในยุคโลกาภิวัตน์และสภาพแวดล้อม ทำให้องค์การและผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวเชิงรุกเชิงรับ. โลจิสติกส์การจัดซื้อจัดจ้างแบบบูรณาการมีเป้าหมายเพื่อคาดการณ์ความต้องการสินค้าในระยะเวลาที่เหมาะสม ระยะยาว และระยะกลาง เป็นเพราะ กิจกรรมการส่งมอบคุณค่าในโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำมักเกิดแรงกระเพื่อมเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจากในโซ่อุปทานนั้น ประกอบไปด้วย กิจกรรมของหน่วยย่อยของโซ่อุปทานอีกจำนวนมาก. (Brandimarte, & Zotteri, 2007)

มุมมองทัศนะของผู้เขียน

ในทัศนะแล้วผู้เขียนให้ความสำคัญ บทเรียนเพิ่มเติมสำหรับโลจิสติกส์ดิจิทัลการมองเห็นเป็นความจำเป็นที่สำคัญ: โลจิสติกส์ดิจิทัลที่แท้จริงต้องการการมองเห็นแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบการแบ่งปันข้อมูลที่ถูกต้องและแบบเรียลไทม์ระหว่างพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทานทั้งหมด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าคงคลังและลดการสิ้นเปลืองทรัพยากร การเปลี่ยนไปสู่การจัดการเชิงรุก: เทคโนโลยีเช่น Big Data และ IoT ได้เปลี่ยนโลจิสติกส์จากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปสู่แบบจำลองการคาดการณ์ ทำให้บริษัทต่างๆ สามารถคาดการณ์การหยุดชะงักและเพิ่มประสิทธิภาพเส้นทางโดยอัตโนมัติ ความยืดหยุ่นในการดำเนินงาน: การระบาดใหญ่

เน้นย้ำว่าการแปลงเป็นดิจิทัลไม่ใช่แค่เครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพ แต่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความยืดหยุ่น ทำให้บริษัทต่างๆ สามารถจัดสรรทรัพยากรใหม่ได้อย่างรวดเร็วในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทั่วโลกทิศทางสำหรับการขนส่งทางอากาศระบบนิเวศสินค้าที่เชื่อมต่อกัน: สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้าทางอากาศในอนาคตกำลังมุ่งไปสู่ Vision 2025 ซึ่งเครือข่าย IoT จะให้การตรวจสอบที่ครอบคลุม การติดตามแบบเรียลไทม์ และการปฏิบัติตามข้อกำหนดโดยอัตโนมัติสำหรับการขนส่งสินค้าที่มีความละเอียดอ่อนการทำงานอัตโนมัติของภาคพื้นดิน: การขนส่งทางอากาศกำลังนำ Industry 4.0 มาใช้มากขึ้นสำหรับการบำรุงรักษาเครื่องบินเชิงคาดการณ์และการจัดการภาคพื้นดินแบบอัตโนมัติ เพื่อลดข้อผิดพลาดของมนุษย์และเวลาหยุดทำงานการบูรณาการความยั่งยืน: เอกสารทางวิชาการด้านการขนส่งทางอากาศเน้นย้ำถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ "สีเขียว" โดยการรวมเส้นทางและการเพิ่มประสิทธิภาพการบรรทุกด้วย AI เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านประสิทธิภาพคาร์บอนที่เข้มงวด เช่น เป้าหมายในข้อตกลงสีเขียวของสหภาพยุโรปความท้าทายในอนาคตและอุตสาหกรรม 5.0

ในอนาคตการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 5.0: ปัจจุบันการวิจัยมุ่งเน้นไปที่ระบบที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง เพื่อให้มั่นใจว่าเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่จะบูรณาการเข้ากับหลักสรีรศาสตร์ของมนุษย์ แทนที่จะเพียงแค่ทดแทนคนงานอุปสรรคในการดำเนินการ:ด้านการเงินและโครงสร้างพื้นฐาน: ต้นทุนการลงทุนเริ่มต้นสูงและระยะเวลาคืนทุนที่ยาวนานยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เล่นรายเล็กความปลอดภัยทางไซเบอร์และอธิปไตยของข้อมูล: การเชื่อมต่อที่เพิ่มขึ้นทำให้ความเสี่ยงต่อความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูลสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานสากลใหม่สำหรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ปลอดภัยช่องว่างด้านทักษะ: มีการขาดแคลนแรงงาน "ที่พร้อมสำหรับดิจิทัล" อย่างมาก

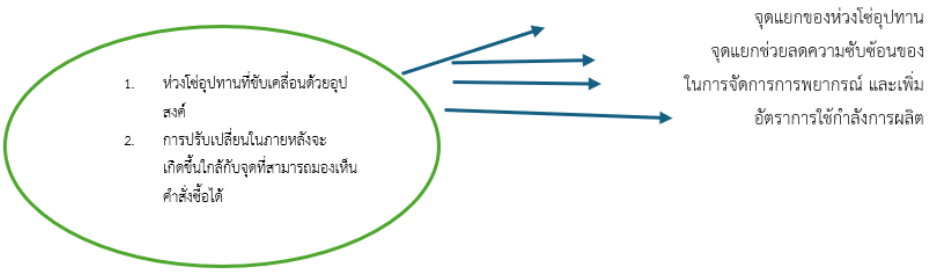
วิธีการและเทคนิคสำหรับการคาดการณ์การบริโภคในอนาคตกำลังได้รับการพัฒนา

สิ่งที่พยายามที่จะสะท้อนถึงแนวโน้มการบริโภคในอดีตให้ใกล้เคียงและแม่นยำที่สุดความซับซ้อนของห่วงโซ่อุปทานซึ่งแตกต่างจากระบบจัดหาแบบเดิมแนวทางการจัดการสินค้าคงคลังแบบใหม่นี้พิจารณาวิธีการจัดซื้อเฉพาะ ความต้องการเฉพาะและการไหลของสินค้าตลอดกระบวนการผลิต เป้าหมายคือการกำหนดระดับสินค้าคงคลังที่สามารถให้บริการจัดหาสินค้าได้ตามต้องการ รับรองประสิทธิภาพของการไหลของวัตถุดิบในการผลิต และชดเชยความผันผวนของอุปสงค์ บทบาทสำคัญในการสร้างสมดุลระหว่างอุปทานและอุปสงค์คือการเพิ่มประสิทธิภาพสินค้าคงคลังของบริษัท การแก้ไขสาเหตุของความแออัดในคลังสินค้าสามารถทำได้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยสิ่งสำคัญคือการควบคุมสิ่งของในคลังสินค้าและขอบเขตของกิจกรรมที่คลังสินค้าให้บริการเป้าหมายคือการสนับสนุนระบบสำหรับกระบวนการโลจิสติกส์โดยใช้หลักการของการผลิตแบบลีน บันทึกอิเล็กทรอนิกส์ของ

การเคลื่อนไหวของสินค้าแต่ละรายการในคลังสินค้าการจัดการการไหลของวัสดุเมื่อได้รับการควบคุมคุณภาพการจัดเก็บสินค้าสินค้าหมดสต็อกไปยังการผลิต และการเตรียมการจัดส่ง ผลกระทบของแรงกดดันทางเทคโนโลยีและแรงดึงด้านอุปสงค์ในห่วงโซ่อุปทานดิจิทัลแสดงไว้ใน ประโยชน์หลักของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารใหม่ๆ มาใช้ควบคู่กับการใช้หุ่นยนต์และการกำหนดมาตรฐานกระบวนการโลจิสติกส์ คือ การเร่งการไหลของวัตถุดิบ ลดข้อผิดพลาดในการจัดการวัตถุดิบ และการใช้พื้นที่จัดเก็บอย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงการไหลของข้อมูล และทำงานกับข้อมูลแบบเรียลไทม์ การนำอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) มาใช้กับเทคโนโลยีโลจิสติกส์ให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยความร่วมมืออย่างเข้มข้นและการมีส่วนร่วมอย่างสูงจากแต่ละหน่วยงานในการสร้างมูลค่าตลอดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อสร้างพื้นที่สารสนเทศและการสื่อสารที่เจริญรุ่งเรือง กล่าวคือ การสร้างเครือข่ายโลจิสติกส์อัจฉริยะที่เชื่อมต่อกันของกระบวนการผลิต ซึ่งจะสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการสื่อสารระหว่างหน่วยงานที่ค่อนข้างเป็นอิสระ ส่งผลให้เกิดความเร็ว ความยืดหยุ่น และคุณภาพของการไหลของมูลค่า การผสานรวมของโลกทางกายภาพเข้ากับโลกดิจิทัลในปัจจุบันเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของโลกการผลิตที่เป็นอิสระและกระจายอำนาจ 2 ระเบียบวิธีเพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นของห่วงโซ่อุปทาน รูปที่ 1

1.ห่วงโซ่อุปทานที่ขับเคลื่อนด้วยอุปสงค์ ข้อเสียของระบบซอฟต์แวร์ MRP ซึ่งมักใช้ในทางปฏิบัติคือการขาดการมองเห็นคำสั่งซื้อล่วงหน้า ทำให้สามารถวางแผนการผลิตและการจัดซื้อได้อย่างถูกต้อง ความต้องการในระบบ MRP ส่วนใหญ่มาจากการคาดการณ์

2.การปรับเปลี่ยนในภายหลังจะเกิดขึ้นใกล้กับจุดที่สามารถมองเห็นคำสั่งซื้อได้ การจัดตารางการสั่งซื้อรายการสุดท้ายเริ่มต้นที่จุดเริ่มต้นของขอบเขตการวางแผน ซึ่งจะขยายเวลาตอบสนอง ยิ่งระยะเวลาการส่งมอบสะสม (รอบการจัดซื้อและการผลิต)

ประโยชน์ ความท้าทาย และแนวโน้มใหม่ๆ ในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในโลจิสติกส์

ในธุรกิจยุคใหม่ เครื่องมือดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนเท่านั้น แต่ยังเป็นโครงสร้างพื้นฐานหลักสำหรับการตัดสินใจซึ่งเดิมใช้สำหรับการรวมฟังก์ชันและการจัดการกระบวนการทางธรกิจ ปัจจุบันได้รวมเข้ากับ AI, และชุดข้อมูลขนาดใหญ่ (ชุดข้อมูลขนาดใหญ่) ตามที่ ได้สรุปไว้ การใช้งานลักษณะนี้ช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปอย่างชาญฉลาดและรวดเร็วยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้เห็นได้ชัดในทางปฏิบัติ จากผลสำรวจ ของบริษัทขนส่งและโลจิสติกส์มีกลยุทธ์การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างเป็นทางการแล้ว และมีเพียง เล็กน้อยเท่านั้นที่รายงานว่าไม่มีแผนดังกล่าว ผลลัพธ์เหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลถูกมองว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานการตัดสินใจในระบบโลจิสติกส์ที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อองค์กรต่างๆ มุ่งหวังที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นการผสานรวม ปัญญาประดิษฐ์ เข้ากับระบบ ระบบซอฟต์แวร์ที่ช่วยในการวางแผนและจัดการทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร เช่น การเงิน การบัญชี การจัดซื้อ การผลิต การจัดการบุคคล และการขาย โดยรวมข้อมูลทั้งหมดไว้ในฐานข้อมูลเดียว ทำให้ทุกแผนกสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันแบบเรียลไทม์ ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งเป้าไปที่การปรับกระบวนการทางธุรกิจให้เหมาะสมที่สุดและยกระดับความสามารถในการตัดสินใจ เทคโนโลยี ปัญญาประดิษย์ เช่น การเรียนรู้ของเครื่อง การประมวลผลภาษาธรรมชาติ และการคำนวณแบบรู้คิด

ผลลัพธ์และการอภิปรายแนวโน้มอนาคตและความท้าทายใหม่

ความยืดหยุ่นด้านความปลอดภัยทางไซเบอร์การโจมตีซัพพลายเชนเพิ่มขึ้น 51% ในปี 2567 โดยแรนซัมแวร์ก่อให้เกิดการหยุดชะงักอย่างมีนัยสำคัญสถาปัตยกรรม Zero-Trust ลดการเข้าถึงโดยไม่ได้รับอนุญาตลง 35% SIEM ที่ขับเคลื่อนด้วย AI ช่วยลดเวลาในการตรวจจับภัยคุกคามลง 40%ความจำเป็นด้านความยั่งยืนอุตสาหกรรมโลจิสติกส์กำลังเผชิญกับแรงกดดันในการนำแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนมาใช้ โดยมีเป้าหมายการปล่อยมลพิษสุทธิเป็นศูนย์ UPS ลงทุน 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในยานยนต์เชื้อเพลิงทางเลือก ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ได้ 100,000 เมตริกตันต่อปีการเข้ารหัสแบบต้านทานควอนตัมการเพิ่มขึ้นของการประมวลผลแบบควอนตัมคุกคามวิธีการเข้ารหัสแบบดั้งเดิม ภายในปี 2030 บริษัทโลจิสติกส์ต้องการโซลูชันที่ต้านทานควอนตัม ลายเซ็นแบบ Lattice-based ป้องกันการโจมตีด้วยควอนตัมเครือข่าย 5G/6G การที่จะช่วยให้สามารถเพิ่มด้านชิ้นส่วนได้ในส่วนของแต่การขยายพื้นที่ที่มีส่วนประกอบ AI แบบแบบ Edge-based ความลึกลับที่มองเห็นผ่าน API แบบ Edge-basedKey Takeaway อนาคตของโลจิสติกส์แบบดิจิทัลต้องการการจัดการเชิงรุกเกี่ยวกับ

ความท้าทายทางเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย โลจิสติกส์ 5.0 วิวัฒนาการจากเครื่องจักรสู่เครื่องจักรไปสู่การทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์และเครื่องจักรทางชีวภาพ มนุษย์ตีความผลลัพธ์ของ AI มุ่งเน้นไปที่โลจิสติกส์ที่ยั่งยืนและยืดหยุ่น

สรุป

บทความนี้ได้กล่าวถึงคำจำกัดความ องค์ประกอบทางเทคนิคหลัก และหลักการออกแบบบางประการของโลจิสติกส์ 4.0 ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อภาคอุตสาหกรรมในการมีภาพรวมที่ชัดเจนเกี่ยวกับความหมายของโลจิสติกส์ และกำหนดกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาในอนาคตโลจิสติกส์ เป็นการทบทวนเรื่องราว เป็นส่วนหนึ่งของส่งเสริมที่จะเกิดขึ้นได้การพัฒนาการทำงานต้องการระบบโลจิสติกส์ที่โปร่งใส มีความยืดหยุ่น แข็งแกร่ง มีพลวัตคาดการณ์ได้ และชาญ กรอบการทำงานของโลจิสติกส์จำเป็นต้องได้รับการวิจัยและพัฒนา ซึ่งจะนำมาซึ่งโอกาสมากมายสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ และก่อให้เกิดประโยชน์ทางธุรกิจอย่างมหาศาล นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลกำลังเปลี่ยนโฉมการตัดสินใจด้านโลจิสติกส์ด้วยการทำให้การตัดสินใจเชิงรุกรวดเร็วขึ้น แม่นยำขึ้น และอิงจากข้อมูลแบบบูรณาการในเวลาที่แท้จริง แม้ว่าเครื่องมือดิจิทัลจะมีประโยชน์ที่ชัดเจนในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงานและการมองเห็นห่วงโซ่อุปทาน แต่ความท้าทายยังคงอยู่ รวมถึงการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมพนักงาน และการบูรณาการทางเทคนิค ความยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายกลายเป็นศูนย์กลางสำคัญของกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์มากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเทคนิคและเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะ

ในอนาคตจึงควรสำรวจบทบาทของ ปัญญาประดิษฐ์ในการตัดสินใจและพัฒนาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินความพร้อมทางดิจิทัลและผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการตัดสินใจ นอกจากนี้ จำเป็นที่ต้องทำการวิจัยเพิ่มเติมจะมุ่งเน้นไปที่กรณีศึกษาเชิงลึกและการศึกษาเชิงประจักษ์ที่สำรวจการนำไปใช้จริงและผลลัพธ์ในบริบทด้านโลจิสติกส์ที่แตกต่างกันในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

คุณากร วิวัฒนากรวงศ์, วริศ ลิ้มลาวัลย์, ศิรัตน์ แจ้งรักษ์สกุล, รชฏ ขำบุญ, และ ธนรัตน์ บาลทิพย์. (2566). การพัฒนาระบบธุรกิจอัจฉริยะเพื่อสนับสนุนการจัดการโลจิสติกส์สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs): กรณีศึกษาบริษัท XYZ. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 36*(3), 65–82.

นิตยา คลังเพชร. (2567). การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการตลาดดิจิทัล. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9*(2), 2545–2554.

ธนสิทธินิ ตยะประภา, บัณฑิต ศรีสวัสดิ์, และ พศวีร์ ศิริสราญลัก. (2563). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการขนส่งสินค้า อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal, 26*(3), 122–128.

ปิยะฉัตร จารุธีรศานต์. (2566). ความท้าทายขององค์กรธุรกิจโลจิสติกส์และซัพพลายเชนเพื่ออนาคตที่ยั่งยืน. *Procedia of Multidisciplinary Research, 1*(3), 16.

ปริศนา มั่นเภา. (2564). ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อยกระดับธุรกิจบริการในยุคโควิด-19. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 1*(1), 57–65.

ปิยะมาศ สื่อสวัสดิ์วณิชย์. (2567). อิทธิพลของการบริหารสมัยใหม่ พลวัตการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(1), 15–34.

ประคอง สุคนธจิตต์, วิเชียร จันทะเนตร, พัชรี ทองสุก, ชุติพัฒน์ วงศ์ชัยสุวรรณ, & ปภังกร ปิยนราวิชญ์. (2568). การจัดการความรู้ในยุคดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์: ความท้าทายสำหรับองค์การเพื่อความเป็นเลิศ. *วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 5*(3), 1384–1398.

สายชล พึ่งแย้ม, สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์, และ โอปอล์ สุวรรณเมฆ. (2566). ความสัมพันธ์ของอุตสาหกรรม 4.0 ลีน 4.0 และการผลิตแบบลีน. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 41*(3), 191–212.

พรทิพย์ ว่องสรรพการ, นันทิรา วรกาญจนบุญ, บุณยณัฐ บัวราช, อัจฉรา ธนีเพียร, และ ณฐา ธรเจริญกุล. (2567). การพัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างด้วยโปรแกรมออราเคิล: กรณีศึกษาบริษัทสุวรรณภูมิซุปเปอร์แวร์. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(10), 1219–1236.

พัฒน์ พิสิษฐเกษม. (2565). การบูรณาการการจัดการโลจิสติกส์ในเศรษฐกิจหมุนเวียน. *Rajapark Journal, 16*(46), 24–37.

วัชพล เจริญบัณฑิต. (2566). แผนธุรกิจ: บริษัทที.เค. โลจิสติกส์ จำกัด. *Procedia of Multidisciplinary Research, 1*(7), 17.

ศิริรัตน์ สัยวุฒิ. (2564). การจัดการโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ประกอบการในพื้นที่อุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภาวดี สุวรรณประทีป, อนันต์ ธรรมชาลัย, และ ชัยวุฒิ จันมา. (2566). การจัดการห่วงโซ่คุณค่าของธุรกิจผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในประเทศไทย. *Rajapark Journal, 17*(55), 332–342.

สุวัฒน์ งามแสง. (2568). ประสิทธิผลการบริหารทรัพยากรบุคคลในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 11*(1), 11–21.

อนัญญา บรรยงพิศุทธิ์, และ วิศวะ อุนยะวงษ์. (2567). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการโลจิสติกส์ไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี, 7*(6), 736–749.

อัมพร ช่วยสุข, จุฑา เทียนไทย, ชฎาพร ฑีฆาอุตมากร, & สุเทพ เล็กชนาลัยสกุล. (2567). การพัฒนาการบริหารโลจิสติกส์และกลยุทธ์เพื่อลดต้นทุนทางธุรกิจ. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 9*(3), 700–713.

Aksoy, M. B., & Bülbül, B. Y. (2025). Industry 4.0 and digitalization: New technological trends in logistics. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 8(4), 357–367.

Bakker, S., Dematera Contreras, K., Kappiantari, M., Tuan, N. A., Guillen, M. D., Gunthawong, G., ... Van Maarseveen, M. (2017). Low-carbon transport policy in four ASEAN countries: Developments in Indonesia, the Philippines, Thailand and Vietnam. Sustainability, 9(7), 1217.

Brandimarte, P., & Zotteri, G. (2007). Introduction to distribution logistics. John Wiley & Sons.

Li, L., Su, F., Zhang, W., & Mao, J. Y. (2018). Digital transformation by SME entrepreneurs: A capability perspective. Information Systems Journal, 28(6), 1129–1157.

Monferdini, L., Tebaldi, L., & Bottani, E. (2025). From Industry 4.0 to Industry 5.0: Opportunities, challenges, and future perspectives in logistics. Procedia Computer Science, 253, 2941–2950.

Nayak, M., Panigrahi, A., Dass, A. K., Mishra, B. K., & Gupta, S. K. (2025). Blockchain in Industry 4.0 and Industry 5.0: A paradigm shift towards decentralized efficiency and autonomous ecosystems. In Computational intelligence in Industry 4.0 and 5.0 applications (pp. 194–229). Auerbach Publications.

Parianom, R., & Utami, K. (2024). An examination of the logistics infrastructure's impact on economic growth in ASEAN. KnE Social Sciences, 47–61.

Shah, S., Logiotatopouloh, I., & Menon, S. (2019). Industry 4.0 and autonomous transportation: The impacts on supply chain management. International Journal of Transportation Systems, 4.

Skapinyecz, R., Illés, B., & Bányai, Á. (2018). Logistic aspects of Industry 4.0. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 448, p. 012014). https://doi.org/10.1088/1757-899X/448/1/012014

การบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนไทย: การบูรณาการสู่ความยั่งยืนทางการศึกษา*

STRATEGIC RISK MANAGEMENT IN THAI PRIVATE SCHOOLS: AN INTEGRATED APPROACH TO EDUCATIONAL SUSTAINABILITY

ระวิพันธ์ สื่อกระแสร์[1] และ ธิดาวัลย์ อุ่นกอง[2]
Rawiphan Suekrasae[1] and Thidawan Unkong[2]
[1-2]วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา
School of Education, University of Phayao, Thailand[1]
Corresponding Author's E-mail: rawiphan44@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดและกรอบการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา ในฐานะกลไกเชิงกลยุทธ์ที่สนับสนุนการบริหารสู่ความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนในประเทศไทย ท่ามกลางบริบทความไม่แน่นอนด้านประชากร เศรษฐกิจ และนโยบายการศึกษา การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์วรรณกรรม งานวิจัย และกรอบแนวคิดทางการบริหารที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะกรอบการบริหารความเสี่ยงระดับองค์กรของ COSO Enterprise Risk Management และ ISO 31000 ร่วมกับแนวคิดการบริหารสมัยใหม่และการบริหารเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษา ผลการสังเคราะห์พบว่า การบริหารความเสี่ยงในโรงเรียนเอกชนควรถูกกำหนดให้เป็นกระบวนการเชิงระบบที่บูรณาการเข้ากับการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาองค์การ มากกว่าการจัดการปัญหาเฉพาะหน้า โดยความเสี่ยงที่มีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนไทยประกอบด้วยความเสี่ยงด้านประชากร การเงิน บุคลากร วิชาการ และนโยบาย ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะเชิงโครงสร้าง บทความเสนอกรอบแนวคิดการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาที่เชื่อมโยงการระบุ ประเมิน และตอบสนองต่อความเสี่ยงเข้ากับเป้าหมายความยั่งยืนของสถานศึกษา และการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนตามแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน SDG 17 ข้อเสนอเชิงวิชาการของบทความนี้คือ การยกระดับการบริหารความเสี่ยงจากเครื่องมือเชิงเทคนิคไปสู่บทบาทเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กร เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ และสนับสนุนความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนในระยะยาว ทั้งนี้ บทความสามารถใช้เป็นฐานแนวคิดสำหรับ

* Received 15 January 2026; Revised 8 January 2026; Accepted 1 April 2026

การวิจัยเชิงประจักษ์และการพัฒนานโยบายด้านการบริหารโรงเรียนเอกชนในบริบทการศึกษาไทยต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยง, โรงเรียนเอกชน, ความยั่งยืนทางการศึกษา, การบริหารสมัยใหม่, SDG 17

Abstract

This academic article aims to synthesize concepts and frameworks of strategic risk management in Thai private schools to enhance educational sustainability, social, and policy complexities. The study integrates the conceptual frameworks of COSO Enterprise Risk Management (2017) and ISO 31000:2018 with the principles of sustainable educational management, emphasizing the role of school administrators as strategic leaders capable of anticipating, analyzing, and managing risks across five key dimensions—demographic, financial, academic, personnel, and policy.The findings reveal that effective risk management serves as a foundation for creating a resilient educational management system that enhances student outcomes, budget efficiency, personnel development, and cross-sector collaboration, aligning with the Sustainable Development Goals (SDG 17: Partnerships for the Goals). In conclusion, risk management in private schools is not merely a preventive mechanism but a driving force for sustainability, enabling Thai private schools to survive, compete, and thrive with stability in the 21st century

Keywords: Risk Management, Private Schools, Educational Sustainability, SDG17

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาโรงเรียนเอกชนในประเทศไทยเผชิญกับสภาพแวดล้อม การบริหารจัดการที่มีความซับซ้อนและไม่แน่นอนมากขึ้น จากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะอัตราการเกิดที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อจำนวนผู้เรียนและเสถียรภาพทางการเงินของโรงเรียนเอกชน รายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่าจำนวนเด็กเกิดใหม่ของประเทศไทยลดลงมากกว่าร้อยละ 30 ภายในระยะเวลา 15 ปี (NESDC, 2024) ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนจำนวนมากเผชิญกับความเสี่ยงด้านการรับนักเรียน รายได้ และความอยู่รอดขององค์กรในระยะยาว

นอกจากนี้ โรงเรียนเอกชนยังต้องเผชิญกับการแข่งขันจากโรงเรียนของรัฐที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมถึงการแข่งขันระหว่างโรงเรียนเอกชนด้วยกันเอง โดยเฉพาะในเขตเมือง ส่งผลให้ต้องลงทุนด้านบุคลากร เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเพิ่มภาระต้นทุนและความเสี่ยงทางการเงิน โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนขนาดเล็กและขนาดกลาง (Office of the Private Education Commission, 2023) ขณะเดียวกัน ยังปรากฏความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญระหว่างโรงเรียนเอกชนในบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน (Office of the Education Council, 2023)

จากบริบทดังกล่าว ความไม่แน่นอนจากปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความคาดหวังของผู้ปกครอง นโยบายภาครัฐ และเหตุการณ์ไม่คาดคิด ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่สามารถรับมือกับความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยด้านการบริหารสถานศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเป็นรายมิติ หรือการแก้ไขปัญหาเชิงปฏิบัติ ขณะที่การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาในฐานะกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาองค์การและความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนยังได้รับการศึกษาอย่างจำกัด (Yompuk & Jedsadalak, 2022)

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงตามกรอบมาตรฐานสากล ISO 31000 ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาองค์การและการบริหารสมัยใหม่ เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดการบริหารจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนเอกชนไทย อันจะเป็นฐานเชิงทฤษฎีสำหรับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การตัดสินใจของผู้บริหาร และการเสริมสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนในระยะยาว

1. การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาคืออะไร?

การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มุ่งทำความเข้าใจ ระบุ ประเมิน และจัดการความไม่แน่นอนที่อาจส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา นักวิชาการส่วนใหญ่มีมุมมองสอดคล้องกันว่าการบริหารความเสี่ยงช่วยเพิ่มโอกาสเชิงบวก ลดผลกระทบเชิงลบ และสนับสนุนความยั่งยืนขององค์กร (Hopkin, 2018; Aven, 2016) โดยเฉพาะในบริบทของสถาบันการศึกษา การบริหารความเสี่ยงเป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยให้สามารถคาดการณ์ วิเคราะห์ และจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยเสี่ยงที่อาจกระทบต่อคุณภาพทางวิชาการและการดำเนินงานขององค์กร (Khaw & Teoh, 2023; Wessels & Sadler, 2015)

ดังนั้น การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการเชิงบูรณาการที่ผู้บริหารและบุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดการความไม่

แน่นอน โดยอาศัยข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อออกแบบกลยุทธ์เชิงป้องกันและแก้ไข เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และเสริมสร้างความปลอดภัย คุณภาพ และความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

2. การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษามีความสำคัญอย่างไร?

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาเป็นภารกิจเชิงกลยุทธ์ที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงและประสิทธิภาพขององค์กร โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนเอกชนที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันสูงและความเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และประชากรศาสตร์ (Nuankaew et al., 2021) ความเสี่ยงที่ไม่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ความมั่นคงทางการเงิน และความน่าเชื่อถือขององค์กร

การบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบช่วยลดความสูญเสียทั้งในด้านทรัพยากร กายภาพ ชื่อเสียง และด้านกฎหมาย พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Wandee et al., 2017; Sae-Lim, 2017) นอกจากนี้ ข้อมูลจากกระบวนการบริหารความเสี่ยงยังเป็นฐานสำคัญในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดนโยบาย การลงทุน หรือการจัดสรรทรัพยากรให้สอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มในอนาคต

โดยสรุป การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นความจำเป็นในการเสริมสร้างความมั่นคง ลดโอกาสความล้มเหลว และสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน การบูรณาการแนวคิดการบริหารความเสี่ยงเข้ากับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

3. ขั้นตอนการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา

การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชน เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ วางแผน และจัดการต่อความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นกับระบบการจัดการศึกษาในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นมิติทางการเงิน วิชาการ ทรัพยากรบุคคล หรือภาพลักษณ์องค์กร ตามกรอบแนวคิดของ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO, 2017)

สรุปภาพรวมการบริหารความเสี่ยงทางการศึกษา ตาม COSO Framework

ขั้นตอน (COSO)	เป้าหมายหลัก	ตัวอย่างการประยุกต์ในโรงเรียน
1. กำหนดบริบทและเป้าหมาย	สอดคล้องพันธกิจและยุทธศาสตร์โรงเรียน	ตั้งเป้าลดอัตรา Drop-out 10%
2. ระบุความเสี่ยง	รวบรวมข้อมูลความเสี่ยงภายใน-ภายนอก	วิเคราะห์ผลกระทบจากการเกิดน้อย
3. ประเมินความเสี่ยง	วัดโอกาสและผลกระทบ	ใช้ตาราง Risk Matrix
4. วางแผนตอบสนอง	พัฒนาแผนลดผลกระทบ	ทำประกันภัยและปรับแผนการเงิน
5. ดำเนินการและควบคุม	นำระบบบริหารความเสี่ยงมาใช้	ตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง
6. ติดตามและรายงานผล	สื่อสารและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	รายงานผลต่อผู้บริหารและผู้ถือหุ้น

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2017). *Enterprise Risk Management—Integrating with Strategy and Performance.* COSO Publishing.

และ International Standard ISO 31000;(2018) โดยได้เสนอให้การบริหารความเสี่ยงเป็น “กระบวนการเชิงระบบ” (Systematic Process) ที่เชื่อมโยงกับกลยุทธ์องค์กร ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับบริบททางการศึกษาได้ดังนี้

1. การระบุความเสี่ยง (Risk Identification)

เป็นขั้นตอนแรกที่ผู้บริหารต้องสำรวจและระบุปัจจัยเสี่ยงที่อาจกระทบต่อการดำเนินงานของโรงเรียน เช่น ความเสี่ยงทางวิชาการ (ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน) ความเสี่ยงด้านการเงิน (รายได้จากค่าเล่าเรียนลดลง) ความเสี่ยงด้านบุคลากร (การขาดครูคุณภาพ) และความเสี่ยงด้านชื่อเสียง (ข้อร้องเรียนจากผู้ปกครองหรือสื่อสังคมออนไลน์) งานวิจัยของ (Nuankaew et al., 2021)เน้นว่า การระบุความเสี่ยงที่ดีควรใช้ทั้งข้อมูลเชิงสถิติและความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในโรงเรียน เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของความเป็นจริง

2. การประเมินและวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Assessment and Analysis)

หลังจากระบุปัจจัยเสี่ยงแล้ว ผู้บริหารจำเป็นต้องประเมินระดับของความเสี่ยงตาม “โอกาสการเกิด” และ “ผลกระทบ” โดยอาจใช้เครื่องมือ เช่น *Risk Matrix* หรือ *SWOT Analysis* เพื่อจัดลำดับความสำคัญของความเสี่ยง การวิจัยของ Rajwade & Ingle (2025) ชี้ว่า โรงเรียนที่ใช้การประเมินเชิงข้อมูล (Data-driven Risk Assessment) สามารถลดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ถึง 40% และช่วยให้การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3. การวางแผนตอบสนองต่อความเสี่ยง (Risk Response Planning)

เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารความเสี่ยง โดยผู้บริหารจำเป็นต้องเลือกแนวทางการตอบสนองให้สอดคล้องกับลักษณะของความเสี่ยง ทั้งนี้ COSO (2017) ได้จำแนกแนวทางการตอบสนองต่อความเสี่ยงออกเป็น 4 แนวทางหลัก

3.1 การหลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Avoid) เช่น ยกเลิกโครงการที่มีความเสี่ยงทางการเงินสูง

3.2 การลดความเสี่ยง (Reduce) เช่น พัฒนาระบบคุณภาพการสอนเพื่อลดผลสัมฤทธิ์ต่ำ

3.3 การโอนย้ายความเสี่ยง (Transfer) เช่น ทำประกันภัยสำหรับทรัพย์สินและบุคลากร

3.4 การยอมรับความเสี่ยง (Accept) เช่น ยอมรับความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษา แต่เตรียมแผนสำรองรองรับ

ในงานของ(Wandee, M., Sirisuthi, C., & Leamvijarn, S. (2017) พบว่า โรงเรียนที่มีการวางแผนตอบสนองที่ยืดหยุ่นและชัดเจนจะสามารถรักษาเสถียรภาพได้ แม้ในช่วงวิกฤต เช่น การระบาดของโควิด-19

4. การดำเนินการและควบคุม (Implementation and Control)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำแผนความเสี่ยงไปสู่การปฏิบัติจริง โดยผู้บริหารต้องมอบหมายความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ใช้การสื่อสารที่โปร่งใส และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง งานของ Bush (2011) และ Robbins & Coulter (2022) ยืนยันว่าการมีระบบติดตามและรายงานผลอย่างเป็นรูปธรรม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้าง “วัฒนธรรมความรับผิดชอบร่วม” ภายในองค์กร

5. การติดตามและประเมินผล (Monitoring and Review)

การติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการบริหารความเสี่ยงที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการตรวจสอบประสิทธิผลของมาตรการที่ดำเนินการไปแล้ว และใช้ปรับปรุงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยโรงเรียนเอกชนสามารถใช้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) เช่น อัตราการคงอยู่ของนักเรียนและผลการประเมินคุณภาพการศึกษา และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) เช่น ความคิดเห็นจากครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ กระบวนการดังกล่าวช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหาร ลดความเปราะบางขององค์กร และส่งเสริมความยั่งยืนทางการศึกษาในระยะยาว

4. ประเภทของความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนไทย

ในมิติของการบริหารเพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาการเข้าใจลักษณะความเสี่ยงในแต่ละด้านช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนา “ระบบบริหารจัดการที่มีภูมิคุ้มกัน” และเป็นเสมือน “แผนที่กลยุทธ์” ที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของปัญหา ระบุปัจจัยต้นเหตุ และเชื่อมโยงสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืน การบริหารที่ตั้งอยู่บนฐานของความเข้าใจเช่นนี้ไม่เพียงช่วยให้โรงเรียนสามารถป้องกันปัญหาได้เท่านั้น แต่ยังทำให้เกิดการวางแผนเชิงรุกที่มีเป้าหมายระยะยาว ครอบคลุมทั้งด้านวิชาการ เศรษฐกิจ และสังคมของสถานศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจะต้องคำนึงถึง

ประเภทของความเสี่ยงโรงเรียนเอกชนไทย

1. ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk)

โรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่พึ่งพารายได้จากค่าเล่าเรียนเป็นหลัก ทำให้มีความเปราะบางต่อภาวะเศรษฐกิจผันผวนและเหตุการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของ โรค ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารสภาพคล่องและความมั่นคงทางการเงิน (Nuankaew et al., 2021) แนวทางลดความเสี่ยงที่พบในทางปฏิบัติคือการกระจายแหล่งรายได้ผ่านกิจกรรมหรือหน่วยธุรกิจเสริมภายในโรงเรียน เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นทางการเงินในระยะยาว

2. ความเสี่ยงด้านบุคลากร (Human Resource Risk)

ปัญหาการขาดแคลนและการลาออกของครูเป็นความเสี่ยงสำคัญ โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งได้รับผลกระทบจากความแตกต่างด้านรายได้สวัสดิการ และแรงกดดันจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (Nuankaew et al., 2021) การพัฒนาระบบดูแลคุณภาพชีวิตครูและการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นธรรมมีบทบาทสำคัญในการลดความเสี่ยงด้านนี้

3. ความเสี่ยงด้านวิชาการ (Academic Risk)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐานในบางพื้นที่สะท้อนถึงความเสี่ยงด้านคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ปกครองและความสามารถในการแข่งขันของโรงเรียน (Office of the Education Council, 2023) แนวคิดการประเมินความเสี่ยงทางวิชาการรายบุคคลและการจัดทำแผนฟื้นฟูผู้เรียนเฉพาะด้านถูกเสนอเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ในการลดความเสี่ยงและยกระดับคุณภาพผู้เรียนในระยะยาว (Wandee et al., 2017)

4. ความเสี่ยงด้านประชากร (Demographic Risk)

การลดลงอย่างต่อเนื่องของอัตราการเกิดส่งผลโดยตรงต่อจำนวนผู้เรียนในโรงเรียนเอกชน และกระทบต่อรายได้และการลงทุนด้านทรัพยากร (NESDC, 2024) โรงเรียนบางแห่งจึงใช้กลยุทธ์เชิงรุก เช่น การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรูปแบบพิเศษหรือหลักสูตรนานาชาติเพื่อขยายฐานผู้เรียนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Jarusen ,P.,& Cheunkamon, 2025)

5. ความเสี่ยงด้านนโยบายและกฎหมาย (Policy and Regulatory Risk)

ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐ เช่น การกำหนดค่าเล่าเรียน การอุดหนุน และมาตรฐานการประกันคุณภาพ ส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนและการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก (Sae-Lim, 2017) การติดตาม วิเคราะห์ และประเมินผลกระทบนโยบายอย่างเป็นระบบจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์ทั้งห้ามิติข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความเสี่ยงทั้งห้าด้านสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนเอกชนไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นองค์รวม การบูรณาการการบริหารความเสี่ยงเข้ากับการบริหารเพื่อความยั่งยืนจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนความมั่นคงและความยั่งยืนของสถานศึกษาในระยะยาว

ตัวอย่างสถานการณ์ความเสี่ยงในโรงเรียนเอกชน (ประเทศไทย)

ด้านความเสี่ยง	ตัวอย่างสถานการณ์จริง	แนวทางจัดการ (จากงานวิจัย)
ด้านประชากร	เด็กเกิดใหม่ในปี 2566 ลดเหลือ 485,085 คน	วิเคราะห์แนวโน้มจำนวนผู้เรียน และปรับแผนรับสมัครนักเรียนล่วงหน้า
ด้านการเงิน	โรงเรียนที่พึ่งพาเฉพาะค่าเทอม มีปัญหาสภาพคล่อง	พัฒนาแหล่งรายได้ทางเลือก เช่น โครงการเสริมรายได้ หรือสื่อการเรียนออนไลน์
ด้านบุคลากร	ครูลาออกบ่อยจากภาระงานสูง	สร้างระบบดูแลคุณภาพชีวิตครู และระบบพี่เลี้ยงครูใหม่
ด้านวิชาการ	คะแนนเฉลี่ย O-NET วิชาคณิตศาสตร์ ของโรงเรียนเอกชน ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในหลายพื้นที่	พัฒนาแผนฟื้นฟูคุณภาพการเรียนรู้เฉพาะจุด
ด้านกฎหมาย-นโยบาย	การเปลี่ยนแปลงนโยบายเงินอุดหนุน	เฝ้าติดตามข่าวสารจากภาครัฐ และมีแผนปรับตัวทางการเงิน

ที่มา : *(NESDC, 2024) (Nuankaew et al., 2021) (OEC, 2023)*

5. แนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงของโรงเรียนเอกชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืน

จากการสังเคราะห์แนวคิดจึงได้แนวทางการบริหารความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนไทย ครอบคลุมความเสี่ยงด้านประชากร การเงิน บุคลากร วิชาการ และนโยบาย ควบคู่กับกระบวนการบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบการบูรณาการดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นขององค์กรและสนับสนุนการบริหารสถานศึกษาสู่ความยั่งยืนในระยะยาว

ที่มา:สังเคราะห์จาก COSO (2017), ISO (2018), Kaplan & Mikes (2012), OECD (2020) และ UNESCO (2023), (NotebookLM, 2024)

1. ด้านประชากร (Demographic Risk)

การลดลงของอัตราการเกิดอย่างต่อเนื่องส่งผลให้จำนวนผู้เรียนในระบบการศึกษาเอกชนลดลงกว่า 30% ภายในระยะเวลา 15 ปี (NESDC, 2024) โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนขนาดเล็กในต่างจังหวัด แนวทางบริหารความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์แนวโน้มประชากรล่วงหน้า การวางแผนเชิงกลยุทธ์ด้านการรับนักเรียน และการพัฒนาหลักสูตรเฉพาะทางเพื่อตอบสนองกลุ่มเป้าหมายใหม่ ซึ่งงานของ Wandee et al. (2017) โรงเรียนที่มีระบบการบริหารความเสี่ยงแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจะสามารถคาดการณ์และวางแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงเชิงประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการเงิน (Financial Risk)

แนวทางแก้ไขคือการใช้ “โมเดลการบริหารความเสี่ยงทางการเงินแบบ COSO ERM Framework” (COSO, 2017) ซึ่งเน้นการประเมินความเสี่ยงและสร้างระบบควบคุมภายในทางการเงิน โดยควรพัฒนาแหล่งรายได้ทางเลือก เช่น การจัดคอร์สเสริม การให้บริการห้องประชุม หรือการผลิตสื่อการเรียนรู้ออนไลน์เพื่อจำหน่าย ทั้งนี้ (Jarusen & Choenkamon, 2025) พบว่า โรงเรียนที่ประยุกต์ใช้กรอบ COSO มีความยืดหยุ่นทางการเงินสูงขึ้น 30% เนื่องจากสามารถวางแผนงบประมาณและการบริหารสภาพคล่องได้อย่างเป็นระบบ

3. ด้านบุคลากร (Human Resource Risk)

แนวทางแก้ไขคือ การสร้างระบบพัฒนาและคงครู (Teacher Retention System) โดยใช้โมเดล TRDM (Teacher Retention and Development Model) ซึ่งประกอบด้วย การดูแลคุณภาพชีวิตครู การสร้างแรงจูงใจเชิงคุณค่า และการจัดระบบพี่เลี้ยงครูใหม่ (Mentorship Program) เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร นอกจากนี้ Bush (2011) เสนอให้

โรงเรียนสร้าง “วัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน” (Learning Organization) เพื่อเพิ่มความภักดีของบุคลากรและลดอัตราการลาออก

4. ด้านวิชาการ (Academic Risk)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเอกชนในบางพื้นที่ยังต่ำกว่ามาตรฐานระดับประเทศ (OEC, 2023) การใช้แนวคิด Data-Driven Instruction (DDI)” ร่วมกับระบบ PDCAเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตามแนวทาง Continuous Quality Improvement (CQI) และการประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการการวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านวิชาการ ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Wandee et al., 2017)

5. ด้านกฎหมายและนโยบาย (Policy and Regulatory Risk)

ความไม่แน่นอนของนโยบายภาครัฐส่งผลโดยตรงต่อต้นทุนและการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชน (OPEC, 2023) การติดตามและวิเคราะห์นโยบายอย่างเป็นระบบโดยใช้กรอบ PESTEL ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับกลยุทธ์ได้อย่างทันท่วงที (OECD, 2021)

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศ พบว่า การบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษาไม่ควรถูกมองเป็นเพียงการควบคุมความเสียหาย แต่เป็น เครื่องมือเชิงกลยุทธ์ ที่เชื่อมโยงกับการบริหารเพื่อความยั่งยืน (ISO, 2018; Kaplan & Mikes, 2012) กรณีศึกษาจากประเทศสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการการบริหารความเสี่ยงเข้ากับการวางแผนพัฒนาองค์กรและการสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วน สอดคล้องกับหลักการของ SDG 17 และช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบการศึกษาในระยะยาว (MOE Singapore, 2022; NCES, 2023)

ดังนั้น ความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนไทยจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการบูรณาการการบริหารความเสี่ยงในทุกมิติ เข้ากับการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง การมองการบริหารความเสี่ยงในฐานะ “ตัวแปรเชิงกลยุทธ์” จะช่วยขยายกรอบการบริหารสถานศึกษาไปสู่การบริหารเชิงระบบและเชิงอนาคต ซึ่งไม่เพียงสนับสนุนการอยู่รอดขององค์กร แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพและความยั่งยืนทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21

บทสรุป

การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสมัยใหม่ที่สนับสนุนความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะเมื่อผู้บริหารสามารถบูรณาการกระบวนการบริหารความเสี่ยงเข้ากับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาองค์การ และการกำกับดูแลสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ จะช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการปรับตัว ลดความเปราะบางขององค์กร และเพิ่มความมั่นคงในการดำเนินงานในระยะยาว การบริหารความเสี่ยงในลักษณะดังกล่าวมิได้ทำหน้าที่เพียงลดผลกระทบจากความไม่แน่นอน แต่ยังทำหน้าที่เป็น

กลไกเชิงกลยุทธ์ที่เอื้อต่อการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากร และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

จากกรอบแนวคิดดังกล่าว บทความนี้จึงเสนอให้การบริหารความเสี่ยงทางการศึกษาถูกมองในฐานะตัวแปรเชิงกลยุทธ์ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชน และสามารถใช้เป็นฐานแนวคิดสำหรับการวิจัยเชิงประจักษ์ในอนาคต เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างมิติของการบริหารความเสี่ยงและผลลัพธ์ด้านความยั่งยืนของสถานศึกษาในบริบทการศึกษาไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

Bush, T. (2011). Theories of Educational Leadership and Management (4th ed.). SAGE Publications.

Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). (2017). Enterprise Risk Management: Integrating with Strategy and Performance. AICPA.

Fullan, M. (2019). Leading in a Culture of Change Revisited. Jossey-Bass.

International Organization for Standardization (ISO). (2018). ISO 31000: Risk Management – Guidelines. ISO.

Jarusen, P., & Cheunkamon, S. (2025). Strategic Leadership and Risk Management for Private Schools in Thailand. Journal of Educational Administration and Leadership, 13(1), 45–63.

Ministry of Education Singapore. (2022). Education Risk and Resilience Framework. Government of Singapore.

National Center for Education Statistics (NCES). (2023). Strategic Educational Resilience and Risk Mitigation in U.S. Schools. U.S. Department of Education.

Nuankaew, P., Nuankaew, W., & Nasa-ngium, P. (2021). Risk Management Models for Prediction of Dropout Students in Thailand. International Journal of Innovation, Creativity and Change, 15(3), 551–567.

Office of the National Economic and Social Development Council (NESDC). (2024). Thailand Population Situation Report 2024. Bangkok: NESDC.

Robbins, S. P., & Coulter, M. (2022). Management (15th ed.). Pearson Education.

Sae-Lim, C. (2017). Policy Uncertainty and Private School Management in Thailand. Journal of Educational Policy Studies, 9(2), 87–104.

Tan, C., & Gopinathan, S. (2021). Education and Resilience in Singapore: Managing Uncertainty through Policy Integration. Asia Pacific Journal of Education, 41(3), 357–371.

United Nations. (2022). Sustainable Development Goal 17: Partnerships for the Goals. United Nations Publications.

UNESCO. (2023). Partnerships for Transforming Education Systems: Achieving SDG 4 and SDG 17 Together. UNESCO Policy Brief.

Wandee, M., Sirisuthi, C., & Leamvijarn, S. (2017). The Study of Risk Management System for Secondary Schools in Thailand. International Education Studies, 10(5), 56–65.

Office of the Private Education Commission. (2023). Report on the status and trends of private education management in Thailand. Office of the Private Education Commission.

Office of the Education Council. (2023). Educational situation and trends in Thailand. Office of the Education Council.

Yompuk, S., & Jedsadalak, W. (2022). Educational institution management. Chulalongkorn University Press.

Kasakorn, A., & Phangchantra, R. (2023). Strategic management practices in educational organizations.

Office of the Education Council. (2023). Educational situation and trends in Thailand. Office of the Education Council.

Boonpredee, P. (2025). Strategic management approaches in educational organizations.

Google, NotebookLM, accessed January 2026, AI note-synthesizer.

มาตรการส่งเสริมนโยบาย 30@30: (EV 3.5) ที่ส่งผลต่อปัจจัยในการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*

THE PROMOTING OF POLICY 30@30: (EV 3.5) THAT AFFECTS THE FACTORS OF CONSUMERS' DECISION-MAKING ON PURCHASING ELECTRIC VEHICLES (EVS) IN BANGKOK METROPOLITAN AREA

รัชดาวรรณ ธุวะนุติ[1] นิติธร จันทเดช[2] ฉันทรัตน์ วรปัญญา[3] และรุ่งแก้ว เกตุแก้ว[4]

Ratchadawan Thuvanuti [1] Nitidhorn Janthadech [2] Chantarat Vorapanya[3] and Rungkaew Katekaew[4]

[1-4]คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด

[1-4]Faculty of Business and Technology, Stamford International University, Thailand

Corresponding Author: ratchadawan.thuvanuti@stamford.edu

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์มาตรการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าระยะที่ 2 (EV 3.5) ภายใต้นโยบาย 30@30 และ (2) อธิบายผลกระทบของมาตรการดังกล่าวต่อปัจจัยในการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งพิจารณาบทบาทของนโยบายในฐานะกลไกขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมคาร์บอนต่ำและการยกระดับอุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ บทความนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารนโยบายภาครัฐ รายงานทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยประยุกต์กรอบแนวคิดด้านนโยบายสาธารณะและทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่ออธิบายความเชื่อมโยงระหว่างมาตรการภาครัฐกับกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผลการวิเคราะห์เชิงวิชาการชี้ให้เห็นว่ามาตรการ EV 3.5 มีบทบาทสำคัญในการลดอุปสรรคด้านราคา ผ่านการสนับสนุนทางการเงินและสิทธิประโยชน์ทางภาษี ซึ่งช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อการใช้ยานยนต์ไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลของนโยบาย ได้แก่ ความไม่เพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานสถานีชาร์จ การจัดการแบตเตอรี่ใช้แล้ว และระดับความพร้อมของสังคมต่อการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี บทความเสนอให้ภาครัฐพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุไฟฟ้าอย่างทั่วถึง วางระบบการจัดการแบตเตอรี่ใช้แล้วอย่างเป็นระบบ และส่งเสริมการสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้บริโภค ควบคู่กับการออกแบบมาตรการจูงใจที่มีความต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทยในระยะยาว

---

* Received 14 January 2026; Revised 17 January 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: นโยบาย 30@30, EV 3.5, ยานยนต์ไฟฟ้า, การตัดสินใจซื้อ

Abstract

This academic article aims to (1) analyze the second-phase electric vehicle promotion measure (EV 3.5) under the 30@30 policy, and (2) explain the impact of this measure on the factors influencing consumers' decisions to purchase electric vehicles in Bangkok. The study emphasizes the role of the policy as a key mechanism in driving Thailand toward a low-carbon society and upgrading its modern automotive industry. The article employs document analysis and synthesis of government policy documents, academic reports, and related research. The analytical framework integrates public policy theory and consumer behavior theory to explain the linkage between government measures and the consumer decision-making process. The findings indicate that the EV 3.5 measure plays a significant role in reducing price barriers through financial subsidies and tax incentives. These mechanisms strengthen economic motivation and enhance consumer confidence in adopting electric vehicles. However, several limitations remain, including insufficient charging infrastructure, challenges in managing end-of-life batteries, and the overall societal readiness for technological transition. The article recommends that the government accelerate the expansion of comprehensive charging infrastructure, establish a systematic end-of-life battery management system, and promote public communication to enhance consumer awareness and understanding. These efforts should be accompanied by consistent, clear, and sustainable incentive measures to improve the long-term effectiveness of electric vehicle promotion in Thailand.

Keywords: Electric Vehicles, Policy 30@30, EV 3.5, Purchase Decision

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหามลพิษทางอากาศ และการพึ่งพาพลังงานฟอสซิล นับเป็นความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยภาคการคมนาคมขนส่งถือเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกหลัก โดยเฉพาะในประเทศที่มีสัดส่วนการใช้ยานยนต์ส่วนบุคคลในระดับสูง เช่น ประเทศไทย ภายใต้บริบทดังกล่าว ยานยนต์

ไฟฟ้าจึงได้รับการยอมรับในฐานะเทคโนโลยีเชิงยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบาย 30@30 โดยตั้งเป้าหมายให้การผลิตยานยนต์ไร้มลพิษมีสัดส่วนไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของการผลิตยานยนต์ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2573 นโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศให้สอดคล้องกับบริบทเศรษฐกิจโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

มาตรการ (EV 3.5) ซึ่งเป็นระยะที่ 2 ของการดำเนินนโยบาย 30@30 ได้ปรับโครงสร้างแรงจูงใจจากมาตรการระยะก่อนหน้า โดยมุ่งลดการพึ่งพาเงินอุดหนุนในระยะยาว และเพิ่มเงื่อนไขด้านการผลิตภายในประเทศ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานในประเทศ (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2565) บทความวิชาการนี้จึงมุ่งวิเคราะห์มาตรการดังกล่าวในเชิงแนวคิดเชิงนโยบาย ควบคู่กับการอธิบายความเชื่อมโยงระหว่างเครื่องมือนโยบายภาครัฐกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบและมีกรอบทฤษฎีรองรับ

แนวคิดนโยบายสาธารณะและกรอบการวิเคราะห์

แนวคิดนโยบายสาธารณะเป็นกรอบสำคัญในการอธิบายบทบาทของรัฐในการแก้ไขปัญหาสังคมและกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดย (Dye, 2002) อธิบายว่านโยบายสาธารณะหมายถึงสิ่งที่รัฐบาล “เลือกกระทำหรือไม่กระทำ” เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ภายใต้แนวคิดนี้ การดำเนินนโยบาย 30@30 ของประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงการใช้เครื่องมือนโยบายของรัฐอย่างหลากหลาย ทั้งมาตรการด้านภาษี เงินอุดหนุน และการกำกับดูแล เพื่อแก้ไขความล้มเหลวของตลาดในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้า (กรมสรรพสามิต, 2565)

การดำเนินนโยบาย 30@30 แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไทยใช้เครื่องมือนโยบายที่หลากหลาย ทั้งด้านภาษี เงินอุดหนุน และการกำกับดูแล เพื่อชี้นำพฤติกรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภคในตลาดยานยนต์ไฟฟ้า(กระทรวงอุตสาหกรรม, 2565) เครื่องมือดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการแทรกแซงตลาดของรัฐ (State Intervention) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อลดความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนและการยอมรับนวัตกรรมในวงกว้าง

เมื่อพิจารณาผ่านตัวแบบเชิงสถาบัน (Institutional Model) จะเห็นได้ว่ามาตรการ (EV 3.5) เป็นผลจากการทำงานร่วมกันของสถาบันและหน่วยงานภาครัฐหลายฝ่าย เช่น คณะกรรมการนโยบายยานยนต์ไฟฟ้าแห่งชาติ กรมสรรพสามิต และสำนักงานคณะกรรมการ

ส่งเสริมการลงทุน ซึ่งมีบทบาททั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การออกมาตรการทางภาษี และการส่งเสริมการลงทุน ตัวแบบเชิงสถาบันช่วยอธิบายว่าการตัดสินใจเชิงนโยบายไม่ได้เกิดจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงลำพัง แต่เป็นผลจากกระบวนการประสานงาน การต่อรอง และการกำหนดบทบาทหน้าที่ระหว่างสถาบันรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบและทิศทางของมาตรการที่ออกมาใช้ในทางปฏิบัติ

ในขณะเดียวกัน ตัวแบบเหตุผล (Rational Model) สามารถใช้เป็นกรอบในการอธิบายการออกแบบมาตรการ (EV 3.5) ในเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะการปรับลดเงินอุดหนุนและการเพิ่มเงื่อนไขการผลิตชดเชยในประเทศ มาตรการดังกล่าวสะท้อนความพยายามของรัฐในการเพิ่มความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ ลดภาระงบประมาณในระยะยาว และสร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้า ทั้งนี้ ตัวแบบเหตุผลตั้งอยู่บนสมมติฐานว่ารัฐสามารถประเมินต้นทุนและผลประโยชน์ของทางเลือกเชิงนโยบายต่าง ๆ และเลือกแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมโดยรวม (Dye, 2002)

นอกจากนี้ การกำหนดและปรับปรุงมาตรการ EV 3.5 ยังสามารถอธิบายได้ผ่านแนวคิดการกำหนดวาระนโยบาย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของนโยบายเกิดจากการบรรจบกันของปัญหา แนวทางแก้ไข และบริบททางการเมือง การที่ประเด็นยานยนต์ไฟฟ้าได้รับความสำคัญในระดับนโยบายสะท้อนถึงการรับรู้ร่วมกันของภาครัฐต่อความเร่งด่วนของปัญหาสิ่งแวดล้อมและการแข่งขันทางอุตสาหกรรมในเวทีโลก (Kingdon, 1995)

โดยสรุป แนวคิดนโยบายสาธารณะและกรอบการวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยให้สามารถอธิบายมาตรการ EV 3.5 ได้อย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของบทบาทรัฐ กระบวนการเชิงสถาบัน และเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจผลกระทบของนโยบายต่อภาคอุตสาหกรรมและพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคในบริบทของประเทศไทย

นโยบาย 30@30 และสาระสำคัญของมาตรการ EV 3.5

นโยบาย 30@30 เป็นนโยบายระดับชาติที่รัฐบาลไทยกำหนดขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ และการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมยานยนต์จากฐานการผลิตเครื่องยนต์สันดาปภายในไปสู่ยานยนต์พลังงานสะอาด โดยมีเป้าหมายให้การผลิตยานยนต์ไร้มลพิษ (Zero Emission Vehicles: ZEV) มีสัดส่วนอย่างน้อยร้อยละ 30 ของการผลิตยานยนต์ทั้งหมดภายในปี พ.ศ. 2573 นโยบายดังกล่าวสะท้อนบทบาทเชิงรุกของรัฐในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ และการตอบสนองต่อแรงกดดันด้านสิ่งแวดล้อมในระดับนานาชาติ (Ministry of Industry, 2022; Office of the National Economic and Social Development Council [NESDC], 2021)

ภายใต้กรอบนโยบาย 30@30 มาตรการ EV 3.5 ซึ่งเป็นระยะที่ 2 ของการดำเนินนโยบาย ได้รับการออกแบบให้มีความสมดุลมากขึ้นระหว่างการกระตุ้นตลาดในระยะสั้นและ

การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศในระยะยาว สาระสำคัญของมาตรการประกอบด้วย การลดอากรนำเข้าและการปรับอัตราภาษีสรรพสามิตยานยนต์ไฟฟ้า (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2565) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2565) การกำหนดเงินอุดหนุนตามขนาดความจุของแบตเตอรี่ และการเพิ่มเงื่อนไขการผลิตชดเชยในประเทศที่เข้มงวดขึ้น มาตรการเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อลดต้นทุนเริ่มต้นของผู้บริโภคในช่วงเริ่มต้นของการขยายตลาด ควบคู่กับการจูงใจให้ผู้ประกอบการย้ายฐานการผลิตและการลงทุนเข้าสู่ประเทศไทย (Ministry of Industry, 2022)

ในเชิงโครงสร้าง นโยบายและมาตรการดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าในระดับโลก ซึ่งให้ความสำคัญกับการลดราคาเริ่มต้นของยานยนต์ไฟฟ้า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุไฟฟ้า และการสร้างความเข้มแข็งของห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศ เพื่อรองรับการขยายตัวของตลาดในระยะยาว (International Energy Agency [IEA], 2023) ทั้งนี้ การออกแบบมาตรการ EV 3.5 จึงสะท้อนแนวคิดเชิงนโยบายที่มุ่งลดการพึ่งพาการอุดหนุนจากภาครัฐในระยะยาว และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าไทยในตลาดโลก

มาตรการ	รายละเอียด	ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น
เงินอุดหนุน	ปรับลดตามขนาดแบตเตอรี่	ลดภาระงบประมาณรัฐ
ภาษี	ลดอากรนำเข้าและภาษีสรรพสามิต	ลดราคาจำหน่าย
การผลิตชดเชย	เพิ่มอัตราส่วนการผลิตในประเทศ	พัฒนาอุตสาหกรรมภายใน
โครงสร้างพื้นฐาน	ส่งเสริมสถานีชาร์จ	เพิ่มความมั่นใจผู้บริโภค

แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคและการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้า

แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นกรอบทฤษฎีสำคัญในการอธิบายกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ โดยเฉพาะสินค้าที่มีมูลค่าสูงและเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ กระบวนการตัดสินใจซื้อโดยทั่วไปประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และการประเมินผลหลังการซื้อ ซึ่งแต่ละขั้นตอนล้วนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Kotler & Keller, 2016; Schiffman & Wisenblit, 2019)

ในบริบทของยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมที่ผู้บริโภคยังอยู่ในช่วงของการเรียนรู้และปรับตัว มาตรการภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะสิ่งเร้าภายนอกที่ช่วยลดความไม่แน่นอนและความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้ การลดภาษีและการให้เงินอุดหนุนช่วยลดอุปสรรคด้าน

ราคา ขณะที่การกำหนดนโยบายระยะยาวอย่างชัดเจนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในทิศทางของตลาดยานยนต์ไฟฟ้า ส่งผลให้ผู้บริโภคมีแนวโน้มเปิดรับเทคโนโลยีดังกล่าวมากขึ้น

แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมของ (Rogers, 2003) ซึ่งอธิบายว่าการยอมรับนวัตกรรมใหม่ของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการรับรู้ประโยชน์ ความเข้ากันได้กับวิถีชีวิตเดิม ความซับซ้อน และการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมภายนอก ในกรณีของยานยนต์ไฟฟ้า การสนับสนุนจากภาครัฐผ่านมาตรการ (EV 3.5) จึงมีบทบาทในการเร่งกระบวนการยอมรับนวัตกรรม โดยช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้บริโภคกลุ่มเริ่มต้นกับผู้บริโภคทั่วไป และส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อในภาพรวมของตลาด

กรอบแนวคิดเชิงวิชาการ (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดเชิงวิชาการในบทความนี้พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาครัฐด้านการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า กับกระบวนการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานพื้นฐานว่านโยบายสาธารณะทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคผ่านกลไกด้านเศรษฐกิจและจิตวิทยาการตัดสินใจ

กรอบแนวคิดเริ่มต้นจาก มาตรการส่งเสริมนโยบาย 30@30 โดยเฉพาะมาตรการ (EV 3.5) ซึ่งประกอบด้วยเครื่องมือนโยบายด้านภาษี เงินอุดหนุน และเงื่อนไขการผลิตในประเทศ มาตรการเหล่านี้มีบทบาทในการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของตลาดยานยนต์ไฟฟ้า ทั้งในด้านระดับราคา ความพร้อมของสินค้า และความเชื่อมั่นต่อทิศทางนโยบายในระยะยาวของรัฐ ผลจากการดำเนินมาตรการดังกล่าวส่งผลต่อ การรับรู้ของผู้บริโภค ในหลายมิติ ได้แก่

(1) การรับรู้ด้านราคาและความคุ้มค่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับต้นทุนเริ่มต้นและค่าใช้จ่ายตลอดอายุการใช้งาน

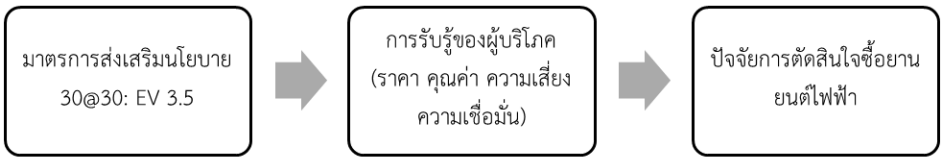
(2) การรับรู้ด้านคุณค่าและประโยชน์ใช้สอย เช่น ประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี

(3) การรับรู้ความเสี่ยง ทั้งในด้านเทคโนโลยี การบำรุงรักษา และมูลค่าในอนาคต

และ (4) ความเชื่อมั่นต่อโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายภาครัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับนวัตกรรมใหม่ในระยะเริ่มต้น

การรับรู้ดังกล่าวนำไปสู่ ปัจจัยการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้า ซึ่งสะท้อนผ่านความตั้งใจซื้อ การเปรียบเทียบกับยานยนต์เครื่องยนต์สันดาปภายใน และการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธเทคโนโลยีใหม่ กรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภคที่มองว่าการตัดสินใจซื้อเป็นผลจากกระบวนการประเมินข้อมูลและแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก

(Kotler & Keller, 2016; Schiffman & Wisenblit, 2019) รวมถึงทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมที่ชี้ให้เห็นบทบาทของการสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมเชิงนโยบายต่อการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ของผู้บริโภค (Rogers, 2003)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงวิชาการ

ดังนั้น กรอบแนวคิดเชิงวิชาการนี้จึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการอธิบายกลไกเชิงเหตุและผลระหว่างนโยบายภาครัฐกับพฤติกรรมผู้บริโภค โดยช่วยเชื่อมโยงมิติของนโยบายสาธารณะ เศรษฐศาสตร์ และพฤติกรรมผู้บริโภคเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้เป็นฐานในการอภิปรายผลเชิงนโยบายและเชิงอุตสาหกรรมในบริบทของการพัฒนายานยนต์ไฟฟ้าในประเทศไทย

สรุป

บทความวิชาการนี้สรุปได้ว่า มาตรการส่งเสริมนโยบาย 30@30 โดยเฉพาะมาตรการ (EV 3.5) มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย และส่งผลต่อกระบวนการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ นโยบายดังกล่าวสะท้อนบทบาทเชิงรุกของรัฐในการใช้เครื่องมือนโยบายด้านภาษี เงินอุดหนุน และการกำกับดูแล เพื่อกระตุ้นการยอมรับเทคโนโลยียานยนต์ไฟฟ้าในช่วงเริ่มต้นของการเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้างของอุตสาหกรรมเชิงนโยบาย 1) ระยะสั้น (ตลาด/ผู้บริโภค) คงมาตรการจูงใจให้ชัดเจนต่อเนื่อง และสื่อสารข้อมูลต้นทุน–ประโยชน์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นผู้บริโภค 2) ระยะกลาง (อุตสาหกรรม/โครงสร้างพื้นฐาน) เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสถานีชาร์จ และสนับสนุนการผลิตในประเทศ 3) ระยะยาว (ความยั่งยืน/สิ่งแวดล้อม) จัดการแบตเตอรี่ใช้แล้วอย่างเป็นระบบ และบูรณาการ EV กับเป้าหมายลดคาร์บอนของประเทศ

จากกรอบแนวคิดเชิงวิชาการที่นำเสนอในบทความ พบว่านโยบายภาครัฐทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคในหลายมิติ ได้แก่ การรับรู้ด้านราคาและความคุ้มค่า การรับรู้คุณค่าและประโยชน์ใช้สอย ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีใหม่ และความเชื่อมั่นต่อทิศทางนโยบายและโครงสร้างพื้นฐานในระยะยาว การรับรู้เหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการประเมินทางเลือกและการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าในบริบทของตลาด

ไทย แม้มาตรการ EV 3.5 จะมีส่วนช่วยลดอุปสรรคด้านต้นทุนและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการยอมรับยานยนต์ไฟฟ้าในวงกว้างมากขึ้น อย่างไรก็ตาม บทความยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดบางประการของนโยบาย เช่น ความจำเป็นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านสถานีอัดประจุไฟฟ้าอย่างทั่วถึง ความชัดเจนของนโยบายในระยะยาว และการสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้บริโภคในประเด็นด้านต้นทุนการใช้งานและการบำรุงรักษาในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

1. **การบูรณาการนโยบายสาธารณะกับพฤติกรรมผู้บริโภค**

บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงมาตรการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในฐานะเครื่องมือเชิงนโยบาย เข้ากับกระบวนการรับรู้และการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งช่วยขยายกรอบการวิเคราะห์จากการมองนโยบายในเชิงเศรษฐศาสตร์ไปสู่มิติทางพฤติกรรม

2. **การอธิบายบทบาทของความเชื่อมั่นเชิงนโยบาย**

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือการชี้ให้เห็นว่า “ความเชื่อมั่นในทิศทางนโยบายภาครัฐ” เป็นปัจจัยแทรกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อยานยนต์ไฟฟ้าไม่แพ้ปัจจัยด้านราคาและเทคโนโลยี

3. **การเสนอกรอบแนวคิดเชิงวิชาการเพื่อการวิเคราะห์นโยบาย EV**

กรอบแนวคิดที่นำเสนอสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายและอภิปรายผลกระทบของนโยบายส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้าในบริบทประเทศกำลังพัฒนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษานโยบายพลังงานสะอาดด้านอื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงอุตสาหกรรม. (2565). แผนที่นำทางการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไฟฟ้าของประเทศไทย และกรอบนโยบายการส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า. รัฐบาลไทย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2565). มาตรการส่งเสริมการลงทุนกิจการยานยนต์ไฟฟ้า (EV). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.

กรมสรรพสามิต. (2565). มาตรการภาษีสรรพสามิตเพื่อส่งเสริมยานยนต์ไฟฟ้า. กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง.

Dye, T. R. (2002). Understanding public policy (10th ed.). Prentice Hall.

International Energy Agency. (2023). Global EV outlook 2023. IEA.

Kingdon, J. W. (1995). Agendas, alternatives, and public policies (2nd ed.). HarperCollins.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing management (15th ed.). Pearson Education.

Ministry of Industry. (2022). Thailand EV roadmap and policy framework. Government of Thailand.

Office of the National Economic and Social Development Council. (2021). Thailand's low-carbon development strategy. NESDC.

Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations (5th ed.). Free Press.

Schiffman, L. G., & Wisenblit, J. (2019). Consumer behavior (12th ed.). Pearson Education.

การวิเคราะห์บทบาทของหลักพุทธธรรมในการบูรณาการสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ*

ANALYSIS OF THE ROLE OF BUDDHIST PRINCIPLES IN INTEGRATING INTO THE PROCESS OF BUDDHIST-ORIENTED TEACHING AND LEARNING

พระปลัดพนา เขมาภิรโต[1] และ พระใบฎีกาเศกสรร จรณสุทฺโธ[2]

PhraPalad Phana Kemapirato[1] and PhraBaidika Seksan Jaranasatto[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-2]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: beesweet2442@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มุ่งอธิบาย การวิเคราะห์บทบาทของหลักพุทธธรรมที่สามารถบูรณาการเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สมดุลระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ภายใต้บริบทสังคมร่วมสมัยที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และค่านิยม ปัญหาที่ตามมาคือการเน้นความรู้เชิงวิชาการมากเกินไปจนละเลยรากฐานด้านคุณธรรมและการพัฒนาจิตใจ อันเป็นช่องว่างสำคัญที่การศึกษาเชิงพุทธสามารถเข้ามามีบทบาทในการเติมเต็ม การศึกษาและหลักพุทธธรรมที่สำคัญ เช่น ไตรสิกขา อริยสัจ 4 มัชฌิมาปฏิปทา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และพละ 5 หลักธรรมเหล่านี้มิได้เป็นเพียงคำสอนทางศาสนา แต่ยังเป็นกรอบการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ และสังคม การวิเคราะห์บทบาทของหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอนจึงปรากฏในหลายมิติ ทั้งการเป็นรากฐานทางคุณธรรม การพัฒนากระบวนการคิด การเสริมสร้างทักษะชีวิต การสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เกื้อกูล และการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม แนวทางการบูรณาการที่นำเสนอในบทความครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรและแผนการเรียนการสอน การใช้วิธีการสอนตามเทศนาวิธีและอุบายธรรม การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจิตใจ การเชื่อมโยงกับการเรียนรู้สหวิชา และการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถผสานเข้ากับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ทั้งในระดับหลักสูตร การสอน และการจัดกิจกรรม

* Received 21 January 2026; Revised 6 March 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ : การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การจัดการเรียนการสอน, คุณธรรม, การศึกษาเชิงพุทธ

Abstract

This academic article aims to analyze the role of Buddhist principles that can be integrated into Buddhist-oriented instructional management in order to promote balanced learning among knowledge, skills, and moral development. It situates the discussion within the context of contemporary society, characterized by rapid transformations in economic structures, technological advancement, and shifting value systems. A significant issue arising from such conditions is the excessive emphasis on academic knowledge, often at the expense of moral foundations and inner development. This gap represents a crucial area in which Buddhist education can play a meaningful and complementary role. Key educational and Buddhist principles—such as the Threefold Training (Tri-Sikkhā), the Four Noble Truths, the Middle Way (Majjhimāpaṭipadā), the Four Sublime States (Brahmavihāra), the Four Bases of Social Solidarity (Saṅgahavatthu), the Four Bases of Success (Iddhipāda), and the Five Powers (Pañcabala)—are not merely religious doctrines. Rather, they function as comprehensive learning frameworks capable of cultivating learners' intellectual capacity, emotional maturity, and social responsibility in a balanced and integrated manner. The analysis of the role of these principles in instructional management reveals multiple dimensions, including their function as ethical foundations, their contribution to cognitive development, their enhancement of life skills, their role in fostering a supportive learning environment, and their support for holistic learner development. The integrative approaches proposed in this article encompass curriculum design and instructional planning, the application of teaching methods derived from the Buddha's pedagogical strategies (Desanā-method and skillful means), the organization of supplementary activities aimed at moral and mental development, interdisciplinary learning integration, and the utilization of technology and innovation to support lifelong learning. These approaches demonstrate that Buddhist principles can be effectively harmonized

with twenty-first-century education at the levels of curriculum, pedagogy, and extracurricular activities.

Keywords: Integration, Buddhist principles, Teaching management, Morality, Buddhist-based education

1. บทนำ

สังคมปัจจุบันกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และเทคโนโลยี ความก้าวหน้าของนวัตกรรมดิจิทัลได้ส่งผลให้ผู้คนมีวิถีชีวิตที่สะดวกสบายขึ้น แต่ในขณะเดียวกันกลับก่อให้เกิดปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรมที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ขาดความรับผิดชอบ การบริโภควัตถุนิยมที่เกินความจำเป็น จากสถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาจากการศึกษาที่มุ่งเน้นเพียงด้านความรู้และทักษะวิชาชีพเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์

ในมุมมองของพระพุทธศาสนา การพัฒนามนุษย์จะต้องเป็นการพัฒนาที่สมดุล ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นกระบวนการสร้างปัญญาควบคู่กับคุณธรรม ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (ประยูร สุตากร), 2568) อธิบายว่า การศึกษาในพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงแก่นแท้ของชีวิต ด้วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเจริญเติบโตทั้งทางปัญญาและจิตใจ หลักพุทธธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการหล่อหลอมผู้เรียนให้มียุทธศาสตร์ความคิด ความรู้ และคุณธรรมอันเหมาะสม เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างสมดุลและมีคุณค่า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องและไม่สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ (สำนักพิมพ์สถาบันรับรองมาตรฐานนักวิชาชีพการศึกษา, 2562) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้การศึกษาเป็นการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาที่มุ่งสร้างมนุษย์ผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด และคุณธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และใจ

2. กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการ หมายถึง กระบวนการเชื่อมโยงหรือผสมผสานองค์ความรู้ แนวคิด หรือวิธีการที่แตกต่างกันให้เข้ามาเป็นระบบเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือการทำงานอย่างเป็นองค์รวม มีความต่อเนื่องและสมบูรณ์ โดยการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาและความรู้จากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน จากหลักพุทธธรรม สู่แนวคิดการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนการสอน สู่ผลลัพธ์ของผู้เรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ในทางการศึกษา การบูรณาการจึงไม่ใช่เพียงการรวมวิชา แต่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ตลอดจนสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้

การจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นฐานสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้และจิตใจควบคู่กัน ไม่เพียงเพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และปัญญาที่นำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกรอบการพัฒนาผู้เรียนอย่างบูรณาการ (โรงเรียนวิถีพุทธ, 2565) เป็นการบ่มเพาะผู้เรียนให้มีสมดุลทั้งภายในและภายนอก ในการบูรณาการสู่กระบวนการเรียนการสอนเชิงพุทธนั้น มีหลักพุทธธรรมที่สำคัญหลายประการที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิด ได้แก่

1. ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ไตรสิกขาเป็นหลักการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา อันได้แก่ ศีลคือการฝึกฝนด้านวินัยและพฤติกรรม สมาธิคือการพัฒนาจิตใจให้มั่นคง และปัญญาคือการใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลเพื่อเข้าถึงความจริงของชีวิต ทั้งสามประการนี้ถือเป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบองค์รวม (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2567) เมื่อพิจารณาเชิงการศึกษา ไตรสิกขาจึงเป็นโครงสร้างที่สามารถใช้เป็นกรอบในการจัดหลักสูตร เพราะครอบคลุมทั้งการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรม การสร้างเสถียรภาพทางอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบองค์รวมในปัจจุบัน

2. อริยสัจ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา อริยสัจ 4 ประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งเป็นหลักการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ โดยทุกข์หมายถึงความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิต สมุทัยหมายถึงสาเหตุแห่งทุกข์ซึ่งคือความอยากได้อยากมี นิโรธหมายถึงการดับทุกข์ได้ ด้วยการละความอยาก และมรรคหมายถึงแนวทางปฏิบัติ 8 ประการที่นำไปสู่การปลดปล่อยจากทุกข์ นอกจากนี้ มัชฌิมาปฏิปทาหรือทางสายกลาง เน้นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล

3. พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา (ความรักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) กรุณา (ความสงสารและช่วยเหลือ) มุทิตา (ความยินดีในความสุขของผู้อื่น) และอุเบกขา (จิตที่เป็นกลางไม่ลำเอียง) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจและเกื้อกูล (รัชณีย์ เจริญนนท์, 2564) ส่วนสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน (การให้ด้วยใจ) ปิยวาจา (การพูดจาที่น่าฟัง) อัตถจริยา (การปฏิบัติตัวด้วยความจริงใจ) และสมานัตตตา (ความเสมอภาคและไม่ถือตัว) ซึ่งเป็นหลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม (สันทัด สุมนเมธี,2566) การบูรณาการหลักธรรมทั้งสองนี้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความร่วมมือและการพัฒนาจริยธรรมของผู้เรียน (พุทธทาส ภิกขุ, 2554) เมื่อประยุกต์ใช้จริง จะทำให้ห้องเรียนมิใช่เพียงพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็น

พื้นที่พัฒนาทักษะทางสังคมและคุณธรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชุมชนและสังคมวงกว้าง

4. อิทธิบาท 4 และพละ 5 อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักการสร้างแรงบันดาลใจและความเพียรในการเรียนรู้ ขณะที่พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นคงทั้งกายและใจ ซึ่งทั้งสองหลักธรรมนี้สอดคล้องกับการปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาความเข้มแข็งภายในจิตใจของผู้เรียน (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2547) การประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมเหล่านี้เป็นรากฐานในการสร้างพลังภายในและความมุ่งมั่นของผู้เรียน ทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและยั่งยืน สามารถเผชิญความท้าทายใหม่ ๆ ได้อย่างมั่นคงและมีสติปัญญากำกับ

นอกจากนี้ การบูรณาการหลักพุทธธรรมสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการศึกษาสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเรียนรู้เชิงรุก ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำกรณีศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพุทธวิธีในการสอนที่มุ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีทักษะการคิดอย่างมีระบบ (พีรกิตต์ ทองเจือฐิติโชติ และคณะ, 2566) การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งตรงกับหลักพุทธธรรมที่เน้นความเพียรและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้และคุณธรรมให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืน (วราพรรณ ศรีหุมและคณะ, 2564) และการเรียนรู้เชิงคุณธรรม เน้นการพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ(ดวงฤทัย ดวงใจ, 2565) ซึ่งการบูรณาการแนวคิดเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรอบพัฒนาการศึกษายุคใหม่อย่างเหมาะสมและครบถ้วน (สมศักดิ์ ทองวิเศษ, 2563)

สรุป การบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธเป็นกระบวนการเชื่อมโยงองค์ความรู้ หลักพุทธธรรม และแนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่เข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม โดยใช้หลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา อริยสัจ 4 มัชฌิมาปฏิปทา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และพละ 5 เป็นกรอบในการพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัย จิตใจมั่นคง และปัญญาในการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งเชื่อมโยงกับแนวคิดการศึกษาในปัจจุบัน เช่น การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับความรู้ เพื่อให้การศึกษาเกิดผลลัพธ์ที่สมดุลและยั่งยืนต่อผู้เรียนและสังคม

3. บทบาทของหลักพุทธธรรมในการบูรณาการสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ

หลักพุทธธรรมมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับการพัฒนามนุษย์ในฐานะผู้เรียนอย่างเป็น

องค์รวม การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนจึงมีบทบาทในหลายมิติ ดังนี้

บทบาทในฐานะเป็นหลักคุณธรรม หลักพุทธธรรมในฐานะหลักคุณธรรมมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมและคุณธรรมแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ไตรสิกขา” ซึ่งประกอบด้วย ศีล (ความมีวินัยและพฤติกรรมที่ดี) สมาธิ (การพัฒนาจิตใจให้มั่นคงและมีสมาธิ) และปัญญา (การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและวิเคราะห์อย่างลึกซึ้ง) ถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาองค์รวมของผู้เรียนทั้งพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา(อภิ ลักษณ์ เนียมโพธิ์, 2564) การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ จะช่วยสร้างผู้เรียนที่มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และมีจิตใจเมตตา พร้อมเกื้อกูลต่อสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ(พระมหาเสกสรร จิราภาโส (จี้แสง), 2552)

บทบาทในการพัฒนากระบวนการคิด หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และมัชฌิมาปฏิปทา ชี้ให้เห็นถึงการคิดวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีระบบ มีการแยกแยะสาเหตุ วิธีแก้ไข และแนวทางสู่ความดับทุกข์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เหตุผล และใช้ปัญญาเป็นเครื่องชี้นำในการตัดสินใจ (สุชีพ, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาในยุคปัจจุบันที่เน้นการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

บทบาทในการพัฒนาทักษะชีวิต หลักธรรมเช่น อิทธิบาท 4 และพละ 5 สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต ได้แก่ ความเพียร ความอดทน ความมีสมาธิ และการใฝ่หาปัญญา สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่มั่นคง สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมีสติและปัญญา (พุทธทาสภิกขุ, 2554) อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

บทบาทในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เมื่อนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน จะส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่น สงบ และเกื้อกูลกันทั้งระหว่างครูและศิษย์ รวมถึงระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง โดยบรรยากาศดังกล่าวทำให้ห้องเรียนไม่ใช่เพียงพื้นที่ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและความสัมพันธ์อันดีในสังคมอย่างแท้จริง

บทบาทในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม หัวใจของการศึกษาเชิงพุทธคือการพัฒนามนุษย์แบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งกาย วาจา และใจ โดยการบูรณาการหลักธรรมต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้รับความรู้เชิงวิชาการ แต่ยังได้รับการฝึกฝนทางจิตใจและพฤติกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุล เป็นผู้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย และสร้างคุณค่าแก่สังคมได้อย่างแท้จริง

4. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนมิใช่เพียงการสอดแทรกคำสอนทางศาสนาเข้าไปในบทเรียน แต่เป็นการปรับใช้หลักธรรมเพื่อให้กระบวนการเรียนรู้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม แนวทางดังกล่าวสามารถดำเนินการได้ในหลายมิติ ดังนี้

การออกแบบหลักสูตรและแผนการเรียนการสอนที่แฝง การนำไตรสิกขา มาบูรณาการในโครงสร้างรายวิชาโดยเชื่อมโยงศีลกับการปลูกฝังความรับผิดชอบ สมาธิกับการฝึกสมาธิและความตั้งใจเรียน และปัญญากับการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรควรรวมถึงการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการมีสติสัมปชัญญะ การปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ และการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างต่อเนื่อง (พิษณุ เสนามนตรี, 2562)

การใช้วิธีการสอนตามหลักเทศนาวิธีและอุบายธรรม พระพุทธเจ้าได้ทรงใช้ “เทศนาวิธี 4” เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วย 1) สันทัสสนา คือ การอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นด้วยตา 2) สมาทปนา คือ การชักจูงใจให้ผู้อื่นเห็นจริงและคล้อยตามจนยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา คือ การกระตุ้นและเร้าใจให้มีกำลังใจ มีความกล้าหาญและมีกำลังใจมั่นคงที่จะทำสิ่งต่าง ๆ สำเร็จไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค และ 4) สัมปหังสนา คือ การสร้างบรรยากาศที่ชโลมใจให้สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะผู้ฟังเห็นคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิบัติ วิธีการสอนเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียนได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต), 2546)

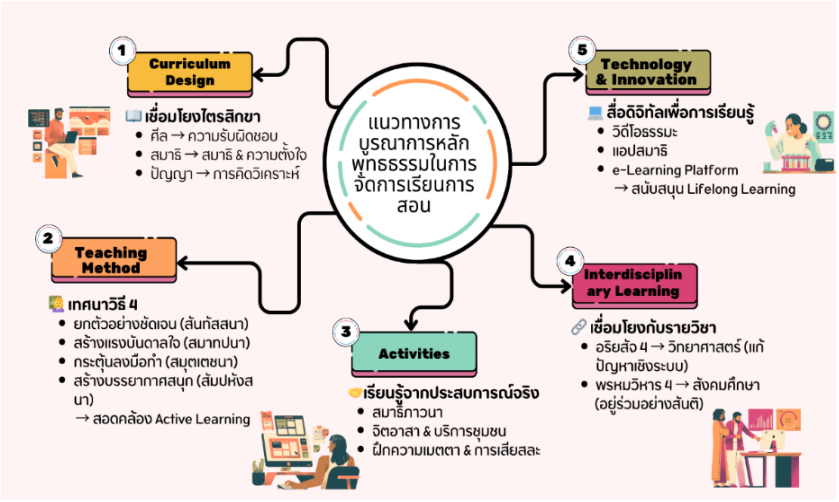
การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจิตใจ นอกจากการเรียนในห้องเรียนแล้ว สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น การนั่งสมาธิภาวนา การบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน และกิจกรรมจิตอาสา เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาจิตใจให้มีความเมตตาและเสียสละ รวมทั้งเสริมสร้างคุณธรรมในชีวิตประจำวัน (โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์, 2568)

การบูรณาการกับการเรียนรู้สหวิชา หลักพุทธธรรมสามารถบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้สหวิชาได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ เช่น การนำอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการเรียนวิทยาศาสตร์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ นอกจากนี้ พรหมวิหาร 4 ยังสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาและพลเมือง เพื่อพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเคารพสิทธิผู้อื่นอย่างครอบคลุม การบูรณาการลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิชาการกับคุณธรรมในชีวิตจริง ส่งเสริมการคิดแบบองค์รวมและการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น (พระราชสารโกศล, 2560) การศึกษาแบบ “พุทธสหวิทยาการ” หรือการบูรณาการพระพุทธธรรมกับสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ที่ครอบคลุมทุก

มิติ พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้เกิดการค้นพบและสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลายด้วยความรอบด้านและทันสมัย (ณัฏฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์, 2567)

การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัล การเผยแพร่หลักพุทธธรรมสามารถทำได้หลากหลายผ่านสื่อออนไลน์และนวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น วิดีโอเพื่อการเรียนรู้ แอปพลิเคชันฝึกสมาธิ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้เสมือนจริง ที่นำเสนอคำสอนและแรงบันดาลใจจากครูพุทธชั้นนำอย่างต่อเนื่อง เหล่านี้ช่วยให้การเข้าถึงหลักธรรมเป็นเรื่องง่ายและสะดวก รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (กัลยาณมิตร.คอม, 2568)

สรุป การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนการสอนมุ่งเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณธรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยสามารถดำเนินการผ่านการออกแบบหลักสูตรที่ยึดหลักไตรสิกขา การใช้วิธีการสอนตามหลักเทศนาวิธีของพระพุทธเจ้า การจัดกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจิตใจ เช่น การทำสมาธิและกิจกรรมจิตอาสา ตลอดจนการบูรณาการกับการเรียนรู้สหวิชาและการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้สมัยใหม่ แนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านปัญญา จิตใจ และการดำเนินชีวิต พร้อมทั้งนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

“ห้องเรียนเชิงพุทธ = ความรู้ + คุณธรรม + ทักษะชีวิต”

ภาพที่ 1 องค์ความรู้แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรม
ในการจัดการเรียนการสอน

5. วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากการศึกษาสมัยใหม่จำนวนมากมุ่งเน้นด้านวิชาการและ

ทักษะเชิงวิชาชีพเป็นหลัก ขณะที่ด้านคุณธรรมและการพัฒนาจิตใจกลับได้รับความสำคัญน้อยลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การเน้นเพียงความรู้โดยปราศจากคุณธรรมย่อมนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุล การบูรณาการพุทธธรรมจึงเป็นกลไกที่จะเชื่อมให้การศึกษาเป็นมากกว่าการถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นการสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และใจ

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2542) ที่กล่าวว่าการศึกษาคือกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงความจริงของชีวิต จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนเชิงพุทธมิได้มุ่งเพียงการเรียนรู้เชิงทฤษฎี หากแต่เป็นการฝึกฝนเพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง กระบวนการนี้สะท้อนว่าการจัดการศึกษาที่บูรณาการหลักพุทธธรรมย่อมก่อให้เกิดผลเชิงจิตวิญญาณและศีลธรรมที่ยั่งยืนต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอย่างมีสติและใช้ปัญญาเป็นเครื่องนำทางชีวิต ขณะเดียวกัน หลักธรรมอย่างอิทธิบาท 4 และพละ 5 เมื่อบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและความมั่นคงทางจิตใจแก่ผู้เรียน

สรุป การบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สมดุลทั้งด้านความรู้และคุณธรรม เนื่องจากการศึกษาสมัยใหม่มักมุ่งเน้นด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาจิตใจ แนวคิดการศึกษาตามหลักพุทธศาสนาจึงช่วยเสริมให้การเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างครบถ้วนทั้งกาย วาจา และใจ อีกทั้งการประยุกต์ใช้หลักธรรม เช่น อิทธิบาท 4 และพละ 5 ยังช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ความเพียร และความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญาได้อย่างยั่งยืน

6. สรุป

การจัดการเรียนการสอนในสังคมร่วมสมัยมิอาจจำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการ หากแต่จำเป็นต้องผสานคุณธรรมและการพัฒนาจิตใจเพื่อสร้างผู้เรียนที่สมบูรณ์ การบูรณาการหลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้การศึกษาไทยบรรลุเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์อย่างแท้จริง ทั้งในด้านกาย วาจา และใจ การเรียนการสอนที่แฝงไว้ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา เป็นการวางรากฐานให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัยทางพฤติกรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ และความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542) เมื่อกระบวนการเช่นนี้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนในตัวผู้เรียนการบูรณาการหลักพุทธธรรมสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่เน้นการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม

นอกจากนี้ การบูรณาการหลักอริยสัจ 4 และมัชฌิมาปฏิปทาเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน ยังสะท้อนวิธีคิดเชิงวิเคราะห์ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างเป็นระบบ การเชื่อมโยงดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าพุทธธรรมมิได้เป็นเพียงหลักคำสอนทางศาสนาการทำความเข้าใจคำว่า “การบูรณาการ” และ “การจัดการเรียนการสอนเชิงพุทธ” ทำให้เห็นชัดว่าพุทธ

ธรรมมีศักยภาพในการเชื่อมโยงความรู้กับคุณธรรมได้อย่างเป็นระบบ หลักไตรสิกขา อริยสัจ 4 มัชฌิมาปฏิปทา พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และพละ 5 ต่างมีมิติที่เอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งด้านการคิด วิเคราะห์ การปฏิบัติ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น หลักธรรมเหล่านี้มิได้เป็นเพียงคัมภีร์ทางศาสนา หากแต่สามารถทำหน้าที่เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่ยืนยงและยืดหยุ่นต่อกาลเวลา หลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 เมื่อนำมาใช้ในห้องเรียน ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเกื้อกูล ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วม สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการศึกษาไม่เพียงเป็นการฝึกฝนความรู้ แต่ยังเป็นพื้นที่ปลูกฝังคุณธรรมที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติและสร้างสรรค์ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้เชิงคุณธรรม ที่เป็นที่ยอมรับในเวทีการศึกษาระดับสากล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). เทคนิคการเรียนแบบบูรณาการ. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568. จาก https://shorturl.asia/aTIji

กัลยาณมิตร.คอม. (2568). รวมแอพพลิเคชั่น App ธรรมะ. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://kalyanamitra.org/th/article_list.php?a=64

เจริญนนท์, รัชณีย์. (2567). หลักธรรมสังคหวัตถุ 4: หัวใจของงานบริหารทั่วไป. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6(1), 290–300.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). รุ่งอรุณของการศึกษา. วัดญาณเวศกวัน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานสถานการณ์การศึกษาไทย.

สุชีพ กลิ่นประทุม. (2547). การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีระบบ. วารสารการศึกษา, 22(3), 45-57.

พุทธทาสภิกขุ. (2554). แนวทางการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4. สำนักพิมพ์สวนโมกขพลาราม.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2567). ไตรสิกขา: หลักการสำคัญของการพัฒนามนุษย์. สำนักพิมพ์พุทธธรรม.

พระราชสารโกศล. (2560). พุทธสหวิทยาการ: การบูรณาการพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฏฐกานต์ หงษ์กุลเศรษฐ์. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิษณุ เสนามนตรี. (2562). แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 3(1), 35-45.

พีรกิตต์ ทองเจือจิตติโชติ และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ของพุทธวิถีในการสอนกับการเรียนรู้

เชิงรุก (Active Learning). บทความวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วราพรรณ ศรีหุมและคณะ. (2564). การเรียนรู้ตลอดชีวิตกับการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการ. ใน วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดวงฤทัย ดวงใจ. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานตามหลักพุทธโอวาท. ใน วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สมศักดิ์ ทองวิเศษ. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา. ใน วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์. (2568). กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://shorturl.asia/0TSKN

โรงเรียนวิถีพุทธ. (2565). การดำเนินการศึกษาวิถีพุทธ: การบูรณาการหลักธรรมพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://shorturl.asia/s4hDw

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ปยุตฺโต). (2546). ลีลาการสอนในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุชีพ กลิ่นประทุม. (2547). การพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีระบบ. วารสารการศึกษา, 22(3), 45-57.

สุมนเมธี, สันทัด, โฆษิตพิมานเวช, เอกราช, & สายคำ, สุนทร. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามหลักพรหมวิหาร 4. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 8(1), 603–613.

สำนักพิมพ์สถาบันรับรองมาจรฐานวิชาชีพการศึกษา. (2021). การจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม. เรียกใช้เมื่อ 8 ตุลาคม 2568 จาก https://www.spcvedu.com/media/dec-29-2021-02/

อภิลักษณ์ เนียมโพธิ์. (2564). การพัฒนาความมีวินัยในตนเองด้านการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

พระมหาเสกสรร จิราภาโส (จี้แสง). (2552). การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรีผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส*

THE TRANSITION FROM AN OLD MARKET TO THE MANAGEMENT OF THE OLD TOWN CREATIVE ECONOMY MARKET IN MUANG RATCHABURI DISTRICT THROUGH THE APPLICATION OF OPPORTUNITY DISCOVERY THEORY

ธิรวุฒิ แสงมณีเดช[1*],ปิรันธ์ ชิณโชติ[2],อภิลักษณ์ ธรรมวิมุตติ[3],นงลักษณ์ เพิ่มชาติ[4],อภิเชษฐ์ ขำเลิศ[5]

Thirawut Saengmaneedech[1*],Pirun Chinachot[2],Apiluck Thammawimutti[3],Nongluck Permchart[4], Apichet Khamlert[5]

[1-5]สาขาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

[1-5]General Management Program ,Faculty of Management Science , Muban Chombueng Rajabhat University

[*]Corresponding Author's Email: thirawut.article@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรีผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส โดยอธิบายการฟื้นฟูพื้นที่ตลาดเก่าซึ่งเคยประสบภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของเมือง เทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภค การศึกษาใช้วิธีการสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว การสังเกตพื้นที่ อย่างไม่เป็นทางการ ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร งานวิชาการ และ สื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนผ่านของตลาดดิโอทาวน์ไม่ได้เกิดจากการสร้างทรัพยากรใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการค้นพบและตีความคุณค่าใหม่ของทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ของตลาดเก่าที่เดิมยังไม่ได้รับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ผู้ประกอบการในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้มีความตื่นตัวต่อโอกาส สามารถรับรู้ช่องว่างระหว่างคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรกับการรับรู้ของตลาด และเปลี่ยนแปลงคุณค่าให้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคยุคเศรษฐกิจร่วมสมัย

คำสำคัญ: การเปลี่ยนผ่าน, การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์, ผู้ประกอบการ, ทฤษฎีการค้นพบโอกาส, ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

---

* Received 11 January 2026; Revised 1 March 2026; Accepted 1 April 2026

Abstract

This academic article aims to study the transition from the old market to the creative economy management of The Old Town market in Ratchaburi through the application of opportunity discovery theory. It explains the revitalization of the old market area, which had previously experienced economic decline due to structural changes in the city, technology, and consumer behavior. The study uses a synthesis method from primary sources, including interviews with entrepreneurs and tourists, and informal observation of the area, along with secondary data from documents, academic works, and relevant online media. The results show that The Old Town market's transition did not result from creating entirely new resources, but rather from the rediscovery and reinterpretation of the value of the cultural capital, identity, and history of the old market, which had previously not been adequately assessed economically. Local entrepreneurs play a crucial role as those who are aware of opportunities, can recognize the gap between the true value of resources and the market's perception, and transform this value into creative economic activities that meet the needs of consumers in the contemporary economy.

Keywords: Transition, Creative Economy Market Management, Entrepreneurship, Opportunity Discovery Theory, The Old Town Market Muang Ratchaburi District

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างสมบูรณ์ส่งผลให้การขยายตัวของเมืองในปัจจุบันไม่ใช่แค่เพียงขยายทางกายภาพเท่านั้นแต่กลับเป็นการนำเอาทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมกลับมาฟื้นคืนหรือทุนวัฒนธรรมสามารถนำกลับมาเป็นทุนทางเศรษฐกิจที่สามารถจับต้องได้ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มหรือเรียกว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้จำนวนมหาศาล ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่เน้นการปรับโครงสร้างภาคการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานการพัฒนานวัตกรรมและสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) สภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่ขับเคลื่อนด้วยฐานความรู้และนวัตกรรม ประเทศได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เป็นแผนที่นำทางในการก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง โดยกำหนดให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นกลไกหลักในการยกระดับซอฟต์พาวเวอร์ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาจังหวัด

ราชบุรี ที่กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองรองให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจมูลค่าสูงในภาคตะวันตก โดยมุ่งเน้นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ คือ ศิลปะร่วมสมัยและวิถีชีวิตริมน้ำแม่กลองมาเป็นจุดขายหลัก

ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรีในอดีตเป็นพื้นที่ตลาดเก่าโดยรู้จักกันในนามว่าตลาดทรัพย์สินหรือชื่อเต็มว่า ตลาดทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ตั้งอยู่บริเวณถนนวรเดช ริมแม่น้ำแม่กลอง ตลาดเก่าแห่งนี้มีท่าเทียบเรือที่ใช้ในการขนส่งเครื่องปั้นดินเผาที่มีชื่อเสียงของจังหวัดหรือเรียกว่าโอ่งลายมังกรราชบุรีและเป็นตลาดที่ทำการค้าขายกันมานานมีสินค้าหลากหลายชนิด เช่น จำหน่ายผ้าชิ้นสำหรับตัดชุดเสื้อผ้า จำหน่ายเช่าพระเครื่อง จำหน่ายขนม จำหน่ายอาหารทะเลสด จำหน่ายเครื่องมือทางการเกษตร รวมถึงร้านโชห่วยขนาดเล็กที่มีทั้งการค้าปลีกและ ค้าส่ง เป็นต้น พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แหล่งศูนย์การค้าที่มีสีสัน เสียงดังตั้งแต่เที่ยงคืนจนถึงหกโมงเช้า เป็นพื้นที่ทำการค้าขายอย่างหนาแน่น ลักษณะอาคารของตลาดเป็นอาคารตึกเก่า เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่นี้ก็เริ่มเงียบเหงา เสียงจอแจ่ก็หายไป จนกระทั่งมีกลุ่มผู้ประกอบการที่เริ่มสนใจพื้นที่ตลาดแห่งนี้เริ่มเข้ามาทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแต่ยังคงวัฒนธรรมเดิม การเปลี่ยนแปลงของตลาดเก่านี้เริ่มขึ้นจากแนวคิดของผู้ประกอบการเอกชนที่ต้องการฟื้นฟูตลาดเก่าในเป็นตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์โดยเกิดการรวมพลังของผู้ประกอบการเป็นกลไกหลักในการเปลี่ยนแปลง ปัญหาสำคัญที่พบ คือ เกิดขึ้นจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ และ ผู้ซื้อมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะในบริเวณตลาดเก่าที่เคยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจถูกลดบทบาทลงเนื่องจากการขยายตัวของความเป็นเมือง การเกิดขึ้นของห้างสรรพสินค้า และ การเข้าสู่สังคมดิจิทัล ดังนั้น ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี จึงเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่าน เพราะไม่ได้เป็นเพียงการปรับปรุงทางกายภาพ แต่ เป็นการสร้างคุณค่าใหม่บนพื้นฐานของทุนวัฒนธรรมเดิมผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาสของ (Kirzner,I.M 1973) พบว่า โอกาสทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นจากความว่างเปล่าแต่เกิดจากความตื่นตัวของผู้ประกอบการ ในการสังเกตเห็นความไม่สมดุลของพื้นที่หรือความต้องการที่ยังไม่ถูกตอบสนอง

ทั้งนี้ช่องว่างที่ค้นพบ คือ งานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือการจัดการชุมชนเป็นหลัก ขณะที่การอธิบายกระบวนการเปลี่ยนผ่านของตลาดเก่าและเมืองเก่าในมุมมองเชิงทฤษฎีด้านผู้ประกอบการโดยเฉพาะทฤษฎีการค้นพบโอกาสยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยจำนวนมากอธิบายถึงผลลัพธ์ของการพัฒนา แต่ขาดการอธิบายหรือประเด็นที่เกี่ยวกับกลไกว่าผู้ประกอบการและชุมชนค้นพบการใช้ประโยชน์จากโอกาสทางเศรษฐกิจในบริบทเมืองเก่าหรือสถานที่เก่าเชิงประวัติศาสตร์ได้อย่างไร (Shane, S., & Venkataraman, S. 2000) ช่องว่างที่สำคัญอยู่ที่การบูรณาการนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่เข้ากับทฤษฎีการค้นพบโอกาสและเศรษฐศาสตร์ผู้ประกอบการ เพื่ออธิบายการเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่ตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในบริบทเมืองรองของประเทศ บทความนี้จึงมุ่งวิเคราะห์แนวคิดผ่านกรณีศึกษาของ

“ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี” เป็นตลาดเก่าหรือตลาดดั้งเดิมที่กำลังอยู่ในการปรับตัวไปสู่ตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการรวมตัวผู้ประกอบการและชุมชนที่สะท้อนการค้นพบโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม

จากการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การวิเคราะห์การเปลี่ยนผ่านตลาดเก่าซึ่งเป็นแหล่งการค้าเดิมและได้ถูกปรับปรุงพัฒนาขึ้นจากกลุ่มผู้ประกอบการที่มองเห็นโอกาสทำให้ตลาดเก่าแห่งนี้เริ่มพลิกฟื้นคืนชีพเป็นตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ถูกขนานนามว่า ตลาดดิโอทาวน์ บทความนี้นำเสนอในเชิงวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการค้นพบโอกาสมาประยุกต์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนด บทความนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้เขียนศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว การสังเกต การบันทึก อย่างไม่เป็นทางการ และ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากการค้นคว้าและสืบค้นในออนไลน์โดยเลือกเว็บไซด์, เฟซบุ๊ค , บทสัมภาษณ์ออนไลน์ ที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เมื่อได้ข้อมูลครบจำนวนที่ต้องการ ผู้เขียนเริ่มจากการอ่านและตีความข้อมูลก่อนวิเคราะห์จับประเด็น และ สรุป เพื่อนำข้อมูลมาเรียบเรียงนำเสนอ

ทบทวนวรรณกรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนได้รวบรวมประเด็นเพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรม เรื่อง การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรีผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส สรุปแนวคิดและทฤษฎีได้ดังนี้

1.แนวคิดการเปลี่ยนผ่านตลาดเก่าหรือตลาดดั้งเดิมในบริบทเศรษฐกิจร่วมสมัย

ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรีหรือตลาดเก่า เป็นพื้นที่ที่น่าจับตามองเป็นอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า เป็นตลาดที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ โดยพัฒนาปรับปรุงจากอาคารพาณิชย์เก่าอายุกว่า 100 ปี เดิมพื้นที่แห่งนี้ถูกเรียกว่า ตลาดทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เป็นสถานที่สำคัญและมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในอำเภอเมืองจังหวัดราชบุรีแห่งหนึ่ง เดิมในอดีตเป็นที่ตั้งร้านจำหน่ายผ้าชิ้นที่สำหรับไปตัดเป็นเสื้อผ้าชุดเครื่องแบบต่างๆในงานเทศกาลรื่นเริง จำหน่ายสินค้าโชห่วย เช่น น้ำตาลทราย น้ำมัน ที่ใช้สำหรับปรุงอาหาร เป็นต้น อีกทั้งร้านค้าจำหน่ายเครื่องสังฆทาน ตลอดจนเป็นสถานที่สำหรับเช่าแผงพระเครื่อง เป็นที่รู้จักกันมานาน โดยตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองใกล้กับตลาดเก่าโคยกี๊ มีถนน 3 สาย ได้แก่ ถนนศรีมหาเกษตร ถนนวรเดช และถนนประชากิจ บริเวณแห่งนี้ที่ถูกขานนามว่าถนนร้านทองหรือซอยร้านทอง

เป็นที่ตั้งของร้านจำหน่ายทองคำจำนวนหลายร้าน ถือเป็นย่านเศรษฐกิจหลักของอำเภอเมืองราชบุรี

ภาพที่1 : ร้านจำหน่ายอาหารทะเลแห้ง เครื่องมือทางการเกษตร สินค้าเบ็ดเตล็ด
ที่มา : https://www.wongnai.com/ (2569)

เมื่อกาลเวลาทำให้ตลาดแห่งนี้เริ่มซบเซาขณะที่ห้างสรรพสินค้าเกิดขึ้น ทำให้การค้าขายตลาดเก่าจากเคยมีผู้ซื้อจำนวนมากกลับลดลง ทั้งนี้การเปลี่ยนผ่านของเมืองราชบุรีเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เริ่มจากศูนย์การค้าสมัยใหม่ศูนย์การค้าปลีกขนาดใหญ่ และ เทคโนโลยีแพลตฟอร์มดิจิทัล ที่มีบทบาทในการชำระค่าสินค้าแทนเงินสด ส่งผลให้ บทบาททางเศรษฐกิจของตลาดเก่าลดลงและต้องปรับตัว สอดคล้องกับ (Evans, G., 2005) พบว่า ตลาดเก่าไม่ได้เสื่อมโทรมตามธรรมชาติหรือกาลเวลา แต่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านทุนวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และ ความทรงจำของชุมชนตลาดเก่า สอดคล้องกับ (Scott & Hall , 2000) พบว่า เมืองไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และ ปฏิสัมพันธ์ทางสัมพันธ์ทางสังคม การฟื้นฟูของของตลาดเก่าไม่ดำเนินการแค่การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเท่านั้นแต่ได้ปรับพื้นที่การใช้ประโยชน์และเปลี่ยนความหมายจากเดิมผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างภาพจดจำใหม่ สอดคล้องกับ (Evans , 2009 & Comunian et al., 2014) พบว่า การแสดงศิลปะวัฒนธรรมและกิจกรรมเชิงการสร้างสรรค์เข้ามาในย่านเมืองเก่าสามารถช่วยสร้างภาพลักษณ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวอละอีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป ตลาดเก่าเมืองราชบุรีที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และ เป็นศูนย์กลางการค้าของชุมชนมาอย่างยาวนาน แต่การขยายตัวของห้างสรรพสินค้า และ เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้บทบาททางเศรษฐกิจของตลาดลดลงทั้งนี้แต่ยังคงมีศักยภาพจากทุนทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และ อัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการฟื้นฟูควรเน้นการปรับพื้นที่และสร้าง

ความหมายใหม่ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ใหม่ ดึงดูดนักท่องเที่ยว และ กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.แนวคิดการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

จากคำขวัญประจำจังหวัดราชบุรี "คนสวยโพธาราม คนงามบ้านโป่ง เมืองโอ่งมังกร วัดขนอนหนังใหญ่ ตื่นใจถ้ำงาม ตลาดน้ำดำเนิน เพลินค้างคาวร้อยล้าน ย่านยี่สกปลาดี " กล่าวได้ว่า จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ อาหารท้องถิ่น และ วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์สอดคล้องกับ (Howkins, J. ,2001 & Unctad , 2010) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ นวัตกรรม และ ทุนทางวัฒนธรรม ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ อัตลักษณ์ ความคิด ความหมาย และสัญลักษณ์ มากกว่าที่จะพึ่งพิงปัจจัยการผลิตแบบดั้งเดิมโดยใช้แรงงานและทรัพยากรธรรมชาติ

ในช่วงต้นปี 2565 ตลาดแห่งนี้ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยยังคงรักษาโครงสร้างและบรรยากาศแบบดั้งเดิมเอาไว้ มีการนำอาคารพาณิชย์เก่ามาปรับปรุงเป็นร้านค้า, คาเฟ่, ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึกที่ทันสมัยและมีสไตล์มากขึ้น ทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นและผู้ที่ชื่นชอบการถ่ายภาพ ตลาดและร้านค้าถูกตกแต่งเป็นสไตล์ย้อนยุค มีการใช้สีตกแต่งด้วยสีสันต่างๆ เช่น สีเหลือง สีครีมบ่งบอกถึงความทันสมัยแต่ยังคงสภาพของความเป็นตลาดดั้งเดิมเปิดทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ตั้งแต่เวลา 9.00-17.00 น. เป็นการผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ากันได้อย่างลงตัว การสื่อสารของตลาดแห่งนี้ได้ผ่านการนำเสนอช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ติ๊กต๊อก,เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น ส่งผลให้เป็นกระแสในโลกโซเชียล เป็นการปลุกระดมการหวลคิดถึงอดีต วัฒนธรรมการท่องเที่ยวตลาดชุมชน หวลคิดถึงภาพในวัยเยาว์ ภาพความทรงจำรุ่นบิดามารดาทำการค้าขาย จนกลายเป็นจุดหมายการท่องเที่ยวที่ได้รับการนิยมอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม มุมมองในทางทฤษฎีการท่องเที่ยวให้ความสำคัญระหว่างการทำให้เป็นสินค้าและการแสวงหาความจริงแท้ ความเสี่ยงที่เกิดขึ้น คือ การลดทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมของผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวยุคใหม่ (Cohen, 1988)

ตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี หมายถึง สถานที่ที่ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นย่านการค้าเชิงพาณิชย์ดั้งเดิม ได้รับการพัฒนาปรับปรุงโดยอาศัยรากฐานจากทุนวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงวิถีชุมชน เพื่อสร้างเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจผ่านการประกอบการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ทั้งนี้ ตลาดยังเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเชื่อมโยงเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ การพัฒนาอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 2 : ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

ที่มา : เพจเฟซบุ๊คของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานราชบุรี (2569)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 มุ่งเน้นกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากการให้ความสำคัญกับทุนทางวัฒนธรรม และจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดรองมีอัตลักษณ์เฉพาะทางประวัติศาสตร์ ทางการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และ สถานที่ ถือได้ว่าเป็นกลไกหลัก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565 และ สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Pratt , 2008) พบว่า เศรษฐกิจด้านวัฒนธรรมเอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเน้นคุณค่าเชิงความหมายมากกว่าปริมาณการผลิต อย่างไรก็ตาม พื้นที่ตลาดเก่ายังคงรูปแบบอาคารเดิมที่เน้นประวัติศาสตร์ และวิถีชุมชน โดยไม่ถูกแปรเปลี่ยนไปมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Landry, 2012 & Evans, 2005) พบว่า การเปลี่ยนสภาพของพื้นที่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ และ การริเริ่มจากผู้ประกอบการในพื้นที่รวมถึงการสนับสนุนเชิงนโยบายจากท้องถิ่นควบคู่กัน

สรุป การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เป็นพื้นที่ที่พัฒนาต่อยอดจากตลาดการค้าเดิม โดยใช้รากฐานวัฒนธรรมและเรื่องราวท้องถิ่นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ ทั้งนี้ การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องคงอัตลักษณ์พื้นที่ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ประกอบการ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

3.ทฤษฎีการค้นพบโอกาสในพื้นที่ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

ตามแนวคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ผู้ประกอบการ “ทฤษฎีการค้นพบโอกาส” เป็นหนึ่งในแนวคิดหลักของ Israel Kirzner (1973) พบว่า โอกาสเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของตลาด หรือข้อมูลทางธุรกิจหน้าที่ของผู้ประกอบการต้องมีความตื่นตัวพร้อมกับมองหาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ เพื่อค้นพบช่องว่างแล้วไปสร้างกำไรเพื่อทำให้ตลาดกลับเข้าสู่จุดสมดุลหรือดุลยภาพระหว่างผู้ซื้อหรือผู้ขาย จากกระบวนการคิดของผู้ประกอบการที่มองหาโอกาสทางธุรกิจโดยอยู่บนสมมติฐานการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และ เทคโนโลยี ที่เกิดขึ้นจากความ

ไม่สมบูรณ์ของข้อมูลและทำเลที่ตั้งสภาพแวดล้อมของตลาด ดังนั้นผู้ประกอบการจึงเล็งเห็นและค้นพบโอกาสผ่านการรับรู้ สภาพแวดล้อม ความรู้ รวมถึงประสบการณ์ (Kirzner,I.M ,1973 & Shane & Venkataraman,2000) ประเภทของการค้นพบโอกาส สามารถสรุปได้ 3 ประเภทหลัก 1) โอกาสจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kirzner (1973) พบว่าผู้ประกอบการเป็นผู้มีความตื่นตัวต่อโอกาสและสามารถมองเห็นช่องว่างระหว่างคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรกับการรับรู้ 2) โอกาสจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สถาบัน นโยบาย หรือพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดสินค้าและบริการรูปแบบใหม่ (Shane, 2003) และ 3) โอกาสจากบริบทเชิงพื้นที่และสังคมเกิดจากเงื่อนไขเฉพาะของพื้นที่ วัฒนธรรม เครือข่ายทางสังคม และ ความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมการปฏิบัติในท้องถิ่น ทำให้ผู้ประกอบการในพื้นที่สามารถค้นพบโอกาสที่ไม่สามารถถ่ายโอนไปยังบริบทอื่นได้โดยง่าย (Audretsch & Keilbach , 2004 & Scott ,2006)

สรุป โอกาสทางธุรกิจมีอยู่แล้วในระบบเศรษฐกิจ แต่ยังไม่ถูกค้นพบเนื่องจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล ผู้ประกอบการสามารถค้นพบโอกาสได้จากการรับรู้สภาพแวดล้อม ความรู้ และ ประสบการณ์ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี โดยโอกาสที่สามารถเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล รวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรีผ่านการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส

ตลาดเก่าทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หมายถึง สถานที่สำหรับทำการค้าขายอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ โดยทั่วไปเป็นตลาดสดหรือสถานที่สำหรับทำการค้าที่จัดสรรให้เช่าแก่พ่อค้าแม่ค้ามีการเก็บค่าบริการเช่าพื้นที่ในอัตราที่เหมาะสม และ เพื่อเป็นบริการสาธารณะแก่ชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ ไม่ได้เน้นเพื่อผลกำไรเท่านั้นแต่ยังมีบทบาททางสังคมในการช่วยเหลือพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่มีแหล่งการค้าที่เป็นที่ถาวร (สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ , 2568) การเปลี่ยนแปลงจากตลาดเก่าไปสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี เป็นการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างบริบทของพื้นที่เดิม(ตลาดเก่า) และ บทบาทของผู้ประกอบการในยุคเศรษฐกิจใหม่ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเกิดความเชื่อมโยงแนวคิดจากทรัพยากรเดิมของพื้นที่เข้ากับกลไกการสร้างมูลค่าใหม่ โดยประยุกต์จากทฤษฎีการค้นพบโอกาสซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ผู้ประกอบการมาทำการสังเคราะห์ร่วม สามารถนำมาเป็นกรอบการอธิบายที่เหมาะสม ซึ่งมองว่าโอกาสทางเศรษฐกิจนั้นมีอยู่แล้วในโครงสร้างตลาดเดิมและสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรม แต่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบจนกว่าผู้ประกอบการจะสามารถรับรู้ ตีความ และ เปลี่ยนโอกาสเหล่านั้นให้เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จับต้องได้ (Kirzner ,1973 & Shane & Venkataraman ,2000) ในทัศนะของ

ผู้เขียนเห็นว่า สภาพแวดล้อมของบริบทตลาดเก่า มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจค่อนข้างคงที่ และยังคงผูกพันกับแบบวิถีการค้าดั้งเดิม ทรัพยากรที่สำคัญในพื้นที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่สินค้าและบริการ แต่ยังรวมถึงทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม และอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น อาคารแบบเดิม วิถีชีวิตการค้า ความทรงจำร่วมกันของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรเหล่านี้จะไม่ได้รับการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจภายใต้กลไกตลาดแบบดั้งเดิม ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่สมบูรณ์ของข้อมูล อีกทั้งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ก่อให้เกิดโอกาสของผู้ประกอบการตามทฤษฎีการค้นพบโอกาส

ตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี ได้ถูกพัฒนาปรับปรุงสถานที่ให้ทันสมัยแต่คงสภาพบรรยากาศให้หวลคิดถึงอดีต แสดงให้เห็นถึงสภาพดังกล่าวอย่างชัดเจน คือ ก่อนที่จะมีการพัฒนาให้เป็นตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตลาดในพื้นที่นี้มีบทบาทหลักเป็นเพียงแหล่งค้าขายของชุมชนท้องถิ่น และ มีบทบาททางเศรษฐกิจที่จำกัด การเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้ประกอบการในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องมองเห็นโอกาสจากความแตกต่างระหว่างคุณค่าที่แท้จริงของทรัพยากรทางวัฒนธรรมกับการรับรู้ของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การมองเห็นโอกาสของผู้ประกอบการ (Kirzner,I.M,1973) ที่อธิบายว่าผู้ประกอบการ คือ ผู้ที่ตื่นตัวต่อความไม่สมดุลและสามารถเชื่อมช่องว่างนั้นได้ด้วยการเริ่มต้นกิจกรรมใหม่ๆ การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์ภายใต้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส ไม่ได้เริ่มต้นจากการสร้างทรัพยากรใหม่ทั้งหมด แต่เป็นการรับรู้และการตีความจากทรัพยากรเดิมของตลาดเก่าในมุมมองใหม่ ผู้ประกอบการสามารถค้นพบโอกาสได้จากการนำองค์ประกอบทางวัฒนธรรม เช่น งานศิลปะ อาหารพื้นถิ่น เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ และบรรยากาศของพื้นที่มาผสมผสานกับความต้องการของผู้บริโภคในเศรษฐกิจร่วมสมัย ซึ่งให้คุณค่ากับประสบการณ์ ความหมาย และอัตลักษณ์ สอดคล้องกับ (Shane,2003) พบว่า การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของอุปสงค์นี้เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้เกิดโอกาสใหม่ การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่ตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เปรียบเสมือนกระบวนการเรียนรู้และทดลองอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ประกอบการในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการแปลงคุณค่าทางวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าและบริการ ซึ่งกระบวนการนี้แสดงให้เห็นว่าการค้นพบโอกาสไม่ได้เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่เป็นการสะสมความรู้ การปรับตัวให้เข้ากับการตอบสนองของผู้บริโภคและชุมชน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงของตลาดดิโอทาวน์ยังแสดงให้เห็นถึงการค้นพบโอกาสเฉพาะพื้นที่ซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขจำเพาะของพื้นที่ เช่น ความใกล้ชิดทางสังคม เครือข่ายความร่วมมือในชุมชน และความรู้ท้องถิ่น โอกาสในลักษณะนี้ไม่สามารถถ่ายโอนหรือทำซ้ำได้ง่ายในพื้นที่อื่น เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของเมืองราชบุรีโดยตรง ทั้งนี้การนำทฤษฎีการค้นพบโอกาสมาใช้ ทำให้เข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงของตลาดดิโอทาวน์เป็นกระบวนการที่ขับเคลื่อนจากภายในพื้นที่เองมากกว่าที่จะเป็นผลมาจากการกำหนดนโยบาย หรือการพัฒนาทางกายภาพจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งผู้ประกอบการในพื้นที่

มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงทรัพยากรเดิมของตลาดเก่าเข้ากับโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ผ่านการรับรู้คุณค่า การทดลอง และ การสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

สรุป การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าไปสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์ราชบุรี สามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบโดยใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส ซึ่งให้ความสำคัญกับการรับรู้ของผู้ประกอบการ และ บริบทของพื้นที่ การวิเคราะห์นี้ไม่เพียงแต่ช่วยอธิบายการศึกษาของตลาดดิโอทาวน์เท่านั้น แต่ยังมีนัยสำคัญต่อความเข้าใจแนวทางการพัฒนาตลาดเก่าและตลาดสร้างสรรค์ในเมืองรองอื่น ๆ ของประเทศอีกด้วย

แนวทางการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี เพื่ออธิบายการเชื่อมโยงของพื้นที่ทุกมิติ ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยเป็นการจัดการจากคุณค่าของทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสร้างสรรค์และวิถีชีวิตร่วมสมัยได้ สรุปประเด็น ดังนี้

1.การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะกลไกพื้นฐานหลักของการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

การฟื้นฟูตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรีเกิดขึ้นจากการประสานพลังของผู้ประกอบการและชุมชนในพื้นที่เป็นหลัก โดยภาครัฐทำหน้าที่สนับสนุนในเชิงโครงสร้างและ การประชาสัมพันธ์มากกว่าการกำหนดกิจกรรมอย่างตายตัว ส่งผลให้ตลาดสามารถพัฒนาเป็น “ตลาดเก่าที่มีชีวิต” ซึ่งยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้ควบคู่กับการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคในเศรษฐกิจร่วมสมัย (The cloud,2569) การมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทเพื่อวางกลไกและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนในตลาดเก่าสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการค้นพบโอกาส อีกบทบาทที่สำคัญ เป็นผู้สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เช่น การจัดการที่จอดรถสะดวกสบายเป็นระเบียบ ความสะอาดของพื้นที่ในตลาด อากาศถ่ายเทสะดวก การจัดการสุขลักษณะด้านห้องน้ำที่สะอาด เป็นต้น

สรุป การส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ประกอบการ ชุมชน และองค์กรท้องถิ่น ไม่ใช่เป็นเพียงเงื่อนไขเชิงสังคมของการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ แต่เป็นกลไกพื้นฐานของกระบวนการค้นพบโอกาสทางเศรษฐกิจในบริบทตลาดเก่า การจัดการตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรีจึงสะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนผ่านเชิงพื้นที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน เมื่อโครงสร้าง

การมีส่วนร่วมเอื้อต่อการรับรู้ ตีความ และ แปลงคุณค่าทรัพยากรเดิมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจใหม่ผ่านบทบาทของผู้ประกอบการและชุมชนในพื้นที่

2.การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ในฐานะผู้ค้นพบและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเป็นกลไกที่มีความสำคัญต่อการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี เนื่องจากผู้ประกอบการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทรัพยากรเดิมของตลาดเก่าเข้ากับโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ภายใต้บริบทเศรษฐกิจร่วมสมัย ทั้งนี้การค้นพบและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ การทดลอง และ การปรับตัวอย่างต่อเนื่องจากชุมชน และ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สะท้อนให้เห็นว่าการเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการไม่ใช่การพัฒนาทักษะเชิงธุรกิจเท่านั้น แต่เป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เชิงพื้นที่ (Kirzner, S.V et al., 2010) ภายใต้ทฤษฎีการค้นพบโอกาส การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดจากการสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด แต่เกิดจากการรับรู้และการตีความจากทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์ของพื้นที่ที่ยังไม่ถูกใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพจึงต้องสามารถปรับเปลี่ยนหรือแปลงคุณค่าดังกล่าวให้เป็นสินค้า บริการ และกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความหมายมากกว่าการบริโภคเชิงปริมาณ

สรุป การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการเป็นกลไกที่สำคัญของการจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี เนื่องจากผู้ประกอบการทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงทรัพยากรเดิมของตลาดเก่าเข้ากับโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ทั้งนี้ การเสริมสร้างความสามารถในการค้นพบ แปลง และ พัฒนาโอกาสอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นกลไกหลักที่ทำให้การเปลี่ยนผ่านเชิงพื้นที่เกิดขึ้นในบริบทจังหวัดเมืองรองของประเทศ และพื้นที่อื่นๆได้

3.การสร้างแบรนด์และภาพลักษณ์ของตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรี

การสร้างแบรนด์และภาพลักษณ์ของตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ดิโอทาวน์เมืองราชบุรี ตั้งอยู่บนฐานของอัตลักษณ์เชิงพื้นที่และเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมของตลาดเก่า เช่น อาคารแบบดั้งเดิม วิถีชีวิตการค้า รวมถึงการตกแต่งร้านค้ายังแบบดั้งเดิม บางร้านมีอายุเกินกว่า 70 ปี เช่น ขนมไข่ที่มีสูตรโบราณสืบทอดมา 5 รุ่น เป็นต้น นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมในตลาดล้วนแต่ชื่นชอบในการถ่ายรูปและเช็คอินหรือปักหมุดเพื่อเก็บความทรงจำที่เคยมาเยือนสถานที่แห่งนี้ และเป็นการสร้างประสบการณ์กับครอบครัวหรือเพื่อนร่วมเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Evans ,2005 & Landry , 2012) พบว่า กระบวนการตีความความหมาย ประวัติศาสตร์ และความทรงจำร่วมของชุมชนถูกถ่ายทอดผ่านประสบการณ์ของผู้มาเยือนมากกว่าการออกแบบเชิงการตลาดเพียงอย่างเดียว จากรายการที่นำเสนอผ่านสื่อ The Cloud ลงบนสื่อออนไลน์ สะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารเรื่องราวของพื้นที่ผ่านสื่อและกิจกรรมทางวัฒนธรรมสามารถ

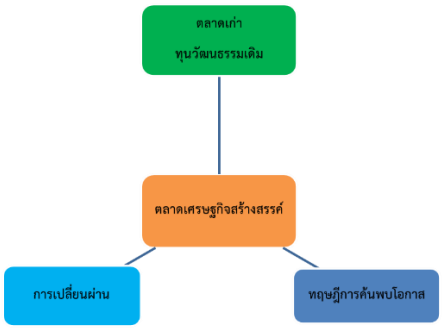
เชื่อมโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นเข้ากับผู้บริโภคยุคใหม่และเสริมภาพลักษณ์ของตลาดในระดับเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (The Cloud, 2569) ดังนั้น การสร้างแบรนด์ตลาดดิโอทาวน์ควรถูกนำเสนอให้เป็นกลไกที่ขับเคลื่อนสำคัญของการพัฒนาจังหวัดเมืองรองบนฐานซอฟต์พาวเวอร์ โดยให้ความสำคัญเรื่องทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือในการกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่ให้เน้นความสำคัญกับการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก การลดความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ และ การพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) อีกทั้งสอดคล้องกับ แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ.2566-2570 ที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การใช้ทุนทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และ การกระจายรายได้สู่ชุมชนในพื้นที่ (แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี , 2566)

สรุป การใช้ทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์เชิงพื้นที่ และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ของตลาดเก่าอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการและการสร้างแบรนด์เชิงพื้นที่ที่สะท้อนคุณค่าเฉพาะของชุมชน อีกทั้งช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของตลาดเป็นตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และยังสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ที่มุ่งส่งเสริมซอฟต์พาวเวอร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างสมดุล

สรุป

การฟื้นฟูตลาดเก่าในกรณีตลาดดิโอทาวน์เมืองราชบุรีไม่ได้ขับเคลื่อน โดยการลงทุนสร้างทรัพยากรใหม่เป็นหลัก แต่เกิดจากกระบวนการรับรู้ ตีความ และ สร้างคุณค่าใหม่ให้แก่ทรัพยากรเดิม ซึ่งฝังอยู่ในทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ และ ความทรงจำของชุมชน ผ่านบทบาทหน้าที่ของผู้ประกอบการในฐานะผู้ค้นพบโอกาสที่มองเห็นความไม่สอดคล้องระหว่างคุณค่าที่แท้จริงของพื้นที่กับการรับรู้ของตลาดแบบดั้งเดิม และเปลี่ยนแปลงทรัพยากรนั้นให้เป็นสินค้าและบริการเชิงสร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการเชิงประสบการณ์และความหมายของเศรษฐกิจร่วมสมัย โดยกระบวนการดังกล่าวสะท้อนกลไกการพัฒนาเชิงพื้นที่จากภายในซึ่งอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผู้ประกอบการ และการสนับสนุนภาครัฐ ในทางวิชาการของการประยุกต์ทฤษฎีการค้นพบโอกาสควบคู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์พร้อมกับอธิบายการเปลี่ยนผ่านตลาดเก่าอย่างเป็นระบบ ทางนโยบายในการมุ่งส่งเสริมบทบาทผู้ประกอบการมากกว่าการพัฒนากายภาพ และในทางปฏิบัติได้มีการใช้ทุนวัฒนธรรมเป็นฐานสร้างรายได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถต่อยอดด้วยการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อเสริมความแข็งแรงขององค์ความรู้ในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 : องค์ความรู้ใหม่
ที่มา : ผู้เขียน (2569)

จากภาพองค์ความรู้ใหม่ผู้เขียนได้วิเคราะห์การเกิดขึ้นตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยเกิดจากการผสมผสานของตลาดเก่า (ทุนวัฒนธรรมเดิม) รวมกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการค้นพบโอกาสและการเปลี่ยนผ่าน ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านจากตลาดเก่าสู่การจัดการตลาดเศรษฐกิจสร้างสรรค์จำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อน 3 ระดับ เริ่มต้นจากระดับที่ 1. ระดับปัจเจกบุคคล ที่มุ่งเน้นความตื่นตัวของผู้ประกอบการในการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาทักษะดิจิทัล และนวัตกรรมทางความคิด เพื่อรองรับอุตสาหกรรมในยุคเศรษฐกิจใหม่ นำไปสู่ ระดับที่ 2. ระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นการปรับตัวเชิงกายภาพและสังคม โดยการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญามาจัดการพื้นที่ให้กลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่สืบค้นได้และมีความน่าเชื่อถือ และ ระดับที่ 3. ระดับโครงสร้าง ที่เป็นการเชื่อมโยงนโยบายภาครัฐและอุตสาหกรรมเข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบหนึ่งเดียว ความสัมพันธ์อาจเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่มีความตื่นตัวในระดับบุคคล จึงเป็นกลไกสำคัญในการยืนยันองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาตลาดเก่าสู่ความยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม (พ.ศ. 2566 – 2570). เรียกใช้เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2569 จาก https:// www.nesdc.go.th

สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรี พ.ศ. 2566–2570. ราชบุรี: ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567. เรียกใช้เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2569 จาก https:// www.ratchaburi.go.th

Alvarez, S. A., & Barney, J. B. (2007). *DISCOVERY AND CREATION: ALTERNATIVE THEORIES OF ENTREPRENEURIAL ACTION. STRATEGIC ENTREPRENEURSHIP JOURNAL*, 1(1–2), 11–26. HTTPS://DOI.ORG/10.1002/SEJ.4

Audretsch, D. B., & Keilbach, M. (2004). *ENTREPRENEURSHIP CAPITAL AND ECONOMIC PERFORMANCE. REGIONAL STUDIES*, 38(8), 949–959. HTTPS://DOI.ORG/10.1080/0034340042000280956

Cohen, E. (1988). *Authenticity and commoditization in tourism. Annals of Tourism Research*, 15(3), 371-386.

Evans, G. (2005). *MEASURE FOR MEASURE: EVALUATING THE EVIDENCE OF CULTURE'S CONTRIBUTION TO REGENERATION*. URBAN STUDIES, 42(5–6), 959–983. HTTPS://DOI.ORG/10.1080/00420980500107102

Howkins, J. (2001). *The creative economy: How people make money from ideas*. London: Penguin.

Kirzner, I. M. (1973). *Competition and entrepreneurship*. Chicago: University of Chicago Press.

Landry, C. (2012). *THE CREATIVE CITY: A TOOLKIT FOR URBAN INNOVATORS* (2ND ED.). LONDON: EARTHSCAN.

Pratt, A. C. (2008). *CREATIVE CITIES: THE CULTURAL INDUSTRIES AND THE CREATIVE CLASS*. GEOGRAFISKA ANNALER: SERIES B, HUMAN GEOGRAPHY, 90(2), 107–117. HTTPS://DOI.ORG/10.1111/J.1468-0467.2008.00281.X

Scott, A. J. (2006). *Creative cities: Conceptual issues and policy questions. Journal of Urban Affairs, 28*(1), 1–17. https://doi.org/10.1111/j.0735-2166.2006.00256.x

Shane, S. (2003). *A general theory of entrepreneurship: The individual–opportunity nexus*. Cheltenham: Edward Elgar.

Shane, S., & Venkataraman, S. (2000). *THE PROMISE OF ENTREPRENEURSHIP AS A FIELD OF RESEARCH. ACADEMY OF MANAGEMENT REVIEW*, 25(1), 217–226. HTTPS://DOI.ORG/10.5465/AMR.2000.2791611

The Cloud. (2026, June 23). *THE OLD TOWN RATCHABURI: Reviving 100-year-old wooden buildings to become a creative district for Ratchaburi*. READTHECLOUD.CO

United Nations Conference on Trade and Development. (2010). *Creative*

Economy Report 2010: Creative economy: A feasible development option (UNCTAD/DITC/TAB/2010/3). UNCTAD. https://unctad.org/publication/creative-economy-report-2010

ความจำ และการลืม : การบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้สู่การดูแลสุขภาพจิต*

MEMORY AND FORGETTING: INTEGRATING LEARNING PSYCHOLOGY CONCEPTS INTO MENTAL HEALTH CARE

ชัยวัฒน์ วารี[1] , สัตกร วงศ์สงคราม[2] , รพีพงศ์ ยังวราสวัสดิ์[3]
ริกาณ์ ปุณทริกา[4] , จารุณี นวลยง[5] และ วิสมล ศรีสุทธินันท์[6]
Chaiwat Waree[1] , Sattakorn Wongsongkram[2] , Rapeepong Youngwarasawasd[3]
Rika Poontarika[4] , Jarunee Nualyong[5] and Wisamon Srisuttinan[6]
[1-6]คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยชินวัตร
[1-6]Faculty of Psychology, Shinawatra University, Thailand
[1]Corresponding Author's Email: chaiwat.w@siu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็น บทความเชิงแนวคิด (conceptual article) มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการความจำและการลืม เข้ากับมิติด้านอารมณ์และสุขภาพจิต โดยอาศัยการวิเคราะห์เชิงแนวคิดจากทฤษฎีโครงสร้างความจำแบบหลายระบบ กระบวนการเข้ารหัส ระดับการประมวลผล และกลไกของการลืม ทั้งในเชิงการเสื่อมถอย การรบกวน และการลืมเชิงจิตวิทยา บทความอธิบายว่าความจำมิได้เป็นเพียงกลไกทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เท่านั้น หากแต่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความหมาย การกำกับอารมณ์ และคุณภาพชีวิตของบุคคล ความทรงจำเชิงบวก เช่น การระลึกถึงประสบการณ์แห่งความสำเร็จหรือความรู้สึกขอบคุณ สามารถเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตและความยืดหยุ่นทางอารมณ์ได้ ขณะที่ความทรงจำเชิงลบ หากถูกเรียกคืนซ้ำโดยไม่มีการปรับกรอบความหมาย อาจนำไปสู่การครุ่นคิดซ้ำและเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า บทความเสนอ “โมเดล 3M: Memory–Meaning–Mental Health” เพื่ออธิบายกลไกเชิงพลวัตระหว่างความจำ การสร้างความหมาย และสุขภาพจิต โดยชี้ให้เห็นว่าการดูแลสุขภาพจิตสามารถดำเนินการผ่านการปรับกระบวนการเข้ารหัสและเรียกคืนความจำ การตีความประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ และการพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ แนวคิดดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษา การพัฒนาตนเอง และการส่งเสริมสุขภาวะในชีวิตประจำวัน คุณค่าทางวิชาการของบทความอยู่ที่การขยายกรอบการศึกษาความจำจากมิติการเรียนรู้ไปสู่มิติสุขภาพจิต พร้อมเสนอโมเดลเชิงบูรณาการที่สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและการพัฒนาการดูแลสุขภาวะทางจิตในบริบทการศึกษาและชีวิตประจำวัน

* Received 3 March 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 1 April 2026

คำสำคัญ: ความจำ, การลืม, จิตวิทยาการเรียนรู้, สุขภาพจิต, โมเดล 3M

Abstract

This article is a conceptual paper and aims to integrate learning psychology concepts of memory and forgetting with emotional processes and mental health. Drawing upon theoretical foundations of the multi-store memory model, encoding mechanisms, levels of processing theory, and mechanisms of forgetting—including decay, interference, and motivated forgetting—the paper argues that memory is not merely a cognitive system for information storage but also a central process influencing meaning-making, emotion regulation, and overall well-being. Positive memory recall, such as recalling successful experiences or feelings of gratitude, can enhance emotional well-being and psychological resilience. In contrast, repeated retrieval of negative memories without adaptive reframing may lead to rumination and increase vulnerability to depressive symptoms. The article proposes the 3M Integration Model (Memory–Meaning–Mental Health) to explain the dynamic interaction between memory processes, meaning construction, and mental health outcomes. The model suggests that mental health can be promoted through adaptive encoding, positive recall, cognitive reframing, and psychological flexibility. This integrative perspective provides practical implications for educational contexts, personal development, and mental health promotion in everyday life. Its academic contribution lies in expanding the framework of memory research from a traditional learning perspective to a broader mental health dimension. Furthermore, it proposes an integrative model that can serve as a conceptual framework for future research and for the development of mental well-being promotion in educational contexts and everyday life.

Keywords: Memory, Forgetting, Learning Psychology, Mental Health, 3M Model

บทนำ

ความจำ (memory) เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ การตัดสินใจ และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ กระบวนการรับข้อมูล การเข้ารหัส (encoding)

การจัดเก็บ (storage) และการเรียกคืน (retrieval) เป็นกลไกพื้นฐานที่ทำให้บุคคลสามารถสะสมประสบการณ์และพัฒนาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง (Atkinson & Shiffrin, 1968) อย่างไรก็ตาม ความจำมิได้เป็นเพียงกลไกทางปัญญาเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอารมณ์ ความหมาย และการรับรู้ตนเอง ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตของบุคคลในระยะยาว

ในบริบทสังคมปัจจุบัน ปัญหาสุขภาพจิตได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในระดับโลก องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 2022) รายงานว่า ภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหลังสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 โดยจำนวนผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตทั่วโลกเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับช่วงก่อนการระบาด ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต การเรียนรู้ และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคคลในหลายช่วงวัย

ในบริบทของประเทศไทย สถานการณ์สุขภาพจิตก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน กรมสุขภาพจิตรายงานว่า จำนวนผู้เข้ารับบริการด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะภาวะซึมเศร้าและความเครียด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยเรียนและวัยทำงาน ซึ่งได้รับผลกระทบจากความกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล (Department of Mental Health, 2023) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สุขภาพจิตมิได้เป็นเพียงประเด็นทางคลินิก แต่เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตวิทยาพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การรับรู้ ความจำ อารมณ์ และการตีความประสบการณ์ชีวิต

ในบริบทของจิตวิทยาการเรียนรู้ งานวิจัยจำนวนมากมุ่งเน้นการอธิบายโครงสร้างและกระบวนการของความจำ เช่น โมเดลหน่วยความจำหลายระบบ (multi-store model) ทฤษฎีระดับการประมวลผล (levels of processing theory) และทฤษฎีการเข้ารหัสแบบคู่ (dual coding theory) ซึ่งอธิบายว่าการเชื่อมโยงข้อมูลผ่านภาพ สี ความหมาย และการทบทวนซ้ำสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำได้ (Craik & Lockhart, 1972; Paivio, 1986) กลไกเหล่านี้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้เชิงวิชาการ เช่น การจดจำคำศัพท์ การสร้างความเชื่อมโยงเชิงความหมาย และการเสริมแรงผ่านสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องความจำในเชิงการเรียนรู้มักแยกขาดจากมิติด้านอารมณ์และสุขภาพจิต ทั้งที่ความทรงจำมีบทบาทสำคัญต่อความรู้สึกเชิงบวกและเชิงลบของบุคคล

จากมุมมองทางจิตวิทยา ความทรงจำมีบทบาทสำคัญต่อการกำกับอารมณ์และการสร้างความหมายของประสบการณ์ในชีวิต การเรียกคืนความทรงจำเชิงลบซ้ำ ๆ อาจนำไปสู่กระบวนการครุ่นคิดซ้ำ (rumination) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ขณะที่การระลึกถึงประสบการณ์เชิงบวกและการปรับกรอบความหมายของความทรงจำสามารถช่วยเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจและสุขภาวะทางอารมณ์ได้ (WHO, 2022) ดังนั้น การทำความเข้าใจบทบาทของความจำและการลืมจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนากลไกส่งเสริมสุขภาพจิตในบริบทการศึกษาและชีวิตประจำวัน

ในอีกด้านหนึ่ง กระบวนการลืม (forgetting) ซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นข้อบกพร่องของระบบความจำ กลับได้รับการตีความใหม่ว่าเป็นกลไกที่มีหน้าที่เชิงปรับตัว (adaptive function) การลืมอาจเกิดจากการเสื่อมถอยของร่องรอยความจำ (decay), การรบกวนของข้อมูลใหม่ (interference) หรือการกดทับทางจิตวิทยา (motivated forgetting) (Baddeley et al., 2007) ในมิติสุขภาพจิต ความสามารถในการลดทอนหรือปล่อยวางความทรงจำที่สร้างความทุกข์อาจช่วยลดการครุ่นคิดซ้ำ (rumination) และสนับสนุนความยืดหยุ่นทางจิตใจ (psychological flexibility) ดังนั้น การลืมจึงมิใช่เพียงความสูญเสียของข้อมูล หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการรักษาสมดุลทางอารมณ์

จากมุมมองดังกล่าว ความจำและการลืมจึงเป็นกระบวนการคู่กันที่ส่งผลต่อทั้งการเรียนรู้และสุขภาพจิต บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการแนวคิดจิตวิทยาการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการจำและการลืม เข้ากับมิติด้านอารมณ์และสุขภาวะทางจิต โดยวิเคราะห์บทบาทของการเข้ารหัสเชิงความหมาย การเสริมแรง การเชื่อมโยงภาพและสี ตลอดจนการปล่อยวางความทรงจำเชิงลบ เพื่อเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในบริบทการศึกษาและการดูแลสุขภาพจิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Conceptual Framework)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความจำ (Theoretical Foundations of Memory)

โครงสร้างความจำของมนุษย์ การทำความเข้าใจความจำของมนุษย์เริ่มจากโมเดลโครงสร้างความจำแบบหลายระบบ (multi-store model) ซึ่งเสนอโดย Atkinson และ Shiffrin (1968) โมเดลดังกล่าวอธิบายว่าความจำประกอบด้วย 3 ระบบหลัก ได้แก่ ความจำประสาทสัมผัส (sensory memory) ความจำระยะสั้น (short-term memory) และความจำระยะยาว (long-term memory) ซึ่งทำงานต่อเนื่องกันเป็นกระบวนการรับข้อมูลและจัดเก็บประสบการณ์

1) Sensory Memory

เป็นระบบที่รับข้อมูลจากประสาทสัมผัสในช่วงเวลาสั้นมาก (ไม่กี่วินาที) เช่น ภาพ เสียง หรือสี ทำหน้าที่เป็นด่านแรกของการประมวลผลข้อมูล หากข้อมูลได้รับความสนใจ (attention) จึงจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยความจำระยะสั้น

2) Short-term Memory / Working Memory

หน่วยความจำระยะสั้นมีขีดจำกัดด้านปริมาณและเวลา โดยสามารถเก็บข้อมูลได้ประมาณ 7±2 หน่วย (Miller, 1956) และจะสูญหายหากไม่ได้รับการทบทวนซ้ำ Baddeley (2000) ขยายแนวคิดนี้สู่โมเดล working memory ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย เช่น phonological loop (ระบบเสียง), visuospatial sketchpad (ระบบภาพ), central

executive (การควบคุมการทำงาน) และ episodic buffer การทำงานของ working memory มีความสำคัญต่อการอ่าน การคิด และการจดจำข้อมูลใหม่

3) Long-term Memory

ความจำระยะยาวมีความจุสูงและสามารถเก็บข้อมูลได้ยาวนาน แบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

3.1 Episodic Memory: ความจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ส่วนตัว เช่น ประสบการณ์ในอดีต

3.2 Semantic Memory: ความรู้ทั่วไป เช่น ความหมายของคำศัพท์

3.3 Procedural Memory: ทักษะหรือความชำนาญ เช่น การขับรถ

การจำคำศัพท์ในบริบทการสอนอาจเกี่ยวข้องกับ semantic memory ขณะที่การเชื่อมโยงคำศัพท์กับประสบการณ์ชีวิตช่วยเสริม episodic memory ทำให้การจดจำยั่งยืนมากขึ้น

กระบวนการเข้ารหัส (Encoding Mechanisms)

การเข้ารหัส (encoding) คือกระบวนการแปลงข้อมูลจากสิ่งเร้าภายนอกให้เป็นร่องรอยความจำในสมอง กลไกการเข้ารหัสที่ลึกและมีความหมายจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียกคืนข้อมูล

การเชื่อมโยงด้วยภาพ (Dual Coding Theory)

Paivio (1986) เสนอว่าข้อมูลที่ถูกเข้ารหัสทั้งในรูปแบบคำและภาพ จะมีเส้นทางการเรียกคืนสองช่องทาง ทำให้จำได้ง่ายขึ้น เช่น การจำคำศัพท์โดยเชื่อมโยงกับภาพประกอบ

การใช้สี (Visual Encoding)

การใช้สีช่วยเพิ่มความโดดเด่นของข้อมูล และกระตุ้นระบบ visuospatial sketchpad ใน working memory ส่งผลให้ข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างมีโครงสร้าง

การจำเป็นประโยค (Semantic Elaboration)

การนำคำศัพท์ไปใส่ในประโยคหรือสร้างความหมายใหม่ เป็นการประมวลผลเชิงลึก (elaborative rehearsal) ซึ่งช่วยให้ข้อมูลถูกจัดเก็บใน semantic memory อย่างมั่นคง

การทบทวนซ้ำ (Rehearsal & Spacing Effect)

การทบทวนซ้ำโดยเว้นช่วงเวลา (spacing effect) มีประสิทธิภาพมากกว่าการทบทวนติดกัน (massed practice) เนื่องจากช่วยเสริมการรวมตัวของร่องรอยความจำ (Ebbinghaus, 1885/1913)

การเสริมแรงจากสถานการณ์ (Reinforcement Theory)

ตามแนวคิดของ Skinner (1953) พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงมีแนวโน้มเกิดซ้ำ การจำคำศัพท์ที่ถูกใช้บ่อยในสถานการณ์จริง หรือได้รับคำชมจากผู้สอน จึงมีโอกาสคงอยู่ในความจำระยะยาวมากขึ้น

ระดับการประมวลผล (Levels of Processing Theory)

Craik และ Lockhart (1972) เสนอว่าความจำไม่ได้ขึ้นกับระยะเวลาที่เก็บข้อมูล แต่ขึ้นกับ “ระดับความลึกของการประมวลผล”

Shallow Processing: การจำแบบผิวเผิน เช่น จำรูปร่างตัวอักษรหรือเสียง ทำให้ลืมง่าย

Deep Processing: การจำโดยเชื่อมโยงความหมาย วิเคราะห์ หรือสร้างความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลอยู่ในความจำระยะยาว

ในประสบการณ์การจำคำศัพท์ การท่องจำอย่างเดียวอาจเป็น shallow processing ขณะที่การสร้างประโยค เชื่อมโยงกับภาพ หรือประสบการณ์ชีวิต เป็น deep processing ซึ่งเพิ่มความคงทนของความจำ

กลไกของการลืม (Forgetting Mechanisms)

การลืมมิได้เป็นเพียงความบกพร่องของระบบความจำ แต่เป็นกลไกที่มีหน้าที่เชิงปรับตัว (adaptive function)

ทฤษฎีการเสื่อมถอย (Decay Theory)

ทฤษฎีนี้เสนอว่าร่องรอยความจำจะอ่อนลงตามกาลเวลา หากไม่ได้รับการทบทวนหรือเรียกคืน (Ebbinghaus, 1885/1913) เส้นโค้งการลืม (forgetting curve) แสดงให้เห็นว่าการลืมเกิดขึ้นรวดเร็วในช่วงแรก และค่อย ๆ ช้าลง

การรบกวน (Interference Theory)

การลืมอาจเกิดจากการรบกวนของข้อมูลอื่น แบ่งเป็น

1. Proactive Interference: ข้อมูลเก่ารบกวนข้อมูลใหม่
2. Retroactive Interference: ข้อมูลใหม่รบกวนข้อมูลเก่า

ในบริบทการเรียนคำศัพท์ การเรียนคำใหม่จำนวนมากในช่วงเวลาสั้นอาจทำให้คำเก่าถูกลืมการลืมเชิงจิตวิทยา (Motivated Forgetting)

การลืมบางรูปแบบมีมิติทางอารมณ์ เช่น การกดทับความทรงจำที่สร้างความทุกข์ (Freud, 1915/1957) หรือการควบคุมความทรงจำผ่านกระบวนการกำกับอารมณ์ (emotion regulation) (Gross, 2015)

การลืมเหตุการณ์เลวร้าย อาจช่วยลดการครุ่นคิดซ้ำและส่งเสริมสุขภาพจิต

Memory Suppression เป็นกระบวนการตั้งใจลดการเรียกคืนข้อมูล

Emotional Regulation ช่วยปรับกรอบความหมายของความทรงจำ ทำให้ผลกระทบทางอารมณ์ลดลง

ดังนั้น การลืมจึงมิใช่ศัตรูของความจำ หากแต่เป็นกลไกที่ช่วยรักษาสมดุลระหว่างการเรียนรู้และสุขภาวะทางจิต

การศึกษาของ เทอดศักดิ์ เดชคง และคณะ (2566) วิเคราะห์ข้อมูลจากระบบ Mental Health Check-In ของกรมสุขภาพจิต เพื่อประเมินสถานการณ์สุขภาพจิตของประชาชนไทย พบว่า ปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียด ภาวะซึมเศร้า และความวิตกกังวล มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในหลายกลุ่มประชากร โดยเฉพาะวัยเรียนและวัยทำงาน ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความเครียดทางเศรษฐกิจ ความกดดันทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล

งานวิจัยของ ธนกาญจน์ พรหมพันธุ์ (2568) ศึกษาผลของ โปรแกรมเสริมสร้างความหวัง (hope enhancement program) ต่อความคิดฆ่าตัวตายในผู้ป่วยโรคซึมเศร้า โดยใช้การออกแบบวิจัยเชิงทดลอง ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมดังกล่าวสามารถช่วยลดระดับความคิดฆ่าตัวตายและเพิ่มระดับความหวังของผู้ป่วยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการปรับกรอบความคิดและการสร้างความหมายเชิงบวกของประสบการณ์ชีวิตมีบทบาทสำคัญต่อการฟื้นตัวทางจิตใจ

การศึกษาของ Miguel-Alvaro และคณะ (2021) ได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับ เทคนิคการใช้ความทรงจำเชิงบวก (positive memory interventions) ในการบำบัดสุขภาพจิต โดยพบว่า การกระตุ้นให้บุคคลระลึกถึงเหตุการณ์เชิงบวกในชีวิต เช่น ความสำเร็จ ความสัมพันธ์ที่ดี หรือประสบการณ์ที่มีความหมาย สามารถช่วยเพิ่มอารมณ์เชิงบวก ลดอาการซึมเศร้า และเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจได้ งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความทรงจำไม่ได้เป็นเพียงระบบจัดเก็บข้อมูล แต่เป็นกลไกสำคัญในการกำกับอารมณ์และการฟื้นตัวทางจิตใจ

การศึกษาของ Miguel-Alvaro และคณะ (2021) ได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับ เทคนิคการใช้ความทรงจำเชิงบวก (positive memory interventions) ในการบำบัดสุขภาพจิต โดยพบว่า การกระตุ้นให้บุคคลระลึกถึงเหตุการณ์เชิงบวกในชีวิต เช่น ความสำเร็จ ความสัมพันธ์ที่ดี หรือประสบการณ์ที่มีความหมาย สามารถช่วยเพิ่มอารมณ์เชิงบวก ลดอาการซึมเศร้า และเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจได้ งานวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าความทรงจำไม่ได้เป็นเพียงระบบจัดเก็บข้อมูล แต่เป็นกลไกสำคัญในการกำกับอารมณ์และการฟื้นตัวทางจิตใจ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในบทความนี้อธิบายกระบวนการความจำของมนุษย์ตามโมเดลโครงสร้างความจำหลายระบบ (multi-store model) ซึ่งประกอบด้วย sensory memory, short-term/working memory และ long-term memory ที่ทำหน้าที่รับ จัดเก็บและเรียกคืนข้อมูลของประสบการณ์ (Atkinson & Shiffrin, 1968) นอกจากนี้ยังอธิบายกระบวนการเข้ารหัสข้อมูลผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงภาพ การใช้สี การสร้างความหมาย และการทบทวนซ้ำ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำตามแนวคิด dual coding theory และ levels of processing theory แนวคิดเกี่ยวกับการลืม เช่น decay theory, interference theory และ motivated forgetting ยังชี้ให้เห็นว่าการลืมเป็นกลไกเชิงปรับตัวของระบบความจำ ในมิติของสุขภาพจิต ความทรงจำเชิงบวกสามารถเสริมสร้างอารมณ์เชิงบวกและความยืดหยุ่นทางจิตใจ ขณะที่ความทรงจำเชิงลบอาจนำไปสู่ rumination

และเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า บทความจึงเสนอโมเดลบูรณาการ 3M (Memory–Meaning–Mental Health) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการความจำ การสร้างความหมาย และผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทางจิตอย่างเป็นระบบ

ความจำ อารมณ์ และสุขภาพจิต

ความจำมิได้เป็นเพียงกลไกการจัดเก็บข้อมูลทางปัญญา หากแต่เป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับอารมณ์ การรับรู้ตนเอง และคุณภาพชีวิตของบุคคล งานวิจัยด้าน affective neuroscience ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ที่มีความเข้มข้นทางอารมณ์จะถูกเข้ารหัสและจัดเก็บได้เด่นชัดกว่าข้อมูลที่เป็นกลาง (McGaugh, 2003) ความทรงจำจึงทำหน้าที่ทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นตัวกำหนดกรอบความหมายของชีวิต ความจำบางรูปแบบส่งเสริมสุขภาวะทางจิต ขณะที่บางรูปแบบอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อความทุกข์ทางอารมณ์

ความจำเชิงบวกกับสุขภาวะทางจิต

(1) Positive Memory Recall การเรียกคืนความทรงจำเชิงบวก (positive memory recall) มีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างอารมณ์เชิงบวกและความพึงพอใจในชีวิต การศึกษาพบว่าการระลึกถึงเหตุการณ์ที่ประสบความสำเร็จหรือมีความหมายเชิงบวก สามารถเพิ่มระดับอารมณ์ดีและลดอาการซึมเศร้าได้ (Joormann & Siemer, 2004) ความทรงจำเชิงบวกจึงทำหน้าที่เป็นทรัพยากรทางจิตใจ (psychological resource) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งภายใน

(2) Gratitude Memory การระลึกถึงเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกขอบคุณ (gratitude memory) เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงความจำกับจิตวิทยาเชิงบวก งานวิจัยชี้ว่าการฝึกระลึกถึงสิ่งดี ๆ ในชีวิตอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเพิ่มระดับความสุขและลดอาการวิตกกังวล (Emmons & McCullough, 2003) การจดจำประสบการณ์เชิงบวกอย่างตั้งใจจึงเป็นการเข้ารหัสความหมายเชิงบวกซ้ำ ซึ่งเสริมสร้างสุขภาวะในระยะยาว

(3) Emotional Reinforcement เมื่อประสบการณ์ที่ดีได้รับการเสริมแรงทางอารมณ์ เช่น คำชม การยอมรับ หรือความสำเร็จ ความทรงจำนั้นจะมีแนวโน้มคงอยู่ยาวนานขึ้น กลไกนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเสริมแรง (Skinner, 1953) และบทบาทของอารมณ์ในการเสริมความมั่นคงของร่องรอยความจำ (McGaugh, 2003) ดังนั้น การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับอารมณ์เชิงบวกจึงมีผลต่อทั้งการจำและสุขภาพจิต

ความทรงจำเชิงลบกับผลกระทบทางอารมณ์

แม้ว่าความจำมีบทบาทส่งเสริมสุขภาวะ แต่ความทรงจำเชิงลบก็อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตได้อย่างมีนัยสำคัญ

(1) Rumination การครุ่นคิดซ้ำ (rumination) เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียกคืนเหตุการณ์เชิงลบซ้ำ ๆ โดยไม่สามารถหาข้อสรุปเชิงสร้างสรรค์ได้ กระบวนการนี้มีความสัมพันธ์

กับภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวล (Nolen-Hoeksema et al., 2008) ความจำเชิงลบที่ถูกเรียกคืนอย่างต่อเนื่องจึงกลายเป็นวงจรที่บั่นทอนสุขภาพจิต

(2) Trauma Memory ความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์กระทบกระเทือนจิตใจ (trauma memory) มักถูกเข้ารหัสอย่างเข้มข้นและมีลักษณะ intrusive กล่าวคือ เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ และก่อให้เกิดความทุกข์ทางอารมณ์ (Brewin, 2014) ความจำประเภทนี้อาจส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการรับรู้โลกในระยะยาว

(3) Negative Bias บุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่มีแนวโน้มซึมเศร้า มักมี negative memory bias คือมีแนวโน้มจดจำข้อมูลเชิงลบได้เด่นชัดกว่าข้อมูลเชิงบวก (Gotlib & Joormann, 2010) อคติดังกล่าวทำให้ภาพรวมของชีวิตถูกตีความในแง่ลบ ซึ่งส่งผลต่ออารมณ์และพฤติกรรม

บทบาทของการลืมต่อสุขภาพจิต

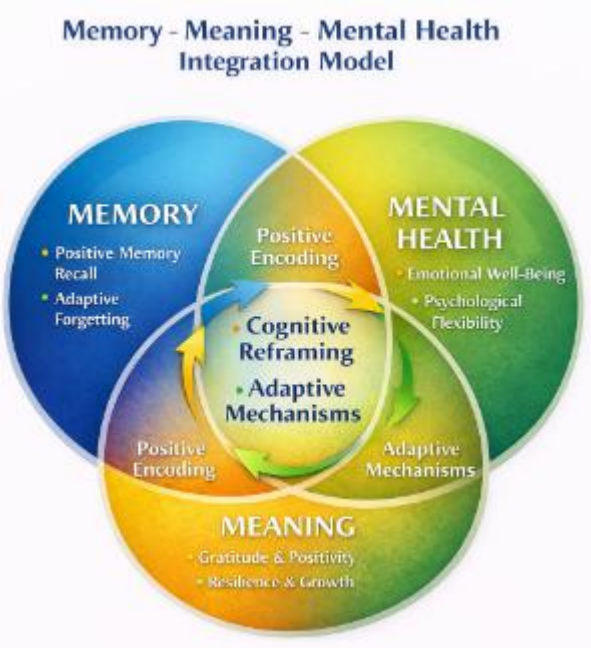
แม้ว่าการลืมจะถูกมองว่าเป็นข้อบกพร่องของระบบความจำ แต่ในมิติสุขภาพจิต การลืมมีบทบาทเชิงปรับตัวที่สำคัญ

(1) Adaptive Forgetting การลืมเชิงปรับตัว (adaptive forgetting) ช่วยลดภาระของข้อมูลที่ไม่จำเป็นหรือสร้างความทุกข์ การลดการเข้าถึงความทรงจำเชิงลบช่วยป้องกันการเกิด rumination และสนับสนุนการฟื้นตัวทางอารมณ์ (Anderson & Green, 2001)

(2) Living in the Present การมุ่งความสนใจอยู่กับปัจจุบัน (present-focused awareness) เป็นแนวคิดสำคัญใน mindfulness ซึ่งช่วยลดอิทธิพลของความทรงจำเชิงลบต่ออารมณ์ปัจจุบัน (Kabat-Zinn, 2003) การปล่อยวางอดีตจึงไม่ใช่การปฏิเสธประสบการณ์ แต่เป็นการปรับความสัมพันธ์กับความทรงจำ

(3) Psychological Flexibility ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (psychological flexibility) หมายถึงความสามารถในการยอมรับประสบการณ์ภายในและปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับคุณค่าในปัจจุบัน (Hayes et al., 2006) การไม่ยึดติดกับความทรงจำเชิงลบอย่างตายตัว ช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตได้อย่างสมดุลและมีความหมาย

การบูรณาการสู่การดูแลสุขภาพจิต (Integration Model)

ภาพที่ 1 3M: Memory – Meaning – Mental Health (Integration Model)

โมเดล 3M (Memory–Meaning–Mental Health Integration Model) ซึ่งอธิบายกลไกความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการความจำ การสร้างความหมาย และผลลัพธ์ทางสุขภาวะจิตใจในลักษณะเป็นระบบเชิงพลวัต (dynamic system) ในเชิงกลไกทางประสาทวิทยา กระบวนการความจำและอารมณ์มีความเชื่อมโยงกันผ่านเครือข่ายสมองหลายส่วน โดยเฉพาะ hippocampus, amygdala และ prefrontal cortex ซึ่งทำหน้าที่ร่วมกันในการเข้ารหัส จัดเก็บ และตีความความทรงจำ Hippocampus มีบทบาทสำคัญในการจัดเก็บและเรียกคืนความจำเชิงเหตุการณ์ ขณะที่ amygdala ทำหน้าที่กำกับความเข้มข้นทางอารมณ์ของความทรงจำ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่มีความหมายเชิงบวกหรือเชิงลบ ส่วน prefrontal cortex มีหน้าที่ควบคุมการประเมินความหมายของประสบการณ์และการกำกับอารมณ์ ดังนั้น การเรียกคืนความทรงจำเชิงบวกหรือการปรับกรอบความหมายของประสบการณ์ (cognitive reframing) จึงสามารถปรับสมดุลการทำงานของ neural pathways เหล่านี้ ส่งผลให้เกิดการลดระดับการครุ่นคิดซ้ำ (rumination) และเพิ่มความยืดหยุ่นทางจิตใจ (psychological flexibility)

องค์ประกอบที่ 1: Memory (ความจำ)

Memory หมายถึงกระบวนการเข้ารหัส จัดเก็บ และเรียกคืนข้อมูล ซึ่งครอบคลุมทั้งความจำเชิงบวกและเชิงลบ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่: Positive memory recall, Emotional encoding, Adaptive forgetting, Retrieval patterns

ในโมเดลนี้ ความจำไม่ถูกมองว่าเป็นเพียงคลังข้อมูล แต่เป็น “แหล่งวัตถุดิบทางประสบการณ์” ที่บุคคลใช้ในการตีความชีวิต ความจำที่ถูกเข้ารหัสเชิงอารมณ์จะมีอิทธิพลต่อการประเมินตนเองและโลกภายนอก

องค์ประกอบที่ 2: Meaning (การสร้างความหมาย)

Meaning คือกระบวนการตีความและให้คุณค่ากับความทรงจำ ผ่านกลไกทางปัญญาและอารมณ์ เช่น Cognitive reframing, Semantic elaboration, Gratitude reflection, Narrative reconstruction

ความหมายทำหน้าที่เป็น “ตัวกรอง” ที่กำหนดว่าความจำจะส่งผลเชิงบวกหรือเชิงลบ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ล้มเหลวอาจถูกตีความเป็นความพ่ายแพ้ถาวร หรือเป็นบทเรียนเพื่อการเติบโต ขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างความหมาย

ดังนั้น Meaning จึงเป็นกลไกกลาง (mediating mechanism) ระหว่าง Memory กับ Mental Health

องค์ประกอบที่ 3: Mental Health (สุขภาพจิต)

Mental Health ในโมเดลนี้ครอบคลุม Emotional well-being, Psychological flexibility, Resilience, Life satisfaction

สุขภาพจิตเป็นผลลัพธ์ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความจำและวิธีการตีความ หากความทรงจำถูกตีความเชิงบวกและยืดหยุ่น จะส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางอารมณ์ ในทางกลับกัน หากความทรงจำเชิงลบถูกตอกย้ำผ่าน rumination และ negative bias อาจเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า

กลไกการทำงานของโมเดล 3M

โมเดล 3M ทำงานในลักษณะวงจร (cyclical process)

1. ประสบการณ์ ⟶ ถูกเข้ารหัสเป็น Memory
2. Memory ⟶ ถูกตีความผ่าน Meaning
3. Meaning ⟶ ส่งผลต่อระดับ Mental Health
4. ระดับสุขภาพจิต ⟶ มีอิทธิพลต่อรูปแบบการเลือกจำและลืมในอนาคต

กล่าวคือ สุขภาพจิตที่ดีช่วยให้บุคคลเลือกจดจำประสบการณ์เชิงบวกได้มากขึ้น ขณะที่สุขภาพจิตที่บกพร่องอาจทำให้เกิด negative memory bias วงจรนี้จึงเป็นทั้งวงจรเสริมสร้าง (upward spiral) หรือวงจรบั่นทอน (downward spiral)

นัยเชิงปฏิบัติของโมเดล

โมเดล 3M เสนอว่า การดูแลสุขภาพจิตสามารถดำเนินการได้ผ่าน 3 แนวทางหลัก

1. ปรับกระบวนการ Memory เช่น ฝึก positive recall, ลด rumination, ใช้ adaptive forgetting

2. ปรับกระบวนการ Meaning เช่น ฝึก cognitive reframing, ใช้ gratitude journaling, สร้าง narrative เชิงเติบโต

3. เสริม Mental Health โดยตรง เช่น ส่งเสริม mindfulness, พัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ, สร้างสภาพแวดล้อมสนับสนุน

ในอนาคต แนวคิดโมเดล 3M (Memory–Meaning–Mental Health) สามารถทดสอบเชิงประจักษ์ได้หลายแนวทาง เช่น (1) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียกคืนความทรงจำกับระดับสุขภาพจิตผ่านการวิจัยเชิงสำรวจหรือการวิเคราะห์โครงสร้างสมการ (SEM) (2) การทดลองโปรแกรมฝึก positive memory recall หรือ cognitive reframing เพื่อตรวจสอบผลต่อระดับ rumination และภาวะซึมเศร้า และ (3) การศึกษาทางประสาทวิทยา เช่น การใช้ neuroimaging หรือ EEG เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของ neural pathways ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับอารมณ์ แนวทางดังกล่าวจะช่วยยืนยันกลไกเชิงทฤษฎีของโมเดลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพจิตบนฐานหลักฐานเชิงประจักษ์ต่อไป

สรุป

ความจำและการลืมเป็นกระบวนการคู่กันที่มีบทบาทต่อทั้งการเรียนรู้และสุขภาพจิต การดูแลสุขภาพจิตจึงควรพิจารณาทั้งรูปแบบการเข้ารหัส การเรียกคืน และการตีความความทรงจำอย่างบูรณาการ แนวคิดดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในบริบทการศึกษา การพัฒนาตนเอง และการส่งเสริมสุขภาวะทางจิตในชีวิตประจำวัน

1. โครงสร้างและประเภทของความจำ

ความจำของมนุษย์อธิบายตามโมเดล multi-store model ซึ่งประกอบด้วย sensory memory, short-term/working memory และ long-term memory โดยความจำระยะยาวแบ่งเป็น episodic, semantic และ procedural

2. กระบวนการเสริมประสิทธิภาพการจำ (Encoding Mechanisms)

การจดจำสามารถพัฒนาได้ผ่านกลไกต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยงภาพ (dual coding), การใช้สี (visual encoding), การสร้างความหมายในประโยค (semantic elaboration), การทบทวนแบบเว้นช่วง (spacing effect) และการเสริมแรงจากสถานการณ์จริง (reinforcement)

3. กลไกของการลืม (Forgetting Mechanisms)

การลืมเกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ การเสื่อมถอยของร่องรอยความจำ (decay), การรบกวนของข้อมูล (interference) และการลืมเชิงจิตวิทยา (motivated forgetting) ซึ่งบางรูปแบบมีบทบาทเชิงปรับตัวต่อสุขภาพจิต

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความจำ อารมณ์ และสุขภาพจิต

ความทรงจำเชิงบวกสามารถเสริมสร้าง emotional well-being และ resilience ขณะที่การเรียกคืนความทรงจำเชิงลบซ้ำ ๆ อาจนำไปสู่ rumination และเพิ่มความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า

5. โมเดลบูรณาการ 3M (Memory–Meaning–Mental Health)

โมเดล 3M อธิบายว่า ความจำ (Memory) เป็นฐานข้อมูลของประสบการณ์ การสร้างความหมาย (Meaning) เป็นกลไกกลางในการตีความความทรงจำ และส่งผลต่อสุขภาพจิต (Mental Health) ซึ่งอาจนำไปสู่วงจรเสริมสร้างสุขภาวะ (upward spiral) หรือวงจรบั่นทอน (downward spiral)

6. นัยเชิงการประยุกต์ใช้

การดูแลสุขภาพจิตควรพิจารณาทั้งกระบวนการจำ การลืม และการตีความประสบการณ์อย่างบูรณาการ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง และสุขภาวะทางจิตในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

เทอดศักดิ์ เดชคง และคณะ. (2566). สถานการณ์สุขภาพจิตคนไทยผ่านระบบ Mental Health Check-In. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

ธนกาญจน์ พรหมพันธุ์. (2568). ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความหวังต่อความคิดฆ่าตัวตายของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Anderson, M. C., & Green, C. (2001). Suppressing unwanted memories by executive control. Nature, 410(6826), 366–369. From https://doi.org/10.1038/35066572

Atkinson, R. C., & Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence & J. T. Spence (Eds.), The psychology of learning and motivation (Vol. 2, pp. 89–195). Academic Press.

Baddeley, A. D. (2000). The episodic buffer: A new component of working memory? Trends in Cognitive Sciences, 4(11), 417–423. From https://doi.org/10.1016/S1364-6613(00)01538-2

Baddeley, A. D. (2007). Working memory, thought, and action. Oxford University Press.

Brewin, C. R. (2014). Episodic memory, perceptual memory, and their interaction: Foundations for a theory of posttraumatic stress disorder. Psychological Bulletin, 140(1), 69–97. From https://doi.org/10.1037/a0033722

Craik, F. I. M., & Lockhart, R. S. (1972). Levels of processing: A framework for memory research. Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior, 11(6), 671–684. From https://doi.org/10.1016/S0022-5371(72)80001-X

Department of Mental Health. (2023). Thailand mental health report 2023. Ministry of Public Health.

Ebbinghaus, H. (1913). Memory: A contribution to experimental psychology (H. A. Ruger & C. E. Bussenius, Trans.). Teachers College Press. (Original work published 1885)

Emmons, R. A., & McCullough, M. E. (2003). Counting blessings versus burdens: An experimental investigation of gratitude and subjective well-being in daily life. Journal of Personality and Social Psychology, 84(2), 377–389. From https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.2.377

Freud, S. (1957). Repression. In J. Strachey (Ed. & Trans.), The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud (Vol. 14, pp. 141–158). Hogarth Press. (Original work published 1915)

Ghahfarokhi, S. M. A. (2025). The effect of rumination and retrospective negative memory on depression symptoms of love trauma in young individuals: Positive strengths as a moderator. Educational and Cognitive Studies Journal.

Gotlib, I. H., & Joormann, J. (2010). Cognition and depression: Current status and future directions. Annual Review of Clinical Psychology, 6, 285–312. From https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131305

Gross, J. J. (Ed.). (2015). Handbook of emotion regulation (2nd ed.). Guilford Press.

Hayes, S. C., Luoma, J. B., Bond, F. W., Masuda, A., & Lillis, J. (2006). Acceptance and commitment therapy: Model, processes and outcomes.

Behaviour Research and Therapy, 44(1), 1–25. From https://doi.org/10.1016/j.brat.2005.06.006

Joormann, J., & Siemer, M. (2004). Memory accessibility, mood regulation, and dysphoria: Difficulties in repairing sad mood with happy memories? Journal of Abnormal Psychology, 113(2), 179–188. From https://doi.org/10.1037/0021-843X.113.2.179

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. Clinical Psychology: Science and Practice, 10(2), 144–156. From https://doi.org/10.1093/clipsy.bpg016

McGaugh, J. L. (2003). Memory and emotion: The making of lasting memories. Columbia University Press.

Miguel-Alvaro, A., et al. (2021). Positive memory intervention techniques: A scoping review. Memory. From https://doi.org/10.1080/09658211.2021.1937655

Miller, G. A. (1956). The magical number seven, plus or minus two: Some limits on our capacity for processing information. Psychological Review, 63(2), 81–97. From https://doi.org/10.1037/h0043158

Nolen-Hoeksema, S., Wisco, B. E., & Lyubomirsky, S. (2008). Rethinking rumination. Perspectives on Psychological Science, 3(5), 400–424. From https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00088.x

Paivio, A. (1986). Mental representations: A dual coding approach. Oxford University Press.

Skinner, B. F. (1953). Science and human behavior. Macmillan.

World Health Organization. (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. From https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

_******************************_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำและไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1

และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300-350 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract)

2) บทนำ (Introduction)

3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) สรุป (Conclusion)

5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย

รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้

เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานา.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์

ของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี ได้ที่ https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/issue/view/25 เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : manichettharam@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300-350 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

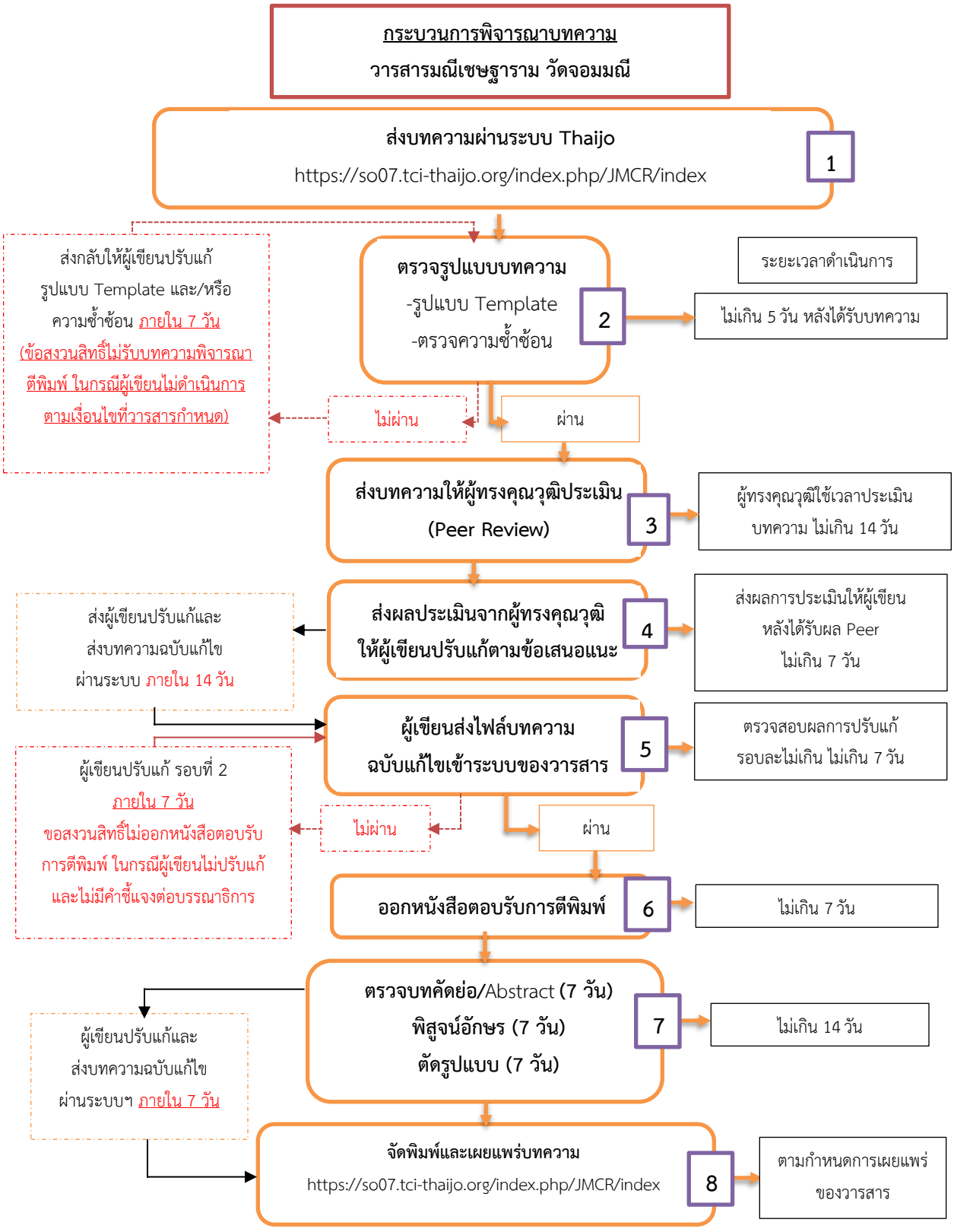
(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)